Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí Horného Liptova do roku 2022

(Spoločný program rozvoja obcí Horného Liptova do roku 2022)

Názov	**Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí Horného Liptova** (skrátene **Spoločný program rozvoja obcí Horného Liptova do roku 2022)**
Územné vymedzenie	územie tvoria katastrálne územia obcí: Beňadiková, Hybe, Jakubovany, Jamník, Konská, Kráľova Lehota, Liptovská Kokava, Liptovská Porúbka, Liptovský Hrádok, Liptovský Ján, Liptovský Ondrej, Liptovský Peter, Malužiná, Nižná Boca, Podtureň, Pribylina, Smrečany, Uhorská Ves, Vavrišovo, Važec, Veterná Poruba, Východná, Vyšná Boca, Závažná Poruba, Žiar
Územný plán obce – schválený (uviesť počet obcí)	Áno - 23 Nie - 2
Dátum schválenia SPRO	Podľa prílohy č. 9.3
Obdobie spracovania dokumentu	2014 - 2016
Dátum platnosti	2015 - 2022
Verzia	1
Publikovaný verejne	Webovské sídla obcí, www.hornyliptov.sk

Obsah

1. Úvod ... 5
1.1 Ako sme spoločne programovali ... 5
1.2 Štruktúra dokumentu ... 7
2. Analytická časť ... 9
2.1 Územie riešeného regiónu ... 9
2.2 Demografická analýza - obyvateľstvo ... 10
2.2.1 Počet obyvateľov ... 10
2.2.2 Veková štruktúra obyvateľov ... 19
2.2.3 Veľkostná štruktúra obcí podľa počtu obyvateľov ... 22
2.3 Sociálna a občianska vybavenosť ... 24
2.3.1 Sociálna vybavenosť ... 24
2.3.2 Zdravotníctvo ... 30
2.3.3 Školstvo ... 32
2.3.4 Občianska vybavenosť ... 34
2.4 Technická infraštruktúra ... 41
2.4.1 Zásobovanie pitnou vodou, ochrana vodných zdrojov ... 42
2.4.2 Čistenie odpadových vôd ... 45
2.4.3 Plynofikácia ... 47
2.4.4 Elektrifikácia ... 49
2.4.5 Telekomunikácie a internetizácia ... 51
2.4.6 Doprava a dopravná infraštruktúra ... 52
2.4.7 Odpadové hospodárstvo ... 57
2.5 Stav životného prostredia ... 63
2.5.1 Kvalita životného prostredia ... 63
2.5.2 Ovzdušie ... 65
2.5.3 Útvary podzemných vôd ... 66
2.5.4 Stav povrchových vôd ... 67
2.5.5 Degradácia pôdy ... 68
2.5.6 Štruktúra krajinnej pokrývky a využitie územia ... 69
2.5.7 Priemet záujmov ochrany prírody ... 71
2.6 Hospodársky profil ... 72
2.7 Trh práce ... 79
2.7.1 Ekonomická aktivita obyvateľstva a trh práce ... 79
2.7.2 Ekonomická aktivita obyvateľstva a dochádzka za prácou ... 81
2.7.3 Nezamestnanosť ... 83
2.8 Financie ... 91
2.9 SWOT analýza regiónu ... 93
2.10 Zoznam tabuliek, grafov a obrázkov k analytickej časti ... 95
3. Strategický a programový rámec ... 98
4. Programová časť ... 100
4.1 Prehľad spoločných cieľov a opatrení ... 100
4.2 Spoločný súbor monitorovacích ukazovateľov ... 102
4.3 Súhrnný prehľad opatrení realizovaných obcami ... 110
4.4 Formuláre opatrení špecifických cieľov pre Horný Liptov ... 112
4.5 Formuláre opatrení špecifických cieľov pre obce ... 119
4.5.1 Beňadiková ... 119
4.5.2 Hybe ... 128
4.5.3 Jakubovany ... 139
4.5.4 Jamník ... 151
4.5.5 Konská ... 162
4.5.6 Kráľova Lehota ... 172

4.5.7 Liptovská Kokava ... 186
4.5.8 Liptovská Porúbka ... 197
4.5.9 Liptovský Hrádok ... 210
4.5.10 Liptovský Ján ... 233
4.5.11 Liptovský Ondrej ... 242
4.5.12 Liptovský Peter ... 254
4.5.13 Malužiná ... 267
4.5.14 Nižná Boca ... 278
4.5.15 Podtureň ... 288
4.5.16 Pribylina ... 299
4.5.17 Smrečany ... 313
4.5.18 Uhorská Ves ... 325
4.5.19 Vavrišovo ... 337
4.5.20 Važec ... 349
4.5.21 Veterná Poruba ... 364
4.5.22 Východná ... 375
4.5.23 Vyšná Boca ... 386
4.5.24 Závažný Poruba ... 396
4.5.25 Žiar ... 407
5. Realizačná časť ... 419
5.1 Organizačné a komunikačné aspekty ... 419
5.2 Systém monitorovania a hodnotenia ... 419
5.3 Akčný plán ... 420
6. Finančná časť ... 450
6.1 Indikatívny finančný plán ... 450
6.2 Prehľad potenciálnych zdrojov ... 451
7. Vplyvy na životné prostredie a posúdenie v procese SEA ... 457
8. Záver ... 457
9. Prílohy dokumentu ... 459
9.1 Prehľad sprístupnenia dokumentu verejnosti a procesu pripomienkovania (tabuľka) ... 459
9.2 Stanovisko Okresného úradu životného prostredia k posudzovaniu SEA ... 459
9.3 Uznesenia obecných zastupiteľstiev o schválení dokumentu ... 459

Byť pripravený je najdôležitejší predpoklad úspechu“ (Henry Ford)

1. Úvod

1.1 Ako sme spoločne programovali

Realizácia programu LEADER v období 2007 – 2013 v území Miestnej akčnej skupiny Horný Liptov podnietila významne vzájomnú spoluprácu subjektov na úrovni samosprávy, ale aj subjektov v súkromnom sektore. V tomto období sa upevnila regionálna spolupatričnosť a ochota akceptovať sa navzájom pri riešení problémov a realizácii investícií z pohľadu ich dôležitosti. Bol to významný pokrok v oblasti spolupráce, ktorý prešiel veľmi prirodzene do potreby naďalej spoločne plánovať rozvoj územia s prihliadnutím na požiadavky a špecifiká jednotlivých obcí a subjektov na ich území.
Vzhľadom na pomerne podrobný monitoring územia, aktivít a činností, ktoré vykonávala MAS Horný Liptov v uplynulom období, prevzalo na seba občianske združenie úlohu spracovať pre svojich členov a územie MAS Horný Liptov Spoločný program rozvoja obcí Horného Liptova do roku 2022 (*ďalej SPRO).*
Spracovanie SPRO je realizované pre členov MAS Horný Liptov, t. j. 24 obcí a mesto Liptovský Hrádok.

Dôvody na spracovanie SPRO regiónu Horný Liptov

1. V danom území boli spracované separátne PHSR obcí, ktoré riešia väzby na štruktúry okresu alebo kraja, ale v analytických častiach týchto PHSR chýba komplexný pohľad na väzby obcí medzi sebou a väzby na regionálny priestor, ktorý je menší ako okres (NUTS IV).
2. Pri implementácii ISRU Horného Liptova (program LEADER) sa ukázala potreba spracovať strednodobý plánovací dokument na regionálnej úrovni v území, ktoré sa z hľadiska hospodárskeho a ekonomického významne ovplyvňuje. Definovať v tomto území väzby a prepojenia, ktoré môžu zabezpečiť ekonomickú a sociálnu stabilitu, alebo pri kolapse významných ekonomických subjektov aj úpadok celého regiónu. Spracovanie spoločných programov rozvoja obcí umožnila novela Zák. 539/2008 zo 14. 10. 2014 č. 309/2014, §8a.
3. Pri vyhodnotení analýzy územia a definovaní rozhodujúcich regionálnych ekonomických, hospodárskych a sociálnych faktorov, bude možné jednoduchšie definovať a analyzovať ekonomický, hospodársky a sociálny rozvoj územia regiónu aj jednotlivých obcí (NUTS V).
4. Pripraviť podmienky v území regiónu, ktoré by zabezpečili zvyšovanie kvality života v regióne a smerovali k udržateľnému a inkluzívnemu rastu, zohľadňujúc potreby regiónu (priority stratégie Európa 2020) pri rešpektovaní zásad hospodárskej a sociálnej súdržnosti, ale aj súdržnosti územnej.
5. Rozvinutý občiansky aktivizmus, ktorého základy boli v 5. mikroregionálnych združeniach a neziskových organizáciách, tvoriacich potenciál pre vznik Miestnej akčnej skupiny Horný Liptov ako subjektu, ktorý na seba prevzal v značnej miere iniciatívy súvisiace s koordináciou regionálnych aktivít a regionálneho rozvoja, je tiež dôležitým aspektom územia.
6. Definovanie väzieb medzi sídelnými jednotkami na území regiónu a väzieb do vonkajšieho prostredia, ktoré môžu významne ovplyvniť rozvoj sídelných jednotiek - obcí a mesta, ale aj celého regiónu.
7. Dokument bol spracovaný ako aktualizácia jednotlivých PHSR obcí, nakoľko bolo vykonané hodnotenie ex-post, resp. ex-ante a doplnená regionálna časť. Niektoré zámery v obciach, ktoré neboli zrealizované, sa presunuli do aktualizovaného dokumentu SPRO. Dokument bol prispôsobený novej metodike spracovania programov rozvoja obcí.

Forma spracovania dokumentu

Spracovanie dokumentu je realizované tak, aby každá obec mala k dispozícii vlastné podklady, vlastnú časť SPRO. Spoločnou časťou budú analýzy územia celého regiónu, v ktorom sa obec nachádza, ktoré ju ovplyvňuje a môže z regionálneho hľadiska mať vplyv na realizáciu strategických cieľov definovaných pre región a jednotlivú obec.
Je nutné konštatovať, že strategické dokumenty na úrovni regionálnej (územie menšie ako NUTS IV) nie sú bežne predmetom spracovania, i keď môžu ďaleko lepšie postihnúť a definovať problémy, ale aj rozvojový potenciál regiónu. Pri spracovaní boli východiskom údaje a podklady, ktoré poskytli

jednotlivé obce. Spracovateľ do poskytovaných informácií a podkladov nezasahoval a prebral ich tak, ako boli obcami poskytnuté.

Nadradené dokumenty, ktoré boli použité pri tvorbe SPRO, a s ktorými je v súlade

Dokument Európa 2020 (Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu)
Partnerská dohoda SR na roky 2014 – 2020
Operačné programy, najmä Program rozvoja vidieka 2014 - 2020, Integrovaný regionálny operačný program 2014 - 2020, OP Ľudské zdroje aj ďalšie
Národný program reforiem SR
Dunajská stratégia
PHSR Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2007 - 2013
PHSR Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2014 - 2020
Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR (MD a RR SR)
Národný program rozvoja vidieka SR
ÚPD jednotlivých obcí
ÚPD Žilinského samosprávneho kraja

Postup spracovania dokumentu

V prvej fáze prípravy SPRO regiónu Horný Liptov kancelária MAS zorganizovala informačné semináre pre cieľové a záujmové skupiny: poľnohospodárov, lesníkov, obce a zástupcov súkromného sektora. Cieľom týchto stretnutí bolo informovať o samotnej príprave programu, o možnosti zapojenia sa do spolupráce pri jeho príprave a o možnosti čerpania financií z EÚ a národných zdrojov na projektové zámery. Skupinové informačné semináre s cieľovými skupinami dopĺňali individuálne stretnutia s podnikateľmi (hlavne v elektrotechnickom a IT priemysle), zástupcami neziskového sektoru (zástupcovia Komunitnej nadácie Liptov a miestnych občianskych združení) a školami. Informačno–sieťovacia fáza prípravy dokumentu vyústila do spracovania databáz partnerov a potenciálnych spolupracovníkov podľa jednotlivých cieľových a záujmových skupín. Cieľom stretnutí bolo zmapovať potreby cieľových skupín, zadefinovať kľúčové potreby a potenciál pre riešenie problémových oblastí. Na základe výstupov týchto stretnutí sme v spolupráci s tímom metodikov navrhli stratégiu rozvoja územia, ku ktorej sa uskutočnila diskusia prostredníctvom tzv. veľkej pracovnej skupiny pokrývajúcej celé spracovávané územie. Táto pracovná skupina bola zložená z delegovaných zástupcov pracovných skupín 25 spracovávaných obcí.

V druhej fáze prípravy SPRO sme sa zamerali na komplexnú analýzu územia a definovanie kľúčových potrieb na základe vstupov z malých pracovných skupín a určenie cieľov a smerov rozvoja regiónu. V tejto fáze prípravy dokumentu sme nadviazali na poznatky a skúsenosti z procesu implementácie Integrovanej stratégie rozvoja Horného Liptova (LEADER) v rokoch 2008 - 2015.
Audit zdrojov územia bol zrealizovaný dotazníkovým prieskumom v obciach a následnou aktualizáciou analytickej časti pôvodnej stratégie a analýzy problémových oblastí (demografia, technická infraštruktúra, životné prostredie).
V lete 2015 kancelária MAS zorganizovala stretnutie veľkej pracovnej skupiny na úrovni regiónu Horný Liptov. Výstupom stretnutia bolo sformulovanie vízie želaného stavu územia v roku 2020, SWOT analýza regiónu a prijatie základného návrhu stratégie rozvoja územia. Po spracovaní detailného návrhu stratégie prebehla fáza individuálnych konzultačných stretnutí so zástupcami všetkých 25 samospráv, upravený návrh stratégie bol v priebehu mesiacov november – apríl 2016 prerokovaný v obecných zastupiteľstvách a zverejnený na pripomienkovanie.

Postup krokov, ktoré MAS uskutočnila pri príprave strategických dokumentov:

- Ex-post vyhodnotenie zámerov existujúcich PHSR obcí regiónu a vyhodnotenie implementácie Integrovanej stratégie rozvoja Horného Liptova,
- stretnutia malých pracovných skupín, metodického tímu, veľkej pracovnej skupiny, zapojenie verejnosti a odborníkov,
- definovanie kľúčových potrieb v území (obce, neziskové organizácie, urbáre, ostatní podnikatelia, školy) a zber projektových zámerov,

- informatívne stretnutia v území (stratégia CLLD a SPRO, PHSR VÚC, nové programové obdobie, úloha MAS v území),
- zapojenie expertov z oblasti regionálneho rozvoja do procesu tvorby SPRO (koordinácia prípravy dokumentu a metodické spracovanie hodnotenia a monitorovania),
- stanovenie vízie, cieľov rozvoja územia a definovanie opatrení, formulovanie stratégie SPRO, zostavenie akčného plánu a finančný rámec stratégie.

Personálne zabezpečenie procesu tvorby stratégie

Proces zberu údajov v území a metodickú prípravu miestnych plánovacích dokumentov zabezpečoval sedemčlenný **metodický tím** v zložení: Marcela Herichová, Mgr. Vlasta Körnerová, Ing. Ingrid Pavlíková, RNDr. Michaela Schlegerová, Ing. Martina Hrušková a Ing. Ján Pavlík, PhD. Na úrovni obcí boli sformované **malé pracovné skupiny,** zložené zo zástupcov podnikateľských subjektov na úrovni obcí, občianskeho sektora, záujmových združení pôsobiacich v obciach a zastupiteľských orgánov obce, ktorých cieľom bolo vykonať vyhodnotenie PHSR platných v období do roku 2015, zmapovať kľúčové problémy obcí, definovať víziu rozvoja obce, zozbierať projektové zámery subjektov pôsobiacich na území obce a zapojiť verejnosť do prípravy SPRO a plánovacích procesov. Počas obdobia implementácie strategických rozvojových dokumentov sa ťažisko práce týchto pracovných skupín, v ktorých majú svoje zastúpenie rôzne záujmové skupiny, presunie do polohy monitorovania a hodnotenia dopadu implementácie stratégie na kvalitu života obyvateľov územia. V Hornom Liptove pracovalo v pracovných skupinách 83 osôb, v území sa uskutočnilo spolu 75 stretnutí. V obci Liptovská Porúbka bol členom pracovnej skupiny aj zástupca Rómskej občianskej hliadky, vo Važci sme do procesu zberu projektových zámerov zapojili OZ JEKH DROM, združenie dlhodobo pracujúce s rómskou komunitou v obci.

Na úrovni regiónu pracovala tzv. **veľká pracovná skupina**, ktorej cieľom bolo rozdiskutovať a pripomienkovať strategickú a programovú časť dokumentu.

1.2 Štruktúra dokumentu

V rámci spoločného programového dokumentu Horného Liptova je **strategická časť** pre všetky obce rovnaká. Hierarchicky usporiadaný systém cieľov, opatrení a indikatívnych aktivít (v rámci ktorých sú zatriedené zámery a projekty plánované v obciach) dokumentuje **strom cieľov** platný pre celý región Horného Liptova. Z tejto ponuky si jednotlivé obce vyberajú do svojho programu tie indikatívne aktivity, ktoré sú v súlade so zvolenou stratégiou obce a pripravenými zámermi (projektmi). V prípade, že sa v priebehu realizácie programu rozvoja vyskytnú nové zámery, je možné ich v rámci jeho každoročnej aktualizácie doplniť podľa ponuky zo spoločného stromu cieľov.

Špecifická pre každú obec je **programová časť**, ktorej súčasťou sú **opatrenia** a **aktivity** na dosiahnutie vytýčených cieľov, ako aj súbor vybraných **monitorovacích ukazovateľov výstupu** pre hodnotenie na úrovni aktivít. Ukazovatele **výsledku** a **dopadu** na úrovni hodnotených cieľov (štyri špecifické ciele a jeden strategický cieľ) sú spoločné pre všetky obce regiónu a regionálnu programovú časť.

Prepojenie regiónu a jeho obcí v programovej časti symbolizuje štruktúra formulárov opatrení, do ktorých sme zahrnuli stratégiu regiónu (spoločná vízia, strategický cieľ, špecifické ciele a opatrenia). Kurzívou sú v rámci jednotlivých opatrení nadpísané spoločné indikatívne aktivity, pod ktoré zaraďujeme konkrétne projektové zámery obcí. Tento prístup nám umožní systémové monitorovanie a hodnotenie plnenia cieľov na regionálnej úrovni zberom, agregáciou a vyhodnocovaním údajov z jednotlivých obcí.

V **akčnom pláne** sú rozpracované projektové zámery na obdobie dvoch rokov, pričom projekty sú opatrené informáciami o rokoch plánovanej realizácie, výške potrebných finančných prostriedkov, investorovi a jeho prípadných projektových partneroch, monitorovacích ukazovateľoch výstupu, ich počiatočnom a cieľovom stave a tiež zdroji informácií o týchto ukazovateľoch (v niektorých prípadoch sa budú informácie priebežne dopĺňať).

Plán **monitorovania a hodnotenia** popisuje spôsob zberu údajov na obecnej a regionálnej úrovni a metódy ich vyhodnocovania. Na úrovni opatrení zbierame a hodnotíme zrealizované výstupy aktivít/projektov v jednotlivých obciach. Na úrovni regiónu zbierame a vyhodnocujeme kumulatívne

výstupy z obcí a hodnotíme dosiahnuté výsledky a dopady v rámci špecifických cieľov a strategického cieľa.

Indikatívny finančný plán obsahuje prehľad finančných požiadaviek na čerpanie zdrojov podľa špecifických cieľov a rokov realizácie SPRO. Tabuľkovo spracovaný **prehľad potenciálnych zdrojov** pre realizáciu projektových zámerov uľahčuje orientáciu v existujúcich príležitostiach na ich financovanie. Materiál sa bude priebežne aktualizovať podľa vývoja možností financovania.

2. Analytická časť

2.1 Územie riešeného regiónu

Územie regiónu Horný Liptov sa nachádza v severnej časti Slovenskej republiky na území Žilinského kraja v okrese Liptovský Mikuláš v jeho východnej časti.

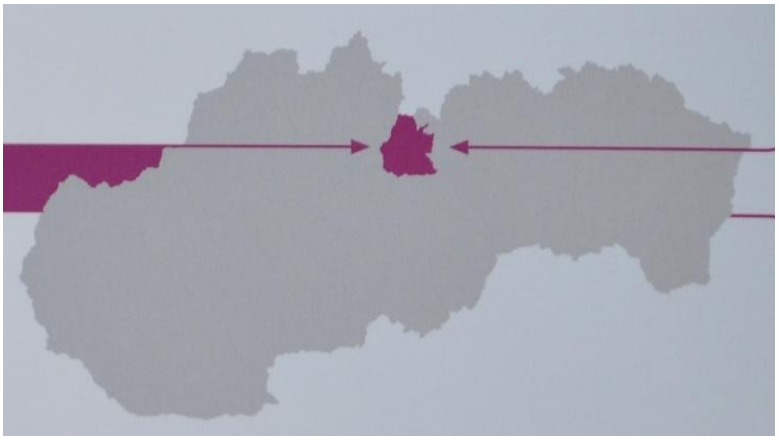

Obrázok 1 Poloha regiónu Horný Liptov v rámci SR

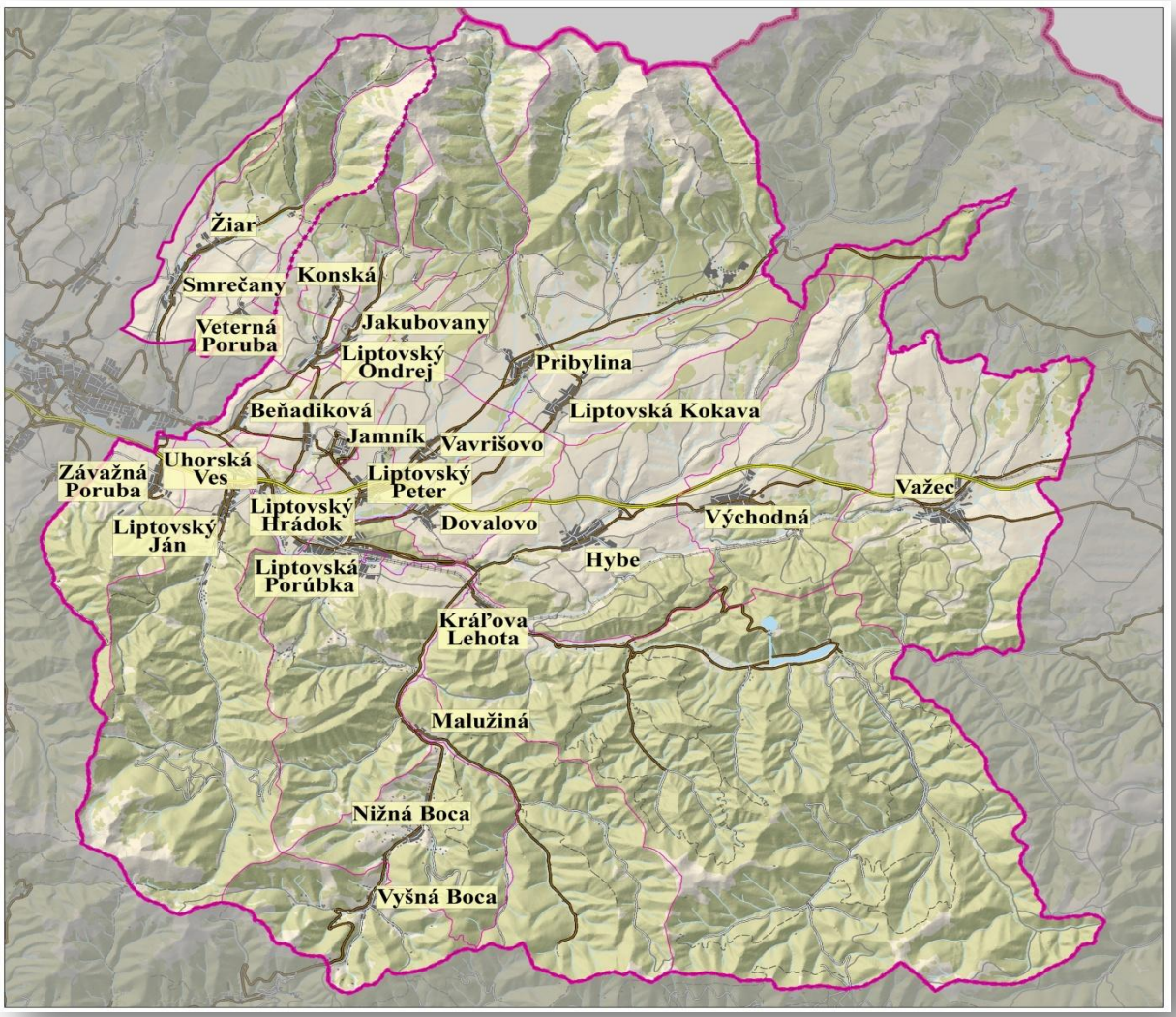

Obrázok 2 Región Horný Liptov

- **Geografická poloha**

Okres Liptovský Mikuláš s rozlohou 1 341,03km^2 (19,7% výmery kraja) je najväčším okresom Žilinského kraja. Región Horný Liptov so svojou výmerou 800,77km^2 tvorí 59,7% územia okresu Liptovský Mikuláš.

Región Horný Liptov leží vo východnej časti Liptovskej kotliny, z južnej a severnej strany lemovaný hrebeňmi pohoria Nízkych, Vysokých a Západných Tatier. Vysoká lesnatosť územia vytvára vhodné predpoklady pre rozvoj odvetví v oblasti lesníctva. Štruktúra krajinnej pokrývky s relatívne nízkym podielom ornej pôdy a rozsiahlejších zastavaných území zabezpečuje ekologicky vyváženú a stabilnú krajinu. Významným fenoménom územia je vysoká koncentrácia osobitne chránených území prírody a krajiny, Tatranský národný park a Národný park Nízke Tatry, ktoré sú súčasne aj nadregionálnymi biocentrami (chránené územia NATURA, Chránené vtáčie územia (CHVÚ), ktoré významne ovplyvňujú hospodársku činnosť v území).

Z geomorfologického hľadiska jadro územia spadá do geomorfologického celku Podtatranskej kotliny, a jej podcelku Liptovskej kotliny. Údolné rovinné časti nesú pomenovanie Liptovské nivy. Svahové časti kotliny spadajú do Hybianskej a Smrečianskej pahorkatiny.

Liptovská kotlina je rozčlenená geomorfologickým celkom Kozie chrbty, podcelkom Važeckého chrbta. Kozie chrbty tak oddeľujú časť Čierneho a Bieleho Váhu.

Liptovská kotlina je obklopená geomorfologickým celkom Tatier a Nízkych Tatier. Geomorfologický celok Tatier je reprezentovaný predovšetkým Západnými Tatrami. Ide o časti Liptovských Tatier, Červených vrchov a Liptovských kôp. Okrajovo územie zasahuje do podcelku Východných Tatier, časti Vysokých Tatier. V rámci geomorfologického celku Nízke Tatry územie zasahuje do podcelku Ďumbierskych Tatier (časť Demänovské vrchy a Ďumbier) a Kráľovohoľských Tatier.

Región Horný Liptov hraničí na severe s Poľskom, pričom neexistuje žiadny spoločný hraničný prechod s výnimkou turistických prechodov na poľskú stranu v oblasti Kasprovho vrchu. Na juhu hraničí s regiónom Horehronie, okresom Brezno v Banskobystrickom kraji a na východe s regiónom Spiš v Prešovskom kraji.

Územie leží na osi hlavného medzinárodného dopravného koridoru východ a západ, čomu zodpovedá aj rozvinutá hlavná cestná a železničná infraštuktúra.

Mazúr, E., Lukniš M., 1986: Geomorfologické členenie SSR a ČSSR. Časť Slovensko. Slovenská kartografia, Bratislava.

Krajina je akcentovaná významnými krajinnými prvkami a symbolmi. Významným fenoménom územia je vrch Kriváň a Baranec v gemorfologickom celku Tatier. Rovnako významným fenoménom je Ďumbier a Poludnica. Ďalším fenoménom krajiny je rieka Váh, vrátane jeho pramenných oblastí Bieleho a Čierneho Váhu.

Z geomorfologického hľadiska je známa a významná Jánska dolina, Bocianska dolina, Čertovica, dolina Čierneho Váhu, ale aj Hybická tiesňava.

Z hľadiska členitosti reliéfu – krajinných typov je údolie tvorené pahorkatinami. Iba v blízkosti Váhu a Belej sú vytvorené úzke pásy rovín až zvlnených rovín. Z južnej strany je kotlina lemovaná vyššími hornatinami s plynulým prechodom cez nižšie hornatiny a vrchoviny. Zo severnej strany veľhornatiny strmo prechádzajú cez úzky pás vyšších hornatín do pahorkatín (Tremboš, P., Minár).

2.2 Demografická analýza - obyvateľstvo

Nasledujúce údaje uvedené v tabuľkách a grafickom vyjadrení sú základným vstupom pre spracovanie ďalších kapitol SPRO. Pohyby obyvateľstva v regióne horný Liptov, ako spracovávanej oblasti, sú porovnávané s demografickou situáciou okresu Liptovský Mikuláš a s demografiou Žilinského kraja.

Demografické údaje a výstupy nám naznačujú možné demografické vývojové trendy spracovávaného územia, ktoré majú dopad na oblasť školstva, sociálnu oblasť, ale aj vplyv na oblasť ekonomickú a hospodársku. Demografické vývojové trendy sú predpokladom rozvojového potenciálu alebo úpadku a sú dôležitým faktorom pri strategickom plánovaní vo všetkých spracovávaných oblastiach.

2.2.1 Počet obyvateľov

Okres Liptovský Mikuláš s počtom obyvateľov 72 592 v roku 2013 má 10,5% podiel na celkovej populácii Žilinského kraja. Hustotou osídlenia 54,1 obyvateľov/km2 je druhým najmenej osídleným okresom v Žilinskom kraji. Región Horný Liptov s počtom obyvateľov 27 614 predstavuje 38,04%

z celkového počtu obyvateľov okresu. Rovnako hustota osídlenia je nízka, iba 34,48 obyvateľov/km^2, čo je dôsledok geomorfologického členenia územia.
Z analýzy počtu obyvateľov v regióne Horný Liptov vyplynulo, že počet obyvateľov regiónu v sledovanom období rokov 2007 - 2013 sa pohybuje v rozmedzí 37,3% - 38,04% z celkového počtu obyvateľov okresu Liptovský Mikuláš. Z prehľadov je zrejmé, že počet obyvateľov v regióne Horného Liptova mierne stúpa (viď Tabuľka 1 a Graf 1 a 2).
V okrese Liptovský Mikuláš má počet obyvateľov **regresívny vývoj**, **naopak v oblasti Horného Liptova je vývoj počtu obyvateľov progresívny.** Z prvotných analýz je možné usudzovať, že územie Horného Liptova sa stáva územím, v ktorom majú ľudia záujem žiť a trvale bývať. P**rogresia je spôsobená najmä migráciou**, ktorá je významnejšia ako prirodzený prírastok obyvateľstva.

Tabuľka 1 Počet obyvateľov v regióne Horný Liptov podľa jednotlivých rokov. Zdroj: ŠÚ SR

Počet obyvateľov	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
územie MAS Horný Liptov	27433	27384	27434	27688	27531	27574	27614	27663
okres Liptovský Mikuláš	73361	73263	73257	73211	72615	72537	72580	72518
Percentuálne zastúpenie v rámci okresu	37,39	37,37	37,44	37,81	37,91	38,01	38,04	38,14

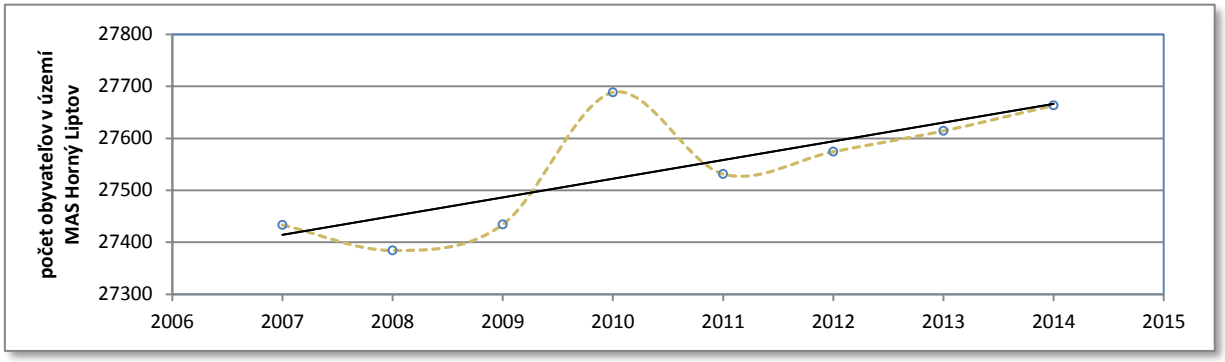

Graf 1 Počet obyvateľov v regióne Horný Liptov podľa jednotlivých rokov. Zdroj: ŠÚ SR

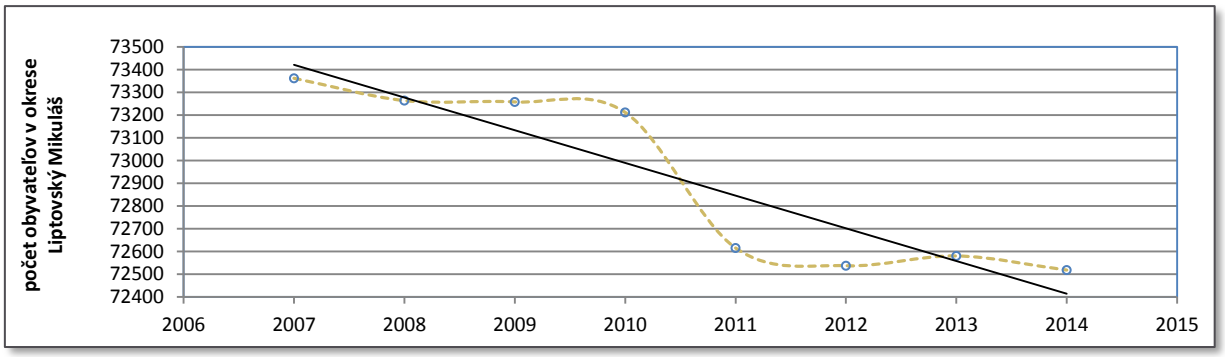

Graf 2 Počet obyvateľov v okrese Liptovský Mikuláš podľa jednotlivých rokov. Zdroj: ŠÚ SR

➢ Prognóza vývoja obyvateľstva v slovenských okresoch do roku 2035

(monografia SAV Prognostického ústavu SAV a INFOSTAT)

Hlavné demografické trendy zreteľné na celoštátnej úrovni možno vidieť aj na úrovni regionálnej. Prírastky obyvateľstva sa znižujú a obyvateľstvo starne. V priebehu nasledujúcich desaťročí pribudnú okresy s jeho prirodzeným a celkovým úbytkom a zvýši sa jeho priemerný vek. Medzi základnými predpokladmi prognózy je zmenšovanie rozdielov v reprodukčnom správaní obyvateľstva.
Podľa prognózy vzniknú do roku 2035 tri regióny s kladným populačným potenciálom, v ktorých bude prírastok obyvateľstva a relatívne mladá veková štruktúra. Jedným bude pás od okresov Kežmarok a Stará Ľubovňa na juhovýchod po okres Michalovce. Druhý – na severe stredného Slovenska – sa bude skladať z okresov Námestovo, Tvrdošín a Bytča. Tretí budú tvoriť okresy v zázemí Bratislavy – Senec a Malacky**.**

Takzvaný depopulačný región, teda s nízkym populačným potenciálom (úbytok obyvateľstva a intenzívne populačné starnutie) bude na rozhraní západného a stredného Slovenska. Pôjde o pás okresov od Martina po Levice. Región s podpriemerným populačným potenciálom bude tvoriť skupina okresov ohraničená na západe širším zázemím Bratislavy (mimo okresu Trnava), na severe oravskými a kysuckými okresmi a na východe okresmi Poprad, Rožňava, Revúca, Rimavská Sobota a Lučenec. K okresom s podpriemerným populačným potenciálom budú patriť aj dva východoslovenské – Medzilaborce a Humenné a väčšina mestských okresov Bratislavy a Košíc (okrem Košice I a Košice II).

Úbytok obyvateľstva a jeho starnutie v okresoch s nízkym populačným potenciálom sa odrazia na spôsobe života a životnej úrovni. Strata dynamiky a stagnácia sa prejavia najmä na trhu práce, súčasne pôjde o regióny s vysokými nárokmi na zdravotnú, sociálnu starostlivosť a služby pre seniorov.

Porovnanie prognózy vývoja obyvateľstva - okres Liptovský Mikuláš

Priemerný vek	v roku 2013	40,97 roka			
	v roku 2035	47,54 roka			
Živonarodené deti	v roku 2013	9,78	zomretých	9,91	na 1000 obyv.
	v roku 2035	6,76	zomretých	11,99	na 1000 obyv.

Dlhodobý predpoklad demografického vývoja okresu Liptovský Mikuláš naznačuje výrazné starnutie populácie, čo bude mať dopad predovšetkým na oblasť školstva, oblasť zdravotníctva a sociálnu oblasť.

➢ Vývoj počtu obyvateľov v regióne podľa obcí

Počet obyvateľov regiónu má celkovo progresívny vývoj. V území je 10 obcí, ktoré vykazujú regresívny demografický vývoj, v prípade 9 obcí je vývoj výrazne progresívny a 6 obcí má pomerne vyrovnanú demografickú krivku. Týchto 15 obcí významne ovplyvňuje priaznivý demografický vývoj celého územia regiónu.

Tabuľka 2 Celkové počty obyvateľov v regióne Horný Liptov podľa jednotlivých obcí. Zdroj: ŠÚ SR

Obec/Mesto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Beňadiková	441	447	459	464	460	468	470
Hybe	1567	1548	1555	1 579	1509	1505	1507
Jakubovany	404	401	405	384	390	397	404
Jamník	447	464	464	469	469	466	475
Konská	223	219	225	228	216	213	215
Kráľova Lehota	607	612	619	611	603	600	593
Liptovská Kokava	996	980	980	960	966	964	969
Liptovská Porúbka	1169	1173	1183	1 191	1151	1140	1144
Liptovský Hrádok	7729	7631	7589	7 611	7555	7625	7608
Liptovský Ján	845	839	847	939	976	1033	1040
Liptovský Ondrej	584	599	602	601	612	618	613
Liptovský Peter	1372	1408	1404	1 372	1376	1375	1372
Malužiná	273	265	260	261	267	275	268
Nižná Boca	166	167	163	159	158	156	160
Podtureň	708	745	804	917	986	992	1022
Pribylina	1372	1368	1375	1 387	1376	1347	1345
Smrečany	622	618	633	635	624	617	617
Uhorská Ves	442	463	476	480	462	467	471
Vavrišovo	649	656	646	653	662	658	664

Važec	2391	2379	2365	2 373	2374	2362	2351
Veterná Poruba	353	354	365	380	373	369	378
Východná	2301	2288	2244	2 225	2201	2171	2157
Vyšná Boca	97	93	81	118	101	93	91
Závažná Poruba	1244	1235	1258	1 259	1231	1227	1245
Žiar	431	432	432	432	433	436	435
Spolu	**27 433**	**27 384**	**27 434**	**27 688**	**27 531**	**27 574**	**27 614**

Tabuľka 3 Celkový prírastok (migračný a prirodzený) v obciach za obdobie 2007 - 2013, rozdelenie obcí s progresívnym a regresívnym vývojom. Zdroj: ŠÚ SR, vlastný výpočet spracovateľa.

Obce s progresívnym demografickým vývojom	**Celkový prírastok 2007 - 2013**
Podtureň	338
Liptovský Ján	234
Liptovský Ondrej	54
Uhorská Ves	51
Beňadiková	36
Vavrišovo	32
Veterná Poruba	32
Jamník	15
Žiar	3
Obce s regresívnym demografickým vývojom	**Celkový prírastok 2007 - 2013**
Nižná Boca	-3
Liptovský Peter	-8
Kráľova Lehota	-10
Hybe	-13
Jakubovany	-16
Pribylina	-22
Važec	-43
Liptovská Kokava	-48
Východná	-99
Liptovský Hrádok	-195
Obce so stabilným demografickým vývojom	**Celkový prírastok 2007 - 2013**
Malužiná	-10
Vyšná Boca	-18
Liptovská Porúbka	11
Smrečany	10
Závažná Poruba	10
Konská	3

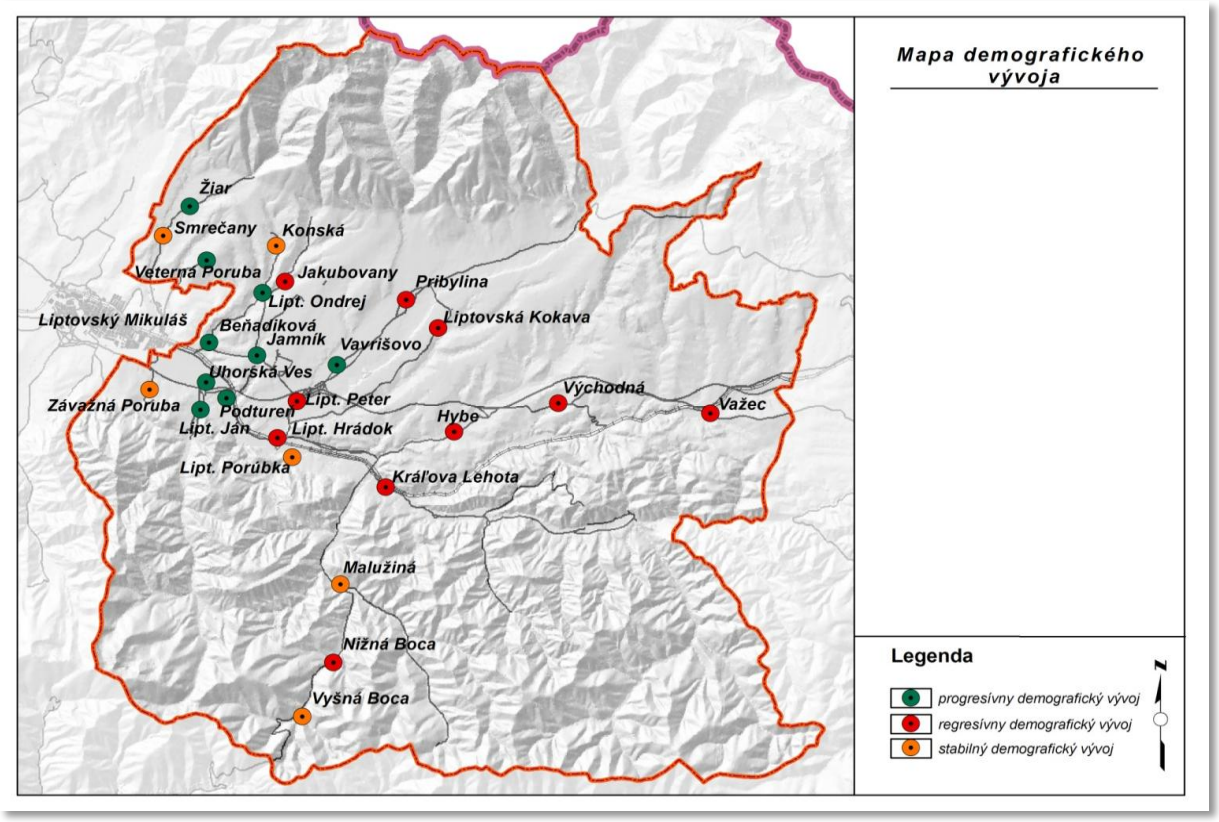

Obrázok 3 Mapa demografického vývoja.

➢ Prírastky a úbytky počtu obyvateľov

V regióne sme sledovali najmä 3 oblasti

- absolútne prírastky alebo úbytky v jednotlivých obciach,
- prirodzené prírastky (narodenie) a úbytky (úmrtie). V prípade prevládajúcich úmrtí je prirodzený prírastok záporný (-),
- **migračné** prírastky a migračné úbytky. V prípade väčšieho vysťahovania obyvateľov je počet záporný (-).

V Tabuľke 3 sú uvedené obce v poradí od najväčších prirodzených a migračných prírastkov spolu po záporné prírastky (úbytky).

Dlhodobý vývoj obcí v regióne Horný Liptov s najvyšším a najnižším prirodzeným prírastkom za obdobie od roku 2007 - 2013

V regióne Horného Liptova **je 5 obcí**, v ktorých je **prirodzený prírastok** za obdobie 2007 - 2013 **vyšší ako 10 obyvateľov** a ďalšie **4 obce** s kladným prirodzeným prírastkom za referenčné obdobie 2007 - 2013, **ktorý je však nižší ako 10 obyvateľov**.

17 obcí v regióne vykazuje za referenčné obdobie **kladný migračný prírastok**. V dvoch obciach, v Liptovskom Jáne a Podturni, je tento prírastok skutočne výrazný.

Štyri obce vykazujú výrazný migračný úbytok obyvateľov. Jedná sa o obce, ktoré z hľadiska veľkosti a počtu obyvateľov patria do kategórie 1000 – 5000 obyvateľov, v prípade Liptovského Hrádku je to nad 5000 obyvateľov. Veľké migračné úbytky, ako aj značné prirodzené úbytky, významne ovplyvňujú regresívny vývoj obyvateľstva v týchto obciach.

Tabuľka 4 Dlhodobý vývoj počtu obyvateľov v obciach Horného Liptova za obdobie 2007-2013 prírastky osobitne. Zdroj: ŠÚ SR, vlastné vyhodnotenie spracovateľom.

Obec/Mesto	Prirodzený prírastok
Liptovský Peter	30
Podtureň	22
Liptovský Ján	18

Obec/Mesto	Migračný prírastok
Podtureň	316
Liptovský Ján	216
Závažná Poruba	60

Uhorská Ves	18
Pribylina	17
Kráľova Lehota	9
Liptovský Ondrej	3
Veterná Poruba	3
Malužiná	2
Žiar	-1
Liptovská Porúbka	-2
Jamník	-3
Konská	-6
Nižná Boca	-10
Vyšná Boca	-10
Vavrišovo	-11
Beňadiková	-16
Jakubovany	-16
Závažná Poruba	-19
Smrečany	-41
Hybe	-42
Liptovský Hrádok	-54
Važec	-54
Východná	-54
Liptovská Kokava	-60

Beňadiková	52
Liptovský Ondrej	51
Smrečany	51
Vavrišovo	43
Uhorská Ves	33
Hybe	29
Veterná Poruba	29
Jamník	18
Liptovská Porúbka	13
Liptovská Kokava	12
Važec	11
Konská	9
Nižná Boca	7
Žiar	4
Jakubovany	0
Vyšná Boca	-8
Malužiná	-12
Kráľova Lehota	-19
Liptovský Peter	-38
Pribylina	-39
Východná	-45
Liptovský Hrádok	-141

Tabuľka 5 Dlhodobý vývoj počtu obyvateľov v regióne horný Liptov za obdobie 2000 - 2014, vlastné vyhodnotenie spracovateľom

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Prirodzený prírastok	-76	-106	-52	-33	-93	-69	-74	-93	-53	-61	-29	36	-49	-28	-35
Migračné saldo	96	2	10	-3	8	-6	43	71	4	111	283	23	92	68	84
Celkový prírastok	20	-104	-42	-36	-85	-75	-31	-22	-49	50	254	59	43	40	22

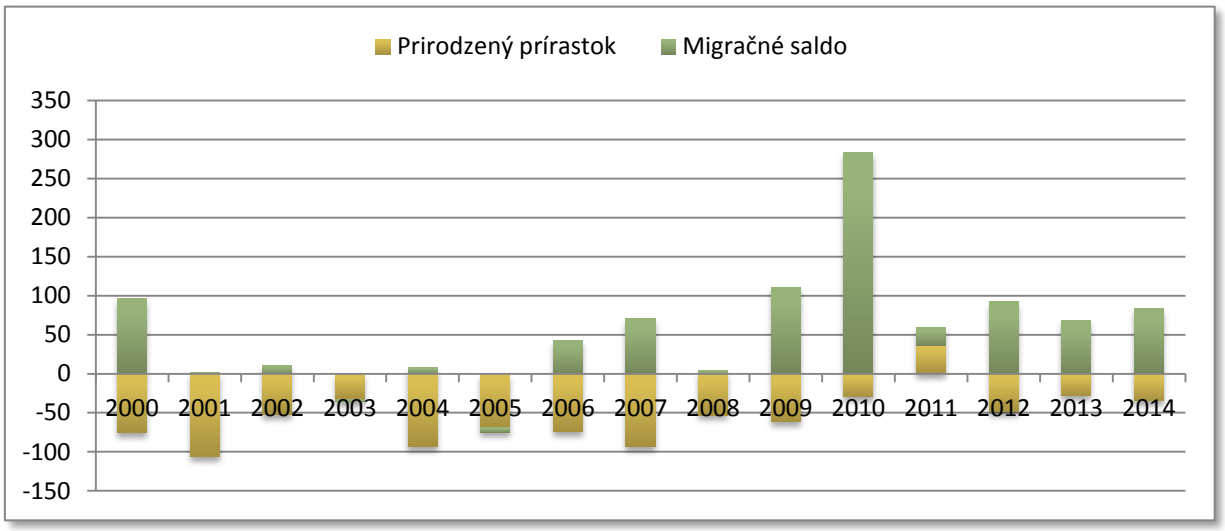

Graf 3 Dlhodobý vývoj počtu obyvateľov v regióne Horný Liptov za obdobie 2007 - 2014 (k Tabuľke 5). Zdroj: ŠÚ SR.

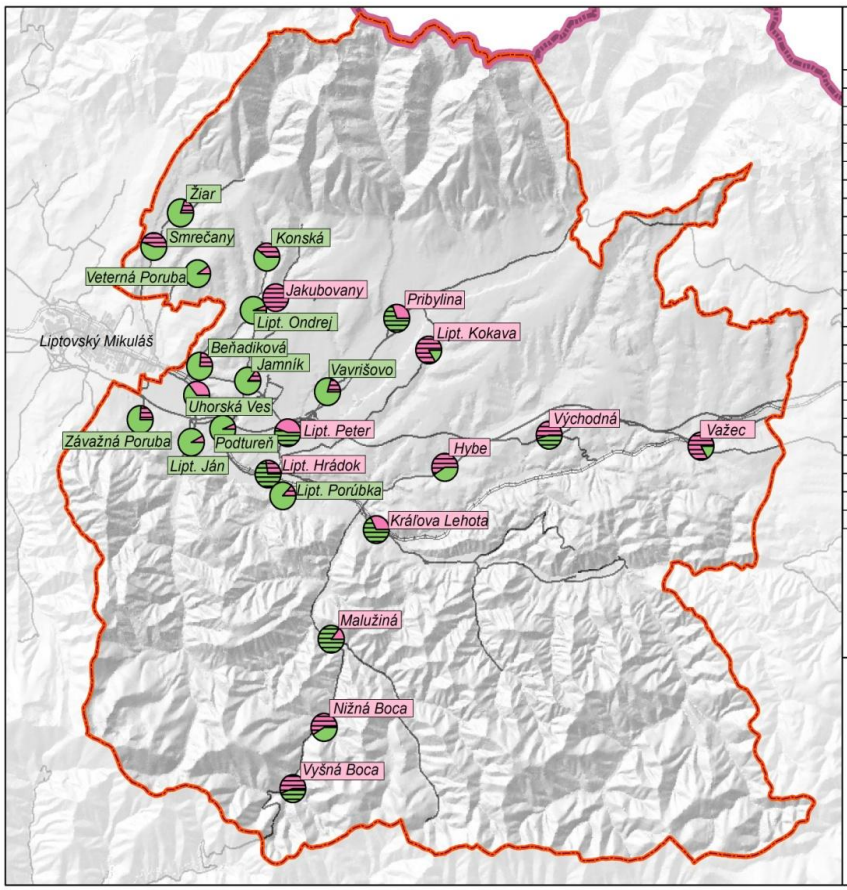

OBEC	Prirodzený prírastok+/ úbytok -	Migračný prírastok+/ úbytok -	Výsledný prírastok+/ úbytok -
Beňadiková	-16	52	36
Hybe	-42	29	-13
Jakubovany	-16	0	-16
Jamník	-3	18	15
Konská	-6	9	3
Kráľova Lehota	9	-19	-10
L. Hrádok	-54	-141	-195
L. Kokava	-60	12	-48
L.Peter	30	-38	-8
Lipt. Ján	12	216	228
Lipt. Ondrej	3	51	54
Lipt. Porúbka	-2	13	11
Malužiná	2	-12	-10
N. Boca	-10	7	-3
Podtureň	22	316	338
Pribylina	17	-39	-22
Smrečany	-41	51	10
Uhorská Ves	18	33	51
V. Boca	-10	-8	-18
Vavrišovo	-11	43	32
Vaţec	-54	11	-48
Vet. Poruba	3	29	32
Východná	-54	-45	-99
Z. Poruba	-19	60	41
Žiar	-1	4	3

Obrázok 4 Demografický vývoj obcí.

Z uvedených analýz vyplýva, že na základe sledovaného referenčného obdobia došlo na úrovni regiónu Horný Liptov k zlomu v roku 2009, kedy migračné prírastky výrazne prevýšili prírastky prirodzené. Najväčší nárast nastal v roku 2010. Od roku 2009 je celkový prírastok v území regiónu kladný a migrácia do územia výrazne prevyšuje prirodzené prírastky. Predpokladom je, že zlom spôsobila významná výstavba bytových domov v obciach a vytvorenie podmienok pre výstavbu IBV (individuálna bytová výstavba).

➢ Rómske obyvateľstvo

Zhrnutie: V rámci Žilinského samosprávneho kraja je v okrese Liptovský Mikuláš najvyššia koncentrácia rómskeho obyvateľstva. Podľa „Atlasu rómskych komunít 2013“, ktorý zaznamenal údaje o počtoch Rómov len v obciach s početnejšou rómskou komunitou, t. j. viac ako 30 Rómov, žije v **kraji približne 8 800 Rómov,** z toho **v okrese Liptovský Mikuláš okolo 3 200 Rómov** a na území **Horného Liptova takmer 1 900 Rómov**. Rómovia patria medzi skupiny najviac ohrozené chudobou, sociálnym vylúčením a diskrimináciou. Pri tejto skupine obyvateľstva sa kombinujú viaceré znevýhodnenia: vyskytuje sa u nich chudoba vytváraná nezamestnanosťou, chudoba zapríčinená nedostatkom vzdelania, či previazaná s demografickými podmienkami a diskrimináciou. Za najhoršiu sa označuje situácia tej časti rómskej populácie, ktorá žije v segregovaných osadách.

Kvalita života rómskej komunity na území regiónu Liptov sa významnou mierou odzrkadľuje na nepriaznivej ekonomickej a sociálnej bilancii kraja. Strata tradičných pracovných miest v dôsledku spoločenskej reformy spojená so zmenenými politikami rozhodujúcich rezortov (priemysel a poľnohospodárstvo, sociálna sféra, zdravotníctvo, kultúra) vyvoláva celkovo nepriaznivý výsledok, ktorý sa prejavuje v znížení kvality života Rómov a v spojení so sociálno-patologickými javmi vedie k rastúcim konfliktom s majoritnou spoločnosťou.

V Žilinskom kraji sa úplne segregovaný typ osady (oddelená od mesta/obce prekážkou, vzdialenejšia od mesta/obce) nevyskytuje, aj keď osada „Hlboké“ v Liptovskom Mikuláši, osada „Pod brehom“

v Pribyline a osada „Dolinka“ vo Važci sú pokladané podľa výsledkov sociografického mapingu rómskych osídlení (Atlas rómskych komunít 2013) za segregované osady, avšak reálne sa nachádzajúce v blízkosti mesta/obce. V hornoliptovských obciach Pribyline a vo Važci žije väčšina Rómov v osadách.

V Pribyline obývajú osadu „Pod brehom“, kde žijú prevažne v drevených obydliach a viac rodín spolu. Rómska osada „Pod brehom“ eviduje takmer 300 Rómov, čo tvorí približne jednu pätinu všetkých obyvateľov obce. Priamo v obci žijú len dve rómske rodiny, ostatní Rómovia žijú v osade a ich počet neustále rastie, pretože sa rodí čoraz viac detí a pribúdajú čoraz mladšie neplnoleté rodičky. Osada leží na pozemku urbárskeho spolku a žiadna z chatrčí nemá stavebné ani užívacie povolenie. Rómovia v osade žijú prevažne v drevených obydliach, kde majú k dispozícii jednu izbu (kuchyňa aj spálňa zároveň), maximálne dve izby (kuchyňa, spálňa). V osade je zavedená elektrická energia, dva stĺpy verejného osvetlenia, priemerná príjazdová cesta a po rekonštrukcii elektrickej siete v roku 2004 má každé obydlie namontovaný svoj vlastný elektromer. Naopak, obyvateľom osady chýba prístup k tečúcej vode, splachovaciemu WC a žijú v nevyhovujúcich bytových podmienkach.

Podobne ako v Pribyline, aj važeckí Rómovia z rómskej osady „Dolinka“ žijú v nevyhovujúcich podmienkach v drevených, menej v murovaných chatrčiach. Vo Važci sa však nachádzajú aj také skupiny Rómov, ktoré nežijú v osade a ich životná úroveň je oveľa vyššia. Niektorí majú vybudované murované domy, tí najbohatší, ale do počtu najmenej zastúpení, sa vyznačujú nadpriemerným životným štandardom. V obci Važec žije vyše 500 Rómov, ktorých možno rozdeliť do troch skupín. Tých najchudobnejších je viac ako 260. V osade „Dolinka“ žije takmer 180 Rómov v nevyhovujúcich životných podmienkach bez oficiálneho napojenia na elektrickú sieť, ale s „čiernym“ odberom elektriny. Ďalšou skupinou sú Rómovia, ktorí majú vybudované murované domy a treťou, málopočetnou skupinou, sú Rómovia podnikatelia, ktorí sa vyznačujú nadpriemerných životným štandardom.

Okrem uvedených lokalít sú väčšie koncentrácie Rómov v rámci regiónu ešte v Liptovskej Porúbke a Východnej, v menších počtoch v Hybiach, Jamníku, Kráľovej Lehote, Liptovskom Hrádku, Liptovskom Petre, Uhorskej Vsi, Vavrišove.

Tabuľka 6 Počet Rómov žijúcim v obciach Horného Liptova. Zdroj: dotazníkové zisťovanie k 31. 12. 2013. Počet obyvateľov je definovaný k 31. 12. 2013.

Obec/Mesto	Počet Rómov	Celkový počet obyvateľov k 31. 12. 2013	Percentuálne zastúpenie Rómov v obci
Beňadiková	0	361	0,0
Hybe	70	1540	4,5
Jakubovany	0	415	0,0
Jamník	17	480	3,5
Konská	0	218	0,0
Kráľova Lehota	26	600	4,3
Liptovská Kokava	0	955	0,0
Liptovská Porúbka	400	1144	34,9
Liptovský Hrádok	72	7608	0,9
Liptovský Ján	2	1046	0,2
Liptovský Ondrej	0	623	0,0
Liptovský Peter	81	1368	5,9
Malužiná	2	271	0,7

Nižná Boca	0	161	0,0
Podtureň	0	991	0,0
Pribylina	286	1341	21,3
Smrečany	nezistené	617	0,0
Uhorská Ves	51	467	10,9
Vavrišovo	25	635	3,9
Važec	480	2316	20,7
Veterná Poruba	nezistené	388	0,0
Východná	0	2157	0,0
Vyšná Boca	0	91	0,0
Závažná Poruba	0	1245	0,0
Žiar	nezistené	435	0,0
Spolu	**1 512**	**27 473**	**5,5**

V Atlase rómskych komunít 2013 boli mapované len obce, v ktorých sa predpokladalo, že majú početnejšiu rómsku komunitu (viac ako 30 obyvateľov).

Tabuľka 7 Počet Rómov na území Horného Liptova. Zdroj: Atlas rómskych komunít 2013.

Obec/Mesto	Počet Rómov	celkový počet obyvateľov obce	percentuálne zastúpenie
Hybe	70	1559	4,5
Liptovská Porúbka	400	1235	32,4
Liptovský Hrádok	98	7522	1,3
Liptovský Peter	81	1369	5,9
Pribylina	280	1345	20,8
Uhorská Ves	49	481	10,2
Važec	579	2317	25
Východná	341	2258	15,1
Spolu	**1 898**	**18 086**	**10,5**

Tabuľka 8 Porovnanie počtu Rómov. Zdroj: Atlas rómskych komunít.

Územie	počet Rómov žijúcich v území	celkový počet obyvateľov	percentuálne zastúpenie Rómov
SR	402 741	3 955 189	10,2
ŽSK	8 803	315 417	2,8
okres L. Mikuláš	3 243	50 122	6,5
región Horný Liptov	1 898	18 086	10,5

Záver:
Územie Horného Liptova je pre obyvateľov atraktívne, od roku 2009 je zaznamenaný aj príliv nových obyvateľov. Obce s rómskymi osadami nie sú príčinou pozitívneho migračného salda a dokonca ani tieto obce nevykazujú výrazné prírastky obyvateľstva.

2.2.2 Veková štruktúra obyvateľov

Na úrovni okresu Liptovský Mikuláš v sledovanom období rokov 2007 - 2013 došlo k postupnému vyrovnaniu počtu obyvateľov v predproduktívnom a poproduktívnom veku. V referenčnom období došlo k úbytku obyvateľov v predproduktívnom veku, naopak počet obyvateľov vo veku poproduktívnom vzrástol a v roku 2013 už prevýšil počet obyvateľov v predproduktívnom veku.

Tabuľka 9 Veková štruktúra obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín v okrese Liptovský Mikuláš

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Predproduktívny vek (0 - 14)	10 679	10 422	10 242	10 224	10 141	10 070	10 089
Produktívny vek (15 - 64)	53 083	53 167	53 164	53 009	52 226	52 019	51 651
Poproduktívny vek (65 - 100+)	9 611	9 700	9 831	10 020	10 251	10 503	10 852
Spolu	**73 373**	**73 289**	**73 237**	**73 253**	**72 618**	**72 592**	**72 592**

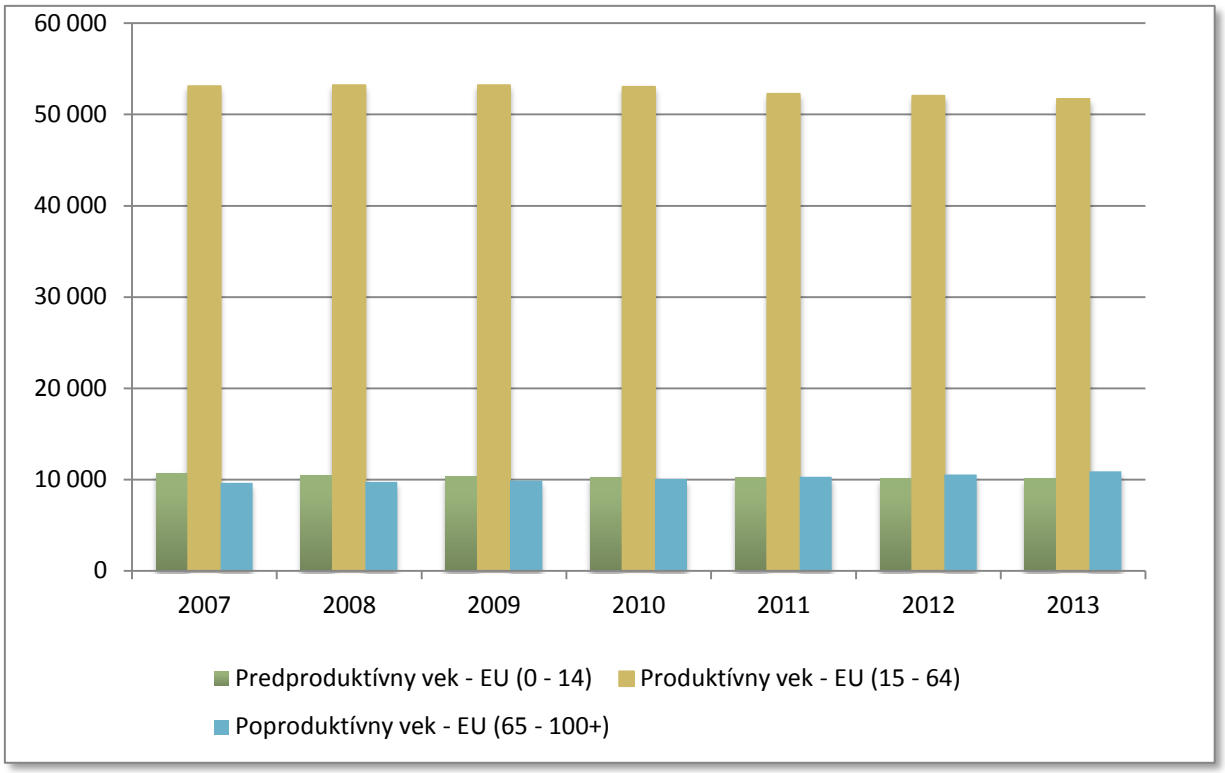

Graf 4 Veková štruktúra obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín v okrese Liptovský Mikuláš. Zdroj: ŠÚ SR.

Veková štruktúra obyvateľov regiónu Horný Liptov podľa obcí

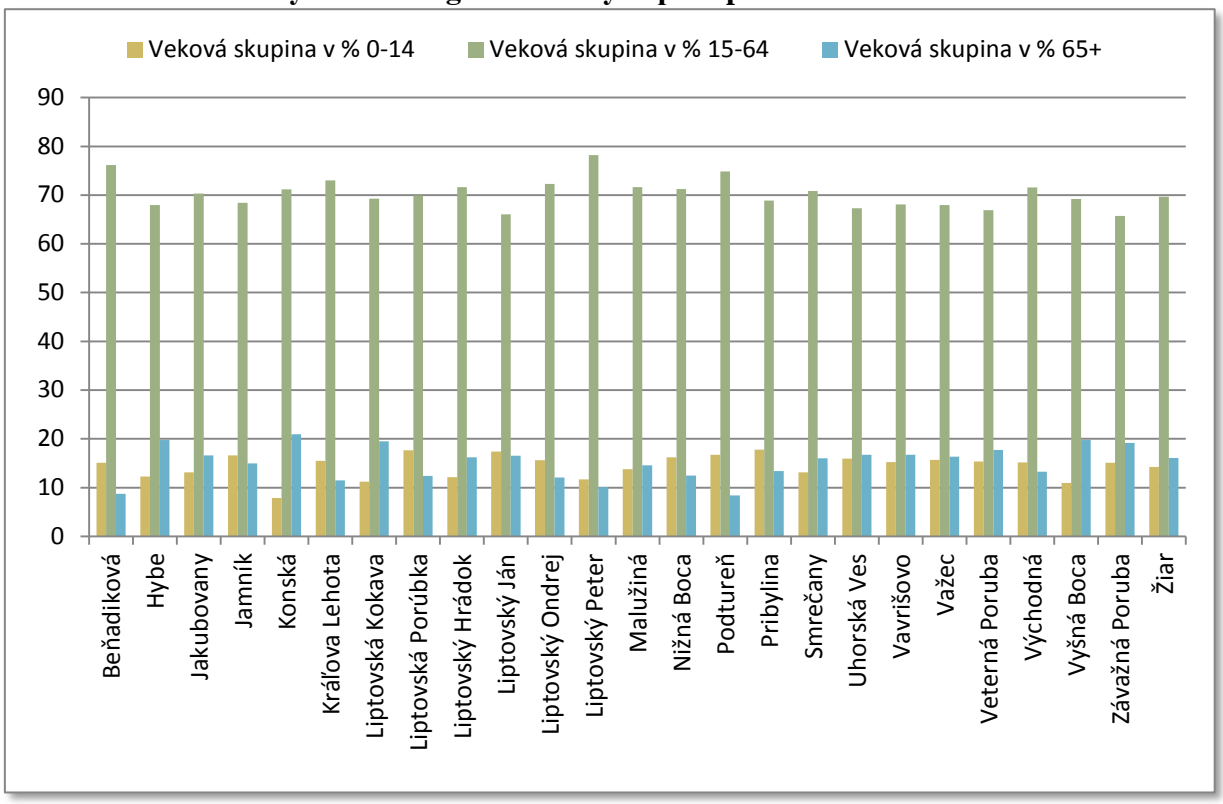

Graf 5 Veková štruktúra obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín v regióne Horný Liptov. Zdroj: ŠÚ SR.

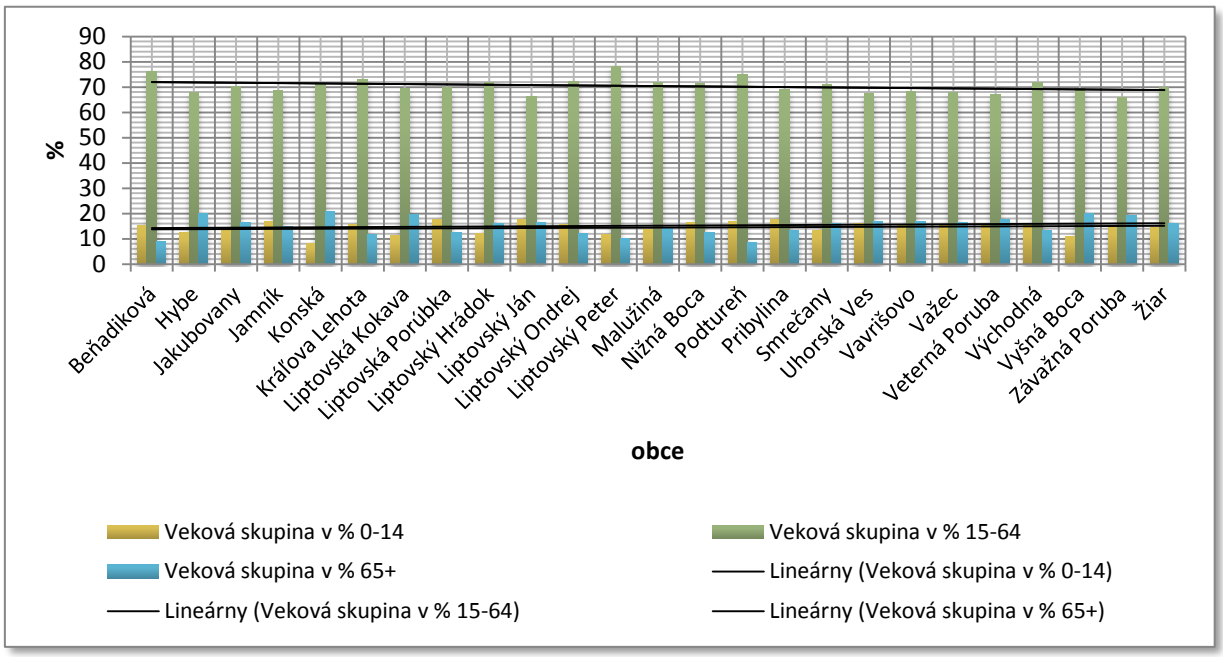

Graf 6 Veková štruktúra obyvateľov podľa vekových skupín v regióne Horný Liptov

Na základe porovnania vekovej štruktúry obyvateľstva v jednotlivých obciach v % vyjadrení môžeme konštatovať, že produktívna skupina obyvateľstva sa pohybuje v rozmedzí medzi 68% - 76% a v tomto rozmedzí mierne osciluje, z celkového posúdenia vložením lineárnej závislosti je trend klesajúci. Porovnaním dvoch kriviek, ktoré demonštrujú stav obyvateľstva vekovej skupiny predproduktívnej a poproduktívnej v regióne Horný Liptov vyplýva, že pomer týchto skupín obyvateľstva sa pohybuje v rozmedzí 10 - 20% a vykazuje z hľadiska regiónu pomerne vyrovnaný

vývoj. U predproduktívnej skupiny je mierny nárast, ako aj u poproduktívnej. Trendová čiara naznačuje, že u obidvoch skupín je tendencia rastúca.

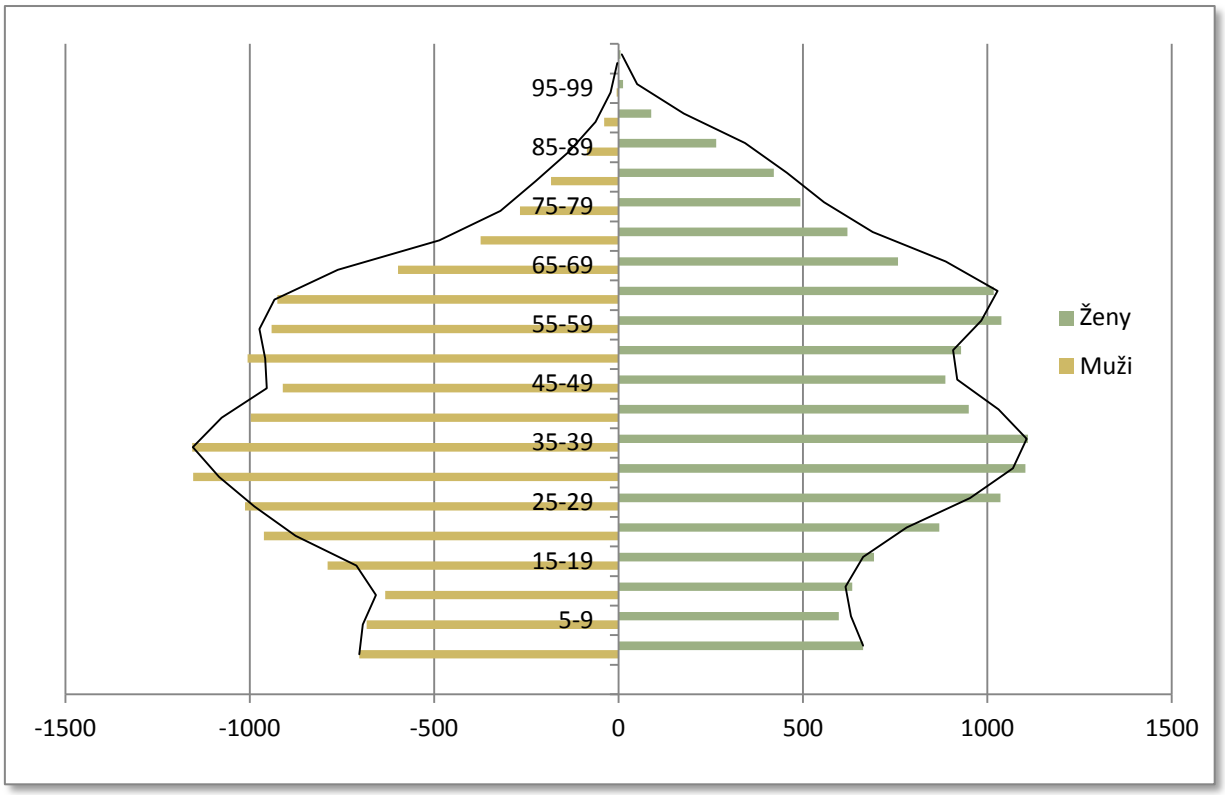

Graf 7 Veková štruktúra obyvateľov regiónu podľa 5 ročných vekových skupín a pohlavia - stav k 31. 12. 2014

Porovnaním vekovej štruktúry mužov a žien v regióne horný Liptov vyplýva, že ženy sa v priemere dožívajú vyššieho veku ako muži.

➢ Vybrané ukazovatele veku k 31. 12. 2014

Tabuľka 10 Prehľad priemerného veku, indexu starnutia a ekonomickej záťaže v obciach horného Liptova v roku 2013

Obec/Mesto	Priemerný vek	Mediánový vek	Index starnutia	Index ekonomického zaťaženia
Beňadiková	37,96	36,7	57,75	31,28
Hybe	43,15	42,2	161,08	47,17
Jakubovany	42,04	41,1	126,42	42,25
Jamník	40,47	39,8	89,87	46,15
Konská	45,91	47	264,71	40,52
Kráľova Lehota	39,69	38,7	73,91	36,95
Liptovská Kokava	44,54	45,8	173,39	44,41
Liptovská Porúbka	37,8	36,5	70,3	43
Liptovský Hrádok	42,51	42,2	133,44	39,57
Liptovský Ján	39,97	38,5	95,03	51,38
Liptovský Ondrej	38,93	39,1	77,08	38,37
Liptovský Peter	39,89	37,8	86,88	27,87

Malužiná	39,34	37,1	105,41	39,58
Nižná Boca	42,59	43,6	76,92	40,35
Podtureň	35,68	35,3	50,29	33,59
Pribylina	38,76	37,3	75,31	45,25
Smrečany	42,24	42,8	122,22	41,19
Uhorská Ves	41,5	39,4	105,33	48,58
Vavrišovo	40,81	39,8	109,9	46,9
Važec	40,59	39,3	104,07	47,12
Veterná Poruba	41,32	39,6	115,52	49,41
Východná	39,17	38,7	87,46	39,7
Vyšná Boca	45,29	46,5	180	44,44
Závažná Poruba	42,89	41,5	127,13	52,2
Žiar	41,4	40,5	112,9	43,56

Index ekonomického zaťaženia: Počet osôb v predproduktívnom (0 - 14) a poproduktívnom veku (65+) k osobám v produktívnom veku (15 - 64).
Index starnutia: Počet osôb v poproduktívnom veku (65+) k osobám v predproduktívnom veku (0 - 14).
Do roku 2010 (vrátane) sa počíta s poproduktívnymi vekovými skupinami 60+ M/55+ Ž.

Záver:
Z analýzy okresu Liptovský Mikuláš vyplýva, že obyvateľstvo starne.
Z pohľadu regiónu Horný Liptov je možné konštatovať, že región vykazuje mierne progresívny vývoj v oblasti obyvateľstva predproduktívneho veku. Za predpokladu progresívnej migrácie a zotrvania mladých ľudí narodených v regióne je možné vyrovnať trend starnutia obyvateľstva v regióne Horný Liptov.

2.2.3 Veľkostná štruktúra obcí podľa počtu obyvateľov

V regióne Horného Liptova sa nachádzajú obce s počtom obyvateľov v rozmedzí 109 až 7 629 obyvateľov (údaje k 31. 12. 2014 ŠÚ SR). Mesto Liptovský Hrádok, ako prirodzené centrum regiónu, má počet obyvateľov nad 5 000 (7 629).
Dve obce majú počet obyvateľov nad 2 000, sú to obce Východná a Važec. Najväčší počet obcí tvoria obce s počtom obyvateľov v rozmedzí 500 – 2 000, je to 12 obcí. S počtom obyvateľov do 500 je v území 10 obcí. Najmenšou obcou je obec Vyšná Boca so 109 obyvateľmi.

Tabuľka 11 Veľkostná štruktúra obcí podľa počtu obyvateľov

Kategória obce	Počet obyvateľov	Počet obcí
0 - 199	269	2
200 - 499	3 116	8
500 - 999	3 466	5
1 000 – 1 999	8 675	7
2 000 – 4 999	4 508	2
5 000 – 9 999	7 629	1
spolu	**27 663**	**25**

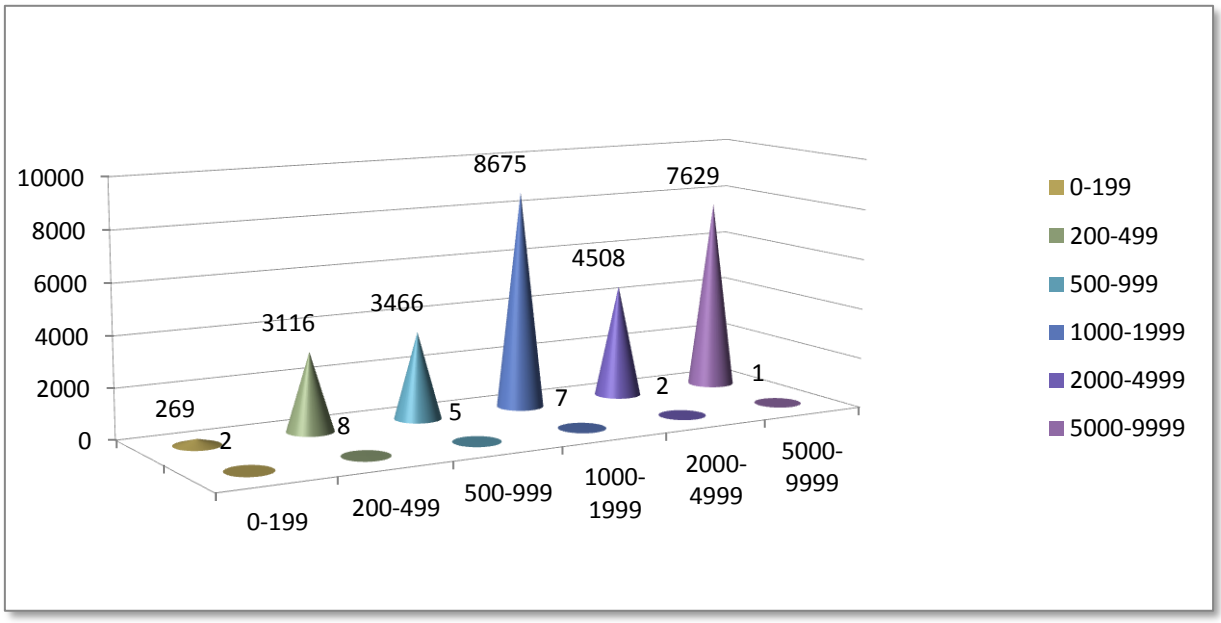

Graf 8 Veľkostná štruktúra obcí podľa počtu obyvateľov

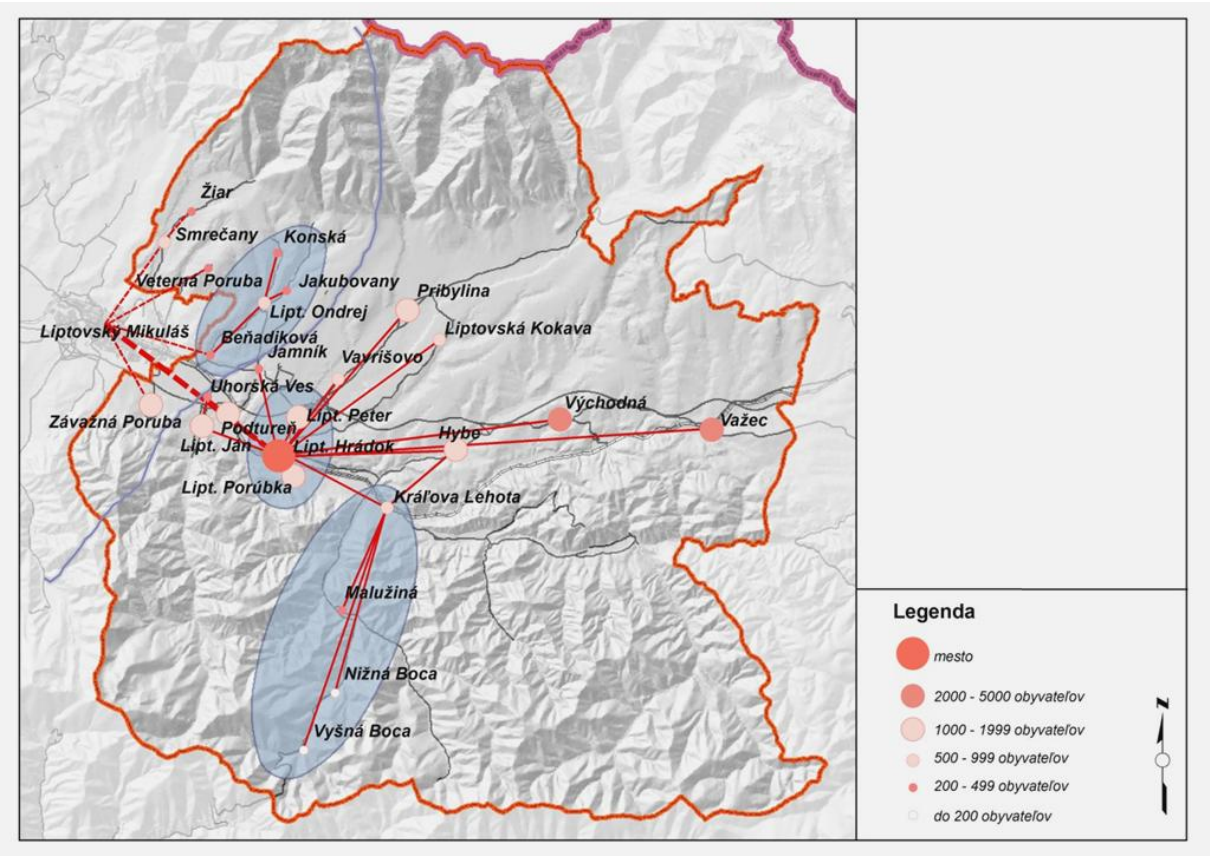

Obrázok 5 Typológia obcí. Veľkostná štruktúra obcí, vyznačené urbanizačné, ekonomické a sociálne väzby.

Záver:

Hlavná väzba urbanizačných osí je prepojená s Liptovským Hrádkom, ktorý na seba viaže veľké i stredné obce ako sú Hybe, Východná, Važec, Liptovský Ján, Pribylina, Liptovská Kokava, Vavrišovo, Podtureň, Uhorská Ves, Kráľova Lehota, Jamník. V západnej časti regiónu sa nachádzajú obce, ktoré majú prirodzené väzby na mesto Liptovský Mikuláš - Závažná Poruba, Veterná Poruba, Smrečany a Žiar. Liptovský Mikuláš sa nachádza mimo regiónu Horný Liptov, ale je centrom okresu. Sú tu sústredené inštitúcie štátnej správy, finančnej

správy, zdravotníctva a pod. Plní preto funkciu významného urbánneho centra mimo riešeného územia, ku ktorému vedú ďalšie väzby a prepojenia. Obce Beňadiková, Liptovský Ondrej, Jakubovany, Konská vytvárajú menší urbanistický celok so vzájomným prepojením a väzbami vo vnútri územia (viď Obrázok 5, modrá elipsa). Okrem vzájomných vnútorných prepojení majú tieto obce silnejšie vonkajšie väzby smerom k Liptovskému Mikulášu ako k Liptovskému Hrádku.
Veľké obce Východná a Važec ležia na hranici okresu, kraja a riešeného územia. Tieto obce na seba z hľadiska urbánneho neviažu žiadne malé obce a v území pôsobia ako satelity.
Ďalšiu skupinu obcí, ktoré majú vnútorné vzájomné väzby, tvoria obce Vyšná Boca, Nižná Boca, Malužiná, Kráľova Lehota s prepojením na Liptovský Hrádok a v oblasti školstva na obec Hybe (viď Obrázok 5, modrá elipsa).
Osobitnou skupinou sú obce v tesnej blízkosti Liptovského Hrádku - Liptovský Peter a Liptovská Porúbka, ktoré sú z hľadiska urbanizačného tesne prepojené s Liptovským Hrádkom v mnohých oblastiach a väzby sú veľmi intenzívne (viď Obrázok 5, modrá elipsa).

Vzdialenosť obcí od Liptovského Mikuláša ako ekonomického, hospodárskeho a územne správneho centra okresu Liptovský Mikuláš, ale aj od centra regiónu, Liptovského Hrádku, je jedným z faktorov, ktoré majú vplyv na ich demografický vývoj prevažne regresívny (viď Mapa 1). Výnimkou sú obce v tesnej blízkosti Liptovského Hrádku a samotný Liptovský Hrádok. Tieto 3 obce všetky vykazujú progresívnu vývojovú krivku.

2.3 Sociálna a občianska vybavenosť

2.3.1 Sociálna vybavenosť

Sociálne služby na území regiónu Horný Liptov poskytujú občanom zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja, obce, mesta a neverejní poskytovatelia (občianske združenia, neziskové organizácie a iné právnické a fyzické osoby). Žilinský samosprávny kraj poskytuje v okrese Liptovský Mikuláš sociálne služby prostredníctvom dvoch centier sociálnych služieb a jedného domova sociálnych služieb a špecializovaného zariadenia v Liptovskom Mikuláši, Smrečanoch a Liptovskom Hrádku. Zo sociálnych služieb poskytovaných obcami možno uviesť komunitné centrum s nocľahárňou, strediskom osobnej hygieny a práčovňou (Liptovský Mikuláš), denné centrum zabezpečované mestom Liptovský Mikuláš v šiestich lokalitách, Domov sociálnych služieb a zariadenie pre seniorov v Závažnej Porube, či Zariadenie pre seniorov a domov opatrovateľskej služby s požičovňou pomôcok v Liptovskom Mikuláši. Terénna sociálna služba krízovej intervencie sa poskytuje v rámci obvodu mesta Liptovský Mikuláš, základné sociálne poradenstvo v Liptovskom Petre. V ďalších obciach poskytujú samosprávy iba opatrovateľskú službu. Neverejní poskytovatelia v tomto okrese zabezpečujú mimo opatrovateľskej služby aj služby domova sociálnych služieb a zariadenia pre seniorov (Liptovský Mikuláš, Liptovský Mikuláš - Ondrašová a Liptovský Hrádok), krízové stredisko s nocľahárňou (Liptovský Mikuláš), vypožičiavanie pomôcok či prepravnú službu (Liptovský Mikuláš). Základné sociálne poradenstvo sa poskytuje ambulantne v Liptovskom Mikuláši a terénnou formou aj vo Východnej.

Tabuľka 12 Sociálna infraštruktúra v okrese Liptovský Mikuláš. Zdroj: ŽSK.

Zriaďovateľ	Počet zariadení
ŽSK	3
Obec/Mesto	6
Neverejný poskytovateľ	6
Verejný poskytovateľ opatrovateľskej služby	17
Neverejný poskytovateľ opatrovateľskej služby	4

Užívatelia/prijímatelia sociálnych služieb sú ľudia, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii. Špeciálne potreby užívateľov sú zadefinované a podrobne opísané v komunitnom pláne obce. Právnym základom pre komunitného plánovanie sociálnych služieb pre obidve úrovne samosprávy

(miestnu aj regionálnu) je zákon o sociálnych službách č. 448/2008. V § 83 citovaného zákona sa obci ukladá povinnosť vypracovať komunitný plán sociálnych služieb v spolupráci s poskytovateľmi sociálnych služieb v územnom obvode, ako aj s prijímateľmi týchto služieb. V regióne Horného Liptova majú komunitný plán sociálnych služieb vypracovaný mesto Liptovský Hrádok (2010 - 2014) a obec Važec (2011 - 2016).

Základnými sociálnymi skupinami, pre ktoré sa sociálne služby na úrovni obce/okresu/kraja plánujú, sú:

- seniori, osoby v post-produktívnom veku (najmä starší ako 65 rokov),
- občania so zdravotným postihnutím a rodiny, v ktorých žijú (deti aj dospelí),
- týrané a sociálne zanedbávané deti, deti s poruchami správania a rodičia, ktorí zanedbávajú alebo nezvládajú starostlivosť a výchovu svojich detí (deti-mládež-rodina),
- neprispôsobiví jednotlivci, bezdomovci, ľudia závislí od návykových látok, trestaní,
- občania v ťažkej životnej situácii a nezvládajúci svoj život.

O druhoch sociálnej služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku pojednáva § 12 odsek 1 písmeno c zákona č. 448/2008 Z. z. sociálnych službách. Dôchodkový vek je všeobecne ustanovený **na 62 rokov veku** a platí jednotne pre mužov aj ženy.

„Pri starostlivosti o seniorov by sa malo vychádzať z pravidla, že starí ľudia by sa mali udržať v ich domácom prostredí čo najdlhšie. Zároveň by malo byť k dispozícii toľko foriem ústavnej starostlivosti, aby si z nich senior dokázal vybrať a mal možnosť plynulo prejsť od bývania až k prípadne nevyhnutnej ošetrovateľskej starostlivosti na lôžku.“ (MATOUŠEK, O.: Ústavní péče. 2. vyd. Praha : Slon, 1999. s. 85- 86. ISBN 80-85850-76-1.)

➢ Poskytovatelia sociálnych služieb pre seniorov

Domov sociálnych služieb a špecializované zariadenie Liptovský Hrádok

adresa:	Pod Lipami 105/6, Liptovský Hrádok
kontakt:	044/522 51 36, dsslh@vuczilina.sk
zriaďovateľ:	Žilinský samosprávny kraj
pôsobenie od roku:	2000
cieľová skupina:	ženy s rôznym druhom a stupňom postihnutia
Činnosť:	✓ pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, ✓ sociálne poradenstvo, ✓ sociálna rehabilitácia, ✓ ošetrovateľská starostlivosť, ✓ ubytovanie, ✓ stravovanie, ✓ upratovanie, ✓ pranie, ✓ žehlenie a údržba bielizne a šatstva, ✓ osobné vybavenie
súvisiace služby:	✓ pracovná terapia, ✓ záujmová činnosť
využitie:	kapacita DSS je 37 miest. V súčasnosti je v DSS umiestnených 37 žien.

Pre mužov je zriadené zariadenie v obci Smrečany. Toto zariadenie patrí organizačne pod DSS ŠZ Liptovský Hrádok

adresa:	**Smrečany 52, 032 05**
zriaďovateľ:	Žilinský samosprávny kraj
pôsobenie od roku:	2000
cieľová skupina:	muži s rôznym druhom a stupňom postihnutia
činnosť:	✓ pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, ✓ sociálne poradenstvo, ✓ sociálna rehabilitácia, ✓ ošetrovateľská starostlivosť, ✓ ubytovanie, stravovanie,

- ✓ upratovanie,
- ✓ pranie,
- ✓ žehlenie a údržba bielizne a šatstva,
- ✓ osobné vybavenie

súvisiace služby:
- ✓ pracovná terapia,
- ✓ záujmová činnosť - pre klientov sú organizované rekreačno-rehabilitačné a turistické výlety, návštevy rôznych podujatí, zúčastňujú sa športových hier, venujú sa rozmanitým ručným prácam a starajú sa o park v okolí zariadenia.

využitie: kapacita DSS je 65 miest. V súčasnosti je v DSS umiestnených 65 mužov.

Centrum sociálnych služieb EDEN

adresa: Pod Lipami 66, Liptovský Hrádok
kontakt: 044/563 09 12, csseden@vuczilina.sk
zriaďovateľ: Žilinský samosprávny kraj
pôsobenie od roku: 2014
cieľová skupina: muži s rôznym druhom a stupňom postihnutia
činnosť:
- ✓ pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby,
- ✓ sociálne poradenstvo, sociálna rehabilitácia, ošetrovateľská starostlivosť, ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva, osobné vybavenie

súvisiace služby:
- ✓ arteterapia, biblioterapia

využitie: kapacita DSS je 81 miest. V súčasnosti je v DSS umiestnených 68 mužov.

Centrum sociálnych služieb ANIMA

adresa: Jefremovská 634, 031 04 Liptovský Mikuláš
kontakt: 044/553 33 27, E-mail: ddlm@vuczilina.sk
zriaďovateľ: Žilinský samosprávny kraj
pôsobenie od roku: 1990

Centrum má zriadené tri pracoviská:

- ✓ **Zariadenie pre seniorov** (ďalej len „ZpS“) a Domov sociálnych služieb (ďalej len „DSS“), kapacita 128 (muži, ženy) - ZpS – 43 klientov, DSS – 95 klientov
- ✓ **Útulok pre bezdomovcov**, Nábrežie A. Stodolu 1177/82, 031 01 Liptovský Mikuláš, tel. 044/5514067, kapacita 12 osôb
- ✓ **Krízové stredisko “Pálkovo centrum**“, Palučanská 25, 031 23 Liptovský Mikuláš, prechodný pobyt 8 osôb, tel: 044/5522962, E-mail: palkovocentrum@gmail.com, kapacita 8 osôb

Domov sociálnych služieb a zariadenie pre seniorov Golden Age

adresa: Mincová 5, 03 105 Liptovská Ondrašová
kontakt: 0917 /717 057, info@goldenage.sk
zriaďovateľ: neverejný poskytovateľ
pôsobenie od roku: 2012
cieľová skupina: Seniori, osoby s rôznym druhom postihnutia
Činnosť:
- ✓ pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby,
- ✓ komplexná zdravotná a sociálna starostlivosť zabezpečená vysokokvalifikovaný personálom,
- ✓ ošetrovateľská starostlivosť,
- ✓ rehabilitácia a masérske služby,
- ✓ požičiavanie pomôcok,
- ✓ pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby,
- ✓ sociálne poradenstvo,
- ✓ sociálna rehabilitácia,
- ✓ pracovná terapia,

- ✓ ubytovanie,
- ✓ stravovanie,
- ✓ osobné vybavenie,
- ✓ upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva,
- ✓ úschova cenných vecí,

súvisiace služby:
- ✓ zabezpečenie návštev kňaza v zariadení podľa záujmu seniorov
- ✓ zabezpečenie kultúrnej a záujmovej činnosti, programov a aktivít,

využitie: kapacita je 120 miest. V súčasnosti je umiestnených 120 osôb.

DSS pre dospelých a Zariadenie pre seniorov Územný spolok SČK „Liptov", Liptovský Hrádok

adresa: J. D. Matejovie 542, Liptovský Hrádok 033 01
kontakt: 044/5223636, e-mail: sus.lmikulas@redcross.sk
zriaďovateľ: neverejný poskytovateľ
pôsobenie od roku: 1999
cieľová skupina: seniori
činnosť:
- ✓ sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, podľa stupňa odkázanosti na pomoc inej osoby

využitie: kapacita je 14 miest. V súčasnosti je umiestnených 14 osôb.

DSS a ZPS, Závažná Poruba

adresa: Kostolná 407, 032 02 Závažná Poruba
kontakt: Tel.: +421/44 5547 247, +421/949 262 178, dss@zavaznaporuba.sk
zriaďovateľ: obec
pôsobenie od roku: 2011
cieľová skupina: seniori
činnosť:
- ✓ pobytová sociálna služba v nepretržitej prevádzke, zameraná na podporu pri naplňovaní potrieb seniorov, ktorí majú zníženú sebestačnosť, zvlášť z dôvodu veku, a ktorých situácia vyžaduje pravidelnú pomoc inej fyzickej osoby.

súvisiace služby:
využitie: kapacita je 23 miest. V súčasnosti je umiestnených 23 osôb.

Opatrovateľská služba

Poskytovateľ: obce
cieľová skupina: dôchodcovia a zdravotne ťažko postihnutí občania
činnosť:
- ✓ zabezpečenie pomoci pri vykonávaní bežných životných úkonov:
  - pri sebaobslužných úkonoch
  - pri úkonoch starostlivosti o domácnosť
  - pri základných sociálnych aktivitách

počet opatrovateliek: 26
počet opatrovaných: 60 za mesiac, t.j. cca. 720 za rok

Na území Horného Liptova bola v roku 2014 poskytovaná opatrovateľská služba podľa konkrétnych požiadaviek v obciach. V priebehu roka 2014 opatrovateľskú službu zabezpečovalo 26 opatrovateľov v rôznych pracovných úväzkoch. Na území regiónu bola poskytnutá opatrovateľská služba 60 občanom mesačne. Opatrovateľská služba sa vykonáva doma, priamo u opatrovaného na základe Všeobecne záväzného nariadenia o poskytovaní opatrovateľskej služby a o spôsobe určenia výšky úhrady za túto opatrovateľskú službu.

Základné sociálne poradenstvo je poskytované v Liptovskom Hrádku, Liptovskom Petre. V Liptovskej Porúbke fungujú aj terénni sociálni pracovníci. V meste Liptovský Hrádok je poskytovaná opatrovateľská aj odľahčovacia služba.

➢ Organizácie združujúce seniorov a osoby so zdravotným postihnutím

Klub dôchodcov

Mestský klub dôchodcov(4 sekcie - Dovalovo, Lipa, Učitelia, Tesláci)

adresa: J. D. Matejovie 591, Liptovský Hrádok (vlastná klubovňa v KD)

zriaďovateľ: Mesto Liptovský Hrádok

cieľová skupina: seniori

činnosť:
- ✓ zabezpečenie podmienok pre dôstojný život a možnosti spoločenskej realizácie seniorov, aktivity v oblasti športu, vzdelávania, poznávania a kultúrneho života.

Počet členov cca 360

Slovenský zväz telesne postihnutých, základná organizácia Liptovský Hrádok pre deti aj dospelých

kontakt: 044/522 15 01 – dospelí, 0908/116 611 - deti

zriaďovateľ:

cieľová skupina: Deti a dospelí so zdravotným postihnutím

činnosť:
- ✓ poradenstvo
- ✓ rehabilitačná činnosť – ponuka rehabilitačných pobytov preukazy do kúpeľov
- ✓ komunitné programy (športový deň a pod.)
- ✓ hipoterapia pre deti
- ✓ zvýhodnené vstupy do Aquaparku Tatralandia pre väčšie skupiny

➢ Chránené dielne

Chránená dielňa a chránené pracovisko sú pracoviská zriadené právnickou osobou alebo fyzickou osobou, zamestnávajúce občanov so zdravotným postihnutím, ktorí nie sú schopní nájsť si zamestnanie na otvorenom trhu práce, alebo pracoviská, na ktorých sa občania so zdravotným postihnutím zaškoľujú alebo pripravujú na prácu. O priznanie postavenia chránenej dielne, alebo chráneného pracoviska môže písomne požiadať právnická osoba, alebo fyzická osoba, úrad práce, v ktorého územnom obvode zriadi pracovné miesto pre občana so zdravotným postihnutím. Počet chránených dielní/chránených pracovísk zriadených a fungujúcich v okrese Liptovský Mikuláš, ktoré majú aj sídlo v tomto okrese je k 30. 6. 2014 -105 z toho 23 je so sídlom na území regiónu Horný Liptov. Počet pracujúcich osôb so zdravotným postihnutím, ktorí si vytvorili sami pre seba pracovné miesto, alebo sa zamestnali v chránenej dielni je k 30. 6. 2014 v okrese Liptovský Mikuláš 166 a z toho je na území Horného Liptova 25. Zriaďovateľom bolo 9 zamestnávateľov a 13 samostatne zárobkovo činných osôb so zdravotným postihnutím. Príspevok na zriadenie chránenej dielne, alebo chráneného pracoviska upravuje § 56 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Tabuľka 13 Zoznam chránených dielní a chránených pracovísk

Názov zriaďovateľa	Sídlo	Predmet činnosti	Počet zamestnancov OZP	CHD/CHP
Liptovské múzeum v Ružomberku I.	Partizánska 153, 033 01 Liptovský Hrádok	činnosť múzeí	1	CHD/CHP
Martina Bartková - TINKA	Hlavná 499,032 61 Važec	Kadernícke a kozmetické činnosti	1	CHP

Jana Kubinská	J. Martinku 879, 033 01 Liptovský Hrádok	Pohrebné a súvisiace služby	1	CHP
Peter Ferianc LAFER K & P	SNP 1736/27, 033 01 Liptovský Hrádok	Ostatný maloobchod s novým tovarom v špecializovaných predajniach	1	CHP
Pavel Meško	Kráľova Lehota 100, 032 33 Kráľova Lehota	Stolárske práce	1	CHP
APZ Liptovský Hrádok, n.o.	J.Martinku 877, 033 01 Liptovský Hrádok	Administratívne služby	1	CHD/CHP
APZ Liptovský Hrádok, n.o.	J.Martinku 877, 033 01 Liptovský Hrádok	Výroba suvenírov	3	CHD/CHP
Liptovské múzeum v Ružomberku II.	Partizánska 153, 033 01 Liptovský Hrádok	Činnosť múzeí	1	CHD/CHP
Ing. Pavel Ferianc LAFER K & P	SNP 1736/27C, 033 01 Liptovský Hrádok	Ostatný maloobchod s novým tovarom v špecializovaných predajniach	1	CHP
Dalibor Novotný	Moyzesova 196/8, 033 01 Liptovský Hrádok	Výroba ostatných výrobkov z dreva, výroba výrobkov z korku, slamy a prúteného materiálu	1	CHP
Ľubomír Michalec	Hybe 389, 032 31 Hybe	Výroba ostatná stavebnostolárska a tesárska - stolárske práce	1	CHP
Miroslav Miškovič	Podbanské 26, 032 42 Pribylina	Maloobchod v nešpecifických predajniach najmä s potravinami	1	CHD/CHP
Mária Králiková	Liptovská Porúbka 478, 033 01 Liptovská Porúbka	Ostatný maloobchod s novým tovarom v špecializovaných predajniach	1	CHP
Tomáš Grygar	Nová 337, 032 03 Liptovský Ján	Služby pohostinstiev	1	CHP
Oskár Uličný	Martina Rázusa 456/3, 033 01 Liptovský Hrádok	Výroba ostatných výrobkov z dreva, výroba výrobkov z korku, slamy a prúteného materiálu - Opracovanie drevnej hmoty	1	CHP
Branislav Fáber	J.Martinku 877, 033 01 Liptovský Hrádok	ostatná výroba i.n.	1	CHP
Vladimír Kuchárik	Uhorská Ves 155, 032 03 Liptovský Ján	turistické a iné krátkodobé ubytovanie	1	CHP
Zuzana Feriancová	Východná 836, 032 32 Východná	zásielkový predaj alebo predaj cez internet	1	CHP
IMMER s.r.o.	Vyšná Boca 51, 032 34 Vyšná Boca	služby pohostinstiev	1	CHD
Peter Sopko Nuccco	Pálenica 54/81, 033 01 Liptovský Hrádok	výroba mydla a pracích prostriedkov, čistiacich a leštiacich prípravkov	1	CHP

Ivan Moravčík	Hybe 1133, 032 31 Hybe	oprava a údržba motorových vozidiel, čistiace a upratovacie služby	1	CHP

- **Poskytovatelia sociálnych služieb pre deti a mládež**

DOM CHARITAS SV. KLÁRY – KRÍZOVÉ STREDISKO A ÚTULOK

adresa: Borbisova 5, Lipt. Mikuláš 031 01
kontakt: 044 / 562 19 32
zriaďovateľ: cirkev

cieľová skupina:
- ✓ mladé ženy z problémových, disharmonických rodín alebo Detských domovov vo veku 15 - 25 rokov – poruchy správania, narušená sociálna prispôsobivosť,
- ✓ týranie alebo zneužívanie
- ✓ rodičia a príbuzní vyššie uvedených žien
- ✓ dievčatá z detských domovov

Činnosť:
- ✓ sociálne a psychologické poradenstvo poskytované najmä pre rodičov zverenkýň, prebieha ambulantnou formou
- ✓ ubytovanie, bývanie, stravovanie
- ✓ skupinová a individuálna psychoterapia
- ✓ pomoc pri riešení problémov – pomoc pri hľadaní zamestnania, bývania

súvisiace služby:
- ✓ záujmová činnosť – keramická dielňa, pestovanie ovocia a zeleniny, výlety, pobyty v prírode

využitie: kapacita12 dievčat a žien

Detské domovy

je prostredie utvorené a usporiadané na účely vykonávania rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia. Detský domov **dočasne nahrádza dieťaťu jeho** prirodzené **rodinné prostredie** alebo náhradné rodinné prostredie.

Detský domov

adresa: Kráľova Lehota 85, 032 33
kontakt: 044/5221484
zriaďovateľ: Ústredie PSVaR Bratislava
pôsobenie od roku: 2006
cieľová skupina: Deti a mládež
činnosť:
- ✓ prostredie utvorené a usporiadané na výkon rozhodnutia súdu pre výkon ústavnej starostlivosti predbežného opatrenia a uloženie výchovného opatrenia
- ✓ detský domov nahrádza dieťaťu dočasne jeho rodinné prostredie

využitie: kapacita 18

2.3.2 Zdravotníctvo

Územie Horného Liptova v oblasti ústavnej zdravotne starostlivosti územne a spádovo zabezpečujú Nemocnica s Poliklinikou A. Stodolu v Liptovskom Mikuláši a Vojenská nemocnica Ružomberok a poliklinika v Liptovskom Hrádku.

- **Ambulantná starostlivosť**

Medzi najčastejšie využívané zložky zdravotníctva patrí ambulantná starostlivosť. V regióne Horného Liptova sa nachádza 13 ambulancií všeobecných lekárov pre dospelých a deti. Špecializovanú zdravotnú starostlivosť poskytuje 17 ambulancií. Zdravotná starostlivosť je sústredená hlavne v meste Liptovský Hrádok, ktorý je v oblasti ambulantnej zdravotnej starostlivosti spádovou oblasťou pre Horný Liptov.

V obciach je zdravotná starostlivosť poskytovaná iba v 4 obciach:
Beňadiková - všeobecná ambulancia pre dospelých,
Hybe - špecializovaná ambulancia,
Važec - všeobecná ambulancia pre deti a dorast, všeobecná ambulancia pre dospelých, ambulancia zubného lekárstva,
Východná - všeobecná ambulancia pre deti a dorast, všeobecná ambulancia pre dospelých, ambulancia zubného lekárstva, záchranná zdravotná služba - ambulancia rýchlej zdravotnej pomoci.

➢ Lekárne

Na území regiónu sa nachádza 6 lekární, z toho **4 v Liptovskom Hrádku** (Lekáreň Dr. Max, poliklinika; Lekáreň na Hradnej, Hradná ulica; Lekáreň Pharmacia, Pri železnici; Lekáreň Slniečko, ulica SNP), **jedna vo Važci** (Važecká lekáreň) a **jedna vo Východnej** (Lekáreň vo Východnej).

Tabuľka 14 Zdravotné služby na území regiónu Horný Liptov

Zdravotné služby	Spolu	Liptovský Hrádok	Ostatné obce
Lekár pre deti a dorast	6	4	2
Lekár pre dospelých	7	5	3
Lekári špecialisti:	17	14	3
Alergológ - imunológ	1	1	0
Gynekológ - gynekológia	2	2	0
Chirurg - chirurgia	1	1	0
Interná ambulancia, internista	1	1	0
Kožný lekár, dermatovenerológ, dermatológ	1	1	0
Logopéd, Logopédia	0	0	0
Neurológ - neurológia	1	1	0
Očný lekár - oftalmológia	1	1	0
ORL - ušné, nosné, krčné	1	1	0
Ortopéd	1	1	0
Pneumológia, ftizeológia	1	1	0
Psychológ	1	1	0
Psychiater	1	1	0
Rádiológ, RTG	2	2	0
Stomatológia - zubná ambulancia, zubár	11	9	2
Urológ - urológia	1	1	0
Lekárne	6	4	2
Záchranná zdravotná služba	2	1	1

Tabuľka 15 Prehľad ambulancií v Liptovskom Hrádku

Ambulancie v Liptovskom Hrádku	Lekár
Alergológ - imunológ	MUDr. Jaroslav Barok
Gynekológ - gynekológia	MUDr. Ladislav Andreanský, MUDr. Jozef Kántik
Chirurg - chirurgia	MUDr. Ivan Kováč
Interná ambulancia, internista, diabetológ	MUDr. Ľudmila Forbaková Leskovská
Kožný lekár, dermatovenerológ, dermatológ	MUDr. Dáša Libičová
Neurológ - neurológia:	MUDr. Lenka Lakatová
Očný lekár - oftalmológia:	MUDr. Gabriela Madejová
ORL - ušné, nosné, krčné:	MUDr. Jarmila Hybbenová
Ortopédia	MUDr. Dalibor Kurek

Pneumológia a ftizeológia	MUDr. Lucia Kováčiková
Praktický lekár pre deti - pediater	MUDr. Beáta Baroková, MUDr. Zlata Karimová, MUDr. Miroslava Plchová
Praktický lekár pre dospelých	MUDr. Anton Ambrózy, MUDr. Katarína Ballová, MUDr. Bronislava Fronková, MUDr. Iveta Barta
Rádiológ, RTG, Mamografia	MUDr. Jana Dronzeková, MUDr. Milan Zemančík
Psychológ	Mgr. Oľga Šupalová
Psychiater	MUDr. Zuzana Benkovičová
Stomatológia - zubná ambulancia, zubár	MUDr. Igor Folta, MUDr. Filip Langer, MUDr. Emil Lošonský, MUDr. Jozef Mäsiar, MUDr. Ronald Petrík, MUDr. Jaroslav Adamčík, MUDr. Igor Vdovec
Urológ - urológia:	MUDr. Henrich Klečka

Ďalšie špecializované pracoviská na území mesta Liptovský Hrádok sú FALC záchranná, a.s., Klinická biochémia, s.r.o., SVALZY, s.r.o. - fyziatria, rádiológia, balneológia a liečebná rehabilitácia.

2.3.3 Školstvo

- **Základné školstvo**

Primárne a nižšie sekundárne vzdelávanie v území MAS Horný Liptov zabezpečuje **9 základných škôl**, ktorých **zriaďovateľom je obec**. Školy v **Liptovskej Kokave a v Závažnej Porube** poskytujú len primárne vzdelávanie v **ročníkoch 1 - 4**.
Špeciálne vzdelávanie :
Liptovský Ján - Špeciálna základná škola s materskou školou internátna
Jamník - Základná škola internátna pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou
Liptovský Hrádok - Špeciálna základná škola.

V území MAS HL bolo **2 549** detí (k 31. 12. 2013) vo veku od 6 do 15 rokov. V školskom roku 2013/2014 základné školy v území MAS navštevovalo **1 699** žiakov. Rozdiel medzi počtom detí a počtom žiakov v ZŠ tvoria deti, ktoré nenastúpili do 1. triedy ZŠ vo veku 6 rokov, deti ktoré ukončili základnú školskú dochádzku v 8. ročníku ZŠ a deti, ktoré dochádzajú do ZŠ mimo územia Horného Liptova.

Tabuľka 16 Prehľad základných škôl v území regiónu Horný Liptov, počet žiakov a tried v školskom roku 2013/2014

Názov školy	Počet žiakov	Počet tried
Základná škola s materskou školou Hradná **Liptovský Hrádok**	516	26
Základná škola s materskou školou J. D. Matejovie **L. Hrádok**	348	18
Základná škola s materskou školou vo **Važci**	202	12
Základná škola s materskou školou **Hybe**	180	10
Základná škola **Východná**	147	11
Základná škola s materskou školou **Liptovský Ján**	139	9
Základná škola s materskou školou Jána Lajčiaka **Pribylina**	92	10

Základná škola Milana Rúfusa **Závažná Poruba**	56	4
Základná škola s materskou školou **Liptovská Kokava**	24	2
Spolu	**1699**	**102**

➢ Materské školy – predprimárne vzdelávanie

Predškolskú výchovu zabezpečujú materské školy v 14 obciach. Materské školy poskytujú deťom vo veku 2 - 6 rokov a deťom s odloženou povinnou školskou dochádzkou celodennú starostlivosť a dopĺňajú rodinnú výchovu o výchovno-vzdelávaciu činnosť zameranú na rozvoj osobnosti dieťaťa. Absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v materskej škole dieťa získava predprimárne vzdelanie.

K 31. 12. 2013 bolo v 25 obciach horného Liptova **810** detí vo veku od 3 do 5 rokov (vrátane). V školskom roku 2013/2014 bolo v materských školách v území zapísaných **708** detí v 34 triedach. Čo sa týka kapacity škôlok v území, situácia je rôznorodá a to z toho dôvodu, že máme spádové škôlky, ktoré sú kapacitne vyťažené a evidujú neuspokojené žiadosti, a na druhej strane škôlky, ktoré sú kapacitne nevyužité. Táto situácia je značne ovplyvnená migráciou rodičov za prácou a umiestňovaním detí v blízkosti zamestnania rodičov.

Tabuľka 17 Prehľad materských škôl v území regiónu Horný Liptov, počet žiakov a tried v školskom roku 2013/2014

Názov materskej školy	Počet žiakov	Počet tried
Materská škola Belka, Liptovský Hrádok	119	6
Liptovský Hrádok, Hradná	111	5
Liptovský Ján	67	3
Važec	54	3
Závažná Poruba	47	2
Pribylina	42	2
Jakubovany	37	2
Kráľova Lehota	35	2
Hybe	34	2
Liptovská Porúbka	34	1
Liptovský Peter	30	2
Smrečany	27	2
Liptovská Kokava	21	1
Materská škola Vavrišovo	20	1
Materská škola Veterníček Veterná Poruba	18	1
Materská škola v Dovalove, Liptovský Hrádok	12	1
Spolu	**708**	**36**

➢ Ostatné základné služby pre deti

Ostatné základné služby pre deti zabezpečuje v Liptovskom Hrádku Detské opatrovateľské centrum a minijasle Svetluška, ktorých hlavnou aktivitou je poskytovanie krátkodobých a dlhodobých opatrovateľských služieb pre deti od 8 mesiacov. V malom kolektíve max. 10 detí kombinujú rodinný prístup s profesionálnym. Deťom vytvárajú priestor pre individuálny rozvoj poznávacích, komunikačných a rozumových schopností. Ďalšou službou je stráženie detí a organizovanie kurzov pre rodičov, deti a matky na materskej dovolenke. Kapacita 15 - 20 detí. Ďalšie organizácie sú Centrum voľného času Lienka a školské kluby.

➢ Vyššie sekundárne vzdelávanie (stredné) školy v území MAS

V Liptovskom Hrádku je päť stredných škôl – jedna škola humanitného zamerania, tri odborné školy a jedna umelecká škola.

Stredná odborná škola drevárska poskytuje vzdelávanie študentom v štyroch študijných/učebných odboroch. V školskom roku 2013/2014 bolo na škole zapísaných 84 žiakov v piatich triedach. Škola nemá vlastný internát. Škola plánuje spolupracovať s významnými drevospracujúcimi zamestnávateľmi v regióne IKEA Závažná Poruba, QUATRO Liptovský Mikuláš, Tatra Timber Liptovský Hrádok, Drevona servis, Zväz spracovateľov dreva SR.
Stredná odborná škola elektrotechnická, kapacita Strednej odbornej školy elektrotechnickej je 600 žiakov, v školskom roku 2012/2013 bola kapacita naplnená na 74%, čo predstavuje 442 žiakov. Škola ponúka štyri študijné maturitné odbory. Má vlastný internát s kapacitou 90 lôžok a školskú jedáleň, telocvičňu, ihrisko a posilňovňu.
Stredná odborná škola lesnícka. V školskom roku 2013/2014 na škole študovalo 254 žiakov v 12 triedach. Kapacita školy je 325 žiakov. Škola poskytuje študentom možnosť študovať dva študijné odbory: Lesníctvo a lesná prevádzka a Podnikateľ vo vidieckom cestovnom ruchu. Škola má internát s kapacitou 200 lôžok, telocvičňu, ihrisko, posilňovňu, dielne, jedáleň.
Gymnázium v Liptovskom Hrádku, v školskom roku 2013/2014 študovalo 188 študentov v 7 triedach na štvorročnom a 124 študentov v šiestich triedach na osemročnom gymnáziu. Kapacita školy je 360 študentov, v školskom roku 2013/2014 bola naplnená na 86,7%.
Súkromné tanečné konzervatórium poskytuje osemročné vzdelanie v odbore tanec so zameraním na klasický, moderný alebo ľudový tanec. Súčasne žiakom poskytuje všeobecné vzdelanie humanitného typu, úplné stredné a vyššie odborné vzdelanie v tanečnom umení a umelecko-pedagogické vzdelanie. V školskom roku 2013/2014 na škole študovalo 26 žiakov, z toho 17 žiakov dochádzalo z iných obcí a miest.
Zriaďovateľom všetkých stredných škôl v území MAS okrem súkromného tanečného konzervatória je Žilinský samosprávny kraj.

- **Iné vzdelávacie inštitúcie v území MAS**

Základná umelecká škola - odbor výtvarný, hudobný a tanečný, alokované pracovisko v Hybiach - odbor výtvarný. Plánované alokované pracoviská vo Važci a Východnej - hudobná výchova.
Súkromná základná umelecká škola: odbor hudobný, tanečný, výtvarný.
Vzdelávanie v oblasti cudzích jazykov ponúkajú **dve jazykové školy** v Liptovskom Hrádku. Jazyková škola Mgr. Miriam Trepáčovej Krone Lingua a Jazyková škola JIGSAW Mgr. Dany Wolfovej.
Neformálne a celoživotné vzdelávanie v regióne zabezpečujú formou prednášok a besied prevažne neziskové organizácie, napr. Národný trust n. o., kancelária Liptov, OZ Tatry. Odborné prednášky v regióne organizujú aj Čajovňa za siedmimi horami, Caffe Exclusive, Rodinné centrum Dantia a Pálkovo centrum z Liptovského Mikuláša, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Liptovský Mikuláš, Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Liptovskom Mikuláši, Centrum voľného času Lienka, Okresné riaditeľstvo polície Liptovský Mikuláš, Mestská polícia Liptovský Hrádok, Regionálny úrad verejného zdravotníctva v Liptovskom Mikuláši, Červený kríž.

2.3.4 Občianska vybavenosť

Zariadenia pre rozvoj športu a aktívneho oddychu

- **Lyžiarske strediská**

Územie Horného Liptova je vďaka svojmu geomofologickému členeniu predurčené pre rozvoj športových aktivít ako lyžovanie či vysokohorská turistika. V 11 obciach územia horného Liptova (z 25) sa nachádzajú upravené zjazdové trate s vlekmi. Lyžiarske strediská SKI Opalisko, lyžiarske stredisko Čertovica, Skicentrum Bačova roveň, Javorovica a Lyžiarske stredisko Žiar - Dolinky sú zasnežované aj umelým snehom. Servis a požičovne sú zriadené v strediskách SKI OPALISKO, Podbanské, a Liptovský Ján – Javorovica**.**

Tabuľka 18 Prehľad lyžiarskych stredísk v katastroch obcí Horného Liptova

Jakubovany	Lyžiarske stredisko Bane
Pribylina	Lyžiarske stredisko SKI Podbanské
Smrečany	Lyžiarske stredisko Smrečany
Vyšná Boca	Lyžiarske stredisko Čertovica, Skicentrum Bačova roveň

Žiar	Lyžiarske stredisko Žiar-Dolinky
Važec	Lyžiarske stredisko Važec – Birutova
Hybe	Lyžiarsky vlek v lokalite Pod Peklom
Liptovský Ján	SKI centrum Javorovica
Závažná Poruba	SKI Centrum Opalisko
Liptovská Kokava	Miestne lyžiarske stredisko
Jamník	Zjazdovka v Račkovej doline

- **Bežecké trate**

Upravované bežecké trate sú v obciach Liptovská Porúbka, Liptovská Kokava, Závažná Poruba a Smrečany. V ostatných obciach sú bežecké trate neupravované.

- **Cyklotrasy a turistické chodníky**

V regióne Horného Liptova je rozsiahla sieť značkovaných turistických chodníkov rôznej náročnosti. Turistické trasy vedú až do vysokohorského terénu, ktorý už vyžaduje sprievod horských vodcov. V rokoch 2010 - 2014 bola významnou mierou rozšírená sieť cykloturistických trás. V súčasnosti je v regióne vyznačených 260 km cyklotrás, vrátane cyklomagistrály č. 035 Liptovskej a 007 Tatranskej, ktoré regiónom prechádzajú. Sieť cyklotrás je rôznej náročnosti.

- **Ihriská**

Pre uspokojovanie potrieb telovýchovných, športových a rekreačných aktivít obyvateľov aj návštevníkov Horného Liptova slúži základná športová infraštruktúra.

Tabuľka 19 Tabuľka 20 Prehľad o počte športovísk v obciach Horného Liptova

Obec/Mesto	Detské ihrisko	Multifunkčné ihrisko	Futbalové ihrisko	Vyznačené cyklotrasy
Beňadiková	áno	0	áno	áno
Hybe	áno	áno	áno	áno
Jakubovany	áno	áno	áno	áno
Jamník	áno	0	áno	áno
Konská	0	áno	0	áno
Kráľova Lehota	áno	áno	áno	áno
Liptovská Kokava	áno	áno	áno	áno
Liptovská Porúbka	áno	áno	0	áno
Liptovský Hrádok	áno	áno	áno	áno
Liptovský Ján	áno	áno	áno	áno
Liptovský Ondrej	áno	áno	áno	áno
Liptovský Peter	áno	áno	áno	áno
Malužiná	0	áno	0	0
Nižná Boca	0	áno	0	áno
Podtureň	áno	áno	áno	áno
Pribylina	áno	áno	áno	áno
Smrečany	áno	áno	0	áno

Uhorská Ves	áno	áno	áno	áno
Vavrišovo	áno	áno	áno	áno
Važec	áno	áno	áno	áno
Veterná Poruba	áno	0	áno	0
Východná	áno	áno	áno	áno
Vyšná Boca	áno	áno	0	áno
Závažná Poruba	áno	áno	áno	áno
Žiar	áno	0	áno	áno

- **Kryté plavárne**

Plavárne s min. 20 m bazénom sa nachádzajú v katastroch obcí Pribylina v Hoteli Permon, v Liptovskom Jáne hotel Sorea Máj a hotel Alexandra. V území regiónu sa nachádza aj veľký počet rekreačných objektov a zariadení, v ktorých sa nachádza wellnes. Súčasťou tejto vybavenosti sú aj bazény menších rozmerov. Takéto zariadenia sú sústredené najmä v Liptovskom Jáne a Jánskej doline, v Pribyline, vo Vyšnej Boci a v Bocianskej doline. Väčšinou sú verejne prístupné.

- **Športové kluby a oddiely v obciach (aktívne)**

Tabuľka 20 Prehľad športových klubov a oddielov v obciach Horného Liptova

Obec/Mesto	Aktívne športové kluby v jednotlivých obciach
Beňadiková	TJ Sokol Beňadiková, futbalový oddiel
Hybe	TJ Tatran Hybe, futbalový, stolnotenisový, lyžiarsky oddiel
Jakubovany	Klub turistov, Športový klub Jakubovany - futbalový oddiel
Jamník	Obecný športový klub Jamník, futbalový oddiel, stolnotenisový oddiel
Konská	
Kráľova Lehota	Futbalový klub Kráľova Lehota
Liptovská Kokava	Klub kokavských turistov a lyžiarov
Liptovská Porúbka	SK Team Zapač, lyžiarsky oddiel
Liptovský Hrádok	Športový klub mesta Liptovský Hrádok
Liptovský Ján	TJ Štart Liptovský Ján
Liptovský Ondrej	Kluby futbalový, stolnotenisový, cyklistický
Liptovský Peter	TJ Družstevník stolnotenisový oddiel
Malužiná	
Nižná Boca	TJ Tatran Nižná Boca, stolnotenisový a lyžiarsky oddiel
Podtureň	Obecný futbalový klub, Športový klub stolného tenisu
Pribylina	Telovýchovná jednota Pribylina, futbalový oddiel, Klub pribylinských turistov a lyžiarov, Hokej Team, o.z.
Smrečany	Telovýchovná jednota Družba Smrečany-Žiar, futbalový, stolnotenisový, lyžiarsky a turistický oddiel
Uhorská Ves	Futbalový oddiel
Vavrišovo	Telovýchovná jednota Liptov Vavrišovo, Tanečný klub Jessy Vavrišovo
Važec	ŠK Kriváň Važec, aerobic, nohejbal, florbal, volejbal, futbal
Veterná Poruba	TJ Družstevník Veterná Poruba, futbalový, stolnotenisový, turistický oddiel, beh do vrchu
Východná	Telovýchovná jednota, futbalový, stolnotenisový, bežecký oddiel, motokros
Vyšná Boca	

Závažná Poruba	Športový klub Závažná Poruba, oddiel futbalový, RTVŠ, volejbal, turistika, stolný tenis
Žiar	Telovýchovná jednota Družba Smrečany-Žiar

Financovanie športových klubov a športových aktivít v obciach je zabezpečované predovšetkým z obecných rozpočtov. Tabuľka 21 uvádza prehľad o poskytnutých dotáciach na účely športových aktivít, klubov a organizácií v rokoch 2009 - 2013.

Tabuľka 21 Výška dotácií jednotlivých obcí pre rozvoj športu, v €

Obec/Mesto	2009	2010	2011	2012	2013
Beňadiková	3 845,26	4 551,08	14 817,81	6 013,96	7 870,18
Hybe	3 519,00	3 320,00	3 320,00	3 320,00	3 320,00
Jakubovany	5 234,00	3 720,00	2 287,00	2 345,00	1 650,00
Jamník	5 700,00	7 800,00	5 200,00	5 000,00	4 500,00
Konská	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kráľova Lehota	1 727,00	1 208,00	1 522,00	1 315,00	1 381,00
Liptovská Kokava	6 655,00	8 832,00	4 611,00	4 750,00	10 200,00
Liptovská Porúbka	1 180,53	370,00	900,00	412,85	628,00
Liptovský Hrádok	8 838,00	37 316,00	55 848,00	40 080,00	94 650,00
Liptovský Ján	14 608,00	83 973,00	13 200,00	29 967,00	14 958,00
Liptovský Ondrej	1 383,00	2 009,00	3 093,00	3 781,00	3 447,00
Liptovský Peter	995,00	800,00	465,00	666,00	224,00
Malužiná	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nižná Boca	2 400,00	0,00	0,00	70,00	700,00
Podtureň	9 793,00	11 562,00	8 965,00	25 398,00	9 917,00
Pribylina	8 631,00	8 631,00	8 631,00	8 631,00	8 631,00
Smrečany	2 000,00	2 500,00	2 500,00	2 500,00	16 000,00
Uhorská Ves	3 326,00	3 546,00	3 774,00	2 000,00	4 048,00
Vavrišovo	3 368,00	450,00	900,00	1 000,00	2 430,00
Važec	3 978,00	3 527,00	2 624,00	2 311,00	2 253,00
Veterná Poruba	1 000,00	1 500,00	2 000,00	2 500,00	2 800,00
Východná	15 000,00	17 000,00	17 000,00	17 000,00	17 000,00
Vyšná Boca	0	0	0	0	0
Závažná Poruba	27 347,85	19 946,34	19 051,24	28 378,04	35 144,80
Žiar	4 099,00	3 113,00	5 872,00	5 463,00	4 911,00
Spolu	**86 442,79**	**159 331,08**	**92 150,81**	**114 812,81**	**105 807,18**

Kultúra a služby v obciach

Do základnej siete kultúrnej vybavenosti regiónu patrí kultúrny dom s viacúčelovou sálou, technickým vybavením a knižnica.

Tabuľka 22 Kultúrna vybavenosť v obciach

Obec/Mesto	Knižnica	Kultúrny dom	Múzeum	Kostol	Pamätná izba
Beňadiková	áno	áno	0	0	0
Hybe	áno	áno	áno	áno	áno

Jakubovany	áno	áno	0	áno	0
Jamník	áno	áno	0	áno	0
Konská	áno	áno	0	áno	0
Kráľova Lehota	áno	áno	0	áno	áno
Liptovská Kokava	áno	áno	0	áno	0
Liptovská Porúbka	áno	0	0	áno	0
Liptovský Hrádok	áno	áno	áno	áno	0
Liptovský Ján	áno	áno	áno	áno	áno
Liptovský Ondrej	áno	áno	0	áno	0
Liptovský Peter	áno	áno	0	áno	0
Malužiná	áno	0	0	áno	0
Nižná Boca	áno	áno	0	áno	0
Podtureň	áno	áno	0	0	0
Pribylina	áno	áno	0	áno	0
Smrečany	áno	áno	áno	áno	0
Uhorská Ves	x	áno	0	0	0
Vavrišovo	áno	0	áno	áno	0
Važec	áno	áno	áno	áno	áno
Veterná Poruba	áno	áno	0	áno	0
Východná	áno	áno	áno	áno	0
Vyšná Boca	áno	0	áno	áno	0
Závažná Poruba	áno	áno	áno	áno	áno
Žiar	áno	áno	0	0	0

V obciach Jakubovany, Liptovská Porúbka, Važec, Liptovský Ján a Východná je vybudované otvorené pódium – amfiteáter. Pamätná izba je zriadená v obciach Kráľova Lehota, Hybe, Liptovský Ján, Važec. Folklórne skupiny pracujú v obciach Hybe, Liptovský Hrádok, Liptovský Ján, Liptovský Ondrej, Smrečany, Uhorská Ves, Važec, Veterná Poruba, Východná, Závažná Poruba, Žiar.

Tabuľka 23 Občianska vybavenosť v obciach Horného Liptova.

Obec/Mesto	Cintorín	Sobášna sieň	Dom smútku
Beňadiková	áno	0	áno
Hybe	áno	áno	áno
Jakubovany	áno	0	x
Jamník	áno	0	0
Konská	áno	0	áno
Kráľova Lehota	áno	áno	áno
Liptovská Kokava	áno	áno	áno
Liptovská Porúbka	áno	0	áno
Liptovský Hrádok	áno	áno	0
Liptovský Ján	áno	áno	áno
Liptovský Ondrej	áno	áno	áno

Liptovský Peter	áno	0	áno
Malužiná	áno	0	áno
Nižná Boca	áno	0	0
Podtureň	áno	0	áno
Pribylina	áno	áno	áno
Smrečany	áno	0	áno
Uhorská Ves	áno	0	0
Vavrišovo	áno	0	áno
Važec	áno	áno	áno
Veterná Poruba	áno	0	0
Východná	áno	áno	áno
Vyšná Boca	áno	0	0
Závažná Poruba	áno		áno
Žiar	áno	0	áno

Obce Horného Liptova sa značnou mierou spolupodieľajú na financovaní kultúrno-spoločenských podujatí v obci. Tabuľka 24 uvádza prehľad financovania kultúrych podujatí v jednotlivých obciach za obdobie rokov 2009 - 2013. Výška sumy je uvedená v EUR.

Tabuľka 24 Výdavky na zabezpečenie kultúry v obciach horného Liptova v rokoch 2009 - 2013

Obec/Mesto	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**Spolu**
Beňadiková	5252	5545	14564	4555	4492	**34410**
Hybe	14503	6683	7460	12280	11814	**52740**
Jakubovany	4372	5421	2850	2386	2314	**17343**
Jamník	2700	1800	1200	3500	2200	**11400**
Konská	200	300	400	500	600	**2000**
Kráľova Lehota	3715	4818	8824	4464	3467	**25288**
Liptovská Kokava	150	150	200	200	250	**950**
Liptovská Porúbka	3918	2251	3802	12542	4214	**26727**
Liptovský Hrádok	188046	125570	141308	128764	116131	**699820**
Liptovský Ján	10431	24887	21724	71622	61431	**190095**
Liptovský Ondrej	3056	3893	1387	1896	1457	**11689**
Liptovský Peter	780	790	619	1140	1241	**4570**
Malužiná	0	0	0	0	0	**0**
Nižná Boca	2128	60008	1340	1840	2025	**67341**
Podtureň	5835	4160	3420	4592	5937	**23944**
Pribylina	4550	4083	3075	3232	2589	**17529**
Smrečany	7600	11567	1650	2074	4800	**27691**
Uhorská Ves	845	998	1072	1286	1650	**5851**
Vavrišovo	4 668	6 211	418	1090	2 350	**14 737**
Važec	30179	21356	13742	8150	8326	**81753**
Veterná Poruba	2500	3500	3500	4000	4500	**18000**
Východná	30000	35000	35000	35000	35000	**170000**

Vyšná Boca	570	570	570	570	570	**2850**
Závažná Poruba	14 822,10	10 016,04	11 803,94	14 981,43	16 188,80	**67 812,31**
Žiar	4229	7894	15808	10524	7927	**46382**

➢ Prehľad základných služieb v obciach

Tabuľka 25 Prehľad základných služieb v obciach Horného Liptova

Obec/Mesto	obchod (rozličný tovar)	pohostinstvo	potraviny	potraviny COOP Jednota	iné služby	pošta	banka	bankomat
Beňadiková	0	áno	áno	áno	0	0	0	0
Hybe	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	0
Jakubovany	0	áno	0	áno	áno	0	0	0
Jamník	0	áno	áno	áno	áno	0	0	0
Konská	0	0	áno	0	áno	0	0	0
Kráľova Lehota	0	áno	áno	áno	áno	áno	0	0
Liptovská Kokava	áno	áno	0	áno	áno	áno	áno	0
Liptovská Porúbka	0	áno	áno	0	áno	0	0	0
Liptovský Hrádok	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Liptovský Ján	áno	áno	áno	áno	áno	áno	0	0
Liptovský Ondrej	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	0
Liptovský Peter	áno	áno	áno	áno	áno	0	0	0
Malužiná	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	0
Nižná Boca	0	0	0	áno	áno	0	0	0
Podtureň	áno	áno	áno	áno	áno	0	0	0
Pribylina	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	0
Smrečany	0	áno	0	áno	áno	áno	áno	0
Uhorská Ves	0	áno	áno	0	áno	0	0	0
Vavrišovo	áno	áno	0	áno	0	0	0	0
Važec	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	0
Veterná Poruba	áno	áno	áno	áno	áno	0	0	0
Východná	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	0
Vyšná Boca	0	áno	0	áno	áno	0	0	0
Závažná Poruba	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	0
Žiar	áno	áno	áno	áno	áno	0	0	0

➢ Kultúrno–historické atraktivity územia

Beňadiková - Jazdiareň

Hybe - Pamätná izba Dobroslava Chrobáka, Vila Alojza Štróbla

Kráľova Lehota - Pamätná izba Kristy Bendovej, NKP - kaštiel (sídlo materskej školy v Kráľovej Lehote), Evanjelický kostol, kúrie

Liptovský Hrádok – Budova ev. a v. modlitebne z r. 1943 - evanjelický kostol, Rímskokatolícky kostol Navštívenia Panny Márie z r. 1790, NKP Budova soľného a meďného úradu z. r. 1728 s expozíciou ovčiarstva (Národopisné múzeum pobočka Liptovského múzea v Ružomberku), NKP Budova prvej lesníckej školy v Uhorsku 1800, NKP Dom deputátny s tromi tabuľami venovanými MUDr. Albertovi Škarvanovi, NKP pamiatky hornoliptovského baníctva a hutníctva - vážnica a zvonica Maša. Budova prvej slovenskej poľnohospodárskej školy, objekt stanice bývalej lesnej

železničky, Urbanistický súbor ulica Pod lipami (120 objektov ucelenej zástavby - historické jadro komorského mestečka ÚZKP), Lipová alej 1777 CHPV, Pieta - kamenná skulptúra sochy panny Márie s Kristom z 18. stor. (hnuteľná NKP), Pieskovcový kríž 1807 - hrobka lesných úradníkov, hrobka Kolomana Vitáliša, hrobka doktora Alberta Škarvana (cintorín Liptovský Hrádok, železné kríže - cintorín z r. 1813, Lapidárium - Židovský cintorín, Pomník ČSL priateľstva, pamätníky - Stretnutie armád a pamätník padlým v 1. a 2. sv. vojne, Hrad a kaštieľ s areálom a parkom 1316 -1340, jazierko pri hrade so sochou sv. Jána Krstiteľa, Hrádocké arborétum 1886 - 1888, Rudolf Benko, socha diviaka v parku pred budovou SOŠL Alojz Štróbl. Mestská časť Dovalovo: Kaplnka sv. Jána Nepomuckého z 1. pol. 18. stor., Kaplnka nad Dovalovom 1862, NKP Rímsko-katolícky kostol sv. Martina 13. stor.
Liptovský Ján - pamiatková zóna v obci, kaštiele, kúrie, rímsko-katolícky kostol Sv. Jána Krstiteľa, Múzeum pod vežou
Liptovský Ondrej - kostol z 12. storočia
Malužiná – Prepriahareň, budova Komerhofu
Nižná Boca – pamiatková zóna - pôvodná banícka zástavba
Pribylina – Múzeum Liptovskej dediny v Pribyline
Vavrišovo – Múzeum bitky pri Vavrišove
Važec – pamätná izba
Vyšná Boca – Banícky dom - expozícia, evanjelický kostol z 18. stor.
Východná – otvorený amfiteáter

- **Ďalšia občianska vybavenosť:**

Matričné úrady: matričné úrady sa nachádzajú v obciach**: Východná, Važec, Hybe, Kráľova Lehota, Liptovský Hrádok** (spádová oblasť Liptovský Hrádok, Vyšná Boca, Nižná Boca, Malužiná, Liptovský Peter, Liptovská Porúbka, Jamník, Vavrišovo, Liptovská Kokava, Podtureň), **Liptovský Ján** (spádová oblasť Uhorská Ves), **Pribylina, Závažná Poruba, Liptovský Mikuláš (**spádová oblasť Veterná Poruba, Konská, Beňadiková, Jakubovany, Liptovský Ondrej, Smrečany, Žiar
Úrad práce sociálnych vecí a rodiny: sídlo v Liptovskom Mikuláši - vysunuté pracovisko Liptovský Hrádok
Banky: pobočky bánk sa nachádzajú iba v Liptovskom Hrádku: Slovenská sporiteľňa a. s., VÚB a. s., Primabanka a. s. Všetky pobočky sa nachádzajú sústredené okolo námestia v Liptovskom Hrádku. Poštová banka poskytujúca služby prostredníctvom filiálok pôšt má zastúpenie v 10 obciach, kde sú pošty. Bankomaty sa nachádzajú iba v Liptovskom Hrádku - na budovách bánk. Tatra banka má umiestnený bankomat v Liptovskom Hrádku, aj keď tu nemá svoje sídlo ani pobočku.
Stavebné úrady (spoločné stavebné úrady):
Vavrišovo - vlastný stavebný úrad**, Východná spoločný úrad –** Východná, Važec.
Liptovský Hrádok – vlastný stavebný úrad
Liptovský Hrádok - spoločný stavebný úrad pre obce Vyšná Boca, Nižná Boca, Malužiná, Kráľova Lehota, Liptovský Peter, Liptovská Porúbka, Jamník, Liptovská Kokava, Pribylina, Hybe,
Liptovský Ján - spoločný stavebný úrad: Liptovský Ján, Liptovský Ondrej, Podtureň *(predpokladá sa posilnenie pôsobnosti úradu o obce Beňadiková, Jakubovany, Konská a Uhorská Ves).*
Liptovský Mikuláš - spoločný stavebný úrad Liptovský Mikuláš: Jakubovany, Uhorská Ves, Smrečany, Žiar, Veterná Poruba, Závažná Poruba, Konská, Beňadiková.
Daňový úrad, zdravotné poisťovne, sociálna poisťovňa, živnostenský úrad, špecializovaná štátna správa na úrovni okresu, správa katastra, všetky inštitúcie majú sídlo v Liptovskom Mikuláši.

2.4 Technická infraštruktúra

Základnú infraštruktúru - energetickú alebo environmentálnu považuje väčšina investorov za samozrejmosť. Jej absencia, alebo nedostatky v úrovni jej rozvoja robia región menej atraktívnym a môžu v konečnom dôsledku vyústiť do veľkej spoločenskej a hospodárskej straty.
Na význam základnej infraštruktúry pre zabezpečenie hospodárskeho rozvoja poukazuje aj Stratégia Európa 2020.
Územný rozvoj regiónov v období 2014 - 2020 v oblasti environmentálnej infraštruktúry, ako je zásobovanie pitnou vodou, čistenie odpadových vôd, nakladanie s odpadmi a pod. bude možné zabezpečiť okrem národných zdrojov aj s prispením a využitím EŠIF (Európske štrukturálne a

investičné fondy). Technickú infraštruktúru, v ktorej je zahrnutá aj environmentálna infraštruktúra, rieši napr. stratégia OP Kvalita životného prostredia a ďalej aj OP IROP a PRV cez svoje prioritné investičné osi a opatrenia.
Dobudovaná environmentálna infraštruktúra priaznivo ovplyvňuje územný rozvoj regiónov a prispieva k zamedzeniu migrácie obyvateľstva v dôsledku nepriaznivých životných podmienok**.**
Dobudovaná a fungujúca environmentálna infraštruktúra má okrem priameho vplyvu na stav jednotlivých zložiek ŽP aj svoj **sociálny rozmer**, prejavujúci sa najmä v tom, že:
- vybavenosť územia environmentálnou infraštruktúrou zvyšuje jeho atraktívnosť pre obyvateľstvo, má priaznivý dopad na jeho zdravotný stav a životnú úroveň;
- zabezpečuje prístup obyvateľov k základným environmentálnym službám s cieľom zvýšenia životnej úrovne obyvateľstva, zlepšenia zdravotného stavu populácie a zvýšenia priemernej dĺžky života;
- dobudovanie a skvalitnenie environmentálnej infraštruktúry (najmä v oblasti zásobovania obyvateľstva pitnou vodou a čistenia a odvádzania odpadových vôd, ale aj odpadového hospodárstva) a zlepšenie jej prístupnosti prispieva k obmedzeniu sociálneho vylúčenia.
Je preto nevyhnutné zabezpečiť podporu dobudovania environmentálnej infraštruktúry na úrovni celého regiónu Horný Liptov, ktorý na základe demografických ukazovateľov vykazuje priaznivý vývojový trend a tento treba zachovať.

2.4.1 Zásobovanie pitnou vodou, ochrana vodných zdrojov

Až 31% výmery horských oblastí Slovenska tvorí svojimi prírodnými podmienkami územie s významnou prirodzenou akumuláciou vôd, ktoré sú vyhlásené (v zmysle zákona o vodách č. 346/2004 Z. z.) za **chránené vodohospodárske oblasti (CHVO**). CHVO sú jednou z foriem územnej ochrany vôd .

- **Ochrana vodných zdrojov a jej trvalo udržateľného využívania:**

V zmysle zákona o vodách 346/2004Z. z. sú definované environmentálne ciele na zabezpečenie ochrany vôd

a) pre útvary povrchových vôd
b) pre útvary podzemných vôd
c) chránené územia:
1) územia s povrchovou vodou určenou na odber pre pitnú vodu
2) územia s vodou určenou na kúpanie
3) územia s povrchovou vodou vhodnou pre život a reprodukciu pôvodných druhov rýb
4) chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd(chránené vodohospodárske oblasti
5) ochranné pásma vodárenských zdrojov
6) referenčné lokality
7) citlivé oblasti
8) zraniteľné oblasti
9) ochranné územia a ich ochranné pásma podľa osobitných predpisov

Celá oblasť riešeného územia sa nachádza v správnom území povodia Dunaja s hlavným tokom - riekou Váh. Čiastkovým povodím je Povodie Váhu. Pod jeho správou je väčšina vodných tokov nachádzajúcich sa v území Horného Liptova. Významným prítokom Váhu je rieka Belá, ktorá sa do Váhu vlieva v Liptovskom Hrádku.

- **Vodné nádrže**

V Žilinskom kraji sa nachádza 9 vodných nádrží (Bešeňová, **Čierny Váh**, Hričov, Krpeľany, **Liptovská Mara**, Mikšová, Orava, Tvrdošín, Vodné dielo Žilina) a dve vodárenské nádrže: Nová Bystrica, Turček. Voda z vodárenskej nádrže Turček je prevažne distribuovaná do Banskobystrického kraja. **V riešenom území sa z uvedeného počtu nachádza jedna nádrž - Čierny Váh** a v tesnej blízkosti aj vodná nádrž Liptovská Mara.

- **Vodné zdroje**

Bohatstvo vodných zdrojov v kraji je možné preukázať aj podľa rozlohy chránených vodohospodárskych oblastí. Z celkovej plochy chránených vodohospodárskych oblastí v SR (6 942 km^2) zaberá plocha chránených vodohospodárskych oblastí na území Žilinského kraja väčšiu časť. Sú to CHVO Beskydy – Javorníky, Strážovské vrchy, Veľká Fatra a **Nízke Tatry** s celkovou plochou 4 547 km^2. Na riešenom území regiónu Horný Liptov sa nachádza významná **chránená vodohospodárska oblasť - Nízke Tatry - východná a západná časť** (predpis č. 13/1987 Zb).

Ďalej sú tu **lokálne ochranné pásma vodárenských zdrojov v okolí podzemných zdrojov pitnej vody.** Povrchové zdroje pitnej vody alebo vodárenské nádrže sa v území nenachádzajú.

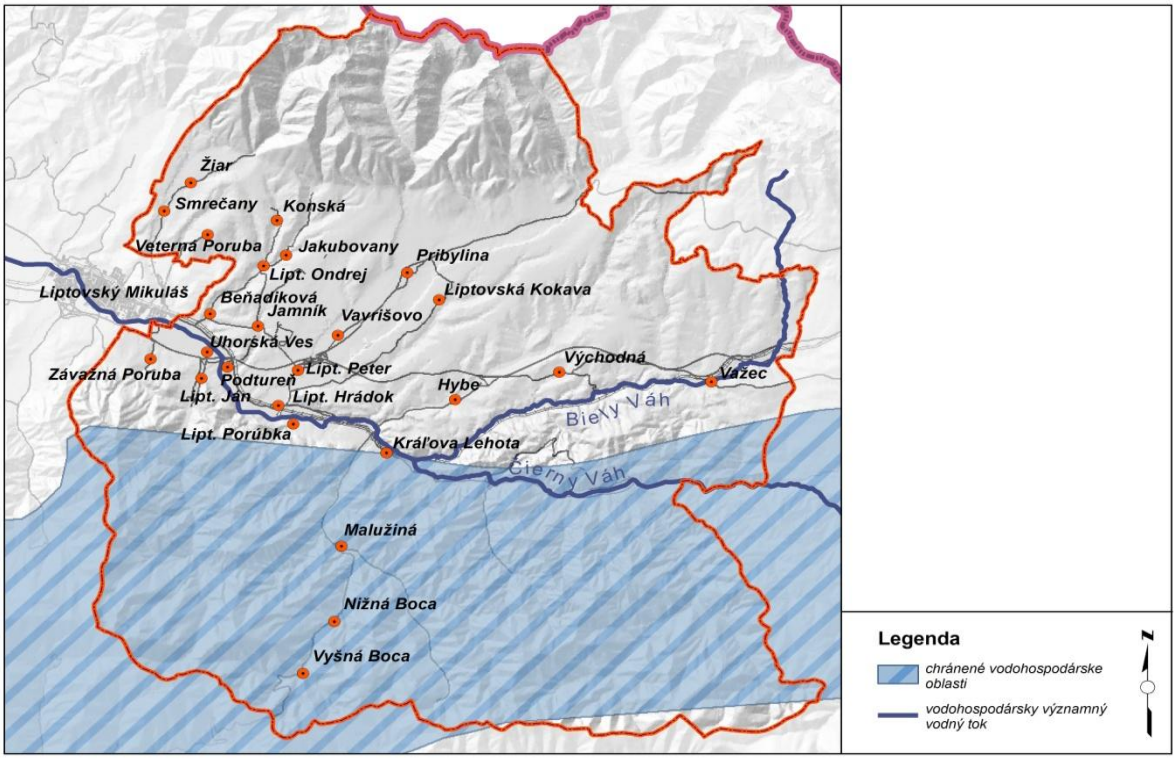

Obrázok 6 Územie chránenej vodohospodárskej oblasti zasahujúce do regiónu Horný Liptov a vodohospodársky významné vodné toky

➢ Zásobovanie pitnou vodou – vodovod

Z hľadiska zásobovania pitnou vodou z verejných vodovodov patrí Žilinský kraj medzi lepšie slovenské regióny. V roku 2013 bolo na verejný vodovod napojených 89,7% obyvateľov kraja, čo ho radí na 4. miesto medzi krajmi SR, za Bratislavským krajom, Nitrianskym krajom a Trenčianskym krajom.

Najvýdatnejšie zdroje pitnej vody sú v regiónoch Turiec a Liptov. Na Orave zaostáva najmä okres Námestovo. Na Hornom Považí zas zaostáva okres Bytča. Najmenej obyvateľov zásobovaných z verejného vodovodu je v regióne Kysúc (okresy Čadca a Kysucké Nové Mesto).

Z rámcovej bilancie potrieb pitnej vody v Žilinskom kraji po znížení ich výdatnosti o ekologické limity a nevyhovujúce zdroje vody vyplýva, že v Žilinskom kraji bude aj po implementácii týchto opatrení prebytok pitnej vody. Deficitné územia budú v dostatočnej miere vykryté navýšením využívania jestvujúcich vodných zdrojov, prípadne pripojením dosiaľ nevyužívaných vodných zdrojov do systému.

Tabuľka 26 Rámcová bilancia potrieb pitnej vody v Žilinskom kraji do roku 2017. Zdroj: Plán rozvoja verejných vodovodov v Žilinskom kraji

Vodárenská spoločnosť	Potreba vody Q_{max} (l/s)	Kapacita VZ po úprave (l/s)	Bilancia l/s
SEVAK a.s.	1082	1738,5	**656,5**
OVS a.s.	371	288	**-83**
LVS a.s.	182	435,5	**253,5**
VSR a.s.	298	189,5	**-108,5**
TurVod a.s.	537	536,5	**0,5**
Spolu	**2470**	**3188**	**719**

Pre analýzu územia Horný Liptov z pohľadu zásobovania pitnou vodou boli použité údaje, ktoré spracovateľovi SPRO poskytla Liptovská vodárenská spoločnosť a.s., (LVS). LVS spravuje väčšinu vodovodných a kanalizačných sietí na území okresu Liptovský Mikuláš aj v území regiónu Horný Liptov. V obciach, ktoré nemajú vodovodné siete v správe LVS, boli použité údaje z týchto obcí. Vo vlastnej správe má v súčasnosti vodovod iba obec Nižná Boca.

Tabuľka 27 Stav zásobovania pitnou vodou a čistenia odpadových vôd v obciach územia Horný Liptov k 30. 10. 2014. ZVS a obce Horného Liptova

Obce/Mesto	Zásobovanie pitnou vodou				Kanalizácia			
	Áno/ nie	Dĺžka siete (km)	Počet prípojok	Počet obyvateľov zásobovaných pitnou vodou	Áno/ nie	Dĺžka siete (km)	Počet prípojok	Počet obyvateľov napojených na kanalizáciu
Beňadiková	áno	4,0	118	462	áno	2,8	98	408
Hybe	áno	10,0	465	1535	áno	2,5	81	243
Jakubovany	áno	1,8	166	413	áno	2,5	109	336
Jamník	áno	3,4	166	471	áno	4	168	560
Konská	áno	2,8	84	215	**nie**	-	-	-
Kráľova Lehota	áno	5,0	182	599	áno	3,1	111	464
Liptovská Kokava	áno	7,0	344	955	áno	2,6	218	775
Liptovská Porúbka	áno	5,0	345	1236	áno	7,7	267	1040
Liptovský Hrádok	áno	31,5	991	7503	áno	41,6	979	7399
Liptovský Ján	áno	10,0	332	1043	áno	14,8	225	1037
Liptovský Ondrej	áno	2,4	144	622	áno	3,4	123	448
Liptovský Peter	áno	4,8	244	1376	áno	7,6	121	1116
Malužiná	áno	2,9	93	256	**nie**	-	-	-
Nižná Boca	áno	5,1	85	200	rozostavaná			
Podtureň	áno	5,7	244	979	áno	7,9	213	977
Pribylina	áno	2,1	396	1265	áno*	5,7	360	1050 t.j. cca 75%
Smrečany	áno	4,8	183	642	áno	6,0	174	563
Uhorská Ves	áno	2,3	179	461	áno	4,8	154	459
Vavrišovo	áno	4,2	202	569	áno*	4,1	335	641
Važec	áno	20,1	864	2211	áno	14,6	565	1695
Veterná Poruba	áno	10,5	108	387	**nie**	-	-	-
Východná	áno	12,2	586	2231	áno	12,4	454	1362
Vyšná Boca	áno	3,4	132	86	áno	2,6	185	589
Závažná Poruba	áno	8,7	424	1247	áno	15,0	481	1250
Žiar	áno	9,0	192	439	áno	2,6	96	301
Spolu		**178,7**	**7269**	**27403**		**168,3**	**5 517**	**22713**

Z Tabuľky 27 vyplýva, že pitnou vodou sú zásobované všetky obce v regióne Horný Liptov. Nie všetky obce sú zásobované v plnom rozsahu. Existujú lokality a územia v jednotlivých obciach, ktoré nie sú pripojené na verejný vodovod. Pokiaľ je potrebné riešiť budovanie nových sietí, jedná sa o budovanie a pripájanie lokálnych častí obcí alebo vytvorených nových stavebných obvodov, v ktorých

je potrebné dobudovať technickú infraštruktúru. Konkrétne požiadavky budú definované v strategickej časti pre jednotlivé obce.

Dĺžka vodovodných sietí predstavuje 178,7 km. Na vodovod je napojených 27 403 obyvateľov, t. j. 99,23% z celkového počtu obyvateľov regiónu. Je zrejmé, že zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou je percentuálne na vyššej úrovni, ako je priemer v Žilinskom kraji.
Obce v riešenom území vrátane mesta Liptovský Hrádok využívajú najmä podzemné zdroje pitnej vody. Okrem obcí Konská ,Važec, Kráľova Lehota,Malužiná, Nižná Boca a Vyšná Boca sú všetky obce vrátane mesta Liptovský Hrádok napojené na skupinové vodovody.
Pri sledovaní kvality pitnej vody dodávanej do verejných vodovodov, ktoré realizovali úrady verejného zdravotníctva v rámci jednotlivých krajov SR, limitné hodnoty najčastejšie prekračovali mikrobiologické ukazovatele. Ostatné ukazovatele kvality pitnej vody počas sledovaných rokov 2008 – 2011 dosiahli v priemere iba 1 – 2 % nevyhovujúcich vzoriek. Najčastejšie prekračovanými ukazovateľmi kvality pitnej vody vo verejných vodovodoch boli koliformné baktérie (od 0,82 % do 9,38 %) a kultivovateľné mikroorganizmy pri 37°C (od 2,11% do 7,59%). Pri porovnaní kvality pitnej vody, Žilinský kraj patrí medzi regióny s kvalitnejšou vodou.
Kapacita vodných zdrojov: výhľadová kapacita vodných zdrojov v okrese Liptovský Mikuláš je 435,5l/s čo je podľa Plánu rozvoja verejných vodovodov pre územie Žilinského kraja pre okres Liptovský Mikuláš dostačujúca kapacita, ktorá sa predpokladá pre rok 2017 vo výške 182l/s (OÚ Žilina).

Záver:
Región má zabezpečené základné zásobovanie pitnou vodou vo všetkých obciach. Konkrétne investičné zámery a požiadavky na dobudovanie vodovodných sietí budú riešené v strategických častiach PHSR jednotlivých obcí. Kvalita vody v regióne je vyhovujúca.

2.4.2 Čistenie odpadových vôd

➢ Kanalizácia a čistiarne odpadových vôd (ČOV)

Jedným z primárnych zdrojov znečistenia povrchových, ako aj podzemných vôd, sú nečistené alebo nedostatočne čistené komunálne odpadové vody.
Požiadavky vplývajúce zo smernice 91/271/EHS na odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd pre aglomerácie nad 2 000 EO, ktorých splnenie je záväzkom SR voči EÚ do 31. 12. 2015 nebudú na celoštátnej úrovni v plnej miere naplnené.

Úroveň Žilinského kraja
Úroveň pripojenia obyvateľov na verejnú kanalizáciu je v Žilinskom kraji je nadpriemerná pri porovnaní s úrovňou v rámci SR. Celoslovenský priemer (63,5%) prevyšuje iba mierne s 63,9% obyvateľstva vybaveného verejnou kanalizáciou. Podiel obyvateľov kraja pripojených na verejnú kanalizáciu je nižší než ich pripojenie na verejný vodovod. V období 2004 – 2013 dosiahol Žilinský kraj tretie najrýchlejšie tempo v percentuálnom raste počtu obyvateľstva napojeného na kanalizáciu, čím sa posunul na druhé miesto medzi krajmi SR.
Verejná kanalizácia bola v Žilinskom kraji v r. 2011 vybudovaná, alebo čiastočne vybudovaná v 95 obciach (bez ČOV je 18 kanalizácii), z čoho v správe vodárenských spoločností sú kanalizácie v 56 obciach a v 39 obciach je kanalizácia v správe obcí. Celkovo je v Žilinskom kraji evidovaných 71 prevádzkovaných komunálnych ČOV.
Do roku 2015 je treba v Žilinskom kraji zabezpečiť požadované odvádzanie a čistenie odpadových vôd z minimálne 14 aglomerácií, čo predstavuje vyriešenie odkanalizovania v 148 obciach kraja s celkovým počtom 506 966 obyvateľov. Priemerná aglomerácia v tejto veľkostnej kategórii má približne 43 662,3 obyvateľov (do 2000 EO). Je tiež potrebné vyriešiť odvádzanie a čistenie odpadových vôd v ďalších 28 aglomeráciách, ktoré zahŕňajú 65 obcí kraja s 108 536 obyvateľmi a to vo veľkostnej kategórii od 2 001 do 10 000 EO. Investičná potreba na dosiahnutie uvedených cieľov je v **Pláne rozvoja verejných kanalizácií v Žilinskom kraji** identifikovaná vo výške 97 mil. EUR.

Tabuľka 28 Súhrnný prehľad počtu obyvateľov, obcí a aglomerácií v Žilinskom kraji zaradených podľa veľkostných kategórií. Zdroj: Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Žilinského kraja.

aglomerácie		**< 2000 EO**	**2001-10000 EO**	**>10 001 EO**	**spolu**
obyvatelia		102 115	119 963	473 550	695 628
rekonštrukcie SS	km	14	6	81	101
rozšírenie SS	km	139	147,43	587	873,43
náklady SS	tis. €	31 970	45 447	197 428	274 845
rekonštrukcie ČOV	tis. €	400	362	64 483	65 245
výstavba ČOV	tis. €	2 400	16 560	0	18 960
náklady spolu	tis. €	34 770	62 369	261 911	359 050

➢ Stav kanalizačných sietí a ČOVv území Horný Liptov

V území regiónu Horný Liptov predstavuje dĺžka kanalizačných sietí 168,3 km. Počet pripojených obyvateľov je 22 713, čo je 82,2% z počtu obyvateľov v regióne. Z uvedených údajov vyplýva, že počet obyvateľov pripojených na kanalizáciu je nižší ako počet obyvateľov pripojených na vodovod. Územie nie je plne odkanalizované.

V regióne sa nachádzajú 3 aglomerácie, ktoré spĺňajú kritérium smernice 91/271 EHS územia s počtom EO nad 2000. Sú to **Liptovský Hrádok, Východná a Važec**. Všetky tri aglomerácie sú napojené na kanalizáciu. Mesto Liptovský Hrádok je plne odkanalizované a odpadové vody sú odvádzané centrálnym zberačom do ČOV Liptovský Mikuláš, ktorá bola rekonštruovaná a spĺňa požiadavky EU. Centrálny kanalizačný zberač medzi Liptovským Mikulášom a Liptovským Hrádkom bol vybudovaný z predvstupového fondu EU, fondu ISPA.
Važec - Odpadové vody v obci Važec sú čistené vo vlastnej ČOV (skolaudovaná v roku 2014). Na kanalizáciu je napojených viac ako 80% obce, v súlade so smernicou 91/271/EHS.
Hybe – Východná - V roku 2014 bola dokončená ČOV Hybe, ktorá slúži pre čistenie odpadových vôd z obcí Východná a Hybe. ČOV Hybe slúži pre územie s viac ako 3 000 EO a spĺňa požiadavky smernice 91/271/EHS. Obec Východná je plne odkanalizovaná okrem odľahlých lokalít na Čiernom Váhu a lokality pri železničnej stanici Východná. Tieto oblasti je nutné riešiť individuálne vzhľadom na ich odľahlosť od samotnej obce. V obci Hybe, ktorá je aglomeráciou do 2 000 EO je potrebné dobudovať neúplnú kanalizačnú sieť.
V území regiónu Horný Liptov je väčšina aglomerácií pod 2 000 EO. Časť z nich je situovaná v chránenej vodohospodárskej oblasti Nízke Tatry, v ktorej sa nachádzajú významné zdroje podzemných vôd, kde je potrebné zabezpečiť ich ochranu pred znečistením. V týchto aglomeráciách je potrebné vykonať opatrenia na eliminovanie znečistenia najmä z **bodových zdrojov znečistenia**.
Nižná Boca, Malužiná - dve aglomerácie s nedobudovanou alebo nevybudovanou kanalizačnou sieťou, ktoré sa nachádzajú priamo v chránenej vodohospodárskej oblasti Nízke Tatry. Nižná Boca - kanalizácia rozostavaná vrátane ČOV, obec Malužiná - nevybudovaná kanalizácia, investične nepripravená. I keď sú to aglomerácie s nie početným osídlením trvalého charakteru, majú značný podiel osídlenia, ktoré tvoria rekreačné objekty (rekreačné chaty, ubytovacie zariadenia a pod.). Obidve obce sa navyše nachádzajú v tesnej blízkosti vodárensky významného toku - potok Boca, ktorý sa vlieva pri obci Kráľova Lehota do Váhu. Odkanalizovanie v týchto obciach je v súčasnosti riešené individuálne do žúmp s nedoloženým a neodkontrolovateľným technickým stavom nepriepustnosti.
V lokalite Bocianskej doliny sú ďalšie dve obce **Vyšná Boca** - plne odkanalizovaná vrátane rekreačných objektov, problematickou časťou je oblasť Čertovice a **Kráľova Lehota** je odkanalizovaná na 85%.
Veterná Poruba v tesnej blízkosti Liptovského Mikuláša, nevybudovaná kanalizácia, investícia je stavebne pripravená.

Konská - kanalizácia nevybudovaná, investične nepripravená. Tieto obce sa nachádzajú mimo CHVO, alebo inej vodárenskej oblasti, ale vzhľadom na celkovú koncepciu a záväzky SR smerom k EU je potrebné podporiť vybudovanie ČOV a kanalizačných sietí v týchto obciach s počtom obyvateľov do 500 EO (IROP).

Z prehľadu stavu zásobovania pitnou vodou a čistenia odpadových vôd v obciach územia Horný Liptov k 30. 10. 2014 vyplýva, že okrem 3 obcí Konská, Malužiná, Veterná Poruba, kde kanalizácia nie je vybudovaná, a obce Nižná Boca, kde je kanalizácia rozostavaná a je potrebné ju dobudovať, všetky ostatné obce sú čiastočne alebo plne odkanalizované.

- **Čistiarne odpadových vôd**

ČOV Liptovský Mikuláš - obce Liptovská Porúbka, Liptovský Peter, Podtureň, Uhorská Ves, Liptovský Ján, Závažná Poruba a Beňadiková sú napojené na kanalizačný zberač Liptovský Hrádok - Liptovský Mikuláš ČOV (budované z fondu ISPA 2004 - 2006). **Obce Smrečany a Žiar sú** napojené na kanalizačnú sieť Liptovského Mikuláša.

ČOV Hybe - obce Východná a Hybe sú napojené na spoločnú ČOV pod obcou Hybe (dokončené v roku 2014),

ČOV Vyšná Boca, vlastná ČOV (dokončená v roku 2013),

ČOV Jamník (potrebná nová technológia do 2 ČOV),

ČOV Liptovská Kokava (obec kompletne odkanalizovaná, ČOV dokončená v roku 1994, v súčasnosti sa modernizuje technológia),

ČOV Pribylina (ČOV so 4 sekciami dobudovaná v roku 2009, obec je odkanalizovaná na 80%, časť obce Podbanské je odkanalizovaná (*správca a investor Podtatranská vodárenská spoločnosť*), hotel Permon má vlastnú ČOV – (*Podtatranská vodárenská spoločnosť*), **520 rekreačných chát v oblasti nie je napojených na kanalizáciu),**

ČOV Vavrišovo,

ČOV Kráľova Lehota (odkanalizovaných 85% obce, ČOV tvoria 2 samostatné jednotky: 1. jednotka dokončená v roku 2002, 2. jednotka s novou technológiou ukončená v roku 2012),

ČOV Liptovský Ondrej - spoločná pre Jakubovany a Liptovský Ondrej (je potrebná modernizácia technológie - zariadenie cca 30 ročné).

Správcom kanalizačných sietí je u väčšiny obcí Liptovská vodárenská spoločnosť a. s.

Obce Jamník a Vavrišovo spravuje Ekoservis Slovensko Veľký Slavkov, Obec Pribylinu EKOSPOL Žilina a v obci Vyšná Boca je kanalizácia v správe občianskeho združenia.

V obci Pribylina je časť kanalizačnej siete v správe Podtatranskej vodárenskej spoločnosti.

Záver:

V území Horný Liptov je potrebné:

- **dobudovať kanalizácie v obciach tak, aby boli obce plne odkanalizované,**
- **modernizovať ČOV so zastaraným technologickým vybavením,**
- **dobudovať prepojenie kanalizačného zberača s ČOV vrátane prípojok v obci Nižná Boca (stavba je rozostavaná),**
- **riešiť odkanalizovanie obce Malužiná a Konská (stavby nie je v súčasnosti investične pripravená),**
- **riešiť odkanalizovanie obce Veterná Poruba (stavba je investične pripravená).**

2.4.3 Plynofikácia

Cez Slovenskú republiku prechádza približne 20% plynu, ktorý spotrebuje Európa. Distribučná sieť plynu v SR patrí k najvyspelejším vo svete. Vyše 98% plynu, ktorý sa v SR spotrebuje, dovážame. Zásobovanie zemným plynom sa v Žilinskom kraji zabezpečuje prostredníctvom vysokotlakových (VTL) plynovodov, VTL prípojok a sústavy regulačných staníc (RS), ktoré umožňujú využitie zemného plynu vo všetkých formách spotreby (vykurovanie, príprava TÚV, varenie a technologické účely).

Dodávku a spotrebu zemného plynu v kraji zabezpečujú nasledujúce plynárenské zariadenia: VTL plynovody, Severné Slovensko DN 500, PN 64, Rimavská Sobota - Liptovská Kokava DN 500, PN 64, Kysucký plynovod DN 500, DN 300, DN 200, DN 150, DN 100, PN 40, Oravský plynovod DN

200, PN 64; DN 200, DN 150, PN 40, Považský plynovod DN 300, PN 25, Žilina - Martin - Prievidza DN 300, PN 25.

Hlavným zdrojom zemného plynu pre Žilinský kraj je z hľadiska nadradenej plynárenskej sústavy SR medzištátny VTL plynovod Bratstvo s prepojovacími VTL plynovodmi Malženice – Považská Bystrica, **Severné Slovensko a Rimavská Sobota - Michalová – Liptovská Kokava**.
Cez riešené územie regiónu Horný Liptov prechádzajú dve prepojovacie sústavy Severné Slovensko a Rimavská Sobota - Michalová – Liptovská Kokava.
Okrem zemného plynu sa využíva aj skvapalnený propán-bután. Jeho špecifické vlastnosti ho predurčujú na široké použitie všade tam, kde je neefektívne privádzať zemný plyn a v neplynofikovaných obciach. V Žilinskom kraji plní požiadavky odberateľov plniareň propán - butánu v Martine.

➢ Plynofikácia v území Horný Liptov

V riešenom území Horného Liptova je na základe poskytnutých údajov z SPP a. s. plynofikovaných 14 obcí z 25, čo predstavuje 56%. Nie všetky obce sú však plne plynofikované a majú plynofikované aj domácnosti. Plyn je dovedený iba k priemyselným prevádzkam, alebo ubytovacím zariadeniam, napr. Kráľova Lehota. Investície do rozvodov plynu boli realizované výlučne spoločnosťou SPP a. s., ktorá je aj ich správcom.

Tabuľka 29 Plynofikované obce v území Horného Liptova. Zdroj: SPP, a.s. Údaje o pripojení právnických osôb SPP, a.s. neposkytuje.

Obec/Mesto	Plyn áno/nie	Dĺžka sietí (bm)	Počet prípojok	Počet obyvateľov
Beňadiková	Nie			
Hybe	Áno	8 572	64	110
Jakubovany	Áno	2 969	73	115
Jamník	Áno	5 114	139	166
Konská	Nie			
Kráľova Lehota	Áno	2 022	5	0
Liptovská Kokava	Áno	6 635	218	323
Liptovská Porúbka	Áno	5 636	51	76
Liptovský Hrádok	Áno	18 570	427	2 191
Liptovský Ján	Áno	12 236	195	273
Liptovský Ondrej	Áno	3 969	97	138
Liptovský Peter	Áno	4 263	111	418
Malužiná	Nie			
Nižná Boca	Nie			
Podtureň	Áno	6 121	143	358
Pribylina	Áno	15 899	168	250
Smrečany	Áno	4 648	109	139
Uhorská Ves	Nie			
Vavrišovo	Áno	5 551	297	297
Važec	Áno	18 360	656	656
Veterná Poruba	Nie			
Východná	Áno	6 062	168	210
Vyšná Boca	Nie			
Závažná Poruba	Áno	683	4	0
Žiar	Nie			
Spolu		**127 310**	**2 925**	**5 720**

Z uvedeného prehľadu vyplýva, že zemný plyn ako vykurovacie médium, alebo médium slúžiace na varenie, je využívaný iba v niektorých obciach alebo ich častiach, ktoré sú plynofikované. Ako vykurovacie médium je plyn využívaný aj formou plynových zásobníkov, ale o ich počte nie sú k dispozícii údaje.
Mesto Liptovský Hrádok je plne plynofikované. Nachádzajú sa tu 3 plynové kotolne, ktoré zabezpečujú vykurovanie formou centrálnych vykurovacích rozvodov.
V neplynofikovaných obciach je využívaný propán-bután a to najmä pre potreby varenia, formou plynových fliaš.
V prípade, že v území nebudú realizované významné investície s väčšou požiadavkou na dodávky zemného plynu, či už v oblasti priemyselnej alebo v oblasti cestovného ruchu, nie je predpoklad významného rozširovania plynofikácie v regióne Horný Liptov. Táto skutočnosť má vplyv na využívanie zemného plynu ako vykurovacieho média v súvislosti s alternatívnymi zdrojmi vykurovania.
Na území regiónu je iba 20,7% obyvateľov pripojených na plyn.

Záver:
Plyn ako vykurovacie médium alebo médium na varenie a priemyselné využitie je v regióne Horného Liptova využívaný nedostatočne, ale plynofikovanie oblasti je závislé na investičných stimuloch, ktoré by vytvorili potreby pre ďalšie investície do rozvodov plynu.

2.4.4 Elektrifikácia

Prenos elektrickej energie sa v Žilinskom kraji uskutočňuje po prenosovom systéme 400 - 220 - 110 kV prostredníctvom energetických uzlov 400/220/110 kV, transformovní, ako aj distribučných sústav ZVN/VVN. Prenosová sústava 400 kV v území kraja s napojením na celoeurópsku 400 kV sústavu prechádza **severnou časťou v smere Spišská Nová Ves - Liptovská Mara** - Sučany - Varín - Nošovice (ČR), a v smere sever - juh Sučany - Horná Ždaňa - Levice a Varín – Nové Mesto n. Váhom. **Najvýznamnejšie energetické uzly sú Liptovská Mara**, Sučany a Varín.

➢ Elektrifikácia v území Horný Liptov

Územím regiónu Horný Liptov prechádza vedenie hlavnej elektrizačnej sústavy SR, a to vedenie 400 kV č. 407 a 045 a vedenie 200 kV č. 273. Na území sa nachádza najväčšia prečerpávacia vodná elektráreň na Slovensku (PVE) Čierny Váh s hornou nádržou v nadmorskej výške 1 160m.n.m. a inštalovaným výkonom 735,16 MW, ktorý zabezpečuje 7 turbín. V tesnej blízkosti mesta Liptovský Mikuláš na toku Váhu je vodné dielo Liptovská Mara. V priehradnom múre vodného diela sú umiestnené 4 turbíny vodnej elektrárne Liptovská Mara s inštalovaným výkonom 203 MW je významným energetickým uzlom.
Ďalšie rozvody po území regiónu sú zabezpečené linkami VN a to podzemnou kabelážou, alebo ako vzdušné vedenia. Celé riešené územie je elektrifikované. Významne je využívaná elektrická energia na vykurovanie objektov vzhľadom na to, že Horný Liptov nie je plne plynofikovaný. Ceny elektriny ovplyvňujú jej využívanie na vykurovanie objektov, a to najmä domácností, kde sa na vykurovanie v poslednom období využíva prevažne drevo, štiepka alebo peletky a využíva sa kombinované vykurovanie (napr. drevo, elektrina alebo plyn). Táto skutočnosť má vplyv na produkciu škodlivých látok ako je CO2.

➢ Využívanie OZE v regióne Horný Liptov a výroba elektrickej energie

Fotovoltaické elektrárne (FVE)
Rozvoj elektrární využívajúcich slnečnú energiu bol podporený aj zvýhodnenou cenou za dodávku elektrickej energie do sústavy v zmysle napĺňania záväzkov voči EÚ.
Na území regiónu Horný Liptov sa nachádzajú 2 lokality s FVE s výkonom od 100 kW do 1000 kW

1. **obec Jakubovany,** lokalita Hôrka v súkromnom vlastníctve 3 firiem - TYMIÁN ASSETS, s. r. o. Žilina, výmera 35 808 m^2, WIDE ACCESS, s. r. o. Žilina, výmera 34 617 m^2, REVIN, s. r. o. Oravský Biely Potok, výmera 31 265 m^2 s inštalovaným výkonom 995,00 kW. Energia je dodávaná v celom rozsahu do siete.

2. **obec Východná** - EKO DRUŽSTVO, Liptovský Mikuláš 23 570 m^2 (z toho 5 794 m^2 zaberajú slnečné kolektory) s inštalovaným výkonom 998,00 kW celý výkon je dodávaný do siete.

Menšie FVE evidované v regióne Horný Liptov v výkonom do 100kW

FVE Podtureň Roveň 100 kW
FVE Podtureň Roveň 68 kW
FVE Pribylina 12 kW
FVE Žiar 11 kW
FVE Liptovský Ján 8 kW
FVE Vavrišovo 5 kW
FVE Závažná Poruba 3 kW

Všetky evidované fotovoltaické elektrárne boli spustené do prevádzky v roku 2011.
(Zdroj ENERGIE-PORTAL.sk)

Malé vodné elektrárne (MVE)

V SR sú MVE definované ako zdroje s inštalovaným výkonom do 10 MW na území regiónu Horný Liptov sa nachádza podľa dostupných údajov 9 MVE na tokoch Váh, Bocianka, Belá.

V území Horný Liptov sa nachádza 9 MVE:

MVE Uhorská Ves - BOFO Liptovský Mikuláš,
MVE Uhorská Ves - MVE Váh, s.r.o.
MVE Malužiná - ELEKTRIK BOBÁK s.r.o.
MVE Liptovská Kokava- Ing Július Porubän
MVE Liptovská Kokava – Katarína Možiečiková
MVE Liptovská Kokava – OTTO DRENKA
MVE Pribylina Ing. Pavel Štecko
MVE Dovalovo Jurčo Ján, spol s.r.o
MVE Važec – Vladimír Lehotský
(Zdroj ENERGIE-PORTAL.sk)

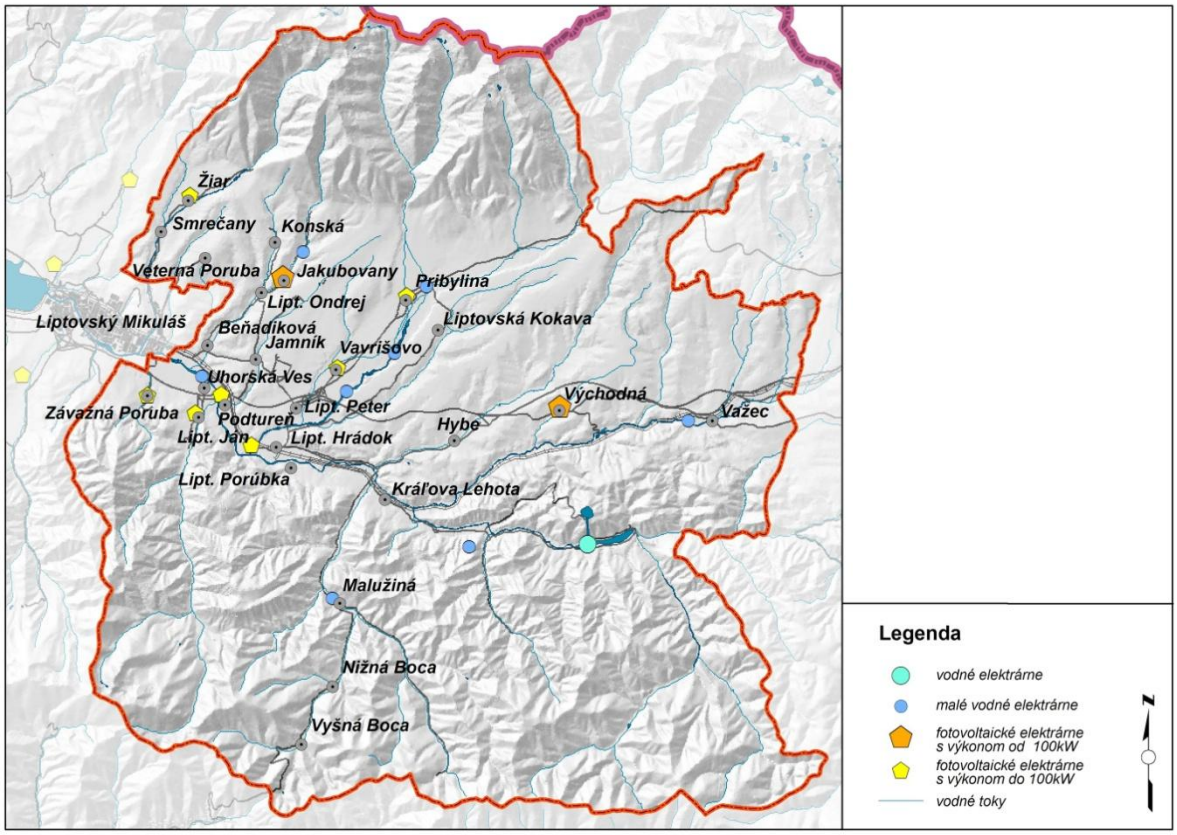

Obrázok 7 Rozmiestnenie MVE a FVE v území Horného Liptova

Technicky využiteľný hydroenergetický potenciál pre malé vodné elektrárne (MVE) z návrhu koncepcie využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR vypracovaný Výskumným ústavom vodného hospodárstva v Bratislave pre MŽP SR do roku 2030.
Pre budovanie MVE platí záväzný regulatív č. 4.12. ÚPN VÚC Žilinského kraja „povoľovať výstavbu MVE na vodnom toku V8h len výnimočne“ a 4.15.1. „nepovoľovať výstavbu MVE na vodných tokoch, ktorým sa poskytuje územná ochrana prírody a krajiny (CHA Revúca, prítoky Váhu zaradené medzi územia európskeho významu)“.

- **Tepelné rozvody súvisiace s využitím energií**

V Liptovskom Hrádku sú 3 plynové kotolne.

2.4.5 Telekomunikácie a internetizácia

Región Horný Liptov je pokrytý telekomunikačným signálom takmer na 100%. Vzhľadom na konfiguráciu terénu, ktorú predstavuje horský terén s hlbokými dolinami, sú lokality, v ktorých je veľmi problematické zabezpečiť satelitné pokrytie signálom.
Telekomunikačné služby zabezpečujú 3 národní operátori – T-mobile, Orange a O2, ktorí zabezpečujú aj internetový signál.
Spoločnosť Orange a. s. zabezpečuje pokrytie iba na úroveň 3G HSPA 21MB/s, pokrytie na úrovni 4G v celom území regiónu Horného Liptova zabezpečené nie je. Úroveň pokrytia GSM GPRS je pokryté celé obývané územie okrem niektorých lokalít v horských oblastiach.
Spoločnosť T-mobile, úroveň 4G v území nie je zabezpečená vôbec, 3G- HSUPA 5,8 Mb/s nie sú pokryté obce Konská, Jamník, Beňadiková, Liptovský Ondrej, Jakubovany a Bocianska dolina - Malužiná, Nižná Boca, Vyšná Boca. Úroveň pokrytia GSM – takmer celé územie okrem horských oblastí.
Spoločnosť O2 - čo sa týka volaní služby GSM - je pokryté signálom celé územie regiónu, okrem niektorých vysokohorských oblastí alebo neobývaných dolín.
Mobilný internet GPRS/EDGE do 236 kb/s, pokryté sú všetky obývané oblasti.
Mobilný internet 3G do 14,4 Mb/s pokrýva územie okrem Bocianskej doliny, Pribyliny, Liptovskej Kokavy, časti Jamníka, častí Podturne a Liptovského Jána, Veternej Poruby, Smrečian a Žiaru.
Okrem týchto národných operátorov fungujú na území regiónu menší lokálni provideri, ktorí sú schopní zabezpečiť šírenie internetového signálu práve do menších lokalít, a tým vykrývajú nepokryté miesta.
V roku 2014 prostredníctvom NASES (Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby) bola spracovaná projektovo inžinierska dokumentácia pre vybudovanie pasívnej optickej siete. V zverejnenom zozname „bielych miest“ sa v našom regióne nachádzajú 3 miesta, a to obce Konská, Jakubovany a Vyšná Boca.

- **Miestni operátori**

Fibris, s. r. o. so sídlom v Liptovskom Hrádku. Patrí medzi najvýznamnejších poskytovateľov internetových služieb na Liptove. Na slovenskom trhu pôsobí od roku 2004. Je prevádzkovateľom metropolitných sietí Magnet a Hradok.net. Medziročný nárast počtu pripojených klientov do siete Internet je viac ako dvojnásobný. Poskytuje rýchle a kvalitné pripojenie do siete Internet.
PROFI-NET, s.r.o. so sídlom v Liptovskom Mikuláši a v Ružomberku poskytuje komplexné služby v oblasti internetu a dát na „PROFI“ úrovni. Firma pôsobí na Liptove ako jeden z najväčších poskytovateľov internetu a jeho doplnkových služieb. Zabezpečuje napr. online prenosy z prírody TANAPU a zaujímavých miest nielen v regióne Horný Liptov, ale aj v území od Ružomberka po Poprad.
IMAFEX spol. s.r.o. Slovenská spoločnosť bez účasti zahraničného kapitálu, ktorá je od roku 2001 držiteľom licencie na výstavbu a prevádzku mikrovlnných rádiových sietí a pripájanie do siete INTERNET. Firma zabezpečuje výstavbu a prevádzku verejnej elektronickej komunikačnej siete, prenájom okruhov, prenos dát a verejnú telefónnu službu.
Imafex s.r.o. prevádzkuje **v oblasti Liptova** (Liptovský Mikuláš, Ružomberok, Liptovský Hrádok) optickú sieť v kombinácii s mikrovlnnými vysielačmi. Optické trasy siete LiptovNet dosahujú celkovú dĺžku 50 kilometrov. V sieti LIPTOVNET sa denne pripája do INTERNETU viac ako 8 000 jednotlivých klientov. V súčasnosti IMAFEX distribuuje celkovú kapacitu 2 Gigabity s uzlami

pripojenia v mestách Liptovský Mikuláš, Ružomberok a Banská Bystrica, pričom využíva prenajaté medzimestské optické siete spoločností Energotel a.s. a Orange a.s.
Portfólio klientov pozostáva predovšetkým zo súkromných firiem, zo štátnej správy a samosprávy, ale aj rezidenčný sektor, v ktorom je pripojených viac ako 7 500 domácností z celkového počtu približne 15 000 pripojiteľných domácností, ku ktorým existuje v súčasnosti optická infraštruktúra. Spoločnosť je väčšinovým vlastníkom LiptovNet a.s., ktorá sa zaoberá výstavbou chrbticových optických spojov do Metropolitnej optickej siete LIPTOVNET.
ALCONET s.r.o. so sídlom v Liptovskom Mikuláši pôsobí na trhu v oblasti informačných technológií od roku 2004. Prevádzkuje lokálnu počítačovú sieť LAN, ktorá slúži na prenos dát, hlasu a obrazu s prepojením na medzinárodnú sieť INTERNET. Firma sa zaoberá hlavne poskytovaním služby Internet, ktorý v súčasnosti využívajú nielen firmy, ale hlavne domácnosti v okrese Liptovský Mikuláš, ďalšie významné zameranie firmy je montáž technológií pre bezdrôtové dátové siete v pásme 2,4GHz a 5GHz a tiež montáž pevných metalických a optických dátových sietí v podnikovom prostredí. Firma ALCONET s.r.o. je certifikovaný partner Fujitsu Technology Solutions pre serverové systémy a Microsoft pre softwarové riešenia.

Záver:
V oblasti Liptova a Horného Liptova je potrebné zabezpečiť pokrytie vysokorýchlostným internetom 4G a kvalitatívne zlepšovať pokrytie tam, kde jeho kvalita nie je dostatočná z dôvodu napr. využívania navigačných systémov a zabezpečenia pokrytia hluchých lokalít v dolinách a horských oblastiach (bezpečnosť pohybu návštevníkov, turistov ale aj miestnych obyvateľov a spojenie so záchrannými zložkami).

2.4.6 Doprava a dopravná infraštruktúra

V zmysle Nariadenia EP a Rady (EÚ) 1315/20013, ktoré definuje štruktúru transeurópskej dopravnej siete ako dvojúrovňovú, prechádzajú Žilinským krajom dva multimodálne koridory základnej dopravnej siete CORE Network, ktorá bude tvoriť základnú prioritnú kostru rozvoja udržateľnej multimodálnej európskej dopravnej siete do roku 2030, a to:

- **Balticko - jadranský koridor:** Gdynia - Gdansk - Katowice - Ostrava - Brno - Viedeň; Katowice - Bialsko Biala - Žilina - Bratislava - Viedeň - Graz - Terst - Koper a Terst - Benátky - Bologna - Ravenna, **v Žilinskom kraji tvorený**: železničnými traťovými úsekmi Žilina - Bytča (číslo trate 106), Žilina- Čadca – Mosty u Jablunkova (číslo trate 106), Čadca - Zwardoň (číslo trate 114), diaľnicami D1, D3 a plánovanou Vážskou vodnou cestou.
- **Koridor Rýn - Dunaj:** Přerov - Ostrava - Žilina; Zlín - Žilina a Žilina - Košice - hranica s Ukrajinou, **v Žilinskom kraji tvorený**: železničným traťovým úsekom Žilina – Vrútky – Ružomberok – **Liptovský Mikuláš úsek v regióne Horný Liptov – Liptovský Hrádok – Važec (číslo trate106,105) a diaľnicou D1.**

V zmysle dohody AGTC tvoria oba koridory v Žilinskom kraji aj významné dopravné trasy intermodálnej prepravy.
Súhrnnú dopravnú sieť TEN-T **Comprehensive Network,** ktorá bude celoeurópskou dopravnou sieťou zabezpečujúcou dostupnosť a prepojenie všetkých regiónov v rámci EÚ, vrátane odľahlých a vzdialených regiónov, tvoria v Žilinskom kraji plánované rýchlostné cesty: R5 - v súčasnosti I/11 (E75), R3 - v súčasnosti I/59 (E77) a I/65 a R1 - v súčasnosti I/59 (E77).
Žilinský kraj má okrem rozvinutej nadradenej dopravnej siete veľký potenciál aj v oblasti intermodálnej prepravy, kde prebieha výstavba Terminálu intermodálnej prepravy v Tepličke nad Váhom, ktorý bude spĺňať podmienky dohody AGTC. Terminál bude centrálnym terminálom pre oblasť severného Slovenska s napojením sa na medzinárodný obchod s krajinami EÚ, Ruskom a ázijskými krajinami. Atrakčný obvod obsluhy terminálu je 80 km, čo umožní obsluhu celého Žilinského kraja, severných okresov Trenčianskeho kraja, Ostravska v ČR a južnú časť Katovického vojvodstva v Poľsku.

- **Cestná sieť**

Chrbtovú os cestnej siete Žilinského kraja tvorí diaľnica D1. Je najdlhším a najvýznamnejším diaľničným prepojením v západo-východnom smerovaní a v spojitosti s D3 aj v smerovaní juh - sever. V súčasnosti sú vo výstavbe úseky: Hričovské Podhradie - Lietavská Lúčka - Višňové - Dubná

Skala - Turany a Hubová - Ivachnová. V príprave je úsek Turany - Hubová a diaľničný privádzač Žilina - Lietavská Lúčka. Všetky ostatné úseky D1 na území ŽSK sú už v prevádzke.

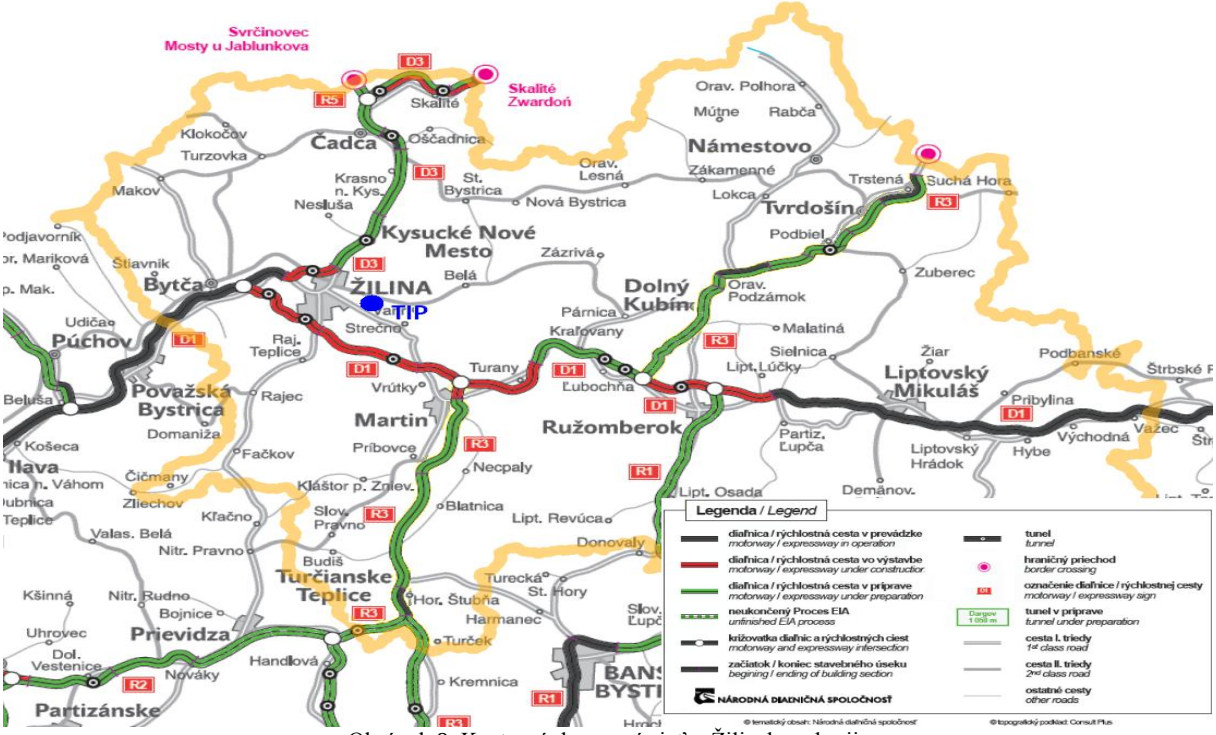

Obrázok 8 Kostrová dopravná sieť v Žilinskom kraji

Na sieť TEN-T sa v ŽSK priamo napájajú niektoré úseky ciest
I. triedy (I/64, I/65, I/59, **I/72(v HL) I/18(vHL)**, I/70, a I/11 v úseku Čadca – Svrčinovec – št. hranica /budúca R5/,
II. triedy - II/520, II/487, II/519 II/584 Zuberec, Huty, Demänovská dolina II/583, **II/537 (v HL)**
III. triedy - III/01159, III/01158, III/01179, III/01156, III/01161, III/01162, III/01178, III/01165, III/01167, III/018255, III/018145, **III/018135 (v HL)**, III/01108, III/018104, III/018105, III/018247, III/05915.
Na doplnkovú sieť TEN-T – I/65 sa napájajú cesty III. triedy: III/06540, III/06553, 006551, III/06545, III/06549, III/06547, III/06548, III01894) a cesta II/519. Významný hraničný prechod s Poľskou republikou je Suchá Hora – Chocholów, ktorý sa nachádza na ceste II/520, ktorá nadväzuje na cestu III/52019 (Vitanová – Zuberec) a na cestu II/584, a tvorí tak významnú prepravnú trasu prepájajúcu Poľsko s Liptovským Mikulášom, centrom osídlenia 2 skupiny, 1. podskupiny, podľa KURS 2011, kde sa napája na TEN-T – koridor. Táto cesta ďalej pokračuje do Demänovskej doliny.
Ďalším hraničným prechodom do Poľskej republiky je prechod Lysá Poľana v Prešovskom kraji.
Územím regiónu Horný Liptov prechádza úsek diaľnice D1, rýchlostné komunikácie sa tu nenachádzajú.
Členenie cestnej siete podľa vlastníctva a majetkovej správy:
Cesty I. triedy sú vo vlastníctve a správe štátu (výkon správy zabezpečuje SSC).
Cesty II. a III. triedy sú vo vlastníctve a správe samosprávnych krajov (VÚC).

Diaľnica D1
V smere západ-východ križuje územie regiónu Horný Liptov úsek **diaľnice D1** a to od Liptovského Mikuláša, kde vchádza do regiónu Horný Liptov v katastrálnom území obce Závažná Poruba a región opúšťa pri obci Vážec.
Dĺžka diaľničného úseku je 28 km. V úseku je vybudovaných 5 vjazdov a výjazdov a to v km 279 - Liptovský Ján (Uhorská Ves), v km 284 Liptovský Peter - Liptovský Hrádok, Pribylina - Podbanské, v km 292 Hybe, v km 297 Východná a v km 303 Vážec.
Cesty I. triedy

Územím Horného Liptova prechádzajú dve významné komunikácie I. triedy cesta I/18 v dl. 31 km v úseku Liptovský Mikuláš - Važec a cesta I. triedy I/72 v dl. 19 km v úseku Kráľova Lehota horský prechod Čertovica vo výške 1 265m.n.m. nad obcou Vyšná Boca.
Cesty I. triedy v území MAS a to I/18 v úseku Liptovský Hrádok Kráľova Lehota – nutná oprava živičného krytu. Cesta I/72 v úseku Nižná Boca - Kráľova Lehota nutná celoplošná oprava živičného krytu.

Cesty II. triedy

Cez územie Horného Liptova prechádza cesta II. triedy č. 537 Liptovský Hrádok - Liptovský Peter – Vavrišovo - Pribylina – Podbanské – Štrbské Pleso v dl. 18 km - v úseku Pribylina - Štrbské Pleso nutná plošná oprava živičného krytu

Cesty III. triedy

Cesty pripájajúce sa na cestu II. triedy č. 537:
Č. 5372 Liptovský Ondrej - Jamník - Liptovský Peter
Č. 5375 Vavrišovo – v dedine prejazd
Č. 5379 Pribylina – prejazd dedinou
Ć. 5371 Liptovská Kokava - Liptovský Peter

Cesty pripájajúce sa na cesty I. triedy

Na cestu I/72

Č. 0722 Kráľova Lehota prejazd dedinou
Č. 0721 Kráľova Lehota - Svarín (obchvat okolo dediny)

Na cestu I/18

018 132 Smrečany – Žiar
018 133 Veterná Poruba - Podbreziny
018 134 Závažná Poruba - križovatka Okoličné
018 135 Beňadiková – Konská
018 136 Liptovský Ondrej – Jakubovany
018 137 Uhorská Ves - Liptovský Ján
018 140 odbočka Liptovský Hrádok - Liptovská Porúbka
018 141 Východná – železničná stanica Východná
018 142 Važec
018 143 Važec

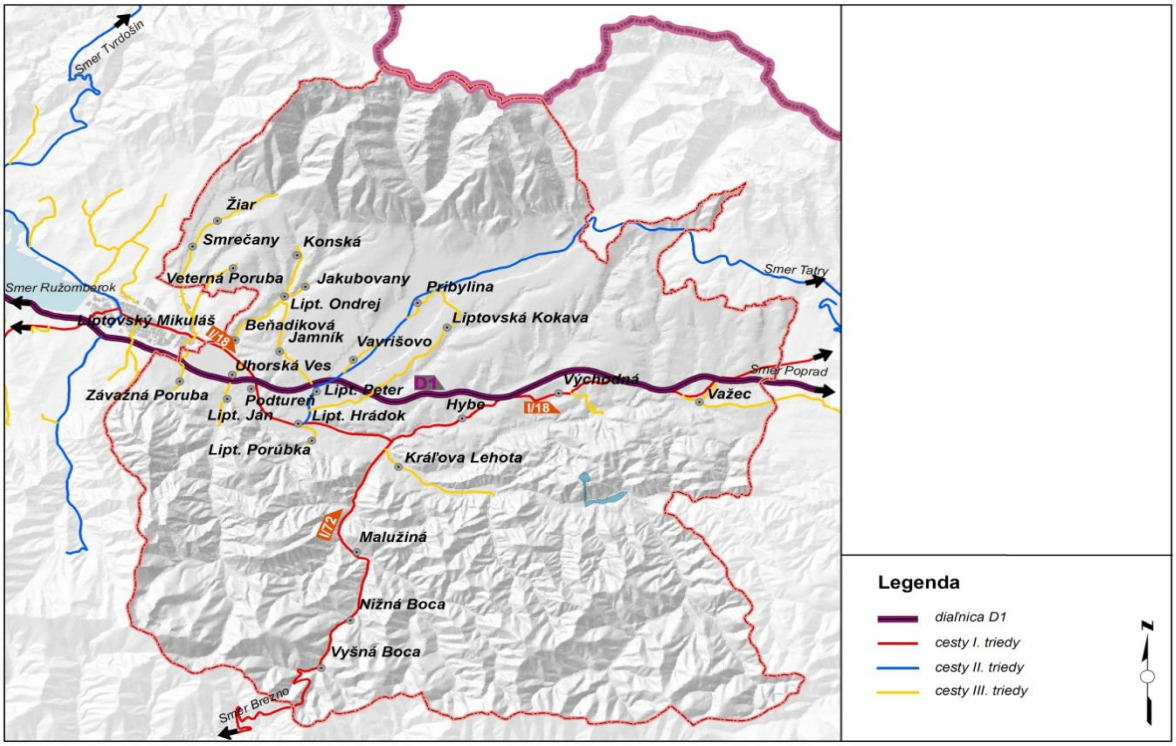

Obrázok 9 Cestná sieť regiónu Horný Liptov.

Tabuľka 30 Miestne komunikácie a mosty. Zdroj: ŠÚ SR, údaje k 31. 12. 2012 a údaje z obcí k 31. 12. 2014

Obec/Mesto	Dĺžka miestnych komunikácií [km]		Dĺžka vybudovaných chodníkov [km]	Počet mostov
	spolu	z toho bezprašné		
Beňadiková	1,3	1,3	0,9	0
Hybe	8,1	3,9	1,8	6
Jakubovany	16	4	0,4	11
Jamník	4,25	3,55	1,55	3
Konská	1,1	1,1	0	1
Kráľova Lehota	3,6	3,6	2,1	0
Liptovská Kokava	4,5	4,5	1	0
Liptovská Porúbka	6	6	0,5	3
Liptovský Hrádok	26,8	26,8	12,9	6
Liptovský Ján	20,9	20,9	8,2	7
Liptovský Ondrej	2,5	2,5	0	5
Liptovský Peter	3,6	3,6	1,9	1
Malužiná	4,5	4,5	1,2	2
Nižná Boca	2,6	2,6	0,4	7
Podtureň	5,5	4,5	1,8	3
Pribylina	9,4	9,4	1,8	1
Smrečany	2,7	2,7	0	10

Uhorská Ves	3	3	1	1
Vavrišovo	20,9	2,3	0,3	2
Važec	14,9	12,4	0,3	4
Veterná Poruba	1,1	0,8	0,3	1
Východná	11	11	4	4
Vyšná Boca	12	8	0	4
Závažná Poruba	7,3	7,3	1,6	11
Žiar	1	1	0	0
Spolu	**194,25**	**151,25**	**43,95**	**93**

Záver:
Cesty I. triedy, ktoré prechádzajú regiónom I/18 a I/72, vyžadujú nevyhnutné celoplošné opravy živičných povrchov:
II. trieda – potrebná vysprávka živičného krytu,
III. trieda – potrebná vysprávka živičného krytu.
Miestne komunikácie budú riešené v strategických zámeroch obcí.

➢ Železničná sieť

Regiónom prechádza v smere západ - východ dôležité železničné dopravné prepojenie koridoru Rýn – Dunaj, a to úsek železničnej trate Žilina – Poprad - Košice č. 106 a 105 s prepojením na ČR a Ukrajinu. V úseku Žilina – Poprad je investične pripravená realizácia rozsiahlej rekonštrukcie a prekládky železničnej trate, čo značne ovplyvní obce ležiace dnes v jej tesnej blízkosti. V úseku Liptovský Mikuláš – Važec bude realizovaná kompletná prekládka trate, budú vybudované nové zastávky (s novým umiestnením) na trati pre osobnú dopravu. Samotná prekládka železničnej trate prinesie aj množstvo súvisiacich investícií v území, ako sú nové mostné objekty, nadjazdy, prístupy k novým železničným staniciam s priamym dopadom na dopravnú sieť v území.

➢ Letecká doprava

Najbližšími letiskami k riešenému územiu od Liptovského Hrádku sú **letiská Poprad 43 km,** prepravný čas 30 min., **letisko Žilina 111 km**, prepravný čas 2 hod, **letisko Košice 176 km,** prepravný čas 2 hod., **letisko Krakow 222 km**, **Budapešť 262 km, Bratislava 296 km, Viedeň - Schwechat 345 km.**
Najbližšie letiská Poprad a Žilina sú menšími letiskami, ktorých význam v posledných rokoch narastá a súvisí najmä s rozvojom cestovného ruchu a dopravou turistov do regiónu (Liptov).

Záver:
Región Horný Liptov má zabezpečenú dobrú dostupnosť, a to na úrovni cestnej a železničnej dopravy a postupne sa rozvíjajúcej leteckej dopravy. Je potrebné sa sústrediť na rekonštrukcie, obnovu a údržbu cestnej infraštruktúry všetkých cestných tried a miestnych komunikácií pre udržanie ich dobrej kvality, ktorá ovplyvňuje mnohé aspekty súvisiace s kvalitou života v regióne.

➢ Vnútroregionálna doprava

Je zabezpečovaná na úrovni:

- železničnej dopravy na hlavnej trase Liptovský Mikuláš – Poprad, železničné zastávky Važec, Východná, Kráľova Lehota, Liptovský Hrádok, Podtureň pre osobnú dopravu. Pre obce s železničnými zástavkami slúži táto doprava ako alternatíva pre dopravu do a zo zamestnania,
- autobusová prímestská doprava je zabezpečovaná v prevažnej miere spoločnosťou SAD LIORBUS, a.s. so sídlom v Ružomberku, ktorá zabezpečuje prímestskú dopravu aj v okrese Liptovský Mikuláš. Doprava je financovaná cez VÚC Žilina. Mesto Liptovský Hrádok neprevádzkuje na svojom území mestskú hromadnú dopravu. Na území regiónu prevádzkuje SAD LIORBUS, a.s. 14 prímestských autobusových liniek. Dôležitým prestupným uzlom v rámci regiónu je mesto Liptovský Hrádok. Cez Liptovský Hrádok sú nasmerované aj diaľkové

linky smerujúce na východ smer Poprad, Prešov, Bardejov a pod. ako aj opačným smerom cez Liptovský Mikuláš na západ. Veľmi obmedzené je spojenie s Banskobystrickým krajom cez horský prechod Čertovica na Brezno a Banskú Bystricu.

Vozový park sa modernizuje, avšak stále je prevádzkovaný značný počet autobusov Karosa starších ako 10 rokov so značnou poruchovosťou, pre niektoré oblasti kapacitne nevyhovujú (zbytočne veľká kapacita prepravovaných osôb). Obnova vozového parku by mala byť rýchlejšia a mala by zohľadňovať potreby územia - aj menšie vozidlá pre nižší počet pasažierov do odľahlých horských oblastí, kde je nízka vyťaženosť spojov.

Záver:

Na základe prieskumov v území (e-dotazník) je deklarovaná spokojnosť občanov s vnútroregionálnou dopravou. Nespokojnosť je na úrovni návštevníkov regiónu, ktorí sa pomerne dobre dopravia do regiónu, ale pohyb v rámci regiónu je na nízkej úrovni.

2.4.7 Odpadové hospodárstvo

V Žilinskom kraji bolo v r. 2010 vyprodukovaných celkovo 1 359 939,23 ton odpadu. Nebezpečný odpad tvoril 3,4% z tohto objemu. Z hľadiska členenia na jednotlivé sektory najviac odpadu vyprodukoval priemysel, nasleduje stavebníctvo, zdravotníctvo a veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru. Poľnohospodárstvo, ktoré v minulosti patrilo medzi najväčších producentov odpadu v Žilinskom kraji, postupne ustupuje zo svojich pozícií.

V kraji bolo v r. 2013 vyprodukovaných 212 635t komunálneho odpadu. Do r. 2010 objem vyprodukovaného komunálneho odpadu každoročne narastal, od r. 2010 dochádza k postupnému miernemu úbytku celkového objemu komunálneho odpadu. Z porovnania množstva vyprodukovaného komunálneho odpadu na obyvateľov jednotlivých krajov SR je zrejmé, že Žilinský kraj s hodnotou 308,05 kg/obyvateľa v r. 2013 sa nachádza tesne pod priemerom SR (322,24 kg/obyv.). Najväčší objem komunálneho odpadu vyprodukujú regióny NUTS 2 Bratislavský kraj a NUTS 2 Západné Slovensko. K Žilinskému kraju má najbližšie Nitriansky kraj s produkciou komunálneho odpadu vo výške 366,11 kg/obyv. Banskobystrický kraj a regióny NUTS 2 Východné Slovensko vykazujú najnižší objem komunálneho odpadu na obyvateľa, čo môže súvisieť jednak s nižšou spotrebou populácie, ako aj s nižšou efektívnosťou systémov odpadového hospodárstva.

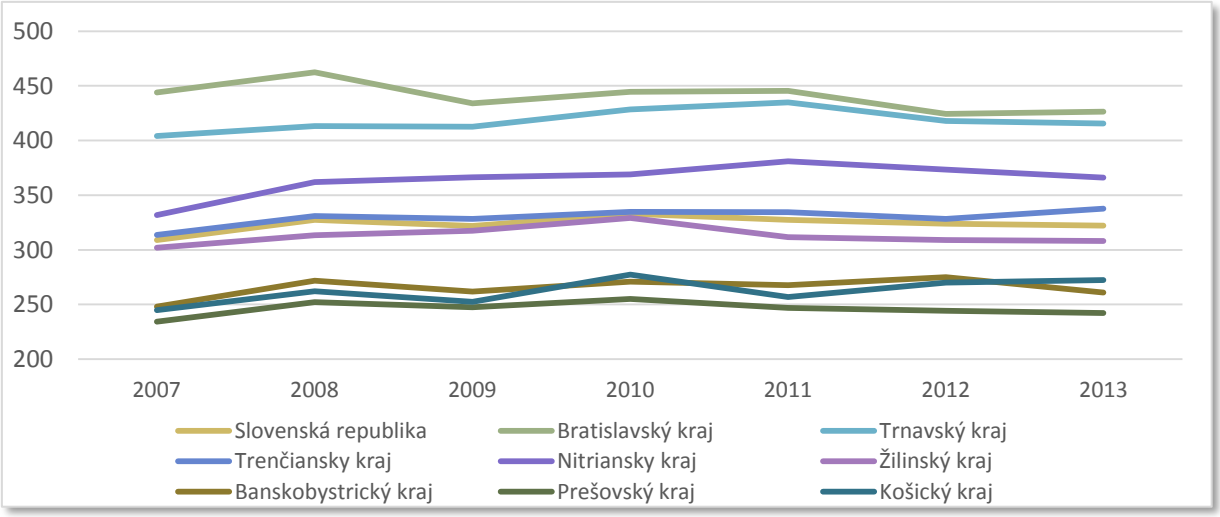

Graf 9 Množstvo komunálneho odpadu v SR a krajoch SR v kg/obyv. Zdroj: ŠÚ SR.

Hoci skládkovanie odpadov zostáva aj naďalej najčastejším spôsobom nakladania s komunálnymi odpadmi, podiel separácie a zhodnocovania jednotlivých zložiek komunálneho odpadu postupne narastá. Z hľadiska separácie jednotlivých zložiek komunálneho odpadu je Žilinský kraj absolútnym lídrom v rámci SR. V Žilinskom kraji sa z celkového množstva komunálneho odpadu v r. 2013 podarilo vyseparovať 12,3%. Najviac sa k nemu priblížil Bratislavský kraj s hodnotou 12,1%

vyseparovaného odpadu. Nadpriemernú separáciu ešte vykazuje Trenčiansky kraj (11%), Banskobystrický kraj (11%) a Trnavský kraj (10,6%).

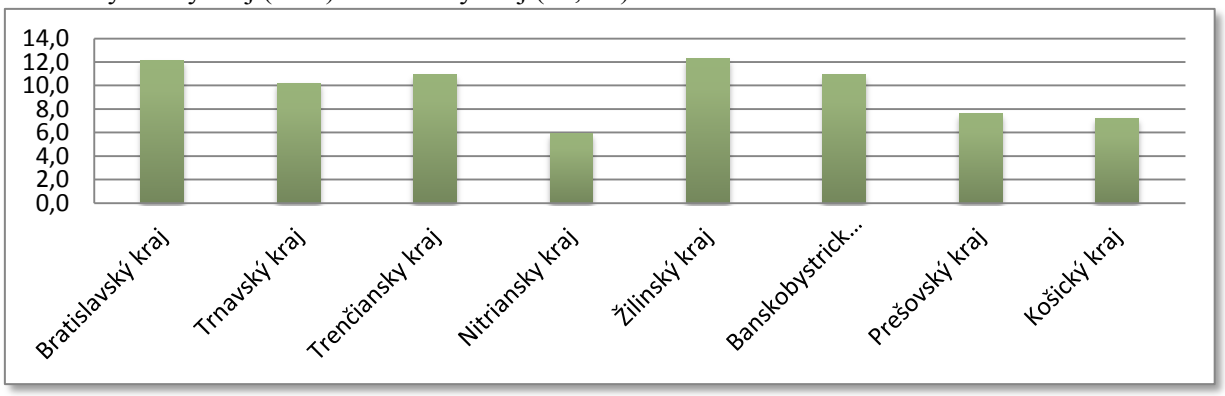

Graf 10 Podiel vyseparovaného odpadu z komunálneho odpadu v krajoch SR v r. 2013 v %. Zdroj: ŠÚ SR.

Obce majú povinnosť od r. 2010 zabezpečiť separovaný zber štyroch zložiek komunálneho odpadu, a to papiera, plastov, skla a kovov. Platná legislatíva ukladá povinnosť separovane zbierať aj ďalšie zložky komunálneho odpadu. Ide o zber:

- elektroodpadov z domácností (§ 54a - § 54h zákona o odpadoch)
- použitých batérií a akumulátorov (§48a ods. 4, §48d ods. 3 a 4)
- odpadových olejov (§ 42)
- objemných odpadov (§ 39 ods. 3 písm. b) zákona o odpadoch)
- oddelene vytriedených odpadov z domácností s obsahom škodlivín (§ 39 ods. 3 písm. b) zákona o odpadoch)
- biologicky rozložiteľných odpadov zo zelene (§ 18 ods. 3 písm. m) zákona o odpadoch; tento odpad je od 1.1.2006 zakázané zneškodňovať – ukladať na skládky, spaľovať.

- Na území Žilinského kraja sa nachádza celkom 16 skládok na odpad, ktorý nie je nebezpečný a dve skládky na inertný odpad. Skládka nebezpečného odpadu sa v Žilinskom kraji nenachádza. V Žilinskom kraji sa nenachádza žiadna spaľovňa komunálneho odpadu. Priemyselný odpad v Žilinskom kraji sa čiastočne spaľuje aj v spaľovniach na nebezpečný odpad. Zariadenie na spoluspaľovanie odpadov v Žilinskom kraji nie je prevádzkované.

Tabuľka 31 Skládky odpadov v Žilinskom kraji. Zdroj: Program odpadového hospodárstva Žilinského kraja na roky 2011 - 2015.

Okres	Názov skládky	Katastrálne územie	Rozloha v m^2	Celková kapacita v m^3
Bytča	Skládka odpadov Bytča - Mikšová	Bytča	38 901	118 500
Čadca	Skládka odpadov Čadca - Podzávoz	Čadca	8 503	583 800
	Skládka odpadov Turzovka - Semeteš	Turzovka	7 035	198 445
Dolný Kubín	ESI, s.r.o. Istebné /bývalá OFZ, a.s. Istebné/	Kňažia	16 615	205 000
Liptovský Mikuláš	**Veterná Poruba**	**Veterná Poruba, Smrečany Skládka je uzatvorená**	**86 500**	**454 769**
	Partizánska Ľupča - I., II. K	**Partizánska Ľupča**	**292 600**	**920 000**
	Liptovský Hrádok	**Podtureň, Liptovský Peter**	**11 9717,3**	**128 632,3**
Martin	Kláštor p. Znievom	Kláštor p. Znievom	3 000	15 000
	Blatnica - Závoz	Blatnica	3 086	14 458

	Martin - Kalnô	Martin	36 084	534 400
	Sučany	Sučany	44 384,70	88 769, 40
Námestovo	Skládka TKO Zubrohlava	Slanica	8 280	49 500
Ružomberok	Biela Púť	Ružomberok	12 010	190 000
Turčianske Teplice	Horná Štubňa	Horná Štubňa	6 856	87 400
Tvrdošín	Jurčov Laz	Tvrdošín	70 000	8 784
Žilina	Žilina – Považský Chlmec	Žilina	112 808	1 710 304,30
	Betliarky	Maršová - Rašov	38 901	245 000
	Koľadová	Rajec	30 219	373 420

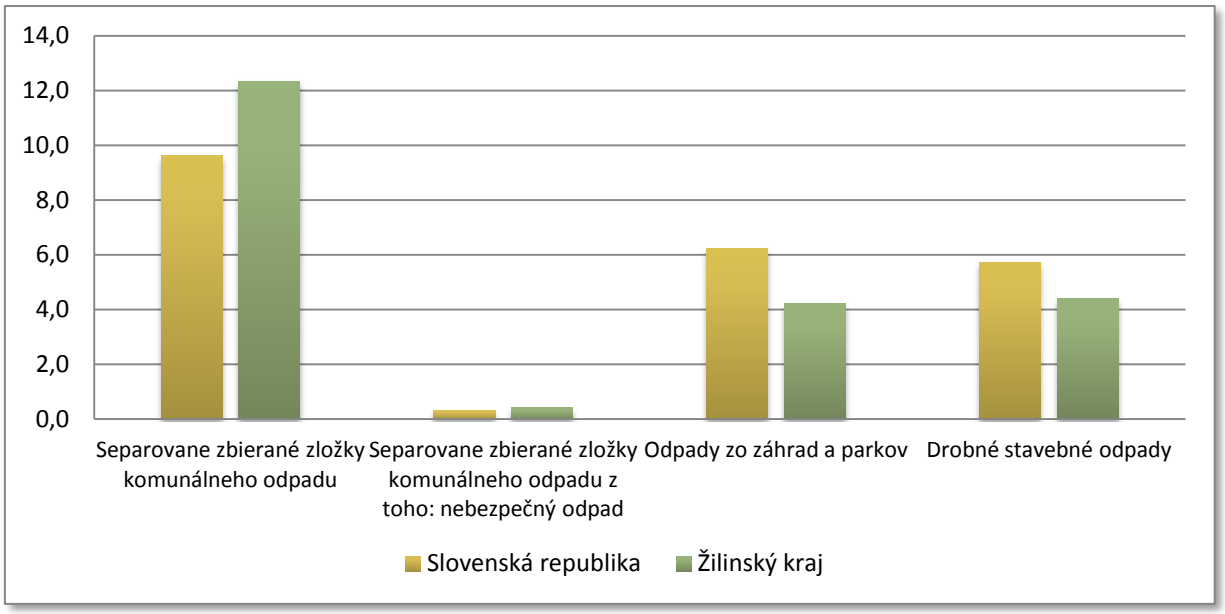

Graf 11 Porovnanie separácie komunálneho odpadu v SR a v Žilinskom kraji v r. 2013 v %. Zdroj: ŠÚ SR.

➢ Produkcia odpadov v regióne Horný Liptov

Tabuľka 32 Produkcia odpadov v regióne Horný Liptov za obdobie 2009 - 2013. Zdroj: obce Horného Liptova

Odpad	2009		2010		2011		2012		2013	
	tona	%	tona	%	tona	%	tona	%	tona	%
papier	282,28	3,8	227,3	2,93	358,97	4,21	301,24	3,63	476,65	5,75
sklo	401,22	5,39	441,22	5,69	529,22	6,20	540,3	6,51	561,41	6,79
plasty	147,63	1,99	195,77	2,52	253,02	2,97	263,36	3,17	322,36	3,89
kovy	89,41	1,20	52,68	0,68	700,2	8,21	83,63	1,00	72,3	0,87
komunálny	6 236,44	83,83	6 537,13	84,28	6 306,63	73,95	6 434,71	77,54	6 198,56	74,83
zelený, biologický	122,73	1,65	154,96	2,00	220,1	2,58	508,43	6,12	459,35	5,54
elektronický	25,14	0,34	31,94	0,41	42,06	0,49	51,92	0,62	40,62	0,50
iný	134,09	1,80	115,34	1,49	117,96	1,39	114,67	1,41	151,99	1,83
% separovaného odpadu	16,17%		15,72%		26,05%		22,46%		25,17%	
Celková produkcia odpadov	**7438,94**		**7756,34**		**8528,16**		**8298,26**		**8283,24**	

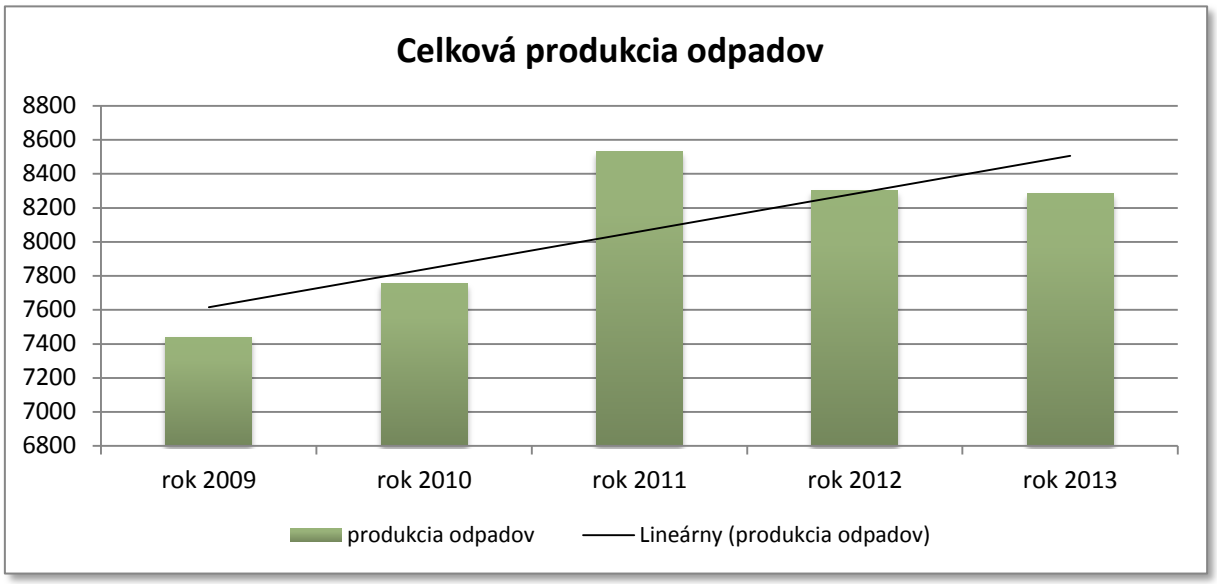

Graf 12 Celková produkcia odpadov v regióne Horný Liptov za obdobie 2009-2013. Zdroj: obce Horného Liptova

Z Tabuľky 32 a Grafu 12 vyplýva, že produkcia odpadov v sledovanom období narastala, ale od roku 2010, kedy obce boli povinné začať separovať odpad štyroch zložiek komunálneho odpadu, a to papiera, plastov, skla a kovov, sa zvýšilo percento vyseparovaných zložiek odpadov, a to takmer o 10%.

Produkcia odpadov na jedného obyvateľa v regióne Horný Liptov predstavovala v r. 2013 množstvo 300 kg/obyv., čo je menšie množstvo, ako je priemer za rovnaký rok v Žilinskom kraji (308,05 kg/obyv. a priemer za SR čo je 322,24 kg/obyv.).

Žilinský kraj sa radí medzi kraje s najvyšším percentom vyseparovaných odpadov v rámci SR a to 12,3% v roku 2013. V porovnaní s týmto množstvom je Horný Liptov v oblasti separácie odpadov vysoko nad priemerom Žilinského kraja. V roku 2013 dosiahla zložka vyseparovaných odpadov hodnotu 25,17% z celkového množstva vyprodukovaných odpadov.

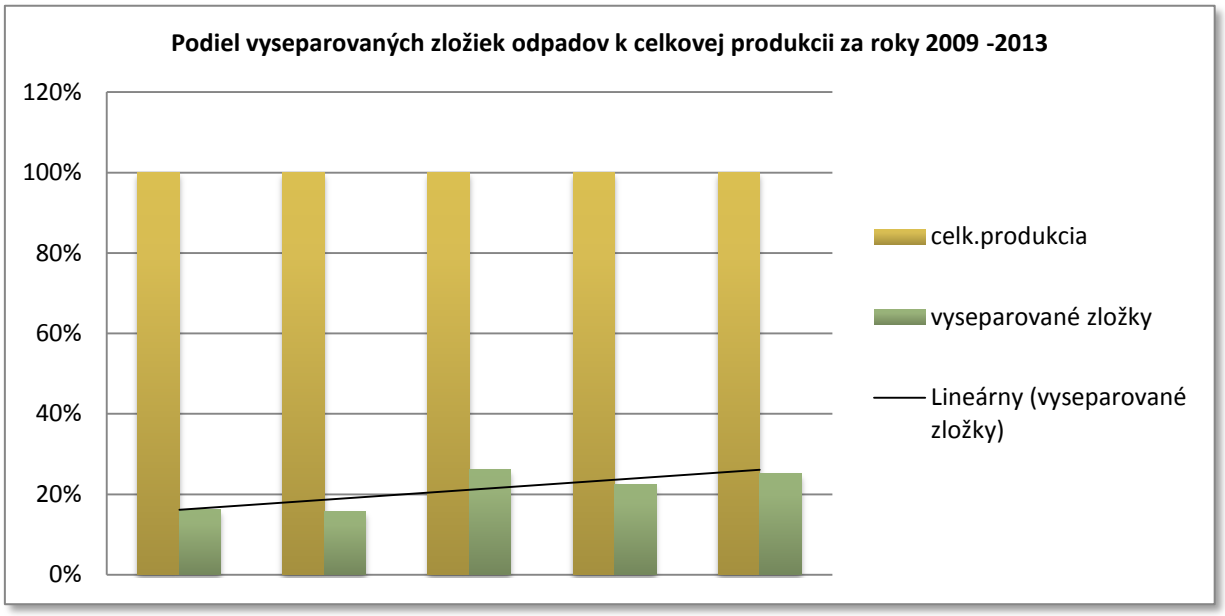

Graf 13 Podiel separovaných zložiek k celkovej produkcii odpadov

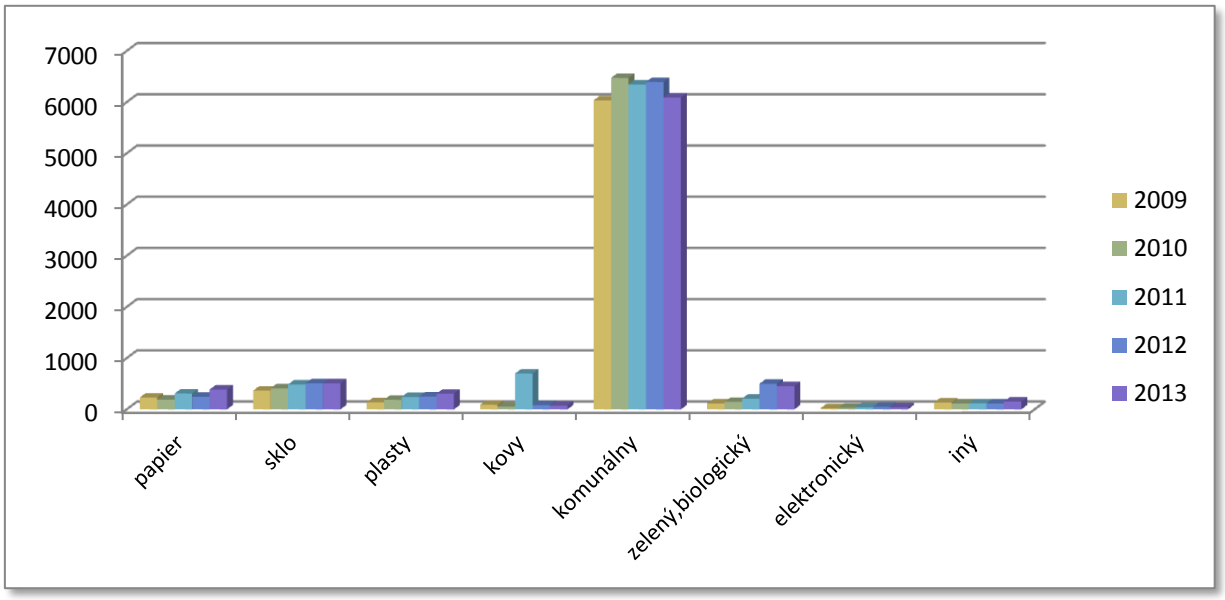

Graf 14 Separované zložky odpadov

Na území regiónu sa nachádzajú dve skládky odpadov a to skládka Liptovský Hrádok - k.ú. Podtureň, lokalita Žadovica a skládka Veterná Poruba, ktorá bola v roku 2014 uzatvorená, v súčasnosti v regióne je funkčná iba jediná skládka odpadov Liptovský Hrádok – Podtureň.
Na skládke v Liptovskom Hrádku bola zriadená fermentačná linka na likvidáciu biologického odpadu.
Aeróbny fermentor EWA je technológia na materiálové a energetické zhodnotenie bioodpadov, kalov z ČOV a kuchynského odpadu prostredníctvom automatizovaného uzavretého systému spracovania.
Obslužné zariadenia: miešač biomasy (kompostárenský voz), drvič, nakladač, pásový dopravník, eko sklad.
Kapacita technológie:

- výroba kompostu - spracovanie 1500 – 2 000 t odpadov/rok na 1ks EWA
- výroba biopaliva - spracovanie 800 – 1000 t odpadov/rok na 1ks EWA

Prevádzkový cyklus:

- výroba kompostu - 48 hodín
- výroba biopaliva - 96 hodín

Ďalšia najbližšia skládka mimo územia regiónu je skládka odpadov v Partizánskej Ľupči.

Tabuľka 33 Lokality, kde sa skládkujú odpady a dopravcovia odpadov podľa obcí. Zdroj: obce Horného Liptova

Obec/Mesto	Skládka	Odvoz odpadu	Typ odpadu
Beňadiková	Partizánska Ľupča	OZO a.s.	všetok odpad aj separovaný
Hybe	Liptovský Hrádok - Žadovica	Mesto Liptovský Hrádok	separované plasty, sklo VPS Liptovský Mikuláš
Jakubovany	Liptovský Hrádok- Žadovica, Partizánska Ľupča	OZO a.s.	veľkoobjemový odpad -kontajner z chatovej oblasti sa vozí do Liptovského Hrádku, komunálny odpad do Partizánskej Ľupče
Jamník	Liptovský Hrádok- Žadovica Partizánska Ľupča	OZO a.s.	kontajnery do Liptovského Hrádku - Žadovica, separované zložky Ľupčianka s.r.o.
Konská	Partizánska Ľupča	OZO a.s.	všetko

Kráľova Lehota	Liptovský Hrádok - Žadovica	Obec Kráľova Lehota	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Liptovská Kokava	Liptovský Hrádok - Žadovica	Obec Východná	Združenie obcí - Čistý Liptov Závažná Poruba separované
Liptovská Porúbka	Liptovský Hrádok - Žadovica	Mesto Liptovský Hrádok	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Liptovský Hrádok	Liptovský Hrádok - Žadovica	Mesto Liptovský Hrádok	Mesto Liptovský Hrádok
Liptovský Ján	Liptovský Hrádok - Žadovica	Mesto Liptovský Hrádok	kontajnery si vozí obec do Liptovského Hrádku aj separovaný zber vozí do Liptovského Hrádku
Liptovský Ondrej	Liptovský Hrádok - Žadovica	VPS Liptovský Mikuláš	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Liptovský Peter	Liptovský Hrádok - Žadovica	Obec Východná	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo papier mesto Liptovský Hrádok
Malužiná	Liptovský Hrádok - Žadovica	Obec Východná	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Nižná Boca	Liptovský Hrádok - Žadovica	Mesto Liptovský Hrádok	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Podtureň	Liptovský Hrádok - Žadovica	Mesto Liptovský Hrádok	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo Brantner Poprad s.r.o. papier
Pribylina	Liptovský Hrádok - Žadovica	Obec Pribylina	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Smrečany	Liptovský Hrádok - Žadovica	VPS Liptovský Mikuláš	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Uhorská Ves	Partizánska Ľupča, Liptovský Hrádok - Žadovica	OZO a.s.	komunálny odpad sa vozí do Partizánskej Ľupče, veľkoobjemový - Liptovský Hrádok Žadovica, separovaný VPS Liptovský Mikuláš
Vavrišovo	Liptovský Hrádok - Žadovica	Mesto Liptovský Hrádok	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Važec	Brantner Poprad	Brantner Poprad s.r.o.	separovaný Liptovský Hrádok
Veterná Poruba	Liptovský Hrádok - Žadovica	VPS Liptovský Mikuláš	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Východná	Brantner Poprad	Obec Východná	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Vyšná Boca	Liptovský Hrádok - Žadovica	Mesto Liptovský Hrádok	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo
Závažná Poruba	Partizánska Ľupča	Ľupčianka s.r.o.	Ľupčianka s.r.o.
Žiar	Liptovský Hrádok - Žadovica	VPS Liptovský Mikuláš	VPS Liptovský Mikuláš separované zložky plasty, sklo

Z uvedenej tabuľky vyplýva, že odvoz odpadov v území Horného Liptova zabezpečujú prevažne traja dopravcovia odpadov, a to mesto Liptovský Hrádok, Verejnoprospešné služby mesta Liptovský Mikuláš (VPS) a OZO a.s. Partizánska Ľupča. Mesto Liptovský Hrádok je zároveň aj prevádzkovateľom skládky v lokalite Žadovica.
Firma OZO a. s. prevádzkuje skládku v Partizánskej Ľupči. Niektoré obce, ktoré vlastnia KUKA voz, t. j. Východná, Pribylina a Kráľova Lehota, si zabezpečujú odvoz iba na vlastnom území. Zber základných komodít separovaného zberu zabezpečuje v prevažnej miere VPS mesta Liptovský Mikuláš alebo firma OZO a. s. Obec Východná svojím KUKA vozom zabezpečuje odvoz komunálnych odpadov okrem svojho územia v ďalších 3 obciach.
V dvoch obciach zabezpečuje odvoz odpadov a skládkovanie firma Brantner Poprad s.r.o.
Firma Ľupčianka s.r.o. so sídlom v Partizánskej Ľupči je najväčším dodávateľom separovaných PET fliaš, odpadového papiera, odpadových dutiniek a odpadových fólií na území SR.
Ďalšie vyseparované zložky – elektro-odpad, nebezpečné odpady, papier a pod. sa zbierajú nepravidelne, spravidla iba raz alebo dvakrát do roka a firmy zabezpečujúce zber sú rôzne.

Záver:
Triedenie odpadov má v území stúpajúci trend. Problémom zostáva veľkoobjemový odpad – kontajnery, ktorý je vo väčšine prípadov netriedený, je to odpad z cintorínov, obcí a chatových oblastí. Tieto odpady značne zaťažujú rozpočty obcí a často sú anonymné. Je potrebné dopracovať spôsob a systém triedenia odpadov z chatových lokalít. Na území obcí zabezpečiť lokality pre umiestnenie malých zberných dvorov, ktoré by umožnili triedenie priamo tam, kde odpady vznikajú. Do oblasti odpadového hospodárstva je potrebná finančná podpora investičného charakteru, rovnako ako podpora osvety zameranej na producentov. Triedenie odpadov čo najviac priblížiť k občanovi.

2.5 Stav životného prostredia

2.5.1 Kvalita životného prostredia

Kvalita životného prostredia je integrovaný komplexný ukazovateľ, v ktorom sa premieta stav jednotlivých zložiek životného prostredia, krajinnej pokrývky a priemetu záujmov človeka.

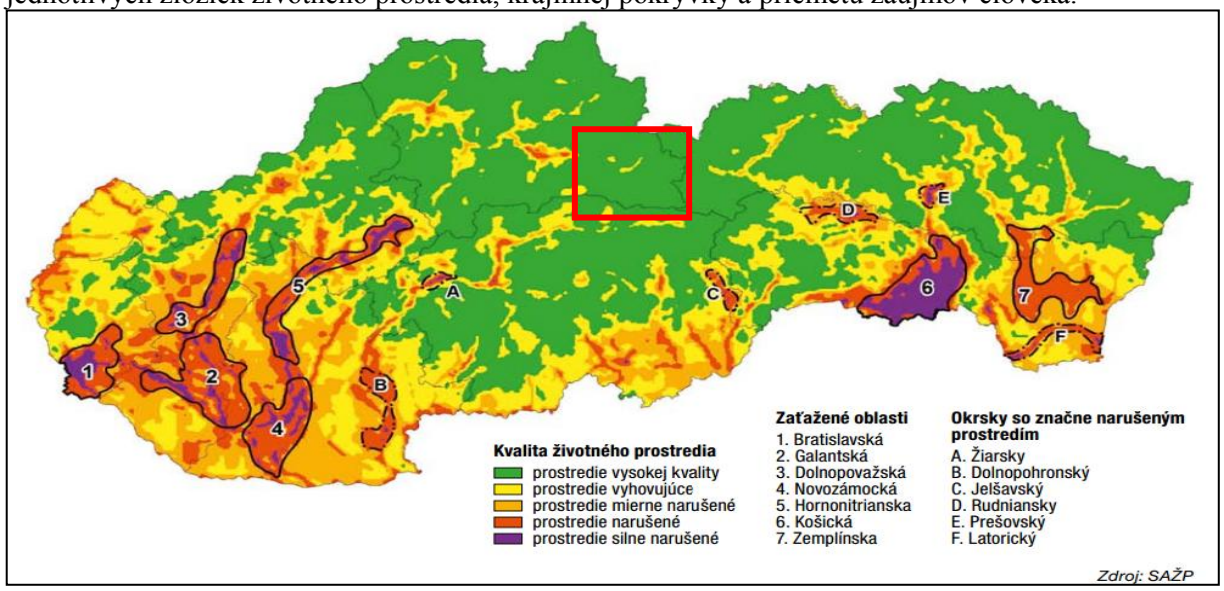

Obrázok 10 Kvalita životného prostredia (rok 2014)

Na základe mapy uvedenej v obrázku je možné skonštatovať, že územie Horného Liptova patrí k územiam s vysokou kvalitou životného prostredia. Iba menej ako 5% územia je možné zaradiť k územiam so zníženou kvalitou životného prostredia, avšak stále v kategórii vyhovujúce. Narušené prostredie je iba v kontaktnom území mesta Ružomberok. To sa premieta aj do regionalizácie stavu životného prostredia.

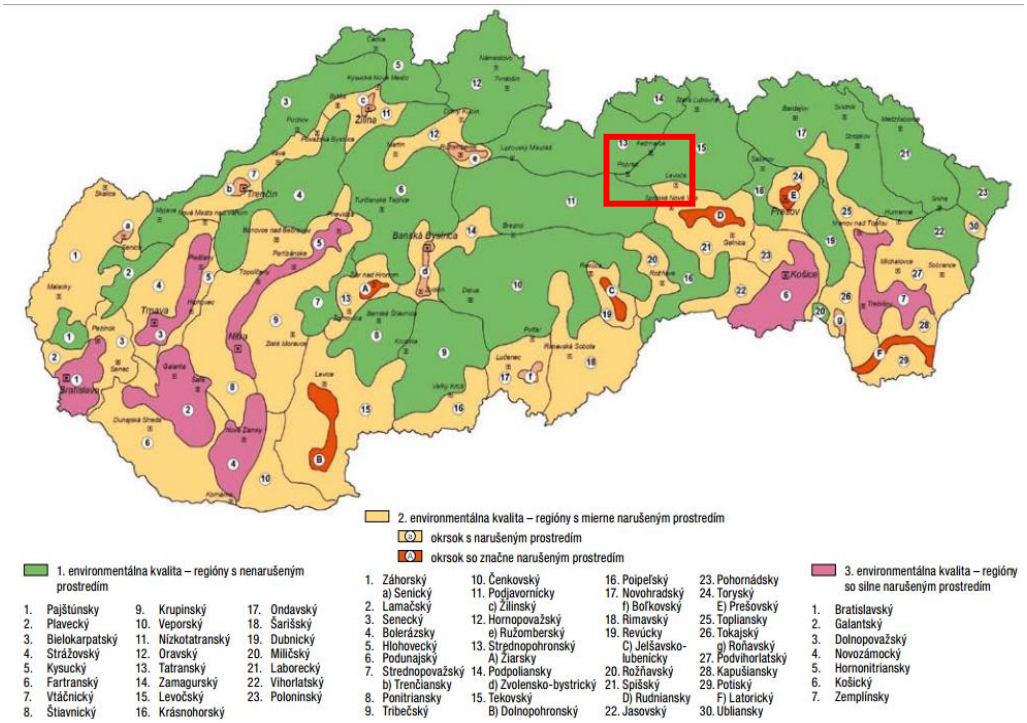

Obrázok 11 Regionalizácia kvality životného prostredia *(Zdroj: SAŽP)*

Podrobnejšie je stav životného prostredia zhodnotený na úrovni Žilinského kraja v roku 2006.

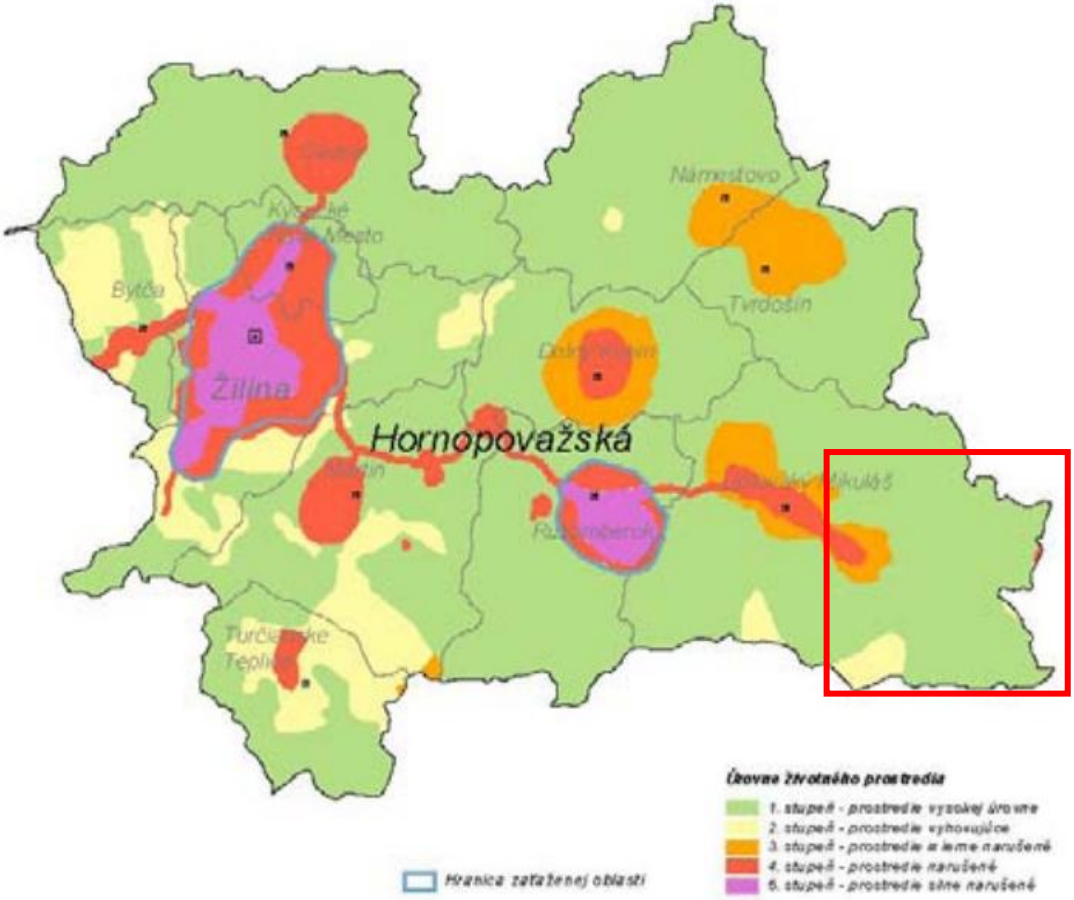

Obrázok 12 Úrovne životného prostredia v Žilinskom kraji *(Zdroj: SAŽP)*

Pri podrobnejšom pohľade na Žilinský kraj je stav kvality prostredia znížená iba v ťažiskách osídlenia a pozdĺž urbanizačnej osi, ktorá prepája Liptovský Mikuláš a Liptovský Hrádok. Stav je zachytený v roku 2006 a v porovnaní so správou o stave životného prostredia SR v roku 2014 sa tento stav zlepšuje.
V ďalšom texte si môžeme bližšie analyzovať jednotlivé zložky životného prostredia, štruktúru krajinnej pokrývky ako aj priemet záujmov človeka v krajine.

Záver:
Región Horného Liptova sa nachádza v území s prevažne vysokou úrovňou životného prostredia.

2.5.2 Ovzdušie

Okres Liptovský Mikuláš má minimálne koncentrácie znečisťujúcich látok v ovzduší, čo je dokumentované nižšie sériou máp emisného zaťaženia území na úrovni okresov.

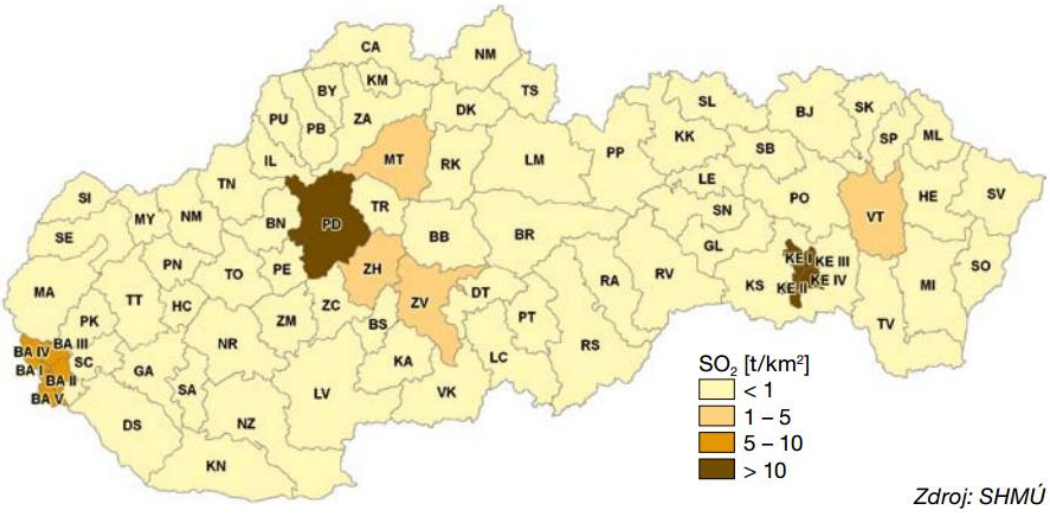

Obrázok 13 Merné územné emisie SO2 (2012)

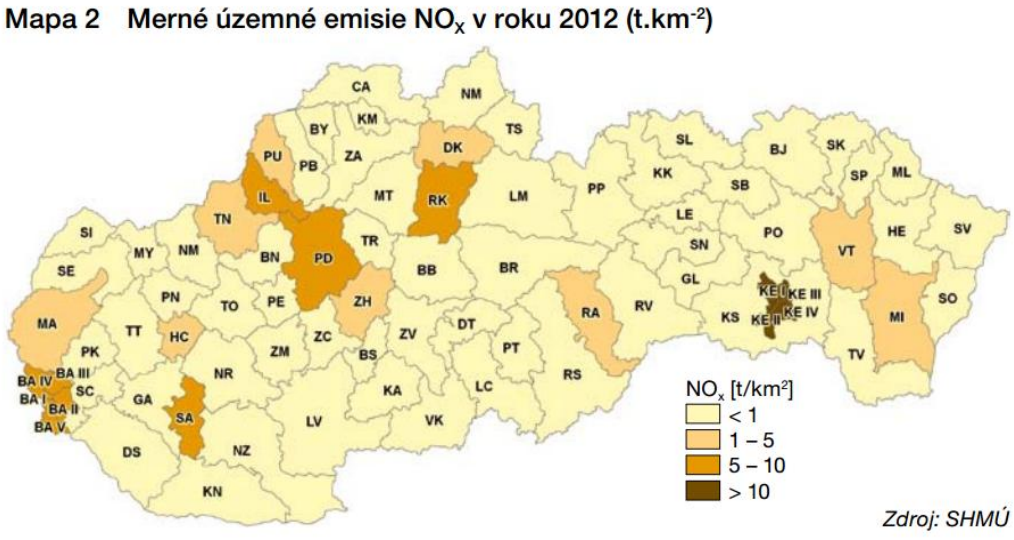

Obrázok 14 Merné územné emisie NOX (2012)

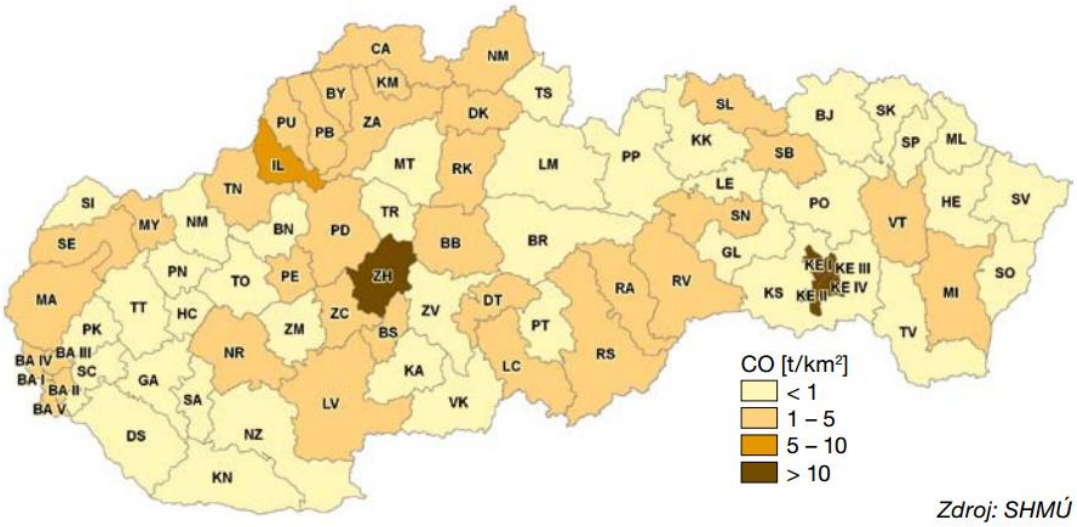

Obrázok 15 Merné územné emisie CO (2012)

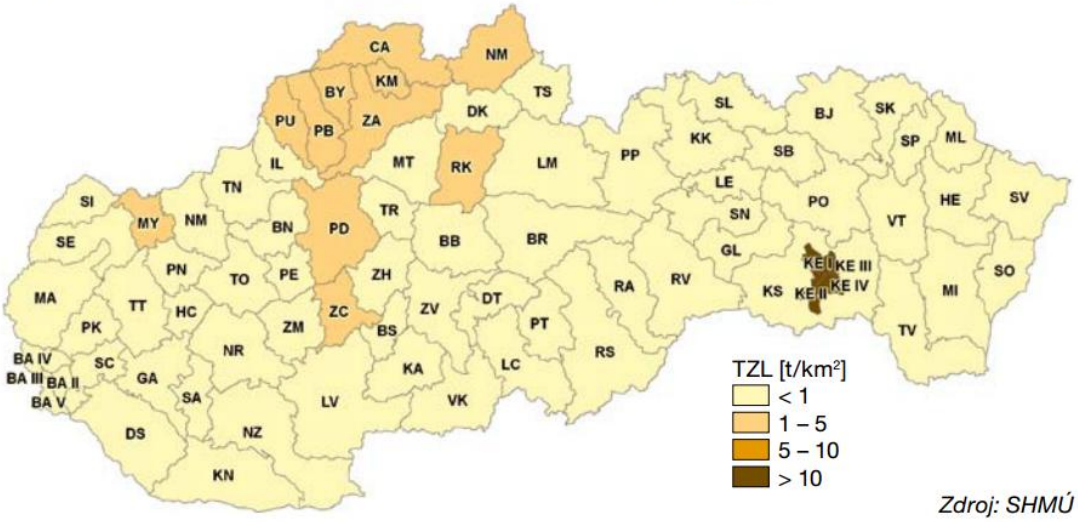

Obrázok 16 Merné územné emisie TZL (2012).

2.5.3 Útvary podzemných vôd

Útvary podzemných vôd sú hodnotené z hľadiska kvantity samostatne pre kvartérne sedimenty a predkvartérne horniny.

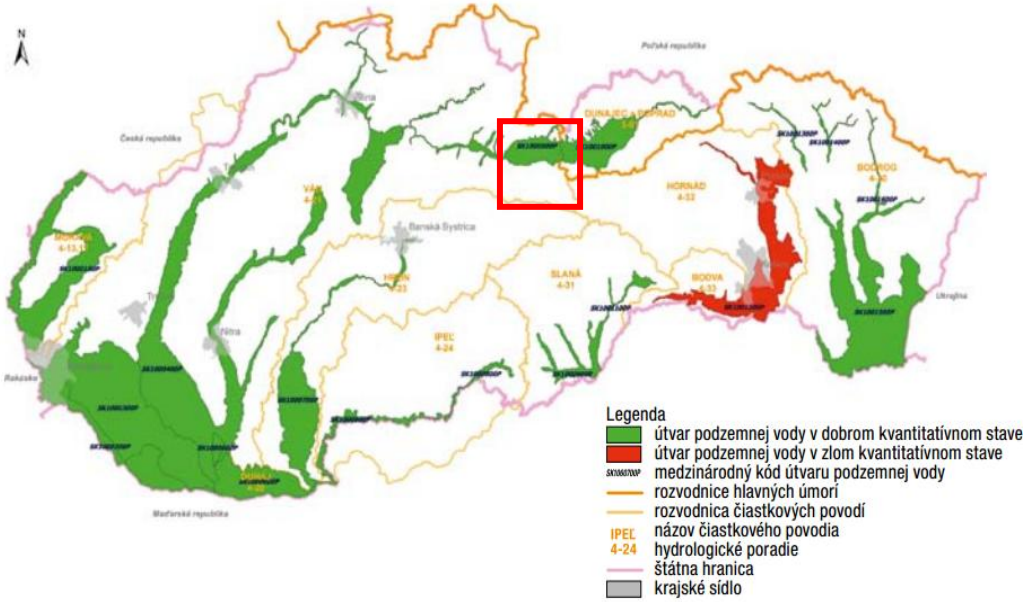

Obrázok 17 Kvantitatívny stav útvarov podzemnej vody v kvartérnych sedimentoch *(Zdroj: SHMÚ)*

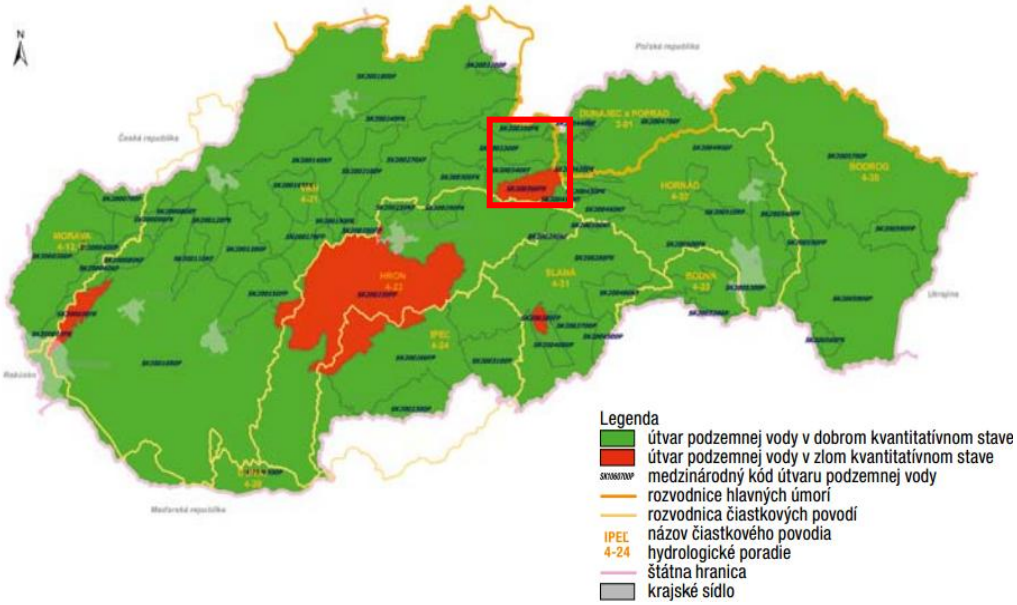

Obrázok 18 Kvantitatívny stav útvarov podzemnej vody v predkvartérnych horninách *(Zdroj: SHMÚ)*

Záver:
Z vyššie uvedených máp vyplýva, že územie je dôležité najmä z hľadiska výraznej akumulácie podzemných vôd v alúviu Váhu, a to aj v kontexte s Významnou vodohospodárskou oblasťou Nízkych Tatier, kde dochádza hlavne v druhohorných horninách k zachyteniu a akumulácii zrážok.
Juhovýchodná časť územia má evidované útvary podzemnej vody v zlom kvantitatívnom stave. Je to dôležitý a málo povšimnutý fenomén.

2.5.4 Stav povrchových vôd

Geologické stresové faktory

Z prírodných hazardov sme vybrali kľúčový ukazovateľ, a to je ohrozenie zosuvmi. Geologické zloženie Liptovskej kotliny, reliéfové podmienky ako aj klimatický režim, zvyšujú ohrozenosť zosuvmi na podstatnej časti územia.

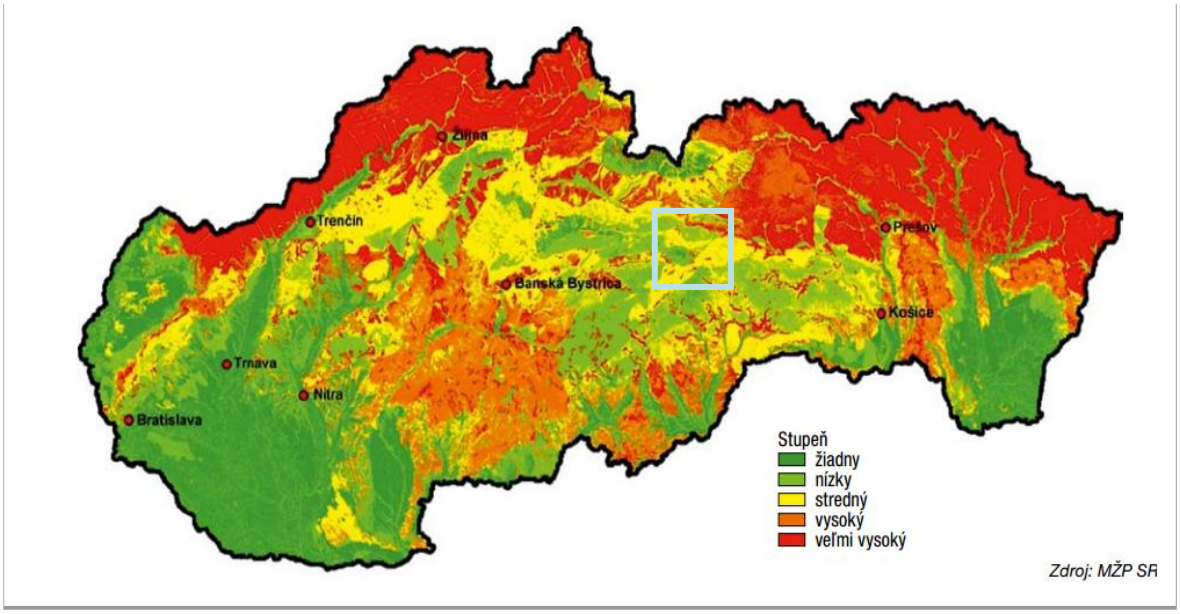

Obrázok 19 Mapa ohrozenosti územia zosuvmi

Centrálna časť územia má vysoký stupeň ohrozenosti zosuvmi. Je to kľúčový aspekt pri plánovaní využívania územia.

2.5.5 Degradácia pôdy

Pri hodnotení degradácie pôdy sme sa zamerali na fyzikálnu degradáciu pôdy v dôsledku vodnej erózie. Hodnotený je erózny potenciál poľnohospodárskych pôd.

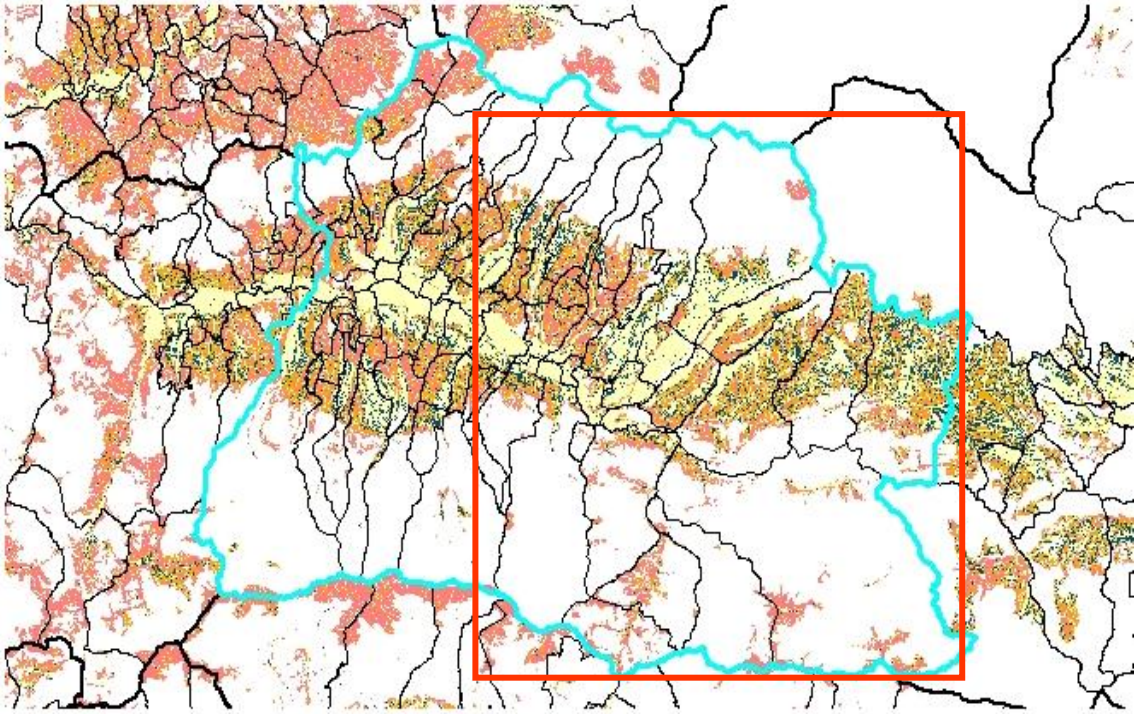

Kategória	odnos	Kategória	odnos
1	menej ako 4 t/ha	3	10 - 30 t/ha
2	4 - 10 t/ha	4	viac ako 30 t/ha

Obrázok 20 Mapa potenciálneho ohrozenia poľnohospodárskej pôdy vodnou eróziou *(Zdroj: VUPOP)*

Prevažná časť územia je z hľadiska potenciálnej erózie pôdy zaradená do kategórie 3 a 4 (vysoká až extrémna). V kontraste k týmto parciálnym územiam majú minimálne ohrozenie vodnou eróziou aluviálne časti Váhu, Belej a ich starších terás.

2.5.6 Štruktúra krajinnej pokrývky a využitie územia

Na základe pôdnych vlastností, reliéfu a klimatických podmienok je možné územie (poľnohospodárske pôdy) zaradiť do typologicko-produkčných kategórií.

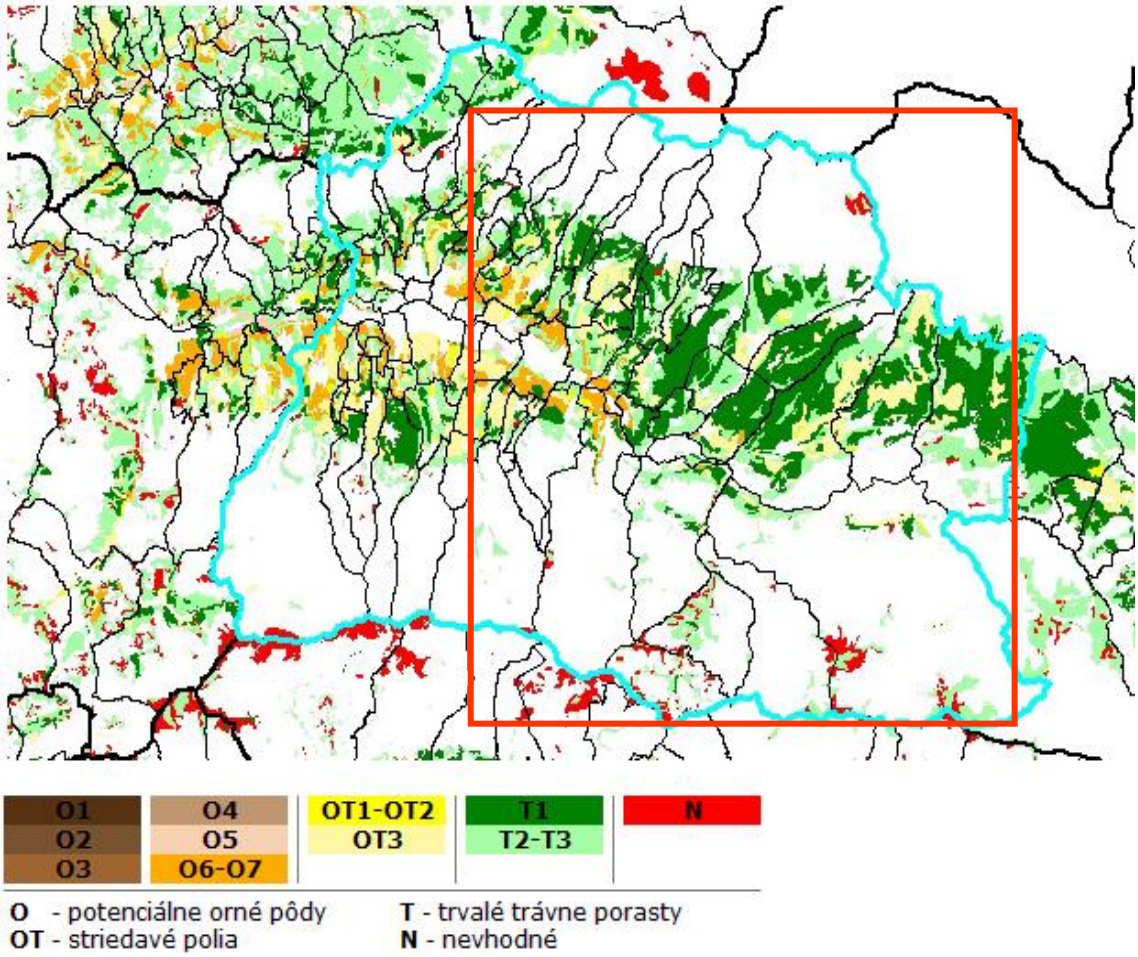

Obrázok 21 Typologicko-produkčné kategórie poľnohospodárskych pôd *(Zdroj: VUPOP)*

Prevažná časť územia je zaradená do **typologicko-produkčnej kategórie trvalých trávnych porastov,** prípadne menej produktívnych orných pôd a produktívnejších trvalých trávnych porastov.
Iba v západnej časti územia rastie podiel pôd, ktoré je možné využívať ako menej produkčné orné pôdy.
To stanovuje aj potenciál pre poľnohospodársku výrobu, resp. jej orientáciu na zhodnocovanie výroby v oblasti živočíšnej výroby.

- **Prírodné dedičstvo – vymedzenie chránených území**

Podiel chránených území s vyšším stupňom ako 3 je viac ako 11 %, pričom najvyšší 5. stupeň ochrany predstavuje viac ako 6 % z výmery celého územia okresu.
Územie je obklopené dvoma národnými parkami: Národným parkom Nízke Tatry (46 tis. ha v okrese Liptovský Mikuláš) a Tatranským národným parkom (15 tis. ha v okrese Liptovský Mikuláš). Obidva z nich majú rozsiahle územie ochranného pásma (24 tis. ha v okrese Liptovský Mikuláš). To znamená, že všetky obce svojim katastrom zasahujú do ochranného pásma alebo priamo do národného parku.

Časť území národného parku je zároveň územiami zaradenými do siete NATURA 2000. Ide o územia európskeho významu:

- **CHVU Nízke Tatry** –zasahuje do katastra obcí Liptovská Porúbka, Kráľova Lehota, Malužiná, Nižná a Vyšná Boca
- **CHVU Tatry** – zasahuje do katastrálneho územia obcí Konská, Jakubovany, Jamník, Pribylina, Vavrišovo, Liptovská Kokava, Hybe, Východná, Važec.

Územia európskeho významu sú početnejšie. Tri z nich majú veľkú výmeru a čiastočne sa prekrývajú z národnými parkami a vtáčími územiami:

- **SKUEV 0302 Ďumbierske Nízke Tatry** – zasahuje do katastrálnych území obcí Liptovská Porúbka, Nižná Boca, Vyšná Boca
- **SKUEV 0310 Kráľovohoľské Nízke Tatry** - zasahuje do katastrálnych území obcí Východná, Kráľova Lehota, Malužiná, Nižná Boca, Vyšná Boca
- **SKUEV 0307 Tatry** - zasahuje do katastrálnych území obcí Jakubovany, Konská, Jamník, Pribylina, Východná

Ďalšiu skupinu predstavujú reprezentatívne ekosystémy lesné aj nelesné s menšou výmerou, pričom niektoré už vybiehajú do kultúrnej krajiny Liptovskej kotliny:

- **SKUEV 0194 Hybická Tiesňava** - zasahuje do katastrálnych území obcí Hybe a Východná
- **SKUEV 0308 Machy** - zasahuje do katastrálneho územia obce Liptovská Kokava
- **SKUEV 0306 Pod Suchým Hrádok** - zasahuje do katastrálneho územia obce Pribylina
- **SKUEV 0300 Skribňovo** - zasahuje do katastrálneho územia obce Malužiná
- **SKUEV 0228 Švihrová** - zasahuje do katastrálneho územia obce Jamník
- **SKUEV 0296 Turková** - zasahuje do katastrálneho územia obce Východná

Významnú skupinu území európskeho významu predstavujú vybrané vodné toky:

- **SKUEV 0143 Biely Váh** – zasahuje do katastrálnych území obcí Hybe, Važec, Východná
- **SKUEV 0142 Hybica** - zasahuje do katastrálneho územia obce Hybe
- **SKUEV 0141 rieka Belá** - zasahuje do katastrálnych území obcí Dovalovo, Liptovská Kokava, Liptovský Hrádok, Liptovský Peter, Vavrišovo, Pribylina

Časť území európskeho významu boli už predtým osobitne chránené prírodné rezervácie alebo národné prírodné rezervácie - reprezentatívne typy ekosystémov (Prírodná pamiatka Hybická tiesňava, Prírodná rezervácia Švihrová, Prírodná rezervácia Machy, Národná prírodná rezervácia Turková, Národná prírodná rezervácia Ohnište, Národná prírodná rezervácia Ďumbier, Národná prírodná rezervácia Jánska dolina, Národná Prírodná rezervácia Tichá dolina).
V krajine sú veľmi atraktívne prírodné pamiatky viažuce sa na zaujímavé prírodné monumenty a jaskyne a chránené areály, ktoré okrem národných parkov častokrát nájdeme aj vo voľnej krajine (Prírodná pamiatka Háje s geologickým útvarom pelokarbonátových gúľ, Prírodná pamiatka Mašiansky balvan, početné jaskyne a zlomiská ako Národná prírodná pamiatka Jaskyňa zlomísk, Národná prírodná pamiatka Stanišovská jaskyňa, Národná prírodná pamiatka Starý hrad, Národná prírodná pamiatka Veľká ľadová priepasť, Národná prírodná pamiatka Važecká jaskyňa, Národná prírodná pamiatka Zápoľská a Chránený areál Hrádocké arborétum). Mimoriadna koncentrácia prírodných pamiatok je známa z Jánskej doliny či z okolia Važca a Hýb.
Nezabudnuteľným fenoménom je **Biosférická rezervácia Tatry,** čiastočne sa prekrývajúca s Tatranským národným parkom a jeho ochranným pásmom, ktorá vznikla v rámci programu UNESCO Človek a biosféra. Jej cieľom je získavať poznatky o tom, ako využívať a zároveň chrániť krajinu. Výmera tejto biosférickej rezervácie prekračuje 113 tis. ha a zasahuje nielen do susedného Prešovského kraja, ale aj do Poľska.
Väčšina obyvateľov obcí si uvedomuje, že žijú v kontakte so sieťou chránených území a viac ako ¾ obyvateľov obcí si uvedomuje význam a dôvod vyhlásenia chránených území, s ktorými sú v kontakte. Napriek tomu v drvivej väčšine obcí (86%), vnímajú rozlohu chránených území ako nadmernú. Chránené územia vnímajú obyvatelia obcí skôr ako obmedzenie. Iba približne ¼ opýtaných, vnímala

chránené územie aj ako prínos pre rozvoj obce (výsledky štandardizovaných rozhovorov s predstaviteľmi obcí).

2.5.7 Priemet záujmov ochrany prírody

Pri priemete záujmov ochrany prírody sme sa zamerali na územia zaradené do sústavy NATURA 2000. Tie predstavujú relatívne zrevidovaný stav žiadanej územnej ochrany prírody a krajiny.

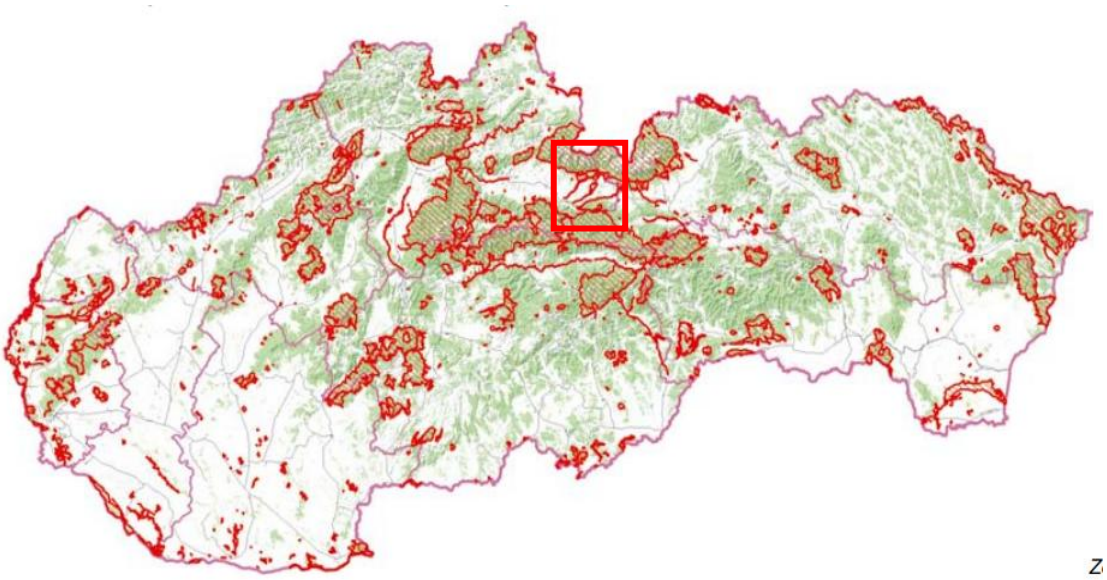

Obrázok 22 Aktualizovaný prehľad území európskeho významu *(Zdroj: SOP SR)*

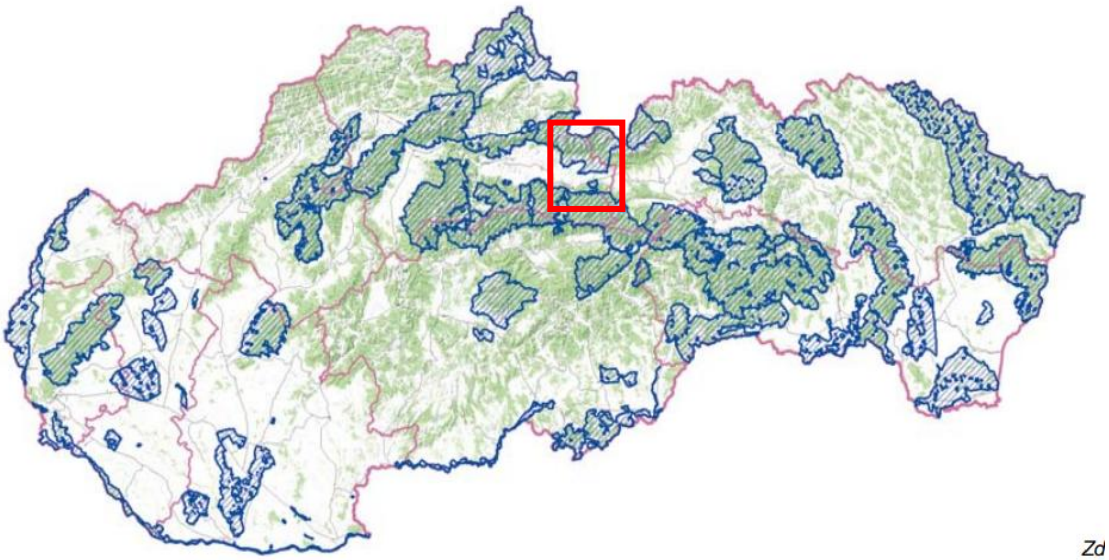

Obrázok 23 Aktualizovaný prehľad chránených vtáčích území *(Zdroj: SOP SR)*

Územný priemet chránených vtáčích území a území európskeho významu predstavuje viac ako 40% z celkovej výmery územia. Podstatná časť z týchto území však nepredstavuje úplné alebo významné obmedzenie hospodárskych aktivít človeka, ale stanovuje určitý režim, ktorý je priaznivý pre zachovanie či už lesných spoločenstiev alebo lúk a pasienkov.
Bezzásahový režim sa dotýka približne 5% z celkovej výmery územia, a to spravidla lesných pozemkov.

2.6 Hospodársky profil

Ekonomická analýza

Žilinský samosprávny kraj a okres Liptovský Mikuláš, v ktorom sa nachádza i región Horný Liptov, patrí v hodnotení ekonomického postavenia z hľadiska tvorby HDP k stredne výkonným regiónom SR. Tvorba hrubého domáceho produktu v sledovanom období rokov 2011 až 2013 má mierne stúpajúci trend.

Tabuľka 34 Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa (v bežných cenách). Zdroj ŠÚ SR.

Krajina/región	Ukazovateľ	2011	2012	2013
Slovensko	Regionálny HDP na obyvateľa (EUR konverzné)	12 997,10	13 352,11	13 595,62
	Regionálny HDP na obyvateľa (PKS)	18 914,44	19 552,85	20 008,98
z toho Žilinský kraj	**Regionálny HDP na obyvateľa (EUR konverzné)**	**11 199,80**	**11 506,62**	**11 663,04**
	Regionálny HDP na obyvateľa (PKS)	**16 298,85**	**16 850,31**	**17 164,75**

S rozvojom športových a turistických aktivít v ostatných rokoch pozorujeme nárast služieb cestovného ruchu na území najmä mesta Liptovský Mikuláš, ale aj v priľahlých lokalitách. Výrazne sa tento trend prejavil v Liptovskom Jáne a Pribyline. Spolu s tým rastie aj záujem obchodných reťazcov, pre ktoré sa zvyšuje možnosť uplatniť sa v podnikateľských aktivitách obchodu. Tento trend sa najviac prejavil v Liptovskom Mikuláši, ako vonkajšom prostredí smerom k regiónu. Na území mesta Liptovský Mikuláš sa nachádzajú obchodné a nákupné centrá – Jasná Shopping City v centre mesta, RGB Liptov v lokalite Kamenné pole (diaľničný privádzač), Stop Shop, Obchodný dom Prior. V regióne Horný Liptov má obchodné zastúpenie iba reťazec LIDL v Liptovskom Hrádku, CBA Verex takisto v Liptovskom Hrádku a COOP Jednota, ktorá má najväčšie zastúpenie obchodnej siete v regióne, čo súvisí s rozsiahlou vybudovanou obchodnou sieťou Jednota SD v minulosti.

Cestovný ruch

V okrese Liptovský Mikuláš sa v r. 2013 ubytovalo 374 822 hostí, čo bol až 45,8% podiel zo všetkých návštevníkov Žilinského kraja. Počet prenocovaní dosiahol až 1 085 258 prenocovaní, čo bol nielen najlepší výsledok v Žilinskom kraji, ale aj druhý najvyšší podiel v SR. V porovnaní s r. 2012 došlo v Žilinskom kraji k nárastu návštevnosti o 8,2%, v okrese Liptovský Mikuláš došlo k nárastu návštevnosti až o 14,2% stavu z predchádzajúceho roka. V prepočte na tisíc obyvateľov okresu pripadalo 5 025,7 hostí/obyvateľa.

Kým podiel zahraničných návštevníkov v r. 2013 z celkového počtu hostí Žilinského kraja bol 35,5%, podiel zahraničných hostí zo všetkých hostí okresu Liptovský Mikuláš činil až 38,8%. Index počtu domácich návštevníkov okresu Liptovský Mikuláš v porovnaní s rokom 2012 dosiahol hodnotu 111,1, kým v prípade Žilinského kraja sa u domácich hostí dosiahla hodnota 104,3. Index počtu zahraničných návštevníkov okresu Liptovský Mikuláš v porovnaní s rokom 2012 dosiahol hodnotu 119,8, kým v prípade Žilinského kraja sa u zahraničných hostí dosiahla hodnota 107,8.

V Žilinskom kraji, ako aj v okrese Liptovský Mikuláš, bol priemerný počet prenocovaní 2,9 nocí. Priemerný počet prenocovaní v kraji dvíha najmä výsledok okresu Turčianske Teplice (8,0), pričom väčšina okresov vykazuje hodnoty medzi 2 až 3 nocami na jedného návštevníka, takže okres Liptovský Mikuláš patrí medzi okresy s vyššou hodnotou dosiahnutia sledovaného ukazovateľa.

Územie Liptova je v rámci Žilinského kraja najvýznamnejšou oblasťou cestovného ruchu.

Z pohľadu okresu Liptovský Mikuláš bolo najviac návštevníkov zo Slovenska 374 822, potom z Českej republiky 51 516, Poľska 42 386, Ukrajiny 13 660, Maďarska 5 087 a z Nemecka 3 276. Dĺžka ubytovania a pobytu sa pohybuje v priemere medzi 2 - 3 dňami.

Cestovný ruch v oblasti Horného Liptova sa podieľa na výkonnosti tohto odvetvia pomerom cca 35% z návštevnosti okresu Liptovský Mikuláš, ako aj v počte prenocovaní.

V okrese Liptovský Mikuláš je 267 ubytovacích zariadení. Z toho vybrané zariadenia:

Hotely	50 (od **** do *)
Wellness hotely	3
Horské hotely	8
Penzióny	40
Ubytovanie na súkromí	93
Motely	1

V regióne Horný Liptov pripadá na 1 obyvateľa 4,7 návštevníkov. Vo finančnom vyjadrení predstavuje výkonnosť cestovného ruchu v oblasti Horného Liptova sumu 8 663 832€, čo je prínos v prepočte na jedného obyvateľa 313,7 €.

Vzhľadom k tomu, že údaje štatistického úradu vykazujú aj položky označené ako dôverné, dá sa predpokladať, že skutočná návštevnosť je vyššia, rovnako ako tržby v službách CR.

Tabuľka 35 Kapacity a výkony ubytovacích zariadení cestovného ruchu podľa obcí za rok 2013. Zdroj: ŠÚ SR a obce

Územie	Ubytovacie zariadenia	Lôžka spolu	v tom		Návštevníci spolu	v tom		Prenocovania návštevníkov spolu	Tržby za ubytov. spolu vr. DPH (EUR)
			stále lôžka	príležitostné lôžka		domáci návštevníci	zahraniční návštevníci		
Hybe	4	82	78	4	217	167	50	705	7 195
Jakubovany	1	D	D	D	D	D	D	D	D
Jamník	1	D	D	D	D	D	D	D	D
Konská	2	D	D	D	D	D	D	D	D
Kráľova Lehota	2	92	75	27	2 176	1 802	374	5 249	60 004
Liptovská Kokava	2	D	D	D	D	D	D	D	D
Liptovská Porúbka	3	97	97	0	92	92	0	261	397
Liptovský Hrádok	6	445	387	58	4 454	1 777	2 677	9 608	226 838
Liptovský Ján	29	1 851	1 420	431	51 527	42 935	8 592	180 847	3 447 018
Liptovský Peter	1	D	D	D	D	D	D	D	D
Malužiná	2	D	D	D	D	D	D	D	D
Nižná Boca	2	D	D	D	D	D	D	D	D
Podtureň	3	229	201	28	4 959	2 863	2 096	10 103	167 488
Pribylina	22	1 061	866	195	57 421	45 741	11 680	136 367	4 459 390
Smrečany	3	38	28	10	88	54	34	272	3 228
Uhorská Ves	2	D	D	D	D	D	D	D	D
Vavrišovo	3	45	43	2	436	120	316	1 106	8 125
Važec	1	D	D	D	D	D	D	D	D
Východná	5	41	39	2	310	303	7	793	4 761
Vyšná Boca	4	165	128	37	5 768	5 051	717	15 514	189 823
Závažná Poruba	2	D	D	D	D	D	D	D	D
Žiar	8	224	216	8	3 991	2 670	1 321	10 633	149 569
Spolu	**108**	**4 278**	**3 503**	**775**	**129 263**	**101 773**	**27 490**	**366 209**	**8 663 832**
Liptovský Mikuláš	**267**	**12 262**	**10 019**	**2 243**	**374 822**	**233 357**	**141 465**	**1 085 258**	**24 617 472**
Pomer k okresu Liptovský Mikuláš			34,5%						35,2%

Z Tabuľky 35 vyplýva, že najväčšími ťahúňmi v cestovnom ruchu sú obce Pribylina, Liptovský Ján, nasleduje Vyšná Boca, Podtureň, Liptovský Hrádok a Žiar. U ostatných obcí v mnohých prípadoch nie je tento údaj k dispozícii.
Z pohľadu vplyvu vonkajšieho prostredia je najvýznamnejšou oblasťou CR celá Demänovská dolina a stredisko Jasná a smerom na západ Štrbské Pleso a zariadenia v komplexe Vysokých Tatier.

- **Priemyselná oblasť**

Odvetvová štruktúra hospodárstva

V regióne Horného Liptova sú etablované priemyselné odvetvia najmä elektrotechnického zamerania, čo vychádza z dlhoročnej výroby komponentov do telefónov (v počiatkoch), ktoré vyrábala TESLA a. s. Liptovský Hrádok. Na túto tradíciu, a s rozvojom nových technológií v tejto oblasti, nadviazali ďalšie menšie firmy s podobným zameraním, ktoré vznikali v blízkosti areálu TESLY Liptovský Hrádok. V Liptovskom Hrádku, ako centre regiónu, sa tak vytvorila menšia priemyselná zóna, v ktorej majú svoje sídla firmy elektrotechnického priemyslu, stavebného priemyslu a podobne. V tejto priemyselnej zóne sa nachádza výrobňa betónových zmesí a výrobkov z betónu M&M prefa a Tatra Trade s. r. o. - firma na montáž plastových okien. Prevádzka pekární Včela-Lippek, a. s. so sídlom v Liptovskej Porúbke a píla - spol. Rettenmier Tatra Timber. Rovnako sa priemyselná zóna nachádza v k. ú. obce Podtureň, ktorá je v tesnej blízkosti Liptovského Hrádku. Ďalšia priemyselná zóna je v k. ú. obce Závažná Poruba, ktorá tesne nadväzuje na územie mesta Liptovský Mikuláš. V tejto zóne sa nachádzajú firmy I. K. S. Závažná Poruba CRAMER s. r. o., KOVUM s. r. o. Závažná Poruba, IKEA Industry Slovakia s.r.o. V oblasti stavebníctva pôsobí v regióne množstvo živnostníkov, menších firiem a remeselníkov. V k.ú. Uhorská Ves sídli firma ESOX spol.s r.o. zaoberajúca sa výrobou vstrekovacích foriem (kovoobrábanie) s približne 49 zamestnancami a ESOX PLAST spol. s r.o., ktorá sa zaoberá spracovaním plastov a zamestnáva približne 100 zamestnancov.

Tabuľka 36 Zastúpenie priemyselných odvetví v regióne - významnejšie subjekty.

Drevospracujúci priemysel	píla - spol. Rettenmier Tatra Timber, s.r.o. Liptovský Hrádok (250-499 zamestnancov)
	píla I. V. E - Hrádok s. r. o. Liptovský Hrádok (5 zamestnancov)
	píla Na Šmýkanci Kráľova Lehota
	píla Svarín - v súčasnosti nefunkčná, majetok VÚC Žilina
	píla Archa - v súčasnosti mimo prevádzky, Pribylina
	I. K.S. Závažná Poruba
Nábytkársky priemysel	Drevona NP s. r. o. Malužiná (49-100 zamestnancov
	IKEA Industry Slovakia s.r.o.,Závažná Poruba (viac ako 500)
	GUDE, s. r. o. (100-149 zamestnancov)
	Menšie nábytkárske a stolárske dielne do 15 zamestnancov
Elektrotechnický priemysel	TESLA Liptovský Hrádok a.s. (250-499 zamestnancov)
	Eltek Valere s. r. o. Liptovský Hrádok (250-499 zamestnancov)
Stavebný priemysel	M&M paneláreň
	EUROVIA - kameňolom Malužiná
	SIPS s. r. o. Liptovský Hrádok
	Tatra Trade s. r. o. - montáž plastových okien
	Živnostníci, menšie firmy, remeselníci
Komponenty pre automobilový priemysel alebo spracovanie plastov	Craemer Slovakia s. r. o. Závažná Poruba
	ESOX spol. s r.o. (do 49 zamestnancov)

	KOVUM s. r. o. Závažná Poruba
Potravinársky	Pečivárne Liptovský Hrádok
	Duge Catering

V priemyselnej zóne v blízkosti Závažnej Poruby a Liptovského Mikuláša, v mestskej časti Okoličné, sa nachádza množstvo menších firiem s rôznym zameraním výroby. V tejto lokalite je vytvorených okolo 1 000 pracovných miest. Najväčším zamestnávateľom je firma IKEA Industry Slovakia a.s.
V území regiónu Horný Liptov sa nevyskytuje ťažký priemysel, ani chemický priemysel, ani iné odvetvia výrob, ktoré by významne ovplyvňovali životné prostredie. Tento trend je potrebné do budúcnosti udržať aj v prípade umiestňovania nových priemyselných výrob, najmä s ohľadom na vysokú úroveň kvality životného prostredia regiónu.

➢ Lesohospodárske činnosti - obhospodarovanie lesov

Vzhľadom na vysokú lesnatosť územia Horného Liptova a historické súvislosti vykonávajú svoje aktivity a podnikateľskú činnosť na lesnej, ale aj poľnohospodárskej pôde dve skupiny obhospodarovateľov:
1. Súkromní vlastníci lesov, združenia vlastníkov lesov, urbárske a pozemkové spoločenstvá. V území Horného Liptova ich pôsobí 30 (viď Tabuľka 37). Sú to spoločenstvá s právnou subjektivitou, ktoré zabezpečujú pestovné činnosti a hospodárenie v lesoch, ale aj na poľnohospodárskej pôde, a to prevažne na lúkach a pasienkoch. Obhospodarovaná výmera predstavuje plochu **36895,4599ha.**
2. Štátny vlastník lesa, LESY SR š. p., OZ Liptovský Hrádok s prevádzkami**:**
Lesná správa Malužiná, hospodárenie na výmere 8 330,11 ha,
Lesná správa Čierny Váh, hospodárenie na výmere 31 820,01 ha a
SEMENOLES Liptovský Hrádok- príprava sadbového materiálu.
Uvedené subjekty majú v správe aj väčšinu vodných tokov (aj miestnych vodných tokov bez pomenovania) nachádzajúcich sa na ich spravovanom a obhospodarovanom území.
Rozhodujúcou činnosťou vytvárajúcou zisk u týchto subjektov, je ťažba dreva a jeho predaj, ktorú vykonávajú buď vo vlastnom mene svojimi zamestnancami alebo dodávateľsky, tzn. že drevo sa predáva na pni. Rovnako sa na objednávku zabezpečuje pestovanie lesa - výsadba, ktorú zabezpečujú dodávateľské firmy (služby lesu). Tieto firmy vo väčšine prípadov aj zamestnávajú sezónnych pracovníkov najmä pri výsadbe lesa.

Tabuľka 37 Prehľad urbárskych a pozemkových spoločenstiev pôsobiacich na Hornom Liptove. Zdroj: Okresný lesný úrad, Liptovský Mikuláš

Názov spoločenstva	Sídlo spoločenstva	Rozloha (ha)	k. ú. pôsobnosti spoločenstva
Združenie vlastníkov pozemkov – Pašienkové spoločenstvo v Beňadikovej	Beňadiková	52,5921	Beňadiková
Pozemkové spoločenstvo, komposesorát Bielo - Marušová	Liptovský Ján	463,2764	Liptovský Ján
Urbárske pozemkové spoločenstvo Liptovský Hrádok mestská časť Dovalovo	Liptovský Hrádok	1285,0553	Dovalovo, Liptovská Porúbka, Kráľova Lehota
Pozemkové spoločenstvo vlastníkov pozemkov katastrálneho územia Podtureň	Liptovský Hrádok	20,0400	Podtureň
Urbárske pozemkové spoločenstvo Hybe	Hybe	5078,0000	Hybe, L. Porúbka, L. Ján, L. Kokava, Dovalovo, Východná, Uhorská Ves
Pozemkové spoločenstvo Jakubovany	Jakubovany	neudávajú	neudávajú

Urbárske pozemkové spoločenstvo Jamník	Jamník	375,7148	Jamník
Urbariát - Pozemkové spoločenstvo obce Konská	Konská	567,0981	Konská
Komposesorát a urbariát pozemkové spoločenstvo Kráľova Lehota	Kráľova Lehota	401,2975	Kráľova Lehota
Pozemkové spoločenstvo bývalých urbarialistov obce Liptovská Kokava	Liptovská Kokava	2967,6867	Liptovská Kokava, Štrbské pleso, Pribylina, Jamník, Dovalovo
Združenie majiteľov lesov bývalého Urbárskeho spolku, pozemkové spoločenstvo Liptovský Ján	Liptovský Ján	237,0000	Liptovský Ján
Pozemkové spoločenstvo Liptovský Ondrej	Liptovský Ondrej	268,6808	Liptovský Ondrej, Konská, Jamník
Urbárske pozemkové spoločenstvo Liptovský Peter	Liptovský Peter	242,1308	Liptovský Peter, Jamník, Jakubovany
Pozemkové spoločenstvo Svätojánskej doliny v Liptovskom Petre	Liptovský Peter	1047,3700	Liptovský Ján
Urbárske pozemkové spoločenstvo Liptovská Porubka	Liptovská Porúbka	2310,7857	Liptovská Porúbka, Liptovský Ján
Pozemkové spoločenstvo Komposesorát Marcovská Liptovský Ján	Liptovský Ján	165,0000	Liptovský Ján
Spolok majiteľov majetku Michalovo - pozemkové spoločenstvo Smrečany	Smrečany	25,2059	Liptovská Porúba
Urbársky spolok obce Nižná Boca, pozemkové spoločenstvo	Nižná Boca	1017,3253	Nižná Boca, Vyšná Boca, Liptovská Porúbka, Liptovský Ján
Pozemkové spoločenstvo Podtureň	Podtureň	343,3734	Liptovský Ján, Podtureň, Jamník
Pozemkové spoločenstvo bývalých urbarialistov obce Pribylina	Pribylina	3982,0154	Pribylina, Jamník
Pozemkové spoločenstvo vlastníkov súkromného lesa v Liptovskej Porúbke	Liptovská Porúba	206,4411	Liptovská Porúbka
Majitelia pôdy - pozemkové spoločenstvo Smrečany	Smrečany	930,7800	Smrečany, Jalovec, Vitálišovce, Liptovský Ján, Uhorská Ves
Urbárske pozemkové spoločenstvo Uhorská Ves	Uhorská Ves	93,0900	Vislavce, Uhorská Ves
Urbársky spolok vo Vavrišove pozemkové spoločenstvo Vavrišovo	Vavrišovo	1732,6021	Vavrišovo, Jamník
Urbár, pozemkové spoločenstvo Važec	Važec	3047,9314	Važec, Štrbské Pleso
Pozemkové spoločenstvo Veterná Poruba	Veterná Poruba	865,0000	Svätý Štefan, Veterná Poruba

Pozemkové spoločenstvo Bývalí urbarialisti obce Východná	Východná	4396,9158	Východná, Važec, Hybe, Pribylina, Liptovská Kokava, Kráľova Lehota
Spolok bývalých urbárnikov pozemkové spoločenstvo Vyšná Boca	Vyšná Boca	1204,5796	Vyšná Boca
Združenie majiteľov lesov pozemkové spoločenstvo Závažná Poruba	Závažná Poruba	1914,8399	Závažná Poruba, Liptovský Ján, Demänovská dolina
Združenie vlastníkov lesov a urbariátu pozemkové spoločenstvo Žiar	Žiar	1653,6318	Žiar, Smrečany, Okoličné

- **Poľnohospodárstvo – poľnohospodárska činnosť a výroba**

Poľnohospodárske družstvá a spoločnosti pôsobiace v území MAS:

AGRIA Liptovský Ondrej, a. s., obhospodarovaná pôda je 1500 ha orná pôda, 3100 ha TTP.
Obhospodarované územie: katastre 18 obcí z územia MAS (Beňadiková, Liptovský Ondrej, Jakubovany, Konská, Podtureň, Liptovský Hrádok, Vavrišovo, Liptovský Peter, Jamník, Kráľova Lehota, Malužiná, Nižná Boca, Vyšná Boca, Uhorská Ves, Liptovský Ján, Liptovská Porúbka, v minimálnom rozsahu Hybe a Východná.
Spoločnosť sa zaoberá rastlinou výrobou - pšenica, jačmeň, repka olejná, raž, kukurica a ďatelinotrávy. V oblasti živočíšnej výroby: **hovädzí dobytok 2 600 ks, 600 ks oviec.**
Zamestnanosť: 120 zamestnancov. **Zameranie:** výroba surového kravského mlieka
Poľnohospodárske družstvo Východná, Východná
Obhospodarovaná pôda je 1 297,62 ha (z toho 310,37 ha orná, 963,45 ha TTP, 5,8 ha ovocné sady). **Zameranie:** živočíšna výroba - hovädzí dobytok 750 ks kráv, ovce (zušľachtená valaška 865 ks), rastlinná výroba - objemové krmoviny a obilniny.
Družstvo postupne realizuje svoj zámer vybudovania biofarmy s produkciou vlastných mliečnych bioproduktov. Má vlastnú novovybudovanú bryndziareň, najmodernejší kravín pre 416 kráv, produkuje vlastné výrobky z ovčieho a kravského mlieka. Vyrába biokompost pre vlastnú potrebu a na predaj.

Poľnohospodárske družstvo Važec – EKO farma pod Kriváňom (certifikovaná v r. 2005)
Obhospodarovaná pôda je 1 700 ha TTP, 450 ha orná pôda. Priemerná nadmorská výška obhospodarovanej pôdy je 1000 m. n. m. Zameranie: rastlinná výroba na objemové krmoviny, živočíšna výroba na chov dobytka (1500 ks kráv) a oviec (700 ks).
Zvieratá sú ekologicky chované na voľných pasienkoch. EKO farma produkuje vlastný maštaľný hnoj, ktorý spätne využíva na svojich pozemkoch a vyrába bioprodukty z kravského a ovčieho mlieka (syry, bryndzu, žinčicu, zákvas).
V regióne má dve predajne - v obci Važec a na Podbanskom v blízkosti hotelov Permon a Pieris.

Roľnícke družstvo Hybe. Obhospodarovaná výmera je 1998,58 ha (z toho orná pôda je 591,68 ha a TTP je 1 406,90 ha). **Zameranie:** živočíšna výroba (chov hovädzieho dobytka a oviec, výroba mlieka), rastlinná výroba (obilniny na zrno, objemové krmivá, kukurica).

Roľnícke družstvo Liptovská Kokava. Obhospodarovaná výmera je 1 067 ha (z toho orná pôda 395 ha, TTP 672 ha). Zameranie: živočíšna výroba (chov hovädzieho dobytka -700 ks, produkčných kráv na mlieko 290 ks) a rastlinná výroba.

Roľnícke družstvo Pribylina.

Poľnohospodárske družstvo so sídlom v Smrečanoch

Obhospodarovaná výmera 2 351 ha pôdy z toho orná pôda 900 ha výmera TTP je 1 451 ha. Družstvo prevádzkuje aj pílu na porez dreva. Hospodári v katastrálnych územiach Žiar, Veterná Poruba a Smrečany.
V posledných rokoch bol zaznamenaný nárast SHR, resp. živnostníkov, ktorí začali hospodáriť na vlastnej alebo prenajatej pôde farmárskym spôsobom, a to najmä v oblasti živočíšnej výroby.

Tabuľka 38 Počet podnikov a živnostníkov pôsobiacich v poľnohospodárstve v okrese Liptovský Mikuláš v rokoch 2011 a 2014. Zdroj: ŠÚ SR.

Okres Liptovský Mikuláš	**2011**	**2014**
počet podnikov v poľnohospodárstve, poľovníctve a lesníctve	103	138
počet živnostníkov podnikajúcich v poľnohospodárstve, poľovníctve a lesníctve	232	336

V roku 2014 bolo v území regiónu Horný Liptov 68 samostatne hospodáriacich roľníkov (SHR).

Vonkajšie prostredie regiónu

Liptovský Mikuláš patrí medzi rozvinuté priemyselné oblasti. V meste **Liptovský Mikuláš** má zastúpenie výroba elektrických a optických zariadení, výroba potravín a nápojov, tradičné spracovanie kože a výroba kožených výrobkov, výroba strojov a zariadení, spracúvanie dreva a výroba výrobkov z dreva.

- **Výroba potravín a nápojov** má svoje stabilné postavenie. Medzi popredné podniky v kraji, ktoré majú sídlo v Liptovskom Mikuláši, patria aj:
  - Liptovské pekárne a cukrárne Včela – Lippek k. s. Liptovský Mikuláš (prevádzka aj v Liptovskom Hrádku)
  - St. Nicolaus a. s. - je najväčším výrobcom liehovín na Slovensku;
  - MILEX NMNV, a.s.
- **Automobilový priemysel**
  - Firma Craemer Slovakia, s. r. o. vyrába malé a stredne veľké série kovových dielcov a konštrukčných skupín určených pre automobilový priemysel.
- **Strojársky priemysel** na území mesta reprezentuje podnik:
  - Liptovské strojárne plus, a. s. – spoločnosť HACO – výroba nožníc na kov, drevo, papier, gumu, plast, textil, a ostatné menšie strojárske podniky.
  - CD-profil s. r. o. vyrába tenkostenné, za studena valcované oceľové profily a lisované diely
- **Drevospracujúci priemysel** - jeho hlavnými subjektmi sú podniky:
  - IKEA Industry Slovakia, s. r .o, odštepný závod Jasná
  - Drevomax, s. r. o. - firma vyrába eurohranoly a lepené produkty z dreva.
- **Výrobu nábytku** reprezentuje firma
  - Miberas, s. r. o. Liptovský Mikuláš. V okrese sa nachádza množstvo menších spracovateľských firiem (píly, výroba a predaj nábytku, stolárske práce).
- **Textilná výroba** – spoločnosť Quiltex, a. s. sa zaoberá výrobou antialergických posteľných prikrývok a predajom bytového textilu.
- **Poľnohospodárstvo**: predstavuje významnú súčasť hospodárstva, je úzko prepojené s priemyslom, plní nenahraditeľné úlohy pri zabezpečovaní výživy, udržiavaní vidieckej zamestnanosti.
  - Poľnonákup Liptov, a. s. sa zaoberá spracovaním a predajom sadív, krmív a osív, sušením a čistením obilia, priemyselnou výrobou kŕmnych zmesí.
- **Kožiarsky a obuvnícky priemysel**: disponuje kvalifikovanou pracovnou silou, čo podmieňuje rast uvedeného odvetvia.
- **Obuvnícky priemysel** má na Slovensku dlhoročnú tradíciu. Zo sociálneho hľadiska je podstatný aj vysoký podiel živej práce, hlavne ženskej zamestnanosti.
  V kožiarskom priemysle sa používajú kože a kožky - vedľajšie produkty mäsiarskeho a mliekarenského priemyslu, ktoré by sa inak museli zneškodniť inými spôsobmi, napríklad na

skládkach alebo spálením. Základným výstupom kožiarskeho priemyslu je useň. V okrese Liptovský Mikuláš najznámejšie firmy, ktoré sa zaoberajú kožiarskym priemyslom sú:
- SlovTanContract Tannery s. r. o,
- Ďumbier – výrobné družstvo,
- Liptospol, s. r. o.,
- Kožiarske závody Liptovský Mikuláš, štátny podnik, odštepný závod TILIA.

Služby a iné

Liptov je regiónom s veľkým potenciálom v oblasti cestovného ruchu. Tomu zodpovedá aj dopyt po službách v oblasti ubytovania, stravovania, služby obchodnej siete, ale aj služby spojené priamo s aktivitami CR - požičovne lyží, bicyklov, korčúľ, rôzne relaxačné služby a zariadenia. Sú to ale aj služby napr. kaderníctiev, autoservisov, informačné centrá, práčovne a ďalšie. Z tohto pohľadu je oblasť Horného Liptova prostredím, kde je oblasť služieb stále nedobudovaná a poskytuje veľké množstvo príležitostí na zamestnanie. Je tu však veľmi silný aspekt dopytu, ktorý je v mnohých prípadoch sezónny, čo má z pohľadu poskytovateľa negatívny dopad najmä na oblasť príjmov. Celý región má v oblasti služieb značné rezervy a je potrebné túto oblasť intenzívne rozvíjať a podporovať.

Záver:

Hlavné problémy v oblasti ekonomiky a podnikania:

- chýbajúci monitoring potrieb podnikateľov,
- chýbajúca prezentácia investičných možností pre potenciálnych investorov,
- chýbajúci poradenský servis pre podnikateľov v oblasti čerpania zdrojov z EU,
- neprítomnosť veľkého investora,
- neprepojenosť atraktivít mesta a okolia, chýbajúca koordinácia – spolupráca, propagácia, nedostatočný informačný systém, nízka úroveň služieb,
- existencia tieňovej ekonomiky,
- tradícia v priemysle so stagnujúcou perspektívou,
- nedostatočná flexibilita na požiadavky pracovného trhu, nedostatočná spolupráca školstva s podnikateľmi,
- slabšia kúpyschopnosť väčšiny obyvateľstva,
- odliv kvalifikovaných pracovníkov mimo región.

2.7 Trh práce

Vstupujúce údaje sa v mnohých porovnaniach vzťahujú na viacero priestorových vymedzení. Snahou je priniesť komplexnejší pohľad na riešenú problematiku trhu práce v regióne Horný Liptov a ozrejmiť širšie nadregionálne súvislosti. Uvedené údaje slúžia ako vstup na ďalšie spracovanie analytických častí PHSR jednotlivých obcí. Úvodné časti podkapitol sú venované kontextu Žilinského samosprávneho kraja, v niektorých prípadoch okresu Liptovský Mikuláš a postupne prechádzajú do súvislostí referenčného územia MAS. Nie všetky ukazovatele je možné sledovať na úrovni obcí, nakoľko sú nedostupné relevantné údaje. Analýza trhu práce je úzko spätá s demografickými vývojovými trendmi, oblasťou školstva, ale aj sociálnou a ekonomickou oblasťou v sledovanom území. Preto berieme do úvahy aj tieto skutočnosti.

2.7.1 Ekonomická aktivita obyvateľstva a trh práce

Na území Horného Liptova môžeme sledovať rastúcu tendenciu počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Počíta sa so zvyšovaním ekonomickej aktivity starších ľudí, ku ktorému prispeje nedostatok mladšej pracovnej sily v dôsledku klesajúcej pôrodnosti. Dôležitú úlohu môže zohrať migrácia, ktorá je v regióne významnejšia ako prirodzený prírastok. Pokračujúci pokles ekonomickej aktivity mladých spôsobuje kladenie vyššieho dôrazu na vzdelanie.

Po poklese z roku 2008, zapríčinenom najmä dôsledkami hospodárskej krízy, priemerný počet ekonomicky aktívnych obyvateľov Žilinského kraja medziročne vzrastá. V mladšom veku ovplyvňuje mieru ekonomickej aktivity najmä príprava na povolanie, v staršom nastavenie hranice pre vek odchodu do starobného dôchodku a v prípade zamestnanosti aj ekonomická situácia. Zvyšovanie počtu ekonomicky aktívnych pozorujeme najmä vo vekovej kategórií 55+ a kategórii 35 – 44 ročných.

Pri ostatných vekových kategóriách vidieť pokles. Najmarkantnejší je v rozpätí rokov 15 – 24 a 25 – 34, kde dosahuje výšku až 11,42%.

Tabuľka 39 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo, pracujúci, nezamestnaní podľa veku (VZPS, údaje v tisícoch). Zdroj: ŠÚ SR

Ukazovateľ		ekonomicky aktívne obyvateľstvo*						nezamestnaní						pracujúci					
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Žilinský kraj	15-24	35	33	33	35	35	31	5	8	11	11	12	9	30	25	23	24	23	22
	25-34	96	96	93	89	90	87	8	9	12	12	13	13	89	87	82	77	77	74
	35-44	90	89	90	89	89	93	4	8	12	11	9	11	85	81	78	78	80	82
	45-54	90	86	86	85	83	83	7	8	10	9	9	10	83	79	76	76	74	73
	55+	26	28	33	35	38	42	2	3	5	4	5	5	24	26	28	31	33	38
	Spolu	**337**	**333**	**335**	**333**	**336**	**337**	**26**	**35**	**49**	**48**	**48**	**47**	**311**	**298**	**286**	**285**	**288**	**290**

*Ekonomicky aktívne obyvateľstvo sú osoby vo veku od 15 rokov, ktoré patria medzi pracujúcich v civilnom sektore, nezamestnaných alebo príslušníkov ozbrojených zložiek.

V kontexte okresu Liptovský Mikuláš zaznamenávame do roku 2012 mierny nárast počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov z 37 508 v roku 2008 na 38 759, čo je asi 3,2 %. Výraznejší pokles (o 8,3 %) sledujeme v nasledujúcom roku 2013. Ekonomická aktivita aj zamestnanosť žien je v porovnaní s mužmi dlhodobo nižšia. Rozdiely spôsobujú hlavne povinnosti súvisiace s rodinným životom.

Tabuľka 40 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v okrese Liptovský Mikuláš podľa pohlavia (VZPS). Zdroj: ŠÚ SR

ukazovateľ		2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liptovský Mikuláš	muži	20 957	21 536	21 772	21 075	21 844	20 013
	ženy	16 551	17 085	17 023	17 013	16 915	15 513
	spolu	37 508	38 621	38 795	38 088	38 759	35 526

V referenčnom území Horného Liptova je do roku 2007 možné sledovať mierne rastúcu tendenciu celkového počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva (asi 3%). Po roku 2007 zaznamenávame mierny pokles, resp. stagnáciu.

Tabuľka 41 Index ekonomického zaťaženia obyvateľstva

Obec/Mesto	Index ekonomického zaťaženia
Beňadiková	31,28
Hybe	47,17
Jakubovany	42,25
Jamník	46,15
Konská	40,52
Kráľova Lehota	36,95
Liptovská Kokava	44,41
Liptovská Porúbka	43
Liptovský Hrádok	39,57
Liptovský Ján	51,38
Liptovský Ondrej	38,37
Liptovský Peter	27,87
Malužiná	39,58
Nižná Boca	40,35
Podtureň	33,59

Pribylina	45,25
Smrečany	41,19
Uhorská Ves	48,58
Vavrišovo	46,9
Važec	47,12
Veterná Poruba	49,41
Východná	39,7
Vyšná Boca	44,44
Závažná Poruba	52,2
Žiar	43,56

Index ekonomického zaťaženia: Počet osôb v predproduktívnom (0-14) a poproduktívnom veku (65+) k osobám v produktívnom veku (15-64).
Do roku 2010 (vrátane) sa počíta s poproduktívnymi vekovými skupinami 60+ M/55+ Ž.
Z tabuľky vyplýva, že väčšina obcí sa pohybuje v rozmedzí indexu medzi 40 – 50, čo je stále ešte pomer vykazujúci prevahu ekonomicky aktívneho obyvateľstva nad ekonomicky neaktívnou vekovou kategóriou. Z hľadiska ekonomického je nutné udržať mladých ľudí s dokončeným vzdelaním v regióne a vytvoriť pre nich možnosti zamestnania a voľnočasových aktivít. Ukazuje sa, že dochádzka za zamestnaním v rámci regiónu a príp. do Liptovského Mikuláša nie je až takým nepriaznivým faktorom pre hľadanie si bývania.

2.7.2 Ekonomická aktivita obyvateľstva a dochádzka za prácou

80 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva regiónu dochádza za prácou mimo svojho bydliska. Pomer platí rovnako na úroveň okresu aj kraja. Vo všetkých obciach je viac ekonomicky aktívnych mužov ako žien, tých je v priemere 44% z celkového počtu.
V nasledujúcej tabuľke sme vyčlenili tie odvetvia ekonomickej činnosti, ktoré sú z hľadiska počtu zamestnancov najvýznamnejšie. Podľa údajov SODB 2011 v Žilinskom kraji dochádza za prácou mimo svojho bydliska 273 671 ekonomicky aktívnych obyvateľov z celkového počtu 332 502 EAO, čo predstavuje vyše 82 %. V okrese Liptovský Mikuláš je situácia podobná a za prácou dochádza tiež vyše 81 % obyvateľov. V obidvoch prípadoch sa potvrdilo, že ekonomicky aktívnych mužov je vo všetkých odvetviach viac ako žien.

Tabuľka 42 Porovnanie počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva vo vybraných odvetviach a dochádzky za prácou v Žilinskom kraji a okrese Liptovský Mikuláš (SODB 2011). Zdroj: SODB 2011.

Odvetvie ekonomickej činnosti	Ekonomicky aktívne osoby ZILINSKY KRAJ				Ekonomicky aktívne osoby OKRES LM			
	muži	ženy	spolu	z toho dochádza do zamestnania	muži	ženy	spolu	z toho dochádza do zamestnania
Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	5 979	3 428	9 407	6 644	967	499	1 466	1 067
Lesníctvo a ťažba dreva	2 781	1 010	3 791	3 016	397	151	548	448
Výroba potravín	2 260	2 871	5 131	3 872	346	538	884	739
Spracovanie dreva a výroba výrobkov z dreva a korku okrem nábytku; výroba predmetov zo slamy a prúteného materiálu	5 063	1 212	6 275	5 044	647	178	825	691
Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	7 040	2 041	9 081	7 435	571	218	789	616
Výroba elektrických zariadení	2 313	1 975	4 288	3 544	207	166	373	305
Výroba strojov a zariadení i. n.	7 998	3 189	11 187	9 671	326	111	437	334
Výroba motorových vozidiel, návesov a prívesov	6 493	4 037	10 530	9 086	203	115	318	210
Výstavba budov	9 175	1 459	10 634	8 662	754	182	936	754

Inžinierske stavby	3 705	762	4 467	3 599	255	77	332	247
Špecializované stavebné práce	17 238	2 073	19 311	16 341	1 001	169	1 170	948
Veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov	2 873	864	3 737	3 109	351	91	442	377
Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	8 509	6 526	15 035	12 574	857	702	1 559	1 286
Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	8 934	16 728	25 662	21 110	1 073	1 827	2 900	2 414
Pozemná doprava a doprava potrubím	7 776	2 407	10 183	8 721	749	203	952	793
Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	2 856	5 042	7 898	6 370	380	486	866	688
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	11 781	11 688	23 469	20 315	1 413	1 368	2 781	2 406
Vzdelávanie	6 690	16 788	23 478	20 966	751	1 881	2 632	2 334
Zdravotníctvo	3 885	11 210	15 095	13 649	367	1 021	1 388	1 249
Zamestnávateľ v zahraničí	**276**	**143**	**419**	**373**	**33**	**23**	**56**	**48**
...								
Spolu	**183.368**	**149.134**	**332 502**	**273 671**	**19 131**	**16 549**	**35 680**	**28 930**

Tabuľka 43 Počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva a dochádzka za prácou v obciach Horného Liptova. Zdroj: SODB 2011

Obec/Mesto	**Ekonomicky aktívne osoby**				
	muži	**ženy**	**spolu**	**z toho dochádza do zamestnania**	
Beňadiková	153	109	**262**	190	72,5%
Hybe	410	320	**730**	610	83,5%
Jakubovany	114	80	**194**	160	82,5%
Jamník	121	121	**242**	216	89,2%
Konská	74	41	**115**	96	83,5%
Kráľova Lehota	179	165	**344**	272	79,1%
Liptovská Kokava	277	206	**483**	394	81,5%
Liptovská Porúbka	304	254	**558**	388	69,5%
Liptovský Hrádok	1 951	1 720	**3 671**	3 134	85,4%
Liptovský Ján	249	202	**451**	356	78,9%
Liptovský Ondrej	173	128	**301**	247	82,1%
Liptovský Peter	384	340	**724**	597	82,5%
Malužiná	77	54	**131**	111	84,7%
Nižná Boca	49	35	**84**	71	84,5%
Podtureň	266	247	**513**	426	80,2%
Pribylina	367	300	**667**	453	67,9%
Smrečany	147	135	**282**	247	87,6%
Uhorská Ves	112	95	**207**	166	80,1%
Vavrišovo	147	128	**275**	230	83,6%
Važec	626	488	**1 114**	750	67,3%
Veterná Poruba	87	84	**171**	149	87,1%
Východná	600	487	**1 087**	801	73,7%
Vyšná Boca	34	27	**61**	44	72,1%
Závažná Poruba	330	257	**587**	496	84,5%

Žiar	118	93	**211**	182	86,2%
Horný Liptov	**7 349**	**6 116**	**13 465**	**10 786**	**80,4% priemer**

Vyhodnotenie dochádzkovosti za zamestnaním v Tabuľke č. 42 ukazuje, že priemerná dochádzka a odchádzka za zamestnaním sa pohybuje okolo 80%, čo je rovnaký trend ako na úrovni Žilinského kraja a predstavuje táto skutočnosť pomerne značný pohyb v rámci ekonomicky aktívneho obyvateľstva, ktoré používa na svoju prepravu vlastné motorové vozidlá alebo využíva autobusovú a železničnú prepravu. Napr. rýchlo sa rozvíjajúca obec Podtureň poskytuje bývanie bez ekonomického zázemia. Aj cez značný nárast obyvateľstva v produktívnom veku takmer všetci za prácou odchádzajú alebo prichádzajú. K vysokej migrácii obyvateľstva dochádza v určitom časovom rozpätí, ktoré zodpovedá bežnému pracovnému času, s výnimkou zmenných prevádzok (dopravné špičky). Táto skutočnosť má vplyv na regionálne vnútrodopravné systémy. Doprava za prácou sa deje aj mimo regiónu Horný Liptov, najmä z oblastí v blízkosti Liptovského Mikuláša, kam dochádzajú za prácou najmä obyvatelia z obcí Žiar, Smrečany, Veterná Poruba, Závažná Poruba, Liptovský Ján, Uhorská Ves, Podtureň, ale aj Liptovský Hrádok.

2.7.3 Nezamestnanosť

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Liptovský Mikuláš má rastúcu tendenciu a pohybuje sa na úrovni 0,5 % nad priemerom Žilinského kraja. Výraznejší nárast miery nezamestnanosti v území Horného Liptova nastal v roku 2009. Spôsobený bol hromadným prepúšťaním v strategických podnikoch. Odvtedy sledujeme kontinuálny nárast.

Vývoj nezamestnanosti v Slovenskej republike aj v Žilinskom kraji v dekáde 2004 – 2013 je možné rozdeliť do dvoch časových úsekov. V prvej polovici tejto dekády do r. 2008 nezamestnanosť klesala. Súviselo to s celkovou konjunktúrou hospodárstva v Európe, na ktorej vnútorný trh vstúpila v r. 2004 aj Slovenská republika. Príchod zahraničných investorov, štrukturálne reformy v krajine a ambícia vstúpiť v čo najskoršom termíne do eurozóny, tomuto vývoju tiež napomáhali. Príchod hospodárskej krízy v druhej polovici roku 2008 sa prudko prejavil na náraste nezamestnanosti už v nasledujúcom roku. Hoci sa trend nárastu miery evidovanej nezamestnanosti (vypočítanej ako pomer disponibilných evidovaných uchádzačov o zamestnanie z ekonomicky aktívneho obyvateľstva) v nasledujúcich rokoch postupne utlmil, až v r. 2013 dochádza k jej postupnému poklesu.

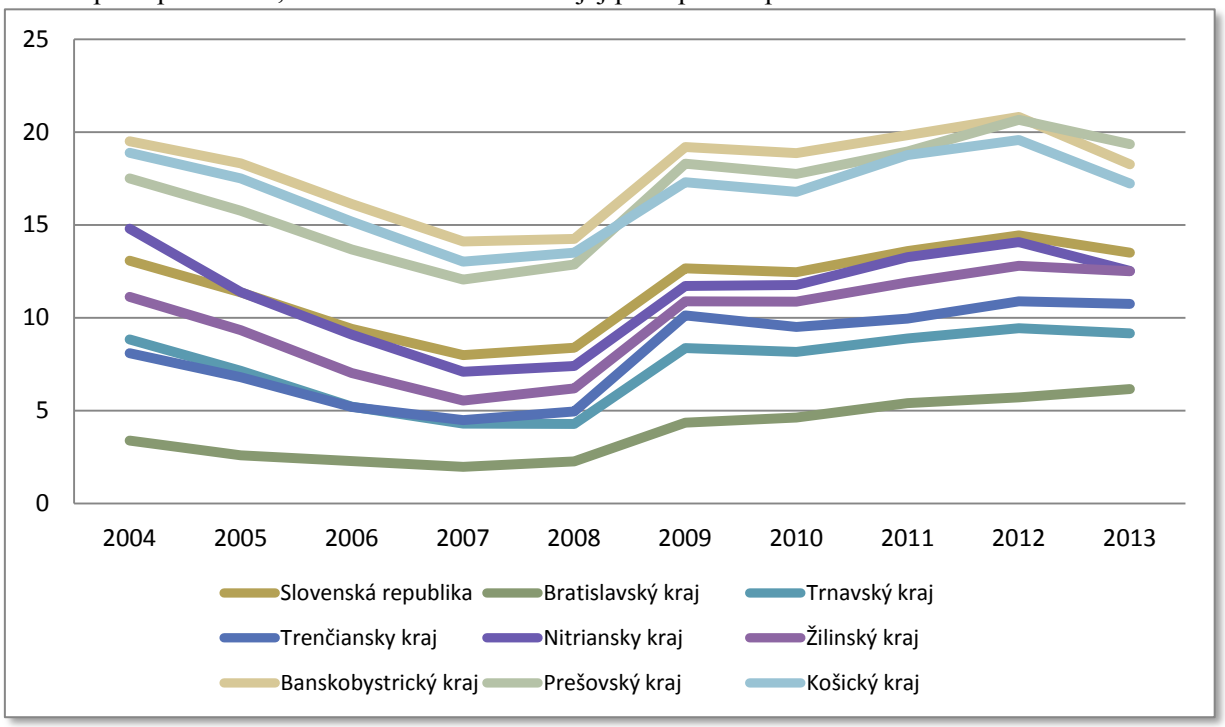

Graf 15 Miera evidovanej nezamestnanosti krajoch SR v r. 2004 – 2013. Zdroj: ŠÚ SR (podľa údajov ÚPSVR)

Žilinský kraj počas sledovaného obdobia viac menej kopíroval celoslovenský vývoj, pričom jeho výsledok bol vždy o cca 2% lepší v porovnaní s celoslovenským priemerom, ku ktorému sa viac priblížil v r. 2013.
V prvej polovici desaťročia 2004 – 2013 sa miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Liptovský Mikuláš pohybovala okolo priemeru Žilinského kraja, od r. 2011 ale rastie oveľa rýchlejšie a za sledovanú dekádu vykázala nárast o 1,9%, čo bol vyšší rast než priemer Žilinského kraja vo výške 1,4%. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese sa v sledovanej dekáde v priemere pohybovala na úrovni 0,5 % nad priemerom Žilinského kraja.

Tabuľka 44 Miera evidovanej nezamestnanosti v Žilinskom kraji a okrese Liptovský Mikuláš. Zdroj: ŠÚ SR (podľa údajov ÚPSVR).

územie/rok	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Žilinský kraj	11,12	9,33	7,03	5,55	6,2	10,89	10,86	11,91	12,79	12,51	10,91
Okres LM	12,0	9,35	7,49	5,49	6,51	11,07	11,18	12,67	13,92	13,84	12,4

Z hľadiska vývoja nezamestnanosti bol pre okres Liptovský Mikuláš najkritickejší rok 2001, kedy sa miera nezamestnanosti blížila k úrovni 16 %. Najnižšiu mieru nezamestnanosti 5,49 % okres dosiahol v novembri 2007. Od začiatku roka 2009 vplyvom hospodárskej krízy bol opäť zaznamenaný kontinuálny nárast nezamestnanosti. Hlavnými príčinami sú sektorové ťažkosti v textilnom a kožiarskom priemysle (ukončenie textilnej výroby v akciovej spoločnosti Velvetex, ukončenie činnosti odštepného závodu Gabor), pokles návštevnosti v odvetví cestovného ruchu o cca 30 %.
V obciach Horného Liptova miera evidovanej nezamestnanosti odzrkadľuje viacero skutočností. Svoju úlohu zohráva vzdelanostná štruktúra obyvateľstva, dostupnosť do spádových centier, príp. výskyt početných rómskych komunít. Najviac obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním žije práve v obciach s početnou rómskou komunitou (Liptovská Porúbka, Pribylina, Važec, Východná). Tieto obce vykazujú aj vyššiu mieru nezamestnanosti ako ostatné v sledovanom území. Naopak najviac vysokoškolsky a stredoškolsky (s maturitou) vzdelaných ľudí žije v meste Liptovský Hrádok a obciach Závažná Poruba, Liptovský Ján, Liptovský Peter, ale aj v Smrečanoch a Vyšnej Boci. Toto môže byť na spôsobené relatívne dobrou dostupnosťou do centier zamestnanosti (Liptovský Hrádok, Liptovský Mikuláš).
Kritické boli roky 2008 - 2009, kedy došlo k hromadnému prepúšťaniu v spoločnosti ELTEK v Liptovskom Hrádku. Táto skutočnosť sa odzrkadlila vo zvýšenej miere nezamestnanosti roku 2009. Odvtedy sa situácia v priemerných číslach pomaly stabilizuje, ale nastávajú aj opačné prípady.
Obce s klesajúcou resp. stabilnou mierou nezamestnanosti po krízových rokoch 2008 - 2009:
Jakubovany, Jamník, Kráľova Lehota, Hybe, Konská Liptovský Peter, Žiar, Liptovská Porúbka, Liptovský Hrádok, Liptovský Ján, Liptovský Ondrej, Smrečany, Vavrišovo.
Obce Konská a Smrečany vykazujú zvýšenie miery nezamestnanosti v roku 2010 a rok na to opätovné zníženie.
Obce so zvyšujúcou sa mierou nezamestnanosti po krízových rokoch 2008 - 2009:
Beňadiková, Liptovská Kokava, Malužiná, Nižná Boca, Podtureň, Pribylina, Uhorská Ves, Važec, Veterná Poruba, Východná, Vyšná Boca, Závažná Poruba.
Pri obciach Malužiná, Podtureň, Veterná Poruba, Východná a Vyšná Boca evidujeme prudký nárast, v niektorých prípadoch až o 62 %, tento údaj môže byť skreslený nízkym počtom ekonomicky aktívnych obyvateľov, najmä v prípade Malužinej a Vyšnej Boce.
Je známe, že v roku 2012 nastali ďalšie hromadné prepúšťania, a to vo firmách Slovenská drevárska spoločnosť Kráľova Lehota (45 zamestnancov), LEFA Liptovský Hrádok (35 zamestnancov) a Lesostav Liptovský Hrádok (32 zamestnancov). V novembri 2013 bolo úradu práce nahlásené hromadné prepúšťanie zamestnávateľského subjektu Cestné stavby Liptovský Mikuláš, spol. s. r. o. s plánovaným počtom prepustiť 75 zamestnancov.
Nakoľko sa menil systém štatistických spracovaní ukazovateľov za jednotlivé obce, vývoj miery evidovanej nezamestnanosti nám ÚPSVAR Liptovský Mikuláš vie poskytnúť len do roku 2011.

Tabuľka 45 Miera evidovanej nezamestnanosti v obciach horného Liptova v rokoch 2005 – 2011 Zdroj: ŠÚ SR (podľa údajov ÚPSVR).

Obec/Mesto	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Beňadiková	11,98	12,96	7,62	6,33	17,65	21,27	18,10
Hybe	10,37	8,81	6,09	7,05	14,1	13,19	14,10
Jakubovany	16,41	14,87	8,46	10,55	18,09	15,58	12,56
Jamník	12,78	10,56	8,06	8,15	17,93	14,13	14,67
Konská	21,1	7,41	6,31	6,36	17,27	19,09	16,36
Kráľova Lehota	12,65	9,6	8,41	10,3	16,67	13,64	14,55
Liptovská Kokava	12,36	10,71	7,12	6,45	12,52	11,42	14,18
Liptovská Porúbka	25,4	20,53	18,35	17,3	25,43	23,53	24,39
Liptovský Hrádok	8,47	7,12	5,06	4,89	10,19	9,39	10,52
Liptovský Ján	8,17	4,83	4,45	6,38	10,87	9,46	10,64
Liptovský Ondrej	12,22	6,45	5,96	8,86	16,14	14,24	14,56
Liptovský Peter	12,9	11,47	9,84	8,63	16,69	14,39	13,96
Malužiná	13,64	8,33	8,09	2,96	6,67	16,3	15,56
Nižná Boca	7,06	3,49	0	2,3	10,34	11,49	12,64
Podtureň	12,55	8,79	8,94	6,56	13,11	21,31	29,1
Pribylina	16,82	16,72	11,97	11,45	18,02	19,54	21,98
Smrečany	9,77	5,66	4,03	5,17	9,96	12,18	8,86
Uhorská Ves	7,14	2,94	3,67	3,29	11,52	8,23	12,35
Vavrišovo	8,65	7,92	6,96	7,38	12,18	8,49	10,7
Važec	19,45	14,96	13,18	12,78	19,34	19,09	21,87
Veterná Poruba	14,74	10,32	6,25	11,32	11,95	11,32	20,13
Východná	13,33	12,12	8,42	7,16	14,59	15,3	20,34
Vyšná Boca	9,52	7,14	4,65	9,3	6,98	16,28	18,6
Závažná Poruba	12,54	7,99	4,78	5,48	9,3	9,14	10,3
Žiar	9,6	7,07	4,9	5,88	10,29	10,78	7,84
Priemer okres LM	**14,22**	**11,27**	**8,94**	**9,31**	**15,52**	**15,47**	**16,38**
Priemer MAS	**12,79**	**9,55**	**7,26**	**7,69**	**13,9**	**14,35**	**15,55**

Z grafu možno vyčítať, že miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla svoje maximá práve v roku 2011, a to konkrétne v obciach Podtureň (29,1%), Liptovská Porúbka (24,39%), Pribylina (21,98%), ale vysoká bola aj vo Važci (21,87%), Východnej (20,34%) a Veternej Porube (20,13%).

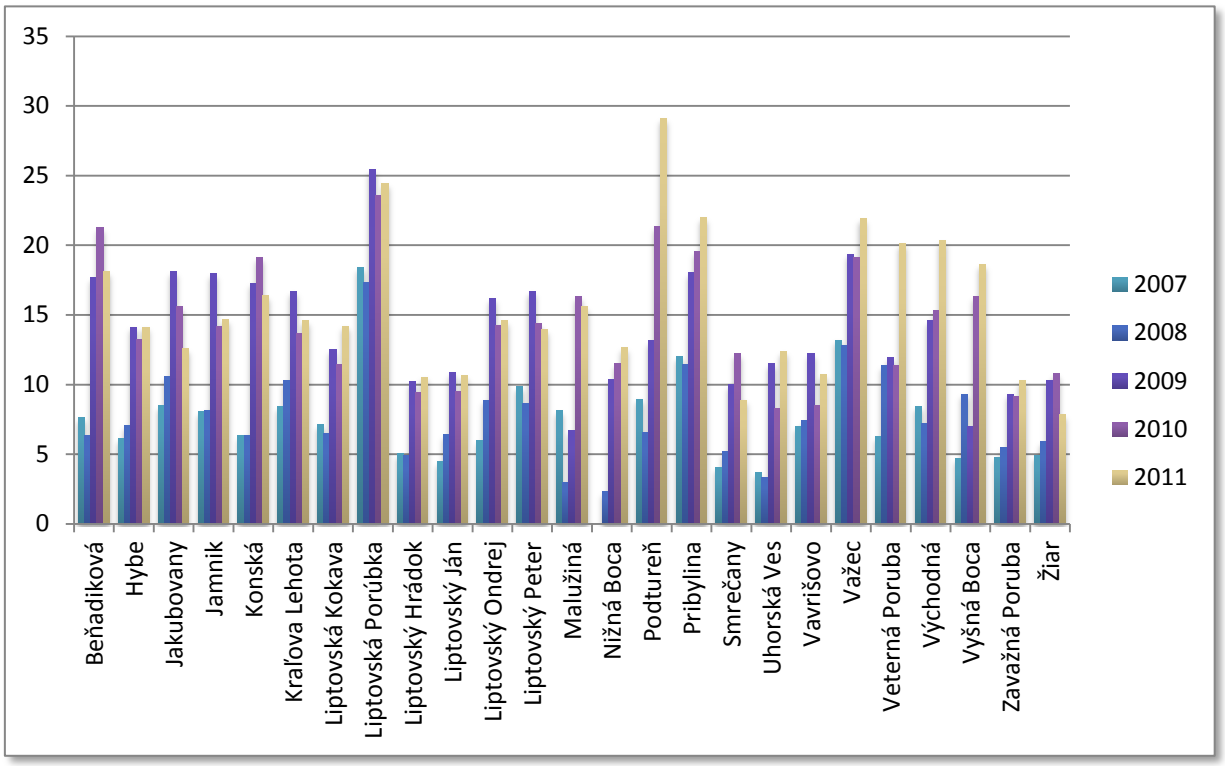

Graf 16 Miera evidovanej nezamestnanosti v obciach. Zdroj: ŠÚ SR (podľa údajov ÚPSVR).

a) Miera evidovanej nezamestnanosti podľa pohlavia a vekových skupín

Na území horného Liptova je vyššia miera nezamestnanosti u žien ako u mužov. Najvyšší počet uchádzačov je vo vekovej kategórií 20 – 24, resp. 25 – 29 rokov, teda u mladých ľudí. Zvýšený počet je aj vo vekovej kategórii 55 – 59 rokov.

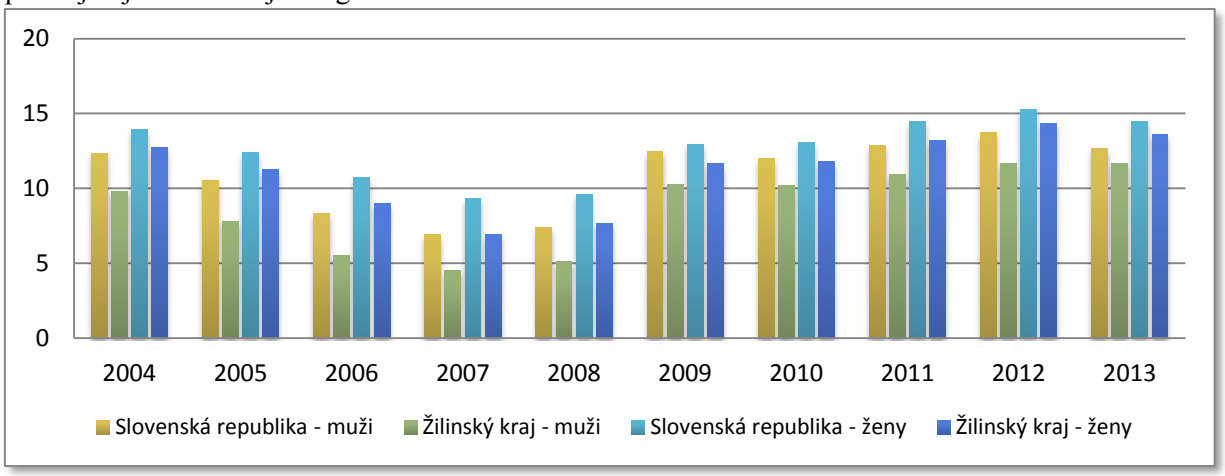

Graf 17 Miera evidovanej nezamestnanosti u mužov a žien v Žilinskom kraji. Zdroj: ŠÚ SR (podľa údajov ÚPSVR).

Pokiaľ ide o porovnanie miery evidovanej nezamestnanosti mužov a žien v Žilinskom kraji s priemerom SR, možno skonštatovať, že v oboch prípadoch je tento indikátor vyšší u žien, než u mužov. Rozdiel medzi mierou evidovanej nezamestnanosti medzi Žilinským krajom a priemerom SR je dosahovaný najmä vďaka výsledku u mužov, keďže v sledovanej dekáde bola miera evidovanej nezamestnanosti mužov v Žilinskom kraji nižšia voči SR v priemere o 2,2%. Rozdiel medzi SR a Žilinským krajom u tohto indikátora v prípade žien činil v sledovanej dekáde v priemere 1,4%. V r. 2013 činí miera evidovanej nezamestnanosti žien v SR 14,5% a v Žilinskom kraji 13,62%. U mužov je v prípade SR tento údaj na úrovni 12,69% a v prípade Žilinského kraja na úrovni 11,69%.

Z hľadiska vekových skupín nezamestnaných, podľa VZPS je najviac nezamestnaných v Žilinskom kraji (10,8 tis.) vo vekovej skupine 35 – 44 rokov, tu je ale aj najviac ekonomicky aktívnych

obyvateľov (93,3 tis.). Naopak najmenej nezamestnaných je vo vekovej skupine 55+ (4,8 tis.). Vo vekovej skupine 15 – 24 rokov je v r. 2013 9,2 tis. nezamestnaných, vo vekovej skupine 25 – 34 rokov je ich 13 tis. a vo vekovej skupine 45 – 54 je ich 9,5 tis. Pri sledovaní trendov v Žilinskom kraji v členení podľa jednotlivých vekových skupín možno konštatovať, že najohrozenejšími skupinami sú nezamestnaní vo veku 15 - 24 rokov a vo veku 25 – 34 rokov, teda mladí ľudia.

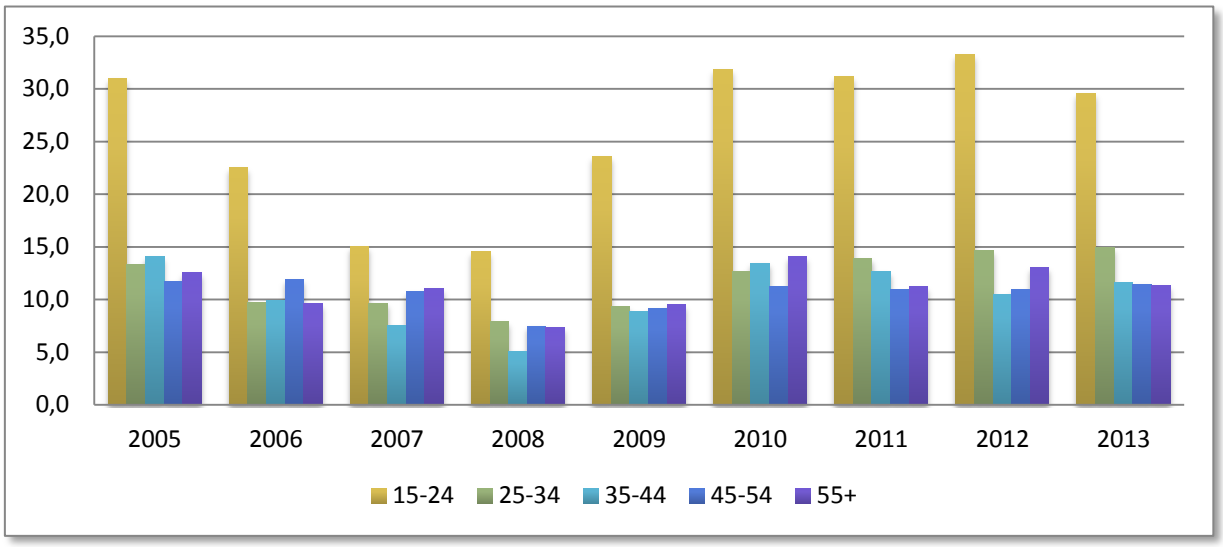

Graf 18 Miera nezamestnanosti v Žilinskom kraji podľa VZPS v členení na vekové skupiny v %. Zdroj: ŠÚ SR (podľa údajov ÚPSVR)

Nasledujúca tabuľka ponúka prehľad celkového počtu uchádzačov o zamestnanie štruktúrovaných podľa vekových skupín v okrese Liptovský Mikuláš.

Tabuľka 46 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie (UoZ) podľa veku za okres LM. Zdroj: Zdroj: ŠÚ SR, ÚPSVAR LM.

Ukazovateľ	Štruktúra UoZ podľa veku					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Do 20 rokov	209	207	226	248	233	122
20 až 24 rokov	671	672	731	803	755	737
25 až 29 rokov	641	642	699	768	722	679
30 až 34 rokov	539	536	584	641	603	538
35 až 39 rokov	551	552	601	661	621	582
40 až 44 rokov	542	543	590	649	610	557
45 až 49 rokov	522	523	569	625	588	549
50 až 54 rokov	563	564	614	674	634	553
55 až 59 rokov	599	601	654	719	676	620
60 rokov a viac	83	86	94	103	97	94

Tabuľka 47 Počet uchádzačov o zamestnanie v obciach Horného Liptova. Zdroj: ŠÚ SR, ÚPSVASR LM.

Obec/ Mesto	2009			2010			2011			2012			2013		
	spolu	ženy	muži	spolu	ženy	muži	spolu	ženy	muži	spolu	ženy	muži	spolu	ženy	muži
Beňadiková	39	14	25	47	19	39	39	14	25	68	28	40	40	17	23
Hybe	108	57	51	101	51	50	108	47	61	141	71	70	127	51	20
Jakubovany	36	12	24	31	9	22	25	7	18	36	8	28	34	13	21
Jamník	33	20	13	26	11	15	27	14	13	36	18	18	25	14	11
Konská	19	7	12	21	4	17	18	2	16	19	4	15	15	0	15
Kráľova Lehota	55	27	28	45	21	24	48	27	21	73	42	31	45	22	23

Liptovská Kokava	68	38	30	62	28	34	77	34	43	75	31	44	73	30	43
Liptovská Porúbka	147	80	67	136	69	67	141	72	69	155	72	83	147	65	82
Liptovský Hrádok	433	202	231	399	182	217	447	216	231	500	228	272	463	205	258
Liptovský Ján	46	22	24	40	22	18	45	18	27	64	27	37	59	26	33
Liptovský Ondrej	51	24	27	45	20	25	46	21	25	55	27	28	45	19	26
Liptovský Peter	116	64	52	100	63	37	97	59	38	118	67	51	113	60	53
Malužiná	9	4	5	22	10	12	21	13	8	24	11	13	21	7	14
Nižná Boca	9	3	6	10	3	7	11	6	5	11	4	7	9	3	6
Podtureň	32	15	17	52	21	31	71	30	41	80	28	52	59	23	36
Pribylina	118	69	49	128	66	62	144	70	74	150	68	82	144	64	80
Smrečany	27	16	11	33	16	17	24	14	10	29	12	17	31	15	16
Uhorská Ves	28	15	13	20	8	12	30	11	19	29	12	17	28	10	18
Vavrišovo	33	18	15	23	11	12	29	14	15	40	18	22	43	21	22
Važec	230	125	105	227	119	108	260	136	124	304	156	148	306	147	159
Veterná Poruba	19	14	5	18	13	15	32	14	18	17	14	13	27	12	15
Východná	165	87	78	173	82	91	230	98	132	258	117	141	250	110	140
Vyšná Boca	3	1	2	7	3	4	8	4	4	4	1	3	4	2	2
Závažná Poruba	56	23	33	55	29	26	62	25	37	72	35	37	54	26	28
Žiar	21	6	15	22	7	15	16	4	12	28	7	21	29	11	18
Horný Liptov	1901	963	938	1843	887	966	2057	973	1084	2369	1098	1281	2193	980	1213
Okres LM	4920	2463	2457	4927	2401	2526	5361	2555	2806	5892	2742	3150	5539	2519	3020

Z grafického zobrazenia jasne vyplýva, že najvyšší počet uchádzačov je vo vekovej kategórií 20 – 24, resp. stále vysoký je aj v kategórii 25 – 29 rokov - mladí ľudia. Pri ostatných vekových kategóriách vidieť pokles. Krivka sa následne zvyšuje v kategórií 55 – 59 rokov.

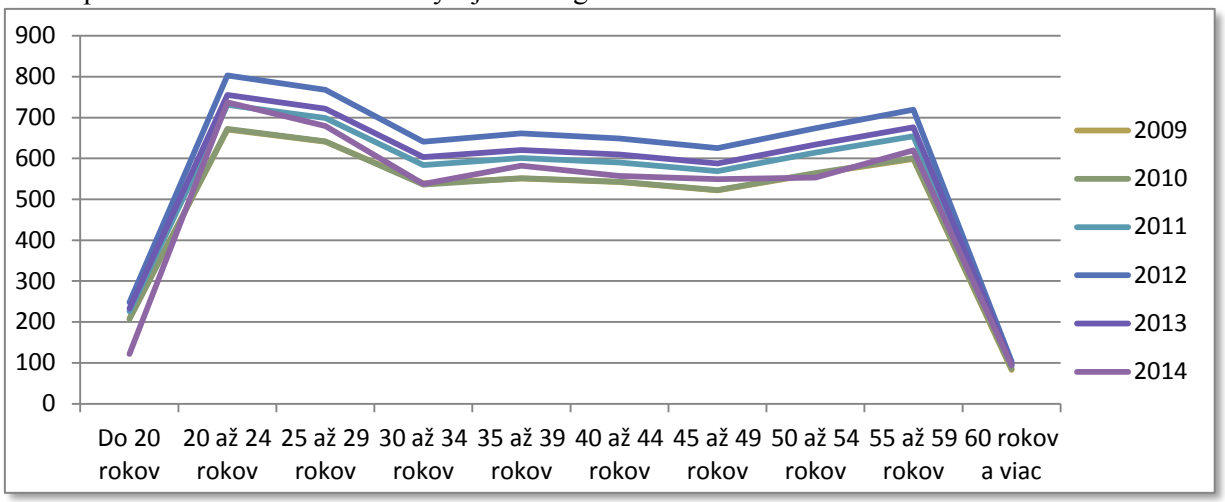

Graf 19 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie (UoZ) podľa veku za okres LM. Zdroj: ŠÚ SR, ÚPSVAR LM

Žiaľ, za jednotlivé obce regiónu Horný Liptov nedisponujeme údajmi, ktoré by mohli slúžiť na porovnanie s analýzou miery nezamestnanosti vzhľadom ku vekovým skupinám. Prikladáme tabuľku so sumárnym prehľadom uchádzačov o zamestnanie za jednotlivé obce.
Vyplýva z nej, že v posledných rokoch úrad práce eviduje kontinuálne zvyšovanie počtu uchádzačov, a to takmer vo všetkých obciach. V niektorých dochádza ku stagnácii, resp. len k miernym výkyvom. Najvyšší nárast počtu zaevidovaných zaznamenávame v roku 2012.

b) miera evidovanej nezamestnanosti podľa vzdelania

V okrese Liptovský Mikuláš možno konštatovať, že najpočetnejšou skupinou uchádzačov o zamestnanie sú tí so stredným odborným vzdelaním, resp. úplným stredným odborným vzdelaním (s maturitou). Druhou najpočetnejšou skupinou sú UoZ so základným vzdelaním. Kontinuálne stúpa aj počet vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

V ostatnom desaťročí došlo k zásadným zmenám vo vzdelanostnej štruktúre obyvateľov Žilinského kraja. Pokiaľ ide o ekonomicky aktívne obyvateľstvo, počet obyvateľov so základným vzdelaním, resp. bez vzdelania, klesol v Žilinskom kraji v tejto skupine cca o polovicu z 23,6 tis. na 11,9 tis. Ide o vekovú skupinu, ktorá za celú sledovanú dekádu 2004 – 2013 vykazuje najvyššie stavy nezamestnaných, pričom v r. 2013 tento indikátor dosiahol hodnotu 30,3%. Ešte radikálnejšie poklesol v Žilinskom kraji počet ekonomicky aktívnych obyvateľov s nižším stredným vzdelaním, a to zo 130 tis. na 25,8 tis. Ide o druhú najohrozenejšiu skupinu obyvateľov z hľadiska nezamestnanosti. Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov s úplným stredným vzdelaním a vysokoškolským vzdelaním v sledovanej dekáde narástol. Kým u prvej skupiny môžeme sledovať mierny pokles miery nezamestnanosti zo 14,1% v r. 2004 na 10,8% v r. 2013, u vysokoškolákov miera nezamestnanosti mierne narástla, a to zo 6,1% v r. 2004 na 8,1% v r. 2014.

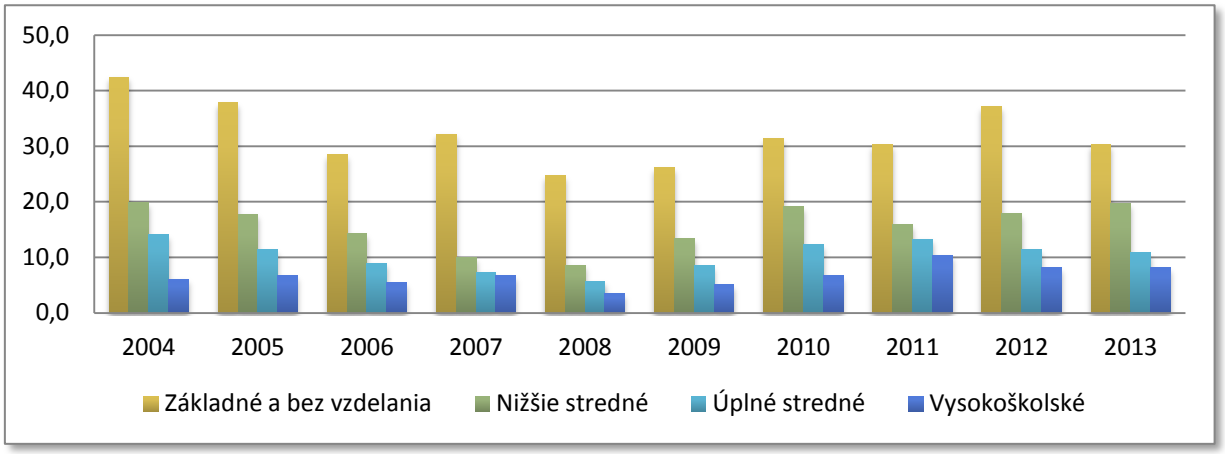

Graf 20 Miera nezamestnanosti v Žilinskom kraji podľa VZPS v členení podľa vzdelania v %. Zdroj: ŠÚ SR.

Na základe podkladov z ÚPSVAR Liptovský Mikuláš možno konštatovať, že najpočetnejšou skupinou uchádzačov o zamestnanie sú UoZ so stredným odborným vzdelaním, resp. úplným stredným odborným vzdelaním (s maturitou). Druhou najpočetnejšou skupinou sú UoZ so základným vzdelaním. Kontinuálne stúpa aj počet vysokoškolsky vzdelaných ľudí.

Tabuľka 48 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie (UoZ) podľa vzdelania za okres LM. Zdroj: ÚPSVAR LM

Ukazovateľ	Štruktúra UoZ podľa vzdelania					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Neukončené základné vzdelanie	95	97	105	116	109	96
Základné vzdelanie	1211	1212	1319	1450	1363	1259
Nižšie stredné odborné vzdelanie	24	24	26	29	27	98
Stredné odborné vzdelanie	1621	1623	1766	1941	1825	1498
Úplné stredné odborné vzdelanie	1347	1348	1467	1613	1516	1270
Úplné stredné všeobecné vzdelanie	126	125	136	150	141	147
Vyššie odborné vzdelanie	10	9	10	11	10	62

Vysokoškolské vzdelanie I. stupňa	84	85	92	101	95	109
Vysokoškolské vzdelanie II. stupňa	391	391	426	468	440	480
Vysokoškolské vzdelanie III. stupňa	11	12	13	14	13	12

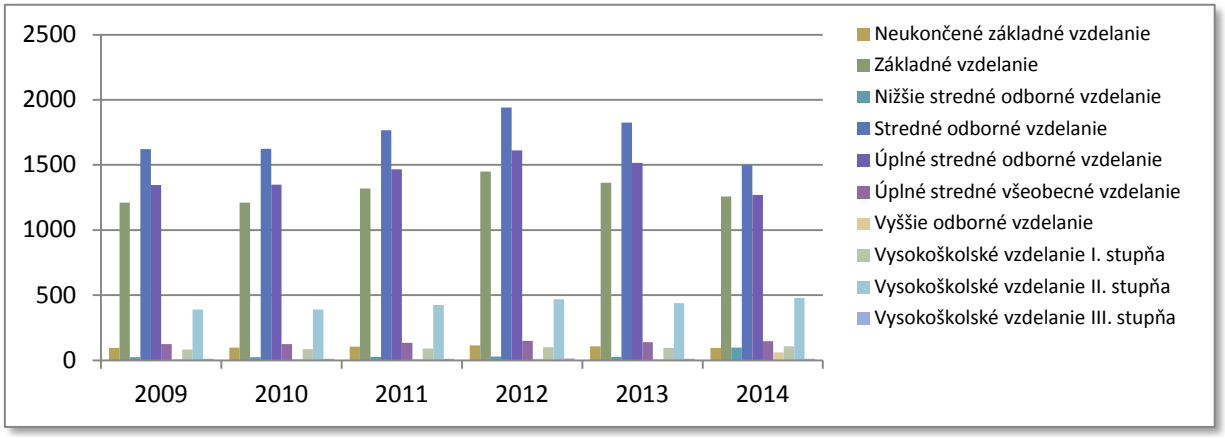

Graf 21 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie (UoZ) podľa vzdelania za okres LM. Zdroj: ÚPSVAR LM

c) miera evidovanej nezamestnanosti podľa dĺžky evidencie

Najviac dlhodobo nezamestnaných v území Horného Liptova vykazujú obce Liptovská Porúbka, mesto Liptovský Hrádok, Pribylina, Važec, Východná. Tieto obce zároveň dosahujú najvyššie počty poberateľov dávok v hmotnej núdzi. Stav je možné odôvodniť vyšším percentom zastúpenia rómskeho obyvateľstva.

Podrobnú štruktúru dlhodobo nezamestnaných (osoby, ktoré boli zaradené v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov) v obciach MAS za roky 2005 – 2011 prikladáme v prílohovej časti. **Najvyššie počty dosahujú obce Liptovská Porúbka, Pribylina, Važec a Východná. Aj tu je vidieť súvis s výskytom marginalizovaných rómskych komunít.**

Z údajov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Liptovský Mikuláš o poberateľoch dávky v hmotnej núdzi vyplýva, že najviac **poberateľov pochádza z obcí Liptovská Porúbka, Liptovský Hrádok, Pribylina, Važec, Východná. Stav je možné odôvodniť najmä lokálne vyšším percentom zastúpenia rómskeho obyvateľstva s nízkym (nedostatočným) vzdelaním.**

Tabuľka 49 Počet poberateľov dávok v hmotnej núdzi**. Zdroj: ÚPSVAR LM

Obec/Mesto	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Beňadiková	19	19	13	15	16	13
Hybe	54	57	53	58	54	41
Jakubovany	15	18	15	16	15	10
Jamník	17	16	13	15	15	11
Konská	4	10	10	8	7	5
Kráľova Lehota	27	23	23	23	25	14
Liptovská Kokava	33	37	44	43	37	32
Liptovská Porúbka	82	98	86	94	99	90
Liptovský Hrádok	191	204	226	223	249	211
Liptovský Ján	16	15	14	17	21	21
Liptovský Ondrej	12	18	14	16	17	12
Liptovský Peter	13	56	52	51	46	35
Malužiná	5	8	10	9	8	6
Nižná Boca	6	5	6	4	6	3
Podtureň	19	20	21	20	26	16
Pribylina	76	80	78	78	84	76

Smrečany	8	10	10	8	5	3
Uhorská Ves	16	13	12	16	14	7
Vavrišovo	17	19	15	13	16	13
Važec	151	159	163	160	173	155
Veterná Poruba	7	10	12	14	15	12
Východná	105	112	109	110	116	101
Vyšná Boca	3	3	6	4	2	2
Závažná Poruba	22	27	25	19	21	20
Žiar	9	11	8	11	12	12
MAS Horný Liptov	927	1048	1038	1045	1099	921

***Hmotná núdza je stav, keď príjem členov domácnosti nedosahuje sumy životného minima ustanovené osobitným predpisom a členovia domácnosti si nevedia alebo nemôžu prácou, výkonom vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku a uplatnením nárokov zabezpečiť príjem alebo zvýšiť príjem. Základné životné podmienky na účely tohto zákona sú jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie.*

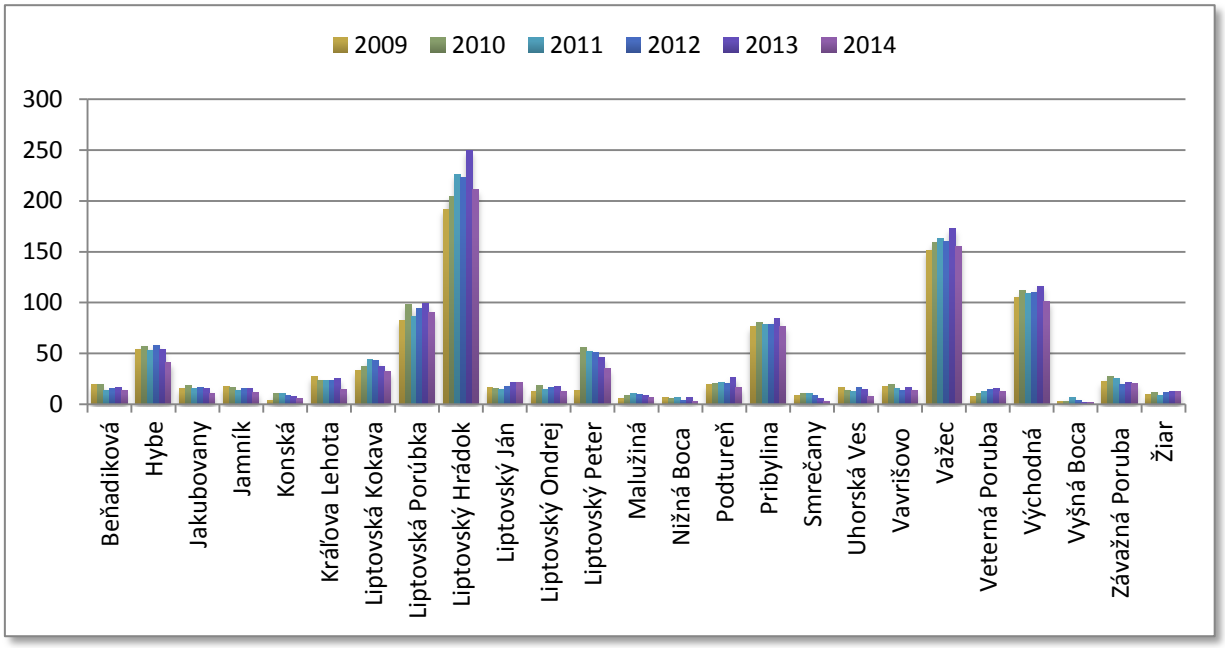

Graf 22 Počet poberateľov dávok v hmotnej núdzi. Zdroj: ÚPSVAR LM.

2.8 Financie

➢ Finančné zdravie obcí

Finančné zdravie mesta, obce alebo samosprávneho kraja vypovedá o tom, do akej miery je hospodárenie udržateľné a či príslušnému mestu, obci hospodárenie spôsobuje, alebo nespôsobuje problémy. Finančné zdravie je jedno číslo v intervale 0 (najhoršie) až 6 (najlepšie), nezávislé od roku, a počíta sa kombináciou piatich vybraných indikátorov finančnej stability: Celkového dlhu, Dlhovej služby, Záväzkov neuhradených 60 a viac dní po lehote splatnosti, Okamžitej likvidity a Základnej bilancie.

Tabuľka 50 Finančné zdravie obcí regiónu v roku 2014. Zdroj: INECO

Obec/Mesto	Základná Bilancia %	Dlhová Služba %	Celkový Dlh %	Záväzky aspoň60 dní po splatnosti	Okamžitá Likvidita %	Finančné zdravie Max stupeň 6
Beňadiková	28,6	53,4	35,1	0,0	374,6	4,6 D- dobré
Hybe	9,4	5,3	15,9	0,0	530,9	5,3 V- výborné
Jakubovany	-20,6	0,0	33,0	0,0	362,5	4,8 D
Jamník	26,1	44,9	21,7	0,0	291,8	4,8 D
Konská	-20,5	0,0	0,0	0,0	310,3	5,2 V
Kráľova Lehota	1,6	0,0	0,0	0,0	67,6	5,0 V
Liptovská Kokava	9,4	11,8	22,5	0,0	126,0	4,8 D
Liptovská Porúbka	10,9	16,7	22,8	0,0	341,3	5,0 V
Liptovský Hrádok	-10,4	5,8	14,3	0,0	453,0	4,6 D
Liptovský Ján	17,8	19,3	38,9	0,0	76,7	3,6 DT dostatočné
Liptovský Ondrej	31,9	17,1	30,6	0,0	252,1	4,8 D
Liptovský Peter	13,0	11,1	8,5	0,0	548,3	5,3 D
Malužiná	30,7	8,7	0,0	0,0	1147,0	5,8 V
Nižná Boca	-0,5	52,7	29,8	0,0	370,8	4,0 D
Podtureň	26,7	36,8	10,4	0,0	75,0	4,3 D
Pribylina	-10,7	4,5	8,9	0,0	455,6	5,3 V
Smrečany	28,7	0,0	0,0	0,0	0,0	5,9 V
Uhorská Ves	-34,1	0,0	0,0	0,0	411,7	5,0 V
Vavrišovo	10,8	11,5	0,0	0,0	226,4	5,2 V
Važec	13,4	5,0	2,8	0,0	496,5	5,6 V
Veterná Poruba	-3,1	4,5	8,1	0,0	1809,8	5,1 V
Východná	6,2	0,0	0,0	0,0	401,1	5,6 V
Vyšná Boca	-1,2	36,2	0,0	0,0	1301,8	5,2 V
Závažná Poruba	7,2	11,1	27,9	0,0	65,5	4,2 D
Žiar	9,9	0,0	17,9	0,0	1016,9	4,6 D

Z prehľadu vyplýva, že obce v regióne Horný Liptov sú finančne zdravé a ich skóre sa pohybuje v rozmedzí 3,6 – 5,9 čiže v rozmedzí dostatočného a veľmi dobrého finančného zdravia, čo je priaznivý stav. Žiadna z obcí sa nejaví ako riziková, nakoľko nevykazuje dlhodobé neuhradené záväzky. Najnižšie ohodnotenie finančného zdravia vykazuje obec Liptovský Ján stupeň 3,6, ktoré vyplýva z momentálneho úverového zaťaženia obce, ktoré je dočasné a vyplýva zo záväzkov z realizovaných projektov.

2.9 SWOT analýza regiónu

Silné a slabé stránky územia Horný Liptov sú zaradené podľa štyroch špecifických cieľov. Silné stránky územia sú jeho prirodzené dispozície a konkurenčné výhody. Slabé stránky poukazujú na to, čo v území chýba, alebo je nedostatočné v porovnaní s inými územiami. Príležitosti a ohrozenia poukazujú na možnosti rozvoja a na riziká, ktorými je potrebné rátať.

	Silné stránky	Slabé stránky
Základná vybavenosť a služby	• priaznivý demografický vývoj • dobre vybudovaná technická infraštruktúra (vodovody, kanál,...) • dobré dopravné spojenia vrátane diaľničných • dobré pokrytie internetom • vysoký odborný potenciál subjektov v oblasti telekomunikačných služieb a IKT	• nedostatok vysporiadaných stavebných pozemkov • nedostatočne využívaný existujúci bytový fond • zlá kvalita štátnych ciest (I., II., III.) a miestnych komunikácií • nedostatočná plynofikácia • nepostačujúca zdravotná starostlivosť • nepostačujúca starostlivosť o starších • nepostačujúca kapacita predškolských zariadení
	Silné stránky	**Slabé stránky**
Práca a podnikanie	• vhodné podmienky (potenciál) pre rozvoj cestovného ruchu • stredné školy v regióne sa modernizujú, zapájajú sa do projektov („idú s dobou“) • dobré podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva, pripravená krajina (pre tradičný chov)	• nedostatok služieb v cestovnom ruchu • nedostatok pracovných miest v regióne • slabé zastúpenie vyššieho vzdelania pracovnej sily • nepostačujúce duálne vzdelávanie • mladí odchádzajú z regiónu za prácou • pracovná sila v regióne starne, má problém sa zamestnať • obchodné reťazce spôsobujú úpadok produkcie a predaja regionálnych produktov • slabé využite potenciálu krajiny pre agroturistiku • znehodnocovanie pôdy (zaburiňovanie) • malý záujem mladých o využívanie pôdy
	Silné stránky	**Slabé stránky**
Občianska spoločnosť	• ľudia sa viac zaujímajú o veci verejné a dianie vo svojom okolí (viac podnetov zo strany občanov, vyššia účasť na podujatiach a zapojenie do ich organizácie) • obce viac spolupracujú (dobrá medzi obecná spolupráca) • vyznačená sieť cyklotrás • bohatá zbierka archívnych dokumentov o regióne (filmy, monografie o obciach, muzeálne zbierky, odborné publikácie o území) • existujúce partnerstvá obcí a regiónov na národnej a medzinárodnej úrovni • úspešná implementácia programu LEADER • životaschopná MAS Horný Liptov	• „nedostatok lavičiek na priedomí“, ľudia málo komunikujú • nedostatočná podpora budovania cyklotrás (konflikt) zo strany vlastníkov a užívateľov lesa (poľovníci, urbár) • problematické marginalizované skupiny (vysoké zastúpenie dlhodobo nezamestnaných, vylúčené rómske komunity) • nedostatočná znalosť regiónu a nízka hrdosť na jeho hodnoty

	Silné stránky	Slabé stránky
Životné prostredie	• existencia národných parkov v území • bohatstvo minerálnych vôd, termálnych prameňov a kvalitnej pitnej vody • vytvorené podmienky pre triedenie odpadu • dobre vybudovaná kanalizačná sieť • územie vhodné pre rozvoj včelárstva • pamiatkový fond územia	• nedoriešené kompenzácie obmedzení hospodárenia v národných parkoch vlastníkom pôdy • nedostatočné využitie obnoviteľných zdrojov energie • zarastanie lúk a pasienkov • nízke povedomie občanov o potrebe separovania odpadov • existencia čiernych skládok a environmentálnych záťaží (neplnenie uzatvárania starých skládok) • negatívne dopady klimatických zmien na územie

Príležitosti	Ohrozenia
• podpora decentralizácie zdravotnej a sociálnej starostlivosti zo strany štátu a EÚ (IROP) • dobrá dostupnosť a ponuka vzdelávacích inštitúcií a programov v širšom regióne • prekládka železničnej trate (zvýšenie dostupnosti niektorých častí územia) • existujúca vybavenosť a podpora pre úplné pokrytie územia internetovým signálom, existencia kostrových sietí a servisných firiem na lokálnej úrovni • možnosti podpory cezhraničnej spolupráce a spolupráce partnerských regiónov • potvrdenie štatútu MAS Horný Liptov na ďalšie programové obdobie • podpora rómskych občianskych hliadok • zavedenie samosprávnych princípov v rómskych komunitách • ekologická stabilita územia vďaka vysokému percentu chránených území („povodne sa nám zatiaľ vyhýbajú“) • využitie potenciálu histórie a tradícií pre rozvoj kreatívneho priemyslu a celoročnú turistickú atraktivitu v území • posilňovanie komunitného prístupu v sociálnych službách a zdravotnej starostlivosti	• nedostatok vhodných subjektov, nepripravenosť na získavanie finančných zdrojov do oblasti sociálnej a zdravotnej starostlivosti • nadmerné zasahovanie politiky štátu do komunálnej sféry (korupcia, klientelizmus, nevhodná legislatíva) • chýbajúce finančné zdroje pre stabilizáciu a profesionalizáciu inštitúcií v oblasti komunitného organizovania, kultúry a životného prostredia • nezvládnutie riešenia problémov rizikových skupín (segregované rómske osady, ohrozenie chudobou, zvýšenie kriminality a nárast konfliktov z dôvodu neochoty rešpektovania zavedených spoločenských pravidiel a legislatívy zo strany neprispôsobivých skupín) • slabá vymožiteľnosť práva • nedostatočné pokrytie územia bezpečnostnými zložkami • pokračujúci trend v upadaní ekonomiky obcí • klimatické zmeny

2.10 Zoznam tabuliek, grafov a obrázkov k analytickej časti

Tabuľky

Tabuľka 1 Počet obyvateľov v regióne Horný Liptov podľa jednotlivých rokov. ... 11
Tabuľka 2 Celkové počty obyvateľov v regióne Horný Liptov podľa jednotlivých obcí. ... 12
Tabuľka 3 Celkový prírastok (migračný a prirodzený) v obciach za obdobie 2007 - 2013, rozdelenie obcí s progresívnym a regresívnym vývojom. ... 13
Tabuľka 4 Dlhodobý vývoj počtu obyvateľov v obciach Horného Liptova za obdobie 2007-2013 prírastky osobitne. ... 14
Tabuľka 5 Dlhodobý vývoj počtu obyvateľov v regióne horný Liptov za obdobie 2000-2014. ... 15
Tabuľka 6 Počet Rómov žijúcim v obciach Horného Liptova. ... 17
Tabuľka 7 Počet Rómov na území Horného Liptova. ... 18
Tabuľka 8 Porovnanie počtu Rómov. ... 18
Tabuľka 9 Veková štruktúra obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín v okrese Liptovský Mikuláš ... 19
Tabuľka 10 Prehľad priemerného veku, indexu starnutia a ekonomickej záťaže v obciach horného Liptova v roku 2013 ... 21
Tabuľka 11 Veľkostná štruktúra obcí podľa počtu obyvateľov ... 22
Tabuľka 12 Sociálna infraštruktúra v okrese Liptovský Mikuláš. ... 24
Tabuľka 13 Zoznam chránených dielní a chránených pracovísk ... 28
Tabuľka 14 Zdravotné služby na území regiónu Horný Liptov ... 31
Tabuľka 15 Prehľad ambulancií v Liptovskom Hrádku. ... 31
Tabuľka 16 Prehľad základných škôl v území regiónu Horný Liptov, počet žiakov a tried v školskom roku 2013/2014 ... 32
Tabuľka 17 Prehľad materských škôl v území regiónu Horný Liptov, počet žiakov a tried v školskom roku 2013/2014 ... 33
Tabuľka 18 Prehľad lyžiarskych stredísk v katastroch obcí horného Liptova ... 34
Tabuľka 19 Tabuľka 20 Prehľad o počte športovísk v obciach Horného Liptova ... 35
Tabuľka 20 Prehľad športových klubov a oddielov v obciach Horného Liptova ... 36
Tabuľka 21 Výška dotácií jednotlivých obcí pre rozvoj športu. ... 37
Tabuľka 22 Kultúrna vybavenosť v obciach ... 37
Tabuľka 23 Občianska vybavenosť v obciach Horného Liptova. ... 38
Tabuľka 24 Výdavky na zabezpečenie kultúry v obciach horného Liptova v rokoch 2009-2013 ... 39
Tabuľka 25 Prehľad základných služieb v obciach Horného Liptova ... 40
Tabuľka 26 Rámcová bilancia potrieb pitnej vody v Žilinskom kraji do roku 2017. ... 43
Tabuľka 27 Stav zásobovania pitnou vodou a čistenia odpadových vôd v obciach územia Horný Liptov k 30. 10. 2014. ZVS a obce Horného Liptova ... 44
Tabuľka 28 Súhrnný prehľad počtu obyvateľov, obcí a aglomerácií v Žilinskom kraji zaradených podľa veľkostných kategórií. ... 46
Tabuľka 29 Plynofikované obce v území Horného Liptova. ... 48
Tabuľka 30 Miestne komunikácie a mosty. ... 55
Tabuľka 31 Skládky odpadov v Žilinskom kraji. Zdroj: Program odpadového hospodárstva Žilinského kraja na roky 2011-2015. ... 58
Tabuľka 32 Produkcia odpadov v regióne Horný Liptov za obdobie 2009-2013 ... 59
Tabuľka 33 Lokality, kde sa skládkujú odpady a dopravcovia odpadov podľa obcí ... 61
Tabuľka 34 Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa (v bežných cenách). ... 72
Tabuľka 35 Kapacity a výkony ubytovacích zariadení cestovného ruchu podľa obcí za rok 2013. ... 73
Tabuľka 36 Zastúpenie priemyselných odvetví v regióne - významnejšie subjekty. ... 74
Tabuľka 37 Prehľad urbárskych a pozemkových spoločenstiev pôsobiacich na Hornom Liptove. ... 75
Tabuľka 38 Počet podnikov a živnostníkov pôsobiacich v poľnohospodárstve v okrese Liptovský Mikuláš v rokoch 2011 a 2014.. ... 78
Tabuľka 39 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo, pracujúci, nezamestnaní podľa veku (VZPS, údaje v tisícoch). ... 80
Tabuľka 40 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v okrese Liptovský Mikuláš podľa pohlavia (VZPS). ... 80

Tabuľka 41 Index ekonomického zaťaženia obyvateľstva..... 80
Tabuľka 42 Porovnanie počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva vo vybraných odvetviach a dochádzky za prácou v Žilinskom kraji a okrese Liptovský Mikuláš (SODB 2011)..... 81
Tabuľka 43 Počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva a dochádzka za prácou v obciach Horného Liptova. 82
Tabuľka 44 Miera evidovanej nezamestnanosti v Žilinskom kraji a okrese Liptovský Mikuláš..... 84
Tabuľka 45 Miera evidovanej nezamestnanosti v obciach horného Liptova v rokoch 2005 – 2011... 85
Tabuľka 46 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie (UoZ) podľa veku za okres LM. Zdroj:..... 87
Tabuľka 47 Počet uchádzačov o zamestnanie v obciach Horného Liptova 87
Tabuľka 48 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie (UoZ) podľa vzdelania za okres LM. 89
Tabuľka 49 Počet poberateľov dávok v hmotnej núdzi 90
Tabuľka 50 Finančné zdravie obcí regiónu v roku 2014..... 92

Grafy:

Graf 1 Počet obyvateľov v regióne Horný Liptov podľa jednotlivých rokov. 11
Graf 2 Počet obyvateľov v okrese Liptovský Mikuláš podľa jednotlivých rokov. 11
Graf 3 Dlhodobý vývoj počtu obyvateľov v regióne Horný Liptov za obdobie 2007 - 2014 (k Tabuľke 5)..... 15
Graf 4 Veková štruktúra obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín v okrese Liptovský Mikuláš..... 19
Graf 5 Veková štruktúra obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín v regióne Horný Liptov.. 20
Graf 6 Veková štruktúra obyvateľov podľa vekových skupín v regióne Horný Liptov 20
Graf 7 Veková štruktúra obyvateľov regiónu podľa 5 ročných vekových skupín a pohlavia- stav k 31. 12. 2014..... 21
Graf 8 Veľkostná štruktúra obcí podľa počtu obyvateľov 23
Graf 9 Množstvo komunálneho odpadu v SR a krajoch SR v kg/obyv..... 57
Graf 10 Podiel vyseparovaného odpadu z komunálneho odpadu v krajoch SR v r. 2013 v %..... 58
Graf 11 Porovnanie separácie komunálneho odpadu v SR a v Žilinskom kraji v r. 2013 v % 59
Graf 12 Celková produkcia odpadov v regióne Horný Liptov za obdobie 2009-2013 60
Graf 13 Podiel separovaných zložiek k celkovej produkcii odpadov 60
Graf 14 Separované zložky odpadov 61
Graf 15 Miera evidovanej nezamestnanosti krajoch SR v r. 2004 – 2013..... 83
Graf 16 Miera evidovanej nezamestnanosti v obciach..... 86
Graf 17 Miera evidovanej nezamestnanosti u mužov a žien v Žilinskom kraji 86
Graf 18 Miera nezamestnanosti v Žilinskom kraji podľa VZPS v členení na vekové skupiny v %.... 87
Graf 19 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie (UoZ) podľa veku za okres LM..... 88
Graf 20 Miera nezamestnanosti v Žilinskom kraji podľa VZPS v členení podľa vzdelania v % 89
Graf 21 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie (UoZ) podľa vzdelania za okres LM. 90
Graf 22 Počet poberateľov dávok v hmotnej núdzi..... 91

Obrázky :

Obrázok 1 Poloha regiónu Horný Liptov v rámci SR 9
Obrázok 2 Región Horný Liptov..... 9
Obrázok 3 Mapa demografického vývoja. 14
Obrázok 4 Demografický vývoj obcí. 16
Obrázok 5 Typológia obcí. Veľkostná štruktúra obcí, vyznačené urbanizačné, ekonomické a sociálne väzby. 23
Obrázok 6 Územie chránenej vodohospodárskej oblasti zasahujúce do regiónu Horný Liptov a vodohospodársky významné vodné toky 43
Obrázok 7 Rozmiestnenie MVE a FVE v území Horného Liptova 50
Obrázok 8 Kostrová dopravná sieť v Žilinskom kraji..... 53
Obrázok 9 Cestná sieť regiónu Horný Liptov. 55
Obrázok 10 Kvalita životného prostredia (rok 2014)..... 63

Obrázok 12 Úrovne životného prostredia v Žilinskom kraji 64
Obrázok 11 Regionalizácia kvality životného prostredia 64
Obrázok 13 Merné územné emisie SO2 (2012) 65
Obrázok 14 Merné územné emisie NOX (2012) 65
Obrázok 15 Merné územné emisie CO (2012) 66
Obrázok 16 Merné územné emisie TZL (2012). 66
Obrázok 17 Kvantitatívny stav útvarov podzemnej vody v kvartérnych sedimentoch. 67
Obrázok 18 Kvantitatívny stav útvarov podzemnej vody v predkvartérnych horninách. 67
Obrázok 19 Mapa ohrozenosti územia zosuvmi 68
Obrázok 20 Mapa potenciálneho ohrozenia poľnohospodárskej pôdy vodnou eróziou 68
Obrázok 21 Typologicko-produkčné kategórie poľnohospodárskych pôd 69
Obrázok 22 Aktualizovaný prehľad území európskeho významu 71
Obrázok 23 Aktualizovaný prehľad chránených vtáčích území 71

3. Strategický a programový rámec

Strategická časť dokumentu obsahuje stratégiu rozvoja územia pri zohľadnení jeho vnútorných špecifík a určuje hlavné ciele a prioritné oblasti jeho rozvoja. Na základe strategickej vízie boli navrhnuté a dopracovné strategický a špecifické ciele, ktoré prispievajú k jej naplneniu. Programový rámec definuje opatrenia priradené k jednotlivým cieľom a prioritným oblastiam.

Vízia regiónu Horný Liptov

Horný Liptov je príjemné miesto pre život, kde ľudia spolunažívajú v dobrom. Navzájom si pomáhajú, zapájajú sa do diania v regióne, starajú sa o krajinu. Občania sú hrdí na svoj región, poznajú jeho históriu, tradície a hodnoty.
Obce sú upravené a čisté. Je tu dostatok práce, ako aj príležitostí pre šport, oddych a rozvoj tvorivých síl. Návštevníci sa sem radi vracajú.

<table>
<tr><td rowspan="3">Strategická časť</td><td colspan="4">Vízia regiónu Horný Liptov do roku 2022

Horný Liptov 2022 je príjemné a bezpečné miesto pre život, kde ľudia spolunažívajú v dobrom. Navzájom si pomáhajú, zapájajú sa do diania v regióne, starajú sa o krajinu. Občania sú hrdí na svoj región, poznajú jeho históriu, tradície a hodnoty. Obce sú upravené a čisté. Je tu dostatok práce, ako aj príležitostí pre šport, oddych a rozvoj tvorivých síl. Návštevníci sa sem radi vracajú.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Strategický cieľ: Do roku 2022 zvýšiť spokojnosť obyvateľov Horného Liptova s kvalitou ich života.</td></tr>
<tr><td>Špecifický cieľ 1:

Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obciach</td><td>Špecifický cieľ 2:

Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie</td><td>Špecifický cieľ 3:

Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti</td><td>Špecifický cieľ 4:

Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov</td></tr>
<tr><td>Programová časť</td><td>Opatrenia:

1.1 Podporiť rozvoj bývania
1.2 Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť</td><td>Opatrenia:

2.1 Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obciach
2.2 Posilniť marketing obcí a regiónu</td><td>Opatrenia:

3.1 Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obciach a podporovať aktivity pre využitie voľného času
3.2 Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región
3.3 Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v území aj mimo neho
3.4 Zlepšiť medziľudské vzťahy</td><td>Opatrenia:

4.1 Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok
4.2 Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí
4.3 Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby</td></tr>
</table>

	Indikatívne aktivity: • Príprava územia pre IBV a výstavbu BD • Výstavba BD • Výstavba a rekonštrukci a dopravnej infraštruktúry Budovanie a rekonštrukci a vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí • Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ • Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti a zdravotnej starostlivosti • Zlepšenie kvality a ponuky poskytovaných služieb spojených s bývaním	**Indikatívne aktivity:** • Zriadenie obecných podnikov • Podpora tradičného hospodárenia a remesiel • Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach (*cyklotrasy*) • Podpora nových podnikateľských aktivít • Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Podpora neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí • Budovanie informačno-náučných turistických trás	**Indikatívne aktivity:** • Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach • Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí • Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obcí • Podpora rozvoja tradícií • Regionálna výchova a vzdelávanie • Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce • Rozvíjanie svojpomoci a dobrovoľníctva • Zlepšovanie prístupu k spravodlivosti a vnímania problémov druhých • Menšiny, rovnosť príležitostí, tolerancia voči inakosti	**Indikatívne aktivity:** • Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov • Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk • Likvidácia čiernych skládok • Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží • Protipožiarne opatrenia • Zníženie energetickej náročnosti budov • Starostlivosť o vodné toky • Vypracovanie a implementácia stratégií šetrného prístupu k životnému prostrediu • Zvyšovanie znalosti obyvateľov regiónu o území a jeho hodnotách • Výchova k udržateľnému využívaniu miestnych zdrojov a starostlivosti o krajinu • Starostlivosť o zeleň v intravilánoch obcí • Zlepšovanie kvality životného prostredia v obciach

4. Programová časť

Programová časť SPRO nadväzuje na analyticko-strategickú časť programového dokumentu. Obsahuje zoznam opatrení a indikatívnych aktivít, ktoré boli navrhnuté tak, aby čo najlepšie napĺňali realizáciu a ciele SPRO. K štyrom špecifickým cieľom prináleží 12 opatrení a 37 inidikatívnych aktivít. Programová časť neobsahuje konkrétne projektové zámery.

4.1 Prehľad spoločných cieľov a opatrení

Špecifický cieľ 1: Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obciach

Opatrenie 1.1 Podporiť rozvoj bývania
Príprava územia pre IBV a výstavbu BD (*vysporiadanie pozemkov, projektová príprava, zavedenie inžinierskych sietí do nových stavebných obvodov)*
Výstavba BD
Opatrenie 1.2 Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru
Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry *(chodníky, komunikácie, parkovacie plochy, cyklodoprava)*
Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí *(osvetlenie, kanalizácie, vodovody)*
Opatrenie 1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť
Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ
Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti *(vonkajšie a vnútorné vybavenie školských zariadení a spoločenských priestorov, kultúrne, športové, obecné a cirkevné zariadenia)*
Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti
Zlepšenie kvality a ponuky poskytovaných služieb spojených s bývaním
Rozvoj mestsko-vidieckych vzťahov *(rozvojom základnej infraštruktúry v oblastiach: dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania, podpora lokálnych ekologických služieb, technická infraštruktúra)*

Špecifický cieľ 2: Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie

Opatrenie 2.1 Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obciach
Zriadenie obecných podnikov
Podpora tradičného hospodárenia a remesiel
Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach (*cyklotrasy*)
Podpora nových podnikateľských aktivít
Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve
Podpora neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy
Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch
Opatrenie 2.2 Posilniť marketing obcí a regiónu
Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí
Budovanie informačno-náučných turistických trás

Špecifický cieľ 3: Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti

Opatrenie 3.1 Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obciach a podporovať aktivity pre využitie voľného času
Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach
Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí
Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obcí
Opatrenie 3.2 Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región
Podpora rozvoja tradícií
Regionálna výchova a vzdelávanie
Opatrenie 3.3 Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v území aj mimo neho
Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce

Opatrenie 3.4 Zlepšiť medziľudské vzťahy
Rozvíjanie svojpomoci a dobrovoľníctva
Zlepšovanie prístupu k spravodlivosti a vnímania problémov druhých
Menšiny, rovnosť príležitostí, tolerancia voči inakosti

Špecifický cieľ 4: Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov

Opatrenie 4.1 Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok
Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov
Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk
Likvidácia čiernych skládok
Opatrenie 4.2 Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí
Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží
Protipožiarne opatrenia
Opatrenie 4.3 Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby
Zníženie energetickej náročnosti budov
Starostlivosť o vodné toky
Vypracovanie a implementácia stratégií šetrného prístupu k životnému prostrediu
Zvyšovanie znalosti obyvateľov regiónu o území a jeho hodnotách
Výchova k udržateľnému využívaniu miestnych zdrojov a starostlivosti o krajinu
Starostlivosť o zeleň v intravilánoch obcí
Zlepšovanie kvality životného prostredia v obciach

4.2 Spoločný súbor monitorovacích ukazovateľov

Tabuľka uvádza prehľad monitorovacích ukazovateľov sledovaných v území Horného Liptova počas realizácie SPRO do roku 2022. Samostatne budú sledované ukazovatele na úrovni opatrení - výstupy, na úrovni špecifických cieľov výsledky a na úrovni strategického cieľa sa bude vyhodnocovať dopad.
Podrobný systém monitorovania je opísaný v kapitole 5.2 dokumentu.

Monitorovacie ukazovatele dopadu a výsledku (na úrovni cieľov)				
Strategický cieľ: **Do roku 2022 zvýšiť spokojnosť obyvateľov Horného Liptova s kvalitou života (o 10%)**				
Merateľné ukazovatele dopadu	**Zdroj**	**Počiatočný stav**	**Cieľový stav**	**Poznámky**
Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	vlastné dotazníkové zisťovanie expertíza pracovných skupín na úrovni obcí/regiónu	Prieskum 2016 Expertíza 2016	Zvýšenie spokojnosti o 10% oproti roku 2016	Navrhované percento bude verifikované na základe prieskumu v roku 2016
Špecifický cieľ 1: **Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obciach**				
Merateľné ukazovatele výsledku	**Zdroj**	**Počiatočný stav (2016)**	**Cieľový stav**	**Poznámky**
Počet nových/zrekonštruovaných bytových jednotiek	stavebné úrady	0		Kumulatívne na úrovni regiónu
Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie (IBV+HBV)	obec	0		Kumulatívne na úrovni regiónu
Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry (parkoviská, cesty)	obec	0		Kumulatívne na úrovni regiónu
Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy)	obec	0		Kumulatívne na úrovni regiónu
Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení	obec	0		Kumulatívne na úrovni regiónu
Počet novovzniknutých zariadení sociálnej a zdravotnej starostlivosti	obec	0		Kumulatívne na úrovni regiónu
Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej	obec	0		Kumulatívne na úrovni

vybavenosti				regiónu
Počet obcí so službou ambulantnej zdravotnej starostlivosti	obec	4		Kumulatívne na úrovni regiónu
Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	obec	0		Kumulatívne na úrovni regiónu
Špecifický cieľ 2: Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie				
Merateľné ukazovatele výsledku	**Zdroj**	**Počiatočný stav**	**Cieľový stav**	**Poznámky**
Počet novovytvorených pracovných miest v regióne	obec, živnostenský úrad	0		Pracovné miesta sú aj novovytvorené živnosti, všetky typy pracovných úväzkov
Pomer počtu obyvateľov a počtu novovytvorených pracovných miest	vlastné zisťovanie	0		
Posilnenie ekonomickej stability podnikov	databázy operačných programov	0		Výška čerpania EÚ fondov, jednotka €,
Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve	databázy operačných programov	0		
Zníženie počtu evidovaných uchádzačov o zamestnanie v regióne	štatistický úrad	2193 (referenčný rok 2013)		
Počet nových obecných podnikov	obce	0		
Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov	obce, poľnohospodárske družstvá	0		
Počet nových podnikov a prevádzok	Register organizácií	0		Register s.r.o., a.s.,
Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení v regióne	obec			
Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás	obec	0		
Počet poľnohospodárskych subjektov, ktoré sa zúčastňujú na spolupráci/miestnej propagácii medzi subjektmi				Napr. Liptovská debnička, spolupráca

dodávateľského reťazca				podporuje ich ekonomickú stabilitu (z PRV)
Počet účastníkov neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy	Ústav informácií a prognóz školstva			Údaje na úrovni okresu LM
Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít v regióne	vlastné zisťovanie			
Počet vytvorených a udržiavaných informačno-náučných trás	obce, vlastné zisťovanie			
Špecifický cieľ 3: Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti				
Merateľné ukazovatele výsledku	**Zdroj**	**Počiatočný stav**	**Cieľový stav**	**Poznámky**
Počet podporených spoločenských organizácií v regióne	obce			Organizácie, ktoré boli podporené obcou, 2%, EU zdroje a iné. Patria sem spolky, neziskové organizácie (n. o., nadácie, o. z.), Jednota dôchodcov, Červený kríž a pod.
Počet informačných aktivít v regióne	obce, podporené organizácie			Definovať, čo chápeme ako informačnú aktivitu - weby, panely, rozhlas, letáky a pod.
Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí v regióne	obce			
Počet spoločných podujatí na regionálnej úrovni	spoločenské organizácie pôsobiace na regionálnej úrovni			Hornoliptovský jarmok, Šikovný trh, Cyklisti, O pohár predsedu MAS a pod.
Počet organizácií a jednotlivcov, ktorým bola poskytnutá	poskytovatelia TA	0		TA: tvorba projektov,

technická asistencia (TA)				vzdelávanie lídrov, výmeny, stáže a pod.
Počet zapojených škôl do regionálnych súťaží	školy			
Počet podujatí zameraných na uchovanie a rozvoj tradícií	obce			
Počet vydaných monografií/zrekonštruovaných pamätných izieb/miestnych múzeí	obce			
Počet podujatí organizovaných miestnymi knižnicami	obce			
Zber materiálov o území – pamäť regiónu Počet zapojených dobrovoľníkov Počet zorganizovaných diskusných a osvetových podujatí	obce			Videomateriál, zbierky, databázy
Počet novovytvorených partnerstiev nadregionálnej úrovne	obce, spoločenské organizácie	0		
Počet podujatí s partnerskými organizáciami (región)	obce, spoločenské organizácie			
Počet komunitných centier Počet rómskych občianskych hliadok, zdravotných asistentov a školských rómskych asistentov	obce, spoločenské organizácie			
Špecifický cieľ 4: Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov				
Merateľné ukazovatele výsledku	**Zdroj**	**Počiatočný stav**	**Cieľový stav**	**Poznámky**
Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok	obec	0		
Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk	obec	0		
Počet nových kompostérov/kompostovísk v regióne	obec	0		
Počet zlikvidovaných čiernych skládok v regióne	obec	0		

Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia	ITMS	0		
Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	ITMS			
Počet aktivít zameraných na starostlivosť o krajinu				
Počet zrealizovaných projektov zameraných na zlepšenie kvality životného prostredia		0		
Počet renovovaných verejných budov	ITMS	0		
Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky	obec	0		
Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe obce	obec			

K dátumu finalizácie dokumentu nemal spracovať všetky dostupné informácie na určenie počiatočného stavu ukazovateľov. Tieto bude doplnené v roku 2016.

Monitorovacie ukazovatele výstupu (na úrovni opatrení)				
Špecifický cieľ 1: **Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obciach**				
Opatrenie	**Názov opatrenia**	**Merateľné ukazovatele výstupu**	**Úroveň monitorovania**	**Poznámky**
Opatrenie 1.1	Podporiť rozvoj bývania	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **prípravu nových stavebných obvodov** (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu/rekonštrukciu nových **bytových jednotiek**	obec/región kumulatívne	Pripravená lokalita je stavebná lokalita, ktorá má vysporiadané pozemky, má zavedené inžinierske siete (kanál, plyn, elektrika), má vybudované prístupové komunikácie. Pripravenosť lokality sa bude hodnotiť škálou: pripravená - čiastočne pripravená a nepripravená lokalita.
Opatrenie 1.2	Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obciach	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na	obec/región kumulatívne obec/región	Pri každom opatrení budú uvedené možné zdroje podľa operačných programov ako pomôcka pre monitorovanie.

		budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti	kumulatívne	Všetky ukazovatele, sledované na obecnej úrovni sa budú kumulatívne vyhodnocovať za celý región. Obec bude prostredníctvom monitorovacieho plánu inštruovaná, aký typ informácií bude zbierať, ako často a z akých zdrojov.
Opatrenie 1.3	Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **projekty IKT a vybavenie DHZ** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **sociálnu a občiansku vybavenosť/sociálnu a zdravotnú starostlivosť**	obec/región kumulatívne obec/región kumulatívne	
Špecifický cieľ 2: Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie				
Opatrenie	**Názov opatrenia**	**Merateľné ukazovatele výstupu**	**Úroveň monitorovania**	**Poznámky**
Opatrenie 2.1	Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obciach	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **zriadenie obecných podnikov** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **podporu tradičného hospodárenia a remesiel** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **budovanie infraštruktúry cestovného ruchu** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **podporu nových podnikateľských aktivít** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy** • Celková výška verejných výdavkov na projekty	obec/kumulatívne región	

		vytvárajúce pracovné miesta		
Opatrenie 2.2	Posilniť marketing obcí a regiónu	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás**		
Špecifický cieľ 3: Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti				
Opatrenie	**Názov opatrenia**	**Merateľné ukazovatele výstupu**	**Úroveň monitorovania**	**Poznámky**
Opatrenie 3.1	Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obciach/regióne a podporovať aktivity pre využitie voľného času	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **podporu informovanosti** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu **spoločenských organizácií a ich aktivít**	obec obec	Údaj vždy k príslušnému roku. Počiatočné stavy ukazovateľov budú rovné 0, lebo ide o nové programové obdobie.
Opatrenie 3.2	Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **podporu podujatí zameraných na uchovanie a rozvoj tradícií** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **vydanie monografií/zrekonštruovanie pamätných izieb a miestnych múzeí** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **organizovanie podujatí miestnymi knižnicami** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **zber materiálov o území – pamäť regiónu**	obec	
Opatrenie 3.3	Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v území aj mimo neho	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **vytvorenie nových partnerstiev nadregionálnej úrovne** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami**	obec	
Opatrenie	Zlepšiť medziľudské	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na	obec	Dobrovoľníci zapojení do

3.4	vzťahy	**organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **podporu rozvoja dobrovoľníctva a solidarity**	obec región kumulatívne región kumulatívne obec obec	organizovania podujatí, ale aj konkrétnych aktivít napr. zberu odpadkov, vykášania na cintoríne a pod. V komunitných centrách sú služby poskytované nielen Rómom, ale aj iným sociálne slabým alebo inak vylúčeným skupinám
Špecifický cieľ 4: **Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**				
Opatrenie	**Názov opatrenia**	**Merateľné ukazovatele výstupu**	**Úroveň monitorovania**	**Poznámky**
Opatrenie 4.1	Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok**	obec/región kumulatívne	
Opatrenie 4.2	Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **protizáplavové opatrenia** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **protipožiarne opatrenia**		
Opatrenie 4.3	Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **zníženie energetickej náročnosti budov** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **starostlivosť o vodné toky** • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **budovanie zelenej infraštruktúry** • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o krajinu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na **zlepšenie životného prostredia v obciach**		

4.3 Súhrnný prehľad opatrení realizovaných obcami

Tabuľka poskytuje prehľad opatrení, v rámci ktorých sú zadefinované projektové zámery na území jednotlivých obcí.

Obec/Mesto	Špecifický cieľ 1			Špecifický cieľ 2		Špecifický cieľ 3				Špecifický cieľ 4		
	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	4.3
Beňadiková		x	x	x		x					x	
Hybe		x	x	x	x	x	x				x	x
Jakubovany	x	x	x	x		x		x		x	x	x
Jamník	x	x	x	x	x	x	x			x		x
Konská	x	x	x	x		x				x	x	x
Kráľova Lehota	x	x	x	x		x	x		x	x		x
Liptovská Kokava		x	x	x	x	x	x			x	x	x
Liptovská Porúbka	x	x	x	x		x	x	x		x		x
Liptovský Hrádok	x	x	x	x	x	x	x	x				x
Liptovský Ján	x	x	x	x	x	x					x	x
Liptovský Ondrej	x	x	x	x		x		x		x	x	x
Liptovský Peter	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x
Malužiná	x	x	x	x		x				x	x	x
Nižná Boca	x	x	x	x	x	x				x	x	x
Podtureň	x	x	x	x	x	x				x	x	
Pribylina	x	x	x	x	x	x			x	x		x
Smrečany	x	x	x	x		x				x	x	x
Uhorská Ves	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x
Vavrišovo	x	x	x	x	x	x	x	x		x	?	?
Važec	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x
Veterná Poruba	x	x	x	x		x				x		
Východná	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x
Vyšná Boca		x	x	x	x	x	x			x	x	x

	Špecifický cieľ 1			Špecifický cieľ 2		Špecifický cieľ 3				Špecifický cieľ 4		
	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	4.3
Závažná Poruba	x	x	x	x	x	x		x		x	x	x
Žiar	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Regionálne zámery	x	x	x	x	x	x			x	x		

4.4 Formuláre opatrení špecifických cieľov pre Horný Liptov

Tu sú zadefinované v rámci štyroch špecifických cieľov zámery, ktoré majú celoregionálny dopad. Ide o tri typy zámerov: 1) tie, ktoré sa budú realizovať v celom regióne Horného Liptova a nie sú viazané na územie konkrétnej obce, 2) ďalej zámery, ktoré vyplynuli z analýz a sú dôležité pre rozvoj regiónu, ale zatiaľ sú bez realizátora 3) a tie zámery, ktoré zrealizuje jedna obec, ale z hľadiska potrieb regiónu by bolo vhodné ich realizovať vo viacerých obciach regiónu. Špecifickou spoločnou aktivitou v celom regióne je koordinácia aktivít súvisiach s hodnotením a manažovaním SPRO v regióne.

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v regióne**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby regiónu v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Budovanie, údržba a opravy regionálnych dopravných systémov, vybavenie územia chýbajúcou technikou na údržbu miestnych komunikácií a verejných priestranstiev v obciach, ako aj na regionálnej dopravnej úrovni.* *Zachovanie sústredenej všeobecnej a odbornej zdravotnej starostlivosti v Liptovskom Hrádku pre región Horný Liptov a posilnenie ambulantnej zdravotnej starostlivosti v obciach.* *Posilnenie ambulantnej sociálnej starostlivosti v domácom prostredí.* *Zlepšenie podmienok v oblasti školstva na všetkých úrovniach vzdelávania, posilnenie kapacít MŠ v spádových oblastiach a zavádzanie moderných a interaktívnych foriem vzdelávania.* *Zlepšenie podmienok bývania v segregovaných rómskych komunitách regiónu.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Existencia skúsenej koordinačnej inštitúcie (MAS Horný Liptov), ktorá má dôveru obcí regiónu.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
• Koordinácia realizácie SPRO Horného Liptova a zabezpečovanie procesu monitorovania a hodnotenia/aktualizácie SPRO HL (2015-2022, 5.000€/rok) • Riadenie implementácie Stratégie CLLD (Priorita 1, 2016-2022, 20.000€/rok) • Iniciovanie a podpora vytvárania spoločných obecných podnikov služieb v oblasti údržby verejných priestranstiev a miestnych komunikácií (2017-2022, 20.000€) • Koordinácia medziobecných projektov (2017-2022) • Program zlepšenia bývania v rómskych osadách regiónu (2017-2022) • Program usporiadania pozemkov v rómskych osadách (2017-2022) • Podpora budovania, údržby a opráv regionálnych dopravných systémov - cyklodopravné systémy, cesty II a III triedy a MK - RIUS, PRV (2019-2022) • Podpora činností smerujúcich k zachovaniu sústredenej zdravotnej starostlivosti v Liptovskom Hrádku a rozširovaniu ambulantnej starostlivosti v obciach (2016 - 2022)	• *MAS Horný Liptov* • *ZMOL* • *OZ Romodrom* • *OZ Jekh Drom* • *Obce L. Porúbka, Važec, Východná, Pribylina* • *Mesto Liptovský Hrádok a obce regiónu Horný Liptov* • *VÚC Žilina,* • *SSC*
Predpokladané finančné zdroje	*Štátne a európske fondy, Program LEADER/CLLD, vlastné zdroje MAS HL, partnerských obcí v regióne a VÚC Žilina*
Indikatívna finančná intervencia	***200 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na spoločné projekty • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na údržbu MK a	• tisícky eur	• MAS HL • obce	0

	verejných priestranstiev • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na MRK			
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• počet spoločných projektov na úrovni regiónu • počet obcí spoločne zabezpečujúcich údržbu MK a verejných priestranstiev • počet rómskych obydlí s dobrými podmienkami bývania vrátane hygienických štandardov • počet domácností MRK s prístupom k pitnej vode • výmera usporiadaných pozemkov v rámci „Programu usporiadania pozemkov v rómskych osadách“ • počet zrekonštruovaných školských budov a zariadení v regióne • počet škôl s novým vybavením učební	• projekt • spoločný podnik • obydlie v MRK s dobrými podmienkami • domácnosti MRK • osoby v MRK • zrekonštruovaná školská budova a zariadenie • vybavená učebňa	• MAS HL • obce	zistiť
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v regióne** **Posilniť marketing obcí a regiónu**
Kľúčové potreby regiónu v oblasti práce a podnikania	*Zvýšiť zamestnanosť dlhodobo nezamestnaných a sociálne znevýhodnených skupín obyvateľstva regiónu.* *Zlepšiť využívanie miestnych zdrojov pre vytváranie pracovných príležitostí v agrosektore, lesníctve, drevárskej výrobe, remeselnej výrobe a službách.* *Zlepšiť vzdelanostnú úroveň a zručnosti potrebné pre podnikanie samozamestnávateľov.* *Zlepšiť využívanie externých zdrojov v prospech nových pracovných príležitostí.* *Posilnenie spolupráce podnikateľského sektoru v regióne v rámci výmeny informácií, vzdelávania pracovnej sily a vzájomnej podpory medzisektorových aktivít.* *Posilnenie poskytovania služieb vo všetkých oblastiach.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Existencia skúsených regionálnych organizácií v oblasti komunitného organizovania, vzdelávania a poradenstva, ako aj využívania externých finančných zdrojov. Silné verejno-súkromné partnerstvo a vytvorené vzťahy spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom v regióne.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
• Koordinácia realizácie SPRO Horného Liptova a zabezpečovanie procesu monitorovania a hodnotenia/aktualizácie SPRO HL (2015-2022, 5.000€/rok) • Riadenie implementácie Stratégie CLLD (Priorita 3, 2016-2022, 20.000€/rok) • Podpora komunitných projektov (2015-2022, 5.000€/rok) *2.1* *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • Rozvoj programu regionálnej značky kvality • Šikovný trh – umelecké a úžitkové remeslá • Hornoliptovský jarmok • Kurzy pre výrobcov so živnosťou • Spoločný regionálny program zvýšenia zamestnanosti dlhodobo	• *MAS Horný Liptov* • *Komunitná nadácia Liptov* • *Regionálna rozvojová agentúra Liptov* • *Mesto Liptovský Hrádok* • *SLŠ Liptovský Hrádok* • *Môj Liptov* • *ZMOL* • *Úrad práce,*

nezamestnaných sociálne slabých skupín obyvateľov s nízkym vzdelaním • Program vzdelávania a poradenstva pre výber povolania a zlepšenie zamestnateľnosti absolventov škôl a dlhodobo nezamestnaných • Program neformálneho vzdelávania sociálne vylúčených skupín obyvateľstva *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach* • Program dobudovania a údržby siete cyklotrás v regióne vrátane súvisiacej infraštruktúry • Podpora aktivít súvisiacich so spoločenským využívaním lesov (náučné chodníky, vyhliadkové veže, vzdelávacia infraštruktúra a pod.) • Budovanie informačných centier, kancelárií, kioskov • Budovanie, rekonštrukcie a opravy zariadení služieb cestovného ruchu (ubytovacie kapacity, stravovacie zariadenia, relaxačné a športovo oddychové zariadenia, horské dopravné zariadenia, exteriérové fitnes parky a pod.) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Súkromné tanečné konzervatórium – rekonštrukcia priestorov pre internátnu tanečnú školu • Podpora rozvoja kreatívneho priemyslu vytvárajúceho pracovné možnosti v oblasti umenia • Regionálna agentúra dočasného zamestnávania • Vznik a udržanie existujúcich pracovných príležitostí v chránených dielňach a na chránených pracoviskách • Komunitné centrá poskytujúce služby sociálneho začlenenia • Inovačné strediská zamerané na rozvoj kreativity (knižnice) *Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve* • Vytváranie krátkych dodávateľsko-odberateľských reťazcov pre farmárov • Inovácia vzdelávacích programov v lesníctve • Diverzifikácia v lesníctve a poľnohospodárstve • Podpora zavádzania nových technologických postupov v lesníctve a poľnohospodárstve *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí a regiónu* • Vydávanie spoločných propagačných a informačných materiálov • Informačné tabule a kiosky • Portál mojliptov.sk • Webové stránky obcí *Budovanie informačno-náučných turistických trás* • Koordinácia budovania náučných chodníkov a terénneho informačného systému v regióne	*sociálnych vecí a rodiny* • *Ministerstvo vnútra SR* • *APZ Liptovský Hrádok, n. o. (Prvosienka)* • *Súkromné tanečné konzervatórium* • *Turistické, cyklistické a športové kluby* • *Spoločnosť priateľov MLD* • *Liptovská debnička* • *Liptovské múzeum* • *OZ Romodrom* • *OZ Jekh Drom* • *Obce L. Porúbka, Važec, Východná, Pribylina* • *Obce a mesto Liptovský Hrádok v regióne Horný Liptov* • *Knižnice obcí regiónu* • *Vlastníci a správcovia lesov a lesnej pôdy* • *Vlastníci a obhospodarovatelia poľnohospodárskej pôdy* • *Subjekty podnikajúce v službách* • *SZČO*
Predpokladané finančné zdroje	*Operačný program Ľudské zdroje, PRV, IROP, súkromné zdroje*
Indikatívna finančná intervencia	***220 tisíc eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov	• tis. eur	obce, ITMS	0

	vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás			
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest v regióne • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Miera nezamestnanosti rómskej populácie v rómskych koncentráciách vo veku 15-64 rokov • Počet osôb z MRK, ktoré využívajú sociálne služby a služby zdravotno-výchovnej osvety, prevencie a poradenstva • Zvýšenie návštevnosti regiónu			
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach regiónu** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Regiónu v oblasti občianskej spoločnosti	*Zvýšiť záujem ľudí o veci verejné, zlepšiť životné podmienky sociálne slabých skupín obyvateľov a začleniť ich do spoločnosti.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Rozvíjanie kultúry spolupráce a tolerantného spolunažívania.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
• Koordinácia realizácie SPRO Horného Liptova a zabezpečovanie procesu monitorovania a hodnotenia/aktualizácie SPRO HL (2015-2022, 5.000€/rok) • Riadenie implementácie Stratégie CLLD (Priorita 4, 2016-2022, 20.000€/rok) • Koordinovanie a administratívne zabezpečenie činnosti Národnej siete slovenských MAS (2015-2018, 4.800€) • Projekty spolupráce v rámci Stratégie CLLD (2017-2022, 10.000€/rok) • Podpora komunitných projektov (2015-2022, 10.000€/rok) *3.1* *Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach* • Vytváranie a udržiavania regionálnych databáz, zber tlačených a audiovizuálnych materiálov o území (Pamäť regiónu) • Podpora a monitorovanie informačných aktivít v obciach • Podujatia zamerané na zvyšovanie vedomostí o regióne (napríklad Sem a tam po Hornom Liptove, Regionálna olympiáda) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí regionálneho významu* • Spoločenské a športové podujatia zamerané na medziobecnú a medzisektorovú spoluprácu, rozvoj solidarity a dobrovoľníctva v území regiónu (napríklad O pohár predsedu MAS, Retroparty KNL, Benefičný koncert KNL, Deti deťom, Čin roka, Osobnosť Horného Liptova, Okolo	• *MAS Horný Liptov* • *NSS MAS* • *Komunitná nadácia Liptov* • *RRA Liptov* • *Školy HL* • *Obecné knižnice* • *Obce HL* • *Obecné spolky kluby a združenia* • *Mesto L. Hrádok* • *Nadácia Ekopolis* • *Nadácia Orange* • *Nadácia SPP* • *Materské centrá (Svetluška)* • *Caffe Exclusive* • *Art štúdio LH* • *Súkromné tanečné konzervatórium* • *ETP*

Slovenska na bicykli za 5 dní, otváranie cyklotrás, certifikácia Cyklisti vítaní, SokoLH – športový deň a komunitný deň dobrovoľníctva a pod.) • Nadregionálne podujatia v oblasti kultúry a športu (napríklad Tatranský Kamzík, IDO, Tanec v srdci) • Cena Ladislava Habiňáka • Šikovný trh • Hrádocká Lahoda – festival mladých, Kogenfest – letný festival • Voňavé Vianoce – súťaž pre základné školy *Podpora fungovania spoločenských organizácií* • Inštitucionálne granty pre organizácie regionálneho významu • Technická asistencia pri tvorbe a implementácii projektov • Stáže a výmeny lídrov, odborníkov a dobrovoľníkov medzi spoločenskými organizáciami *3.2.* *Regionálna výchova a vzdelávanie* • Ochrana pamiatkového fondu, ktorý je integrálnou súčasťou životného prostredia *3.4* *Rozvíjanie svojpomoci a dobrovoľníctva* • Podpora projektov svojpomoci a dobrovoľníctva (malé grantové programy) • Kluby komunitného plánovania • Rozvoj darcovstva *Zlepšovanie prístupu k spravodlivosti a vnímania problémov druhých* • Diskusné stretnutia na školách s odborníkmi *Menšiny, rovnosť príležitostí, tolerancia voči inakosti* • Podpora rozvoja kultúry Rómov	• *Open Society Fund* • *OZ Romodrom* • *Partnerské MAS v EÚ* • *Útulok Psia nádej* • *Charitatívne organizácie, cirkev* • *Ľudskoprávne organizácie* • *Špeciálna škola L. Hrádok* • *Krajský pamiatkový úrad Žilina, Ružomberok*
Predpokladané finančné zdroje	*štátne a európske fondy, vlastné zdroje MAS HL a Komunitnej nadácie Liptov*
Indikatívna finančná intervencia	***320 tisíc eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie nových partnerstiev nadregionálnej úrovne • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu rozvoja dobrovoľníctva a solidarity	tis. eur	obce, spoločenské organizácie	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií v regióne • Počet spoločných podujatí na regionálnej úrovni • Počet novovytvorených partnerstiev nadregionálnej úrovne • Počet podujatí s partnerskými organizáciami			

Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby regiónu v oblasti životného prostredia	*Zlepšiť starostlivosť o krajinu a nakladanie s odpadmi, prevenciu pred prírodnými katastrofami.* *Podporovať vzdelávanie a osvetu v oblasti nakladania s odpadmi u producentov.* *Podporovať vzdelávacie a informačné aktivity v oblasti ochrany ŽP, údržby prírody a krajiny.* *Podporovať zavádzanie nových technológií šetrných k ŽP a OZE.* *Realizovať opatrenia na zmierňovanie zmeny klímy a včasné varovanie pred prírodnými katastrofami , ochrana pred povodňami.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Koncentrácia zdrojov do ochrany prírodných hodnôt, spolupráca štátnej správy, samosprávy, podnikateľských subjektov, Štátnej ochrany prírody, TANAP a NAPANT a občianskych iniciatív.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
• Koordinácia realizácie SPRO Horného Liptova a zabezpečovanie procesu monitorovania a hodnotenia/aktualizácie SPRO HL (2015-2022, 5.000€/rok) • Riadenie implementácie Stratégie CLLD (Priorita 2, 2016-2022, 20.000€/rok) *4.1* *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Súťaž škôl v triedení odpadu • Likvidácia čiernych skládok a environmentálnych záťaží • Výrazná podpora vzdelávania a osvety zameraná na producentov odpadov najmä v domácnostiach a menších prevádzkach • Podpora budovania malých zberných dvorov na území obcí 4.2. *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží, protipožiarne opatrenia* • Podpora budovania systémov protipovodňovej ochrany, a systémov protipožiarnej ochrany na úrovni monitorovacích systémov, budovaním malých vodozádržných zariadení na vodných tokoch • Údržba a spravovanie krajiny *4.3.* *Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby* • Výchova k udržateľnému využívaniu miestnych zdrojov a starostlivosti o krajinu • Lesná pedagogika (SOŠL) • Zvyšovanie právneho vedomia obyvateľov regiónu v oblasti životného prostredia • Podpora zavádzania OZE a nových technológií šetrnejších k ŽP *Zvyšovanie znalostí o území a jeho hodnotách* • Ochrana pamiatkového fondu, ktorý je integrálnou súčasťou životného prostredia	• *MAS Horný Liptov* • *Školy regiónu* • *Obce regiónu* • *SOŠL Liptovský Hrádok* • *Vlastníci a obhospodarovatelia lesov a lesnej pôdy* • *Vlastníci a správcovia vodných tokov*
Predpokladané finančné zdroje	*štátne a európske fondy a dotácie, nadačné fondy, rozpočty obcí*

Indikatívna finančná intervencia	***180 tisíc eur***			
Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zlepšenie životného prostredia v obciach	• tis. eur	•	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zlikvidovaných čiernych skládok v regióne • Počet zrealizovaných projektov zameraných na zlepšenie kvality životného prostredia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky		obce	
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5 Formuláre opatrení špecifických cieľov pre obce

Prepojenie medzi regiónom a jednotlivými obcami je vyjadrené formou rovnakých formulárov opatrení a špecifických cieľov. Vzhľadom k tomu, že spracovatelia dokumentu SPRO pristupovali k spracovaniu údajov za každú obec individuálne v spolupráci s pracovnou skupinou na úrovni obcí, základná štruktúra informácií o obciach je rovnaká. Údaje sa líšia mierou spracovania detailov.
Základná štruktúra informácií: minulosť a súčasnosť obce, vízia obce a stratégia jej dosiahnutia, prehľad organizácií zapojených/pôsobiacich v obci, prehľad budov vo vlastníctve obce, zoznam kultúrnych inštitúcií v obci, zoznam spoločenských organizácií, neformálnych zoskupení, prehľad poskytovaných služieb v obci. Ďalej zloženie pracovnej skupiny, prehľad silných a slabých stránok obce, príležitostí a ohrození. Potom nasledujú formuláre špecifických cieľov, ktoré sú rovnaké pre obce aj pre úroveň regiónu.

4.5.1 Beňadiková

Minulosť a súčasnosť Beňadikovej

Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1352. V Beňadikovej žili zemianske rody Kiszelyovcov, Detrichovcov a Lubyovcov. Z roku 1559 je najstarší záznam o tunajšom kostole - kaplnke svätej Doroty, ktorá patrila k svätoondrejskej farnosti. Kaplnka bola niekoľkokrát zničená, až podľahla požiaru. Zaujímavosťou je, že okolo roku 1810 bol v Beňadikovej zvonárom s povinnosťami obecného sluhu neskorší významný spisovateľ a rozširovateľ kníh Matej Hrebenda Hačavský. V obci bola šľachtická protestantská škola, ktorá mala bohaté tradície a zriadili ju tunajší zemania pre svoje deti, ale aj pre deti bohatších poddaných Beňadikovej a okolia. V roku 1885 bola vybudovaná Obecná škola v Beňadikovej. Škôldozorný úrad pre Liptov a Oravu tu mal svoje sídlo v rokoch 1881 - 1904, v tom čase bol školským inšpektorom Arpád Kiszely, liptovský hlavný župan. V minulosti boli v obci tri kaštiele a jedna kúria. Dnes sa na území obce nachádza už len Detrichovská kúria a kaštieľ Kiselyovcov. Pred obecným úradom je Pamätník padlým s holubicou mieru. V obci sa z minulosti zachovalo niekoľko drevenic.
Obec Beňadiková leží v strednej časti Liptovskej kotliny v doline potoka Trnovec. Chotár obce je svahovitý. V drevnatých porastoch v okolí potoka rastie vŕba, jelša, brest a topoľ. V zalesnených častiach je typický smrek, borovica i smrekovec opadavý. Zo živočíšnej ríše tu žijú hlavne srna, zajac, líška a diviak. Vtáctvo je zastúpené rôznymi druhmi, ktoré tu zimujú aj prilietajú na hniezdenie. Výnimočným úkazom sú pelokarbonátové gule z obdobia treťohôr. Tento prírodný chránený útvar sa nachádza v časti obce Háje (Bahno).
Beňadiková má spracovaný platný územný plán, v ktorom je zahrnutý aj priemyselný park. Počíta sa s rozsiahlou výstavbou rodinných domov v časti Záhrady a oddychovou zónou v časti Roveň (pri Váhu) a vybudovaním novej vodovodnej prípojky.
Medzi významné športové podujatia patrí *Beh oslobodenia* (v roku 2015 už 29. ročník) venovaný pamiatke Viliama Zlejšieho. Jazdecký klub *Al Asil* sa umiestňuje na prvých miestach medzinárodných súťaží. V obci pôsobí TJ Sokol Beňadiková, predovšetkým aktívne pracuje futbalový klub a v poslednej dobe obec poskytuje priestory Kultúrneho domu na športové vyžitie žien. V obci pôsobí aj Červený kríž a Zväz žien. Aj napriek dnešnej pretechnizovanej dobe občania obce naďalej prejavujú záujem o návštevu Obecnej knižnice, preto obec vo svojom rozpočte každoročne vyčleňuje prostriedky na nákup knižného fondu. Jej návštevníkmi sú tak malí škôlkari, ľudia v produktívnom veku, ale aj dôchodcovia. Obľúbenými podujatiami sú Deň obce, Posedenie s občanmi na starobnom dôchodku spojené so slávnostným obedom, Rozlúčka so starým rokom a privítanie Nového roka.
V obci sú dve predajne potravín, pohostinstvo Pohoda, hospodársky dvor spoločnosti AGRIA Liptovský Ondrej a. s., stolárska dielňa a výrobňa obalových materiálov.
Ubytovanie záujemcovia nájdu v štýlovej drevenici Chata Baranec, v Detrichovskej kúrii, ako aj v súkromí rodinných domov. V okruhu 20 km od obce je veľa turistických atrakcií, napríklad zjazdovky v Liptovskom Jáne, Závažnej Porube, Jakubovanoch, Žiarskej doline, lyžiarske stredisko v Jasnej, Aquapark Tatralandia a turistické chodníky na Baranec a Poludnicu.

4.5.1 Beňadiková

Beňadiková v roku 2022

Beňadiková je obec, obyvatelia ktorej si pochvaľujú život bohatý na kultúrne vyžitie, športové a relaxačné možnosti a dobrú dostupnosť pracovných príležitostí. Pri vstupe do obce návštevníkov víta upravené prostredie. Po bývalej železničnej trati vedie cyklochodník. V jeho okolí sú priľahlé pozemky využité na rekreáciu a bývanie. V obci aktívne pracuje dobrovoľný hasičský zbor, jeho činnosť je dobre zabezpečená materiálovým vybavením. V obci je vybudovaná centrálna zóna ako miesto oddychu s lavičkami a multifunkčné ihrisko (kurty, volejbal). Rybníky pri Váhu tvoria rekreačné zázemie obce. Nové verejné osvetlenie s kamerovým systémom minimalizuje riziko vandalizmu.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- **sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry**,
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť služieb a infraštruktúry.

Členovia pracovnej skupiny Beňadiková

Pracovná skupina v obci Beňadiková pracovala v zložení:

- Ján Martinovič, starosta obce,
- Juraj Zlejší, poslanec, podnikateľ,
- Ing. Ján Janovčík, poslanec, podnikateľ.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 13. 11. 2015 (Uznesenie č. 43/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce a úradnej tabuli v dňoch 2. 11. 2015 – 18. 1. 2016.

4.5.1 Beňadiková

Silné a slabé stránky Beňadikovej

Silné stránky	Slabé stránky
• Pekné prírodné prostredie • Výhodná poloha obce - blízkosť mestských aglomerácií, významných stredísk CR, • Dobré možnosti na turistiku - zimnú aj letnú. Vzdialenosť k najbližším vlekom je do 5 km, cyklotrasa je napojená cez Jakubovany na magistrálu, tým pádom aj pešia turistika je veľmi blízko. • Vybudovaná základná infraštruktúra zahŕňa 2 predajne, možnosť kultúrneho vyžitia v Kultúrnom dome a športového vyžitia v Športovom areáli obce Beňadiková • Ambulancia všeobecného lekára pre dospelých • Dobré dopravné spojenie - blízkosť diaľnice D1. Vynikajúce pripojenie na diaľnicu v obidvoch smeroch, ktoré je vzdialené 2 km od obce • Existencia veľkých aj malých poľnohospodárskych subjektov (AGRIA Liptovský Ondrej a.s., BENEDEX KISELY s.r.o., súkromne hospodáriaci roľníci) • Obecné nehnuteľnosti, ktoré sú prenajímané - príjem obce (obecné nájomné byty, Kultúrny dom) • Existencia prírodných atraktivít - Chránený prírodný útvar PELOKARBONÁTOVÉ GULE) • Existencia podnikateľských objektov (stolárska výroba FAVAZ, Ján Martinovič STAVEBNÉ PRÁCE, drevovýroba Pavel Čenka, výroba výrobkov z papiera Pavel Perašín) • Aktívna cezhraničná spolupráca v rámci mikroregionálneho združenia Baranec • Vysporiadané pozemky na výstavbu RD a podnikateľských objektov • Fungujúci športový klub TJ Sokol Beňadiková • Obec je súčasťou LEADER územia MAS Horný Liptov • Športové rybárstvo	• Nedostatok pracovných príležitostí • Slabá propagácia obce smerom navonok • Nevyužitý prírodný potenciál pre aktivity CR • Nevyhovujúca doprava do miest • Nedostatok finančných zdrojov na investičné projekty • Nedoriešené vlastnícke vzťahy pre väčšie investičné zámery • Slabý záujem občanov o kultúrne a spoločenské aktivity • Málo podnikateľských aktivít realizovaných priamo na území obce

4.5.1 Beňadiková

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Beňadikovej v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*V súčasnosti na počet obyvateľov kapacita obchodov postačuje. Kultúrny dom je malý, ale nie je prioritou. Dôležitá je kanalizačná prípojka.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Veľa zámerov sa už čiastočne zrealizovalo, IBV nie je záujem urýchľovať, aby sa nenarušila rovnováha medzi pôvodnými a prisťahovanými obyvateľmi.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.2 *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia chodníkov v obci - vetva A (2015, 20.000€) • Rekonštrukcia chodníkov v obci – vetva B (2016, 75.000€) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Kanalizačná prípojka I. etapa (2016-2017, 24.800€) • Nové verejné osvetlenie s kamerovým systémom na minimalizáciu rizika vandalizmu (2016, 100.000€) *1.3* *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Centrálna zóna ako miesto oddychu s lavičkami - námestíčka v centre obce pred obecným úradom (2018-2020, 120.000€) • Multifunkčné ihrisko (kurty, volejbal), (2018, 65.000€) • Prebudovanie šatní v športovom areáli obce (2019-2021, 21.000€) • Úprava nádvoria pri kultúrnom dome (2016, 19.000€) • Výmena strešnej krytiny a oprava krovu kultúrneho domu (október 2015,13.500€) • Bezbariérový prístup a oprava schodiska a prístupového chodníka kultúrneho domu (2016, 7.500€, svojpomocne) • Oprava zavlhčenej vonkajšej fasády a muriva kultúrneho domu sanačnou omietkou (2015-2016, 6.500€) *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Doplnenie vybavenia Hasičskej zbrojnice (2015-2018 v prenajatých priestoroch, 50.000€) • Realizácia optických sietí internetu (2016-2020)	• *obec* • *Alconet s. r. o.* • *DHZ Beňadiková*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	***980 tis. €***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*

Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a DHZ	• m/m2 • projekt	• obec/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.1 Beňadiková

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Beňadikovej v oblasti práce a podnikania	*Obec je v oblasti práce viazaná hlavne na mesto Liptovský Mikuláš. Priamo v obci je málo podnikateľov, ale obec nemá k dispozícii pozemky, ktorými by mohla podporiť rozvoj podnikania. Nedoriešené vlastnícke vzťahy sú bariérou pre väčšie investičné zámery.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Kľúčovým hráčom v oblasti zamestnanosti je Agria, vlastní budovy, je predpoklad, že sa udržia existujúce pracovné príležitosti. Ponuku na spoluprácu dáva Benedex, aj na regionálnej úrovni. Dobrý predpoklad pre rozvoj turizmu dáva oblasť Rybníkov, ktorú už dnes navštevujú obyvatelia Podbrezín. Po prekládke železničnej trate vznikne možnosť vybudovania cyklodopravnej trasy do Liptovského Mikuláša na pôvodnom koľajovom zvršku. Obec má výborné dopravné prepojenie, v blízkosti je privádzač na diaľnicu D1. Úspešná cezhraničná spolupráca je predpokladom úspešnej implementácie projektových zámerov.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Podpora nových podnikateľských aktivít* • ubytovanie v časti Háje (budovy, oplotenie, potenciál 2-3 prac. miest), (2016-2022, 220.000€) • obora v časti Švihrová (2016-2022, 45.000€) • rozvoj hypoterapie (2016-2018, 30.000€) *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Rekreačné zázemie obce pri Rybníkoch (vybudovanie reštaurácie, vyčistenie vodných plôch), (2015-2022, 350.000€)	• *Obec/BENEDEX KISELY s.r.o.* • *Jazdecký klub AL ASIL*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	***645.000€***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0

Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.1 Beňadiková

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Beňadikovej v oblasti občianskej spoločnosti	*Prisťahovaní občania nemajú záujem o veci verejné a o spoločné budovanie rozvoja obce (iná, tzv. mestská mentalita).*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Pozitívom je možnosť podpory malých projektov zo strany MAS Horný Liptov. V obci fungovali spoločenské organizácie aj divadlo. Za predchádzajúcich 6 – 7 rokov sa veľa v obci urobilo. Aktívni sú športovci (futbalisti). Dobre funguje obecná knižnica.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Podpora kultúrnych podujatí v Kultúrnom dome • Obnova činnosti Červeného kríža v obci (2016) *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Podpora spoločenskej činnosti žien • Rozvoj obecnej knižnice • Podpora rozvoja futbalu • Obnova činnosti DHZ (2015)	• *Obec/MAS* • *Spolky v obci* • *TJ Sokol Beňadiková*

Predpokladané finančné zdroje	*obec*
Indikatívna finančná intervencia	***100 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí	• organizácia • podujatie	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.1 Beňadiková

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Beňadikovej v oblasti životného prostredia	*V obci bola storočná voda v rokoch 1957 a 1962. Je predpoklad, že úprava toku v Liptovskom Ondreji (napriamenie) spôsobí rýchlejší odtok vody pri vyšších stavoch do Beňadikovej.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá spolupráca obcí v rámci mikroregiónu Baranec.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Spracovanie biologického odpadu v kompostéroch (2016-2017) *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Sledovanie dopadu protipovodňových opatrení v Liptovskom Ondreji na Beňadikovú (2016-2017) • Spracovanie štúdie protipovodňových opatrení (2017) *4.3* *Zlepšovanie kvality životného prostredia v obci* • Rekonštrukcia umývačky automobilov a čistiarne odpadových vôd – hospodársky dvor Beňadiková (2017-2018)	• *Obec* • *Mikroregión Baranec* • *Povodie Váhu* • *Agria Liptovský Ondrej a. s.*

Predpokladané finančné zdroje	*európske fondy, vlastné zdroje investorov a obce*
Indikatívna finančná intervencia	***300 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na zlepšenie životného prostredia v obci	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové opatrenia • Počet zrealizovaných projektov zameraných na zlepšenie kvality životného prostredia	• kompostér • projekt	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.2 Hybe

Minulosť a súčasnosť Hýb

Obec leží v Liptovskej kotline na úpätí Vysokých Tatier v údolí Hybice a Bieleho Váhu. Známa je Hybská tiesňava a dobré podmienky života pre divožijúce druhy (rys, vydra). Kráľovské mestečko Hybe vzniklo v 13. storočí vďaka významnej polohe na križovatke obchodných ciest z Liptova do Spiša. Hybenia sa okrem tradičného roľníctva venovali aj remeslám a najmä obchodu. Od konca 13. storočia sa tu konal trh. V hospodárskom živote mestečka zohralo svoju významnú úlohu aj baníctvo.
Súčasné Hybe sú poľnohospodárskou obcou s drobnými prevádzkami miestneho významu (stavebníctvo, umelecké kováčstvo, čistenie peria, obchod, pohostinstvo a ďalšie). Roľnícke družstvo je prosperujúcim subjektom a Urbárske pozemkové spoločenstvo Hybe je ekonomicky najsilnejším podnikom v obci. Spoločenskú infraštruktúru tvoria základná škola, škôlka, kultúrny dom, dva kostoly (evanjelický a rímsko-katolícky, v ktorom je pochovaný uhorský renesančný básnik Valentín Balassa), Dom Dobroslava Chrobáka, knižnica, pamätný dom a hrob básnika Jakuba Grajchmana, pamätný dom Alojza Štróbla, pamätný dom Alberta Škarvana. Jadro obce je vyhlásené za zónu kultúrneho bohatstva. Chrobákov dom je kultúrnym a informačným strediskom obce. Jeho súčasťou je Pamätná izba Dobroslava Chrobáka, expozícia o kultúre a histórii Hýb, hrnčiarska dielňa a dielňa na pečenie a zdobenie medovníkov. Divadlo Juraja Grajchmana ročne nacvičí dve predstavenia.
Silné športové zázemie obce tvoria miestni športovci združení v TJ Tatran Hybe (futbalový, lyžiarsky a stolnotenisový oddiel). Získavajú ocenenia v celoslovenskom meradle, najmä v bežeckom lyžovaní. V Hybiach sú veľmi dobré podmienky pre zimné športy, cykloturistiku, pešiu turistiku (Hybická tiesňava, minerálne pramene) a hubárstvo. Nachádza sa tu lyžiarsky vlek s ubytovaním, certifikované bežecké lyžiarske trate, ubytovanie v súkromí, dva penzióny. V obci pracuje Dobrovoľný hasičský zbor. V roku 2015 obec usporiadala už **34. ročník Lesného behu lyžiarov o putovný pohár starostu Hybe. V nedávnej minulosti bola obec známa svetovými pretekmi psích záprahov. Novou tradíciou sú Jarmočné dni hybského richtára a Futbalový turnaj dedinských štvrtí. Každoročne obec organizuje kurzy pečenia medovníkov, hrnčiarske kurzy, tematické popoludnia v knižnici, Lyžiarsky pochod hybským chotárom, Deň detí, Hasičský ples, Deň úcty k starším, MDŽ, Deň učiteľov, v pláne sú prednášky pre včelárov. V obci funguje bezpečnostný kamerový systém.**
Pri evanjelickej cirkvi pôsobí evanjelický cirkevný spevokol a detský spevokol Zvonček. Miestnu školu navštevujú deti z okolitých obcí (Vyšná Boca, Nižná Boca, Kráľova Lehota, Malužiná). Základná škola má dobre vybavenú počítačovú triedu v rámci Infoveku a využíva Internet. Žiaci základnej školy sú úspešní v okresných súťažiach (Pytagoriáda, literárna súťaž), škola poriada množstvo podujatí (Deň matiek, Ekodeň, celoslovenská súťaž v pečení a zdobení medovníkov vždy pred Vianocami pre žiakov základných škôl od šiesteho po deviaty ročník), používa moderné metódy vyučovania, zapája sa do projektov zameraných na informačné technológie a ochranu životného prostredia. V škole pracuje 13 krúžkov (športy, tanec, vedomosti, manuálne zručnosti, internet a multimédiá, rôzne hry, jazyky).
Aktívni sú skauti a v obci sa uskutočňujú rôzne včelárske aktivity.
Dnešní Hybenia sú hrdí nielen na okolitú prírodu, ale aj na svoju kultúrnu minulosť, na významné osobnosti, ktoré vyšli z Hýb a uplatnili sa v rôznych oblastiach spoločenského i kultúrneho života. Z bohatého zoznamu spomenieme niektorých z nich – spisovatelia Dobroslav Chrobák a Peter Jaroš, historik a spisovateľ Rudo Brtáň, básnik Július Lenko, herci Ivan Rajniak, Ondrej Jariabek, Teodor Piovarči, Slavo Záhradník, režisér Ondrej Rajniak, režisérka ochotníckeho divadla Ružena Jariabeková, divadelný teoretik Rudolf Mrlian, akademický maliar Pavol Michalides, architekti Ján Svetlík, Jozef Chrobák, Vladimír Chrobák, Ján Mlynár, lekári Rudolf Rajniak, Július Breza, Ján Breza, publicisti Ondrej a Jozef Marušiak, dramaturg a prekladateľ Slavo Marušiak a mnohí ďalší.
Obec zabezpečuje rozvoz obedov seniorom, sú tu tri obchody potravín, mäsiarstvo, rozličný tovar a dve pohostinstvá. Komunikácia samosprávy s občanmi funguje cez webstránku obce, rozhlas, informačné tabule, informačné centrum, facebook a knižnicu. V budúcnosti obec plánuje skvalitniť infraštruktúru cestovného ruchu, revitalizovať námestie, pristaviť odborné učebne ku škole, postaviť materskú školu a byty, aby sa mladí vrátili do Hýb. S ostatnými obcami Horného Liptova sa pospája novými cyklotrasami. Potrebné je tiež podporiť rozvoj podnikania, či už výhodným prenájmom obecných priestorov, zvýšením povedomia o kultúre podnikania, ale aj poskytovaním služieb

podnikateľom, aby nemuseli všetko vybavovať v meste. Kultúrny dom je potrebné prerobiť na kultúrny stánok, ktorý bude efektívne využívaný v prospech ľudí na rozvoj voľnočasových aktivít a organizovanie športových podujatí.

Hybe v roku 2022

V Hybiach sa dobre žije, je tu príjemné a zdravé prostredie, kvalitné bývanie a služby. V centre je malé námestie, v obci sú vybudované chodníky. Miestni podnikatelia poskytujú reštauračné a ubytovacie služby. Na urbárskej pôde pri benzínovej pumpe je postavená koliba, ktorá návštevníkom ponúka tradičné jedlá. Počet obyvateľov obce sa zvýšil, mladí majú vytvorené podmienky, potrebné pre ich návrat do obce. Miestni podnikatelia dodržiavajú pravidlá kultúry podnikania. Tretia etapa prístavby školy je ukončená, žiaci a pedagógovia využívajú nové moderné odborné učebne. Možnosti na kultúrne a športové vyžitie vzrástli. Na okraji obce je zriadené zariadenie pre starších seniorov a ekofarma. Domáci aj návštevníci sa do obce radi vracajú.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Hybe

Pracovná skupina v obci Hybe pracovala v zložení:

- Martin Piovarči, starosta obce,
- Jozef Koscelník, poslanec obecného zastupiteľstva,
- Mgr. Danka Krajčovičová, obecný úrad,
- Mgr. Helena Dudová, základná škola,
- Ing. Jaroslav Piovár, TJ Tatran Hybe,
- Dano Duriš, DHZ,
- p. Šuňavcová, obecný úrad,
- Mgr. Žiška, poslanec.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 10. 12. 2015 (Uznesenie č. 40) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke a úradnej tabuli obce v dňoch 18. 11. 2015 – 18. 1. 2016.

Silné a slabé stránky Hýb

Silné stránky	Slabé stránky
1. Základná vybavenosť a služby • Obec je čiastočne sprístupnená diaľnicou D1 Hybe – Važec • Obec má vlastný zdroj pitnej vody • Posilnená je elektrická sieť • Posilnená je sieť T-mobile, príjem signálu Orange je tiež kvalitný • Káblová televízia • Obec je úplne odkanalizovaná • Vybudovaný chodník popri ceste • V obci je zabezpečený odtok dažďovej vody • Evanjelický kostol a. v. • Rímsko-katolícky kostol z 13. storočia • Kultúrny dom (postavený 1959, zrenovovaný 1999) • Dom smútku • Základná škola (v nájme ECAV, obec má záujem na odkúpení) • Materská škola • Pošta • Knižnica • Futbalové ihrisko • Multifunkčné ihrisko • Vlek na zjazdové lyžovanie (bežecké a lyžiarske trate sú certifikované) • Bytový dom s 24 BJ • Obec má typické znaky stredoeurópskych miest • V roku 1265 získali Hybe výsady slobodného kráľovského mesta s možnosťou voliť si richtára a farára • Najväčšie námestie v hornom Liptove (zóna kultúrneho bohatstva) • Zachovaná pôvodná murovaná architektúra • Dom Dobroslava Chrobáka **2. Zamestnanosť a podmienky pre podnikanie** • Relatívne nízke ceny ubytovania v obci • Existuje nevyužitý bytový fond • Obec má výbornú polohu pre rozvoj turizmu, je východiskom do Nízkych a Vysokých Tatier • Ekonomicky najsilnejšia a stabilná organizácia v obci je Urbárske pozemkové spoločenstvo (UPS) a Roľnícke družstvo Hybe (v súčasnosti zamestnáva 70 ľudí) **3. Občianska spoločnosť** • Ľudia sú hrdí na svoju minulosť • V obci sú lídrovské osobnosti aj medzi mladými ľuďmi • V minulosti v obci pôsobilo kvalitné divadlo so silnými osobnosťami (režiséri), teraz Divadlo J. Grajchmana ročne odohrá dve predstavenia • Významní hybskí remeselníci (špičkoví hrnčiari,	**1. Základná vybavenosť a služby** • Štátna cesta I/18 je preťažená a zničená • Časť kanalizácie nie je napojená na ČOV (20%) • Dochádzanie za zdravotnými službami do Liptovského Hrádku alebo Východnej • Priamo v obci chýba stredisko opatrovateľskej služby **2. Zamestnanosť a podmienky pre podnikanie** • V obci sú málo rozvinuté kvalitné služby • Chýba reštauračné zariadenie na úrovni, ktoré by mohli využívať náročnejší turisti • Chýbajú podnikatelia v oblasti ubytovania na súkromí **3. Občianska spoločnosť** • Závislosť v rozhodovaní o finančných investíciách od širokej rodiny, psychická bariéra začať podnikať a neochota riskovať spôsobuje, že ľudia v obci sú málo

kachliari, peciari, nábytkári) • Hrnčiarska dielňa • Miestne múzeum v Dome Dobroslava Chrobáka • organizujú sa tu hornoliptovské jarmoky (Jarmočný deň hybského richtára, 16. ročník) • Životný štýl občanov je založený na roľníckych tradíciách a súdržnosti viacgeneračnej rodiny • V obci je vytvorené silné športové zázemie, miestni športovci získavajú ocenienia v celoslovenskom meradle (bežecké lyžovanie) • Skúsenosť s organizovaním medzinárodných športových podujatí • Evanjelický cirkevný spevokol Zvonček (deti aj dospelí) • Katolícka mládež je záujmovo podchytená (venuje sa spevu v kostole) • Miestnu školu navštevujú deti aj z okolitých obcí (Vyšná Boca, Nižná Boca, Kráľova Lehota, Malužiná) • Škola má dobre vybavenú počítačovú triedu v rámci Infoveku a využíva Internet • Včelárske aktivity • História cechov (obuvníci, stolári) • Paleontologické nálezisko pravekých skamenených organizmov v časti obce Ružiakovie závoz • V Hybiach je pochovaný maďarský renesančný básnik a lyrik Balassi Bálint • Z Hýb pochádza množstvo významných osobností: Dobroslav Chrobák, spisovateľ a historik, Jakub Grajchman, básnik, Ľudovít Orpahnides, učiteľ a ovocinár, Belo Klein-Tesnoskalský, spisovateľ, Peter Jaroš, spisovateľ, Rudolf Brtáň, spisovateľ, Július Lenko, spisovateľ, Ivan Rajniak, herec, Ondrej Jariabek, herec, Teodor Piovarči, herec, Pavol Michalides, akademický maliar, Ružena Jariabeková, režisérka ochotníckeho divadla **<u>4. Životné prostredie a využívanie zdrojov</u>** • V obci funguje separovaný zber odpadu • Obec sa nachádza v ochrannom pásme národných parkov (TANAP, NAPANT) • Obec má výbornú polohu pre rozvoj turizmu, je východiskom do Nízkych a Vysokých Tatier • Do obce je pekný vstup • Výhľady a pekné miesta na fotografovanie (pohľad na Kriváň od motela neďaleko kríža je jeden z najkrajších v Liptove) • Pstruhové vody v Hybici a Váhu • Výskyt chránených živočíšnych druhov (napr. tetrov holniak, orol skalný, rys ostrovid, vydra riečna) • Výskyt vzácnych druhov rastlín (ľalia zlatohlavá, soldanelka, orlíček obyčajný, plesnivec alpínsky a poniklec obyčajný) • Hojný výskyt liečivých rastlín a jedlých húb	aktívni (vo vzťahu ku službám v rámci cestovného ruchu) • Slabo zastúpená je čo do počtu stredná generácia • Nepriaznivý demografický vývoj (počet novonarodených detí klesá) **<u>4. Životné prostredie a využívanie zdrojov</u>** • Obmedzenia vyplývajúce z ochrany prírody nie sú kompenzované • Koryto Hybice je znečistené • Premnožená vydra

4.5.2 Hybe

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Hýb v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Chýba napojenie diaľnice D1 zo smeru Hybe – L. Mikuláš a tiež dobudovanie diaľnice Žilina – Košice (preťažená štátna cesta). Požiadavkou doby je úplne odkanalizovaná obec, vybudovaná centrálna zóna. Aby sa zvýšil počet obyvateľov, treba vytvoriť podmienky mladým pre ich návrat do obce.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Začať rokovania s NDS o vybudovaní privádzača D1 na smer L. Mikuláš.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.2 *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia zastávok (2015, 200€) • Rekonštrukcia ďalších ciest (2015-2016, 30 000€) • Rekonštrukcia mostov v obci (2015-2022, 100 000€) • Vybudovanie prístupových ciest s odvodom dažďovej vody ku sociálnej budove a k bytovým jednotkám (2015-2016, 30 000€) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Dobudovať kanalizáciu (2016-2022, 2 632 155,47€) *1.3* *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Rekonštrukcia budovy TJ Tatran Hybe (2017-2022) • Rekonštrukcia budovy pre lyžiarsky oddiel TJ Tatran Hybe (2017-2022) • Modernizácia obecnej knižnice (2016, 2000€) • Riešiť sociálnu starostlivosť Dom opatrovateľskej služby/Denný stacionár (2022) • Zriadenie dráhy na trénovanie pre hasičov (2022) • Zriadenie detských jaslí (2022) • Odkúpenie a následná rekonštrukcia cirkevnej časti základnej školy s materskou školou (2016+, 100 000€) • Prístavba a nové odborné učebne ZŠ(2017-2022) • Rekonštrukcia kultúrneho domu (2016+,150 000€) • Revitalizácia námestia (2017-2022) • Rekonštrukcia kostola (2016-2022) • Rekonštrukcia obecného úradu - zateplenie obecného úradu, výmena podláh, hygienických zariadení (2016, 40 000€) • Revitalizácia parkov (2017-2020) • Ostrovček zelene v Jerichu opatriť lavičkami (2016, 800€) • Oplotenie a postupná rekonštrukcia cintorína (2016-2020) • Úprava za Domom D. Chrobáka, prekrytie za domom pri východe do záhrady, rozšírenie múzea vo vonkajších priestoroch (2017-2022)	• *Obec* • *Športovci* • *ZSK* • *Hasiči* • *ECAV* • *RKC*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	***3.500 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

4.5.2 Hybe

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti	• m/m2 • projekt	• obec/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.2 Hybe

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Hýb v oblasti práce a podnikania	*V obci chýbajú reštauračné a ubytovacie služby, koliba s tradičnými jedlami. Potrebné sú nové pracovné príležitosti pre prílev mladých do obce. Treba zvýšiť kultúru podnikania, aby sa návštevníci do obce radi vracali.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Podpora rozvoja podnikania zo strany obce.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Kúpiť snežné pásové vozidlo a skútre (2017-2022) • Zriadiť kemp v areáli TJ Tatran Hybe (2017-2022) • Vybudovať športové letisko (2017-2022) • Na pozemkoch smerom na Kokavu postaviť rekreačné zariadenie s cestným napojením (2017-2022) • Riešiť vodu pre chatu pri vleku (malý zámer) a zasnežovanie vleku a bežeckých tratí (veľký Zámer), kúpiť snežné pásové vozidlo, skútre (2017-2022) • Rozšírenie cyklotrás (2017-2022) • Udržiavanie bežeckých tratí – prepojenie s Liptovskom Kokavou, zasnežovanie vleku a bežeckých tratí (2016-2022) • Prepojenie cyklistických trás na spojenie s raftingom na Belej, resp. splavovanie Váhu (2022) • Revitalizácia studničiek, ich zmapovanie s orientačnými návodmi a odpočívadlami pozdĺž cyklistických trás (2016, 1000€) • Opravy prístupových ciest k ubytovacím objektom UPS Hybe Jasenovisko, Uložisko, Krivánka, Zadná (2016-2022, 45.000€) • Rekonštrukcia "Koniarky" Bystrá (2016-2022, 100.000€) • Úprava areálu horárne Bystrá (2015-2017, 10.000€) • Rekonštrukcia chatky Vachtarová (2015, 5.000€) • Oprava horárne Svidovo – stará (2015, 5.000€) • Vybudovanie infraštruktúry objektov UPS Hybe mimo obce Hybe – drevárne, lavičky, vodovody, altánky, oddychové miesta, chodníky (2016-2022, 100.000€) • Lavice cez Váh (2015-2016, 6.000€) • Oprava cesty Vorátec Kundrátovo (2015, 200.000€) • Oprava ciest Sihly a Rigol (2015-2020, 110.000€ *Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve* • Umelá obnova lesa – zalesňovanie, cca 400 ha (2015-2022, 600.000€) • Iné pestovné činnosti - ochrana kultúr, oplotovanie, vyžínanie (2015-2022, 1.200.000€) • Prekrytie potoka HES Šmítkovo (2016, 15.000€) • Dobudovanie infraštruktúry HES Šmítkovo vrátane opráv oblúkovej haly (2015-2016, 10.000€) • Opravy a rekonštrukcia poľovníckych zariadení - posedy, krmelce, soliská, lúčky pre zver (2015-2022, 50.000€) • Opravy a rekonštrukcia budov UPS (2015-2022, 80.000€) • Rozšírenie parkoviska pri Urbárskom dome (2015, 1.000€) • Asfaltový koberec pred oblúkovou halou (2017-2020, 50.000€) • Obnova softvérového vybavenia a výpočtovej techniky UPS Hybe (2015-2022, 80.000€)	• Obec/TJ • UPS Hybe • PD • Jednota dôchodcov

• Plantáž vianočných stromkov (2015-2016, 10.000€) • Opravy a údržba lesných skladov (2016-2022, 10.000€) • Opravy, údržby, budovanie nových snehových jám (2016-2022, 15.000€) • Nová technológia na Drevospracujúci podnik (2017-2020, 350.000€) • Nová odvozná súprava na drevo (2017-2020, 300.000€) • Obnova vozového parku UPS Hybe (2017-2022, 150.000€) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Vytvoriť priaznivejšie podnikateľské podmienky (výhodný nájom potrebným službám) • Salaš, EKO-farma, obora (2022) • Zriadenie reštaurácie, pizérie, penziónov/hotela • Zariadenie pre seniorov, ekofarma • Rekreačné chaty • Posilnenie včelárskych aktivít • Plynofikácia hospodárskeho dvora Šmítkeň + sociálna budova roľníckeho družstva • Kanalizácia hospodárskeho dvora Šmítkeň napojená na ČOV, sociálna budova, bytové jednotky • Vybudovanie pevného senážneho žľabu na dvore Šmítkeň • Dobudovanie manipulačných plôch a objektov dvora Ondráška - drevárska výroba *2.2* *Budovanie informačno-náučných turistických trás* • Sprístupnenie jaskýň vo Vachtarovej (2022) • Sprístupnenie Hybickej tiesňavy, náučný chodník, napojenie na lesnú cestu a prepojenie s Východnou • Budovanie informačných tabúľ UPS Hybe (2016-2022, 17.000€)	• Obec/TJ • UPS Hybe • PD • Jednota dôchodcov
Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	***3.520 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.2 Hybe

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Hýb v oblasti občianskej spoločnosti	*Zlepšiť podmienky voľnočasových a športových aktivít, viac športovísk a možností na kultúrne vyžitie.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá spolupráca spolkov a obce, široká paleta podujatí.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Usporiadanie pretekov psích záprahov (2017-2022) • 750. výročie udelenia mestských práv (2015) • Postaviť na námestí hybský orloj (2022) • Pravidelné podujatia v obci: Lesný beh (54. ročník/2015) o pohár starostu, jarmočný deň, pečenie a zdobenie medovníkov, hrnčiarske kurzy, „Polárny“ lyžiarsky pochod hybským chotárom, futbalový turnaj dedinských štvrtí, hasičský ples, školský ples, tematické popoludnia v knižnici, Deň úcty k starším, MDŽ, Deň učiteľov, výstavy fotografií a obrazov *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Regionálne mládežnícke centrum pre rozvoj kreativity mládeže (2022) *3.2* *Regionálna výchova a vzdelávanie* • Vydanie monografie o Hybiach (2016, 3.000€) • Vydať slovník/encyklopédiu rečí a zvyklostí (2022) • Vydanie knihy Dejiny a súčasnosť UPS Hybe a DVD štyri ročné obdobia (2016-2017, 11.500€)	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *TJ Tatran* • *DHZ* • *UPS Hybe*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	***50 tisíc eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

4.5.2 Hybe

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií/zrekonštruovanie pamätných izieb a miestnych múzeí • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie nových partnerstiev nadregionálnej úrovne • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet vydaných monografií/zrekonštruovaných pamätných izieb/miestnych múzeí	• organizácia • podujatie • publikácia	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.2 Hybe

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Hýb v oblasti životného prostredia	*Protipovodňové a protierózne opatrenia.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Účinná spolupráca s partnermi obrábajúcimi pôdu.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.2 *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Protipovodňové opatrenia na úvrati obrábaných poľnohospodárskych pozemkov Pod Kráľovou, Pod Zjertom, v Hlbokej ceste, Pod Brezím, Za Hôrkou (2016-2022, 300 000€) • Zachytenie zeminy v období dažďov (protierózne opatrenia - Kráľová, Vyšné Hony) (2017-2022) • Požiarna vyhliadková veža Hybe (2016-2017, 40.000€) *4.3* *Vypracovanie a implementácia stratégií šetrného prístupu k životnému prostrediu* • Solárne panely – Úložisko, Vachtárová, Hlboký Jarok, Zadná, Bystrá, Jasenovisko (2015-2022, 15.000€) *Starostlivosť o vodné toky* • Vyčistenie a starostlivosť o potok Hybica (2016, 500€) *Výchova k udržateľnému využívaniu miestnych zdrojov a starostlivosti o krajinu* • Vyčistenie a rekultivácia pašienok – biele plochy (2015-2020, 30.000€)	• *Obec* • *PD Hybe* • *UPS Hybe* • *TJ Tatran Hybe*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	***380 tisíc eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protipožiarne opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o krajinu	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o krajinu	• projekt • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.3 Jakubovany

Minulosť a súčasnosť Jakubovian

Územie dnešnej obce bolo v minulosti tvorené osadami Javor, Hora a Jakubovany. Najstaršia písomná zmienka o Jakubovanoch je z roku 1352 v rámci majetkového sporu medzi potomkami Bohumíra a Detricha, Javor sa však spomína už v roku 1286. Obec mala v 16. storočí vlastné pečatidlo. Názov obce je odvodený od jej patróna - Jakuba. Na Vysokom Hrádku nad obcou sú pozostatky pravdepodobne keltského osídlenia a neskôr strážneho stanovišťa na obchodnej ceste zo Spiša.

Obyvatelia sú hrdí na svojich rodákov: známych módnych návrhárov Beátu Rajskú a Martina Hrču (najtalentovanejší módny návrhár roka na súťaži Brillance Fashion Talent 2008)**, trojnásobného majstra sveta v kick-boxe Mariána Kulizáka, spisovateľku Janu Bodnárovú a sólistku divadla Jonáša Záborského v Prešove Emíliu Jurčíkovú.**

Obec Jakubovany sa nachádza v krásnej scenérii Národného parku Západné Tatry pod majestátnym vrcholom Baranca (2184 m. n. m.), neďalekými vrchmi Roháčov – Pacholľa, Baníkov, Tri kopy, Plačlivô a Magury - Jakubiná. Jakubovany ležia v nadmorskej výške 750 m. n. m. Jakubovany majú vlastnú drevenú turistickú známku.

V Jakubovanoch sa dá ubytovať a denne stravovať v reštaurácii Penziónu Studená, ale aj v súkromí, posedieť pri vatre, občerstviť sa v kaviarni a pohostinstvách, navštíviť starú časť obce s pôvodnou ľudovou architektúrou dreveničiek, obdivovať vyrezávaný drevený oltár v evanjelickom kostole, ľudové remeselnícke výrobky - zvonce, vybíjané remenčeky, opasky, kapsy. Obec je bohatá minerálnymi prameňmi, nenáročnými cieľmi vychádzok sú Studená dolina, vodopády, v zime lyžiarsky areál Bane, letisko s možnosťou korčuľovania, cyklistické trasy a náučné turistické chodníky. Pre náročnejších je to hrebeňovka masívom Baranca až do Žiarskej doliny alebo do Jamnickej doliny a na Roháče. Dominantný Baranec poskytuje jeden z najkrajších výhľadov na Západné a Nízke Tatry, na Liptovskú kotlinu a časť Oravy. Fascinujúce zábery z okolia Jakubovian sú vo filme Tomáša Hulíka *Divočina zamrznutá v čase* ocenenom množstvom medzinárodných uznaní. Možno v ňom vidieť jakubovanské vlky a medvede a baču Imra, ktorý hovorí o spolužití s nimi pri chove oviec na salaši.

Jakubovany žijú bohatým spolkovým a športovým životom: občianske združenie Klokôtka sa stará o krásu a poriadok v obci, aktívny je Červený kríž (členky chodia pravidelne darovať krv, usporadúvajú rôzne akcie pre dôchodcov a kultúrne podujatia, starajú sa o zeleň na verejných priestranstvách v obci, organizujú poznávacie zájazdy), Dobrovoľný hasičský zbor, Športový klub Jakubovany, Turistický oddiel, Poľovnícke združenie Baranec. Každoročne sa poriada Výstup na Baranec, futbalový turnaj dorastu, Mesiac úcty k starším, Hasičská sobota (tanečná zábava pod širym nebom, rôzne zábavné hry pre deti aj dospelých, ukážky zo zásahu miestneho hasičského zboru, jazda na koni), Detský karneval v materskej škole, Maškarný ples (organizátorom je miestny spolok Červeného kríža, prihlásené masky súťažia o rôzne ceny, ale hlavne o priazeň zúčastnených) a na koniec Fašiangov Bursa (organizátormi sú spoločenské organizácie Červený Kríž, Hasiči, Klub turistov, obec), MDD – zábava v prírode, Poľovnícky ples. Na záver roka obec organizuje Silvestrovskú veselicu a novoročný ohňostroj na námestí.

Športový areál obce bol nedávno zrekonštruovaný, pribudol komplex zavlažovania, všešportové ihrisko s umelým trávnikom, v zime je tu klzisko. V obci je free ride areál (organizujú ho nadšenci z radov mládežníkov), dve detské ihriská. Bola ukončená úplná rekonštrukcia penziónu Jakubovany, šatní športového klubu, pristavená reštaurácia a letná terasa. Po celý rok je v priestoroch kultúrneho domu k dispozícii cvičná lezecká stena, bedminton, volejbal, stolný tenis a posilňovňa, v obecnom parku detské ihrisko. V obci sa každoročne organizuje Výstup na Baranec (tradične v auguste), Miniralley Liptov (s medzinárodnou účasťou), Memoriál Jána Blcháča a Tour de Filištín (v 1. ročníku 50 účastníkov).

Materská škola mala v školskom roku 2014/2015 36 detí. Je vybavená telocvičňou, vonkajším detským ihriskom a vlastnou kuchyňou. Má dve triedy a je spádovou pre obce Jakubovany, Liptovský Ondrej, Beňadiková, Jamník, Konská. budova si nutne vyžaduje opravu sociálneho zázemia. V obci nepôsobí Centrum voľného času, rodičia detí v škôlke im platia súkromne hodiny angličtiny. V škôlke majú hodiny náboženstva so seniorkou. Základná organizácia Červený kríž organizuje pre svojich členov kurzy prvej pomoci. Je to v obci veľmi aktívna organizácia. V obci je evanjelický kostol,

funkčný kultúrny dom a fungujúca knižnica. Občianska vybavenosť: cintorín, dom smútku, dve pohostinstvá, potraviny COOP Jednota. Bezpečnosť v obci: štátna polícia, dobrovoľný hasičský zbor. Internetizácia: lokálne siete Imafex, Alconet.
Obec nemá územný plán, riadi sa UP VÚC. Plánuje využívať starý lyžiarsky vlek, dobudovať vodnú nádrž (v zime na zasnežovanie, v lete ako prevencia v prípade vzniku požiarov). Studená dolina je takmer celá v katastri obce – potreba zrekonštruovať komunikáciu, majitelia chát sú ochotní sa poskladať na jej opravu. Obec chce naštartovať činnosť Penziónu na ihrisku (v majetku obce, toho času v prenájme). Potreba zateplenia budovy obecného úradu. Negatívom je problém so stavebnými parcelami, pôda je podmáčaná, hrozia zosuvy. Situáciu zhoršuje aj roztrieštenosť vlastníckych vzťahov. Obec sa môže rozšíriť len smerom do doliny. Potrebu vyregulovania miestneho potoka brzdí nevyjasnenosť vlastníctva (v správe povodia Váhu, stratili doklady o tom, že im to obec odovzdala).
Jakubovany spolu s ďalšími obcami v podhorí Západných Tatier tvoria Mikroregión Baranec.

Jakubovany v roku 2022

V Jakubovanoch sa dobre žije nielen pre krásne a zdravé prostredie na úpätí hôr, ale aj vďaka bohatému kultúrnemu, športovému a spoločenskému životu. Obec si zachováva tradície otcov a je pohostinná voči návštevníkom, ktorí sa sem radi vracajú. Obecný podnik poskytuje služby celému mikroregiónu Baranec a vytvára tak nové pracovné príležitosti. Do chatovej oblasti vedie nová cesta, na ktorú sa poskladali majitelia chát. Podarilo sa vyriešiť problémy s vlastníckymi vzťahmi a podmáčanou pôdou. Jakubovany sú aktívne aj v medzinárodných projektoch a s partnermi z okolitých krajín usporadúvajú zaujímavé a podnetné podujatia. Obec prosperuje a počet obyvateľov každým rokom rastie.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Jakubovany

- Ing. Milan Zuzaniak, starosta,
- Adam Blcháč, predseda PS.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 30. 11. 2015 (Uznesenie č. 69/11/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce a úradnej tabuli v dňoch 19. 11. 2015 – 30. 11. 2015.

4.5.3 Jakubovany

SWOT analýza Jakubovian

Silné stránky	Slabé stránky
• Pekné prírodné prostredie • Výhodná poloha obce - blízkosť mestských aglomerácií, významných stredísk CR • Dobré možnosti na turistiku - zimnú aj letnú • Turistický chodník na Baranec, cyklochodníky • Vybudovaná základná infraštruktúra (hlavné kanalizačné trasy) • Dobré dopravné spojenie - blízkosť diaľnice D1 • Existencia veľkých aj malých poľnohospodárskych subjektov (Agria, 2 SHR) • Obecné nehnuteľnosti, ktoré sú prenajímané - príjem obce (penzión na ihrisku) • Existencia prírodných atraktivít - vodopády • Existencia podnikateľských a rekreačných objektov (120 chát v katastri) • Lyžiarske stredisko s vlekom a chatou • Športový areál s tribúnou, penziónom, trávnikom • Aktívna cezhraničná spolupráca v rámci mikroregionálneho združenia Baranec (Gmina Poronin) • Dobrá skúsenosť spolupráce s chatármi, časť komunikácií opravili združením prostriedkov • Existencia malého letiska v susednej obci Jamník • Fungujúce športové kluby (turisti, cyklisti, futbalisti) • Obec je súčasťou LEADER územia (MAS Horný Liptov) • ČK predstavuje aktívnu zložku spoločenského života (organizovanie osvety)	• Obec nemá územný plán, riadi sa ÚP ŽSK • Nedostatok miestnych pracovných príležitostí • Nedostatok kultúrneho a športového vyžitia (potenciál nevyužitý, chýba organizátor, ľudia odchádzajú za kultúrou do mesta) • Nedostatočná sociálna infraštruktúra a sieť služieb • Slabá propagácia obce smerom navonok • Nevyužitý prírodný potenciál pre aktivity CR • Nedostatok finančných zdrojov na investičné projekty • Nedoriešené vlastnícke vzťahy pre väčšie investičné zámery • Zastarané a poruchové rozvody inžinierskych sietí • Málo podnikateľských aktivít realizovaných priamo na území obce • Zlý stav komunikácií, nevysporiadané pozemky pod komunikáciami • Podmáčaná pôda na stavebných parcelách, hrozia zosuvy • Nedoriešené majetkové pomery miestneho potoka, potreba regulovania, PV bez podkladov • Slabé využívanie potenciálu plochy letiska (raz do roka prezentácia PD techniky SR, miniralley), nevysporiadané pozemky pod letiskom (urbár) • Nevysporiadané pozemky na výstavbu RD a podnikateľských objektov • Chýba telocvičňa, tá v MŠ sa nevykuruje, nie je zateplená

4.5.3 Jakubovany

Príležitosti	Ohrozenia
• Príliv a stabilizácia obyvateľstva v obci - trvale bývajúceho • Výstavba nových bytov a rodinných domov, prípadne rekonštrukcia pôvodných stavieb na bývanie • Zachovanie histórie obce, kultúrnych tradícií a kultúrneho dedičstva • Rozvoj služieb na úrovni malého a stredného podnikania • Rozvoj služieb súvisiacich s aktivitami v oblasti CR /ubytovanie, stravovanie, požičovne šport. potrieb, relaxačné služby/ • Zvýšenie návštevnosti územia zlepšením marketingu, zriadenie informačného centra • Zvýšenie ekonomickej sebestačnosti obce • Stabilizácia, prípadne zníženie nezamestnanosti • Skvalitnenie života obyvateľov obce • Skvalitnenie sociálnych služieb pre vlastných obyvateľov • Rozvoj poľnohospodárstva a agroturistiky • Dobudovanie športovo rekreačného strediska Bane - Vrchlazy	• Zníženie kvality života ľudí v obci • Odliv a starnutie obyvateľstva • Zánik tradícií a miestnej kultúry • Stagnácia rozvoja a nedostatočné uvedomenie si hodnôt, ktorými obyvatelia disponujú a nevyužívajú ich pre svoju existenciu. • Nepripravenosť územia pre rozvojové aktivity • Znemožnenie realizácie projektov v nadväznosti na nevysporiadané vlastnícke vzťahy • Nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj a realizáciu investičných projektov • Nedostatočná spolupráca samospráv a podnikateľských subjektov v oblasti CR • Zlá propagácia obce navonok • Neochota obyvateľov vytvárať malé prevádzky služieb, ubytovanie na súkromí, požičovne, a tak sa zamestnať • Zlá spolupráca podnikateľských subjektov v obci so samosprávou • Samospráva odtrhnutá od občanov a ich potrieb • Neriešená dopravná situácia - nevyhovujúci stav komunikácií, zlé dopravné a autobusové spojenie do miest

4.5.3 Jakubovany

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Jakubovian v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Obec nemá územný plán, riadi sa ÚPD ŽSK. Kataster nemá aktuálne informácie o type povrchov ciest a vlastníckych vzťahoch. MŠ nutne potrebuje opravu (slúži aj ostatným obciam v doline). 40% lesných pozemkov urbáru je nevysporiadaných.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Nevyhnutné vysporiadanie pozemkov, komasácia. Vzájomná spolupráca obcí združených v mikroregióne Baranec, koordinácia potrieb s Liptovským Ondrejom*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Podpora vytvárania 2 zón IBV, územné rozhodnutie pre miestnu komunikáciu (2015-2016, 4.000€) • Podpora zámerov budovania 2 bytových domov na pozemkoch vo vlastníctve obce (2016, 10.000€) *Zavedenie inžinierskych sietí do nových stavebných obvodov* • Dobudovanie vodovodnej siete do miest novej zástavby IBV (2017-2020, 20.000€) • Rozširovanie kanalizačnej siete do miest novej zástavby IBV (2015-2016, 60-300m, 1.500€ a 45.000€) *Výstavba BD* • Výstavba nájomných bytov (2017-2020, 600.000€) • Podpora nájomného bývania (asanáciou bývalej ZŠ vo vlastníctve obce sa uvoľnia pozemky na IBV, ktorá môže slúžiť pre nájomné bývanie alebo prenájom priestorov na podnikanie (2016-2017, 6.000€) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia a budovanie miestnych ciest, mostov (2016-2017, 220.000€) • Budovanie chodníkov (2017–2020, 400m, 80.000€) • Rozšírenie a vybudovanie nových verejných parkovacích miest - v spolupráci s urbárom (2017-2020, 30 parkovacích miest, 30.000€) • Rekonštrukcia a dostavba chodníkov do miestnych častí (2017-2018, 150m, 30.000€) • Vypracovanie pasportizácie miestnych komunikácií (2015-2016, 2.000€) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Rekonštrukcia vodovodnej siete (2015-2016, 24.000€) • Rekonštrukcia plynových potrubí (2015, 2/3obce) • Rekonštrukcia, modernizácia a rozšírenie verejného osvetlenia (2015, 85.000€) • Zabezpečenie kamerového systému (2016, 40.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Podpora dobrovoľného hasičského zboru, vytváranie podmienok pre plnenie úloh pri mimoriadnych udalostiach (2016, technika, 3.000€)	• *Obec* • *LVS* • *SPP* • *Urbár* • *DHZ*
Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti • Úprava priestorov pre denný stacionár seniorov (MŠ alebo KD (2018, 30.000€) • Revitalizácia jestvujúceho objektu materskej školy (2016, 110.000€) • Nadstavba budovy materskej školy pre potreby miestnych spolkov (2017-2020, jedno podlažie, 200.000€) *Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti* • Podpora organizácií poskytujúcich zdravotnú a opatrovateľskú službu - rozvoz stravy, nákupy, ťažšie prípady v spolupráci s charitou (10.000€/rok) • Vypracovanie stratégie rozvoja materskej školy (2016, 1.000€)	• *Obec* • *Katolícka charita*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*

4.5.3 Jakubovany

Indikatívna finančná intervencia	*1.592 tis.eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu/rekonštrukciu nových bytových jednotiek • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Počet nových/zrekonštruovaných bytových jednotiek • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• m/m2 • projekt	• obec/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.3 Jakubovany

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Jakubovian v oblasti práce a podnikania	*Obnoviť starý lyžiarsky vlek, vybudovať viacúčelovú nádrž (zasnežovanie/protipožiarna), zrekonštruovať komunikáciu do Studenej doliny, rozbehnúť fungovanie penziónu na ihrisku*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Účinná spolupráca obcí, firiem a drobných podnikateľov v obciach mikroregiónu*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Zriadenie obecných podnikov* • Podpora vzniku a pôsobenia podnikateľského združenia v obci - Združený obecný podnik služieb v rámci mikroregiónu Baranec, špecializácia obcí na jednotlivé služby: údržba komunikácií, odpad, kosenie a pod. (2015-2016, 20.000€) • Vybavenie obecného podniku technikou (2019-2020, 600.000€, vytvorenie 12 pracovných miest v službách pre celý mikroregión) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Vypracovanie koncepcie rozvoja cestovného ruchu v obci a blízkom okolí • Podpora malopodnikateľského sektora, inštitúcií, občianskych združení v oblasti poskytovania služieb v cestovnom ruchu (legislatívne poradenstvo, pomoc pri vyjednávaní s majiteľmi budov, sprostredkovanie dohôd) • Podpora zámerov občanov obce v službách pre cestovný ruch • Podpora rozvoja malopodnikateľského sektora s dôrazom na služby menej ekonomicky atraktívne vzhľadom na malý počet obyvateľov (kaderníctvo, reštaurácia, poskytovanie výhodných podmienok - nájom) *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach* • Projektová príprava a realizácia cyklistických trás (2016-2022, 13.000€/rok) • Rekonštrukcia a modernizácia športových zariadení, areálu vleku a zasnežovania zjazdovky (2018, 180.000€) • Výstavba ihriska pre ľadovú plochu – obecný park (2016, 5.000€)	• *Obec* • *MR Baranec* • *Envirofond* • *Úrad práce* • *PD Agria Liptovský Ondrej, a.s.* • *chatári*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	***896 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zriadenie obecných podnikov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových obecných podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.3 Jakubovany

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Jakubovian v oblasti občianskej spoločnosti	*Odliv mladých za kultúrou do blízkeho mesta, zanikol divadelný a spevácky krúžok*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Obec poskytuje priestory dvom hudobným skupinám mladých, každoročne sa organizujú podujatia Maškarný ples, majáles, súťaže pre deti, posledný fašiang, výstup na Baranec v spolupráci s OZ Klokôtka.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Vydávanie informačného občasníka (priebežne, 600€/ročne) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Vypracovanie stratégie rozvoja športu v obci (2015) • Podpora organizovania športových podujatí a súťaží, podpora športových aktivít detí, mládeže počas voľného času prostredníctvom športových krúžkov, podpora činnosti tradičných športov - futbal, zimné športy, turistika, stolný tenis, bedminton, podpora organizovania a uskutočňovania tradičných kultúrnych podujatí, zavedenie a podpora nových kultúrnych akcií v spolupráce samosprávy s občianskymi iniciatívami, združeniami neziskovej sféry, podnikateľmi, registrovanými cirkvami ako i okolitými obcami (priebežne, 3.000€ ročne podpora kultúry, 3.000€ podpora športu ročne, OZ Klokôtka z 2% daní cca 1.500€ ročne) • Podpora zdravotníckej osvety a zdravého životného štýlu - prevencia, duševné zdravie, zdravotnícka starostlivosť a návyky u deti a pod. (100€/ročne) • Zlepšenie spolupráce medzi vzdelávacími a kultúrnymi inštitúciami - obecná knižnica, vybavenie internetom, počítačmi, digitalizácia (2015-2016, 6.000€) • Podpora aktivít ďalšieho vzdelávania mládeže a dospelých - „Biele miesta informatiky“, optika aj na Konskú (2015-2016, obec poskytne len pozemky pre trasy) • Zlepšenie podmienok na preventívnu výchovu a vzdelávanie detí aj v oblastiach drogovej závislosti, požiarnej ochrany, civilnej ochrany (100€ ročne) • Propagácia športu v predškolských a školských zariadeniach, médiách (100€ ročne) *3.3* *Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce* • Podpora tvorby partnerstiev a vzájomnej spolupráce, podpora nadregionálnych aktivít a družobných stykov (2015-2020, 200€ ročne členstvo v medzinárodnom združení)	• *Obec* • *OZ Klokôtka* • *Úrad práce* • *ČK* • *NASES* • *DHZ* • *OZ Baranec* • *MAS Horný Liptov*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	***69 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

4.5.3 Jakubovany

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít v regióne • Počet podujatí s partnerskými organizáciami	• organizácia • podujatie	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.3 Jakubovany

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Jakubovian v oblasti životného prostredia	*Zateplenie budovy obecného úradu a MŠ, riešiť situáciu s podmáčanými parcelami, vyregulovanie miestneho potoka, integrovaný zberný dvor pre celú dolinu, systém kompostovania.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Spolupráca v rámci MR Baranec, podpora zo strany MAS Horný Liptov, urbáru, PD Agria a Povodia Váhu.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov* • Informačné kampane na podporu separovania odpadov a za zníženie zakladania nelegálnych skládok (2016-2017, 200€ ročne) • Osveta mladých, organizovanie podujatí pre deti a mládež s dôrazom na ochranu prírody a efektívne využívanie prírodných zdrojov(2016- 2020, 100€ ročne) *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Rozširovanie a zefektívnenie separovaného zberu odpadu s cieľom znižovania komunálneho odpadu (systém kompostérov do každého domu a chaty plus obecný na zber zelene z verejných plôch – 2016, 23.000€) • Vybudovanie "Integrovaného zberného dvora", komplexného systému nakladania s odpadmi (bioodpad, elektroodpad, drobný stavebný odpad, pneumatiky, veľkorozmerný odpad a pod.) (2016-2017, 20.000€) 4.2 *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Aktualizácia, skvalitňovanie protipovodňových opatrení (priebežne, 4.000€/rok) 4.3 *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Zateplenie MŠ a obecného úradu (KD), výmena okien, vyregulovanie vykurovacej sústavy (2016-2017, 40.000€/ročne) *Starostlivosť o zeleň v intravilánoch obcí* • Podporovanie výsadby pôvodných drevín a ošetrovanie chorých drevín, náhrada starých drevín novou výsadbou mladých drevín (1.500€/rok)	• *Obec* • *MR Baranec* • *Urbár* • *Agria* • *Povodie Váhu*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	***365 tis. eur***

4.5.3 Jakubovany

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie zelenej infraštruktúry	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe obce	• projekt • funkčný systém separovania • aktivita • %	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.4 Jamník

Minulosť a súčasnosť Jamníka

Obec Jamník leží v doline potoka Jamníček pod Západnými Tatrami. Vznikla na zvykovom práve najneskôr v prvej polovici 13. storočia, možno aj skôr. O názve obce je viacero teórií. Môže byť odvodený od geografickej polohy v *jame*, alebo od toho, že tu ľudia chytali zver v jamách. Názov tiež možno súvisí so skutočnosťou, že prví obyvatelia boli psiari a chovali psov jamníkov (jazvečíkov) určených na lov jazvecov, alebo s činnosťou služobného obyvateľstva - jamníkov, ktorí hľadali a kopali rudy z povrchových jám. Prvá písomná zmienka o Jamníku (Yemnik) je z roku 1346, keď obec patrila šľachticovi Alexandrovi, predchodcovi zemianskeho rodu z Podturne. Od svojho vzniku až do roku 1848 bol Jamník poddanskou obcou, patriacou zemianskemu rodu Pottornyaiovcov. Výhodou pre Jamník boli pravidelné trhy a jarmoky v Liptovskom Mikuláši. Mesto bolo vzdialené asi míľu a viedla sem dobrá cesta. Tam mohli predávať svoje poľnohospodárske prebytky a iné výrobky, prípadne kúpiť potrebný tovar pre svoje domácnosti. Nechávali sa najímať ako mlatci a za odmenu vykonávali rôzne manuálne práce. Bohatší sedliaci obchodovali s dobytkom.

Najstarším symbolom obce boli svätí Damián a Kosma, ktorí sa zachovali na už renovovanom pečatidle (originál bol teda starší) z roku 1673. V 18. storočí používala obec pečatidlo len s jedným svätcom, podľa uvedeného pečatidla zo 17. storočia. Neskôr boli symbolom obrátený kvet slivky a drevená evanjelická zvonica, ktorá stála v Jamníku od druhej polovice 18. storočia a v roku 1866 bola zničená pri veľkom požiari dediny. Plod slivky symbolizoval sady, v ktorých tunajší zemepáni pestovali jej plody na pálenie pálenky. Súčasným symbolom obce je hlucháň, ktorý symbolizuje bohatstvo tohto druhu v tunajších lesoch. Cennými historickými budovami sú evanjelický kostol (1906), kultúrny dom (1928) a dom Potravného družstva (1937).

Jamník bol dedinou rôznych spolkov. Na začiatku 20. storočia vznikol Čitateľský spolok, ktorý priniesol do dediny viac osvety a jeho členovia organizovali divadelné predstavenia. Ochotnícke divadlo sa tu hrávalo dokázateľne od roku 1903. Divadelnú činnosť spočiatku zastrešovala Evanjelická mládež, Jamnícki ochotníci, neskôr Čitateľský spolok, ale po roku 1918 hrali aj členovia Dobrovoľného hasičského zboru, Slovenskej evanjelickej jednoty, Športového klubu a iné. Prvá škola, ktorú deti z Jamníka navštevovali, bola katolícka škola v Liptovskom Petre. Škola existovala pravdepodobne od polovice 18. storočia. V Jamníku vznikla jednotriedna evanjelická škola okolo roku 1829. Prvým učiteľom bol vzdelaný Michal Kováč z Beňadikovej. Teraz sa tu nachádza Základná škola internátna pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou. V škole pracuje pod odborným vedením záujmový krúžok canisterapie, kde pri náprave porúch reči pomáhajú traja psi so špeciálnymi skúškami.

Obyvatelia obce sú hrdí na svoje osobnosti – učiteľa, richtára Hýb Jána Trnku - Trnkócyho (*1742 +1813), učiteľa Andreja Klimu (*1844 +1928), jeho syna Dr. Bohuslava Klimu – Hájomila (*1882 +1952), právnika, poslanca snemu a básnika, učiteľa Alexandra Laufa (*1911 +1983), evanjelického kňaza Jána Porubjaka (*1880 +1950), učiteľa Michala Sochora (*1898 +1967), notára Jozefa Vyšného Surdiaka (*1901 +1983) a ďalších. Jamník je rodnou obcou historika Petra Víteka, autora desiatok monografií liptovských obcí.

Obyvatelia Jamníka sú hrdí na úspechy svojho futbalového klubu. Tradícia telovýchovy v obci má viac ako 90 rokov. Po rokoch obnovili mladí ľudia starodávny zvyk stavania májov. Deň detskej radosti je zas príležitosťou pre množstvo súťaží, hier, ktorých sa zúčastňujú hasiči a policajti s ukážkami svojej práce, ale aj zorganizovaním hasičskej zábavy. *Matky matkám* – ojedinelé podujatie žien z Miestneho spolku Slovenského Červeného kríža ku Dňu matiek. Kultúrny dom je priestorom pre divadelné predstavenie, ale aj karneval pre najmenších, či zábavu dospelých.

Aktívni sú tiež miestni chovatelia združení v Slovenskom zväze chovateľov, ktorí každoročne usporadúvajú výstavy domácich zvierat. Okolité lesy obhospodaruje Urbárske pozemkové spoločenstvo Jamník. Obec spolupracuje s Hornonitrianskymi baňami (chata v Račkovej doline). Semenoles má v Jamníku škôlku. Ďalšími partnermi obce sú AeroCentrum Liptov, Fitness club OTJ Jamník, Klub žien Jamník, Občianske združenie Salvator Vyšná Boca, Obecný športový klub, Jednota dôchodcov Slovenska, Dobrovoľný hasičský zbor a Urbárske pozemkové spoločenstvo Jamník.

Medzi plány obce do budúcnosti patrí rekonštrukcia kultúrneho domu, chodníkov, vyznačenie cyklotrás a príprava infraštruktúry pre výstavbu rodinných domov.

4.5.4 Jamník

Jamník patrí do Mikroregiónu Baranec spolu s okolitými dedinami: Jakubovany, Liptovský Ondrej, Beňadiková, Konská.

Jamník v roku 2022

Jamník je obec otvorená, živá, s vytvorenými priaznivými podmienkami pre bývanie, prácu, šport a spoločenský život jej obyvateľov, chrániaca svoje historické, kultúrne a prírodné bohatstvo.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- **sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov obce v oblasti služieb a infraštruktúry,**
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť služieb a infraštruktúry.

Členovia pracovnej skupiny Jamník

- Ing. Dušan Španko, starosta,
- Pavel Ďuriš, urbár
- Zuzana Spišeková, občania
- Ing. Iveta Fronková, športovci.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 14. 12. 2015 (Uznesenie č. 10/6/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na úradnej tabuli v dňoch 26. 11. 2015 – 14. 12. 2015.

4.5.4 Jamník

SWOT analýza Jamníka

Silné stránky	Slabé stránky
• pekné prírodné prostredie • výhodná poloha obce, blízkosť mestských aglomerácií, významných stredísk CR • dobré možnosti na turistiku zimnú aj letnú • vybudovaná základná infraštruktúra • dobré dopravné spojenie, blízkosť diaľnice D1 • existencia veľkých aj malých poľnohospodárskych subjektov • obecné nehnuteľnosti, ktoré sú prenajímané (príjem obce) • existencia prírodnej rezervácie Švihrová • existencia podnikateľských a rekreačných objektov • aktívna cezhraničná spolupráca v rámci mikroregionálneho združenia Baranec • usporiadané pozemky na výstavbu RD a podnikateľských objektov • schválená ÚPD • existencia malého letiska • fungujúce športové kluby • obec je súčasťou územia MAS Horný Liptov	• nedostatok pracovných príležitostí • nedostatok kultúrneho a športového vyžitia • nedostatočná sociálna infraštruktúra a sieť služieb • slabá propagácia obce smerom navonok • nevyužitý prírodný potenciál pre aktivity CR • nevyhovujúca doprava do miest • nedostatok finančných zdrojov na investičné projekty • nedoriešené vlastnícke vzťahy pre väčšie investičné zámery • slabý záujem občanov o kultúrne a spoločenské aktivity • zastarané a poruchové rozvody inžinierskych sietí • málo podnikateľských aktivít realizovaných priamo na území obce • nevyužitá letisková plocha • zlá propagácia obce navonok • nedostatočná spolupráca podnikateľských subjektov v obci so samosprávou
Príležitosti	**Ohrozenia**
Využitie dostupných externých zdrojov na • príliv a stabilizáciu obyvateľstva, výstavbu nových bytov a rodinných domov, rekonštrukciu pôvodných stavieb na bývanie, • zachovanie histórie obce, kultúrnych tradícií a kultúrneho dedičstva, • rozvoj služieb na úrovni malého a stredného podnikania, • rozvoj služieb v oblasti CR (ubytovanie, stravovanie, požičovne športových potrieb, relaxačné služby), • zlepšenie marketingu, využitie informačného centra, • stabilizáciu, prípadne zníženie nezamestnanosti, • skvalitnenie sociálnych služieb, • využitie malého letiska, • rozvoj poľnohospodárstva a agroturistiky, • využitie vojenského priestoru v spolupráci s vojenským útvarom	• odliv a starnutie obyvateľstva • slabá podpora tradícií a miestnej kultúry • nepripravenosť územia pre rozvojové aktivity • znemožnenie realizácie projektov v nadväznosti na neusporiadané vlastnícke vzťahy • nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj a realizáciu investičných projektov • nedostatočná spolupráca samospráv a podnikateľských subjektov v oblasti CR • zle nastavená motivácia pre vznik malých prevádzok služieb, ubytovania na súkromí, požičovní • neriešenie dopravnej situácie - prepojenie Jamník - Beňadiková

4.5.4 Jamník

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Jamníka v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Rozvoj obce brzdí nedostatok stavebných pozemkov, nevysporiadané vlastnícke vzťahy (týka sa IBV aj infraštruktúry). Je potrebné zvýšiť kapacitu ČOV (zatiaľ je ešte rezerva 150 obyvateľov).V obci je nedostatočná sociálna infraštruktúra a sieť služieb.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*V obci je výrazné nadšenie pre šport, rozvoj športovania detí. Finančné zdravie obce je dobré, sú skúsenosti s projektmi a pomáha aj MAS Horný Liptov.*

Aktivity opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Vysporiadanie pozemkov na výstavbu rodinných domov a budovanie infraštruktúry (2017, 350.000€) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Zateplenie bytových domov, dobudovanie parkovacích miest (2020, 120.000€) • Dobudovanie komunikácií so spevneným povrchom (2016, 300.000€) • Zabezpečenie kratšieho cestného spojenia do Liptovského Mikuláša (2022) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Rozšírenie a modernizácia verejného osvetlenia (2020, 35.000€) • Rekonštrukcia čistiarne odpadových vôd (2016, 80.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Rekonštrukcia a prístavba požiarnej zbrojnice (2019, 50.000€) • Obnova miestneho rozhlasu, správy z rozhlasu e-mailom, SMS (2019, 15.000€) • Vybudovanie kamerového systému (2016, 20.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Výstavba multifunkčného ihriska (2017, 80.000€) • Zateplenie a vybudovanie vykurovania sociálnych zariadení a telocvične Obecného športového klubu OŠK (2018, 120.000€) • Výmena oplotenia športového areálu (2017, 8.000€) • Rekonštrukcia oplotenia na cintoríne, oprava skladu, sadové úpravy (2017, 20.000€) • Vybudovanie systému zavlažovania futbalového ihriska na štadióne OŠK (2017, 10.000€) • Dokončenie objektu domu sociálnych služieb vrátane vybavenia a bezbariérového prístupu (2016, 30.000€) • Rekonštrukcia Kultúrneho a Družstevného domu, v podkroví knižnica a archív, (2016, 180.000€) • Vytvorenie oddychovej zónu v blízkosti kultúrneho domu s hracími prvkami pre deti (2017, 20.000€) • Oprava a rekonštrukcia budovy obecného úradu, zníženie energetickej náročnosti budovy vrátane vybavenia IT technológiami (2018, 60.000€)	• *Obec* • *Obec/UPS* • *Obec/vlastníci pozemkov*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet, investori*
Indikatívna finančná intervencia	***1.498 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*

Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.4 Jamník

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Jamníka v oblasti práce a podnikania	*V obci je nedostatok pracovných príležitostí a málo podnikateľských aktivít realizovaných priamo na území obce.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Pracovné príležitosti v obci (2015): obecný úrad (4), pohostinstvo (1), obchod (3), autoservis (2), Agria (10), základná škola internátna pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou (25)*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam, podpora remesiel, zachovanie miestnej identity a tradičných výrob PO a FO • Podpora rozvoja služieb vo všetkých oblastiach – poľnohospodárstvo, miestne produkty, remeslá, služby relaxačného charakteru smerujúcich k vytváraniu pracovných príležitostí pre miestne obyvateľstvo • Obnovenie činnosti remeselnej dielne *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Rekonštrukcia a dobudovanie systému cyklotrás vrátane značenia, informačného systému a drobnej architektúry pre užívateľov cyklotrás • Oprava a rekonštrukcia historických/pôvodných objektov vidieckej architektúry vo vlastníctve obce s možnosťou ich ďalšieho využitia v oblasti kultúry a CR • Budovanie ubytovania na súkromí • Budovanie a rekonštrukcia športových areálov a doplnkových služieb CR • Doplnenie informačných a smerových tabuliek (2016, 3.000€) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Vybudovanie golfového areálu *Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve* • Prestavba hygienicko-sanitárneho zázemia ZV so sociálnymi miestnosťami s možnosťou agroturistického ubytovania (2016, 100.000€) • Podpora malého a stredného podnikania na území obce *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí* • Tvorba spoločných marketingových produktov zvyšujúcich informovanosť o obci a regióne	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *Súkromní podnikatelia* • *Podnikatelia v cestovnom ruchu a poľnohospodárstve* • *Agria a. s.*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	***103 tis. eur***

4.5.4 Jamník

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu tradičného hospodárenia a remesiel • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít v regióne • Počet vytvorených a udržiavaných informačno-náučných trás	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stolička/lôžko • dielňa • aktivita • zariadenie • trasa	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• priesku m 2016 • expertíza 2016

4.5.4 Jamník

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Jamníka v oblasti občianskej spoločnosti	*Ľudia v obci nežijú spoločnými problémami, vytratila sa susedská svojpomoc. Ľudia sa stretávajú okrem spoločenských akcií aj v kostole a pohostinstve. Športovo nie sú organizované dievčatá.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*V obci je veľa aktívnych mladých ľudí, opätovne začala fungovať obecná knižnica. Úspešný bol projekt remeselných dielní v rámci cezhraničného projektu Liptov vás pozýva. Obecný športový klub sa rozšíri o turistický a lyžiarsky oddiel, zachováva sa tradícia výstavy drobnochovateľov. Do prípravy Fašiangov sa pravidelne zapája 30 – 80 ľudí.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach* • Správy z rozhlasu e-mailom, SMS *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Realizácia spoločných podujatí a aktivít v oblasti športu, práce s mládežou, kultúrnych podujatí a ochrany kultúrne významných objektov (priebežne, 10.000€/rok) • Deň detí, Karneval, Posedenie pre starších občanov, Športový deň, Mikuláš, Fašiangy • Výstava drobnochovateľov, spropagovanie pre rodiny s deťmi *3.2* *Regionálna výchova a vzdelávanie* • Osadenie pamätníka padlých občanov Jamníka v 1. a 2. svetovej vojne (2015, 5.000€) • Osadenie pamätnej tabule významným osobnostiam obce (2016, 5.000€) • Kúpa, oprava a zriadenie tradičného *Jamnického domu* pre zachovanie histórie, vysporiadanie pozemkov (2018, 50.000€) • Podpora poznania, zachovania špecifických kultúrnych znakov obce a regiónu/folklór, významní ľudia, monografia (2015 – 2016)	• *Obec/ OŠK* • *Obec/UPS* • *Obec/SČK* • *Obec/Slovenský zväz chovateľov ZO Jamník*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	***130 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*

Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít • Počet podujatí zameraných na uchovanie a rozvoj tradícií • Počet vydaných monografií/zrekonštruovaných pamätných izieb/miestnych múzeí	• organizácia • podujatie • aktivita	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.4 Jamník

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Jamníka v oblasti životného prostredia	*Udržiavanie a zveľaďovanie životného prostredia*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Osvetová činnosť obce smerom k občanom*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadu* • Zefektívnenie separácie odpadov, osveta, informovanosť občanov – v spolupráci so Združením Čistý Liptov, Lupčianka s. r. o. a TS Liptovský Hrádok (priebežne, 100€/rok na letáky, nálepky) *Budovanie systém separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Vybudovanie a prevádzkovanie kompostoviska na zelený odpad (2018) • Monitorovanie, asanovanie nelegálnych skládok odpadov a zabránenie ich ďalšiemu vzniku kamerovým systémom (2016)	• *Obec* • *Združenie Čistý Liptov* • *Lupčianka s. r. o.* • *TS Liptovský Hrádok*
4.3 *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Zmena vykurovacích médií a systémov v obecných budovách *Starostlivosť o vodné toky* • Regulácia potoka Jamníček a jeho prítokov (2019, 500.000€) *Starostlivosť o zeleň v intravilánoch obcí* • Vybudovanie a rekonštrukcia plôch verejnej zelene, údržba autobusových zastávok, lávok a mostov, dobudovanie drobnej architektúry oddychových zón, informačné systémy (2015 – 2016)	• *obec* • *Povodie Váhu*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	***501 tis. eur***

4.5.4 Jamník

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie zelenej infraštruktúry	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách • Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe obce	• aktivita • kompostér • projekt • %	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.5 Konská

Minulosť a súčasnosť Konskej

Konská sa nachádza pod výbežkami Západných Tatier na oboch brehoch Konštianky (Konského potoka), ktorý pramení na juhozápadnom svahu Holého vrchu vo výške takmer 1300 m. n. m. Obec susedí s obcami Jakubovany a Liptovský Ondrej, s ktorými je aj združená v mikroregióne Baranec. Na západe susedí s obcami Žiar, Smrečany a Veterná Poruba.

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1357. Pôvodné názvy boli Weresmihalfalua, Veresmihalfyahaza, Veresfaza, Konska, Konszka. Obec vznikla pôvodne v chotári obce Uhorská Ves na majetkoch, ktoré v roku 1309 predal zvolenský župan Donč Egídiovi. V roku 1310 sa v listinách spomína aj osada alebo kúria zvaná Radun, ktorá sa mala podľa iných autorov stať neskôr Konskou.

Obyvatelia sa zaoberali najmä poľnohospodárstvom, pasením koní a dobytka, boli známi aj ako murári a tesári. V obci bola v roku 1919 postavená drevená zvonica. V roku 1934 sa na katastrálnom území obce uskutočnili neúspešné pokusy ťažiť uhlie. V rokoch 1933 - 1936 bola postavená nová budova evanjelickej školy spolu s bytom pre učiteľa, kde neskôr bola zriadená materská škola. Základná a materská škola v Konskej sú už v súčasnosti zrušené. Drevená hasičská strážnica a sklad pre striekačku boli postavené v roku 1930. V Konskej stál až do druhej svetovej vojny kamenný vodný mlyn na mletie obilia. JRD bolo v obci založené v roku 1958, neskôr bolo zlúčené s JRD Jakubovany a Liptovský Ondrej, s názvom JRD 1. máj so sídlom v Liptovskom Ondreji, dnes Agria.

Erb obce tvorí v červenom štíte na zlatozelenom vrchu striebroodetý jazdec so zlatými čižmami a klobúkom, sediaci na cválajúcom striebornom koni so zlatou hrivou, kopytami a chvostom.

Konská je východiskom do Západných Tatier po neznačkovaných trasách. Leží priamo pod vrchom Baranca, na úpätí ktorého sa nachádzajú dve chaty (Baranec a Horec) a dva lyžiarske vleky. Ubytovanie v obci poskytujú viacerí občania.

Pri obci sa nachádza liečivý železitý minerálny prameň, miestne nazývaný Medokýš. Dá sa k nemu dostať aj autom, treba ho však upraviť a prekryť drevenou konštrukciou.

V obci pôsobil miestny dobrovoľný hasičský zbor, ktorý sa začína znovu formovať. Aktívne je Pozemkové spoločenstvo obce Konská.

Konská nemá spracovaný územný plán, v súčasnosti sa riadi plánovacou dokumentáciou Žilinského samosprávneho kraja.

Prioritou obce je vysporiadanie pozemkov (komasácia), dobudovanie kanalizácie (3km), rekonštrukcia cestnej komunikácie (400m) a oprava strechy na kultúrnom dome. Žiada sa úprava koryta Konského potoka. Chýba futbalové ihrisko, v súčasnosti je len multifunkčné v nevyhovujúcom technickom stave (zlé podložie, potrebný umelý trávnik, absentuje obslužné zariadenie). Úplne chýba detské ihrisko. Do budúcnosti obec počíta s podporou individuálnej bytovej výstavby. Chýba pokrytie internetom, v súčasnosti sa vyvíjajú kroky na položenie optického kábla. Knižnica je v havarijnom stave, žiada sa dobudovať centrum obce (v mieste historickej zvonice a modlitebne ECAV).

V budove Jednoty je zriadená stolárska dielňa. Sľubne sa rozbieha biofarma manželov Husárikovcov, ktorí vyrábajú aj garbiarske výrobky (kamizole, kožuchy). PD Agria má v obci dvory. V minulosti tu fungovala pštrosia farma, nakoniec zanikla (zvieratá sa nedokázali adaptovať na klimatické podmienky). V obci je 33 živnostníkov (2015).

V blízkosti obce je chatová oblasť, neexistuje k nej však dopravná komunikácia, dá sa prejsť len naokolo. Cez obec nevedú žiadne značené cyklotrasy. Za najsilnejšiu stránku obyvatelia považujú koncovú polohu obce – pokoj, ticho, čistotu. Silnou stránkou je tiež fungujúca svojpomoc a spolupráca občanov a samosprávy pri zveľaďovaní verejných priestranstiev. Dobrá je spolupráca s urbárom. Nie sú tu takmer žiadne kultúrne spolky a združenia, avšak zachováva sa tradícia Stavania mája a Jánskych vatier. V minulosti v obci pôsobil ochotnícky súbor. Začali sa organizovať podujatia pre deti a iné akcie spoločenského charakteru (O pohár starostu). Obyvatelia starnú, väčšina z nich sú dôchodcovia, ale v posledných rokoch tu ostávajú bývať aj mladé rodiny, čím sa zvyšuje dopyt po stavebných pozemkoch. Demografický vývoj je priaznivý.

Poslanci sú aktívni, plánujú si podeliť územie podľa domov, aby sa zefektívnila komunikácia s občanmi. V obci neexistujú takmer vôbec čierne skládky, občania vzorne separujú odpad.

Treba vyzdvihnúť spoluprácu obcí v rámci mikroregiónu Baranec.

4.5.5 Konská

Konská v roku 2022

Konská je výnimočnou obcou v nádhernom a pokojnom prostredí, kde ľudia nažívajú v dobrom, pomáhajú si navzájom a starajú sa o verejný priestor. V centre je malé námestie s historickou zvonicou, fungujúcim kultúrnym stánkom a modernou knižnicou. Obec má vybudované chodníky a cesty, miestne cyklotrasy sú napojené na liptovskú cyklomagistrálu. Miestni podnikatelia poskytujú širokú paletu služieb. Počet obyvateľov sa zvýšil, mladí majú vytvorené dobré podmienky pre rodinný aj pracovný život. Možnosti na kultúrne a športové vyžitie vzrástli. Návštevníci radi pobudnú vo vychýrenej miestnej biofarme.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Konská

Pracovná skupina v obci Konská pracovala v zložení:

- RSDr. Milan Lizúch, vedúci skupiny,
- Zuzana Husáriková,
- Ladislav Balický, dozorná rada PS Konská,
- Ing. Miroslav Kamhal,
- Patrik Dermek,
- Stanislav Dermek,
- Elena Dermeková,
- Július Dermek,
- Ing. M. Bujnová, predsedkyňa PS Konská.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 16. 11. 2015 (Uznesenie č. 61/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce a úradnej tabuli v dňoch 16. 11. 2015 – 30. 11. 2015.

4.5.5 Konská

SWOT analýza Konskej

Silné stránky	Slabé stránky
• priaznivá demografia • plánuje sa rozšírenie IBV • priaznivé finančné zdravie obce • obec je bez úveru • dobrovoľníci a ochota domácich pomôcť pri úprave verejných priestranstiev (na brigádu prišlo 60 ľudí) • dobrá spolupráca so zastupiteľstvom • historická zvonica a modlitebňa ECAV • obec má dobrú spoluprácu s urbárom • v obci je 33 živnostníkov • v obci funguje ubytovanie na súkromní • dve chaty Baranec a Horec • v budove Jednoty sa rozbieha stolárska dielňa • v obci začali organizovať spoločenské podujatia • v obci nemajú čierne skládky • dobrá spolupráca obcí v rámci mikroregiónu Baranec	• v obci nie je vybudovaná kanalizácia • obec nemá spracovanú ÚPD • v obci chýba centrum • budova, kde sídli obecný úrad, knižnica a kultúrny dom sú v havarijnom stave • nie je vyznačená cyklotrasa • DHZ potrebuje obnoviť techniku • zanesené korytu Konského potoka • po ťažbe dreva ostáva v lese a na ceste neporiadok • hospodárenie v lese obmedzuje chatárov (špinavá príjazdová cesta) • chýba cestné spojenie chát s obcou (chatári chodia cez Smrečany a Žiar) • chýbajú podmienky pre aktívne trávenie voľného času • málo pracovných príležitostí v obci
Príležitosti	**Ohrozenia**
• výhodná poloha na relax, trávenie dovoleniek • možnosti rozvoja služieb a obchodu pre obyvateľstvo • možnosti zriadenia menších výrobných prevádzok • možnosti pre čerpanie financií z fondov EÚ • existencia vhodných podmienok a ľudských zdrojov na rozvoj poľnohospodárstva a lesníctva • vytvorenie centra obce • rekonštrukcia miestnych komunikácii a výstavby chodníkov, zastávky autobusu • vytvorenie podmienok pre aktívne trávenie voľného času • vybudovanie kanalizácie • zvýšiť právne vedomie obyvateľstva vo sfére životného prostredia a separácie odpadov	• veľká administratívna náročnosť pre získanie dotácií z fondov EÚ • nedostatok investičného kapitálu • znečisťovanie podzemných vôd a Konského potoka

4.5.5 Konská

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Konskej v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Odkanalizovanie obce, vysporiadanie pozemkov pod kanalizáciu, ale aj na bývanie (komasácia), oprava cesty a vytvorenie podmienok pre trávenie voľného času. Dopracovanie územnoplánovacej dokumentácie.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Pozitívny trend v demografickom vývoji, existujúca nájomná zmluva na cestu s Agriou, dobrá finančná kondícia obce (žiadne zadlženie), ochota obyvateľov zapojiť sa do svojpomocne realizovaných aktivít. Dobrá spolupráca s urbárom, ktorý poskytuje drevo pre drobné úpravy verejných priestranstiev. Spolupracujúci poslanecký zbor.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1. *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Dopracovanie územnoplánovacej dokumentácie (2017) • Komasácia *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia miestnej komunikácie (2016, 400m: 50.000€) • Postavenie zastávky autobusu (2016, 2.000€) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Výstavba verejnej kanalizácie (2015-2022, 4km: 800.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Položenie optického kábla – zavedenie internetu (2016) • Obnova DHZ (oprava a nákup potrebnej techniky, 5.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Detské ihrisko (2015-2016, 2.000€) • Dostavba multifukčného ihriska – umelý povrch (2017-2018, 20.000€) • Stavba altánku pri multifunkčnom ihrisku a úprava priestorov okolo ihriska (2016-2017, 3.000€) • Vybudovanie verejného priestranstva, centra obce (2016-2018, svojpomocne) • Úprava priestorov okolo kultúrneho domu (cesta, parkovisko, lavičky - 2017, 8.000€) • Rekonštrukcia priestorov obecnej knižnice, riešenie havarijného stavu strechy na kultúrnom dome (2016-2018, 20.000€)	• *Obec* • *Urbár* • *Agria* • *ECAV* • *DHZ*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	910 tis. eur

4.5.5 Konská

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• m/m2 • projekt	• obec/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.5 Konská

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Konskej v oblasti práce a podnikania	*Podpora drobného podnikania a mladých farmárov, vybudovanie prístupovej komunikácie k chatám, vyznačiť a zahrnúť miestne cyklotrasy do cykloturistických máp*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Prítomnosť mladých farmárov v obci, fungujúce ubytovanie v chatách Baranec a Horec, rozvíjajúce sa ubytovanie na súkromí a záujem o podnikanie v remeslách.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • Podpora mladých farmárov a doplnkovej remeselnej činnosti (spracovanie kože, garbiarske výrobky, kamizole) Podpora nových podnikateľských aktivít • Zriadenie stolárskej dielne Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Zámery Agria a urbáru • Podpora mladých SHR, chov kôz a oviec, predaj z dvora • Rozvoj agroturistiky *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Informačná tabuľa pre turistov (500€) • Chodník k Medokýšu, informačná tabuľa (20.000€) • Cyklochodník Konská – Chata Baranec (možná protipožiarna cesta) • Vyznačenie cyklotrás Magistrála – Konská (500€) • Rozhľadňa Konská (15.000€)	• *urbár* • *Agria* • *SHR* • *ubytovatelia, chatári*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*36 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu tradičného hospodárenia a remesiel • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.5 Konská

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Konskej v oblasti občianskej spoločnosti	*Chýbajú podmienky pre spoločenský život a trávenie voľného času.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobré medziľudské vzťahy, ochota obyvateľov zapájať sa do zveľaďovania prostredia. Zefektívnenie komunikácie poslancov s občanmi na báze prerozdelenia územia podľa domov medzi poslancov.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Deň matiek, Stavanie májov, Jánske vatry, Deň detí, Futbalový turnaj o pohár starostu obce, Deň úcty k starším, spoločné brigády občanov zamerané na čistenie a skrášľovanie prostredia obce a okolia - Medokýš, cintorín (každoročne, 1.500€/rok) *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Obnova ochotníckych predstavení v obci (oprava techniky, 500€)	• *obec/poslanci* • *DHZ*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*11 tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí	• organizácia • podujatie	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.5 Konská

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Konskej v oblasti životného prostredia	*Chýbajúca kanalizácia v obci a existencia rizikových žúmp spôsobuje znečistenie spodných vôd. Hospodárenie v súkromných lesoch nie je celkom bez následkov na prostredí (znečisťovanie prístupových ciest ťažbou, rušenie pokoja ťažobnou činnosťou). Splavovanie poľnohospodárskej pôdy a znečisťovanie obce bahnom. Zanesený Konský potok vo vlastníctve Agrie.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobré medziľudské vzťahy, ochota obyvateľov zapájať sa do zveľaďovania prostredia. Žiadne čierne skládky, občania vzorne separujú odpad. Liečivý prameň Medokýš.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Zakúpenie kompostérov do domácností a obecného kompostéra/štiepkovača (15.000€) • Vybudovanie zberného miesta pre kontajnery na triedený odpad (2.000€) 4.2 Protipožiarne opatrenia • Vybudovanie protipožiarnej cesty z obce k chatám Baranec a Horec (25.000€) 4.3 Zníženie energetickej náročnosti budov • Rekonštrukcia obecného úradu a kultúrneho domu (výmena strechy, zateplenie, zmena vykurovacích technológií, 80.000€) Starostlivosť o vodné toky • Vyčistenie Konského potoka a priebežná starostlivosť oň (10.000€) Starostlivosť o zeleň v intraviláne obce • Výsadba stromčekov, čistenie a údržba zelene (1.000€)	• *Obec* • *MR Baranec* • *Agria* • *OZO Čistý Liptov* • *Urbár* • *Vlastníci lesov*
Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*133 tis. eur*
Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4	

4.5.5 Konská

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protipožiarne opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie zelenej infraštruktúry	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe obce	• projekt • funkčný systém separovania • aktivita • %	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.6 Kráľova Lehota

Minulosť a súčasnosť Kráľovej Lehoty

Kráľovu Lehotu založili koncom 13. storočia kráľovskí služobníci s cieľom strážiť lesy a poľovný revír. Osadu postavili pri ústí vodných tokov a ciest, aby každý, kto sa chce dostať do dolín Bocianky a Čierneho Váhu, musel prejsť cez ňu. Za vernosť im kráľ Ľudovít I. v roku 1361 daroval veľké územie medzi Váhom a Bociankou až po vrchy Kráľova hoľa a Bacúch. Hlavnými drevinami sú smrek, borovica, smrekovec, jedľa, buk a javor horský. Pridruženými sú breza, osika, brest horský a jelša čierna, jarabina a jelša sivá. To, že pred vyše 200 rokmi boli okolité lesy prevažne bukové, potvrdzuje listnatý strom v obecnom erbe podľa pečatidla z roku 1771.

Obec preslávil rodák Alojz Štróbl, významný európsky sochár. Rodáčkou Kráľovej Lehoty je tiež známa spisovateľka pre deti a mládež, poetka a prekladateľka Krista Bendová. Z obce pochádza herečka a speváčka Zora Kolínska a herec Ondrej Jariabek, národovci Jozef Pravoslav Bella a Ján Lehotský, maliar Július Štetka, ovocinár Anton Penzel, včelári Ján a Martin Kabzánovci. Život v Kráľovej Lehote sústavne dokumentuje autor obecných časopisov a knihy *Z dejín Kráľovej Lehoty 1361 – 2006*, František Bizub.

V obci aktívne pôsobí Jednota dôchodcov na Slovensku, Poľovné združenie Stará dolina, Komposesorát a urbariát Kráľova Lehota, spotrebné družstvo COOP Jednota, Miestny odbor Matice slovenskej. Dobrovoľný hasičský zbor má viac ako 80-ročnú tradíciu a pravidelne sa umiestňuje na popredných miestach v súťažiach. Miestna skupina Slovenského červeného kríža bola založená v roku 1952 a má 80 členov. Pomáha starým ľuďom, poskytuje prvú pomoc, organizuje čistenie studničiek a tradičné fašiangové zábavy. Tradíciou je tiež novoročné vinšovanie po domoch, stavanie májov, pálenie Jánskych ohňov na Hrbku.

V poslednú fašiangovú sobotu chodia po dedine masky za sprievodu harmoniky. Zábava trvá až do rána. Organizátorom je Miestny spolok Slovenského červeného kríža, občania núkajú rôzne dobroty od fánok, šišiek, koláčov až po klobásu a nechýba aj niečo na zahriatie. Nevesta so ženíchom, cigánsky vajda, šašo, poľovník, čert, gazda a princezná absolvujú sedemhodinový fašiangový maratón.

V krásnom prostredí zemianskej kúrie Lehotských je umiestnená Materská škola pre deti z obce i regiónu obcí Vyšná Boca, Nižná Boca, Malužiná, osady Svarín a Čierny Váh. V obci sa nachádza aj zrekonštruovaný Detský domov rodinného typu. Miestna železničná stanica v minulosti patrila medzi významné, zastavovali tu aj rýchliky. V železničnej stanici Kráľova Lehota bolo vybudované prvé reléové staničné zabezpečovacie zariadenie v Československu. Železničiari sa zapájali do kultúrneho diania v obci, pôsobili v miestnych spolkoch, v hudbe, hrali divadlá. Popri práci sa dokázali aj spoločne zabaviť. Železničiarsku zábavu zorganizovali už v roku 1920. Vo februári 2006 nadšenci zo železničnej stanice tradíciu obnovili v podobe Železničiarskeho plesu.

Medzi významné kultúrne pamiatky v obci patrí evanjelický kostol, zemianska kúria rodiny Lehotských a Štróblova vila. V obci sú dve predajne potravín, pohostinstvo, espresso, pošta, rybničné hospodárstvo s chovom pstruhov, výroba drevených brikiet, drevárska spoločnosť, píla, nákladná autodoprava, penzión Larion so squashom, futbalové ihrisko. Ranč vo Svaríne, ktorý vlastní združenie Mládež pre Krista, organizuje každoročne festival kresťanskej mládeže Campfest. Program tvoria vystúpenia hudobných skupín, videoprojekcie, filmy, besedy a modlitby. V programe účinkujú umelci z celej Európy. Festivalu sa zúčastňuje viac ako 4 tisíc prevažne mladých ľudí.

Občianske združenie Ramža od roku 2000 združuje obce a podnikateľov obcí v povodí Bocianky a Váhu. Má 27 členov. Názov pochádza z poľany na rozhraní medzi Horehroním a Liptovom, kde bol v minulosti zimný salaš oviec, teraz je tam turistická útulňa. Občianske združenie realizovalo v území viacero projektov komunitného charakteru ako aj aktivít zameraných na oživenie remesiel. Súčasné vedenie obce je úspešné v získavaní podpory a realizácii projektov v obci. Medzi najvýznamnejšie patria rekonštrukcia materskej školy, vypracovanie územného plánu obce, vybudovanie splaškovej kanalizácie, Revitalizácia centra námestia obce a úprava miestnej komunikácie v starej časti obce. V blízkej budúcnosti vybuduje cyklotrasy a viacúčelové športové ihrisko. Medzi pravidelné podujatia organizované obcou patria Fašiangy, Medzinárodný deň detí, Hasičská rozlúčka s prázdninami, Posedenie s dôchodcami, Mikuláš.

4.5.6 Kráľova Lehota

Kráľova Lehota v roku 2022

Kráľova Lehota je čistá a upravená obec s vybudovanou infraštruktúrou, kvalitnými ubytovacími a reštauračnými službami a rozvinutým cestovným ruchom. Obľúbená je hlavne cyklotrasa dolinou Čierneho Váhu a areál rybničného hospodárstva. V obnovenej kultúrnej pamiatke - kaštieli sídli materská škola aj pre deti z okolitých obcí.

Kráľova Lehota je bezpečnou obcou, ktorá vyvážene poskytuje podmienky pre kvalitný a harmonický život všetkým svojim obyvateľom, je obcou s bohatou ponukou kultúrnych a športových podujatí. Je zaujímavá pre mladé rodiny, ktoré sa sem sťahujú pre prírodné bohatstvo a dobré medziľudské vzťahy. K prírode sa obyvatelia správajú s úctou a chránia si ju. V obci sa efektívne separuje odpad. Sú tu kvalitné služby obyvateľom aj návštevníkom. Je zabezpečený plynulý chod samosprávy a plnohodnotne využívané budovy v správe obce. Obec prezentuje vlastné kultúrne a historické hodnoty prostredníctvom aktívnych spolkov nielen v našom regióne a na celom Slovensku, ale aj v zahraničí.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Zoznam organizácií na území obce

Spoločenské organizácie:

- Dobrovoľný hasičský zbor
- Futbalový klub družstvo mužov, žiaci
- Miestna skupina Slovenského červeného kríža
- Základná organizácia Jednoty dôchodcov Slovenska
- Miestny odbor Matice slovenskej
- Základná organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov
- Poľovné združenie Stará dolina
- Komposesorát a urbariát Pozemkové spoločenstvo, urbársky dom
- Dozorný výbor COOP Jednoty

Cirkvi:

- Evanjelická cirkev a. v., evanjelický kostol
- Rímsko-katolícka cirkev

Firmy a spoločnosti:

- AGRIA, a. s. Liptovský Ondrej, dvor Kráľova Lehota
- Bioenergia, a. s., Kráľova Lehota
- Rybničné hospodárstvo Ladislav Droppa
- LEHOTSKÝ comp., s. r. o. Kráľova Lehota
- Drevárska spoločnosť, s. r. o. Kráľova Lehota (v k. ú. Liptovská Porúbka)
- Píla na Šmýkanci, s. r. o. Kráľova Lehota (v k. ú. Liptovská Porúbka)

Ubytovacie a reštauračné zariadenia:

- Penzión Larion
- Chata Karolík
- Ranč YFC Svarín
- Rekreačné zariadenie Ústav na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok
- Štróblova vila (v k. ú. Hybe)

Potraviny a pohostinstvá:

- COOP Jednota

- Môj obchod Oľga Halušková
- Pohostinstvo Lemit
- Pohostinstvo U Čima

Školy a ostatné zariadenia:

- Materská škola
- Izba Kristy Bendovej (v budove železničnej stanice)
- Dom smútku
- Detský domov
- Pošta
- Železničná stanica

Členovia pracovnej skupiny Kráľova Lehota

- Vladimír Kapríni, starosta,
- Mária Lehotská,
- Erika Šteučeková,
- Dagmar Žišková,
- Dáša Šafaríková,
- Jana Lorenčíková.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 9. 12. 2015 (Uznesenie č. 55/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce, úradnej tabuli a miestnom rozhlase v dňoch 27. 11. 2015 – 2. 12. 2015.

4.5.6 Kráľova Lehota

SWOT analýza Kráľovej Lehoty

Silné stránky	Slabé stránky
Poloha, prírodné podmienky a stav životného prostredia • obec obklopená prírodou • vysoká ekologická kvalita štruktúry krajiny • vytvára vstup do príťažlivej doliny Čierneho Váhu • obec je na trase frekventovanej cyklotrasy • leží v blízkosti železničnej trate ako dopravného koridoru • je v kontakte s národným parkom, územiami zaradenými do siete NATURA 2000, čo zvyšuje potenciál územia z hľadiska CR • je v blízkosti významného dopravného koridoru Čertovica • leží na významnom „učebnicovom“ sútoku Bieleho a Čierneho Váhu • celé územie je v chránenej vodohospodárskej oblasti s vysokým potenciálom akumulácie podzemných vôd • vybudovaná dažďová kanalizácia • vybudovaná splašková kanalizácia • vysoký podiel ekologicky priaznivých častí krajiny (lesy, lúky) **Kultúra, kultúrne dedičstvo, voľný čas** • významné osobnosti, ktoré pôsobili v obci a rodáci • významná zemianska história obce • zachovaná urbanistická štruktúra obce • zachované viaceré stavebno-technické pamiatky, niektoré zapísané v zozname kultúrnych pamiatok (kaštieľ, Štróblova vila, kostol) • niektoré ľudové tradície sa obnovujú • organizovanie celosvetového festivalu mládeže Campfest • možnosť športového vyžitia detí, mládeže a dospelých na viacúčelovom športovom ihrisku, futbalovom ihrisku v letnom a zimnom období • možnosť športového vyžitia squash, zumba v penzióne Larion • možnosť využitia cyklotrasy a cyklochodníkov v katastri obce s prepojením na región	**Poloha, prírodné podmienky a stav životného prostredia** • značné environmentálne záťaže prevažne z diaľkového prenosu imisií • zvýšená premávka nákladných áut naložených drevom • stále menej spojov • zvýšená hlučnosť v dôsledku železničnej dopravy – predovšetkým v kontexte s návštevníkmi • zastávka je mimo trasy hlavného dopravného koridoru • obmedzenie činnosti pri obrábaní poľnohospodárskej pôdy • nízky produkčný potenciál poľnohospodárskej pôdy • veľký podiel poľnohospodárskych pôd so stredným až silným eróznym ohrozením • zvýšené riziko radónového znečistenia na sútoku Bieleho a Čierneho Váhu • chladná kotlinová klíma s veľkými výkyvmi teplôt a zvýšeným počtom dní s hmlou a inverziou • vyskytujúce sa nelegálne skládky komunálneho odpadu, ktoré sa aj po asanácii stále obnovujú • neasanovaná skládka TKO uzavretá v roku 2001 • chýba dobudovať kanalizácia v časti ulice Potok • spaľovanie odpadu a záhradného odpadu • malé zdroje znečistenia ovzdušia = 60 % bytov je vykurovaných pevnými palivami • kontakt zastavaného územia s poľnohospodárskou výrobou a hospodárskym dvorom (necielené postreky) • veľký počet vedení elektrického prúdu • izofóna hluku nad 60 dB zasahujúca do zastavaného územia • vysoká záťaž územia a predovšetkým lesov imisným znečistením • nedostatočné separovanie odpadu • chýba kompostovisko, resp. spôsob likvidácie organického odpadu **Kultúra, kultúrne dedičstvo, voľný čas** • postupne sa strácajúce rodové tradície • zlý stavebno-technický stav niektorých pamiatok

Sociálna oblasť, zdravotníctvo, školstvo a služby obyvateľom • existencia predškolského zariadenia pre viaceré spádové obce • možnosť stravovania pre dôchodcov v miestnom penzióne • možnosť ubytovania a stravovania v miestnom penzióne • dostupné služby kaderníctvo, holičstvo • dostupné, stabilné a kvalitné pripojenie na internet • vybudované dôstojné miesto pre posledný odpočinok na cintoríne s domom smútku **Demografický vývoj, štruktúra obyvateľstva a ich zručnosti** • zatiaľ priaznivá štruktúra populácie prejavujúca sa vysokým podielom ekonomicky aktívnych obyvateľov a vyhovujúci index starnutia či vitality • pomerne vysoký podiel stredoškolsky vzdelaných ľudí **Medziľudské vzťahy** • ľudia sa poznajú a navzájom sa veľa rozprávajú • ochota rómskej menšiny riešiť svoju situáciu a zlepšiť vzťah s ostatnými obyvateľmi obce **Hospodárske zázemie obce, služby a zamestnanosť** • existujúce priemyselné zázemie obce • stabilizovaná poľnohospodárska výroba prostredníctvom silného poľnohospodárskeho subjektu • zvyšujúci sa počet súkromne hospodáriacich roľníkov **Doprava** • železničná stanica, autobusová stanica • v blízkosti cestného koridoru na Čertovicu • modernizácia železničnej trate • revitalizácia väčšej časti miestnych komunikácií	• nedostatok kultúrnych akcií • chýba miestnosť pre kultúrne stretávanie sa **Sociálna oblasť, zdravotníctvo, školstvo a služby obyvateľom** • vysoké prevádzkové náklady predškolského zariadenia • základná škola tu nie je a deti musia dochádzať do susedných obcí a mesta už od prvého stupňa • nedostatočná starostlivosť o zdravotne postihnutých, starších ľudí a sociálne slabších spoluobyvateľov • chýba zdravotná sestra na plný úväzok • všetko je iba v meste a dlho sa čaká • chýbajú lepšie obchody, predajňa mäsa, zeleniny • nie sú vytvorené podmienky pre trhový predaj a predajcov • veľký počet ľudí nie je v dobrej sociálnej situácii **Demografický vývoj, štruktúra obyvateľstva a ich zručnosti** • z roka na rok sa zhoršujúca veková štruktúra obyvateľov • za posledné desaťročie znižovanie počtu obyvateľov prirodzeným úbytkom aj sťahovaním • nízky podiel vysokoškolsky vzdelaných ľudí • malá aktivita alebo odvaha miestnych ľudí k na inovácie, „zastarané“ zmýšľanie ľudí **Medziľudské vzťahy** • zlé medziľudské vzťahy • alkoholizmus • zlé súžitie s rómskou menšinou, neochota sa prispôsobiť poriadku a čistote okolia ich bývania **Hospodárske zázemie obce, služby a zamestnanosť** • stále dosť vysoká nezamestnanosť • väčšina ľudí musí za prácou odchádzať a to aj na dlhšie obdobie • väčšina poľnohospodárskej pôdy je užívaná jedným veľkým subjektom • nedostatočný informačný systém pre návštevníkov obce • veľký počet obyvateľov nie je v dobrej ekonomickej situácii • slabá propagácia hodnôt územia • nevyužité hodnoty územia • málo podnikateľov v cestovnom ruchu

	Doprava • vysoká rýchlosť áut v obci • časťou obce prechádzajú nákladné autá naložené drevom • malý počet spojov a horšia dostupnosť do a z obce vo večerných hodinách • Znečisťovanie MK poľnohospodárskymi a lesnými traktormi a strojmi
Príležitosti	**Ohrozenia**
• územie je zaradené medzi strediská rekreácie a turizmu • poloha na vstupe do doliny Čierneho Váhu, pri sútoku Čierneho a Bieleho Váhu, v bezprostrednom kontakte s Národným parkom Nízke Tatry • prekládka železničnej trate • prechod poľnohospodárskych subjektov na ekologický systém hospodárenia • potenciál pre diverzifikáciu poľnohospodárstva a lesného hospodárstva • rozvoj nadregionálnej a cezhraničnej spolupráce so zameraním na zachovanie histórie obce, kultúrnych tradícií a kultúrneho dedičstva, rozvoj služieb a CR • získanie dostupných externých zdrojov na zabezpečenie potrieb obce • rozširovanie spektra poskytovaných služieb v sociálnej oblasti s podporou externých zdrojov	• tvrdé regulatívy a limity rozvoja v kontakte s ochranou prírody a jej zložiek • nepripravenosť územia pre rozvojové aktivity • znemožnenie realizácie projektov v nadväznosti na neusporiadané vlastnícke vzťahy • nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj a realizáciu investičných projektov • nedostatočná spolupráca samospráv a podnikateľských subjektov v oblasti CR • zánik zamestnávateľov v obci a blízkom okolí • pretrvávajúce zhoršovanie demografických ukazovateľov a odchod „elít“ z obce

4.5.6 Kráľova Lehota

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Kráľovej Lehoty v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Dobudovanie kanalizácie, výstavba nových bytov, IBV, zlepšenie prostredia: chodníky, materská škola*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Vysoké pracovné nasadenie obecného úradu, skúsenosti s projektmi, dobrá finančná kondícia obce. Prekládka železničnej trate.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Zavedenie inžinierskych sietí do nových stavebných obvodov* • IBV ulica Potok – vybudovanie inžinierskych sietí (2015-2016, 70.000€) • IBV na pôvodnom železničnom telese (2022) *Výstavba BD* • Výstavba 12 BJ (2018-2020, 450.000€)	• *obec*
1.2 *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia MK Magdolina skala – cyklodopravná trasa do L. Hrádku (2016-2019, 95.000€) • Rekonštrukcia chodníka Magdolina skala súbežného s cyklodopravnou trasou (2018-2020, 120.000€)	• *Obec* • *Komposesorát a urbariát Pozemkové spoločenstvo Kráľova Lehota*
• Vybudovanie novej železničnej zastávky a prístupovej komunikácie, chodníka, odstavných plôch, verejného osvetlenia (2022) • Prestavba železničnej stanice na polyfunkčnú budovu (2022, 70.000€)	• *ŽSR Bratislava* • *obec*
Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí • Rekonštrukcia elektrických rozvodov OcÚ a KD (2015-2016, 10.000€) • Dostavba splaškovej kanalizácie (2015-2016, 70.000€) • Vybudovanie verejného osvetlenia na cintoríne (2017, 8.000€) • Zníženie energetickej náročnosti verejného osvetlenia (2020, 100.000€) • Modernizácia miestneho rozhlasu (2021, 60.000€)	• *Obec* • *LVS*
1.3 *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Prestavba požiarnej striekačky na športovú (2015, 5.000€) • Modernizácia vybavenia DHZ (2019-2022, 50.000€) • Kamerový systém (2019-2020, 20.000€)	• *obec* • *DHZ*
Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti • Vybudovanie detského ihriska v záhrade MŠ (2016-2017, 10.000€) • Materská škola: vybavenie tried, zlepšenie vyučovacieho procesu, podlahy, sociálne zariadenia, nábytok, vnútorné zariadenie jedálne (2016-2020, 65.000€) • Rekonštrukcia interiéru a fasády budovy Detského domova (2017-2019, 25.000€) • Oddychová zóna: záhrada národnej kultúrnej pamiatky (2019-2021, 30.000€) • Rekonštrukcia a údržba budov v majetku obce: oprava strechy, budova knižnice, oprava budovy starej pošty (2017-2021, 60.000€) • Kultúrny dom: výmena sedadiel a nábytku (2018-2019, 40.000€) • Odkúpenie a rekonštrukcia objektu obývaného Rómami vrátane úpravy jeho okolia (2020-2022, 80.000€)	• *Obec* • *Žilinský samosprávny kraj* • *Detský domov*
• Rekonštrukcia fary (2018-2020, 40.000€) • Zhotovenie elektrického kúrenia v evanjelickom kostole (2015, 7.650€) • Výmena okien vonkajšej verandy evanjelickej fary (2017, 2.400€) • Prebudovanie hospodárskej budovy ECAV na spoločenskú miestnosť (2019, 25.000€)	• *CZ ECAV Kráľova Lehota*
• Vytvorenie areálu okolo penziónu Larion (2018-2021, 50.000€)	• *Lehotský comp. s.r.o., Larion*

Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Udržať dopravné prepojenie s obcami poskytujúcimi pracovné príležitosti pre obyvateľov obce	• *obec* • *Žilinský samosprávny kraj* • *SAD*
Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*1.563 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu/rekonštrukciu nových bytových jednotiek • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Počet nových/zrekonštruovaných bytových jednotiek • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• m/m2 • lokalita • BJ • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.6 Kráľova Lehota

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Kráľovej Lehoty v oblasti práce a podnikania	*Zlepšiť podmienky pre zamestnateľnosť sociálne slabých skupín obyvateľov.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Vhodné vzdelávacie a motivačné programy pre posilnenie kompetenčných zručností nezamestnaných.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Výstavba apartmánových domčekov (2016-2021) • Výstavba vonkajšieho bazéna (2016-2021) • Úprava okolia, nasadenie zelene, oplotenie objektu (2016-2021) • Výstavba veľkého detského ihriska (2016-2021) • Zväčšenie parkovacích plôch (2016-2021)	• *Lehotský comp. s.r.o.* • *Larion*
Podpora neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Získavanie kompetenčných zručností požadovaných na trhu práce pre nezamestnaných a Rómov (2017-2020, 5.000€) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Identifikovať pracovné príležitosti pre nezamestnaných a Rómov, vrátane sezónnych prác, príležitostných prác pre obec, podnikateľov a obyvateľov (2016-2022)	• *Obec* • *Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny* • *Detský domov* •
• Budovanie rybníkov (2016-2019, 50.000€)	• *Rybné hospodárstvo*
• Program výroby lepených nosníkov • Spracovanie kvalitného drevného odpadu do lepených drevených masívnych dosiek • Úprava priemyselnej zóny a výrobnej plochy (2020-2022) •	• *Bioenergia* • *Drevárska spoločnosť* • *Predajcovia dreva*
Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Lesná cesta Bujačia-Škribňovo: porasty 287, 288, 289, úsek 1,3 km (2018-2019, 48.000€) • Oprava lesnej cesty Škribňovo-Stará dolina 2,5 km (2020-2021, 15.000€) • Pestevná činnosť lokalita Škribňovo – obnova lesného potenciálu (2017-2018, 20.000€)	• *Komposesorát a urbariát Pozemkové spoločenstvo Kráľova Lehota* • *Agria* • *PZ Stará dolina*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*140 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

4.5.6 Kráľova Lehota

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zriadenie obecných podnikov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Počet účastníkov neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka • účastník	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.6 Kráľova Lehota

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Kráľovej Lehoty v oblasti občianskej spoločnosti	*Zlepšiť problémové vzťahy medzi rómskymi rodinami žijúcimi v objekte ŽSR na vstupe do obce.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá spolupráca s miestnymi firmami, ochota sponzorsky podporiť akcie. Partnerské mesto Králova Lhota, vzájomné pravidelné návštevy. Úspešní hasiči s výbornými umiestneniami v súťažiach. Aktívne spolky, každoročné kresťanské podujatie Camp Fest s účasťou niekoľko tisíc mladých ľudí (5.000/2015).*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote obce* • Vydávanie obecných novín, web, letáky, rozhlas (2.000€/rok) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Posledný fašiang, Deň detí, Rozlúčka s prázdninami, Oslavy SNP, Výmenné návštevy s družobnou obcou Kráľova Lhota, poznávacie autobusové zájazdy, Dary božie, dary zeme, posedenie s dôchodcami/Mesiac úcty k starším, Posedenie so starými rodičmi, Príchod Mikuláša, tanečná zábava • Camp Fest Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce (8.000€/rok) • Rozvoj mládežníckeho futbalu • Rozvoj kultúrnych aktivít detí a mládeže vrátane detí z rómskych rodín • Zachovanie tradície a výcvik členov dobrovoľných hasičských zborov • Pamätná izba Kristy Bendovej a Oldricha Bendu *3.2* *Regionálna výchova a vzdelávanie* • Monografia obce – 2. vydanie (2016, 18.000€) *3.4* *Menšiny, rovnosť príležitostí, tolerancia voči inakosti* • Vypracovanie stratégie zlepšenia vzťahu rómskych rodín s ostatnými obyvateľmi obce	• *obec* • *CZ ECAV Kráľova Lehota* • *ŽSR Bratislava* • *Žilinský samosprávny kraj* • *Komposesorát a urbariát Pozemkové spoločenstvo Kráľova Lehota* • *Lehotský comp. s.r.o.* • *Matica slovenská* • *DHZ* • *Jednota dôchodcov* • *MS SČK* • *SZPB* • *Králova Lhota, ČR* • *TJ, futbalový klub* • *PZ Stará dolina* • *sponzori*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*40 tis. eur*

4.5.6 Kráľova Lehota

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít v regióne • Počet vydaných monografií • Počet podujatí s partnerskými organizáciami	• organizácia • podujatie • monografia	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.6 Kráľova Lehota

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Kráľovej Lehoty v oblasti životného prostredia	*Zberný dvor a kompostovisko, zateplenie obecných budov*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobré skúsenosti s využívaním externých zdrojov samosprávou*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov1* • Zlepšiť účinnosť triedenia odpadu (letáky, vysielanie rozhlasu, obecné noviny, web) *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Vytvorenie miestneho kompostovania (2016-2017, 5.000€) *4.3* *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Zníženie energetickej náročnosti KD a OcÚ, rekonštrukcia systému vykurovania a vykurovacích telies v kultúrnom dome (2016-2019, 180.000€)	• *obec*
Vypracovanie stratégie šetrného prístupu k životnému prostrediu • Investície na zlepšovanie stavu lesa – ochrana lesa pred poškodením zverou • Implementácia agroenvironmentálnych schém a systému ekologického poľnohospodárstva na území AGRIA, a.s. Liptovský Ondrej	• *Komposesorát a urbariát PS K. Lehota* • *Agria* • *PZ Stará dolina*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*185 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o krajinu	• tis. eur	• obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o krajinu	• projekt • funkčný systém separovania • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.7 Liptovská Kokava

Minulosť a súčasnosť Liptovskej Kokavy

Liptovská Kokava leží pod úpätiami Západných Tatier a Kriváňa. Návštevníka očarí prekrásny a jedinečný pohľad na okolité hory. Je to typická podtatranská poľnohospodárska obec. Nachádza sa v ochrannom pásme TANAP. Jeho súčasťou je štátna rezervácia Machy - vzácna lokalita rašelinných spoločenstiev. Stred obce Liptovská Kokava leží 789 metrov nad morom na ľadovcom kuželi rieky Belej. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1469.

Symbolom obce sú svätý Šimon a svätý Júda, patróni tunajšieho rímsko-katolíckeho kostola. Obec bola po staročia ťažko skúšaná morom, cholerou, hladomorom, požiarmi a vojnami. V roku 1703 nespokojnosť a potláčanie slobôd vyvrcholili povstaním Františka Rákocziho II. Prítomnosť povstaleckých vojsk si kruto odniesli dediny Vavrišovo a Liptovská Kokava, ktoré v roku 1704 vyhoreli a boli niekoľkokrát vyrabované. Neskôr sa v Liptovskej Kokave rozvinulo tkáčstvo, výroba dreveného uhlia a viacero obyvateľov dediny sa živilo povozníctvom. Furmani sa dávali najímať na prevoz soli zo Solivaru, medi a železnej rudy. Obyvatelia Liptovskej Kokavy sa živili aj zabíjaním vlkov a medveďov.

V roku 1787, šesť rokov po vyhlásení Tolerančného patentu Jozefom II., si evanjelici v Liptovskej Kokave založili vlastnú školu. Pohromy, ktoré Kokavu postihli, dopomohli jej obyvateľom k výnimočnej súdržnosti. V roku 1816 si postavili drevený kostol.

Veľký požiar v roku 1879 donútil obyvateľov Liptovskej Kokavy, aby vyhľadávali živobytie aj za hranicami svojej obce, a tak sa začali živiť murárskou prácou. Roky zveľaďovania obce aj vzmáhania sa jednotlivých rodín vystriedali v 20. storočí opäť ťažké časy vojnového utrpenia a biedy. Až 55 Kokavčanov ostalo na bojiskách 1. svetovej vojny (najviac zo všetkých dedín Liptova). V roku 1918 vznikol Čitateľský spolok, ktorý si dal za úlohu samovzdelávanie a prehlbovanie národného povedomia. Spolok mal čoskoro po svojom založení 97 členov. Okrem nedeľných vzdelávacích večierkov bola jednou z hlavných náplní divadelná činnosť. Povojnové roky boli priaznivé pre podnikanie so surovým drevom, čo pomohlo kokavskému urbáru k ziskom. V lokalite Pod Brehom postavili v roku 1921 urbársky gáter (vodnú pílu) a urbársky mlyn odpredali dovtedajšiemu nájomcovi mlynárovi Jozefovi Harmanovi. Výnosným podnikaním bolo po vojne pre obyvateľov Liptovskej Kokavy aj pltníctvo. V roku 1929 bol vysvätený murovaný kostol v neorománskom štýle. Do interiéru kostola bol inštalovaný kamenný oltár, ktorého súčasťou je aj kazateľňa umiestnená pod ním.

V roku 1928 vznikol v Liptovskej Kokave dobrovoľný hasičský zbor, v roku 1948 Športový klub Kriváň zameraný hlavne na futbal. Kolektivizácia podnietila v roku 1949 vznik jednotného roľníckeho družstva. V roku 1951 bola založená Poľovnícka spoločnosť. Svojpomocná stavba kultúrneho domu bola dokončená v roku 1963. Výstavba športového areálu, ktorý sa pýšil najlepšie vybavenou tribúnou v Hornom Liptove, sa skončila v roku 1964. Dnes v obci pôsobia: Pozemkové spoločenstvo bývalých urbarialistov, Klub kokavských turistov a lyžiarov, Slovenský červený kríž, Jednota dôchodcov Slovenska, TJ Družstevník Liptovská Kokava, Zväz protifašistických bojovníkov, Roľnícke družstvo Liptovská Kokava, Dobrovoľnícky hasičský zbor. Základná škola každoročne poriada množstvo akcií pre deti (školský ples, zimné hry na ľade, Slovenský slávik, Svetový deň zdravia, Deň matiek, Deň Zeme, regionálna výchova, dopravná výchova, Deň detí, Noc v škole, Juniáles, rôzne výlety a exkurzie). Obec má aj materskú školu.

Na území obce sa nachádza geotermálny vrt ako základ pre budúci aquapark. Sú tu upravované zimné bežecké trate, lyžiarsky vlek, sieť cyklotrás. Z investičných akcií súčasnosti spomeňme vybudovanie viacúčelového ihriska, detské ihrisko a cyklotrasu Hybe – Liptovská Kokava – Podbanské.

Územie má vysokú implementačnú schopnosť, v predvstupovom období a programovom období 2007 - 2014 obec implementovala projekty vo výške 3 mil. eur. Existuje úvaha/projektový zámer o doplnení infraštruktúry cestovného ruchu – k existujúcim cyklotrasám sa pridajú nové a doznačia sa bežecké trasy, vybuduje sa vyhliadková veža, zakúpi sa stroj na údržbu trate. Areál bude mať celoročné využitie. Nositeľom myšlienky je obec v spolupráci s miestnym podnikateľom. Obec pripravuje tiež rekonštrukciu budovy kultúrneho domu a využitie geotermálneho vrtu.

4.5.7 Liptovská Kokava

Liptovská Kokava v roku 2022

Liptovská Kokava je rozvinutá obec cestovného ruchu v srdci Vysokých a Nízkych Tatier so zameraním na cykloturistiku a bežecké lyžovanie.
Demograficky stabilná obec bez sociálne vylúčených občanov s fungujúcou školou a škôlkou, s kompletnou kanalizáciou a plynofikáciou. Služby zabezpečujú ekonomicky silní drobní podnikatelia v oblasti cestovného ruchu. Je tu reštaurácia s celodennou prevádzkou, výborné podmienky pre rekreačné bežecké lyžovanie v zime a cykloturistiku v lete obohatené o wellness zázemie s termálnym kúpaliskom.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Liptovská Kokava

- Ing. Július Porubän, starosta obce,
- Peter Vrbičan,
- Anna Droppová,
- Eva Slivková.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 14. 12. 2015 (Uznesenie č. 8/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce v novembri 2015.

4.5.7 Liptovská Kokava

SWOT analýza Liptovskej Kokavy

Silné stránky	Slabé stránky
• **poloha** v strede medzi lyžiarskymi strediskami Štrbské Pleso - Jasná, prístup z diaľnice D1, • blízkosť k dolinám Západných Tatier, napojenie na Liptovské cyklotrasy, existencia rieky, • Belá na hranici katastrálneho územia - možnosť vodnej turistiky, • snežná čiara na úrovni 800 m n. m. - možnosť úpravy zimných lyžiarskych bežeckých a turistických tratí, • kataster obce a samotná obec sa nachádza vo východnej časti Liptovskej kotliny s mierne členitým povrchom, intravilán obce je mimo prípadného záplavového územia, • letné a zimné turistické trasy vedú po rovinatom teréne s možnosťou ich viacgeneračného využitia, • **existujúca infraštruktúra obce** (obec má vybudované všetky inžinierske siete - vodovod, kanalizácia, plynovod, rozvody elektriny s verejným osvetlením, miestny rozhlas, rekonštruované miestne komunikácie), • **funkčný obecný úrad** (starosta obce a dve úradníčky sú zamestnanci na plný úväzok, vedúca aktivačných prác na čiastočný úväzok je vedúca miestnej knižnice a upratovačka), • **funkčnosť dobrovoľných zložiek** (obecný úrad priamo financuje Telovýchovnú jednotu - futbalový, turistický a lyžiarsky oddiel, Obecný hasičský zbor, finančne podporuje Jednotu dôchodcov Slovenska, Zbor protifašistických bojovníkov, Červený kríž a divadelný krúžok), • **obec úzko spolupracuje** s miestnych Roľníckym družstvom a Pozemkovým spoločenstvom bývalých urbarialistov (RD zabezpečuje pre obecný úrad služby - letná a zimná údržba ciest, vývoz kontajnerov, dovoz materiálov do obce), • spolupráca s PSBU - organizovanie brigád pre obecné zložky, podpora formou sponzorstiev zo strany PSBU, • **základná škola s materskou školou** (ZŠ len ročníky 1. - 4., kapacita škôlky 20 detí), • **obecné nájomné byty** (v obci sú vybudované dve 8-bytové jednotky - jedno a dvojizbové byty, možnosť pomerne lacného a rýchleho ubytovania pre mladé rodiny, resp. dôchodcov), • **nový stavebný obvod** (obec pripravila nový	• **ochrana prírody** (celý kataster obce sa nachádza v II., III. resp. V. stupni ochrany prírody, aj intravilán obce je v II. stupni ochrany prírody, čo spôsobuje mnohé problémy v súvislosti s investičnou výstavbou, v extraviláne obce nie je možné v súčasnosti plánovať akúkoľvek rekreačnú výstavbu - ani na súkromných parcelách, čo občania považujú za veľkú nevýhodu oproti susednej obci Pribylina), • **súčasný demografický stav** (obec nebola v minulosti zaradená medzi tzv. rozvojové obce, čo sa prejavilo úbytkom obyvateľstva - za posledných 40 rokov cca 450 občanov, stabilizácia postavením obecných bytov a rozostavaním rodinných domov na novej parcele pre IBV je zrejmá až posledné tri roky), • **nadmorská výška** (zvýšené náklady v zimnom období na vykurovanie, údržbu ciest a chodníkov), • **neexistujúci priemysel v katastrálnom území** (v k. ú. obce hospodári len RD a PSBU, len tieto organizácie sú platcovia dane s nehnuteľnosti), • **obmedzená kapacita materskej školy** (po dobudovaní rodinných domov na pozemku IBV bude kapacita materskej školy nedostatočná – nutná príprava jej rozšírenia formou prístavby alebo nadstavby)

stavebný obvod na výstavbu 33 rodinných domov za nadobúdaciu cenu pozemkov s inžinierskymi sieťami 22 €/m^2, • **existencia geotermálneho vrtu vo vlastníctve obce** (obec v budúcnosti plánuje jeho využitie s rámci výstavby rekreačného zariadenia v katastrálnom území obce)	
Príležitosti	**Ohrozenia**
• potenciál pre diverzifikáciu poľnohospodárstva a lesného hospodárstva • rozvoj nadregionálnej a cezhraničnej spolupráce so zameraním na zachovanie histórie obce, kultúrnych tradícií a kultúrneho dedičstva, rozvoj služieb a CR • získanie dostupných externých zdrojov na zabezpečenie potrieb obce • rozširovanie spektra poskytovaných služieb v sociálnej oblasti s podporou externých zdrojov	• tvrdé regulatívy a limity rozvoja v kontakte s ochranou prírody a jej zložiek • neúspech pri prideľovaní prostriedkov pre jednotlivé výzvy (veľmi obmedzené financovanie projektov z rozpočtu obce) • neúspech pri výbere investora na vybudovanie areálu geotermálneho vrtu (jedná sa pomerne rozsiahlu investíciu a investori sú veľmi opatrní) • nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj a realizáciu investičných projektov

4.5.7 Liptovská Kokava

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Liptovskej Kokavy v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Obec má len jeden obchod v dolnej časti, ďalší by bol nerentabilný. Obecný úrad potrebuje zateplenie, treba dokončiť ČOV. Rozvod plynu a plynové prípojky vyžadujú rekonštrukciu. Kamerový systém monitorovania požiarov je potrebné rozšíriť. Občania majú výhrady voči fungovaniu zdravotných služieb v L. Hrádku. Súčasných 20 miest v MŠ zatiaľ postačuje, lebo IBV sa rozvíja pomaly.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*ÚPD aj s EIA je spracované vrátane aktivít súvisiacich s termálnym vrtom. Obec má vybudované cesty a vodovod. Predpoklad predaja termálneho vrtu investorovi prinesie obci dodatočné zdroje. Obec má vysokú implementačnú schopnosť, v predvstupovom a programovom období 2007-2014 implementovala projekty v hodnote 3 mil. eur.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.2 *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Oprava zostávajúcich miestnych komunikácií (2016, 30.000€)	• *obec, vlastné zdroje*
Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí • Rozšírenie a modernizácia ČOV (2015, 81.000€, 2016, 150.000€) • Predĺženie rozvodnej siete obecného vodovodu, potrubie PE DN 93 dĺžky 750 m do technicko-prevádzkového areálu pri vrte termálnej vody (2017) • Samostatný vodovod napojený na SKV Pribylina pre termálno-rekreačný areál, výstavba samostatného vodojemu s objemom 100m3 napojeného na prívod SKV (2017) • Výstavba samostatnej splaškovej kanalizácie s ĆOV a výstavba dažďovej kanalizácie s lapačmi ropných látok pre termálne kúpalisko (2017-2018)	• *investor*
• Zrušiť vzdušné VN 22KV prípojky pre TS1 a TS3 a nahradiť ich zemnými káblovými prípojkami • Zrušiť stožiarové trafostanice TS1,2,3 a nahradiť ich murovanými trafostanicami • Vybudovať nové zahusťovacie murované trafostanice TS1 až 9 • Navrhované trafostanice pripojiť VN 22kV káblovými prípojkami suchými káblami • Úprava územia a zavedenie inžinierskych sietí do novej obytnej rekreačnej zóny (2018-2019)	• *Severoslovenská energetika*
• Rekonštrukcia havarijného stavu rozvodu plynu a plynových prípojok v obci (2015, 250.000€)	• *SPP*
1.3 *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Rozšírenie existujúceho kamerového systému (2016, 10.000€) • Výmena zastaranej techniky OHZ a DHZ (2015, repasovaná Tatra)	• *obec*
Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti • Projekt rozšírenia kapacity materskej škôlky (2016, 7.000€) • Rekonštrukcia kultúrneho domu (2016, 180.000€) • Rekonštrukcia krytiny na Dome smútku (2015, 11.000€) • Rekonštrukcia obecného úradu (elektroinštalácia 2015, 4.300€) • Dostavba príslušenstva v rekreačnej obytnej zóne - verejné priestranstvá, športové ihriská (2020) • Rekonštrukcia starej ZŠ vo vlastníctve evanjelickej cirkvi	• *Úrad vlády* • *urbár* • *Evanjelická cirkev* • *obec*
Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Zabezpečovanie stravy pre dôchodcov a opatrovateľskej služby	

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*545 tis. eur*

4.5.7 Liptovská Kokava

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.7 Liptovská Kokava

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Liptovskej Kokavy v oblasti práce a podnikania	*Predpokladá sa, že po vybudovaní termálneho kúpaliska s príslušným zázemím narastie potreba zvýšenia ubytovacích kapacít v penziónoch a na súkromí, ako aj rozšírenie ponuky služieb.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Vybudovanie rekreačného areálu termálneho kúpaliska je pripravené a reálne. Rozšírením poskytovaných služieb v obci vznikne do roku 2020 minimálne 20 – 30 nových pracovných príležitostí. K. ú. L. Kokavy je zaradené do kategórie medzinárodného významu.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Podpora nových podnikateľských aktivít*	
• Projekt využitia geotermálneho vrtu (2015-2016, 600.000€)	• *Súkromný investor*
• Výstavba termálneho kúpaliska s príslušenstvom (2017, 10 mil. eur)	•
• Vymedziť prenajímateľné obecné priestory pre potrebné služby	• *Obec*
Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci	
• Napojenie komunikácie z termálneho kúpaliska (2018)	• *Súkromný investor*
• Výstavba hospodárskej komunikácie medzi areálom termálneho kúpaliska a areálom technických dvorov (2018)	
• Výstavba parkoviska pre 330 parkovacích miest v areáli termálneho kúpaliska (2018)	
• Výstavba autobusových zastávok v nadväznosti na potrebu pri termálnom kúpalisku, rekonštrukcia súčasných (2018)	• *Obec/investor*
• Vyznačenie nových cyklotrás a bežeckých trás, vyhliadková veža	• *Obec*
• Dobudovanie príslušenstva v blízkosti lyžiarskeho vleku - zasnežovacie zariadenie, stroj na údržbu trate, sociálne zariadenie, stánky rýchleho občerstvenia, výstavba rybníka v dolnej časti areálu (2016-2017, 70.000€)	
• Výstavba areálu severne od rieky Belá - prístavisko pre raftingové člny, sociálne zariadenie, prístrešky a ohniská (2017-2018, 10.000€)	
2.2 *Budovanie informačno-náučných turistických trás*	
• Vybudovanie turistických a náučných trás pre žiakov, študentov, rodiny s deťmi s využitím kultúrno- historického, folklórneho aj prírodného bohatstva (2015-2017, 270.000€)	

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*10.950 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

4.5.7 Liptovská Kokava

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška súkromných výdavkov na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • remeselná dielňa	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.7 Liptovská Kokava

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Liptovskej Kokavy v oblasti občianskej spoločnosti	*V obci sú obavy z nárastu chudoby a vzniku extrémne chudobných vylúčených skupín obyvateľov. Žiaduce je pestovať viac svojpomoc a dobrovoľníctvo.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Obyvatelia sú aktívni, spontánne sa zapájajú do organizovania podujatí. Komunikačné prepojenie medzi manažmentom obce a občanmi a tiež občanmi navzájom je zabezpečené časopisom Kokavské aktuality do každej domácnosti, vývesnými tabuľami, internetom.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach* • Vydávanie Kokavských aktualít (priebežne, 3.000€/rok) *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Finančný príspevok na činnosť športových a spoločenských organizácií (15.000€/rok) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Organizovanie pravidelných podujatí - Deň obce/Kokavský jarmok/hody, Vianočná besiedka, Mesiac úcty k starším, divadelné predstavenia, výstava fotografií, tenisový turnaj pre starších, súťaž v speve ľudových piesní, Kokavský ples, Kokavská olympiáda, lyžiarsky pochod, SNP (29. 8.), Oslobodenie obce (30. 1.) a krajiny (8. 5.), Deň detí, juniáles *3.2* *Podpora rozvoja tradícií* • Kokavský jarmok • Tkanie kobercov v skanzene • Účasť na podujatiach ako varenie halušiek, fazuľovice *Regionálna výchova a vzdelávanie* • Spracovanie publikácie o historickom vývoji a tradíciách obce pre školy a subjekty CR (2016, 1.700€) • Vydanie publikácie k 90. výročiu DHZ (2018)	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *Telovýchovná jednota* • *Klub dôchodcov* • *ZO SZPB* • *Divadelný krúžok* • *OHZ, DHZ* • *Zväz protifašistických bojovníkov* • *Klub kokavských turistov* • *Červený kríž* • *FS Váh* • *ECAV*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*40 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

4.5.7 Liptovská Kokava

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podujatí zameraných na uchovanie a rozvoj tradícií • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií/zrekonštruovanie pamätných izieb a miestnych múzeí	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet zorganizovaných diskusných a osvetových podujatí • Počet informačných aktivít • Počet vydaných monografií/zrekonštruovaných pamätných izieb/miestnych múzeí	• organizácia • podujatie • publikácia	obec	0
Dopady *(na úrovni strategickéh o cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.7 Liptovská Kokava

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Liptovskej Kokavy v oblasti životného prostredia	*Potrebné je vyriešiť skládkovanie stavebného odpadu legálnou skládkou. Po vybudovaní termálneho rekreačného areálu sa predpokladá nárast pohybu návštevníkov po obci a okolí a tým aj zvýšená potreba veľkokapacitných kontajnerov na separovaný zber.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Nelegálne skládky, pálenie odpadu a voľný pohyb psov obec rieši pokutami a zverejňovaním vinníkov v obecnom časopise, čo prináša svoje výsledky.* *V rámci združenia Čistý Liptov obec získala 40/1100l kontajnerov, separuje sa úspešne a čierne skládky sa priebežne likvidujú.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Zabezpečenie legálneho skládkovania stavebného odpadu *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Monitoring veľkých vôd (2016, 50.000€) • Vyregulovanie miestneho potoka (2017-2018) *4.3* *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Rekonštrukcia obecného úradu (výmena okien a zateplenie 2016, 180.000€)	• *obec*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*230 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet zlikvidovaných čiernych skládok • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	• projekt • skládka • %	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.8 Liptovská Porúbka

Minulosť a súčasnosť Liptovskej Porúbky

Obec leží v juhovýchodnej časti Liptova pod Nízkymi Tatrami s prístupom do národnej prírodnej rezervácie Ohnište. Liptovská Porúbka vznikla koncom 13. storočia pod vedením šoltýsa Križana a na podnet zemianskeho rodu z Liptovského Jána. Prvýkrát sa spomína v listine z roku 1377. Erb Liptovskej Porúbky vychádza z najstaršieho zachovaného symbolu obce, svätého Júdu so sekerou a svätého Šimona držiaceho pílu.

Obyvatelia obce pôvodne pásli statok zemepánovi, rúbali a klčovali horu a pálili drevené uhlie pre neďalekú Mašu v Liptovskom Hrádku. Od toho, že vznikla na rúbanisku, dostala meno Porúbka. Ako sa dedina zväčšovala, pribúdalo domov a hospodárskych stavísk. Boli to drevenice pokryté slamou a šindľom. Oheň často zničil celú obec alebo jej časť. V roku 1829 vypukol požiar od blesku za búrky a celá obec ľahla popolom, v roku 1889 neopatrnosťou gazdu, keď mlátil zbožie a fajčil fajku. Požiar v roku 1904 zničil školu a drevený kostol. Hasenie bolo v tej dobe primitívne, vedrami. V roku 1878 založili v obci hasičský zbor. Organizácia bola polovojenská a velilo sa po maďarsky. Ako požiarnu techniku používali jednocylindrovú striekačku, do ktorej sa liala voda vedrami a neskôr ručnú štvorkolesovú dvojcylindrovú striekačku.

Nový evanjelický kostol vysvätili v roku 1918. Prvým farárom sa stal Ľudovít Šenšel, ktorý pôsobil v zbore od roku 1914 do roku 1956. Základné vzdelanie v sídle farnosti poskytovala škola od 18. storočia až do roku 1995. Od roku 1999 v jej priestoroch sídli obecný úrad.

Od Liptovského Hrádku bol Váh splavný pre plte, preto sa pltníctvo stalo zamestnaním aj pre Porúbčanov. Najčastejšie plavili drevo z tajchov zo Svarína, z Čierneho Váhu a Malužinej do Liptovského Hrádku. Tradíciu pltníctva si obec každoročne pripomína slávnosťou Porubčanský pltník.

V okolí obce pôsobili počas Slovenského národného povstania viaceré partizánske skupiny. Dodnes sa v neďalekých horách nachádzajú partizánske bunkre. Obec každoročne organizuje Výstup na Slemä ako pripomenutie povstaleckých udalostí z augusta 1944. Náučný chodník Slovenského národného povstania začína pri rieke Váh pod horou Zapač prvým informačným panelom a končí na vrchole Slemä. V rámci Mikroregiónu pod Poludnicou vznikla tiež trasa pamätihodností a významných miest, na ktorej sú Evanjelický kostol a. v., budova obecného úradu, pamätník obetiam prvej svetovej vojny Valentov vŕšok a Skaličná - pamätník venovaný partizánom, miesto leteckého nešťastia z obdobia SNP na vrchole Slemä, amfiteáter, rodné domy Ferdinanda Gabaja a Hvezdoňa Kočtúcha, miestny cintorín, prírodná pamiatka Mašiansky balvan a ďalšie.

Medzi významné osobnosti obce patria vzdelanec a farár Ľudovít Šenšel, starosta a národniar Matej Frniak, spisovateľ Ferdinand Gabaj, politik a strhujúci rečník Ľudovít Gerek, divadelník Michal Chomo, pedagóg Hvezdoň Kočtúch, politik Jozef Lenárt, bača a rezbár Peter Slosiar, historik Koloman Slivka.

V obci je podnik verejnoprospešných služieb, materská škola s celodennou prevádzkou, detský domov, Dobrovoľný hasičský zbor, Jednota dôchodcov Slovenska, Slovenský zväz protifašistických bojovníkov, Poľovné združenie Bukovica, Urbárske pozemkové spoločenstvo, Spoločenstvo vlastníkov súkromného lesa, lyžiarske kluby, stolnotenisový klub, Slovenský zväz chovateľov poštových holubov a internetový klub Liponet.

V obci je viacero pohostinských zariadení (pohostinstvo Krutilko, Krčma pod Bocianom, espresso Tesko), Hotel Radovica, lyžiarske stredisko, potraviny, Pečivárne s. r. o., kamenárstvo, drevovýroba, poľnohospodársky podnik, stolárstvo, dve autopravovne, zberné suroviny, stavebná firma a ďalšie. V obci sú po celý rok umiestnené veľkoobjemové kontajnery, čo zlepšilo separáciu odpadu.

V ďalšom období chce obec stavať na budovaní podmienok pre bežecké lyžovanie a cyklotrasy, obnove Ski centra Zapač a školy v prírode. Obec sa spojila s Liptovskou Kokavou za účelom vytvorenia a udržiavania lyžiarskych bežeckých trás. Dobrú spoluprácu má tiež so spoločnosťami Liptovia, Eurovia (kameňolomy), urbármi Hybe, Dovalovo, Likavka, Spoločenstvom vlastníkov lesov, evanjelickou cirkvou. Aktívna je spolupráca s družobnými obcami v Poľsku, Čechách a na Ukrajine.

Dôležitý je zámer rekonštrukcie budovy obecnej škôlky (v učiteľskom byte vytvoriť priestor pre obecný úrad, centrum prvého kontaktu, v podkroví kultúrnu sálu pre 140 osôb, knižnicu) pri zachovaní

prvotného účelu budovy materskej školy. Obec hľadá využitie Vargovho domu (bývalý obchod), ktorý by mohol slúžiť ako komunitné centrum.
V Liptovskej Porúbke aktívne pracuje Jednota dôchodcov, hasiči, darí sa aktivizovať združenia, ľudia idú a pomôžu. Mimoriadne úspešný je program na Deň matiek – hodinové pásmo, v ktorom vystupujú deti zo škôlky aj dôchodcovia. Úspešné podujatie je aj Posledný fašiang. Na komunikáciu s občanmi obec využíva káblovú televíziu (program sledujú hlavne starší občania), rozhlas, web, informačné tabule v obci. Silnou stránkou obce je, že tu žije veľa učiteľov aktívnych aj na dôchodku, ktorí sa zapájajú do podujatí obce. Jednota dôchodcov založila spevokol a organizujú prvé vystúpenia, zúčastňujú sa súťaží. Služby pre rodiny: škôlka, obchod, knižnica, služba terénnej sociálnej práce, rómska občianska hliadka, rozvoz stravy dôchodcom. Opatrovateľská služba sa cez obec poskytuje dvom osobám.

Liptovská Porúbka v roku 2022

Liptovská Porúbka je krásna a čistá, občania si vážia životné prostredie, dobre funguje separovanie odpadu. Za obcou je zrekonštruovaný, celoročne využívaný amfiteáter. Navštevujú nás rodiny s deťmi zo širokého okolia a deti z celého Slovenska sa sem chodia rekreovať do školy v prírode. Liptovská Porúbka je atraktívna a bezpečná obec, kam sa oplatí prísť. Vodiči dodržiavajú dopravné značenie. Za obcou je funkčné lyžiarske stredisko a lávka cez Váh, k obľúbenej rozhľadni na Zapači vedie sieť chodníkov. Dobrá spolupráca s miestnymi podnikateľmi prináša pracovné príležitosti. Sušička ovocia v bývalom kultúrnom dome zamestnáva 40 občanov.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,**
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Liptovská Porúbka

- Mgr. Janka Gazdičová, starostka,
- Miriam Pallová, obec,
- Evka Vlčková, kultúrna komisia,
- Ing. Milan Vlček,
- Lýdia Rúfusová, urbár,
- Aneta Králiková,
- Tomáš Koky, rómska občianska hliadka.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 10. 12. 2015 (Uznesenie č. 142/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke a úradnej tabuli obce v novembri 2015.

4.5.8 Liptovská Porúbka

SWOT analýza Liptovskej Porúbky

Ľudské zdroje	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• historický hasičský zbor • tradičná zručnosť Rómov • silná Jednota dôchodcov • významní činitelia v obci: Matej Frniak- národný pracovník, Ferdinand Gabaj – spisovateľ, Ján Hutka – pasienkársky odborník, Miloslav Chomo – chemik, Eugen Klein- právnik, redaktor, Ľudovít Šenšel – verejný činiteľ, publicista, cirkevný hodnostár, Hvezdoň Kočtúch – slovenský ekonóm, národovec, profesor, Peter Slosiar – odborník na ovčiarstvo a rezbár, Jozef Lenárt - politik • tolerantnosť v spolunažívaní medzi etnickými skupinami	• nezáujem o veci verejné (uzatváranie sa do rodiny) • zlá sociálna situácia u časti rómskeho obyvateľstva • existujúci konflikt spôsobený odlišnou mentalitou - časti rómskej komunity (hlučné večerné zábavy) • vnímanie skladby obyvateľstva obce ako „prestárle“ • slabé povedomie občanov k čistote v obci
Príležitosti	**Ohrozenia**
• využiť skúsenosti a zručnosti pre odovzdanie mladšej generácii – vytvorenie vzdelávacieho priestoru • zvýšiť povedomie obyvateľov obce, propagáciou, osvetou • využiť spoluprácu v regionálnom spojení	• odchod mladých, vzdelaných ľudí z obce

Technická infraštruktúra a doprava	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• blízkosť mesta • dokončená kanalizácia v jadre obce • obnovené povrchy miestnych komunikácií • pravidelná preprava osôb medzi obcou a L. Hrádkom	• neukončená infraštruktúra (vybudovanie kanalizácie do okrajových častí obce, opatrenie miestnych komunikácií vodorovnými dopravnými značkami krajnica, prechody pre chodcov, cyklotrasy) • neochota občanov spolufinancovať infraštruktúru
Príležitosti	**Ohrozenia**
• možnosť získania zdrojov z EÚ fondov na dobudovanie infraštruktúry	

Ekonomické podmienky	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• Agria a. s., kvalitná poľnohospodárska pôda • dobré ekologické podmienky pre pestovanie liečivých rastlín v katastri obce • rozvinuté včelárstvo (5 včelárov, 2 miestni, 3 nebývajú v obci – cca 100 včelstiev) • dobre fungujúci Urbársky spolok (cca 2000 ha – prepojenia na US Likavku, Liptovský Ján, Hybe) • Pečivárne s. r. o. - závod na výrobu pečiva • Zberné suroviny a. s. Žilina	▪ chýbajú vhodní záujemcovia o pestovanie a zber liečivých rastlín, neprepojenie na odberateľov • chýbajúce miestne produkty • štatút Urbárskeho spolku vytvára bariéru pri rozvoji podnikania • nejasnosti okolo vlastníctva pôdy

• drobní poľnohospodári, farmári, ovčiarstvo • samozamestnávanie • existujúci drobní podnikatelia – stolári, kamenári, automechanici, tradičné tkanie kobercov • dostatok zručnej pracovnej sily pre drobné podnikanie a rozvoj zamestnanosti	
Príležitosti	**Ohrozenia**
• motivačné prvky pre drobných podnikateľov (výhodné úvery, grantové schémy) • rozvoj spolupráce medzi drobnými podnikateľmi v regióne	• tlak konkurenčného prostredia • prílišná ochranná politika Správy NAPANT • málo fondov pre vidiek

Podmienky pre rekreáciu, šport, turizmus	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• existujúci športový areál s turistickou ubytovňou • stolný tenis • pekné okolie, prírodné prostredie • lyžiarsky areál Zápač, silný lyžiarsky oddiel (bežecké, zjazdové lyžovanie, biatlon) • registrované cyklotrasy • raj pre hubárov • tradícia výstupu na Slemä, náučný chodník o SNP, náučný chodník spájajúci obec s mestom Liptovský Hrádok a obcou Liptovský Ján • Ohnište – množstvo jaskýň a priepastí – Okno – výška 20 metrov, 125 metrov hlboká Veľká ľadová priepasť • prírodná pamiatka Mašiansky balvan • rieka Váh pretekajúca obcou, možnosť využitia vodných športov, raj pre muškárov • súkromníci – ťažné kone s možnosťou využitia agroturistiky • urbárska chata na Brtkovici, v Skaličnej chata Fišiarka s možnosťou ubytovania • existujúca kapacita voľných domov	• nepriaznivý stav vo vlastníckych vzťahoch k športovému areálu • nevyužitý potenciál ubytovacej kapacity • slabá skúsenosť v oblasti ubytovania na súkromí • nedostatok služieb
Príležitosti	**Ohrozenia**
• možnosť čerpania fondov EÚ na dobudovanie športového areálu • zhodnotenie existujúceho potenciálu, prírodného prostredia v spolupráci s mestom Liptovský Hrádok • využitie spolupráce v regionálnom spojení • zapojenie do programu LEADER	• tlak konkurenčného prostredia z okolitých vybudovaných športových areálov • legislatíva, podmienky nemotivujúce k podnikaniu • zlý národný imidž v kvalite poskytovaných služieb

Kultúrno - historické podmienky	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• silná história obce porovnateľná s Liptovským Jánom (šoltýska obec) • v lese Víslavce - zvyšky starého opevnenia • drevenica pri moste z r. 1798	

• múraný dom r. 1835 • partizánska tradícia • architektonický hodnotný e. a. v. kostol • country skupina "Pramene" • izba tradícií, rezbárstvo • amfiteáter • publikácia Liptovská Porúbka	

Spolupráca v rámci regiónu, cezhraničná spolupráca	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• členstvo v ZMOL • členstvo v mikroregióne Pod Poludnicou • spolupráca s obcou a hasičským zborom Žimrovice v Sliezsku v ČR • spolupráca s Ochotnickou strazou požarnou v Bojanove v Poľsku,	• zabezpečenie finančných podmienok • malé skúsenosti z rozvoja regionálnej a cezhraničnej spolupráce
Príležitosti	**Ohrozenia**
• využiť a vymieňať skúsenosti a zručnosti pre rozvoj obce, vytvorenie vzdelávacieho priestoru • zvýšiť povedomie obyvateľov obce, propagáciou, osvetou • využitie spolupráce v cezhraničnom a regionálnom spojení na vylepšovaní všestranných podmienok obce	

Občianska infraštruktúra, obchod a služby	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• amfiteáter • vzdelávací priestor pre absolvovanie rôznych vzdelávacích kurzov • knižnica • materská škola • Vináreň pod bocianom • Bar u Katky • káblová televízia • stránka obce na internete	▪ škola v prírode je nevyužitá ▪ chýbajúci dom smútku, • nepostačujúca opatrovateľská služba • slabý sortiment v obchodoch • chýbajúci penzión pre dôchodcov • neurčené názvy ulíc, zlá orientácia návštevníkov v obci

Životné prostredie a ekológia	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• výskyt chránených druhov fauny, tetrova • pekné prírodné prostredie pod Nízkymi Tatrami • zdroj pitnej vody, zásobáreň pre mesto Liptovský Mikuláš • výskyt chránených druhov flóry žltohlav európsky, plesnivec alpínsky a iné • Národná prírodná pamiatka Ohnište, prírodná pamiatka Balvan pri Maši, NAPANT a ochranné pásmo • poloha obce pod Nízkymi Tatrami	• schátralý stav obce, hlavne centrum • neekologické vykurovanie v zimnom období • čierne skládky tuhého komunálneho odpadu v okolí obce • nízke povedomie pri separovaní odpadu

• pekné okolie, príroda • prameň uprostred obce Pod Uhlom • separovaný zber • verejná kanalizácia • likvidácia organického odpadu	
Príležitosti	**Ohrozenia**
• legislatíva SR a EÚ usmerňujúca zachovanie kvality prostredia • podmienky realizácie zákona o odpadoch	• globálne zmeny vplývajúce na kvalitu životného prostredia

Bývanie	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• pomerne vysoká individuálna bytová výstavba – zástavba rodinných domov vidieckeho ako aj mestského typu • výstavba nájomných bytov podľa Územného plánu obce	• prázdne neobývané domy • nevyhovujúce bytové podmienky obyvateľov rómskej národnosti

Poloha	
Silné stránky	**Slabé stránky**
• obec leží na juhovýchodnej časti Liptovskej • kotliny pod Nízkymi Tatrami • vzdialenosť od Liptovského Hrádku 2 km	

4.5.8 Liptovská Porúbka

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Liptovskej Porúbky v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Potrebné je predovšetkým vybudovanie ciest, kanalizácie a osvetlenia k plánovanej IBV a škole v prírode (zlé cesty bránia ďalšiemu rozvoju obce). Chýbajú priestory pre kultúru a spoločenské aktivity, keďže obecný úrad sídli v prenajatých priestoroch. Obec je zaťažená nefunkčnou lávkou cez Váh a účasťou v spoločnom projekte vleku.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Manažment obce má dobré predpoklady zvládnuť náročné úlohy, keďže má za sebou širokú škálu projektov, dobrých partnerov, rozvinutú spoluprácu a dobré vzťahy aj s externými partnermi. Finančné zdravie obce je dobré. Riešenie situácie s lávkou a vlekom je rozpracované do tej miery, že sa predpokladá ukončenie prípravných prác do konca roka 2015.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Vybudovanie IBV v lokalite Zráz *1.2* *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Rekonštrukcia verejného osvetlenia • Dobudovanie kanalizácie ku škole v prírode *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia miestnych komunikácií ku škole v prírode • Rekonštrukcia lávky cez Váh *1.3* *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Prístavba, nadstavba a rekonštrukcia budovy MŠ, polyfunkčná budova s viacúčelovou sálou (140 miest na podujatia, s prípadným využitím ako telocvičňa škôlky) (2015, 500.000€) • Rekonštrukcia RD č.102 (vo vlastníctve obce) na penzión alebo komunitné centrum	• *obec* • *obec/LVS* • *obec/UPS* • *obec/podnikatelia, občania* • *obec* • *Mesto Liptovský Hrádok*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet, investori*
Indikatívna finančná intervencia	*500 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť	• tis. eur	• obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.8 Liptovská Porúbka

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Liptovskej Porúbky v oblasti práce a podnikania	*V obci vzrástla ubytovacia kapacita, ale nie sú žiadne stravovacie a wellnes možnosti, čo odrádza náročnejšiu klientelu.* *Cca 30% obyvateľov L. Porúbky je závislých od sociálnej podpory, pretože sú „nezamestnateľní" (nemajú vzdelanie, potrebné zručnosti ani pracovné návyky).*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Vlastníctvo rozľahlých pozemkov obcou a ich prenajatie záujemcom pomôže rozvinúť tradičné formy hospodárenia.* *Obec dlhodobo rieši predchádzanie konfliktov a začleňovanie problémovej skupiny obyvateľov do komunity cez integrované športové a spoločenské podujatia, rómsku občiansku hliadku a podobne, čo dáva dobré predpoklady pre pokračovanie v podobe zvyšovania vzdelania a vytvorenia pracovných príležitostí pre sociálne slabé skupiny v oblasti remesiel a služieb.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • podpora rozvoja ovčiarstva • podpora rozvoja včelárstva • podpora rozvoja agroturistiky (chov koní) *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Projekt Infraštruktúra pre turizmus (cyklotrasy, bežecké trasy, rozvoj vodných športov na rieke Váh) • Rekonštrukcie lesníckych a poľovníckych objektov • Vytváranie pracovných príležitostí v oblasti údržby trás, zelene, vodných tokov *Podpora nových podnikateľských aktivít* • rekonštrukcia neobývaných domov na turistické penzióny • vybudovanie penziónu s wellnes a reštauráciou (50–60 stoličiek, 2016-2017) • rozšírenie výroby pečivární a vybudovanie školiaceho strediska pre vlastnú výrobu • rozšírenie dobývacieho priestoru v kameňolomoch *Podpora neformálneho vzdelávania a odbornej príprav* • poskytovanie prístupu k internetu sociálne slabším deťom, podpora vzdelávania v IT technológiách • projekt vzdelávania v oblasti poskytovania služieb • projekt vzdelávania dlhodobo nezamestnaných s dôrazom na dosiahnutie úplného základného vzdelania Rómov	• *SHR, súkromní podnikatelia* • *združenie včelárov, miestni občania-včelári* • *Agria, Lesy SR* • *KOFA Kuchárik* • *súkromní podnikatelia* • *Urbárske pozemkové spoločenstvo Hybe, Lipt. Porúbka, Spoločnosť vlastníkov súkromných lesov, Poľovné združenie Brtkovica* • *obec/vlastníci domov* • *chatári* • *Glosinvest s. r. o. Bardejov* • *Pečivárne* • *Eurovia kameňolomy* • *Obec/Edea/úrad práce* • *Eltek* • *Rettenmeyer* • *Drevona* • *Obaľovačka* • *Píla na Šmýkanci* • *Radovica*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*x tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*

Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu tradičného hospodárenia a remesiel • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet účastníkov neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stolička/lôžko • účastník	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.8 Liptovská Porúbka

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Liptovskej Porúbky v oblasti občianskej spoločnosti	*Chýbajúce priestory pre kultúru a spoločenské aktivity, keďže obecný úrad sídli v prenajatých priestoroch, brzdia sľubne sa rozvíjajúci spoločenský život. Situácia vo vzťahoch medzi majoritou a rómskou menšinou je napriek systematickej snahe manažmentu obce napätá.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Obec nikdy nemala toľko spoločenských podujatí ako v roku 2015. Sú dobré predpoklady pre ďalšie rozvíjanie voľnočasových aktivít, organizovanie podujatí a pokračovanie v začatej práci na zlepšovaní medziľudských vzťahov. V obci je veľa aktívnych ľudí, spolkov a zoskupení, ktoré majú podporu obce a rozvinutú regionálnu aj cezhraničnú spoluprácu. Objekt RD č. 102 vo vlastníctve obce môže poslúžiť aj ako budúce komunitné centrum.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach* • Vydávanie obecného časopisu *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • všestranné aktivity obecnej komunity vo všetkých oblastiach spoločenského a kultúrneho života na základe spolupráce (zabíjačka, maškarný ples na ľade, ochutnávka, pltník, Slemä, rómsky futbalový turnaj, letný biatlon, Železný hasič, Deň detí, juniáles, tvorivé dielne 1xmesačne, zbierky šatstva každý druhý mesiac, kultúrne akcie MŠ, kde sa zapájajú aj rómske deti) • podpora mladých športových talentov (futbal, beh, biatlon, biliard) *3.2* *Podpora rozvoja tradícií* • podpora rozvoja tradícií (háčkovanie, maľovanie kraslíc, tkanie kobercov) *3.4* *Menšiny, rovnosť príležitostí, tolerancia voči inakosti* • program zlepšenia medziľudských vzťahov • projekt Učíme sa tolerancii • komunitné centrum	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *Pomocný anjel* • *Národopisné múzeum LH* • *Jednota dôchodcov*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	***x tisíc eur***

4.5.8 Liptovská Porúbka

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu rozvoja dobrovoľníctva a solidarity	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít • Počet komunitných centier • Počet rómskych občianskych hliadok, zdravotných asistentov a školských rómskych asistentov	• organizácia • podujatie • aktivita • centrum	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.8 Liptovská Porúbka

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Liptovskej Porúbky v oblasti životného prostredia	*Bohaté okolité lesy a prírodné hodnoty sú devastované ťažbou prenajatými ťažobnými spoločnosťami, ktoré nechávajú za sebou spúšť. Je potrebné zaviesť kontrolné mechanizmy na dosledovanie údržby krajiny po hospodárskej činnosti v lesoch (ťažba, odlesňovanie pasienkov). Napriek sústavnému odstraňovaniu divokých skládok sa neustále objavujú. Ich zdrojom sú predovšetkým chatári a návštevníci obce. Domáci obyvatelia využívajú zberný dvor.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Účinná spolupráca s vlastníkmi pôdy, štátnymi zložkami ochrany prírody, chatármi a spoločenskými organizáciami.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Likvidácia čiernych skládok* • Monitorovanie a odstraňovanie čiernych skládok *4.2* *Vypracovanie a implementácia stratégií šetrného prístupu k životnému prostrediu* • Prijatie opatrení na dosledovanie údržby krajiny po hospodárskej činnosti • Čistenie a údržba turistických chodníkov	• *obec* • *NAPANT, ŠOP SR, Poľovné združenie Brtkovica, urbárske spolky a spoločnosť vlastníkov lesov*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	***x tisíc eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o krajinu	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet zlikvidovaných čiernych skládok • Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o krajinu	• projekt • %	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.9 Liptovský Hrádok

Minulosť a súčasnosť Liptovského Hrádku

Najmenšie mesto Liptova je obdarované štedrým prírodným, kultúrnym a historickým potenciálom a bohatými ľudskými zdrojmi. Liptovský Hrádok v súčasnosti hľadá svoju novú tvár rozvíjajúceho sa centra cestovného ruchu s väzbou na tradície lesníctva, včelárstva, školstva, obchodu, ťažby a spracovania dreva a železnej rudy, pltníctva, rybárstva, podhorských a horských poľnohospodárskych aktivít a remesiel s tým spojených, ale aj modernú históriu telekomunikačných a informačných technológií.

Obyvatelia mesta sú hrdí na hrad a kaštieľ, jazierko s kaplnkou, budovu prvej lesníckej školy v Uhorsku, arborétum, budovu Soľného úradu, vážnicu a zvonicu, zvyšky pôvodnej vysokej pece Maša, chránenú lipovú alej s klasicistickým rímskokatolíckym kostolom, kaplnkou so sochou Piety ako i na ďalšie pamätihodnosti. Remeselná zručnosť obyvateľov mesta a okolia je prezentovaná v Národopisnom múzeu (Liptovské múzeum), ktorého súčasťou je unikátna expozícia ovčiarstva. V jeho súčasnej budove sídlil v rokoch 1795 až 1808 hrádocký prefekt František Wisner, ktorý sa významne zaslúžil o hospodársky rozvoj mesta. Mesto je bohaté na osobnosti v lesníckej oblasti, poľnohospodárstve, kultúre, technike. Netreba zabúdať na významných športovcov, ktorí žali svetové trofeje v cyklistike a bežeckom lyžovaní. V súčasnosti sa v medzinárodných súťažiach výborne uplatňujú detskí tanečníci, výtvarníci, elektronici. Úspešné vo svojich ambicióznych zámeroch sú stredné školy SOŠ lesnícka, SOŠ elektrotechnická, Gymnázium a Súkromné tanečné konzervatórium.

Reprezentanti samosprávy oceňujú súčasné osobnosti slávnostným pripomenutím si nielen ich celoživotných snáh a aktivít, ale aj osobných vlastností, ktoré sú motiváciou a príkladom pre mladých aj starších. Novú tradíciu začala v roku 2015 Komunitná nadácia Liptov udeľovaním ceny Ladislava Habiňáka, ktorý založil Školské výpočtové stredisko (ako súčasť strednej elektrotechnickej školy) s prvým sálovým číslicovým počítačom v bývalom Československu (1975). Výsledkom sú desiatky tisíc vyškolených programátorov, technikov, ľudí schopných aktívne využívať informačné technológie. Pri vzniku silnej tradície elektrotechnického priemyslu stála Tesla Liptovský Hrádok (1950), z ktorej neskôr vyrástlo množstvo väčších či menších firiem v oblasti telekomunikácií a informatiky.

Liptovský Hrádok je mesto s čarokrásnou prírodou pri sútoku Belej s Váhom, ktoré ponúka možnosti vyžitia sa vodákov, lyžiarov, skialpinistov, horolezcov, rybárov a poľovníkov.

Mestská časť Dovalovo bola v minulosti obcou želiarov, včelárov, povozníkov a poľnohospodárov so zameraním na chov oviec, hovädzieho dobytka a spracovanie produktov z tohto chovu, no aj tradičných domácich remesiel – tkáčov, košikárov a rezbárov. Zvlášť vychýrení boli dovalovskí murári a tesári, prácu ktorých môžeme obdivovať v centrálnej časti obce s originálnymi prvkami architektonického riešenia, predovšetkým okien a striech. Dominantou Dovalova sú rímsko-katolícky kostol z druhej polovice 13. storočia zasvätený sv. Martinovi Tourskému a klasicistický kostol Evanjelickej cirkvi a. v. Dovalovo má bohatú históriu a významných rodákov, ktorí sa svojou prácou a životnými postojmi zaradili medzi popredné osobnosti slovenskej histórie – Ján Nepomuk Bobula, staviteľ, publicista, politik, Dr. Ján Gašperík, včelársky spisovateľ a historik, organizátor novodobého včelárstva na Slovensku a ďalší.

V rámci Mikroregiónu Pod Poludnicou vybudovalo mesto náučný chodník – trasu pamätihodností. Z jeho zastávok spomeňme aspoň Evanjelický kostol, Hrob doktora Alberta Škarvana, publicistu a prekladateľa ruskej a francúzskej literatúry, tolstojovca a propagátora esperanta, Lapidárium židovského cintorína (zbierka náhrobných kameňov a krížov vznikla vďaka projektu Mosty – Gesharim), vápencový útes Skalka v Hradskej hore s vyhliadkou na mesto a masívy Tatier, pamätník Stretnutie armád, ktorý symbolizuje stretnutie Partizánskeho oddielu Vysoké Tatry, vojsk 18. armády 4. ukrajinského frontu a 1. čs. armádneho zboru.

V súčasnosti sú v Liptovskom Hrádku aktívne mnohé občianske organizácie zamerané na kultúru, šport a rozvoj horného Liptova. Spomeňme Art Štúdio, ktoré vytvára priestor pre filmárov, fotografov, maliarov, rezbárov poriadaním výstav, súťaží, festivalov a diskusií, Spoločnosť priateľov Múzea Liptovskej dediny, Miestnu akčnú skupinu Horný Liptov, Komunitnú nadáciu Liptov, divadelný súbor ATAK9, folklórne súbory a tanečné školy Bystrianka, Cindruška, Jessy, súkromná a mestská ZUŠ, spevácke cirkevné zbory, aktívna je Jednota dôchodcov, športové kluby, hasičský zbor, včelárske spolky a ďalšie zoskupenia podporujúce občianske aktivity.

4.5.9 Liptovský Hrádok

Samospráva rozbehla množstvo projektov a je výnimočne úspešná v získavaní prostriedkov z externých fondov na ich realizáciu. Boli zrekonštruované školy, okolie hradu a kaštieľa, chodníky, cyklotrasy, vybudované námestie Františka Wisnera, ihriská, postavené nové byty, technická infraštruktúra potrebná pre manažment odpadu a druhotných surovín. Organizovaním desiatok kultúrnych podujatí, Hornoliptovského jarmoku, športových a tanečných súťaží, filmových a hudobných festivalov, koncertov, výstav a odborných podujatí sa mesto Liptovský Hrádok radí medzi významné slovenské kultúrno-spoločenské centrá. Podobne úspešné sú aj firmy (obnovené technológie, zrekonštruované priestory podnikov) a neziskové organizácie pôsobiace na území mesta. Obľúbeným miestom neformálneho stretávania mladých aj starších je Caffe Exclusive, ktorá prispieva k rozvoju komunity spoločenskými podujatiami, prednáškami, koncertmi.

Liptovský Hrádok v roku 2022

V rámci prípravy nového rozvojového dokumentu do roku 2022 uskutočnila radnica prieskum potrieb a očakávaní obyvateľov mesta. Na základe tohto prieskumu bola sformulovaná vízia budúcnosti v tejto podobe:

Liptovský Hrádok je moderné európske mestečko, vyhľadávané turistické centrum Horného Liptova, charakterizované symbiózou sútoku Belej a Váhu. Pre svoj všestranný rozvoj využíva štedrý historický, kultúrny, prírodný a ľudský potenciál. Ponúka bohaté športové vyžitie v letnom i zimnom období. Mesto vzdelaných, aktívnych a ambicióznych ľudí, ktorí dosahujú medzinárodné úspechy, ale zároveň si vážia nenarušenú identitu horského mestečka. Mesto s bezpečnou súčasnosťou, poskytujúce priaznivé podmienky pre život, prácu a podnikanie, vytvára priestor pre tvorivú spoluprácu nielen v regióne, ale aj so zahraničnými partnermi. Svojím vonkajším vzhľadom, čistotou, prístupom obyvateľov k prostrediu slúži ako vzor pre mnohé mestá na Slovensku aj v zahraničí. Je vyhľadávaným miestom na bývanie pre nových obyvateľov vďaka svojej polohe, službám a atraktivite, ale aj vďaka funkčnej samospráve a podieľaní sa občanov na správe vecí verejných. Naďalej napĺňa atribúty s ním oddávna spájané - mesto zelene a mladých - vďaka sústavnej starostlivosti o zeleň a arborétum, ako aj úspešným základným a stredným školám.

Každý, kto raz prenikne do histórie a súčasnosti mesta, spozná pamiatky, prírodu a život tunajších ľudí, stane sa priateľom Liptovského Hrádku a stotožní sa s tvrdením: „Oplatí sa vidieť, navštíviť, spoznať, objaviť a skúsiť.“

Stratégia pre dosiahnutie vízie

Občania mesta a jeho predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,**
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Liptovský Hrádok

Pracovná skupina v meste Liptovský Hrádok pracovala v zložení:

- Mgr. Branislav Tréger, PhD., primátor,
- PhDr. Iveta Zuskinová, viceprimátorka,
- Ing. Iveta Jurečková, hlavná kontrolórka,
- Ing. Ján Kazár, referát krízového riadenia a zverejňovania,
- Ing. Anna Rašiová, referát vnútorných vecí,
- Danica Žiaková, referát kultúry,
- Ing. Martina Harichová, referát organizačný, sociálnych vecí, školstva, bytový,
- Mgr. Ivana Kapitáňová, referát organizačný, sociálnych vecí, školstva, bytový,
- Ing. Iveta Gajdošová, referát rozpočtu a záverečného účtu,
- Mgr. Peter Popelka, referát správy nehnuteľného majetku,
- Ing. Soňa Slosiarová, referát služieb, obchodu a podnikania, CR, RP aRR

- Ing. Zuzana Strapoňová, referát investičnej výstavby, odpadového hospodárstva a energetiky,
- Ing. Ivana Oravcová, referát investičnej výstavby, cestného hospodárstva a dopravy,
- Ing. Beata Surovčeková, referát územnej prípravy, investičnej výstavby a evidencie stavieb,
- Ing. Viera Malastová, referát životného prostredia, ochrany prírody a krajiny, poľnohospodárstva a vodného hospodárstva,
- Ing. arch. Tibor Ištok, referát riadiacich činností,
- Ing. Miloš Barák, BYP, s. r. o.
- Mgr. Jozef Koscelník, mestská polícia.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 29. 10. 2015 (Uznesenie č. 47/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke mesta v dňoch 25. 11. 2015 – 11. 12. 2015.

4.5.9 Liptovský Hrádok

Budovy vo vlastníctve mesta Liptovský Hrádok a ich stav

Mesto Liptovský Hrádok vlastní 29 budov v katastrálnom území Liptovský Hrádok a Dovalovo. Jedna budova je nevyužívaná, dve objekty sú prenajaté súkromným osobám na podnikanie. Ostatné budovy sú prevádzkované a plne využívané.

Zhodnotenie technického stavu: do kategórie novostavby a budovy po rekonštrukcii je zaradených 8 objektov (28%). Čiastočne zrekonštruované sú 3 budovy (10%). Celkovú rekonštrukciu je potrebné previesť v 9 budovách (31%). Ostatné objekty, 9 (31%) sú objekty technickej infraštruktúry a prenajaté priestory.

	Názov budovy	Kategória stavu budovy
1	Mestský úrad, Hviezdoslavova 170, Liptovský Hrádok	1
2	Základná škola, Hradná 342, Liptovský Hrádok	1
3	Základná škola, J. D. Matejovie 540, Liptovský Hrádok	1
4	Materská škola, Hradná 335, Liptovský Hrádok	1
5	Bytový dom, Športová č. 1738, Liptovský Hrádok	1
6	Bytový dom, Športová 1713, Liptovský Hrádok	1
7	Bytový dom (bývalá slobodárka), Športová č. 551, Liptovský Hrádok	1
8	Bytový dom, Sady M. R. Štefánika 73, Liptovský Hrádok	1
9	Kultúrny dom, J. D. Matejovie č. 591, Liptovský Hrádok	2
10	Materská škola, Belanská 593, Liptovský Hrádok	3
11	Budova BYP, s.r.o., Hviezdoslavova 141, Liptovský Hrádok	2
12	Kultúrny dom, Dovalovo 462, Liptovský Hrádok	3
13	Materská škola, Dovalovo 425, Liptovský Hrádok	3
14	Telocvičňa T/18, Športová 1375, Liptovský Hrádok	3
15	Tribúna, Športová 1376, Liptovský Hrádok	3
16	Obchodno – administratívna budova, Hradná 337, Liptovský Hrádok	3
17	Turistická ubytovňa, Športová 580, Liptovský Hrádok	3
18	Budova bývalého informačného centra, SNP 896 (pri železničnej stanici), Liptovský Hrádok	3
19	Požiarna zbrojnica, Dovalovo 475, Liptovský Hrádok	3
20	Administratívna a sociálna budova (technické služby), Podtureň 206	3
21	Kotolňa, Fraňa Kráľa 454, Liptovský Hrádok	4
22	Kotolňa, Prekážka 721, Liptovský Hrádok	4
23	Výmeníková stanica – kotolňa, Belanská 547, Liptovský Hrádok	4
24	Garáž, Hviezdoslavova 901, Liptovský Hrádok (vo dvore BYP, s.r.o.)	4
25	Garáže, Podtureň 328 (areál technických služieb)	4
26	Veľký podchod	4
27	Triediareň TKO, Žadovica	4
28	Budova technickej vybavenosti, Belanská 1709, Liptovský Hrádok	5
29	Budova Centra voľného času, Belanská 544, Liptovský Hrádok	5

Vysvetlivky:

1 zrekonštruovaná budova: na budove sú vymenené okná a zateplená, novostavba
2 čiastočne zrekonštruovaná: vymenené okná, alebo zateplená
3 potrebuje úplnú rekonštrukciu
4 objekty technickej infraštruktúry: kotolne, výmenikové stanice, garáže
5 prenajaté priestory

4.5.9 Liptovský Hrádok

Prehľad subjektov pôsobiacich v oblasti kultúry

	Názov	Zameranie
1.	Mesto Liptovský Hrádok, referát kultúry	Organizovanie koordinácia kultúrno-spoločenských podujatí v meste, spolupráca s profesionálnymi aj amatérskymi poskytovateľmi kultúry
2.	Mesto Liptovský Hrádok, referát kultúry	Redakčné práce a propagácia; vydávanie Mesačníka mesta; propagácia a spravovanie FB "Hrádocká kultúra"; Redakcia a vydávanie propagačných materiálov mesta
3.	Mesto Liptovský Hrádok, referát kultúry, Mestský klub dôchodcov	Mestský klub dôchodcov - organizovanie a pomoc pri seniorských aktivitách v rámci sekcií: Dovalovo, Lipa, Učitelia a Tesláci.
4.	Národopisné a Ovčiarske múzeum	Národopisná expozícia, ovčiarstvo, unikátne expozície modrotlače a paličkovanej čipky; Úrad prefekta likavsko-hrádockého panstva; Vlastné výstavné podujatia
5.	Občianske združenie ART ŠTUDIO	Združenie neprofesionálnych umelcov zastrešujúce 5 umeleckých sekcií pre amatérsku realizáciu svojich členov
6.	Občianske združenie Detský folklórny súbor Cindruška	Detský folklórny súbor; spracúva folklórne a národopisné tradície najmä regiónu Liptov
7.	Občianske združenie ATAK9	Neprofesionálny divadelný súbor
9.	Občianske združenie Spoločnosť priateľov Múzea liptovskej dediny	Záchrana, dokumentácia a prezentácia ľudovej kultúry v Liptove
10.	Tanečný klub Jessy	Tanečný klub, člen Slovenskej tanečnej organizácie IDO
11.	Klub trubačov Slovenskej republiky	Propagácia a popularizácia poľovníckych zvykov, tradícií a poľovníckej hudby

4.5.9 Liptovský Hrádok

Zoznam organizácií registrovaných ako poberateľov 2%

Komunitná nadácia Liptov	Nadácia
Nadácia lesníckej školy v Liptovskom Hrádku	Nadácia
APZ Liptovský Hrádok, n.o.	Nezisková organizácia
Spoločnosť pri Považskej lesnej železnici	Občianske združenie
Detský folklórny súbor Cindruška Liptovský Hrádok	Občianske združenie
HIERONYMUS	Občianske združenie
Hradgym	Občianske združenie
Kynologický klub Liptovský Hrádok	Občianske združenie
LIPTOVSKÉ KOPÝTKO o.z.	Občianske združenie
Matejka	Občianske združenie
Mestský športový klub	Občianske združenie
MO Slovenského rybárskeho zväzu	Občianske združenie
NEZÁBUDKA	Občianske združenie
Občianske združenie EMITOR	Občianske združenie
Občianske združenie LIPTOVSKO - HRÁDOCKÝ DREVÁR	Občianske združenie
Občianske združenie neprofesionálnych umelcov ART ŠTÚDIO Liptovský Hrádok	Občianske združenie
Rodičovské združenie pri Materskej škole v Dovalove	Občianske združenie
Rodičovské združenie pri Základnej umeleckej škole	Občianske združenie
Spoločnosť pre výskum, vzdelávanie a spolužitie s prírodou	Občianske združenie
Spoločnosť priateľov Múzea liptovskej dediny	Občianske združenie
ŠK Sokol LH	Občianske združenie
Športový a technický klub pri Strednej lesníckej škole v Liptovskom Hrádku	Občianske združenie
Športový klub Edith	Občianske združenie
Športový klub mesta Liptovský Hrádok	Občianske združenie
Športový klub TATRANSKÉ ORLY	Občianske združenie
TJ SOKOL GYMNÁZIUM Liptovský Hrádok	Občianske združenie
Rodičovské združenie pri Základnej škole Hradná ul. 342, Liptovský Hrádok	Občianske združenie

4.5.9 Liptovský Hrádok

Zoznam poskytovaných služieb v Liptovskom Hrádku

1. Opatrovateľská služba poskytovaná Mestom LH – 8 opatrovateliek, 26 opatrovaných
2. Stravovanie dôchodcov v jedálňach základných škôl
3. Záujmová vzdelávacia činnosť – Centrum voľného času Lienka
4. Školské kluby detí v základných školách
5. Mestská knižnica, verejné miesto s prístupom na internet
6. Jazykové kurzy
7. Agentúra podporovaného zamestnávania – APZ, n.o. (chránená dielňa Prvosienka)
8. Služby lekární
9. Súkromné jasle a detské centrum Svetluška
10. Materské školy
11. Umelecké vzdelávanie
12. Činnosť záujmových organizácií
13. Služby maloobchodu, ubytovacích a stravovacích zariadení
14. Donášková služba
15. Závodné stravovanie a cateringové služby
16. Kadernícke a kozmetické služby
17. Pedikúra, manikúra, nechtový dizajn
18. Solárium
19. Krajčírstvo
20. Oprava obuvi
21. Poradenské služby v oblasti podnikania a riadenia
22. Prekladateľská a tlmočnícka činnosť
23. Cestovná kancelária
24. Účtovnícka a auditorská činnosť, daňové poradenstvo
25. Služby bankových inštitúcií a poisťovníctva
26. Poštové služby
27. Služby fotografov, kameramanov
28. Prenájom a lízing hmotného majetku
29. Oprava elektrických prístrojov
30. Geodetické práce
31. Advokátska kancelária
32. Maľovanie, zasklievanie
33. Kamenárske práce
34. Taxislužba
35. Oprava a údržba motorových vozidiel
36. Pohrebníctvo
37. Výroba, rozvod, dodávka tepla, správa bytových a nebytových priestorov, sprostredkovanie údržby bytového fondu
38. Zber komunálneho odpadu
39. Autoškola
40. Predaj pohonných látok – čerpacie stanice
41. Autoumyváreň
42. Komplexné sťahovacie služby, upratovacie a čistiace služby

V LH chýbajú služby:

- sprievodcovské
- služby welness a relax
- služby informačného centra
- MsÚ – kancelária prvého kontaktu

4.5.9 Liptovský Hrádok

Významné spoločnosti pôsobiace v Liptovskom Hrádku

V roku 2014 bolo v Liptovskom Hrádku evidovaných 295 právnických osôb a 586 podnikateľských subjektov – fyzických osôb. Uvádzame prehľad najvýznamnejších spoločností s prehľadom činnosti:

	Názov	Zameranie
1.	**Tesla Liptovský Hrádok, a.s.**	Výroba strojárenských, elektronických a elektrických zariadení a komponentov, vývoj a výroba telekomunikačných zariadení
2.	**Eltek s.r.o.**	Telekomunikačná technika a zariadenia, modulárne systémy, zákazkové systémy
3.	**Fibris, s.r.o.**	Poskytovanie internetových služieb a dodávky komplexných sieťových riešení vrátane poradenstva
4.	**Rettenmeier Tatra Timber s.r.o.**	Výroba produktov z dreva - lepené masívne platne, profilové drevo a rezivo pre tesárske práce a drevárske remeslá
5.	**GTB a.s.**	Autorizovaný dealer vozidiel TATRA, AVIA, MAGMA, TEREX, výroba univerzálnych nadstavieb na vozidlá
6.	**M+M PREFA s.r.o.**	Výroba a predaj betónových garáží, vodotesných žúmp, vodomerných šachiet, záhonových a cestných obrubníkov, komínových a plotových čiapok, studní, betónov.
7.	**SEDOZA spol. s r.o.**	Servis dojacích a chladiacich zariadení, komplexné služby pre poľnohospodárstvo a potravinárstvo, predaj a inštalácia automatov na mlieko.
8.	**Seidel Slovakia s.r.o.**	Výroba, vývoj a testovanie elektronických zariadení pre telekomunikačnú, medicínsku a automatizačnú techniku.
9.	**TPC s.r.o.**	Výroba elektronických programovateľných navíjačiek drôtu a ich príslušenstva
10.	**WEGA LH, s.r.o.**	Informačné systémy, výpočtová a komunikačná technika.
11.	**KOVMAX, spol. s r.o.**	Stavebný a hutnícky materiál, kovovýroba, predaj technických plynov, výkup železného šrotu a farebných kovov, prepravné služby.
12.	**J.M.H. s.r.o.**	Spracovanie projektov na zníženie energetickej náročnosti budov, výstavba budov - rodinné domy, rekonštrukcie, prestavby.
13.	**Slovenské inžinierske priemyslové stavby, spol. s r.o.**	Vodohospodárske a inžinierske stavby, výstavba ČOV, pozemných a priemyselných stavieb, prenájom stavebných strojov.
14.	**VANEX, s.r.o.**	Projektovanie, výroba a dodávky liniek na odvodňovanie rôznych druhov kalov v priemysle, dopravníky, čistiaca technika.
15.	**Tatra-Trade, s.r.o.**	Výroba a montáž plastových okien a dverí, montáž žalúzií, parapetov, roliet.
16.	**BYP, s.r.o.**	Výroba, rozvod a predaj tepla a TÚV, správa majetku mesta, správa bytov a nebytových priestorov.
17.	**INTOP. S.r.o.**	Prevádzka hotela Smrek, organizácia cateringu.
18.	**LPJ-GASTRO s.r.o.**	Cateringové služby, rozvoz hotových jedál, stravovacie služby v reštaurácii.
19.	**LUKRI, s.r.o.**	Medzinárodná automobilová doprava
20.	**INVENTIVE, s.r.o.**	Automobilové a technické výlisky, obaly na potraviny a kozmetiku, komponenty pre izolačné systémy.
21.	**DUGE CATERING, s.r.o.**	Cateringové služby, rozvoz hotových jedál, stravovacie služby v reštaurácii.

4.5.9 Liptovský Hrádok

SWOT analýza Liptovského Hrádku

Silné stránky	Slabé stránky
<u>Dobrá poloha a podmienky pre rozvoj cestovného ruchu a pestovanie športu („máme potenciál byť slovenským Zakopaným“)</u> • Podmienky pre aktivity v prírode (lyžovanie, kúpanie, splavovanie riek, cykloturistika, horská turistika, jazdectvo na koni, poľovníctvo, rybolov, atď.) • Historicko-kultúrny potenciál, atraktívne starobylé objekty, kultúrno-spoločenské udalosti • Zrekonštruovaný hrad a kaštieľ a jeho využitie pre potreby CR • Dobré dopravné napojenie na diaľnicu a železnicu • Dobré podmienky pre rozvoj agroturistiky a vidieckej turistiky v Dovalove • Významné historické osobnosti • Úspešní športovci – cyklistika, lyžovanie, streľba, volejbal – centrum talentovanej mládeže • Rozvoj cezhraničnej spolupráce v kultúre aj športe, partnerské mestá (Česká republika, Poľsko) • Podpora zo strany mesta subjektov, ktoré dotvárajú a prezentujú miestnu kultúru • Spolupráca s oblastnou organizáciou CR • Spoločná propagácia regiónu Horného Liptova prostredníctvom MAS Horný Liptov • Informačné tabule pri pamätihodnostiach – „Trasa pamätihodností“ • Publikácie: Dejiny Liptova od 9. do 19. storočia, Liptov v ľudovej kultúre • LH – administratívno-kultúrne centrum horného Liptova • Atraktívne okolie mesta, blízkosť komplexných stredísk CR, geotermálnych prameňov, jaskýň <u>Ľudia, identita, zručnosti, aktivity</u> • Prítomnosť základných a stredných škôl , ktoré mladých učia zhodnocovať domáce suroviny a využívať informačné technológie • Prítomnosť kvalitnej ZUŠ, Súkromnej ZUŠ a tanečného konzervatória, ktoré pripravujú študentov schopných obstáť v medzinárodnej konkurencii • Finančná podpora mesta a obcí pre rozvoj	• V meste nie je Informačné centrum, obmedzenú funkciu informačného centra plní recepcia hotela Smrek, chýbajú suveníry, fotografie • Problém nezamestnanosti, nedostatok pracovných príležitostí • Znečisťovanie hrádze a mestskej zelene psími výkalmi • Nevyužitý prírodný potenciál pre šport, turistiku, rekreáciu a prezentáciu moderného atraktívneho mesta v podhorskom prostredí • Nespokojnosť ľudí s organizáciou poskytovania zdravotnej starostlivosti v poliklinike • Absencia sociálnych zariadení – zariadenie pre seniorov, domov sociálnych služieb, denný stacionár • Absencia verejných hygienických zariadení • Dopravná infraštruktúra narúša súvislé usporiadanie mesta (železnica pretína mesto) • Nevyhovujúce podmienky pre cyklodopravu medzi Liptovským Hrádkom a Liptovským Mikulášom • Poškodené historické artefakty v meste • Nevhodné, poškodené, neestetické oplotenie arboréta • Nedostatočne využitý potenciál Hradskej hory pre prímestskú letnú a zimnú rekreáciu • Celkový vzhľad cintorínov, nie je dom smútku • Zlý technický stav športovej haly na ulici Športovej, nevyhovujúca infraštruktúra pre výkonnostný šport • Chýba viacúčelová športová hala na zimné i letné športy • Ľudia strácajú kontakt s prírodou, prestávajú sa budovať priateľské komunity obyvateľov sídlisk, narastá anonymita a individualizmus • Chýba detské ihrisko na Celinách • Nedostatočné vybavenie, resp. poškodený mestský mobiliár • Zlý stav niektorých miestnych komunikácií a chodníkov

záujmového vzdelávania detí a mládeže • Potenciál v oblasti výskumu a vývoja (lesníctvo, včelárstvo) • Existencia mimovládnych organizácií a občianskych združení (KNL, MAS Horný Liptov, ART Štúdio, OZ DFS Cindruška, OZ Spoločnosť priateľov Múzea liptovskej dediny, ZO Klub trubačov SR, Atak 9 , TK Jessy atď.) • Spätosť obyvateľov s územím – silný pocit identity, zapájanie sa do malých rozvojových programov • Aktivity pre zdravotne postihnutých občanov • Bohatý kultúrny život, kultúrno-spoločenské podujatia celoslovenského aj medzinárodného významu • Zručnosti v príprave projektov pre uchádzanie sa o finančnú pomoc a ich implementácia • Silná komunita amatérskych filmárov • Silná skupina ľudí zručných v ľudových remeslách a udržiavaní folklórnych tradícií <u>Miestna ekonomika a služby</u> • Tradícia v drevárskom a elektrotechnickom priemysle • Rôznorodá štruktúra podnikateľov v meste, existencia stabilizovaných firiem • Sponzoring mestských kultúrnych, športových a spoločenských akcií podnikateľmi • Prítomnosť podnikateľských subjektov so zahraničným kapitálom • Relatívne dobrá základňa zariadení poskytujúcich základné služby CR • Dobrá základňa podnikateľských subjektov v odvetví informačných technológií • Sieťovanie obcí a mesta na báze spoločných rozvojových zámerov <u>Životné prostredie</u> • Robíme meranie kvality vody, kvalita vodných tokov je relatívne dobrá • Nie sú prítomné žiadne veľké zdroje znečisťovania životného prostredia • Dostatočné kapacity na uskladnenie TKO z mesta i spádovej oblasti, separácia TKO, zber biologicky rozložiteľného odpadu, • Dostatočné vodné zdroje • Permanentná obnova a rekonštrukcia mestskej zelene • Zabezpečenie zásobovania mesta teplom z centrálnych zdrojov tepla	• Riziko zaplavenia vodou z vodného toku Dovalovec počas intenzívnej zrážkovej činnosti • Nevyhovujúci technický stav kultúrneho domu v Dovalove • Absencia dôstojného spomienkového priestoru na voľnom priestranstve parkového typu, ktoré by zachytávalo históriu aj súčasnosť mesta • Nedostatočné využitie primárneho potenciálu mesta (história, kultúra, osobnosti, príroda) • Nevyhovujúci stav prírodného amfiteátra za Skalkou • Nefunkčné kino • Nevyužité historické budovy, napr. Prvá lesnícka škola v Liptovskom Hrádku, Vitálišova vila • Chýbajú stavebné pozemky pre rodinné domy v Liptovskom Hrádku • Chýba klzisko aj plaváreň • Nevyhovujúci stav „malého podchodu“ • Nevyhovujúce autobusové nástupište • ZŠ Hradná nemá telocvičňu • Nedostatok finančných prostriedkov na realizáciu všetkých investičných zámerov

• Dobrá kvalita životného prostredia v meste Občianska infraštruktúra • **Súkromné detské jasle, moderná školská infraštruktúra** • **Nové nájomné i komerčné byty** • Nové detské ihriská • Nákupné centrá Lidl, CBA Verex, Jednota, Agromilk Technická infraštruktúra • Vybudovaná telekomunikačná infraštruktúra • Novovybudované centrum mesta - námestie Františka Wisnera, priestor pre stretávanie sa ľudí, organizovanie „domácej kultúry“ • Vyznačené cyklotrasy vrátane mestského okruhu • Estetizácia veľkého podchodu – znázornená história mesta • Zrekonštruované verejné osvetlenie, nasvietené prechody pre chodcov • Bezpečnosť občanov a majetku – kamerový systém • Internetová televízia mesta LH • Bezbariérové vstupy do inštitúcií	
Príležitosti	**Ohrozenia**
Zriadenie podporných mechanizmov na štátnej a regionálnej úrovni • Rozvoj sietí poskytujúcich ekonomické, právne, poradenské a vzdelávacie služby • Zlepšenie prístupu malých a stredných podnikateľov k informačným technológiám a k finančným zdrojom pre podnikanie • Vytvorenie ekonomických, legislatívnych a organizačných predpokladov pre rozvoj infraštruktúry • Posilnenie environmentálneho vedomia, ochrana krajiny a prírody Využívanie nástrojov regionálnej politiky EÚ • Využívanie podpory štrukturálnych fondov EÚ • Využívanie iných mimorozpočtových zdrojov mesta – dotácie zo ŠR, nadačné fondy, sponzorské dary Vytváranie partnerstiev v regióne Horného Liptova • Vytváranie partnerstiev (podnikatelia, mimovládne organizácie, samospráva, štátna správa) pri riešení problematiky	Vplyvy vstupu do Európskej únie • Odchod ľudí do ekonomicky silnejších oblastí, resp. iných štátov • Rastúca konkurencia na domácom a zahraničnom trhu • Nedostatočné investície do vývoja a výskumu spôsobujúce pokles rozvojového potenciálu a technologické zaostávanie firiem Neprehľadné, chýbajúce a nevhodné koncepcie na úrovni štátu a regiónu • Meniaca sa legislatíva (daňová, odvodová, úverová) • slabá vymožiteľnosť práva, klientelizmus • Podmienky nemotivujúce k samozamestnanosti (sťažené podmienky pre začiatok vlastného podnikania, pre ich rozbehovú fázu; Nemotivujúce podnikateľské prostredie, absencia systémových nástrojov podpory) • Nedoriešené kompetencie a na ne viazané financie v regionálnej politike

rozvoja mesta a jeho spádovej oblasti. • Rozvoj cezhraničnej spolupráce • Zintenzívnenie väzieb medzi okolitými obcami a družobnými mestami • Dobrá spolupráca s VÚC • Ukončený register obnovenej evidencie pozemkov • Využívanie moderných manažérskych postupov na úrovni mestského úradu a zastupiteľstva • Prudký rozvoj techniky, možností internetu, služieb on-line • Rozširovanie eGovernmentu na mestskej úrovni v prospech občanov, podnikateľov a ďalších subjektov pôsobiacich na území mesta • Existencia finančných nástrojov na obnovu infraštruktúry, záchranu, údržbu a obnovu kultúrnych a historických pamiatok • Prílev investícií súkromného sektora • Preložka a modernizácia železničnej trate, skvalitnenie dopravy vrátane cestnej i nemotorovej, zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky • Záujem správcov bytov na zvyšovaní energetickej efektívnosti budov v ich správe	• Pokračovanie v negatívnom demografickom vývoji ako dôsledku chýbajúcich podporných politík <u>Nedostatok finančných prostriedkov na:</u> • dobudovanie a obnovu infraštruktúry • záchranu, údržbu a obnovu kultúrnych a historických pamiatok • propagáciu, reklamu a marketingové aktivity • nízky počet výziev na financovanie projektov z fondov EÚ pre mestá a obce na výstavbu a rekonštrukciu miestnych komunikácií a chodníkov • pomalý rast kvality služieb, rýchly rast cien produktov a služieb • Nízka motivácia obyvateľstva k rozvoju podnikateľských aktivít • Nadbytok absolventov vyštudovaných v odboroch, o ktoré nie je na trhu práce záujem • Nízka využiteľnosť pracovnej sily na území mesta • Veľká administratívna náročnosť pre získanie finančných prostriedkov z fondov EÚ, obmedzené možnosti čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ a doplnkových mimorozpočtových zdrojov mesta na plánované investičné i neinvestičné aktivity • Malá podpora obcí a miest zo strany štátu, nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk • Rast nezamestnanosti, zhoršujúca sa sociálna situácia niektorých skupín obyvateľstva, pokles výdavkov na preventívnu zdravotnú starostlivosť • Pasívny spôsob života – pasívne trávenie voľného času detí, mládeže i dospelých • Vplyv nežiaducich javov na deti a mládež – drogy, kriminalita, vandalizmus • Nižšia dôchodková úroveň a nižší štandard života obyvateľov

4.5.9 Liptovský Hrádok

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Liptovského Hrádku v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Zlepšenie stavu ciest a chodníkov v meste, skvalitnenie zdravotnej starostlivosti, ďalšia rekonštrukcia a modernizácia škôl, zriadenie sociálneho zariadenia pre dôchodcov.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá finančná kondícia samosprávy, 100% úspešnosť v podpore projektov, kvalitný a skúsený tím na úrade s potrebnými zručnosťami, dobrá spolupráca s podnikateľmi, školami a ŽSK.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Výstavba BD* • Kúpa bytového domu na ulici Belanskej (2016-2017, 3,53 mil. eur)	• *Mesto LH*
• Dostavba bytového domu s komerčnými bytmi - VIPEX-R s.r.o. (2015)	• *súkromný sektor*
• Vybudovanie štartovacích bytov pre mladých (10 bj) v komplexe Súkromného tanečného konzervatória (2016-2020)	• *Súkromné tanečné konzervatórium*
1.2 *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia chodníkov a miestnych komunikácií v Liptovskom Hrádku: Hradná, Vyšné a Nižné fabriky, Hurbanova, Rázusova, Duklianska, k Belej, Štúrova, Kollárova, Dovalovo, križovatka pri Pálenici (2015-2018, 7 mil. eur) • Pasportizácia dopravného značenia na miestnych komunikáciách v Liptovskom Hrádku (2016-2022, 25.000€)	• *Mesto LH*
• Rekonštrukcia chodníka v Lipovej aleji (2016-2017, 25.000)	• *Lesy SR*
1.3 *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Dobudovať technickú infraštruktúru MsÚ Liptovský Hrádok so zámerom vytvoriť podmienky pre rozšírenie verejných služieb formou e-governmentu. Pripojenie Mesta L. Hrádok k optickej akademickej internetovej sieti SANET. Dobudovanie optickej siete mesta, prepojenie. Budovanie elektronickej formy výkonu verejnej správy – on-line komunikácia vzájomne medzi inštitúciami verejnej správy, verejnou správou, občanmi a ostatnými subjektmi (2016-2019, 100.000€) • Modernizácia vybavenia DHZ	• *Mesto LH*
• Zabezpečenie objektov školy (SOŠ elektrotechnická) kamerovým systémom (2016-2019, 13.000€) • Pripojenie školy na rýchlostný internet cez optický kábel (SOŠ lesnícka, 2015-2020, 6.000€)	• *SOŠ elektrotechnická* • *SOŠ lesnícka*
• Kamerový systém UPS	• *Urbárske pozemkové spoločenstvo Dovalovo*
Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti • Vybudovanie verejných toaliet (2018-2020, 70.000€) • Vybudovanie detského ihriska na Celinách (2016-2022, 20.000€) • Vybudovanie multifunkčného ihriska v športovom areáli na Športovej ulici (2016-2017, 13. 000€) • Vybudovanie viacúčelovej športovej haly za Sokolovňou (2016 - 2022, 1,6 mil. eur)) • Rekonštrukcia športovej haly na Športovej ulici (2016-2022, 2 mil. eur)	• *Mesto LH*

• Vybudovanie výstavnej sály úpravou chodby na prízemí KD, vybavenie priestoru funkčným mobiliárom pre voľnočasové aktivity • Modernizácia a rozšírenie kapacity MŠ na ulici Hradnej, úprava chodníkov v areáli, hracie prvky, oplotenie, nábytok, hračky, pomôcky (2015-2022, 320.000€) • Modernizácia a rozšírenie kapacity MŠ J. D. Matejovie, úprava chodníkov, hracie prvky, nábytok, hračky, vybavenie pre školskú kuchyňu, oplotenie (2016-2022, 370.000€) • Modernizácia MŠ Dovalovo, úprava chodníkov, hracie prvky, nábytok, hračky, pomôcky, vybavenie pre školskú jedáleň a kuchyňu (2016-2022, 280.000€) • Skvalitnenie vyučovacieho procesu v ZŠ J. D. Matejovie: modernizácia učební jazykov, využitie pozemkov v areáli školy, preliezky (2016-2022, 100 000€) • Skvalitnenie vyučovacieho procesu v ZŠ na ulici Hradnej: modernizácia učební jazykov, využitie pozemkov v areáli školy, preliezky (2016-2022, 100.000€) • Revitalizácia a elektronizácia školskej knižnice pri ZŠ Hradná: zateplenie objektu, nábytok, IKT, knihy (2016-2022, 100.000€) • Rekonštrukcia kultúrneho domu v Dovalove (2016-2022, 1,4 mil. eur) • Obnova historickej budovy Prvej lesníckej školy v LH pre kultúrny a spoločenský život v meste (2017-2022, 2 mil. eur) • Cintoríny v LH a Dovalove: nové chodníky, lavičky, smetné koše, údržba a rekonštrukcia zelene, rozšírenie kapacity o nové hrobové miesta, vybudovať k nim chodníky, nové oplotenie na cintoríne v Dovalove (2016-2022, 100.000€) • Modernizácia a sfunkčnenie kina v KD LH (digitalizácia), nákup a inštalácia kompletnej zvukovej a svetelnej techniky, výmena kresiel, systémové riešenie vykurovania sály (2016-2022, 100.000€) • Technické vybavenie multifunkčnej a spoločenskej sály v KD LH: svetelná a zvuková technika, výmena stropu a osvetľovacích telies (2016-2022, 50.000€) • V kultúrnom dome v LH vytvoriť priestor pre voľnočasové aktivity klubovo neorganizovanej verejnosti: upraviť veľké chodbové priestory, osvetlenie, ozvučenie, IKT, nábytok, vytvoriť zázemie pri kinosále pre účinkujúcich – forma multifunkčnej klubovne (2016-2022, 30.000€) • Finálna výstavba a úprava priestorov okolo kultúrneho domu v LH: „Námestie sever“ - služby, parkovacie plochy, zeleň (2016-2022, 300.000€)	
• Stavebné úpravy priestorov pre mládež na fare ECAV (10.000€) • Zriadenie a prevádzkovanie materskej školy ECAV (34.000€) • Obnova a výmena krytiny na streche rímskokatolíckeho kostola, obnova fasády kostola (2016, 80 000€)	• *ECAV* • *RKC*
• Revitalizácia átria SOŠ elektrotechnickej (2016, 3.000€) • Rekonštrukcia chodníkov v exteriéri školy SOŠE (2016-2017, 10.000€) • Sfunkčnenie ihriska pred školským internátom SOŠE – siete, bránky (2016-2017, 2.000€) • Odborné učebne obrazovej a zvukovej techniky, sieťových technológií a priemyselnej informatiky SOŠE (2016-2018, 10.000€) • Revitalizácia oplotenia okolo školy SOŠE (2017-2018, 4.000€)	• *SOŠ elektrotechnic-ká*
• Modernizácia stredných škôl (2016-2022)	• *ŽSK*
• Nákup dopravných prostriedkov pre prepravu študentov SOŠL (2015-2020, 279.000€) • Modernizácia materiálno-technického zabezpečenia výučby odborných predmetov a praktickej výučby SOLŠ (2015-2020, 34.000€) • Rekonštrukcia a modernizácia školského internátu SOŠL (2015-2020, 305.000€) • Vybudovanie multifunkčného ihriska SOŠL (2015-2020, 60.000€) • Rekonštrukcia obslužných komunikácií a spevnených povrchov v areáli SOLŠ (2015-2020, 50.000€) • Rekonštrukcia a modernizácia školy SOŠL (2015-2020, 210.000€) • Rekonštrukcia a zariadenie nových priestorov pre výučbu SOŠL (2015-2020, 57.500€)	• *SOŠ lesnícka*
• Rekonštrukcia športového areálu Gymnázia (2016-2020, 150 000€) • Zateplenie budovy Gymnázia (2017-2022, 100 000€) • Rekonštrukcia školskej kuchyne, vzduchotechniky Gymnázia (2016-2020, 25.000€) • Obstaranie nových varných kotlov a panvíc Gymnázia (2016-2020, 10.000€)	• *Gymnázium*

• Výmena poškodených podláh v učebniach a kabinetoch Gymnázia (2016-2020, 25.000€) • Výmena krytiny na streche budovy Gymnázia nad telocvičňou, náter strechy a výmena odkvapov na celej budove (2016-2017, 100.000€)	
Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Zariadenie sociálnych služieb – zariadenie pre seniorov, domov sociálnych služieb, denný stacionár (príležitosť pre investora) • Dom Caritas - Dom sv. Kláry, rekonštrukcia priestorov pre deti a rodiny zo sociálne znevýhodneného a málopodnetného prostredia (2015-2020, 600.000€) – Spišská katolícka charita • Zariadenie pre poskytovanie zdravotnej starostlivosti – rekonštrukcia a modernizácia budovy polikliniky (2016-2022) • Zriadenie súkromných jaslí a detského centra (2015)	• *Súkromný sektor* • *Žilinský samosprávny kraj* • *Spišská katolícka charita*
Predpokladané finančné zdroje	*rozpočet Mesta L. Hrádok, súkromné zdroje partnerov, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*21.811 tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu/rekonštrukciu nových bytových jednotiek • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry (cesty a parkoviská) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/sociálnu a zdravotnú starostlivosť	• tis. eur	• Mesto LH	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových/zrekonštruovaných bytových jednotiek • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet novovzniknutých zariadení sociálnej a zdravotnej starostlivosti	• BJ • m/m2 • ks	• Mesto LH/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.9 Liptovský Hrádok

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing mesta a regiónu**
Kľúčové potreby Liptovského Hrádku v oblasti práce a podnikania	*Podpora malých podnikateľov, domácich výrobcov, prepojenie vyučovacieho procesu na stredných školách s praxou v podnikoch, dobudovanie cyklotrás, prepojenie Liptovského Hrádku a Liptovského Mikuláša cyklochodníkom, centrum pre spoločenské podujatia pod Skalkou, využitie primárneho potenciálu mesta (história, kultúra, osobnosti, príroda)*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Rozvinutá spolupráca a spoločné aktivity mesta a podnikateľov, ako aj drobných remeselníkov, dlhodobá podpora amatérskych umelcov, organizovanie Hornoliptovských jarmokov, podujatí pod Skalkou, Šikovných trhov. Zázemie vytvorené MAS Horný Liptov. Silné stredné školstvo v meste. Lesnícka tradícia.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach* • Dotvoriť systém cyklotrás v LH – okruh po hrádzi Belej a Váhu (2016-2022, 40.000€) • Znovuvybudovanie rozhľadne na Zapači, úprava chodníkov (2016-2022, 30.000€)	• *Mesto L. Hrádok* • *Obec Liptovská Porúbka* • *Obec Liptovský Peter* • *Urbár Liptovská Porúbka* • *Súkromný sektor*
• Rekonštrukcia a dobudovanie prírodného amfiteátra za Skalkou: prestrešenie, technické zázemie, ozvučenie, elektrická a vodovodná prípojka, hygienické zariadenia (2016-2022, 600.000€) • Skalka – oprava chodníka, vyhliadková lavička (2015-2022, 15.000€) • Oddychové zákutia v meste: drevené posedenia, altánky, verejné ohniská, odpadkové koše (2016-2022, 45.000€) • Cyklochodník Liptovský Mikuláš – Liptovský Hrádok v súvislosti s prekládkou železnice využiť násyp – vyasfaltovať, dopravné značenie	• *Mesto L. Hrádok* • *ŽSR* • *Mesto Liptovský Mikuláš*
• Využitie rekreačného potenciálu v okolí Hradskej hory – multifunkčný športový areál na letné a zimné športy (2019-2022, 500.000€) • Rozvoj turizmu – kvalita ubytovania, gastronómie, obchodu, zábavy, využívanie miestnych zdrojov, budovanie a rekonštrukcia zariadení CR (2016-2022) • Zvýšenie atraktivity mesta v oblasti kultúrneho turizmu (2016-2022)	• *Mesto L. Hrádok* • *Súkromný sektor* • *Súkromné tanečné konzervatórium* • *SOŠ lesnícka*
• Vybudovanie salaša a reštaurácie • Rekonštrukcia chaty • Pozorovateľňa na medvede • Ohnisko pri elektrárni • Ihrisko pre deti • Poľovné zariadenia • Lavičky popri rieke Belej	• *Urbárske pozemkové spoločenstvo Dovalovo*
Podpora nových podnikateľských aktivít • Adaptácia priestorov nad farou ECAV pre účely materskej školy (2015-2019, 150.000€)	• *ECAV*
• Rekonštrukcia bývalej robotníckej ubytovne na Kultúrno-vzdelávacie centrum (2016-2020, 2 mil. eur) • Vytvorenie pracovných miest pre potreby fungovania KVC • Vytvorenie priestoru pre podnikateľské aktivity v KVC • Vytvorenie priestoru pre rezidenčné výmeny umelcov Liptovského divadla tanca • Vytvorenie pracovných príležitostí pre profesionálny manažment a profesionálnych umelcov v Liptovskom divadle tanca • Šanca pre začínajúcich umelcov v Liptovskom divadle tanca (režisér, dramaturg,	• *Súkromné tanečné konzervatórium*

kostýmová spolupráca, choreograf) • Podpora duálneho vzdelávania s prvkami integrácie (Tanečné konzervatórium + Liptovské divadlo tanca) • Podpora rozvoja kreatívneho priemyslu v KVC • Podpora pilotných umeleckých projektov – start-upov v KVC	
• Vybudovanie Domu remesiel v Liptovskom Hrádku – rekonštrukcia objektov bývalých skladov soli z roku 1728	• *Ovčiarske múzeum* • *Združenie priateľov MLD* • *Liptovské múzeum*
Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Výstavba silážnej jamy (2016, 110.000€) • Nákup nakladača (2017, 35.000€) • Nákup kŕmneho vozu (2017, 62.000€) • Oprava striech maštalí (2016, 12.000€)	• *RD Dovalovo*
• Rekonštrukcia lesných ciest a vybudovanie nových lesných ciest • Umelá obnova lesa, pestevná činnosť, snehové jamy • Rekultivácia pasienkov • Vybavenie UPS technikou (nákup traktora s príslušenstvom, nákup terénneho auta, prívesného vozíka, obnova PC s príslušenstvom, nákup zariadenia pre lesnú škôlku, náradia, OOPP) • Vybudovanie urbárskeho domu	• *Urbárske pozemkové spoločenstvo Dovalovo*
Podpora neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Modernizácia školiaceho centra pre výcvik vodičov – študentov SOŠL (2015-2020, 55.530€) • Nákup lesnej techniky pre potreby praktickej výučby študentov SOŠL a rekvalifikačných kurzov (2015-2020, 310.000€) • Prestavba budovy lesnej správy vo Svaríne na školskú včelnicu (2015-2020, 100.000€) • Rekonštrukcia historickej budovy a jej adaptácia na podnikateľský incubátor (SOŠL, 2015-2020, 833.000€) • Zriadenie záhradníckeho centra (2015-2020, 80.000€) • Spustenie programov celoživotného vzdelávania v oblasti lesného hospodárstva • (2015-2020, 40.000€) • Realizácia školiacich a rekvalifikačných kurzov v oblasti práce s MP a krovinorezom (2015-2020) • Zriadenie pracoviska pre poradenské a informačné aktivity v lesnom hospodárstve v kontexte PRV SR na roky 2014-2020 (2015-2020, 5.000€) • Organizácia a podpora odbornej činnosti žiakov (2015-2020, 10.000€)	• *SOŠ lesnícka* • *Žilinský samosprávny kraj*
• Solárna fotovoltaická elektráreň – praktická učebná pomôcka pre žiakov SOŠ elektrotechnickej (2015, 6.000€)	• *SOŠ elektrotechnická* • *Žilinský samosprávny kraj*
2.2 *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí* • Podpora novej marketingovej komunikácie mesta, snaha o zmenu identity mesta s ohľadom na etablovanie ambicióznych kultúrnych projektov (2015-2022)	• *Súkromné tanečné konzervatórium* • *Mesto Liptovský Hrádok*
• Informačné a popularizačné podujatia (SOŠ lesnícka, 2015-2020, 10.000€)	• *SOŠ lesnícka* • *Žilinský samosprávny kraj*
• Informačné tabule UPS, firemná tabuľa UPS • Knihy, DVD, tričká s logom	• *UPS*
Budovanie informačno-náučných turistických trás • Tvorba edukačných trás a informačných materiálov pre Arborétum v Liptovskom Hrádku (2015-2020, 50.000€)	• *SOŠ lesnícka* • *Žilinský samosprávny kraj*

4.5.9 Liptovský Hrádok

Predpokladané finančné zdroje	*rozpočet Mesta L. Hrádok, súkromné zdroje partnerov, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	5.098 tisíc eur

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta	• tis. eur	• Mesto LH/ partneri	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet účastníkov neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít v regióne • Počet vytvorených a udržiavaných informačno-náučných trás	• pracovné miesto • subjekt • podnik • stolička lôžko • účastník • akcia • trasa	• Mesto LH/partneri	• 0 • údaje v akčnom pláne
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.9 Liptovský Hrádok

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Liptovského Hrádku v oblasti občianskej spoločnosti	*Navrátenie kina do Liptovského Hrádku, vybavenie KD pre spoločenské podujatia, vytvorenie podmienok pre rekreačné športové vyžitie mládeže ako aj pre výkonnostný šport, oddychové zóny na stretávanie ľudí.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dlhodobo aktívna kultúrna a spolková činnosť na území mesta aj v spolupracujúcich obciach, dobrá spolupráca v rámci MAS Horný Liptov, existencia aktívnej Komunitnej nadácie Liptov, silná kultúrna, divadelná, tanečná a filmová tradícia, skúsenosti s organizovaním medzinárodných súťaží v oblasti kultúry, úspešná a populárna ZUŠ s vytvoreným priestorom aj pre umelecké vzdelávanie dospelých, súkromná tanečná škola s celoslovenským pôsobením, športová tradícia s množstvom svetovo úspešných špičkových športovcov. Finančná podpora domácej kultúry a športu zo strany Mesta Liptovský Hrádok je posledných 5 rokov v priemere 200.000€ ročne.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v meste* • Vydávanie Mesačníka mesta LH, mestská internetová televízia, webstránka, mestský rozhlas (2015-2022, 130.000€) • Nákup kvalitnej zvukotechniky a ozvučenie námestia, digitalizácia mestského rozhlasu (2016-2022, 150.000€)	• *Mesto Liptovský Hrádok*
Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí • Podpora voľnočasových aktivít pre mládež a mládežnícke projekty (2015-2022, 8x5.000€) • Podpora stretnutí a voľnočasových aktivít pre dospelých (2015-2022, 8x3.000€) • Kultúrne a spoločenské podujatia pre verejnosť (2015-2022, 8x4.000€) • Aktivity prebiehajúce v cirkevnom zbore (2015-2022, 8x7.000€) • Worship festival (2015-2022, 8x1.000€) • Exittour (2015-2020, 2x 8.000€) • Detský tábor (2015-2022, 8x1.500€)	• *ECAV*
• Organizácia celoslovenských a regionálnych aktivít zameraných na žiakov základných škôl (2015-2020, 10.000€) • Organizácia kultúrno-spoločenských a športových podujatí v spolupráci mesta a subjektov na území mesta (2015-2022, 100.000€) • Pamäť človeka na Človeka (udeľovanie ocenení a spracovanie filmových dokumentov o významných osobnostiach mesta a regiónu) • Cena Ladislava Habiňáka	• *Mesto Liptovský Hrádok* • *Komunitná nadácia Liptov*
• Organizácia ostatnej voľnočasovej aktivity žiakov SOŠ lesníckej (2015-2020, 10.000€)	• *SOŠ lesnícka*
Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni mesta • Podpora útulku pre nájdené zvieratá (pozemok 2.700 m2 za 1 €/rok, dotácia 200€/rok) • Podpora ART Štúdia (1.000 €/rok, zdarma priestory a energie v KD)	• *Mesto Liptovský Hrádok* • *OZ Zatúlaný chlpáčik* • *ART Štúdio*
3.2 *Regionálna výchova a vzdelávanie* • Vybudovať Elektrotechnické múzeum (2015, 5.000€)	• *SOŠ elektrotechnická* • *Žilinský samosprávny kraj*

• Vytvorenie pietneho a spomienkového miesta na Lubyho lúke (20.000€) • Umelecké tvorivé dielne zamerané na dobudovanie Girsíkovho parku mladých dreveným mobiliárom, 5. výročie založenia parku (2015-2022, 6.000€) • Obnova historických artefaktov – obnoviť liatinovú katedrálu, liatinové kríže, pietny kríž, spomienkové artefakty 1. a 2 svetovej vojny, osadiť bronzovú bustu M. R. Štefánika (2015-2022, 100.000€) • Putovanie históriou – prehliadky mesta v dobových kostýmoch, doplnenie dobových kostýmov (2016-2022, 30.000€) • Pochôdzky hrádockými dejinami – cyklus prednášok (2015 – Národný trust, s. o.) • Publikačná a propagačná činnosť – vydať knihu o histórii hrádockého hasičského zboru, knihu Liptov v ľudovej kultúre, zakúpiť fotoknihy a historické knihy, ktoré propagujú mesto a región, realizovať výskum novšej histórie mesta LH, vydať knihu „Príbeh mesta v období medzi dvoma vojnami“, založiť Mestské múzeum s cieľom výskumu, dokumentácie a prezentácie dejín a kultúry mesta LH a regiónu Horný Liptov, spracovanie a vydanie turistického sprievodcu mestom a okolím minimálne v 3 jazykových mutáciách (SJ, AJ, PL), zriadiť infocentrum a poskytovať sprievodcovské služby (2015-2022, 100.000€) • Podpora etnologických prieskumov – hudba, tanec, film	• *Mesto Liptovský Hrádok* • *SOŠE* • *Ministerstvo školstva SR* • *ART Štúdio* • *Liptovské múzeum* • *Ovčiarske múzeum* • *Združenie priateľov MLD* • *Komunitná nadácia Liptov*
• Organizácia Tanečných domov – spoločné učenie tancov z oblasti Liptova • Vytvorenie priestoru pre tanečné sústredenia folklórnych súborov • Podpora účasti detí na medzinárodných súťažiach	• *Liptovské kultúrne stredisko* • *Národné osvetové centrum* • *Súkromné tanečné konzervatórium* • *Mesto Liptovský Hrádok* • *MAS Horný Liptov* • *Základná umelecká škola*
3.3 *Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce* • Partnerská spolupráca miest – oblasť kultúry, umeleckej činnosti, turistiky, športu a pod. (2016-2022, 30.000€) • Medzinárodné výmeny študentov a učiteľov (2015-2020, 120.000€) • Medzinárodný Festival valaskej kultúry tematicky spojený s dejinami mesta a regiónu	• *Mesto Liptovský Hrádok* • *ZUŠ, Súkromná ZUŠ* • *SOŠ lesnícka* • *SOŠ elektrotechnická* • *Gymnázium* • *Súkromné tanečné konzervatórium* • *Komunitná nadácia Liptov* • *MAS Horný Liptov* • *partnerské mestá a regióny* • *Národný trust, n. o.* • *Ovčiarske múzeum*
• Medzinárodná tematická súťaž neprofesionálnych filmov Tatranský kamzík (2017, 2019, 2021, 15.000€)	• *ART Štúdio* • *Liptovské kultúrne stredisko* • *Národné osvetové centrum* • *UNICA*
Predpokladané finančné zdroje	*rozpočet Mesta L. Hrádok, súkromné zdroje partnerov, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*1.003 tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podujatí zameraných na uchovanie a rozvoj tradícií • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií/zrekonštruovanie pamätných izieb a miestnych múzeí • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí miestnymi knižnicami • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zber materiálov o území – pamäť regiónu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu rozvoja dobrovoľníctva a solidarity • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie nových partnerstiev nadregionálnej úrovne • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami	• tis. eur	• Mesto LH/partneri	• 0 • podľa akčného plánu
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet informačných aktivít • Počet kultúrnych a spoločenských podujatí • Počet zapojených dobrovoľníkov • Počet zorganizovaných diskusných a osvetových podujatí • Počet zapojených škôl do regionálnych súťaží • Počet zorganizovaných podujatí zameraných na uchovanie a rozvoj tradícií • Počet vydaných monografií/zrekonštruovaných pamätných izieb/miestnych múzeí • Počet podujatí organizovaných miestnou knižnicou • Počet novovytvorených partnerstiev nadregionálnej úrovne	• aktivita • podujatie • dobrovoľník • škola • monografia • pamätná izba • múzeum • partnerstvo	• Mesto LH/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.9 Liptovský Hrádok

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Liptovského Hrádku v oblasti životného prostredia	*Zvýšiť účinnosť separácie TKO, zlepšiť starostlivosť o zeleň v meste, zveľadiť arborétum, zvýšiť hospodárnosť pri zásobovaní teplom a teplou vodou, zabezpečiť ochranu pred povodňami a zosuvmi pôdy, postarať sa o čistotu tokov a hrádzí, znižovanie energetickej náročnosti budov*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Zakorenené povedomie obyvateľov a reprezentantov mesta o Liptovskom Hrádku ako zelenom meste s kvalitným životným prostredím. Dobrá finančná kondícia samosprávy.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Podpora separovaného zberu TKO: 120 l kontajnery, posilniť kontajnerové státia, osveta (2016-2022, 800.000€) • Oplotenie a monitorovanie skládky TKO – oplotiť skládku TKO neželezným plotom a namontovať kamerový systém (2016-2022, 100.000€)	• *Mesto Liptovský Hrádok*
4.2 *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • *Protipožiarne nádrže UPS* • *Meliorácie* • Stabilizácia brehov	• *Urbárske pozemkové spoločenstvo Dovalovo*
4.3 *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Obnova budovy kultúrneho domu v LH formou tepelnej ochrany, rekonštrukcia strechy, výmena dvier na rampe (2015-2022, 700.000€) • Rekonštrukcia kultúrneho domu v Dovalove	• *Mesto Liptovský Hrádok*
• Znižovanie energetickej náročnosti budov – výmena okien, zateplenie obvodových plášťov budovy SOŠ elektrotechnickej (2015, 400.000€)	• *SOŠ elektrotechnická* • *Žilinský samosprávny kraj*
• Zateplenie a výmena okien na budove telocvične SOŠ lesníckej (2015-2020, 145.000€)	• *SOŠ lesnícka* • *Žilinský samosprávny kraj*
• Zvyšovanie energetickej efektívnosti budovy Kultúrno-vzdelávacieho centra a výmena palivovej základne KVC (2016-2020)	• *Súkromné tanečné konzervatórium*
Starostlivosť o vodné toky • Úprava koryta potoka Dovalovec (1 mil. eur) • Zabezpečenie sútoku Belej a Váhu pred zosuvmi pôdy	• *Povodie Váhu* • *Slovenský rybársky zväz*
Vypracovanie a implementácia stratégií šetrného prístupu k životnému prostrediu • Zvýšenie hospodárnosti pri zásobovaní teplom a teplou vodou v bytovo-komunálnej sfére mesta LH – staré rozvody vymeniť za predizolované potrubia (2016-2022, 2 mil. eur)	• *Mesto Liptovský Hrádok* • *BYP, s.r.o.*
Výchova k udržateľnému využívaniu miestnych zdrojov a starostlivosti o krajinu • Model inteligentného domu (2015-2018, 3.000€)	• *SOŠ elektrotechnická* • *Žilinský samosprávny kraj*
Starostlivosť o zeleň v intraviláne mesta • Obnova mestského mobiliáru – lavičky, koše, kvetníky, popolníky, prístrešky, zastávky (2016-2022, 30.000€) • Zelené miesta pre oddych (45.000€)	• *Mesto Liptovský Hrádok*

• Zelené projekty – permanentná rekonštrukcia verejnej zelene (2016-2022, 16.000€)	
• Revitalizácia zelene v okolí KVC	• *Súkromné tanečné konzervatórium*
• Oplotenie arboréta – staré oplotenie nahradiť novým murovaným plným plotom, ktorý zodpovedá podmienkam pre oplotenie chráneného areálu v zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny v SR (120.000€) • Rekonštrukcia Arboréta v Liptovskom Hrádku (2015-2020, 150.000)	• *SOŠ lesnícka* • *Žilinský samosprávny kraj*
Predpokladané finančné zdroje	*rozpočet Mesta L. Hrádok, súkromné zdroje partnerov, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*5.509 tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protipožiarne opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie zelenej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zlepšenie životného prostredia v meste	• tis. eur	• Mesto LH/partneri	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet zlikvidovaných čiernych skládok • Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách • Počet renovovaných verejných budov • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe obce	• počet • percento	• Mesto LH/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategickéh o cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.10 Liptovský Ján

Liptovský Ján: minulosť a súčasnosť

Chotár osady Liptovského Jána osídlil ľud v dobe bronzovej ľud lužickej kultúry, ktorý staval svoje príbytky na strategicky dôležitých opevnených vyvýšeninách. Takéto hradisko sa nachádzalo na vrchu Hrádok nad osadou. Obyvateľstvo sa živilo lovom zveri, rybolovom, pastierstvom ale i poľnohospodárstvom. Bol to husto zalesnený, bohatstvom zveri známy kraj ale pomerne riedko osídlený. Významnou postavou bol Bogomír, zakladateľ jedného z najmocnejších rodov Liptova – Szentiványovcov. V deväťdesiatych rokoch 13. storočia postavili v obci kostol zasvätený Jánovi Krstiteľovi. Liptovský Ján tak získal všetky náležitosti stredovekého osídlenia, stal sa sídlom fary, ktorá slúžila aj potrebám okolitých obcí. Bola to obec veľmi bohatá, spravovala celú tretinu Liptova a vlastnila i bane na striebro a zlato na Bociach. Existencia mlyna dáva tušiť, že v Jáne bolo v 15. storočí už rozvinuté pestovanie obilnín. Zdrojom nemalých príjmov boli rozsiahle lesné majetky. Drevo spracúvali na píle s vodným pohonom riečky Štiavnice.

Evanjelický kostol bol postavený v roku 1783 po vydaní tolerančného patentu Jozefom II. Po požiari v roku 1907 bol na tom istom mieste vybudovaný jednoloďový neobarokový kostol so stĺpovou architektúrou. Súčasťou je evanjelická fara, kde pôsobil evanjelický farár a básnik Ján Čaják. V novodobej histórii je obec známa predovšetkým teplými prameňmi a kúpeľmi. Už v roku 1549 ich popísal mineralóg Juraj Werner vo svojom diele *O liečivých prameňoch Uhorska*. V súčasnosti sa využíva najmä minerálny prameň Rudolf, ktorý napája termálne kúpalisko a krytý bazén v hoteli Máj. Termálna voda *Teplica* je jednou z 13 liečivých prameňov v Liptovskom Jáne. Studené minerálne pramene domáci poznajú ako *medokýš*.

V obci je 17 zachovalých kaštieľov a 6 zemianskych kúrií. Boli tu dve píly, výrobňa klincov, pálenica, octáreň, pivovar. Bola tu i výroba modrotlače, farbenie plátna a dva mlyny, z ktorých jeden bol v prevádzke takmer do konca II. svetovej vojny (v strede dediny) a druhý pod dedinou. Počas vojny bola obec dvakrát evakuovaná. Na pamiatku padlých vo vojne i v čase SNP stoja pomníky v obci, pred Bielym, na Svidovskom sedle a na Slemä. Svätojánske múzeum v kaštieli Eugena Szentiványi, ktorý slúži ako kultúrny dom, má tri expozície – o histórii obce, o Čajakovcoch a Slovenskom národnom povstaní v obci a Jánskej doline.

Školstvo má v Liptovskom Jáne veľkú tradíciu. Bola tu chýrna šľachtická škola magnátov a šľachticov, ktorú založil Ján Svätojánsky v roku 1554. Túto školu pravdepodobne navštívil v roku 1650 i J. A. Komenský. Po skončení 2. svetovej vojny bola v Liptovskom Jáne zriadená štátna meštianska škola zásluhou vtedajšieho prednostu, spisovateľa Fraňa Kráľa.

V kaštieli Svätojánskych kúpeľov v bývalom Grand hoteli Thermal bola v rokoch 1959 - 61 národná škola pre slabozrakých s pôsobnosťou pre celé Slovensko. Neskôr tu bolo vytvorené komplexné zariadenie, ktoré dodnes zastrešuje špeciálnu materskú školu, špeciálnu základnú školu internátnu a odborné učilište.

V histórii boli obdobia rastu a prosperity Liptovského Jána vždy založené na múdrom využívaní jeho územia a na vysoko kvalifikovanej práci jeho obyvateľov. Liptovský Ján nikdy nebol chudobnou poddanskou dedinou. Na tejto tradícii hospodárskeho a spoločenského rastu je treba plánovať aj jej budúci rozvoj. Stále sú tu jedinečné prírodné danosti, výhodná poloha a pracovití i podnikaví ľudia.

Súčasné vedenie obce stavia na spolupráci subjektov cestovného ruchu v Jánskej doline, využívaní európskych fondov a všetkých dostupných zdrojov. Na obecnom úrade zriadilo informačné centrum, pravidelne aktualizuje web stránku obce. Aktívne sa podieľa na činnosti Mikroregiónu pod Poludnicou a Miestnej akčnej skupiny Horný Liptov. Organizuje propagáciu obce, vydáva *Noviny z Jána*, buduje cyklotrasy, náučné chodníky, detské ihriská. V obci sú dve lyžiarske strediská, tenisové kurty, squash, termálne kúpele, možnosti jazdenia na koni, množstvo hotelových, ubytovacích a rekreačných zariadení a turistických značených chodníkov do Národného parku Nízke Tatry.

Samospráva zabezpečuje pre svojich občanov viaceré služby: rozvoz obedov pre dôchodcov, opatrovateľskú službu, bezplatné plavecké a lyžiarske, zľavy alebo bezplatné vstupy dôchodcom do bazénov, pomoc pri rúbaní dreva a kosení, odhŕňa všetky chodníky, aj súkromné, zapožičiava zariadenie na spracovanie ovocných muštov.

V obci sú vybudované štyri detské ihriská, futbalové a multifunkčné ihrisko. Je tu škola aj škôlka, knižnica, práčovňa, pošta, obchod. Na kultúrne podujatia sa využíva areál pri ihrisku Štart. Obec nemá kultúrny dom v prevádzkyschopnom stave. Divadlo v obci nie je, zato sú tu štyri spevokoly a hudobná

skupina Senior Band. Obec v spolupráci s partnermi organizuje množstvo kultúrnych podujatí a akcií regionálneho dopadu - Jánske bludičky, Pochovávanie ciagľa. Ročne usporiadajú 27 akcií, ktoré dokumentuje miestny fotograf. Partnerským mestom Liptovského Jána je Fontain le Port vo Francúzsku.
Chýbajú doplnkové služby, denný stacionár. Škôlka má nedostatočnú kapacitu, čo vyrieši alokovaná trieda v Podturni pre 25 detí. Kamerový systém (11 kamier) bude rozšírený na 20 kamier. Zámerom je vybudovať relaxačné kúpele v náklade 10 miliónov eur, obec poskytla pozemky, v r. 2016 investor začne vybavovať stavebné povolenia. Obec má zberný dvor, žiadne čierne skládky, 140 nádob na separovaný zber. Potrebná je úprava koryta potoka Štiavnica (ak by prišla 100 ročná voda, vytopí celú obec).

Liptovský Ján v roku 2022

Liptovský Ján vyhral súťaž o najkrajšiu obec na strednom Slovensku. Je zelenší - výruby stromov v záhradách sú kontrolované. Návštevníci Liptovského Jána tu našli svoj druhý domov a vracajú sa sem. Obec predstihla Demänovskú dolinu návštevnosťou. Liptovský Ján obnovil na svojom území tradíciu kúpeľníctva, ojedinelú v Hornom Liptove.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- **sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,**
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť služieb a infraštruktúry.

Členovia pracovnej skupiny Liptovský Ján

- Mgr. Juraj Filo, starosta,
- Katarína Budová, cestovný ruch,
- Ľubomír Urban, kultúra,
- Alena Brandoburová, obec,
- Katarína Švecová, obec.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 14. 12. 2015 (Uznesenie č. 102/13/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce v dňoch 23. 11. 2015 – 14. 12. 2015.

4.5.10 Liptovský Ján

SWOT analýza Liptovského Jána

Silné stránky	Slabé stránky
1. Základná vybavenosť a služby • výborná geografická poloha obce • dobré napojenie obce na dôležité dopravné koridory (diaľnica D1) • školská aj predškolská infraštruktúra • dostatočné vypracovanie plánov rozvoja • v obci bol vykonaný Register obnovenej evidencie plôch a pozemky v obci sú zväčša vysporiadané • napojenosť obyvateľov na kanalizáciu (99%) • dostatočná kapacita a pokrytie plynárenskou infraštruktúrou • vytvárajú sa nové stavebné obvody • starostlivosť o dôchodcov (rozvoz obedov) • v obci funguje kamerový systém • zásobenosť obyvateľov pitnou vodou z verejného vodovodu **2. Zamestnanosť a podmienky pre podnikanie** • výborné prírodné podmienky pre cestovný ruch • blízkosť rekreačných zariadení (termálne kúpaliská a lyžiarske strediská) • efektívne využívanie aktivačných prác **3. Občianska spoločnosť** • vysoká rozmanitosť a atraktivita kultúrneho dedičstva a súčasnej kultúry • bohatý kultúrny život, rekonštrukcia kultúrnej infraštruktúry (kultúrny dom na námestí) • organizovanie spoločenských, kultúrnych a športových podujatí v obci • kúpeľná tradícia v obci • ľudský potenciál obce **4. Životné prostredie a využívanie zdrojov** • spätosť obyvateľov obce s prírodou a zdravý životný štýl • vyhovujúca kvalita pitnej vody • monitoring kvality a kvantity povrchových a podzemných vôd • obec zváža zelený odpad • v obci funguje zberný dvor • v obci neexistujú čierne skládky	**1. Základná vybavenosť a služby** • absentujúca zdravotná infraštruktúra • chýbajú doplnkové služby (obchody, bankomat, zdravotná starostlivosť) • chýba zariadenie sociálneho charakteru (denný stacionár) • nepostačujúca kapacita materskej školy **2. Zamestnanosť a podmienky pre podnikanie** • chýbajúce doplnkové služby v obci (kaderníčka) • úpadok poľnohospodárstva **3. Občianska spoločnosť** **4. Životné prostredie a využívanie zdrojov** Ohrozenie záplavami z potoka Štiavnica
Príležitosti	**Ohrozenia**
• dobré dopravné spojenie	• riadenie a príprava eurofondov

4.5.10 Liptovský Ján

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Liptovského Jána v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Na kultúrne podujatia sa využíva areál pri ihrisku Štart. Obec nemá kultúrny dom v prevádzkyschopnom stave. Stav a vybavenie kultúrnou infraštruktúrou sú nevyhovujúce, no v súčasnosti sa rieši. Absentujúca zdravotná infraštruktúra a chýbajúce doplnkové služby (kaderníctvo, obchody, bankomat, zdravotné stredisko). MŠ (100 detí) nemá dostatočnú kapacitu, ZŠ (250 žiakov) zatiaľ postačuje. Potrebný je denný stacionár alebo domov pre seniorov.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Hrdosť na vedenie obce, že sa podarilo vďaka jeho prístupu zveľadiť obec (obecné zastupiteľstvo ako dobrý pracovný tím).* *Je vybudovaná školská aj predškolská infraštruktúra, vypracované plány rozvoja, efektívne sa využívajú aktivačné práce, je vykonaný Register obnovenej evidencie plôch a pozemky v obci sú zväčša vysporiadané. Napojenosť obyvateľov na kanalizáciu, zásobenosť obyvateľov pitnou vodou z verejného vodovodu, vyhovujúca kvalita pitnej vody, monitoring kvality a kvantity povrchových a podzemných vôd, dostatočná kapacita a pokrytie plynárenskou infraštruktúrou. Aktualizácia ÚPD v roku 2015 prináša dostatočný priestor pre rozvoj IBV (100ha/20-30 rokov).*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Aktualizácia UPD pre výstavbu IBV (2015), príprava 11+40 stavebných pozemkov (2015) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Oprava Novej ulice, rekonštrukcia II. etapy v dĺžke 1100 m (2015, 220.000€) • Rekonštrukcia celej Starej ulice - chodníky, cesty (2016-2018, 120.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Vytvorenie informačného systému pre zlepšenie elektronickej komunikácie OcÚ s občanmi, investície do hardvérového a softvérového vybavenia OcÚ. Realizácia e-governmentu na úrovni samosprávy (2017, 120.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Rekonštrukcia budovy kultúrneho domu (2015, 680.000€) • Rekonštrukcia a modernizácia základnej školy a materskej školy (2015, 20.000€) • Kamerový systém (11 kamier 2015/15.000€, 20 kamier 2016-2017, 10.000€) • Modernizácia vybavenia pre skvalitnenie vyučovacieho procesu: vybavenie laboratórií a špecializovaných učební, interaktívne tabule (2015-2017) • Zmodernizovanie počítačovej učebne, vybudovanie fitnes centra a cvičnej kuchynky (2015, 10.000€) • Úprava školského areálu, dobudovanie infraštruktúry, športoviská (2020) *Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti* • Bezplatné plavecké a lyžiarske výcviky prostredníctvom školy. Zľavy alebo bezplatné vstupy dôchodcom do bazénov - plávanie, obec zabezpečuje obedy dôchodcom, pomoc pri rúbaní dreva, kosení, odhŕňa všetky chodníky, aj súkromné, zbiera zelený odpad (8.000€/rok) • Opatrovateľská služba: 3 zamestnanci obce.	• *Obec* • *VÚC Žilina* • *MAS Horný Liptov*
Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet, investori*
Indikatívna finančná intervencia	*1.251 tis. eur*

4.5.10 Liptovský Ján

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.10 Liptovský Ján

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Liptovského Jána v oblasti práce a podnikania	*Skvalitnenie ubytovacích kapacít a služieb, obnovenie tradície kúpeľníctva.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Liptovský Ján je zaujímavé miesto, kam ľudia chodia za odpočinkom. Na malom kúsku zeme je sústredených veľa atraktivít. Každý návštevník si tu nájde, čo potrebuje. Tradícia kúpeľníctva, ojedinelá v území horného Liptova. Lyžiarske strediská. Aktívne OZ Jánska dolina, subjekty CR. Aktívna skupina jaskyniarov, sprístupnená Stanišovská jaskyňa. Dobré napojenie na dôležité dopravné koridory.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • skvalitnenie ubytovacích kapacít a služieb v rámci cestovného ruchu smerom k vyššiemu štandardu • obnoviť a rozvinúť tradíciu kúpeľníctva na novom základe • vybudovať relaxačné kúpele so zameraním na prevenciu (2016-2020, 10 mil. eur) • prevádzkovať vybudované ihriská - detské 4, futbalové, multifunkčné (2015, 2 nové pracovné miesta) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • vytváranie podmienok na dobudovanie služieb (súčinnosť so stavebným úradom, VZN, daňové poradenstvo) • Začlenenie sa do existujúceho priemyselného parku • Domov dôchodcov - Zlepšenie úrovne sociálnej infraštruktúry v obci • Zriadenie pobočky MŠ v Podturni (2016, 4 pracovné miesta) • Zriadenie denného stacionáru (2017-2020, 2 pracovné miesta) *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí* • nainštalovať informačné tabule (2015, 40.000€) • prevádzkovať Informačné centrum, udržať pozíciu obecného fotografa (20.000€/rok) • koordinované poskytovanie informácií na recepciách hotelov a penziónov	• *obec* • *Súkromný sektor* • *PSK Bielo-Marušová* • *PSK Marcovská* • *Združenie majiteľov lesov* • *SHR (2)*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*10.180 tis. eur*

4.5.10 Liptovský Ján

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stolička/lôžko	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.10 Liptovský Ján

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Liptovského Jána v oblasti občianskej spoločnosti	*Udržiavať a rozvíjať dobrú spoločenskú atmosféru v obci a spolupracujúce prostredie.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Do obce sa vracajú mladí ľudia a mladí ľudia sú budúcnosť. Obec je čistá, zelená a má bohatý kultúrny život. Aktívna Jednota dôchodcov. Rozmanitosť a atraktivita kultúrneho dedičstva a súčasnej kultúry, bohatý kultúrny život, spätosť obyvateľov obce s prírodou a zdravý životný štýl.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Vydávanie obecných novín (Jánske noviny), web stránka obce. • Vydávanie informačných a propagačných materiálov, propagácia obce cez OOCR Liptov, skibus, Liptovcard, printové médiá (26.000/rok) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Organizovanie kultúrnych podujatí a akcií regionálneho dopadu - Jánske dušičky, Pochovávanie ciagľa, MDD, Deň učiteľov, Deň matiek, stretnutie dôchodcov, Deň víťazstva, výročie Čajakovcov, Oslavy SNP (Svídovské sedlo), súťaž o najväčší dubák, speed-carving, Posedenie pod jedličkou • Tvorivé dielne a workshopy	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *Jednota dôchodcov* • *OOCR Liptov* • *OZJánska dolina* • *MR Pod Poludnicou* • *PZ Ďumbier* • *Fontain le Port vo Francúzsku* • *Spevokoly (2 detské, 2 dospelých)* • *Hudobná skupina Senior bend* • *Tvorivosť n. o.* • *TJ* • *Turisti* • *DHZ*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*182 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít	• organizácia • podujatie • aktivita	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.10 Liptovský Ján

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Liptovského Jána v oblasti životného prostredia	*Ochrana pred povodňami: 50-ročná vody by podľa štúdie zaplavila ostrov, 100-ročná celú dedinu.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*V oblasti informovanosti o životnom prostredí sú osvedčeným nástrojom Jánske noviny. Obec vybudovala v roku 2012 zberný dvor a zakúpila 140 nádob na separovaný zber, čo postačuje.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.2 *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Regulácia Štiavnice (2016-2020, 1,5 mil. eur) • Protipožiarne nádrže v doline *4.3* Zníženie energetickej náročnosti budov • Modernizácia vykurovacieho systému ZŠ a MŠ (2016-2018, 200.000€) *Starostlivosť o zeleň v intraviláne obce* • Liptovský Ján zelenší - kontrolované výruby stromov v záhradách v intraviláne	• *Obec* • *PV* • *Urbár*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*1.700 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protipožiarne opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie zelenej infraštruktúry	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách • Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe obce	• projekt • %	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.11 Liptovský Ondrej

Minulosť a súčasnosť Liptovského Ondreja

Starobylá obec Liptovský Ondrej leží v Liptovskej kotline pod vrchom Baranec v Západných Tatrách nad sútokom Konského potoka a Trnovca. Obec s farou sa spomína od roku 1332 a 1352 ako S. Andreas v majetkovom spore medzi Bohumírovými potomkami. Vyvinula sa v chotári Uhorskej Vsi v prvej polovici 13. storočia. Patrila zemianskej rodine Andreánskych.

V listine z roku 1480 sa prvý raz uvádza slovenský názov *Swaty Ondreg*. Okolo roku 1472 sa Liptovom prehnalo vojsko kráľa Kazimira. Za obeť mu padla väčšina dedín v okolí (Čutkovo, Danišovo, Vitanová), ale prechodom poľských vojsk bol zničený aj Liptovský Ondrej. V roku 1536 tunajší zemania bývali v štyroch kúriách, na konci 16. storočia dedina pozostávala zo štyroch kúrií ondrejských zemanov, kostola a fary.

Najstaršou pamiatkou je rímskokatolícky kostol, ktorý dali postaviť v druhej polovici 13. storočia predkovia zemanov z Liptovského Ondreja. Ďalšou je kúria rodiny Andreánskych.

Katolícka škola v obci fungovala v období 1732 až 1908, kedy ju pre nedostatok katolíkov zrušili. Evanjelická škola postavená v tridsiatych rokoch minulého storočia slúži ako zborový dom evanjelickej cirkvi dodnes. Neoklasicistický evanjelický kostol z roku 1904 má organ vyrobený v organárskej dielni Schlag&Söhne Schweidnitz. Na Slovenskú sú iba dva takéto nástroje.

Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom, tesárstvom a od 19. storočia najmä murárstvom. Povodeň v roku 1928 a požiar v roku 1932 spôsobili značné hospodárskej škody. Obec sa zapojila do SNP.

Divadelný ochotnícky súbor z Liptovského Ondreja si hrou *Keď mesiačik svietil* pripomenul koncom roka 2010 storočnicu ochotníckeho divadla v obci. Premiéra nového ochotníckeho predstavenia býva každoročne na prvý sviatok vianočný.

Po zaniknutej osade *Brestovina* má názov folklórna skupina so svojou ľudovou hudbou. To isté meno nesie aj potok tečúci cez najstaršiu časť obce, ktorú miestni občania volajú *Kút*. V rámci spolupráce mikroregiónu *Baranec* s poľským mikroregiónom *Poronin* skupina účinkovala na folklórnych slávnostiach v Poľsku. Svojimi vystúpeniami obohacuje najmä obecné slávnosti Deň matiek, SNP, Deň úcty k starším a v Zbore pre občianske záležitosti uvítania detí do života a životné jubileá obyvateľov obce. Vedie ju učiteľ Dušan Uličný.

Klub žien pomáha pri organizovaní obecných podujatí. Okrem už spomenutých sú to Športové dni starostu obce *Od rána do rána*, detské maškarné plesy, Muriena, Bursa, posledný fašiang s opekačkami a hostinou, Ondrejská zábava, *Mikuláš čo nám dáš?* Vítané sú všetky deti, ktoré majú o túto akciu záujem.

Športový klub TJ Liptovský Ondrej je zameraný na futbal a prácu s dorastajúcou mládežou. Okrem mužstva dorastu je v obci aj futbalové mužstvo dospelých.

Vznik dobrovoľného hasičského zboru sa datuje od roku 1932. V súčasnosti v požiarnych súťažiach reprezentujú obec družstvo mužov a družstvo žien.

V Liptovskom Ondreji sídli poľnohospodárske družstvo Agria a. s., ktoré združuje 2700 vlastníkov pôdy a obhospodaruje 19 katastrov liptovských obcí.

Poloha predurčuje Liptovský Ondrej byť vstupnou bránou pre rôzne turistické výlety a hlavne cykloturistiku. Odtiaľto môžu turisti podniknúť túry na vrch Baranec, do Žiarskej doliny, Źiarskeho sedla, Studenej doliny, Račkovej doliny, alebo len tak ísť na prechádzku k miestnemu salašu na dobrú žinčicu a syr. Možnosti ubytovania návštevníci nájdu v súkromných apartmánoch a penziónoch. V obci je predajňa potravín, pohostinstvo, pošta, knižnica a futbalové ihrisko. Zrekonštruovaný kultúrny dom je zázemím pre čulý spoločenský život v obci.

Liptovský Ondrej spolu s ďalšími obcami v podhorí Západných Tatier tvoria Mikroregión Baranec.

Občania sú hrdí na to, že obec má „drive“, rozvíja sa vo všetkých oblastiach, že samospráva vytvára podmienky a možnosti na rozvoj, v obci je pozitívne myslenie, t. j. pri problémoch sa hľadajú riešenia ako veci urobiť, nie ako neurobiť. V obci sa stále niečo deje, k dobrej informovanosti občanov prispieva prehľadný kalendár aktivít (získal ocenenie v súťaži obecných kalendárov). Spolužitie medzi cirkvami je veľmi dobré. Obec je pekne situovaná, je prirodzeným centrom doliny. V obci si nekazia životné prostredie, naopak, zveľaďujú ho, nepília si pod sebou konár. V obci funguje domový separovaný zber. Starosta má občanov v úcte a je na nich hrdý.

4.5.11 Liptovský Ondrej

Z hľadiska ďalšieho rozvoja obce sa uvažuje s využitím územia najmä v oblasti vytvorenia siete cyklotrás, ktoré by prepojili Liptovský Ondrej s okolitými obcami a následne sa napojili na už existujúce cyklotrasy smerujúce na Liptovský Hrádok a do Liptovského Mikuláša. V budúcnosti je predpoklad napojenia aj na plánovanú cyklomagistrálu smerujúcu z Oravy cez Liptov na Spiš. Obec má záujem vybudovať v centrálnej zóne informačno-komunikačné centrum. Ďalším významným faktorom rozvoja je zachovalé poľnohospodárstvo a existencia samostatne hospodáriacich roľníkov v obci, ktorí v prípade podpory a rozvoja cestovného ruchu môžu profitovať z činností zameraných na agroturistiku a pobyty spojené s poznávaním krajiny a drobného poľnohospodárstva, ako aj pôvodných remeselných zručností. Výrazným prvkom môže byť podpora ubytovania v súkromí, ktorá vzhľadom na blízkosť výrazných turistických centier ako je Jasná v Demänovskej Doline, Aquapark Tatralandia, Thermal park Bešeňová, Liptovský Ján so svojimi liečivými prameňmi, sa môže stať veľmi atraktívnou v prípade priaznivých cien a zabezpečenia potrebného komfortu, nakoľko vzdialenosti sú malé a dá sa očakávať, že návštevníci budú vyhľadávať aj menej hlučné a menej finančne náročné lokality. Táto šanca sa otvára najmä pre miestne obyvateľstvo, ktoré si tak môže zaistiť ďalší zdroj príjmov pre vlastnú rodinu.

Liptovský Ondrej v roku 2022

V Liptovskom Ondreji je škola, tenisové kurty, lekár/lekáreň a sociálna starostlivosť na vysokej úrovni. Obec má tri stavebné obvody s vybudovanými komunikáciami, novú cestu na Jakubovany. Občania sa starajú o zeleň, ktorá zmenila vzhľad ulíc, sú tu oddychové plochy s lavičkami. Aj chatári sa zapájajú do života obce a udržiavajú prostredie čisté. Knižnica je priestorom pre prácu s mladými čitateľmi, zaujímavými formami práce si tu budujú vzťah ku knihám, rozvíjajú sa sociálne kontakty. Obec podporuje kultúru a nové formy komunikácie, podporuje krúžky a prispieva deťom na voľnočasové aktivity. Liptovský Ondrej je kultúrno-administratívne a turisticko-informačné centrum pre mikroregión Baranec. Do Liptovského Mikuláša vedie po bývalom zvršku železnice cykloturistický chodník, ktorý využívajú obyvatelia mikroregiónu aj na cestu do práce v blízkom priemyselnom parku. V území funguje malé letisko. Spolupráca medzi obcami je výborná, spolu sú jednotní a silní. Spoločnou propagáciou a vytváraním pracovných príležitostí v oblasti agroturistiky, predaja z dvora, rozvojom ubytovania na súkromí a služieb (salaš, pekáreň, hostinec, remeselníci – pokrývači, tesári, stolári, železiarstvo) ekonomika mikroregiónu rastie. V obci funguje reštaurácia s celodennou prevádzkou.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Liptovský Ondrej

- Ľuboš Žubor, starosta
- Michal Dermek, SZČO
- Ing. Tomáš Čierny, zástupca občanov
- Gabriela Budajová, SHR
- Ing. Andrea Mlynarčíková, poslankyňa
- Ján Uličný, poslanec, urbár
- Dušan Husárik, poslanec

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 27. 11. 2015 (Uznesenie č. 11/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na úradnej tabuli obce v dňoch 2. 11. 2015 – 15. 12. 2015.

4.5.11 Liptovský Ondrej

SWOT analýza Liptovského Ondreja

Silné stránky	Slabé stránky
• Pekné prírodné prostredie • Výhodná poloha obce - blízkosť mestských aglomerácií, významných stredísk CR • Dobré dopravné spojenie- blízkosť diaľnice D1 • Zaujímavá história, zachované kultúrne tradície - folklór • Dobré možnosti na turistiku - zimnú aj letnú • Dobudovaná základná infraštruktúra (vodovod s vlastným vodojemom, kanalizácia a ČOV, plynofikácia, stav elektrických rozvodov v obci je vyhovujúci) • Existencia veľkých aj malých poľnohospodárskych subjektov • Spokojnosť obyvateľov s bývaním v obci • Služby pre rodiny: obchod Jednota, roznáška obedov pre dôchodcov, obec poskytuje mesačný príspevok deťom v predškolskom veku • Komunikačné kanály: obecné kalendáre, podujatia, športovci fungujú na facebooku, pošta, krčma, knižnica, wifi, salaš s predajom z dvora (na objednávku dovezú domov), priama komunikácia s občanmi formou listu do každej domácnosti • V KD je kompletne vybavená kuchyňa a sociálne zariadenia • Občania si vážia, keď sú obcou vyzvaní listom, aby sa vyjadrili k riešeniu problému, či prijatiu rozhodnutia – zvyšuje to ich dôveru voči vedeniu obce. • Obec získala financie z protipovodňovej ochrany, bude robiť nové cesty • V obci žijú športom, divadlom a folklórom • Dobré vzťahy medzi cirkvami (obci sa 80% kresťanov hlási k ECAV a 20% ku RKC) • Celá obec je vybavená infraštruktúrou • Na chodbe obecného úradu sú umiestnené fotografie, ktoré dokumentujú život v obci • Miestne divadlo oslávilo 105-ročnicu • Občania majú zmluvu s obcou, že každý kompostuje na svojom pozemku • Úspešný salaš Šuchtár • Remeselníci – poskytovaním ich služieb sa v obci vytvárajú pracovné príležitosti • V obci je pekáreň aj hostinec • Existuje kniha o Liptovskom Ondreji	• Nedostatok pracovných príležitostí • Nedostatok možností kultúrneho a športového vyžitia • Nedostatočná sociálna infraštruktúra a sieť služieb • Slabá propagácia obce smerom navonok • Nevyužitý prírodný potenciál pre aktivity CR • Nevyhovujúca hromadná doprava do miest • Nedostatok finančných zdrojov na investičné projekty • Nedoriešené vlastnícke vzťahy • Nepriaznivý demografický vývoj • Nedostatočné vytváranie pracovných miest • Nevyhovujúci technický stav objektov kultúrnej infraštruktúry a pamäťových a fondových inštitúcií • Nevyhovujúci stav obecných objektov • Nevyhovujúci stav verejných priestranstiev - ohrozenie povodňami • Stav verejného osvetlenia je nevyhovujúci • V obci chýba reštaurácia s dennou prevádzkou, funguje len na objednávku

4.5.11 Liptovský Ondrej

Príležitosti	Ohrozenia
• Príliv a stabilizácia trvale bývajúceho obyvateľstva • Využitie dostupných externých zdrojov na výstavbu nových bytov • Rozvoj nadregionálnej a cezhraničnej spolupráce so zameraním na zachovanie histórie obce, kultúrnych tradícií a kultúrneho dedičstva, rozvoj služieb a CR • Získanie dostupných zdrojov na protipovodňové zabezpečenie sútoku 3 potokov • Využitie možností financovania obnovy obecných z externých zdrojov • Rozširovanie spektra poskytovaných služieb v sociálnej oblasti s podporou externých zdrojov	• Odliv a starnutie obyvateľstva • Stagnácia rozvoja a nedostatočné uvedomenie si hodnôt, ktorými obyvatelia disponujú a nevyužívajú ich pre svoju existenciu. • Nepripravenosť územia pre rozvojové aktivity • Znemožnenie realizácie projektov v nadväznosti na neusporiadané vlastnícke vzťahy • Nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj a realizáciu investičných projektov • Nedostatočná spolupráca samospráv a podnikateľských subjektov v oblasti CR

4.5.11 Liptovský Ondrej

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Liptovského Ondreja v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Výstavba materskej školy, vybudovanie chodníkov (veľká premávka a veľa cykloturistov), udržanie lekárov (zriadenie zdravotného strediska), denný stacionár pre dôchodcov. V dlhodobejšom výhľade zriadenie spádovej školy.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Celá obec je vybavená infraštruktúrou. Podarilo sa získať finančné prostriedky na nové cesty z protipovodňovej ochrany. V obci prevláda pozitívne myslenie a energia spoločne riešiť potreby obyvateľov.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Zavedenie inžinierskych sietí do nových stavebných obvodov* • Rozšírenie inžinierskych sietí do nových stavebných obvodov - vodovod, kanalizácia, elektrické rozvody, verejné osvetlenie (Okružlina: 2015-2016, 400.000€) • Vybudovanie nových komunikácií v nových stavebných obvodoch • Budovanie nových kanalizačných vetiev pre nové stavebné obvody • Budovanie nových vodovodných rozvodov pre nové stavebné obvody *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Výstavba a rekonštrukcia chodníkov L. Ondrej – Jakubovany (2016, 100.000€) • Výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií (2017, 500.000€) • Cyklodopravný chodník do Liptovského Mikuláša (vo väzbe na prekládku železnice) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Vybavenie DHZ (2015, 10.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Výstavba materskej školy (2015-2017, 300.000€) • Zriadenie základnej školy • Vybudovanie a rekonštrukcia plôch verejnej zelene, údržba autobusových zastávok, lávok a mostov, dobudovanie drobnej architektúry oddychových zón, informačné systémy (10.000€ ročne) *Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti* • Zriadenie zdravotného strediska a denného stacionáru pre dôchodcov • Poskytovanie mesačného príspevku deťom v predškolskom veku • Roznáška obedov pre dôchodcov	• *Obec* • *ŽSR* • *Mesto L. Mikuláš* • *Jakubovany*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*1.320 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

4.5.11 Liptovský Ondrej

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• m/m2 • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.11 Liptovský Ondrej

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Liptovského Ondreja v oblasti práce a podnikania	*Využitie objektov Agrie na výrobu, bežecká trať, zlepšiť prístup do polí a na farmy. Tenisové kurty, ďalší rozvoj remeiel a služieb (reštauračné a ubytovacie). Vhodné využitie letiska. Miestni remeselníci by mali dostať príležitosť čo najviac poskytovať služby miestnym obyvateľom, aby sa tak vytvárali pracovné príležitosti.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrenia	*Dobrá spolupráca s podnikateľskými subjektmi a ostatnými obcami v mikroregióne Baranec. V obci je už teraz viacero remeselníkov, úspešný salaš, ku ktorému však treba dobudovať cesty. Komasácia je už ukončená. V obci je pošta, obchod, pekáreň a hostinec, chýba reštaurácia s dennou prevádzkou. Liptovský Ondrej je prirodzeným centrom doliny a má ambíciu poskytovať služby aj ostatným obciam v mikroregióne Baranec vrátane administratívneho a informačného strediska.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 a 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • informačné centrum pre celú dolinu • bezpečná trať - skúter na bežeckú stopu • reštaurácia s dennou prevádzkou • rozvoj ubytovania na súkromí • rozvoj remesiel • rozvoj agroturistiky • cykloturistické trasy • tenisové kurty *Podpora nových podnikateľských aktivít* • rozvoj a podpora remeselných dielní, živnostníkov, vytváranie pracovných príležitostí v rámci stavebných činností v obci *Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve* • komasácia (2015) • vybudovanie ciest do polí a na farmy (2016-2017, 1 mil. eur) • spoločný zámer s Agriou na využitie starých objektov na výrobu (dielne, báger, rôzne prevádzky) • rozvoj chovu oviec a predaja syra	• *obec* • *obec/Agria* • *miestni remeselníci* • *ubytovatelia* • *salaš Šuchtár* • *SHR* • *Mikroregión Baranec*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	***1.000 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*

Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zriadenie obecných podnikov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových obecných podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.11 Liptovský Ondrej

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Liptovského Ondreja v oblasti občianskej spoločnosti	*Zlepšenie informovanosti občanov obecnými novinami, webom a facebookom. Klub dôchodcov. Zapájanie chatárov do života obce a udržiavania čistého prostredia*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá spolupráca v rámci mikroregiónu, v kultúrnom dome je kompletne vybavená kuchyňa a sociálne zariadenia. V obci ľudia žijú športom, divadlom a folklórom. Dobrá skúsenosť s osobným prístupom ku každej rodine v obci pri prijímaní rozhodnutí. Vzťahy medzi cirkvami je veľmi dobré.*

Aktivity pre Opatrenia č. 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Vydávanie obecných novín (ročne 1.000€) • Vydávanie kalendára aktivít (ročne, 500€) • Druhé vydanie monografie obce • Zlepšenie informovanosti občanov cez upravený web a facebook • Priama komunikácia s občanmi formou listu do každej domácnosti a prizývanie k riešeniu aktuálnych problémov *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Deň matiek, Hasičská nedeľa, divadelné predstavenia, folklórne podujatia, športové podujatia • Zriadenie klubu dôchodcov • Podpora práce s mládežou, zveľaďovanie knižnice (priebežne, 30.000€ ročne) *3.3* *Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce* • Vytváranie priestoru pre koordináciu činností v rámci mikroregiónu Baranec • Spolupráca s partnerskými obcami v Maďarsku	• *Obec* • *ECAV* • *Rímsko-katolícka cirkev* • *FS Brestovina* • *Divadlo* • *Spevokoly* • *TJ* • *MR Baranec* • *Partnerské mesto Poronin*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*228 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*

Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít v regióne • Počet vydaných monografií • Počet podujatí s partnerskými organizáciami	• organizácia • podujatie • monografia	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.11 Liptovský Ondrej

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Liptovského Ondreja v oblasti životného prostredia	*Zberný dvor a kompostovisko, zateplenie obecných budov*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Občania majú zmluvu s obcou, na základe ktorej každý kompostuje na svojom pozemku. Efektívnosť riešenia rekonštrukcie a prevádzky obecných budov spočíva v spojení funkcií obecného úradu, pošty, materskej školy a denného stacionáru.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Zberný dvor a kompostovisko (2020, 400.000€) *Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov* • Separácia odpadov v rodinách, osveta, informovanosť občanov (6.000€/rok) *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Protipovodňové opatrenia na sútoku 3 miestnych potokov (2015, 1,8 mil. eur) • Budovanie protipovodňových hrádzí, úprava vodných tokov a brehov (2020, 1,8 mil. eur) *4.3* *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Zateplenie obecných budov a zmena vykurovacích médií/systémov v obecných budovách, oprava a rekonštrukcia budovy obecného úradu, zníženie energetickej náročnosti budovy vrátane vybavenia IT (2015-2020, 300.000€) *Starostlivosť o zeleň v intravilánoch obcí* • Spracovanie generelu verejnej zelene, výsadba a starostlivosť o zeleň v spolupráci s odborníkmi	• *obec* • *obec v spolupráci s VPS LM* • *Slovenská pošta*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*4.356 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie zelenej infraštruktúry	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe obce	• projekt • funkčný systém separovania • aktivita • %	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.12 Liptovský Peter

Liptovský Peter: minulosť a súčasnosť

Liptovský Peter je rozvíjajúca sa obec vidieckeho typu s výhodnou strategickou polohou, ktorá poskytuje pre svojich obyvateľov príjemné bývanie v peknom prostredí. Obec sa spomína už v roku 1286 ako Zenthpetur, Scentpeter. Patrila predkom rodiny Szentiványiovcov, časť majetkov vlastnili Pottornaiovci z Podturne. Od roku 1363 sa vyvíjala ako zemepánske mestečko s trhovým právom. V roku 1709 za povstania Františka Rákócziho II. bola zničená. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom a od 19. storočia murárstvom, mnohí pracovali na stavbách v Budapešti. Po roku 1918 ostali pri tradičných zamestnaniach. Boli tu rozvinuté domáce remeslá, tkanie plátna, súkna i handričkových pokrovcov. Bola tu valcha, vyrobené súkno sa používalo na šitie kapcov. Obec sa zapojila do povstania. Počas oslobodzovacích bojov v roku 1945 bola niekoľko týždňov vo frontovom pásme.

Družstvo založili v roku 1950, od roku 1962 tu bola štátna šľachtiteľská stanica zameraná na šľachtenie zemiakov.

Gotický kostol zo 14. storočia zanikol v roku 1786. Zachovala sa zvonica z roku 1850, škola a kultúrny dom zo začiatku minulého storočia. Uchovala sa hromadná zástavba murovaných domov tvoriacich námestie mestského typu z 19. storočia. Domy sú dielom chýrnych liptovských murárov, ktorí stavali Budapešť. Obec má evanjelický kostol postavený v rokoch 1939 - 1940.

V obci hospodária s lesom dve urbárske spoločenstvá. Majetok *Pozemkového spoločenstva Svätojánskej doliny v Liptovskom Petre* sa nachádza v jednej z najkrajších dolín Slovenska v Jánskej doline a tiahne sa až na vrchol Ďumbiera. V prvej polovici minulého storočia ho odkúpili gazdovia z Liptovského Petra združení v Hôľnej spoločnosti Svätojánskej doliny od grófa Jozefa Szentiványiho. Okrem ťažby dreva pozemky využívali na pasenie oviec a dobytka na vysokohorských poľanách. Pod Krakovou hoľou sa nachádzajú rozsiahle jaskynné systémy typického vysokohorského krasu s rekordnou hĺbkou 495 m. Významné je aj zastúpenie vzácnych druhov živočíchov: kamzík, svišť, medveď, orol, sokol, tetrov, hlucháň, jariabok, rys, vlk.

Katastrom obce preteká rieka Belá, ktorá z rybárskeho hľadiska patrí do pásma lososovo-pstruhového. Hlavné lovné ryby sú: pstruh potočný a dúhový a lipeň obyčajný. V letných mesiacoch poskytuje rieka Belá priaznivé podmienky na raftovanie.

Klub seniorov v Liptovskom Petre má 70 členov, ktorí v dobrovoľníckej činnosti odpracovali tisícky hodín pre obec aj pre urbárske pozemkové spoločenstvo. Vedia sa zabaviť, chodia na rôzne výlety.

Materská škola sa zapojila do projektu *Zelená škôlka,* na ktorom spolupracuje s *Urbárskym pozemkovým spoločenstvom*. Deti dostali do starostlivosti studničku v blízkom lese, ktorú pomenovali *Studnička pod stromom.* Deti tu nielen vidia vyvieranie vody, ale spoznávajú aj jej význam pre človeka, učia sa ochraňovať prírodu a správať sa v lese.

Obec organizuje pravidelné akcie ako Motokros Kaleník, Deň matiek, Medzinárodný deň detí a divadelné predstavenia ochotníckych divadiel. Obľúbenými športmi sú stolný tenis, motokros a futbal.

Medzi významné osobnosti Liptovského Petra patria Štefan Bella, hydrotechnik a spoluautor komplexného vodohospodárskeho plánu Slovenska, Mária Bellová, prvá slovenská lekárka, generál Ferdinand Čatloš, minister národnej obrany SR v rokoch 1939-45, Irena Jakubcová-Dérerová, priekopníčka detskej kardiológie, fotograf Martin Martinček, literárny historik a básnik Pavol Vongrej, herec Vladimír Kostovič.

Súčasné aktivity vedenia obce sú orientované na občana. Cieľom je vytvorenie lepších podmienok na bývanie, prácu a rekreáciu, vytvorenie atraktívnejšieho prostredia skvalitnením zanedbaných častí obce, ako i častí s vysokým rozvojovým potenciálom. Investície sa orientujú skôr na rekonštrukciu a obnovu, než na výstavbu na zelenej lúke. Zhodnocujú sa významné urbanistické, historické, architektonické a environmentálne hodnoty územia.

Ľudí spája myšlienka *Rozvíjame spolu našu krásnu obec pod Tatrami - Liptovský Peter.*

Liptovský Peter v roku 2022

Príťažlivá obec pre obyvateľov aj návštevníkov charakteristická súdržnosťou, pokojným a bezpečným životom, dobrým spolužitím s rómskou menšinou a prisťahovalcami. Ľudia majú záujem o veci verejné, neočakávajú všetko len od samosprávy, ale sú sami iniciatívni. V obci a okolí je poriadok, požiarnici a športovci sú úspešní v súťažiach, darí sa sceľovať pôdu a pokračuje výstavba rodinných

domov. Odmenou za dobrovoľnícku činnosť sú spoločné výlety napríklad na vinobranie alebo za poznaním iných regiónov.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- **kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,**
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť občianskej spoločnosti.

Členovia pracovnej skupiny Liptovský Peter

- Mgr. Anna Papajová, starostka,
- Bc. Ján Kamenský, poslanec,
- Marek Zachar, poslanec,
- Milan Krivoš, predseda urbáru.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 16. 11. 2015 (Uznesenie č. 53) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke a úradnej tabuli obce v dňoch 9. 11. 2015 – 6. 12. 2015.

SWOT analýza Liptovského Petra

Silné stránky	Slabé stránky
Územie • vhodné prírodné, klimatické a kultúrne podmienky pre rozvoj cestovného ruchu • krajinársky a prírodne hodnotné územie • solitéry, v katastri vzácne exempláre dubov • bohatá zásoba kvalitnej pitnej vody • bohaté zásoby povrchových a podzemných vodných zdrojov • dobrá dostupnosť do územia **Ľudské zdroje** • voľná pracovná sila s možnosťou rekvalifikácie • vysoká ponuka pomerne lacnej pracovnej sily prevažne v robotníckych profesiách • náboženská znášanlivosť • kultúrny a ľudský potenciál pre rozvoj vidieckej turistiky a agroturistiky • fungujúce združenie MAS Horný Liptov • aktívni dôchodcovia • občania reprezentujúci obec v regióne i v zahraničí • aktívna materská škola **Sociálna infraštruktúra** • možnosť bývania v zdravom a atraktívnom prostredí • bývanie vo vlastných rodinných domoch bytových domoch • dobrá občianska vybavenosť • materská škola • opatrovateľská služba **Ekonomika** • dostatok drevnej hmoty • poľnohospodárska prvovýroba • historický, kultúrny a prírodný potenciál vhodný pre rozvoj cestovného ruchu • vhodná základňa pre agroturistiku **Kultúra a šport** • pravidelné stretnutia s dôchodcami, jubilantmi • organizácia kultúrno-spoločenských podujatí • organizácia športových podujatí, turnajov • významní rodáci – pripomínanie • detské ihriská s plnohodnotným vybavením • multifunkčné ihrisko s umelým trávnikom • známa motokrosová trať Kaleník **Technická infraštruktúra** • vybudovaný vodovod v obci • spevnené povrchy ciest, zrekonštruované chodníky, vyznačené cyklotrasy • dobré zásobovanie pitnou vodou, napojenie na	**Ľudské zdroje** • nízka informovanosť a angažovanosť obyvateľstva • stredná miera nezamestnanosti • nie je práca pre ľudí so stredoškolským a základným vzdelaním • nezáujem ľudí o veci verejné, o kultúru • sociálna neistota v rodine • nedostatočné environmentálne povedomie občanov • pretrvávajúci rast nezamestnanosti v obci **Sociálna infraštruktúra** • chýba stacionár pre starých ľudí • zastarané vybavenie kultúrneho domu **Ekonomika** • ekonomický tlak na poľnohospodárske družstvo • slabé možnosti ubytovania v súkromí • málo pracovných príležitostí pre mladých ľudí • nedostatočne využitý potenciál pre rozvoj cestovného ruchu, slabá úroveň marketingu v cestovnom ruchu • neskrmujú sa pasienky • slabo rozvinuté malé a stredné podnikanie • nevyužité obecné pozemky • nízka pravdepodobnosť získania investora • nevysporiadané vlastnícke vzťahy **Technická infraštruktúra** • nedostatok finančných prostriedkov na dobudovanie technickej infraštruktúry • chýba káblová televízia • zaťaženie dopravou na hlavnom cestnom ťahu • potreba rekonštrukcie objektu miestneho cintorína **Kultúra** • absencia spoločenskej miestnosti • nezáujem mládeže o ľudovú kultúru, spoločenské akcie • nedostatočná ochrana a údržba kultúrno-historických pamiatok **Životné prostredie** • nelegálne skládky odpadu • znečistenie povrchových tokov

vodovodnú sieť • úprava korýt • čiastočná plynofikácia • elektrifikácia • blízkosť letiska Poprad-Tatry • poľné letisko v katastri obce so spevnenou plochou • stopercentné odkanalizovanie obce • internetová optická sieť vybudovaná v polovici obce **Životné prostredie** • vypracovaná a čiastočne realizovaná koncepcia v oblasti odpadového hospodárstva • nízky stupeň narušenia kvality životného prostredia • separovaný zber - pomerne dostatočné pokrytie separačnými nádobami **Rekreácia a cestovný ruch** • zaujímavá história obce • bohatý architektonický potenciál regionálneho významu • zachovaná typická dedinská architektúra, sýpka, stodola, brána, ľudový dom v usadlosti, fasády domov z 19. storočia • turistické chodníky, cyklotrasy, bežecké trasy • možnosti tradičnej letnej rekreácie (cykloturistika, horská turistika, zber lesných plodov, rafting) • možnosti zimnej rekreácie (zimné športy, bežecké lyžovanie) • dobré podmienky pre rybolov (rieka Belá) • vhodný priestor pre vybudovanie multifunkčného areálu (rybníky, športoviská, cvičisko pre psov, opekanie) pri rieke Belá	• nedostatočná podpora environmentálnej osvety občanov • zaburinené lúky a pasienky • prechádzajúca cesta stredom obce, ohrozenie obyvateľov z dôvodov rýchlej cestnej komunikácie • znečisťovanie životného prostredia poľnohospodárskym družstvom a nelegálnymi skládkami • nezabezpečená ochrana územia pred veternými smršťami • nedostatočné zabezpečenie proti povodniam v miestnej časti Pešť **Rekreácia a cestovný ruch** • slabé možnosti ubytovania
Príležitosti	**Ohrozenia**
Územie • situovanie obce na hlavnom cestnom ťahu sever - juh Poľsko - Maďarsko **Ľudské zdroje** • Operačný program Ľudské zdroje (osveta a výchova obyvateľstva k rozvoju cestovného ruchu s cieľom samozamestnania) • Program rozvoja vidieka (osveta ohľadom podnikania v poľnohospodárstve) **Sociálna infraštruktúra** • dostupnosť externých zdrojov na úpravy verejných priestorov, starých i nových objektov, obnovu kultúrno-historických pamiatok a ich údržbu • externé zdroje na rekonštrukciu miestnych ciest	**Územie** • neriešená a nezabezpečená ochrana územia pred havarijnými situáciami, veternými smršťami • zvyšovanie hlučnosti a znečisťovanie ovzdušia exhalátmi od blízkej diaľnice **Ľudské zdroje** • nízka informovanosť a zaangažovanosť občanov • nezáujem občanov o veci verejné • nezáujem občanov o ochranu životného prostredia • únik mladých a vzdelaných ľudí do miest • nepripravenosť ľudí na podnikanie

a chodníkov **Ekonomika** • rastúci trend v rozvoji ekonomiky štátu • využitie programov a podporných fondov • externé zdroje na prípravu a tlač propagačných materiálov pre domácich aj zahraničných návštevníkov • zdroje na osvetu a výchovu obyvateľstva k rozvoju cestovného ruchu formou samozamestnania • podpora predaja miestnych remeselných a poľnohospodárskych výrobkov • spracovanie dreva s pridanou hodnotou **Technická infraštruktúra** • zdroje na dobudovanie technickej infraštruktúry a doriešenie koncepcie odpadového hospodárstva • využitie externých zdrojov na opravu ciest, plynofikáciu, elektrifikáciu, vodovody **Životné prostredie** • podpora separovaného zberu odpadu a presadzovanie iniciatív na minimalizáciu tvorby odpadov a ich zhodnocovanie • podpora štátu na ochranu pred povodňami	• pokračujúci pokles zamestnancov v poľnohospodárstve • pokračujúci trend starnutia obyvateľstva a poklesu natality obyvateľstva • vysoké životné náklady občanov **Ekonomika** • nedostatočný záujem investorov • nedostatok finančných zdrojov • malá podpora rozvoja živnostníctva a remeselných výrob zo strany štátu • upadajúce poľnohospodárstvo • stagnácia a ekonomická nestabilita v poľnohospodársko-potravinárskom komplexe, zužujúca sa štruktúra poľnohospodárskej výroby • uprednostňovanie operatívnych krátkodobých cieľov **Kultúra** • rozvoj komerčnej kultúry • prevládajúce trendy smerom ku konzumnej spoločnosti **Technická infraštruktúra** • nedostatok externých zdrojov (silné konkurenčné prostredie) na dobudovanie technickej infraštruktúry **Životné prostredie** • narastajúce riziko veterných smrští a období sucha následkom klimatických porúch • poškodenie prírodných hodnôt územia neuváženým rozvojom aktivít (tlak investorov na cenné územia) • znečisťovanie životného prostredia vplyvom dopravy • zvyšovanie hlučnosti v obci vplyvom blízkej diaľnice D1

4.5.12 Liptovský Peter

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Liptovského Petra v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Špecifikom L. Petra je jeho minulosť satelitu L. Hrádku a existencia sídliska pre vojakov, ktorí sú teraz na dôchodku. Prisťahovalci z BD odchádzajú na víkendy. Pribúdajú autá, chýbajú parkovacie plochy. Služby využívajú v blízkom Liptovskom Hrádku. Centrum obce je osídlené ekonomicky slabými rómskymi rodinami. Obec potrebuje pritiahnuť viac ľudí do IBV, nie sú však pozemky.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Pokrytie infraštruktúrou je dobré, oddychové priestory sú na prijateľnej úrovni. Je potrebné veľa pracovať s ľuďmi, presvedčiť ich na podporu komasácie a redukcie vzrastlej zelene v prípade ďalšej výstavby. Protihluková a protiexhalátová bariéra diaľnice je v rukách NDS a závisí od výsledku štúdie hlukovej záťaže. Obec si však dokáže pomôcť aj sama vysadením zelenej bariéry.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Pripraviť koncepciu pre využitie obecných pozemkov pre podnikateľské účely a IBV *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Oprava a rekonštrukcia asfaltových povrchov ciest a chodníkov v obci (vedľajšie prístupové cesty), • Vybudovanie nových chodníkov a námestia v centre starej časti obce (pred KD) • Rozšírenie parkovacích plôch, hlavne na sídliskách • Výstavba, príp. prekvalifikovanie odstavných plôch na chýbajúce parkoviská pri bytových domoch, • výstavba garáží *1.3* *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Rekonštrukcia objektu bývalej slobodárne na multifunkčnú budovu (priestory pre obecný úrad, materskú školu, dôchodcov, prípadne podnikateľov) resp. oprava, rekonštrukcia a modernizácia kultúrneho domu ako sídla OcÚ pre širšie využitie verejnosťou (2016-2020, 1,5 mil. €) • Skvalitniť úroveň a stav obecného majetku s prihliadnutím a dodržiavaním zákonov a nariadení obce, VÚC, SR a EÚ • Rekonštrukcia oplotenia miestneho cintorína (2017, 25.000€) *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Rekonštrukcia a prestavba miestneho rozhlasu v obci (2016, 20.000€) • Zavedenie kamerového systému v obci (2015, 15.000€) • Napojenie knižnice na internet – internetcentrum, počítačové spracovanie zoznamu kníh (2016, 10.000€) • Vybavenie hasičského zboru technikou (auto) a materiálnym vybavením pre prípadné zásahy pri požiaroch (2017-2018, 20.000€) *Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti* • Protihluková bariéra od diaľnice D1 zo západnej strany obce (2017, 50.000€) • Výsadba protiexhalátovej a protihlukovej zelenej bariéry (2018, 20.000€)	• *Obec* • *Ministerstvo vnútra SR* • *Národná diaľničná spoločnosť*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*1.700 tis. €*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a DHZ	• m/m2 • projekt	• obec/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• priesku m 2016 • expertíza 2016

4.5.12 Liptovský Peter

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Liptovského Petra v oblasti práce a podnikania	*V obci chýbajú pozemky pre nové podnikateľské aktivity, družstevný hospodársky dvor je vo vlastníctve Agrie Liptovský Ondrej a. s. a objekt šľachtiteľskej stanice je vo vlastníctve Výskumného a šľachtiteľského ústavu zemiakárskeho (dnes drevárska výroba, stoláři, chov hospodársky zvierat). Je veľa podnikateľov, ktorí nepodnikajú v obci. Je potrebné vysporiadať pozemky, sceliť ich a ponúknuť na podnikanie. Rozvoju cestovného ruchu bráni aj to, že obec nemá žiadnu významnú prírodnú alebo kultúrnu pamiatku, či lokalitu. Je tiež dôležité zlepšiť sociálny status Rómov v obci vytvorením vhodných stálych pracovných miest.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Ľudia sa nebránia vyjsť v ústrety pri vysporadúvaní pozemkov, pokiaľ je dobrá komunikácia. Urbár ako vlastník pozemkov pri Belej podporuje zámer rekreačného areálu pri rieke. Je to dobrá lokalita v blízkosti mesta, čo zvyšuje šance na využitie areálu aj pre podnikateľské účely (CR). Pre rozvoj cestovného ruchu poslúži ako inšpirácia partnerstvo s obcami nielen za hranicami SR, ale aj v rámci Slovenska. Možno tak obec objaví svoj skrytý potenciál pre atraktivity. Rómova pomáhajú udržiavať obec v čistote a poriadku, niektorí sú ochotní robiť práce, o ktoré majorita nemá záujem.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Vybudovanie multifunkčného areálu pri rieke Belá (rybníky, športoviská, cvičisko pre psov, opekanie a pod.), (2017-2020, 100.000€)	• *obec* • *Urbár/PS*
Podpora nových podnikateľských aktivít • Príprava pozemkov pre nové podnikateľské aktivity • Dobudovanie infraštruktúry (cesta, oplotenie) a technologické dovybavenie skladových priestorov (vzduchotechnika), (2017-2020, 1 mil. eur)	• *obec* • *Maura s. r. o.*
2.2 *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí* • Rozšírenie cestovného ruchu v rámci cezhraničnej spolupráce so susednými krajinami a partnerskými obcami v SR	• *partnerské obce (Svätý Peter, Plavecký Peter,...)*
Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*1 150 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.12 Liptovský Peter

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Liptovského Petra v oblasti občianskej spoločnosti	*Zvýšiť účasť na kvalitných kultúrnych podujatiach, vytiahnuť ľudí od televízorov a počítačov, zapojiť pasívnu skupinu „bytovkárov", zlepšiť spolužitie a vzájomné pochopenie rozdielneho štýlu práce a spôsobu života majority a Rómov v obci.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Aktívni lídri v oblasti kultúry, potenciál pre založenie divadelného krúžku, množstvo zaujímavých osobností, ktoré pochádzajú z obce (prvá slovenská lekárka Mária Bellová, zakladateľka detského kardiocentra v BA Jakubcová-Dérerová, fotograf Martin Martinček, umelci, hudobníci). Dobrá komunikácia s pôvodnými rómskymi rodinami, ktoré sa snažia priblížiť spôsobom života majorite, pomoc MAS Horný Liptov v aktivitách presahujúcich rámec obce.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 Zvyšovanie informovanosti o živote v obci • Obecný časopis do každej domácnosti • Facebookové konto *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Deň detí, Mikuláš, Vianočná besiedka, Deň matiek, Zabíjačka, Rómsky futbalový turnaj, Slávne peterské lekárky, výročie narodenia M. Martinčeka, výstavy maliarov, spievanie v parku, divadelné predstavenia amatérskych súborov, vlastný divadelný krúžok *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Podpora účasti futbalistov a hasičov na súťažiach *3.2* *Regionálna výchova a vzdelávanie* • Rekonštrukcia parku pred kultúrnym domom s umiestnením sochy M. Martinčeka (umiestnenie tabuliek ďalších významných rodákov z obce), (2016, 30 000€) *3.3* *Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce* • Vytvorenie partnerstva so samosprávou mimo SR/Poľsko, Maďarsko, ČR, Rakúsko a pod. • Vytvorenie partnerstva so samosprávou na území SR (napr. Svätý Peter) *3.4* *Rozvíjanie svojpomoci a dobrovoľníctva* • Organizovanie spoločných výletov (vinobranie, poznávacie zájazdy) ako odmena dobrovoľníkom za ich prácu pre obec	• *Obec/vytvorené partnerstvá*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*130 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

4.5.12 Liptovský Peter

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí	• organizácia • podujatie	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.12 Liptovský Peter

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Liptovského Petra v oblasti životného prostredia	*Plynová kotolňa na sídlisku potrebuje rozsiahlu rekonštrukciu, resp. alternatívu v podobe náhradného zdroja, obec potrebuje kompostovisko (pôvodný zámer spojenia s L. Hrádkom je nereálny). Obec je ohrozená prudkými vetrami, exhalátmi a hlukom z diaľnice.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*S odpadmi znečisťujúcimi obec nie je problém, starajú sa o to znevýhodnení občania pracujúci v rámci aktivačných prác. Záplavy nehrozia, obec je na kopci. Zber nebezpečného odpadu funguje už teraz dobre (nebezpečný odpad). Výsadbu zelenej bariéry si dokáže zrealizovať obec s podporou Envirofondu.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.2 *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Vyregulovanie miestneho potoka • Prehĺbenie koryta	• *Povodie Váhu* • *Obec*
4.3 *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Zateplenie bytoviek	• *SBD/vlastníci bytov*
Zlepšovanie kvality životného prostredia v obci • Projekt ochrany ovzdušia v Liptovskom Peter (2015, 22.000€)	• *Environfond*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, vlastné zdroje investorov a obce*
Indikatívna finančná intervencia	***1.000 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na zlepšenie životného prostredia v obci	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové opatrenia • Počet zrealizovaných projektov zameraných na zlepšenie kvality životného prostredia	• kompostér • projekt	• obec	0

Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• priesku m 2016 • expertíza 2016

4.5.13 Malužiná

Minulosť a súčasnosť Malužinej

Malužiná leží vo východnej časti Nízkych Tatier v doline Bocianky. Nadmorská výška obce siaha až do 1727 m n. m. V zalesnenom povrchu chotára, prevažne v povodí potoka Malužiná, prevláda smrek, menej borovica a smrekovec. Vo vápencových bralách nad obcou je 70 m dlhá Malužinská jaskyňa. V pramennej oblasti potoka Malužiná, pri bývalej priehrade, sa nachádza železitosírnatý prameň. Nad Táľami je rezervácia 180-ročného lesného komplexu trávnatých bučín a smrečín.

Malužiná vznikla v polovici 18. storočia ako banská obec panstva Liptovský Hrádok (prvý raz sa spomína v roku 1750). V roku 1765 tu postavili hámor na meď pre banícke podniky na Boci. Tunajší hámor spracúval rudu z Boce, Smolníka a Stratenej. Bane v Malužinskej doline patrili princom Albrechtovi a Fridrichovi. Roku 1863 ich navštívil chýrny geológ Hauer, podľa ktorého obsahujú 33% železa. Ruda z týchto baní sa vyvážala do Hrádockej huty (maše), ktorá prestala pracovať po vybudovaní železnice počas hospodárskej krízy v rokoch 1873 - 1875. G. Demuth sa pokúsil v Malužinskej doline ťažiť aj mangán, ale s malým úspechom.

Obec je priemyselnejšia ako ostatné obce mikroregiónu, čo sa odzrkadlilo aj na architektúre. Zachované sú pôvodné stavby ako napríklad *haláš* - bývalá prepriahareň povozov koní. Roku 1807 sa započalo v obci rafinovanie čiernej medi a výroba trvala až do roku 1860. V rokoch 1840 až 1885 bola v Malužinej sklárska huta, ktorá vyrábala tabuľové sklo, duté sklo a fľaše, bola tu tiež hrnčiarska výroba a robili sa formy na medovníky. Ešte v polovici 20. storočia sa tkali handričkové pokrovce.

Vodný tajch v Malužinskej doline, ktorý bol využívaný pri ťažbe dreva, je funkčný dodnes. V 19. storočí tu bola aj pracháreň. Počas SNP vybudovali pred obcou obranu vstupu do doliny. Obec vyznamenali Radom SNP II. triedy a Pamätnou medailou SNP.

Dnes sa v Malužinej nachádza kameňolom vo Svidove a Lesná správa Malužiná. Firma Nový domov a. s. pôsobí v doline od roku 1896. Robili sa tu obrazové lišty a rámy. Do šesťdesiatych rokov 20. storočia priniesla táto firma rozvoj v regióne, obec Malužiná bola veľmi skoro elektrifikovaná. V závode pracovalo až 220 ľudí. Recesia v nábytkovom priemysle a znížená kúpyschopnosť obyvateľstva spôsobili, že teraz tu pracuje len 50 ľudí. Temer 25 rokov bez prerušenia firma robila program na export pre Švédsko: detský nábytok, kúpeľňový nábytok a rôzne typy doplnkov. Kuchynské linky vyvážala do Ruska a na Ukrajinu. Domáci trh tvorí asi 30% z objemu výroby, 70% export do USA, Holandska, Anglicka.

Medzi historické pamiatky patria budova správy bývalých sklární a baní z konca 18. storočia, bývalý h**ostinec** zo začiatku 19. storočia s kolkárňou**, rímsko-katolícky** kostol z roku 1816 a k**aplnka** z roku 1854. Povstalecké udalosti pripomína pamätník s vojnovým delom na vstupe do Svidovskej doliny.

V Malužinej je predajňa potravinárskeho tovaru, pošta, knižnica, ubytovacie zariadenie s reštauráciou Radovica a Penzión Malužiná.

Medzi významné osobnosti patria pani učiteľka Sleziaková, Jozef Šajgalík, ktorý napísal knihu o Malužinej, akademický maliar Karol Feňveš a herec Ján Blanský.. V roku 2010 spracoval monografiu obce František Bizub.

Malužiná je nástupným miestom pre turistické vychádzky Malužinskou dolinou, Veľký Bok, na hrebeňovú trasu Čertovica – Kráľova hoľa, Svidovskou dolinou na Ohnište a Rovnú hoľu respektíve do Jánskej doliny. Malužinskou dolinou vedie cyklotrasa.

V obci sa pravidelne poriadajú juniálesy, čistenie studničiek, Mikuláš pre deti, maškarný sprievod na fašiangy.

V rokoch 2000 - 2014 v území pôsobilo Občianske združenie Ramža, ktoré zrealizovalo viacero projektov komunitného charakteru ako aj aktivít zameraných na oživenie remesiel. Združovalo obce a podnikateľov obcí v povodí Bocianky a Váhu, ako aj horehronskú obec Bacúch. Názov združenia pochádza z poľany na rozhraní medzi Horehroním a Liptovom, kde bol v minulosti zimný salaš oviec, teraz je tam turistická útulňa.

Malužiná v roku 2022

Malužiná si zachovala pokojný charakter horskej obce s kvalitným a bezpečným životným prostredím. Z historického haláša sa stalo kultúrno-spoločenské a informačné centrum, ktoré slúži obyvateľom a návštevníkom z celej Bocianskej doliny. Malužiná je odkanalizovaná, budovy vo vlastníctve obce sú

zrekonštruované, detské ihrisko je plné detí. Obecný úrad má konečne dôstojné sídlo. Obecný podnik služieb je vybavený modernou technikou, zimná údržba ciest funguje na jednotku. Vyrastajú nové remeselné dielne a hospodárske dvory, ktoré dávajú pracovné príležitosti miestnym obyvateľom. Obyvatelia sú aktívni, venujú sa športom. Obec vydáva Malužinské novinky, podporuje spoločenské a športové aktivity. Mladí sa zapájajú do organizovania spoločenských podujatí a brigád zameraných na skrášľovanie prostredia obce. Vďaka otvoreniu jaskyne sa v obci rozvinul turistický ruch a návštevnosť.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- **sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,**
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť služieb a infraštruktúry.

Členovia pracovnej skupiny Malužiná

- Ing. Bretislav Chytil,
- Ing. Ivan Trvalec,
- Anna Gulašová,
- Marta Španková.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 7. 2. 2016 (Uznesenie č. 8/2016) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke a úradnej tabuli obce.

4.5.13 Malužiná

SWOT analýza Malužinej

Silné stránky	Slabé stránky
Životné prostredie • Pekná poloha obce (kľud, výhľad a pekná príroda) • Ekologicky hodnotné územie s vysokým podielom lesov a pasienkov ležiace v národnom parku • Environmentálne nezaťažené územie • Vodohospodársky významná oblasť • Bezpečné prostredie pre život **Historické objekty a urbanizmus** • Rozpracovaný územný plán obce • Zachovalá urbanistická štruktúra obce • Veľký počet objektov kultúrneho dedičstva viažucich sa na historický vývoj obce • Časť pamiatkového fondu je zrekonštruovaná **Ekonomická základňa** • Veľký počet fyzických osôb podnikateľov • Prítomnosť dvoch silných zamestnávateľov • Nízka miera nezamestnanosti **Ľudia a aktivity v komunite** • V obci je dostatok mladých ľudí a detí • Záujem mladých ľudí o stavebné pozemky • Aktívny Hasičský dobrovoľný zbor • Dobré medziľudské vzťahy • Ochota občanov zapojiť sa do skvalitnenia života v obci (napr. brigády, úpravy verejných priestranstiev, prispievanie do miestnych novín **Občianska a technická infraštruktúra** • Obchod s potravinami – 2x • Rímsko-katolícky kostol z roku 1820, na veži sú nainštalované hodiny • Dom smútku • V obci je zavedený vodovod • Zrekonštruovaná elektrická rozvodná sieť	**Životné prostredie** • Výrazné obmedzenie vstupu obyvateľov do Malužinskej doliny (pre bicykle a autá) • Obmedzenia vyplývajúce z ochrany prírody a lesného zákona • V dôsledku chýbajúcej kanalizácie dochádza k znečisťovaniu potoka • Zaťaženie územia kamiónovou dopravou a dopravou dreva z Malužinskej doliny • Neporiadok na verejných priestranstvách • Chýbajú odpočinkové lavičky a prístrešok **Historické objekty a urbanizmus** • Stagnácia v rekonštrukcii bývalej ZŠ (vlastník z Bratislavy) • Nevysporiadané pozemkové vzťahy pod viacerými hodnotnými budovami **Ekonomická základňa** • Malá diverzifikácia pracovných možností • Pomerne vysoký podiel ľudí dochádzajúcich za prácou • Problémy s cestovaním do práce • Nízka miera nezamestnanosti • Nevyužitý potenciál pre cestovný ruch **Ľudia a aktivity v komunite** • Mladí majú slabé podmienky pre kultúrne a spoločenské vyžitie • „Málo sa stretávame, málo sa rozprávame“ • „Ľudia sa nevedia dať dokopy, len sa hovorí, nič sa nerobí“ (Problémom môže byť, že si občania vytvárajú málo príležitostí pre stretávanie sa, napr. letné kino, majálesy, juniálesy, neformálne posedenia pri čaji, pri hudbe a remeselné dielne, a tiež nedostatočne využívajú existujúce možnosti) **Občianska a technická infraštruktúra** • Chýba kanalizácia • Občanom nevyhovujú štrkové cesty • Chýba materská škola • Chýba viacúčelová miestnosť na stretávanie sa • Nedostatočné autobusové spoje – problém dopravy do zamestnania na druhú zmenu • Poškodené miestne komunikácie

4.5.13 Malužiná

Príležitosti	Ohrozenia
• Koordinovaný regionálny rozvoj v kontexte Bocianskej doliny so zameraním na využitie potenciálu pre cestovný ruch a relaxáciu • Využitie nástrojov programu LEADER vyplývajúcich z existencie Miestnej akčnej skupiny Horný Liptov • Ďalšie nástroje Novej poľnohospodárskej politiky EÚ • Nástroje štrukturálnej politiky EÚ	• Zánik kľúčových zamestnávateľov v území • Neústretové jednanie zo strany kľúčových aktérov v území (Lesy SR, ŠOP SR a pod.) • Neschopnosť riešiť problémy cestou spolupráce obcí a občanov v doline • Nevysporiadanosť vlastníckych vzťahov (pozemky aj budovy) • Obmedzenia vyplývajúce z titulu ochrany prírody (zastavané územie obce sa nachádza v ochrannom pásme, ostatná časť katastra priamo na území Národného parku Nízke Tatry)

4.5.13 Malužiná

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Malužinej v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Malužiná je jedna z troch obcí v Liptove, ktoré nemajú kanalizáciu. Vyvolanou investíciou pri kanalizácii by bola prekládka vodovodu, ktorý ide stredom komunikácií. Nie je schválený ani územný plán, ani projekt kanalizácie. Obecný úrad je chátrajúca drevená budova, nemá vhodné priestory na stretávanie sa občanov. Nie sú pozemky pre ďalší rozvoj obce. Lokalita Tále nad obcou, kde sa počítalo s výstavbou, hrozí zosuvmi a vyžaduje geologický prieskum, aby bolo možné prijať rozpracovaný územný plán. Obec môže do kapitálových investícií vložiť cca 40.000€ ročne. Bez vonkajších zdrojov nedokáže riešiť ani najvyššie priority. Je nevyhnutné zabezpečiť zimnú údržbu komunikácií, keďže sa obec nachádza v členitom teréne a zmena klímy prináša nárazové zrážky. V poslednom období sa v obci pohybujú medvede, obyvatelia sa cítia ohrození. Je potrebné riešiť detské ihrisko, aby sa deti netúlali po zastávkach a nedrogovali.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Obec sa spolieha na pomoc MAS Horný Liptov pri získavaní zdrojov. Na mieste plánovanej bytovky, ktorá sa už stavať nebude, je vhodný priestor pre budúci nový obecný úrad so spoločenskou miestnosťou, sú tam vybudované inžinierske siete. Atmosféra v obci je spolupracujúca, o spoločenský život je záujem.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Geologický prieskum v lokalite Tále (2016, 3.000€) • Prepracovanie a schválenie územného plánu (2017) • Investičná príprava územia pre výstavbu rodinných domov *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia chodníkov a miestnych komunikácií • Investície na nákup komunálnej techniky zabezpečujúcej údržbu ciest a realizáciu odpadového hospodárstva obce (2016, 45.000€) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Podpora projektov verejno-súkromných partnerstiev zameraných na rekonštrukciu technickej infraštruktúry a budov • Predprojektová a projektová príprava na verejnú kanalizáciu v obci *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Rekonštrukcia požiarnej zbrojnice • Optimalizácia resp. vytvorenie novej web stránky obce (2.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Vybudovanie detského ihriska (3.000€) • Výstavba kultúrno-spoločenského centra s obecným úradom/rekonštrukcia obecného úradu - 600.000€ výstavba/(alternatíva) 150.000€ rekonštrukcia • Rekonštrukcia elektrických rozvodov obecného úradu • Rekonštrukcia a obnovenie multifunkčného kultúrneho zariadenia s využitím pre všetky obce Bocianskej doliny	• *Obec* • *DHZ*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*653 tis. eur*

4.5.13 Malužiná

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• m/m2 • projekt	• obec/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.13 Malužiná

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Malužinej v oblasti práce a podnikania	*Založenie obecného podniku služieb je podmienené obnovou strojového parku (dnes využívaný traktor má 60 rokov). Obec plánuje zakúpiť multifunkčný stroj s vlečkou na zimnú údržbu ciest, zvážanie dreva a vývoz fekálií.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Asi polovicu finančných prostriedkov na komunálnu techniku vie obec zabezpečiť z vlastných zdrojov. V čase kalamity vypomôže Eurovia, Nový domov má tiež radličku. Novoobjavené jaskyne tvoria potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. Historická budova haláš je vo vlastníctve obce a môže v budúcnosti slúžiť ako informačné centrum, vzdelávacie stredisko a miesto pre organizovanie regionálnych aktivít. Realizácii týchto zámerov bráni súkromné vlastníctvo pozemkov okolo kultúrnej pamiatky.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Zriadenie obecných podnikov* • Založenie obecného podniku služieb občanom (traktor a vlečka na vývoz fekálií)	• *Obec*
Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci • Vybudovanie cyklistických chodníkov v okolí obce • Prepojenie Malužinej s Kráľovou Lehotou cyklochodníkom • Sprístupnenie objavených jaskýň (2016-2018) • Prístupová cesta a parkovisko k jaskyni	• *Lesná správa Malužiná* • *Súkromný investor* • *Správa slovenských jaskýň* • *Správa NAPANT*
Podpora tradičného hospodárenia a remesiel • Podpora aktivít v oblasti cestovného ruchu • Informačné centrum s požičovňou bicyklov a prezentáciou pôvodných remeselných techník a nástrojov (haláš) • Podpora remeselných činnosti	
Podpora nových podnikateľských aktivít • Zvyšovanie konkurencieschopnosti a diverzifikácie lesného hospodárstva • Podpora inovácií a konkurencieschopnosti v oblasti spracovania dreva a výrobe nábytku, rozšírenie drevárskej výroby	• *Lesná správa Malužiná* • *Štátne lesy SR* • *Nový domov* • *Drevona*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	***x tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

4.5.13 Malužiná

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zriadenie obecných podnikov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu tradičného hospodárenia a remesiel • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových obecných podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • dielňa • hospodársky dvor • stoličky/lôžka	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• priesku m 2016 • expertíza 2016

4.5.13 Malužiná

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Malužinej v oblasti občianskej spoločnosti	*Obci chýba spoločenská sála, úspešné a žiadané plesy so šesťročnou tradíciou obec organizuje v Barbore na Vyšnej Boci. Pre zlepšenie informovanosti občanov aj návštevníkov Malužinej je potrebná nová webová stránka prispôsobená požiadavkám doby. Prioritou je zvýšenie kultúry v obci.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Obyvatelia sú aktívni, venujú sa športom. Obec vydáva Malužinské novinky, podporuje spoločenské a športové aktivity. Nový turistický oddiel funguje od jari 2015. Mladí sa zapájajú do prípravy Juniálesu.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Vydávanie obecného časopisu Malužinské novinky • Zriadenie novej webovej stránky obce • Konto facebook *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Organizovanie a podpora spoločných regionálnych a mikroregionálnych kultúrnych aktivít a podujatí - Juniáles • Malužinský ples • Volejbalový turnaj *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Založenie Klubu dôchodcov • Turistický oddiel	• *obec*
Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	***x tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít v regióne	• organizá-cia • podujatie	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťova-nie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.13 Malužiná

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Malužinej v oblasti životného prostredia	*Prístrešky na kontajnery TKO sú potrebné jednak kvôli narastajúcemu počtu medveďov v obci, ale aj predražovaniu vývozu TKO po daždi (zvyšovanie hmotnosti odpadu). Neporiadok po ťažbe v lesoch pri veľkej vode vytvára na toku eróznu ryhu (na Nižnej Boci 300m dlhú, 12m širokú, 2m hlbokú na lúke/nové koryto), ohrozenie záplavami. V lokalite Tále sú obavy z nestabilného svahu.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*V obci nie sú čierne skládky, aby sa tento stav zachoval, treba vyriešiť prekrytie veľkoobjemových kontajnerov. Občanov treba naučiť dávať do kontajnerov iba to, čo treba. Predpokladom riešenia neporiadku v doline je spolupráca so ŠL SR, obcou Nižná Boca a Povodím Váhu. Nový správca skládky dreva zabezpečil na nej poriadok, problém s naplaveným drevom by sa nemal opakovať.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Odpadové hospodárstvo – vybudovanie prístreškov pre kontajnery na TKO (2016) 4.2 *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Preventívne opatrenia pred zosuvmi pôdy v lokalite Tále • Odstránenie naplavenín v koryte rieky pri skládke dreva • Spevnenie brehov vodných tokov v obci 4.3 *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Zateplenie obecných budov a výmena okien *Starostlivosť o vodné toky* • Údržba koryta rieky Bocianky	• *Obec* • *ŠL SR* • *Povodie Váhu* • *Obec Nižná Boca* • *Urbár Nižná Boca*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	***x tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na starostlivosť o vodné toky	• tis. eur	• obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky	• projekt • funkčný systém separo-vania • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.14 Nižná Boca

Minulosť a súčasnosť Nižnej Boce

Obec Nižná Boca sa rozprestiera po obidvoch brehoch potoka Bocianka. Obklopujú ju svahy blízkych vrchov Oleškovej, Špíglovô, Solisko, Fiširarka, Palenica, Plešina, Črchle, Chopec a Rovná hoľa. Jej chotár sa rozprestiera v chránenej oblasti, v Národnom parku Nízke Tatry.

Pre Bockú dolinu je charakteristická chladná a vlhká klíma. Jednotlivé klimatické zložky (teplota, slnečný svit, vietor, zrážky) sa vo vzťahu k polohe v území a nadmorskej výške menia. Nižná Boca patrí do chladnej horskej klimatickej oblasti s priemernou ročnou teplotou 11,8 st. C. Prvá zmienka o obci je z roku 1285. V tomto období bola dolina osídľovaná nemeckými prisťahovalcami zo Saska, ktorí sa venovali hlavne ťažbe zlata, striebra, železa a medi. Postupne ťažba klesala až do roku 1860, keď bola úplne zastavená. V čase valašskej kolonizácie, keď zanikla banícka činnosť, obyvatelia sa preorientovali na chov dobytka, oviec, súkenníctvo a prácu v lesoch. Venovali sa tiež spracovaniu ovčej vlny. Na tejto tradícii staval aj projekt Spracovanie ovčej vlny z programu Život na vidieku, ktorého cieľom bolo oživiť toto pôvodné remeslo.

V roku 1926 vznikla z dolnej časti Kráľovskej a Svätojánskej Boce Nižná Boca a z horných častí obidvoch obcí Vyšná Boca. V tomto období sa obyvateľstvo obce zaoberalo hlavne chovom dobytka a oviec. Zvláštnosťou, až raritou je skutočnosť, že obyvatelia mali dobytok ustajnený a aj zazimovaný priamo na lúkach a nie pri svojich obydliach. Dodnes môžeme vidieť v celej doline roztrúsených niekoľko týchto lúčnych maštalí. V súčasnosti prebiehajú snahy o záchranu, rekonštrukciu a zdokumentovanie pôvodnej architektúry.

Je známe, že už v r. 1540 existoval bociansky evanjelický zbor. Roku 1844 bol v obci postavený evanjelický kostol bez veže, ktorá bola dostavaná až v roku 1939. V obci bola zriadená ľudová evanjelická škola v roku 1632 a nepretržite fungovala až do roku 1972. Z 18. a 19. storočia sa zachovali banícke zrubové domy s priechodným pitvorom a valbovou šindľovou strechou. Časť Nižnej Boce je vyhlásená za Chránenú pamiatkovú zónu ľudovej architektúry. Najstarší zachovaný dom je z roku 1710 s popisným číslom 130 a miestnym názvom *Od Jakobusky*.

Nižná Boca má výhodnú geografickú polohu a jej okolie oplýva bohatstvom prírodných krás. Táto kombinácia predurčuje obec na rozvíjanie cestovného ruchu a postupné budovanie „mäkkej“ turistickej infraštruktúry. Cieľom je revitalizácia obce v kontexte rozvoja podnikateľských aktivít a cestovného ruchu formou vytvorenia podmienok pre zimné športy, letné športy, relax a vidiecky ekoturizmus.

V rokoch 2000 - 2014 v území pôsobilo Občianske združenie Ramža, ktoré zrealizovalo viacero projektov komunitného charakteru ako aj aktivít zameraných na oživenie remesiel. Združovalo obce a podnikateľov obcí v povodí Bocianky a Váhu, ako aj horehronskú obec Bacúch. Názov združenia pochádza z poľany na rozhraní medzi Horehroním a Liptovom, kde bol v minulosti zimný salaš oviec, teraz je tam turistická útulňa.

Nižná Boca v roku 2022

Nižná Boca je sebestačná obec, jeden pečie chlieb, druhý chová ovce, ľudia si poskytujú služby navzájom. Počet obyvateľov vzrástol na 150, pribúdajú mladí ľudia. Turistický ruch je rozvinutý, celoročne je v obci viac turistov. Obecný podnik služieb poskytuje komplexné služby pre údržbu súkromných ubytovacích zariadení a verejných priestranstiev. Ľudia pestujú v záhradách ovocné stromy, chovajú domáce zvieratá, vrátili sa k niektorým tradičným postupom hospodárenia. Remeslá ožívajú, ľudia si cenia históriu a spôsob života svojich predkov. Zlepšil sa stav okolitých lesov a lúk, ktoré poskytujú množstvo liečivých bylín a lesných plodov. Vzájomná spolupráca medzi občanmi, spoločenstvami a samosprávou je na vysokej úrovni.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,

- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Nižná Boca

- Mgr. Silvia Skusilová, starostka,
- Ing. Peter Matejko,
- Ing. Michal Adamov.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 10. 12. 2015 (Uznesenie č. 72/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce v dňoch 10. 12. 2015 – 25. 12. 2015.

SWOT analýza Nižnej Boce

Silné stránky	Slabé stránky
• status medzinárodného významu v oblasti cestovného ruchu a turizmu • atraktívnosť špecifického prostredia a typických stavieb • možnosť celoročného rekreačného vyžitia • história, tradície a pamiatky • dobrá spolupráca významných subdodávateľov v obci • tradičné "domovsko-historické" väzby obyvateľov na svoje rodisko a zachovanie tradícií	• nepriaznivý demografický vývoj • nezamestnanosť, stagnácia hospodárskych aktivít a nedostatok pracovných príležitostí • nedostatočná a nevyhovujúca sociálna infraštruktúra a sieť služieb • nedostatočná regionálna dostupnosť (vzdialené pracoviská, škola, škôlka, lekár) • roztrieštené vlastnícke vzťahy k pôde • nedostatočná propagácia • nedostatok finančných zdrojov na investičné projekty a rozvoj obce
Príležitosti	**Ohrozenia**
• rozvoj malého a stredného podnikania v obci s nadväznosťou na blízky i vzdialenejší región a posilnenie konkurencieschopnosti obce v samotnom regióne • potenciál pre diverzifikáciu poľnohospodárstva a lesného hospodárstva • zvýšenie návštevnosti SR v oblasti turistickej čo má dopad na ekonomiku SR ako štátu • rozvoj nadregionálnej a cezhraničnej spolupráce so zameraním na zachovanie histórie obce, kultúrnych tradícií a kultúrneho dedičstva, rozvoj služieb a CR • získanie dostupných externých zdrojov na zabezpečenie potrieb obce • získanie finančných zdrojov na podnikanie • rozširovanie spektra poskytovaných služieb v sociálnej oblasti s podporou externých zdrojov	• nepripravenosť územia pre rozvojové aktivity • znemožnenie realizácie projektov v nadväznosti na neusporiadané vlastnícke vzťahy • nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj a realizáciu investičných projektov • nedostatočná spolupráca samospráv a podnikateľských subjektov v oblasti CR • zánik zamestnávateľov v blízkom okolí • pretrvávajúce zhoršovanie demografických ukazovateľov

4.5.14 Nižná Boca

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Nižnej Boce v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Zastaviť demografický pokles, vytvoriť podmienky pre cieľový počet obyvateľov v súlade s víziou 2022 (150 trvalo žijúcich obyvateľov a 500 – 700 prechodne bývajúcich – vlastníci nehnuteľností a návštevníci).*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Majetkové vysporiadanie, projektová príprava, pozemkové úpravy, komunikácia s majiteľmi chát. O nové pozemky na IBV je rastúci záujem, ako aj o rekonštrukciu a obnovu chát.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Príprava územia pre výstavbu IBV (2015-2018, 20.000€): geometrický plán , pozemkové úpravy, vytýčenie komunikácií a parcelácia *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Cesty • Rekonštrukcia miestnej komunikácie (2017, 100.000€), dokončenie druhej etapy • Cesta na Horné lúky (2015-2022, vybudovanie cesty poľnej/lesnej pre ľahší prístup k poľnohospodárskej a lesnej pôde) • Oprava mostových zábradlí, oprava a rekonštrukcia mostov a lávok poškodených ťažkými mechanizmami po ťažbe kalamitného dreva (2017-2022, 50.000€) • Rekonštrukcia existujúcich a vybudovanie nových komunikácii a chodníkov (2015-2020, 150.000€) • Budovanie a vyznačenie cyklodopravných spojení na území obce vo väzbe na prepojenie Kráľova Lehota – Čertovica (2016-2022, 500.000€) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Dobudovanie kanalizácie (2017, 325.000€) • Dobudovanie ČOV (2017, 65.000€) • Dobudovanie vodovodu (2017, 290.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Rekonštrukcia a modernizácia miestneho rozhlasu (2017-2018, 10.000€) • Vybudovanie bezpečnostného kamerového systému (2016, 20.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Rekonštrukcia domu smútku a vybudovanie spevnených plôch pri vstupe do cintorína (2017, 300.000€) • Dobudovanie športového areálu pri viacúčelovom ihrisku (2017, 25.000€) • Vybudovanie oddychových areálov (prírodné fitnes, ohniská, outdoorové aktivity)	• *súkromní investori* • *obec* • *Urbársky spolok Nižná Boca* • *obec/urbár, Lesy SR* • *v spolupráci s obcami Malužiná, L. Porúbka, Kráľova Lehota, Vyšná Boca*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	***1.855 tis. eur***

4.5.14 Nižná Boca

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.14 Nižná Boca

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Nižnej Boce v oblasti práce a podnikania	*Pripraviť podmienky pre pracovné príležitosti nových obyvateľov obce. Vytvoriť podmienky pre poskytovanie služieb v oblasti údržby komunikácií, cintorína, zelených plôch, prípadne upratovacie a iné služby pre ubytovateľov na súkromí. Zlepšenie výberu daní z ubytovania ich znížením (VZN) a komunikáciou s poskytovateľmi služieb a chatármi.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá komunikácia a spolupráca s podnikateľskými subjektmi a susednými obcami, nastolenie pocitu súdržnosti a spolupatričnosti medzi miestnymi ľuďmi, obcou a chatármi.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Zriadenie obecných podnikov* • Zabezpečenie komunálnej techniky (kosačky, multifunkčné vozidlá) s víziou vytvorenia mikropodniku VPS (2016-2022, 90.000€). • *Poskytovanie služieb (upratovanie objektov chát , pranie, údržba zelene v záhradách)* *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Priebežné budovanie aktivít CR s celoročným využitím - náučné chodníky, cyklotrasy, turistické trasy (2017-2018, 20.000€) • Vybudovanie múzea o Nižnej Boci • Chodník k rozhľadni s príslušným vybavením turistickými atraktivitami *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Včelia farma • Farma rýchlorastúcich drevín • Farma liečivých rastlín • Podpora malých, mladých a začínajúcich farmárov *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obce* • Podpora rozvoja informačných služieb v oblasti cestovného ruchu/IC na obecnom úrade a webstránka obce • Orientačný systém v dedine (2016-2017, 7.000€) • Podpora propagačných a prezentačných aktivít CR na regionálnej a národnej úrovni (500€/rok) *Budovanie informačno-náučných turistických trás* • Zlatá bocká cesta – náučný chodník po banských dielach (20.000€) • Obnova napájacích válovov, senníkov, sprístupnenie banských diel (50.000€) • Turistický informačný systém s QR kódmi (2018, 50.000€)	• *Obec/Urbársky spolok Nižná Boca* • *Agro-Raj s. r. o.*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	***250 tisíc eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

4.5.14 Nižná Boca

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zriadenie obecných podnikov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka •	• konečný prijímateľ • obec • živnosten-ský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.14 Nižná Boca

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Nižnej Boce v oblasti občianskej spoločnosti	*Pritiahnuť nových obyvateľov do obce, postupne vytvárať podmienky pre predĺženie letného pobytu prechodne bývajúcich (majiteľov nehnuteľností, chatárov), budovať vzťah príslušnosti k obci aj u chatárov.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Permanentná komunikácia s obyvateľmi a návštevníkmi, zlepšovanie služieb, podpora spolkovej činnosti a organizovaniu spoločenských akcií, vytváranie možností na trávenie voľného času v prírode.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Deň Zeme (sadenie stromov), Deň detí, Kamenica Cup – futbalový turnaj, Deň seniorov, Sv. Mikuláš, Štefánska zabíjačka, Vianočný stolnotenisový turnaj (1.000€/rok) • Krúžok mladých priateľov poľovníctva • Tvorivé dielne • Stretnutia s chalupármi, vytvorenie priestoru pre ich zapájanie sa do života obce Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce • Poskytnutie priestorov na stretávanie a akcie	• *obec* • *Urbársky spolok Nižná Boca, Agroraj, spol. s r.o.* • *PZ Čertovica* • *Chalupári* • *TJ Tatran Nižná Boca*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančné intervencia	***7 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí •	• organizácia • podujatie • monografia	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• priesku m 2016 • expertíza 2016

4.5.14 Nižná Boca

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Nižnej Boce v oblasti životného prostredia	*Zlepšiť triedenie odpadov u domácich aj chatárov, starostlivosť o vodné toky a protipožiarna prevencia.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Sústavná osveta a spolupráca s obyvateľmi, návštevníkmi, podnikateľskými subjektmi.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov* • Zlepšenie účinnosti triedenia komunálneho odpadu v domácnostiach, zlepšenie triedenia odpadu v penziónoch a chatách (vydanie a distribúcia infomačných letákov do domácností, stretnutia s chatármi) – priebežne *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Zakúpenie kompostérov do domácností a centrálneho kompostéru na cintorín (2016, 30.000€) • Budovanie a rekonštrukcia zberných miest pre kontajnery na triedený odpad (ochrana proti zveri a poveternostným podmienkam) - priebežne *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Úprava naplavenín na toku Bocianka • Vybudovanie požiarnej nádrže • Údržba a rekonštrukcia lesných ciest (odrážky na odvod vody) • Protipovodňové opatrenia na lesných tokoch - Chopcovica *Protipožiarne opatrenia* • Požiarna strážna veža • Požiarny monitorovací systém vrátane požiarnych strážnych veží • Budovanie protipožiarnych ciest *4.3* *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Rekonštrukcia kultúrno-obecného domu (viacúčelový objekt, výmena okien, sanácia zamokrenia, zateplenie, zmena systému vykurovania (2015-2022, 1 mil. eur) *Starostlivosť o vodné toky* • Údržba brehových porastov a zabezpečenie priechodnosti vodného toku Bocianka (2016 vyčistenie priehrady) • Údržba vodného toku Chopcovica	• *Obec* • *urbár* • *Agro-Raj s. r. o.* • *Povodie Váhu* • *Štátne lesy* • *Štátna vodná správa*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	***1.030 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*

Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protipožiarne opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o vodné toky	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky	• projekt • funkčný systém separovania • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.15 Podtureň

Minulosť a súčasnosť Podturne

Obec Podtureň vznikla v strednej časti Liptovskej kotliny pri starobylej obchodnej ceste naprieč Liptovom. Nad obcou sa vypína kopec členený úzkymi roklinami na tri časti s dodnes zachovanými názvami: Bašta, Varta a Velínok. Na vrchole kopca stál kedysi malý stredoveký hrádok s turňou, od ktorej je odvodený názov obce Podtureň. Za významné pre históriu Podturne považujú archeológovia nálezy veľkomoravskej keramiky nájdenej na hradisku, ale aj pri jeho úpätí na mieste dnešného cintorína, ktoré slovanské osídlenie horného Liptova posunuli do 9. – 10. storočia. Pri stavbe železnice a neskôr diaľnice odkryli archeológovia rozsiahly komplex obranných opevnení z 1. storočia pred naším letopočtom, jedinečný svojho druhu na Slovensku. Odkrytá bola i osada zo staršej doby železnej. Najstaršou kultúrou na území obce tak bol ľud lužickej kultúry. Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1331, kde sa Podtureň spomína ako osada Tornalia. V stredoveku sa obyvatelia živili poľnohospodárstvom, chovom dobytka alebo strážnou službou. Okrem poddaných a želiarov žilo v obci i niekoľko zemianskych rodín. K najvýznamnejším zemianskym rodom patrili Podturňanskí. Vlastnili najstarší kaštieľ v obci známy ako Forgáčovská kúria, dnes kultúrna pamiatka zapísaná do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Ďalšími významnými stavbami sú kaštiele Pálovský a Vranovo.

V roku 1906 začala celoobecná zbierka na stavbu zvonice, keď liptovský župan povolil finančné zbierky. Murovaná jednopodlažná zvonica v Podturni bola dokončená v roku 1908. Zvon bol uliaty vo zvonolejárni v Šoproni. Vo vojnových rokoch bol zrekvirovaný pre vojenskú výrobu. Až v rokoch 1922 - 1924 sa podarilo kúpiť nové zvony.

V roku 1919 bola otvorená škola. Bohatý kultúrny a spolkový život medzivojnovej ČSR neobišiel ani Podtureň. V obci vznikol Čitateľský spolok, ochotnícke divadlo, ženský spolok Slovenskej evanjelickej jednoty a organizácia dorastu Československého červeného kríža. V roku 1938 sa začalo so stavbou kultúrneho domu. Obec má aj svoj Pamätník padlým v boji proti fašizmu, počas ktorého prišla o deviatich spoluobčanov.

Povojnové obdobie sa v obci nieslo v duchu obnovy a modernizácie, ako i skvalitňovania životnej úrovne. V roku 1949 získala obec telefónne spojenie a rozhlas. V roku 1950 sa uskutočnil pokus o založenie JRD, avšak to začalo fungovať až od roku 1952. V tom istom roku začína fungovať materská škola. Rozvíja sa individuálna výstavba. V obci vznikajú nové ulice. V rokoch 1974 – 1984 prebiehal v obci archeologický výskum a stavba diaľničného mosta, ktorý je doteraz najdlhším mostom na Slovensku. V tom období bol vybudovaný aj dnešný Športhotel Elán. Postavený bol nový Dom smútku. Svoj dynamický rozvoj zaznamenala obec od roku 2000. Sústreďuje sa na zvýšenie počtu obyvateľov a s tým súvisiace budovanie miestnych komunikácií. V obci bola vybudovaná kompletná kanalizácia, jej stará časť bola doplynofikovaná, zahájila sa hromadná a individuálna bytová výstavba. V súčasnej dobe je postavených 146 nájomných bytov a viac ako 50 nových rodinných domov. Vybudovalo sa nové športovisko s umelou trávou pre deti a mládež, bol kompletne zrekonštruovaný kultúrny dom, zveľaďuje sa obecný majetok. Spolková činnosť v obci sa organizuje okolo miestneho Červeného kríža, Dobrovoľného hasičského zboru, Jednoty dôchodcov, Obecného futbalového klubu a Turisticko-lyžiarskeho združenia.

Obec vydala dve publikácie o histórii Podturne: V roku 2002 - Dejiny obce Podtureň 1331 - 2002 (Vítek, Churý, Struhár) a v roku 2006 - Podtureň, brána do laténskeho Liptova (Peter Laučík, 2006).

Obecnú kroniku vedie historik Peter Vítek a je zverejnená na webovej stránke obce, ako aj obecné noviny Podturniansky spravodajca. Podtureň je súčasťou Mikroregiónu pod Poludnicou a Miestnej akčnej skupiny Horný Liptov. Aktívne sa zapája do projektov. Vybudovala náučný chodník, pripravuje rekonštrukciu visutého mostíka v lokalite Borová Sihoť, vyznačenie cyklotrasy spájajúcej Liptovský Hrádok a Závažnú Porubu, ako aj výstavbu detského ihriska.

V lete 2015 uskutočnil obecný úrad **prieskum potrieb obyvateľov** formou dotazníka, v ktorom mali odpovedať na otázku, čo by chceli zlepšiť a čo im chýba.

V oblasti **základnej infraštruktúry** ľudia očakávajú od samosprávy zlepšenie:

- možností nákupu (obchody), večierka,
- služieb (kaderníctvo, bankomat, telocvičňa, cukráreň, lekár, čajovňa),
- stavu miestnych komunikácií a chodníkov,

- bezpečnosti,
- dopravnej situácie v obci, sprejazdnenie uzatvoreného mosta
- odpadového hospodárstva, pravidelnejšieho odvozu kompostu,
- ponuky detských ihrísk a zelených plôch

V oblasti **pracovných príležitostí a infraštruktúry cestovného ruchu** ľudia očakávajú:

- vytvorenie prírodnej posilňovne, bežeckých tratí a tratí pre bežecké lyžovanie, vybudovanie parkov,
- obnovu chátrajúcich pamiatok v obci a ich sprístupnenie verejnosti.

V oblasti **občianskej spoločnosti a voľného času** ľudia potrebujú:

- viac možností pre športové vyžitie mládeže,
- viac kultúrnych a spoločenských akcií
- viac detských ihrísk,
- telocvičňu (fungujú futbalisti, funguje stolný tenis, má sa obnoviť cvičenie žien v kultúrnom dome),
- centrum pre mamičky s deťmi, aby sa mohli stretávať.

V oblasti **životného prostredia** ľudia potrebujú:

- doplniť zelené plochy a oddychové zóny.

Podtureň v roku 2022

Podtureň je v roku 2022 mestečkom s kvalitným bývaním a fungujúcimi službami, bohatými možnosťami pre kultúrne aj športové vyžitie, zázemím pre vychádzky do prírody a trávenie voľného času aj pre matky s deťmi. V obci je príjemne a čisto, dostatok oddychových zón a zelených plôch, v nových uliciach funguje obecný rozhlas. V obci je pošta a bankomat. V bývalom penzióne Elán je materská škola, ambulancia všeobecného lekára a priestory pre stretávanie sa športovcov a mamičiek s deťmi. Budova obecného úradu je zateplená, chodníky a cesty sú zrekonštruované. V obci je nová telocvičňa, vyhliadková veža, reštaurácia s pizzeriou a kaviarňou. Bezpečnosť v uliciach podporuje kamerový systém. Pribudli nové byty a rodinné domy, ich obyvatelia sa ochotne zapájajú do aktivít v obci.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- **sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,**
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť služieb a infraštruktúry.

Partneri pre realizáciu programu rozvoja

Pozemkové spoločenstvo Podtureň, 033 01 Liptovský Hrádok, predseda Zdeno Kondor, 0903/340114
Pozemkové spoločenstvo vlastníkov pozemkov k. ú. Podtureň, 033 01 Liptovský Hrádok, 0911/702803
SANKT HUBERT a.s., Starojánska 118, 032 03 Liptovský Ján, 044/5624483
Hotel Borová Sihoť, 033 01, 044/5224039
F-motel, Ing. Tibor Fronko, Roveň 320, 033 01, 0905/642 283
Gȕde Slovakia s.r.o., Roveň 208, 033 01, Stanislav Tekel, 0905/495523
JK Podtureň o. z., Podtureň 196, 03301, Zuzana Hanáková, 0905/523870
Obec Liptovský Ján, J. Kalinčiaka 39, 032 03 Lipt. Ján, 044/5263121
Jednota dôchodcov Podtureň, Viera Vozáriková, Eva Huštáková, 0903/786047
SČK Územný spolok Liptov, Kuzmányho 15, Lipt. Mikuláš, 044/5522332
Evanjelický farský úrad Liptovský Ján, Starojánska 127, 032 03, 044/5263328
Rímskokatolícka cirkev - farnosť Liptovský Ján, Farská 116, 032 03, 044/5263393

4.5.15 Podtureň

Členovia pracovnej skupiny Podtureň

- Ivona Vejová, poslankyňa, cestovný ruch,
- Ľubica Vozáriková, urbár
- Zdeno Kondor, podnikateľ,
- Eva Huštáková,
- Lenka Rakytová, obecný úrad.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 16. 12. 2015 (Uznesenie č. 108/11/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke a úradnej tabuli obce v dňoch 7. 12. 2015 – 20. 1. 2016.

4.5.15 Podtureň

SWOT analýza Podturne

Silné stránky	Slabé stránky
• Váh ako priestor pre športy • Mikroregión Pod Poludnicou vytvára podmienky pre spoluprácu • prechádzka po hrádzi až do Uhorskej Vsi a Liptovského Hrádku, zázemie predhoria Nízkych Tatier • Povodie Váhu sa o hrádzu stará, vykáša ju • možnosť pre spoluprácu s Liptovským Jánom, Liptovským Hrádkom – cyklotrasa, sprevádzanie, zber lesných plodov • dobrá dopravná dostupnosť a spoje prinášajú záujem žiť tu • zvernica (spoločenstvo Hubert) • prílev mladých rodín • v obci funguje jazdecký klub • v minulosti tu bolo ideálne bývanie • v kaštieli Vranovo sú štyri byty • po piatich rokoch obec premiestni ihrisko pod diaľničným mostom • opatrovateľská služba sa poskytuje 2 osobách a pripravuje sa pre ďalšie dve • služby pre rodiny: potraviny Lippek, Coop Jednota, krčma, knižnica, fungoval Klub detí, donášková služba obedov pre 30 ľudí (cena obeda 1,5€) • komunikačné kanály: kvartálne noviny do každej domácnosti (370 rodín), rozhlas, web, oznamy priamo do schránok	• chýba stredisko poskytujúce služby a obchod • diaľničný most • nízky záujem občanov o veci verejné • slabá komunikácia medzi ľuďmi • chýba materská škola • existencia čiernych skládok • spolky v obci nefungujú, turistický klub zanikol, lebo nechcel platiť členské strešnej organizácii Slovenskému klubu turistov • v obci je „rozbité“ územie (zakázané vstupy na súkromné pozemky, zvernica, železnica, diaľničný most) • Forgáčovský kaštieľ, kultúrna pamiatka, je v dezolátnom stave • „bytovkári“ majú mestské myslenie (platím nájom, požadujem služby), nestotožňujú sa s dedinským myslením (pomôžme si spoločne a upravme si prostredie) • v obci je slabá zapojenosť „bytovkárov“ do spoločných aktivít obce (MDD)
Príležitosti	**Ohrozenia**
• dobrá poloha • dobré dopravné spojenie • priemyselný park • v rámci vnútorného zveľaďovania je potrebné aktivizovať občianske zložky • pobočka pošty v obci	• nevysporiadané vlastnícke vzťahy • riadenie a príprava eurofondov

4.5.15 Podtureň

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Podturne v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Zlepšenie siete obchodov a služieb (večierka, kaderníctvo, bankomat, telocvičňa, cukráreň, lekár, čajovňa), stavu miestnych komunikácií a chodníkov, bezpečnosti, dopravnej situácie v obci, odpadového hospodárstva, pravidelnejšieho odvozu kompostu, ponuky detských ihrísk a zelených plôch, sprejazdnenie uzatvoreného mosta.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá finančná kondícia samosprávy, profesionálne vedenie obce s potrebným personálnym zázemím, skúsenosti so získavaním externých zdrojov a implementáciou projektov.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* *Zavedenie inžinierskych sietí do nových stavebných obvodov* • Individuálna bytová výstavba a hromadná bytová výstavba (2016-2020) • Realizácie inžinierskych sietí k novej IBV a HBV (2016-2020, 50.000€) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia chodníkov a výstavba nových chodníkov (2016-2020, 40.000€) • Rekonštrukcia miestnych komunikácii a výstavba nových MK (100.000€) • Rekonštrukcia lávok a mostíkov cez rieku Váh (35.000€) • Rekonštrukcia mostných telies (100.000€) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Realizácia bezdrôtového rozhlasu (2016-2020, 50.000€) • Údržba a rekonštrukcia priepustov a kanálov (20.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Realizácia kamerového systému (2015, 30.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Výstavba oddychových zón, detských ihrísk, klzísk, športovísk a športových areálov (2016-2020, 100.000€) • Vybudovanie poštovej priehradky – pobočky pošty • Vybudovanie zdravotného strediska, materskej školy a telocvične (2015-2016, 500.000€) • Rekonštrukcia domu smútku (150.000€)	• *Obec* • *Slovenská pošta* • *LVS*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet, investori*
Indikatívna finančné intervencia	*1.175 tis. eur*

4.5.15 Podtureň

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.15 Podtureň

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Podturne v oblasti práce a podnikania	*Vytvorenie prírodnej posilňovne, bežeckých tratí a tratí pre bežecké lyžovanie, vybudovanie parkov, obnova chátrajúcich pamiatok v obci a ich sprístupnenie verejnosti.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá finančná kondícia samosprávy, profesionálne vedenie obce s potrebným personálnym zázemím, skúsenosti so získavaním externých zdrojov a implementáciou projektov, dobrá spolupráca s partnermi.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Budovanie cyklotrás (30.000€) • Vybudovanie drobnej infraštruktúry popri novej lesnej ceste Koštovica • Rekonštrukcia kaštieľov v obci ako kultúrnych pamiatok (300.000€) *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • Podpora rozvoja agroturistiky (30.000€) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Výstavba reštauračných, ubytovacích a pohostinských zariadení (2015-2016, 250.000€) • Vybudovanie obchodného centra a obchodov s ponukou služieb (200.000€) *2.2* *Budovanie informačno-náučných turistických trás* • Vybudovanie vyhliadkovej veže s rýchlym občerstvením a informačnými tabuľami (100.000€)	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *Pozemkové spoločenstvo Podtureň* • *Jazdecký klub Podtureň*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*910 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení	• obecný podnik • pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • subjekt • dielňa • stolička/lôžko • aktivita • účastník	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.15 Podtureň

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Podturne v oblasti občianskej spoločnosti	*Viac možností pre športové vyžitie mládeže, viac kultúrnych a spoločenských akcií, viac detských ihrísk, telocvičňa (fungujú futbalisti, funguje stolný tenis, má sa obnoviť cvičenie žien v kultúrnom dome), centrum pre mamičky s deťmi, aby sa mohli stretávať.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá finančná kondícia samosprávy, profesionálne vedenie obce s potrebným personálnym zázemím, skúsenosti so získavaním externých zdrojov a implementáciou projektov, dobrá spolupráca s partnermi.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
1.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Vydávanie štvrťročníka Podturniansky spravodajca *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Organizovanie spoločenských podujatí (Deň obce a SNP, výlety pre dôchodcov) • Organizovanie športových aktivít • Vytvorenie priestoru pre stretávanie sa záujmových skupín v obci	• *Obec* • *Obec/Žilinský samosprávny kraj* • *Neformálne zoskupenie žien obce* • *Matky s deťmi*
Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*x tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít	• organizácia • podujatie • aktivita	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.15 Podtureň

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Podturne v oblasti životného prostredia	*Doriešenie separovania odpadu v obci, prevencia pred požiarmi a povodňami, zateplenie verejných budov.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá finančná kondícia samosprávy, profesionálne vedenie obce s potrebným personálnym zázemím, skúsenosti so získavaním externých zdrojov a implementáciou projektov, dobrá spolupráca s partnermi.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Vybudovanie zberného dvora (300.000€) • Výstavba prístreškov na kuka nádoby (10.000€) *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Rekonštrukcia lesnej cesty Koštovica a vybudovanie protipožiarnej nádrže (2016) • Navýšenie hrádze po Borovú Sihoť a vybudovanie poľnej cesty 4.3 • Fasáda a zateplenie budovy obecného úradu (2016-2020, 50.000€)	• *Obec* • *Pozemkové spoločenstvo Podtureň* • *Povodie Váhu*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*360 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protipožiarne opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	• projekt • komposto-visko • aktivita • %	• obec	0

4.5.15 Podtureň

Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťova-nie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.16 Pribylina

Minulosť a súčasnosť Pribyliny

Obec Pribylina leží pod sútokom Račkovho potoka s riekou Belá. Obklopuje ju územie Západných Tatier, ktoré poskytuje návštevníkom možnosť pohybovať sa v nádhernej prírode bohatej na lesné plody a hríby.

Prvou písomnou zmienkou o Pribyline je záznam z roku 1332, kde sa spomína už farnosť svätej Kataríny. Pribylina a jej obyvatelia boli majetkom zemepánov až do zrušenia poddanstva roku 1848. Je známe, že dvanásť Pribylincov na čele s Jánom Rezníkom - Hájom sa vypravilo pešo do Viedne sťažovať u cisára na krivdy a hrubé násilia, ktoré popáchali na ich obci Pongrácovci. Niektorí obyvatelia padli v bojoch po vzniku slovenského dobrovoľníckeho zboru a založení Slovenskej národnej rady. V tomto čase sa vyznamenali aj pri sebaobrane pred rekvirujúcimi maďarskými husármi. Ozbrojení kosami, vidlami a cepmi zahnali maďarský oddiel.

Obyvatelia Pribyliny mali zamestnanie, ktoré vyplývalo z daností tohto kraja. Rozvinutý tu bol chov oviec, ktorý sa zachoval až dodnes. Zaoberali sa tiež chovom dobytka, pre ktorý museli po celý rok zvážať seno z okolitých lúk. Poľnohospodárske produkty sa uchovávali v sypárňach. Kamenné a múrané stavby boli umiestnené pozdĺž dedinského potoka, čím využívali prírodné chladenie. Mali protipožiarnu konštrukciu, ktorá ochránila uskladnenú poživeň. Okolité lesy ponúkali množstvo príležitosti na ťažbu dreva, ktoré potom zvážali pltníci po rieke Belej alebo furmani na vozoch do Liptovského Hrádku. V neskoršom období sa v Pribyline rozvinulo murárstvo a jej murári boli chýrečnými majstrami. Na náročnej stavbe maďarského parlamentu bol predákom i Matej Šuňavec z Pribyliny a na stavbe maďarského národného múzea pracovalo 12 pribylinských tesárov. V obci bolo množstvo šikovných kušnierov, garbiarov, kováčov. V každej rodine boli sebestační vo výrobe tkanín a rôznych nástrojov na bežnú dennú potrebu. Dnes sa ukážky remeselného majstrovstva pravidelne poriadajú v Múzeu liptovskej dediny v Pribyline, kde našli uplatnenie aj domáci majstri.

V obci je evanjelický aj katolícky kostol, základná škola a škôlka, štyri predajne potravín, cukráreň. Osada Podbanské s najväčším tatranským hotelom Permon je súčasťou katastra obce. V letnom období poskytuje táto oblasť spolu s Račkovou a Jamnickou dolinou široké možnosti pre turistov, ale aj cykloturistiku, v zime bežecké a zjazdové lyžovanie. Neďaleko od obce sa nachádza Autokemping Račkova dolina s turistickou ubytovňou a reštauráciou.

Pribylinci sú športovo založení. Majú dve futbalové mužstvá a Klub pribylinských turistov a lyžiarov (v súčasnosti má 86 registrovaných členov). Z pravidelných športových podujatí treba zmieniť Silvestrovský výstup ku kolibe pod Klinom, Vianočný turnaj dospelých v sálovom futbale a Vianočný turnaj žiakov v sálovom futbale o pohár starostu obce.

Ochotnícke divadlo v Pribyline KLÁSOK má tradíciu siahajúcu do roku 1863, kedy sa poriadalo divadelné predstavenie pri príležitosti otvorenia cirkevnej knižnice. Od tých čias sa ochotnícke divadlo v Pribyline hralo s väčšími či menšími prestávkami.

Významným ukončeným projektom vedenia obce je *Rekonštrukcia námestia a vybudovanie oddychových zón so zameraním na kultúrne vyžitie obyvateľov a návštevníkov obce Pribylina*. Zámerom bolo skvalitniť prostredie a zatraktívniť námestie obce, zapojiť priestor obecného námestia do exkurzného programu Múzea liptovskej dediny ako živú ukážku pôvodnej urbánnej štruktúry a ľudovej architektúry bývania v hornom Liptove, vytvoriť ponukové rekreačno-oddychové a obslužné aktivity pre obyvateľov obce, ubytovaných rekreačných hostí a denných návštevníkov.

Obyvatelia Pribyliny sú hrdí na futbalové mužstvo, ktoré zvíťazilo v okresnej lige a prvý raz v histórii má šancu dostať sa do prvej ligy. Hrdí sú na svoje rodiny, blízkych priateľov a spolupracovníkov, na aktívnych mladých ľudí – spoluobčanov, s ktorými sa zasadzujú o naplnenie ambicióznych cieľov pri rozvoji obce, na okolitú prírodu, Kriváň, Baranec, Račkovú, „na to, že som Pribylinec“.

Obec má spracovanú **Miestnu inovačnú stratégiu** a stratégiu riešenia rómskej problematiky. Tu sa skupina poslancov inšpirovala poznatkami z práce s Rómami v Spišskom Hrhove, kde boli na skusoch. Obec má 27% Rómov, čo znižuje cenu nehnuteľností o 20%. Prvým nevyhnutným krokom je, aby Rómovia mali prácu (preto návrh založenia obecného stavebného podniku). Druhým krokom je zlepšenie podmienok bývania a hygieny. Za zváženie stojí zavedenie prvku samosprávy – reprezentácie osady Pod brehom. V súčasnosti tam vládne úžera, ktorá je postavená nad všetkým.

Treba sa vysporiadať s úžerou a následne nájsť najvhodnejšiu formu zastupiteľského mechanizmu. Prirodzene funguje rodinné vodcovstvo (rodinní vajdovia, hlavy rodiny).

Pribylina v roku 2022

Riadiace mechanizmy v samospráve obce dobre fungujú, občania sa zapájajú do rozhodovania, zaujímajú sa o využívanie finančných zdrojov obce. Hospodárenie so zdrojmi je transparentné a spravodlivé. Medziľudské vzťahy sú stále lepšie, rozvíja sa spolupráca medzi rôznymi záujmovými skupinami. Osada Pod brehom je upravená, s vysporiadanými pozemkami, čistá, bez tzv. neprispôsobivých obyvateľov. Obyvatelia osady sa podieľajú na rozhodovaní prostredníctvom svojej reprezentácie v zastupiteľstve. Majú prácu v obecnom podniku, majú dobré podmienky na bývanie, hygienu, do školy a škôlky chodia deti čisté, odpad sa z osady vyváža raz do týždňa, vedie tam dobrá cesta, vybudovaná je potrebná infraštruktúra.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- **kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,**
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť občianskej spoločnosti.

Členovia pracovnej skupiny Pribylina

- Filip Benko, poslanec,
- Ing. Martin Jurčo, poslanec,
- Peter Vandriak, poslanec,
- Ing. Ján Vrbičan, poslanec.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 11. 12. 2015 (Uznesenie č. 82/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke a úradnej tabuli obce v dňoch 23. 11. 2015 – 14. 12. 2015.

4.5.16 Pribylina

SWOT analýza Pribyliny

Silné stránky	Slabé stránky
• Obec sa nachádza medzi regionálnymi centrami Poprad a Liptovský Mikuláš, • prepojenie obce na diaľnicu D1, • existencia 7 zastávok SAD, 40 parkovacích miest pred základnou infraštruktúrou a obecným úradom, • vyhovujúca hustota existujúcej infraštruktúry cestnej dopravy, • vyhovujúci systém regionálnej autobusovej dopravy, • prechádzajúca cesta II triedy č. 537 prepájajúcej obec s Vysokými Tatrami a okresným mestom, • stredisko Podbanské, • termálny vrt, • turistické trasy, lyžiarske vleky, • existencia 4 hotelov s kapacitou ubytovania cca. 670 osôb, stravovacie kapacity v hoteloch 1000 osôb, turistická ubytovňa, autokemp s kapacitou 100 osôb, • bankomat, pobočka Slovenskej pošty, Poštovej banky • firmy poskytujúce služby autodopravy, • požičovňa bicyklov a športových potrieb, • vysoký podiel obyvateľstva v produktívnom veku, • existencia poľnohospodárskeho podniku v obci, rozvinutá rastlinná a živočíšna výroba, • existencia priemyselných zón v obci, prítomnosť čerpacej stanice, autoservisu, predajne súčiastok a príslušenstva pre motorové vozidlá, stavebných firiem, • existencia 2 predajní nepotravinárskeho tovaru a 5 predajní zmiešaného tovaru, • vybudovaná sieť na rozvod elektrickej energie, verejného vodovodu, splaškovej kanalizácie s pokrytím na 90 %, rozvodná sieť plynu s pokrytím na 90 %, dobré pokrytie signálom mobilných operátorov, existencia WI-FI pripojenia, optickej siete – DSL pripojenie, existencia verejného	• existencia folklórneho súboru, speváckej skupiny. • nedostatočne zásobenie a výber tovaru v miestnych maloobchodných predajniach, • nevyhovujúca vzdelanostná štruktúra obyvateľstva, • nevyriešené vlastnícke vzťahy k pozemkom a stavbám, ktoré sa môžu stať prekážkou pri rozvoji podnikateľských aktivít, • nízky rozpočet obce nedovoľuje v dostatočnej miere podporovať podnikateľské aktivity obyvateľstva, • chýba informačný systém na komunikáciu samospráva - podnikatelia – občania, • nedostatok investičného kapitálu z vlastných zdrojov, • nedostatočné využitie existujúcich výrobných kapacít • malé množstvo parkovacích plôch okolo obchodných jednotiek, športovej infraštruktúry, pred obecným úradom a oddychovými zónami, • absencia chodníkov popri cestách, • zlý technický stav miestnych komunikácií, ktoré sú vplyvom poveternostných podmienok v značnom štádiu zvetrania, • staré rozvody vodovodného potrubia stavebné povolenie Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a.s. Žilina, • nevyhovujúci stav verejného osvetlenia, potreba dobudovania, • zlý technický stav miestneho verejného rozhlasu, • nevyhovujúci stav korýt miestnych tokov Belá, Račková, • negatívny stav nehnuteľného majetku obce, • nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, • nedostatok regionálneho digitálneho obsahu a nízke konkurenčné prostredie z dôvodu vysokej ceny za PC , nízkej výkonnosti e-služieb , • absencia zberného dvora pre separovaný zber, • nedostatok technických kapacít zberu, dopravy, triedenia, zhodnocovania a likvidácie odpadov, • nadmerné využívanie umelých hnojív

rozhlasu, • dostatok priestorov pre administratívu, • budova obecného úradu dostupná v centre obce, • existencia www stránky obce, • dobrá vybavenosť a výkonnosť technologickej IT infraštruktúry obecného úradu, • široká sieť pamäťových a fondových inštitúcií a dostupnými, rozsiahlymi a hodnotnými zdrojmi pre kvalitný digitálny obsah a e-služby, • rozvinutá sieť sociálnych zariadení a služieb v priľahlých sídlach, existencia samostatnej ambulancie praktického lekára pre dospelých, pobočka Červeného kríža, existencia klubu dôchodcov, • existencia materskej školy, základnej školy, vybudované školské dielne pre praktické vyučovanie, • organizovanie rôznorodej záujmovej činnosti, • existencia poľovníckych revírov a rybárskeho lovného revíru, • telovýchovný areál s bežeckou dráhou, doskočiskom na skok do diaľky a ihriskom, • existencia futbalového ihriska, tenisového kurtu, telocvične pre potreby školského športu a športu „pre všetkých“, vybudované viacúčelové ihrisko, • existencia športových klubov – futbalový, turistický, • prítomnosť chránených území, TANAPu • veľké plochy lesov, • čisté ovzdušie v obci, • existencia Biocentra nadregionálneho významu Západné Tatry-Liptovské Kopy, • rieka Belá, biokoridor nadregionálneho významu, • prírodná rezervácia Záhatie, • biokoridory regionálneho významu Račkov potok, Suchý Hrádok, • biokoridory miestneho významu Vesník, Vyšné kopanice, Rakytina, Mláky a Pod brehmi, • história obce, tradície, rozvoj a uchovávanie kultúrnych tradícií a	spôsobujúce acidifikáciu pôdy, • existencia čiernych skládok, • absencia oddychovej zóny pre obyvateľov, domova dôchodcov, domu sociálnych služieb, • nie sú vytvorené dostatočné podmienky pre stretávanie dôchodcov, • problém s umiestnením starších ľudí do domova dôchodcov, • nedostatočné využívanie stravovacích kapacít zo strany starších ľudí, • nedostatočné zabezpečenie zdravotnej starostlivosti, občania musia pre lieky cestovať do susedných obcí, • nie je zabezpečený stomatológ, • nedostatok finančných prostriedkov na rozvoj sociálnych služieb, • nedostatok priestorov na zriadenie domova sociálnych služieb, nedostatočná starostlivosť o starších občanov, • zdravotný stav obyvateľstva, • pretrvávanie tradičných spádových oblastí dochádzky za prácou, • nedostatok aktivít zameraných na podporu začleňovania niektorých znevýhodnených skupín do spoločnosti a znižovanie rizík sociálno-patologických javov, • nedostatok služieb dlhodobej starostlivosti, • zlý technický stav budov formálneho vzdelávania, • nedostatok športových ihrísk, • rapídne klesajúci počet žiakov, • nárast počtu žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, z ktorých je veľké percento zaostalých, zhoršujúca sa hygiena žiakov zo soc. znevýhodneného prostredia, • klesá odbornosť vyučovania aj výška rozpočtu, • klesajúci rozpočet ovplyvňuje možnosť odmeny a nákupu učebných pomôcok, • absencia neformálneho vzdelávacieho zariadenia, • absencia priestorov pre neformálne vzdelávanie, • nedostatočná kapacita námestia obce pri usporadúvaní obecných osláv (vzrastajúci počet návštevníkov, problémy s reguláciou dopravy), • nie sú vytvorené dostatočné podmienky a tiež nie je záujem zo strany občanov pre lepšie zviditeľnenie a zachovanie ľudových tradícií a zvykov,

folklóru, dobré kultúrne povedomie obyvateľov, • existencia kostola v obci, domu kultúry, obecnej knižnice, múzea, skanzenu • existencia folklórneho súboru, speváckej skupiny.	• zlý technický stav domu kultúry, • chýbajúce tradičné, každoročne organizované kultúrne podujatia, • nerozvinutá kultúrna turistika, • slabá propagácia a reklama kultúrnych aktivít obce, tradičných umení a remesiel v obci, • slabá kooperácia s cestovnými kanceláriami, • nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, zlý technický stav miestneho verejného rozhlasu, absencia kamerového systému.
Príležitosti	**Ohrozenia**
• úroveň dobudovania nadradenej dopravnej infraštruktúry ako súčasti európskej dopravnej infraštruktúry, • kvalitná legislatíva pre nakladanie s KO a DSO, • postupne zavádzané služby eGovernemtu a elektronizácia služieb štátnej správy a samosprávy, • vysoká solidarita a podpora v rámci rodín v súvislosti so starostlivosťou o deti a odkázané osoby, • zlepšovanie právneho a inštitucionálneho rámca sociálnej inklúzie, • realizované reformy, vrátane inštitucionálnych a fiškálnych v oblasti sociálnej inklúzie, • fiškálna decentralizácia, dôraz na princíp subsidiarity, • zvyšovanie adresnosti, efektívnosti a dostupnosti opatrení sociálnej inklúzie, • dôraz na kvalitu a profesijné zabezpečenie, • novokoncipovaný systém ochrany detí, • kvalitné neštátne subjekty pôsobiace v niektorých oblastiach sociálnej sféry, • zavádzanie podporných opatrení pre rodiny s deťmi, • zvyšujúce sa povedomie zamestnávateľov pri vytváraní rodine priateľského prostredia, tradícia súťaže „Zamestnávateľ ústretový k rodine“ a audit „Rodina a práca“, • kvalitný fungujúci systém predškolských zariadení, záujem	• vysoká finančná zaťaženosť a administratívne bariéry obmedzujúce rozvoj podnikania, • nedostatočná miera tvorby finančných zdrojov u fyzických osôb, ktorá zabraňuje rozvoju podnikateľských aktivít, • nedostatočná miera tvorby finančných zdrojov na nákup a inštaláciu moderných efektívnych výrobných technológií, • nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, • nedostatočne rozvinutý integrovaný dopravný systém, • nízky podiel ciest vyšších tried na celkovej dĺžke ciest v regióne, • nevyhovujúci technický stav ciest II. triedy, • prudký nárast individuálneho motorizmu, • nevhodná deľba prepravnej práce verejnej osobnej dopravy, • absencia integrovaných dopravných systémov, • zastaraný park verejnej osobnej dopravy, • nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP, • nedostatočná informovanosť obyvateľstva o stave ŽP, • kyslé dažde znehodnocujúce lesný porast v okolí, • nadmerný hluk a prašnosť z cesty II. triedy a D1, • v širšom okolí prítomné výrobné prevádzky spôsobujúce nadmernú produkciu polietavých častíc prachu, • prítomnosť medzinárodnej cesty s nadmernou produkciou exhalátov a v zimných mesiacoch aj prachu z posypových materiálov,

MVO o vytváranie služieb starostlivosti, existencia celoslovenského systému „materských centier“.	• sídla ekologicky záťažových prevádzok alokovaných v Žilinskom a Prešovskom kraji, Poprad, Liptovský Mikuláš, • nízka úroveň priestorovej mobility za prácou všeobecne a nízky rozsah medziokresnej a medzikrajovej dochádzky za prácou, • absencia systému podporných poradenských a informačných služieb pre potreby pracovnej mobility (mobilitný servis), • prehlbovanie dlhodobej nezamestnanosti, • absencia širšej podpory vzdelávania a zamestnávania osôb vzdialených od trhu práce dlhšie obdobie z dôvodu starostlivosti o dieťa alebo o ďalšieho člena rodiny, príslušnosti k marginalizovanej alebo vylúčenej skupine populácie, • nízka dostupnosť a úzka variabilita sociálnych služieb a výkonu iných opatrení, • pomalé zavádzanie nových opatrení a nových typov sociálnych služieb do praxe a nízka udržateľnosť výsledkov, • nedostatočne zabezpečená kontinuita sociálnej a zdravotnej starostlivosti pri dlhodobej odkázanosti na pomoc inej osoby, • nedostatočné využívanie viaczdrojového financovania, • slabá kooperácia aktérov (štát, samospráva, zamestnávatelia), • nedostatočná úroveň identifikovania potrieb rozvoja ľudských zdrojov, • deficit finančných prostriedkov v školstve, • nesystémová reforma vzdelávacej sústavy, • nedostatočná úroveň optimalizácie procesov a štandardizácie dokumentov vo verejnej správe, • absencia koncepčného a systematického formovania právneho rámca podpory aplikácie IT v procesoch výkonu činností verejnej správy, • nízky podiel e-služieb verejnej správy s vyššou pridanou hodnotou a nízka efektívnosť ostatných služieb verejnej správy, • nízka vybavenosť a výkonnosť technologickej infraštruktúry samosprávy, • nedostupný kvalitný digitálny obsah, • pomaly zavádzané základné služby eGovernmentu a nízka efektivita ostatných elektronizovaných verejných služieb, ktoré väčšinou iba kopírujú papierové služby.

4.5.16 Pribylina

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Pribyliny v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Príprava pozemkov pre IBV, vysporiadanie pozemkov pod cestami Na Plave.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Úspešne napreduje príprava pozemkov, o ktoré je v obci stále väčší záujem.* *Pribylina patrí medzi obce s najväčším počtom stavebných konaní v regióne.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • majetkové vysporiadanie 63 stavebných pozemkov pod IBV (2016) • elektrifikácia IBV (2015) • výstavba inžinierskych sietí v nových lokalitách IBV (2017-2020, 510.000€) • výkup pozemkov vhodných na zástavbu do vlastníctva obce, napojenie na inžinierske siete a predaj záujemcom (2019-2022) • výkup nevyužívaných nehnuteľností do vlastníctva obce, ich postupná rekonštrukcia a prenajatie občanom na bývanie (2019-2022) • vysporiadanie pozemkov v rómskej osade do správy obce s následnou výstavbou sociálnych nízkorozpočtových RD formou obecnej firmy (2019-2022) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Výstavba mosta cez potok Belá (2015-2016, 410.000€) • Zabezpečiť pravidelné dopravné spojenie s okresným mestom a regionálnymi centrami (2019-2022) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Dostavba splaškovej kanalizácie (2015-2016, 350.000€) • Výstavba dažďovej kanalizačnej siete (2015-2017, 558.000€) • Zabezpečiť dostatok pitnej vody, minimalizovať straty vo vodovodných sieťach (2015-2018) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Rekonštrukcia drôtového rozhlasu (2015-2016, 20.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Rekonštrukcia základnej a materskej školy s jasľami, oplotenie areálu, základná umelecká škola (2016-2018, 1 mil. eur) • Detské ihriská s EÚ štandardmi • Prebudovať stredisko športu Pod brehom • Klubovňa • Rekonštrukcia námestia v hornej časti obce vo väzbe na vstup do MLD (2017-2020, 600.000€) • Zriadenie centra pre matky s deťmi (2017-2018, 94.000€) *Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti* • Zvýšiť úroveň poskytovaných sociálnych služieb (priebežne) • Zabezpečovať komplexnú zdravotnú starostlivosť o starých ľudí a dlhodobo chorých, lekár a lekáreň (2015-2018) • Zabezpečiť dovoz stravy domov a prepravu starších ľudí (do kostola, k lekárovi, na cintorín, kultúrne podujatie)	• *SAD* • *Permon* • *VÚC* • *SSE*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*3.542 tis. eur*

4.5.16 Pribylina

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.16 Pribylina

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Pribyliny v oblasti práce a podnikania	*Vytvoriť obslužné pracovné príležitosti pomocou obecného podniku pre nízkopríjmové sociálne skupiny s nízkym vzdelaním. Vybudovať obchodno-priemyselný park so širokou škálou pracovných príležitostí a možnosťami pre podnikanie.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Vytvorenie spolupracujúceho prostredia medzi výkonnou zložkou samosprávy, zastupiteľskou zložkou a podnikateľmi vyjasnením si postupov a kompetencií v otázkach vlastníctva nehnuteľností a ich správy ako aj štartovacích procesov (obec ako developer, výkup nevyužitých RD do vlastníctva obce a podobne).*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Zriadenie obecných podnikov* • vybudovanie obecného sociálneho podniku poskytujúceho obecné služby, správu a údržbu obecného majetku, manažment podnikateľských zámerov v záujme rozvoja obce (2018-2022) • obecný ratrak/snežný skúter/žehlička na bežecké trate *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • Vytvoriť spojenia medzi obcou a subjektmi cestovného ruchu/agroturistiky (2016-2018) - vláčik • Budovanie remeselníckych dvorov (2015-2018) • Salaš, pôvodný liptovský hospodársky dvor (podmienené súhlasom PS) *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Vybudovanie golfového ihriska (2019-2022, 3,5 mil. eur) • Rekonštrukcia lyžiarskeho areálu Podbanské (500.000€) • Rekonštrukcia hotela Esperanto (regionálny DSS alebo hotelové zariadenie v závislosti od investora) • Prírodné kúpalisko (1 mil. eur) • Jazdecký areál (750.000€), chov koní, hipodróm • Úprava vstupu do Múzea liptovskej dediny (60.000€) • Cyklotrasa Pribylina – Podbanské (144.000€) • Univerzálny freeride okruh • Vysokohorská sedačková lanovka a zjazdovka s vyhliadkovou reštauráciou a downhill • Vyhliadková veža s lanovou dráhou • Rozvoj a modernizácia ATC Račková dolina • Rafting na Belej • Zimný areál Pod Kopanicami *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Obchodno-priemyselný park (2018-2022, 8,5 mil. eur)) • Kaviareň, bar, diskotéka, fitnes • Doplnkové služby (dom služieb) • Vláčik obec-Račková-Podbanské *Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve* • Pestovanie čučoriedok a brusníc v oblasti Mostkov („nazbieraj si sám“) • Obora pre zver	• *Súkromný sektor* • *Urbár* • *Obec* • *Klub pribylinských turistov a lyžiarov* • *Permon* • *OOCR Liptov*
2.2 *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí* • Podpora budovania informačných tabúľ v obci (1.000€/rok) *Budovanie informačno-náučných turistických trás* • Bačova cesta (2015, 4.000€) • Náučný Pribylinský chodník – Lazy, Mostky močiare, maketa tajchu, využitie prameňov vajcovka vo Vesníku, kyselka pod Orešnicou, živičný povrch v dĺžke 5km	• *Súkromný sektor* • *Urbár* • *Obec* • *Klub pribylinských turistov a lyžiarov* • *Permon* • *OOCR Liptov*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*13.715 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zriadenie obecných podnikov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových obecných podnikov • Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Počet účastníkov neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít	• obecný podnik • pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • subjekt • dielňa • stolička/lôžko • aktivita • účastník	• konečný prijímateľ • obec • živnosten-ský úrad • databázy operač-ných programov • Register s. r. o.	0

4.5.16 Pribylina

Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.16 Pribylina

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Pribyliny v oblasti občianskej spoločnosti	*Dlhodobo neriešený problém rómskej osady Pod brehom vytvára obavy z ďalšieho prepadávania sa vylúčenej skupiny obyvateľov do stále horších životných podmienok, ktoré v konečnom dôsledku môžu ohroziť aj majoritu.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrý a spolupracujúci poslanecký zbor ochotný zapájať sa do zveľaďovania obce. Spoločné hľadanie východísk, vytvorenie reprezentácie osady so samosprávnymi prvkami, komunitné centrum, spolupráca s externými inštitúciami, ktoré sa zaoberajú rómskou problematikou.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Infobulletin, web (2015-2018, 2.000€) • Informačný systém o možnostiach využívania športových a iných zariadení na trávenie voľného času v obci • Káblová televízia • Podpora využívania internetu v obci (2015-2018, 7.000€) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Deň úcty k starším, Deň matiek, Stretnutia s jubilantmi, Memoriál Stanislava Chrabačku (futbalový turnaj), Vianočný halový futbalpvý turnaj, volejbalový turnaj (2.000€/ročne) • Medzinárodný filmový festival potápačských filmov *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Poskytnutie klubových priestorov a podpora akcií *3.4* *Menšiny, rovnosť príležitostí, tolerancia voči inakosti* • Aplikácia práva a poriadku v rómskej osade: likvidácia úžery, mikro-samospráva, zlepšenie komunikácie s obcou • Komunitné centrum a terénni pracovníci • Prezentácia rómskej kultúry, podpora talentovaných (MLD)	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *Matica slovenská* • *KPTL* • *TJ* • *Klub dôchodcov* • *SZPB* • *OZ Medovníkový domček* • *Múzeum liptovskej dediny* • *OZ Romodrom*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna intervencia	*11 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

4.5.16 Pribylina

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu rozvoja dobrovoľníctva a solidarity	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít • Počet komunitných centier • Počet rómskych občianskych hliadok, zdravotných asistentov a školských rómskych asistentov	• organizácia • podujatie • aktivita • monografia • komunitné centrum	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.16 Pribylina

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Pribyliny v oblasti životného prostredia	*Zavedenie minimálnych hygienických štandardov v osade Pod brehom ako prevencia epidémií. Starostlivosť o zarastené TTP (1.000ha). Zavedenie alternatívnych zdrojov tepla (štiepka).*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Spolupráca a ochota k dohode, postupné riešenia krok za krokom.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Mobilné zbery textílií, kovového odpadu, viacvrstvových obalov, nebezpečného odpadu (2015-2018, x.000€) • Zabezpečiť separáciu komunálneho odpadu v obci • Pravidelný odvoz komunálneho odpadu z rómskej osady a zavedenie minimálnych hygienických štandardov ako prevencia pred epidémiami *4.3* *Starostlivosť o vodné toky* • Doplniť a udržiavať brehové porasty vodných tokov (2015-2018, 62.000€) *Zlepšovanie kvality životného prostredia v obci* • Zabezpečiť zníženie produkovaných emisií hlavným zdrojom znečistenia - domácnosťami (2015-2018)	• *Obec* • *SPP*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*62 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zlepšenie životného prostredia	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet zlikvidovaných čiernych skládok • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Počet zrealizovaných projektov zameraných na zlepšenie kvality životného prostredia	• projekt • kompo-stovisko • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťova-nie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.17 Smrečany

Minulosť a súčasnosť Smrečian

V roku 2014 to bolo 715 rokov od prvej písomnej zmienky o obci Smrečany. História obce sa začala písať 12. apríla 1299, kde je spomínaná pod názvom Zemerchen podľa smrekových porastov, ktoré sa v jej okolí hojne vyskytovali. V polovici 14. storočia bol v obci postavený gotický kostol Obetovania Pána, ktorý je historickým klenotom dodnes. Kostol je vďačným objektom znalcov histórie, fotografov či maliarov a právom patrí medzi najcennejšie sakrálne pamiatky Slovenska. Okrem poddanských domov bola koncom 16. storočia architektúra Smrečian obohatená o zemianske kúrie, panský mlyn, faru. Obec bola vtedy najväčšou v okolí.

Najstarší známi predkovia rodu Smrečániovcov sú traja muži, ktorí mali pravdepodobne český pôvod - Beuch, Hauch a Polka. Zemania Serafín a Bohumír, ich potomkovia, figurujú ako prví majitelia Smrečian. Minulosť smrečániovského rodu sa teda odvíja od Bohumíra I., rovnako ako i zemianske rody Bánovcov, Podturniaskovcov, Pongrácovcov a Szentivánovcov. Zakladateľa rodu Mikuláša prijal kráľ Ladislav IV. v roku 1286 medzi uhorskú šľachtu. Smrečany sa stali hlavným sídlom rodu. Mnohí príslušníci rodu Smrečániovcov zastávali významné spoločenské funkcie. Príkladom je i Aristíd Smrečáni, ktorý v rokoch 1900 - 1906 pôsobil ako najvyšší liptovský župan. O jeho prítomnosti v obci svedčí náhrobný kameň na smrečianskom cintoríne i kaštieľ so záhradou na okraji obce (dnešný Domov sociálnych služieb). Okrem tohto kaštieľa sa v obci postavilo viacero podobných stavieb, pričom niektoré sa už nezachovali - Letohrádok oproti hlavnému vchodu do hlavného Aristídovského kaštieľa, dom pre sluhov, Bogušovský kaštieľ, Szentivániovský kaštieľ, Vnukovský kaštieľ, Smrečániovská kúria.

Z dôvodu premnoženia vlkov v Liptove koncom 18. storočia dochádzalo na panských majetkov k značným škodám. Liptovská stolica preto vydala nariadenie o vyplácaní odmeny za každého uloveného vlka. Smrečianske lesy boli bohaté na túto škodnú zver, preto odmeny boli nezanedbateľným príjmom pre obecnú pokladnicu. Na spoločných pohonoch na vlky bolo napríklad v období rokov 1799 - 1839 ulovených 46 vlkov - a to i vďaka tzv. spoločným lapačkám na vlkov, ktoré obyvateľov Žiaru a Smrečian preslávili v celej Liptovskej stolici. Lapačky pozostávali z dômyselného systému sietí (asi 7 - 8 sietí, každá o dĺžke 30 - 40 metrov), do ktorých ľudia spoločne nahnali nechceného „agresora". Tento neskôr i historikmi vyhľadávaný a popisovaný systém našiel odozvu aj v oficiálnych znakoch obce, pečatiach a iných heraldických znakoch. Najstarší odtlačok pečate obce Smrečany sa datuje na 18. storočie, ďalší z r. 1848. Je na ňom vlk v sieti s textom „Sigillum posesionis Szmrecsan 1848", čo v preklade znamená "Pečať obce Smrečany 1848". Smrečany boli jednou z mála obcí, ktoré i v 20. storočí nepoužívali nápisovú pečať, ale vyobrazenie vlka ako symbolu, erbu obce. V r. 1994 prof. Jozef Novák na základe historických predlôh vypracoval dnešnú podobu znakov obce - erb je tvorený zeleným štítom, na ktorom je vyobrazený zúfalý vlk chytený do zlatej siete. Rovnaké farby - zelenú a žltú - má i obecná zástava s 5 pásmi, obdĺžnikovým tvarom s 2 klinovitými zástrihmi.

Súčasné Smrečany sú dynamicky sa rozvíjajúcou podtatranskou obcou v blízkosti okresného sídla Liptovský Mikuláš. Ťažisko novej urbanizácie sa orientuje na južnom okraji obce. S rozvojom obce sa zvyšujú nároky na zabezpečenie najmä dopravnej infraštruktúry – cestných komunikácií, chodníkov pre peších, spevnených plôch pre dopravu, dopravne obslužných zariadení a autobusovej dopravy. Vzhľadom ku svojej atraktívnej polohe na úpätí Západných Tatier na vstupe do Žiarskej doliny je obec výrazne konfrontovaná zvyšujúcim sa dopravným zaťažením najmä v sezónnom letnom a zimnom období. Podľa publikovaných údajov TANAP-u bola dosiahnutá návštevnosť Žiarskej doliny v letnej turistickej sezóne 1200 ľudí denne.

Obec prevádzkuje kultúrny dom, detské ihrisko, viacúčelové ihrisko s umelým osvetlením pre futbal, tenis a volejbal, obecnú knižnicu (4500 kníh požičiava bezplatne), lisovanie ovocia – výroba muštu pre občanov v obecnej lisovni. V blízkosti Obecného úradu je postavené novovybudované hokejové ihrisko.

Obec spolupracuje s podnikateľskými subjektmi pri zabezpečovaní bežného fungovania samosprávnych funkcií. Podnikateľské subjekty sa podieľajú na naplňovaní rozpočtových príjmov obce a pomáhajú udržiavať nízku mieru nezamestnanosti (4 – 5%), ktorá je dlhodobo jedna z najnižších v rámci okresu i kraja. Nie zanedbateľný je i prínos podnikateľských subjektov na spolufinancovaní kultúrnych a športových podujatí.

- Poľnohospodárske družstvo so sídlom v Smrečanoch, rastlinná a živočíšna výroba, agroturistika, potravinárska výroba, stravovanie, doprava, píla a obchodné činnosti,
- Filip, s. r. o., kuchynské štúdio, nábytkárska výroba,
- Agrotem ZUMA Agro – predaj poľnohospodárskej techniky,
- Stolárstvo JaM združenie,
- penzión Dom Fraňa Kráľa s barom, Pohostinské služby Devečková, ubytovanie v súkromí – rekreačné domy Relax, Shalom, U Hološov, U Hajčov, Jasmín, Moravčík, Klongová, Mudrončeková, Pauko, Jančo, Mudroň, Žembová,
- predajne potravín COOP Jednota a Jasmín, predaj vína Jast,
- Účtovné a obchodné služby Moravčíková,
- Elmont – elektromontáže Alman, Elektroservis Moravčík,
- Kovovýroba Šuna,
- Prenájom koní, jazdenie Štaffenová, Matloň,
- Požičovňa náradia Žembová,
- Lesná výroba, pozemkové spoločenstvo a Ing. Antoška,
- Výroba hračiek a reklamných predmetov Šimúnová,
- Reklamné a fotografické služby Illéš,
- Kúrenie, voda Kordoš,
- Krajčírstvo Hrnčiarová.

Aktívne sú záujmové a občianske združenia v obci:

- Telovýchovná jednota Družba Smrečany – Žiar, oddiely futbalový, stolnotenisový, lyžiarsky - zjazdársky, skialpinistický, turistický,
- Obecný hasičský spolok, družstvá mužov, žien, mládežnícke,
- Slovenský zväz záhradkárov,
- Červený kríž,
- Jednota dôchodcov,
- Zväz mladých Smrečany,
- Združenie divadelných ochotníkov,
- Slovenský zväz protifašistických bojovníkov,
- Folklórna skupina.

Združenia majú kľúčový vplyv na rozvoj kultúrneho a športového vyžitia občanov. Úzko spolupracujú s volenými predstaviteľmi obce pri organizovaní spoločenských, kultúrnych a športových podujatí. Okrem pravidelných športových súťaží registrovaných futbalistov, stolných tenistov a lyžiarov (zjazdárov i skialpinistov) sa každoročne v obci organizujú podujatia: fašiangový sprievod obcou, spomienková oslava na oslobodenie obce, Deň matiek, Deň detí, sadenie mája, záhradkárska zábava, zájazdy na výstavy kvetov a pestovateľských potrieb, obecná jesenná výstava kvetov, ovocia, zeleniny a ručných prác miestnych občanov, výročie SNP, stretnutie občanov v mesiaci úcty k starším, stretnutia dobrovoľných darcov krvi, turistický výstup na Plačlivô v Západných Tatrách, pietna spomienka vypálenia obce fašistami 28. 10. 1944, pietna spomienka obetiam horských nešťastí v Žiarskej doline, slávnostné rozsvietenie vianočného stromčeka, ochotnícke divadelné predstavenie na Vianoce, zimný hokejový turnaj O pohár Jerguša Baču neregistrovaných dospelých a detí, veľkonočný turnaj neregistrovaných v stolnom tenise, Letný duatlon, Bokami Západných Tatier.

Prenos informácií smerom k občanom obec zabezpečuje prostredníctvom obecných verejných schôdzí a verejných zasadnutí zastupiteľstva, miestnym rozhlasom, obecným štvrťročníkom Smrečanoviny, informačnými tabuľami a internetovou stránkou smrecany.sk.

Obedy seniorom zabezpečuje rozvozom PD Smrečany, obec má 3 opatrovateľky.

Smrečany v roku 2022

Obec je bezpečná, má vybudované chodníky pre pešich a modernú cestnú a cyklodopravnú infraštruktúru, ktorá zvláda sezónne nápory turistov aj vďaka malým okružným križovatkám. Služby návštevníkom a domácim obyvateľom sú na vysokej úrovni, námestie sa stalo vyhľadávaným turistickým centrom. Pamiatky sú vynovené, bohatá miestna kultúra stavia na tradíciách. Mladí sa zapájajú do podujatí v obci, ktorá žije čulým spoločenským životom.

4.5.17 Smrečany

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- **sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,**
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť služieb a infraštruktúry.

Členovia pracovnej skupiny Smrečany

- Ing. Vladimír Šiarnik, starosta obce,
- Ing. Ľuboš Suský, poslanec,
- Peter Halaj, poslanec.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 10. 12. 2015 (Uznesenie č. 39/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke a úradnej tabuli obce v dňoch 27. 11. 2015 – 18. 12. 2015.

4.5.17 Smrečany

SWOT analýza Smrečian

Silné stránky	Slabé stránky
• výhodná poloha obce – kataster v TANAP-e, zároveň blízko okresného sídla, južná expozícia • prírodné a klimatické podmienky • vysoký podiel verejnej zelene v intraviláne • najnižšia nezamestnanosť v okrese • vybudovaná infraštruktúra (100% plynofikácia, napojenosť na verejný vodovod a kanalizáciu s ČOV) • dopyt po stavebných pozemkoch • kultúrne pamiatky, pamätihodnosti a história obce	• turistická infraštruktúra • športové a služby CR (informačné, stravovacie, ubytovacie, doplnkové) • rozbité cesty • neuspokojený dopyt po voľných stavebných pozemkoch • nedostatok zdrojov na opravu miestnych komunikácií a celkovú investičnú výstavbu v obci • Chátrajúce kultúrne pamiatky a pamätihodnosti potrebujú obnovu
Príležitosti	**Ohrozenia**
• spojenie kapacít – materiálnych, personálnych, finančných v rámci mikroregiónu najmä na vybudovanie infraštruktúry voľného času a CR • využitie externých finančných zdrojov	• ohrozenia prívalovými vodami z poľnohospodárskych pozemkov na východnej strane obce, potreba vybudovania odvodových kanálov prívalových vôd z poľnohospodárskych pozemkov s vyústením do miestneho potoka Smrečianky • zvyšujúce sa dopravné zaťaženie najmä v sezónnom letnom a zimnom období.

4.5.17 Smrečany

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Smrečian v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Poškodený povrch miestnych komunikácií komplikuje a sťažuje cestnú premávku miestnym obyvateľom, živnostníkom i turistickým návštevníkom obce i celej oblasti prístupu do Žiarskej doliny v Západných Tatrách. Bezpečnosť cestnej premávky na ceste III. triedy cez obec pre chodcov vzhľadom na nárast počtu prechádzajúcich motorových vozidiel do oblasti Žiarskej doliny v Západných Tatrách.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Vybudovaná infraštruktúra (plynofikácia, napojenosť na verejný vodovod a kanalizáciu s ČOV), dopyt po stavebných pozemkoch, 60 pripravených nových stavebných pozemkov s inžinierskymi sieťami, kultúrne pamiatky, pamätihodnosti a história obce. ÚPD je schválené (2006). Pripravená a schválená projektová dokumentácia, územné a stavebné rozhodnutie na projekt dopravnej infraštruktúry, projektová dokumentácia a stavebné povolenie na projekt chodníka. Projektová dokumentácia revitalizácie centra bez stavebného povolenia.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Príprava inž. sietí pre IBV Pod Hôrkami-juh (2015-2016, 60 pozemkov, komunikácia a osvetlenie - obec 322.000€, trafo a rozvody SSE 120.000€, T-com metalická časť 100.000€)	• *Obec* • *SSE* • *T-com*
1.2 *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Opraviť miestne komunikácie, chodníky a spevnené plochy a vybudovať nové parkovacie miesta pri kultúrnom dome (2016-2020, 486 tis.€) • Chodník pre chodcov I. – III. etapa (2015-2017, 307 tis.€). Z toho 67.000 € zrealizované v roku 2015 • Zriadenie malých okružných križovatiek na ceste III/018132 (2017-2020)	• *VÚC Žilina*
1.3 *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Vybavenie DHZ vozíkom s požiarnou výbavou (2015) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Revitalizácia centra obce – turistické centrum okolie NKP gotický kostol, okolie kultúrneho domu, okolie DSS/bývalého smrečániovského kaštieľa, obnova námestia (500.000€) • Športový areál pre združenie právnických osôb Žiarska dolina a TJ Družba Smrečany-Žiar, futbal, volejbal, tenis – lokalita Žiare (v rokoch 2010 – 2015 zrealizované spolu 200.000€) • Zatrávnenie plochy pre futbal (2015, 50.000€) Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Poskytovanie obedov seniorom v spolupráci s PD Smrečany • Opatrovateľská služba (3 opatrovateľky)	• *PD Smrečany*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet, SSE, Telekom*
Indikatívna finančná intervencia	*1.925 tis.eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

4.5.17 Smrečany

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.17 Smrečany

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Smrečian v oblasti práce a podnikania	*Nedostatočná turistická infraštruktúra a služby CR (informačné, stravovacie, ubytovacie, doplnkové), rozbité cesty, nedostatok zdrojov na opravu miestnych komunikácií a celkovú investičnú výstavbu v obci. Obyvatelia obce, turistickí návštevníci, vrátane cykloturistov, klienti a návštevníci Ústavu sociálnych služieb, školské výlety navštevujúce NKP Gotický kostol Obetovania Pána, obecné múzeum, hrnčiarsku dielňu a pod. Revitalizovať poškodené a opotrebované miestne komunikácie, chodníky a spevnené plochy s cieľom zatraktívniť, alebo aspoň neodradiť od budúcich návštev turistických návštevníkov obce, tranzitujúcich turistov do neďalekého TANAP-u.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Územné rozhodnutie pre cyklochodník z Trnovca je schválené, popri Smrečianke je zachovaný lesopark. PD Smrečany je ekonomicky silný podnik, najväčší pestovateľ sadbových zemiakov na Slovensku, zamestnáva cca 100 ľudí, salaš, penzión, kone. Výhodná poloha obce – časť katastra v TANAP- e a zároveň blízko okresného sídla, južná expozícia obce, vysoký podiel verejnej zelene v intraviláne. Trvale nízka nezamestnanosť.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Cyklochodník L. Trnovec – Žiarska dolina, časť Smrečany popri Smrečianke • Zasnežovanie a osvetlenie cyklochodníka na účely zimného bežeckého športu (2018), zimná údržba chodníka • Hokejové ihrisko – prevádzkovanie a údržba *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • Podpora aktivít v oblasti cestovného ruchu • Obecné múzeum, tkáčsky stav • Hrnčiarske dielne, kurzy • Lisovanie ovocia pre obyvateľov obce *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Zvyšovanie konkurencieschopnosti a diverzifikácie lesného hospodárstva • Reštaurácia s ubytovaním 14 lôžok, 88/48 stoličiek - leto/zima, bar 5 osôb (2017, 330.000€) • Ubytovanie na súkromí • Ústav sociálnych služieb	• *Obec* • *Liptovský Trnovec* • *Liptovský Mikuláš* • *Žiar* • *Majitelia pôdy – Pozemkové spoločenstvo Smrečany* • *PD Smrečany* • *Remeselná dielňa Stará škola* • *Slovenský zväz záhradkárov*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*330 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

4.5.17 Smrečany

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • subjekt • dielňa • stolička/lôžko • aktivita	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.17 Smrečany

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Smrečian v oblasti občianskej spoločnosti	*Mladí ľudia sa sťahujú do mesta, v obci sa málo zapájajú do verejného života. Nízka priemerná dĺžka života mužov.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Silná členská základňa spolkov, aktívne členstvo, TJ najväčší príjemca 2% v okrese. Z obce pochádza niekoľko známych hokejistov, silná tradícia zimných športov, bežeckých pretekov. Ochotnícke divadlo – tradícia od roku 1908. Pozitívom je činnosť MAS Horný Liptov a jej projektová podpora.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Vydávanie obecného časopisu Smrečanoviny • Zriadenie novej (optimalizácia starej) webovej stránky obce • Konto facebook *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Organizovanie a podpora spoločných regionálnych a mikroregionálnych kultúrnych aktivít a podujatí • Organizovanie zimných bežeckých pretekov • Letný vysokohorský duatlon, Bokami Západných Tatier • Divadelné predstavenia (niekoľko ročne, aj mimo obce) • Folklórna skupina zachováva tradície a ľudové zvyky • 80. výročie otvorenia KD (2015) • Organizovanie letného podujatia záhradkármi Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce • Priebežná podpora (1000€/rok) • DHZ (700€/rok) (v roku 2015 počet aktívne športujúcich obyvateľov 90, počet spolkov 13, počet členov spolkov 338, počet divadelných predstavení 2)	• *TJ Družba Smrečany-Žiar (futbal, stolný tenis, hokej, lyžovanie, turistika, skialp)* • *Slovenský zväz záhradkárov* • *Červený kríž* • *Jednota dôchodcov* • *Zväz mladých* • *Združenie divadelných ochotníkov* • *SZPB* • *FS* • *Poľovnícke združenie Baníkov* • *Obecný hasičský spolok* • *Hudobná skupina Rock Therapy* • *Materské centrum* • *Remeselná dielňa Stará škola*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*12 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít	• organizácia • podujatie • aktivita	obec	0

Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťova-nie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.17 Smrečany

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Smrečian v oblasti životného prostredia	*Zvýšenie účinnosti separácie TKO, prevencia pred povodňami a požiarmi. Zlepšiť energetickú bilanciu obecných budov.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Zníženie objemu a ceny vyvážaného odpadu (500€/kontajner/2015, 3-4 kontajnery/2015). Spolupráca s PD pri prevencii splavovaní pôdy nevhodnou výsadbou. Získanie externých finančných zdrojov.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Odpadové hospodárstvo – prekrytie kontajnerov prístreškami, kompostovisko 4.2 *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Zdvihnutie mostíkov/lávok nad Smrečiankou • Odvedenie povrchových vôd z polí (záplavy spôsobené výsadbou „amerických“ plodín – kukurica, zemiaky) 4.3 Zníženie energetickej náročnosti budov • Zateplenie obecných budov (obecný úrad a kultúrny dom)	• *Obec* • *PD Smrečany* •

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*x tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o vodné toky	• tis. eur	• obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o krajinu • Počet zlikvidovaných čiernych skládok • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky	• projekt • kompo-stovisko • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.18 Uhorská Ves

Minulosť a súčasnosť Uhorskej Vsi

Obec Uhorská Ves leží v strednej časti Liptovskej kotliny na nive Váhu. Voda a ryby sú súčasťou symboliky obce. Do chotára zasahuje aj prírodná rezervácia Jánska dolina. Severne od obce sa nachádza prameň minerálnej vody Uhorčianka. Je súčasťou oddychovej zóny a značenej cyklotrasy. Minerálne zloženie vody je veľmi vhodné na preventívnu liečbu rôznych žalúdočných chorôb.

Obec má výhodnú polohu medzi mestami Liptovský Mikuláš a Liptovský Hrádok, na vstupe do významnej turistickej a rekreačnej oblasti, Jánskej doliny. Je v priamom kontakte s obcami Podtúreň a Liptovský Ján. Všetky tri obce prakticky vytvárajú sídelnú aglomeráciu.

Na území obce sú dve malé vodné elektrárne, ktoré vytvárajú podmienky pre výbornú rybačku a vodné športy.

Najstarším písomným dokladom, ktorý poukazuje na existenciu obce Uhorská Ves, a jedným z najstarších dokladov Liptova vôbec, je darovacia listina kráľa Ondreja II. z roku 1230. V obci sú zachované základy strážnej veže, ktorá patrila do pohraničného systému strážnych veží Liptova. Bolo to sídlo Bohumíra a jeho synov, v tom čase územie Uhorskej Vsi.

Daňové súpisy z rokov 1580 – 1589 uložené v Krajinskom archíve v Budapešti dokladujú, že už v tomto období stáli v dedine dve kúrie zemanov Pružinskovcov. Patria medzi najstaršie zachované kúrie v Liptove.

Miestna dubáreň spracovávala kôru pre garbiarne v Liptovskom Mikuláši. Neskôr bola prestavaná na valcový mlyn.

Murovaná neoklasicistická zvonica bola postavená pre rímsko-katolícku aj evanjelickú cirkev v roku 1924. Stavbu projektoval Adam Debnár, murársky majster z Liptovského Mikuláša. Vnútri je inštalovaný zvon z roku 1924 pochádzajúci z dielní Rudolfa Manouška.

Ručná požiarna striekačka bola zakúpená pre Dobrovoľný hasičský zbor v Uhorskej Vsi v roku 1941 od hasičského družstva z Martina za 15 tisíc korún. Je vystavená pred obecným úradom.

Kultúrny dom svojpomocne dostavali občania Uhorskej Vsi v roku 1968. Je miestom kultúrnych a spoločenských udalostí v obci. V budove je aj sídlo obecného úradu, miestna knižnica Fraňa Kráľa a obradná sieň.

V obci je funkčná hudobná zvonkohra, ktorá melódiami označuje čas.

Pamätník SNP bol postavený v roku 1984 podľa projektu Viktora Multáňa na počesť 40. výročia SNP. Súčasťou pamätníka je aj detské ihrisko.

Futbalové ihrisko Športového klubu Ďumbier má bohatú futbalovú históriu. Ihrisko využívajú športovci, ale slúži aj pre potreby verejných podujatí.

Obec sa zapája do aktivít Mikroregiónu pod Poludnicou, v rámci ktorého vytvorila trasu pamätihodností a významných miest.

Významnými osobnosťami Uhorskej Vsi sú bývalý rechtor Ján Šimovček a bývalý reprezen-tant v bežeckom lyžovaní Ivan Bátory.

Spolková činnosť sa odohráva na pôde Jednoty dôchodcov, Slovenského Červeného kríža, Únie žien, Dobrovoľného hasičského zboru. Pravidelne sa oslavujú tradičné sviatky a poriadajú podujatia pri príležitosti medzinárodného dňa žien a detí, divadelné predstavenia, rozlúčka s letom, pálenie vatry, stolnotenisový turnaj, vítanie Nového roka s rajským hadom a pred Veľkou nocou na Smrtnú nedeľu sa udržiava tradícia Dedka a Marmurieny.

Medzi zámery obce do budúcnosti patrí realizácia individuálnej bytovej výstavby (100 nových domov), vybudovanie jadra obce a vytvorenie oddychovej zóny pri prameni Uhorčianka.

Obec vydáva už 11 rokov *Spravodaj obce Uhorská Ves* a má aj vlastnú publikáciu o dejinách obce.

Obyvatelia Uhorskej Vsi sú hrdí na upravený minerálny prameň, ku ktorému chodia ľudia z celého Slovenska, obec je čistá, má krásne zrekonštruovaný kultúrny dom, samospráva dobre funguje, pritom je to najstaršia obec v regióne. Uhorská Ves je obec s výnimočnou a stále uchovanou identitou, občania sú lokálpatrioti a majú hrdé povedomie o obci, v ktorej žijú. Prekvitá kultúra, ľudia sa zapájajú do aktivít a rozhodovania o živote obce, vedia si urobiť poriadok v okolí domov, zúčastňujú sa dobrovoľníckych brigád. Medziľudské vzťahy sú výborné: už 15 rokov spolu chodia autobusom na dovolenky. Obec má výbornú polohu a veľkú perspektívu rozvoja.

Aktívne spolky sú Jednota dôchodcov, hasiči, športovci, Zväz žien, Červený kríž, spevokol Štiavnica. Plánované je založenie/obnovenie divadla.

4.5.18 Uhorská Ves

Obec má vybudované dve detské ihriská a multifunkčné športovisko. Funguje Knižnica Fraňa Kráľa, obchod, krčma, kaderníctvo, tlačiareň. Obec poskytuje prenájom miestností na rodinné akcie (svadby, kary), uvítanie detí do života s finančným darom 130€, organizuje stolnotenisový turnaj, Noc Andersena, Marhulienu, Fašiangovú zábavu, vítanie Nového roka, Mikuláš, Deň úcty k starším, jarné upratovanie. Opatrovateľskú službu obec neposkytuje, zatiaľ si rodiny vystačia samy. V prípade potreby zabezpečí umiestnenie v zariadení v regióne.
Silnou firmou v Uhorskej Vsi je nástrojáreň a lisovňa Esox-plast, spol. s r. o., dynamicky sa rozvíjajúca spoločnosť pôsobiaca na trhu od roku 1994. Pracovné príležitosti vytvárajú aj firmy Hageos, spol. s r. o. a Liptov Food, s. r. o.

Uhorská Ves v roku 2022

Uhorská Ves v spolupráci s okolitými obcami vytvára podmienky pre zmysluplný, aktívny život svojich mladších aj starších občanov. Je pekne upravená: domy sú vyzdobené a verejné priestranstvá udržiavané. Každý sa stará o svoj priestor, všade je veľa kvetov, pekné ploty a všetko spolu vytvára pocit pohody a harmónie. Rodiny s deťmi aj seniori radi chodia na prechádzky po okolí. Na hrádzi Váhu je hojne využívaná cyklotrasa spájajúca Liptovský Mikuláš s Liptovským Hrádkom. Medzi Váhom a Štiavnicou vyrástli nové rodinné domy, obec mladne. Dopravné spojenia sú dostatočné či už pre návštevu kultúrnych podujatí, priateľov a rodiny v okolitých mestách, ale aj dochádzanie za prácou, do zdravotníckych zariadení a škôl. Sociálna starostlivosť je na vysokej úrovni, nikto nemusí trpieť ponižujúcu chudobu. V obci je kvalitné stredisko služieb s obchodom a cukrárňou. Dom smútku si obyvatelia vybudovali svojpomocne. Obec má zavedený plyn, cesty sú bezpečné, vodiči ohľaduplní. Obnovila sa tradícia chýrečných zábav, ktoré navštevujú mladí aj starší z okolia.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- **sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry**,
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť služieb a infraštruktúry.

Budovy vo vlastníctve obce

- **Obecný úrad, kultúrny dom (**zrekonštruovaný interiér, mobiliár na slušnej úrovni, potrebné je objekt zatepliť, vymeniť okná vo vestibule a sociálnom zariadení**,** zrekonštruovať kúrenie a opraviť havarijný stav strechy),
- **Budova knižnice, obchod** (objekt zvnútra zrekonštruovaný, potrebné je zateplenie, výmena okien a dverí na knižnici, rekonštrukcia kúrenia a náter strechy)
- **Stanica mladých turistov** (v súčasnosti krčma a tlačiareň – nevyhovujúci stav, potrebná je celková rekonštrukcia, zateplenie, výmena okien a dverí, náter strechy, rekonštrukcia kúrenia a prestavba na viacúčelovú budovu pre spolkovú činnosť, materskú školu, denný stacionár, nájomné byty a priestory na podnikanie)
- **Hasičská zbrojnica** (nevyhovujúci stav, potrebná je celková rekonštrukcia, zateplenie, výmena okien a dverí, rekonštrukcia kúrenia, vybudovanie sociálneho zázemia a vrátenie obchodu do priestorov).
- **Budova na ihrisku** (šatne futbalistov – nevyhovujúci stav, potrebná je celková rekonštrukcia, zateplenie, výmena okien a dverí, rekonštrukcia sociálnych zariadení).

Členovia pracovnej skupiny Uhorská Ves

- Pracovná skupina v obci Uhorská Ves pracovala v zložení:
- Vladimír Multáň, starosta,
- Pavel Béres
- Ing. Soňa Slosiarová,

- Pavel Pavelica, podnikateľský sektor,
- Daša Tkáčová,
- Ing. Lenka Lencsésová, projektová manažérka.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 16. 11. 2015 (Uznesenie č. 75/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke a úradnej tabuli obce v dňoch 21. 11. 2015 – 13. 12. 2015.

SWOT analýza Uhorskej Vsi

Silné stránky	Slabé stránky
• výhodná poloha: Uhorská Ves je vstupnou obcou do Liptovského Jána – možnosť sa zviditeľniť, diaľničná spojka – možnosť poskytnúť informácie a služby (občerstvenie) • Váh ako priestor pre športy, elektráreň núti rafterov vystúpiť na breh v Uhorskej Vsi • elektrárne ako cieľ návštevy rekreantov (exkurzie) • Váh – priestor na stanovanie • Mikroregión Pod Poludnicou vytvára priestor pre spoluprácu (voľnočasové priestory) • prameň Uhorčianka - prechádzky po hrádzi • prechádzka po hrádzi až do Podturne, liečivé rastliny, černice, priestor pre stretávanie, pekný zážitok • Povodie Váhu sa o hrádzu stará, vykáša ju • možnosť pre spoluprácu s Liptovským Mikulášom, Liptovským Jánom, Liptovským Hrádkom - cyklotrasa • dobrá dopravná dostupnosť a spoje prinášajú záujem žiť tu • obec je postavená na rovine – výhoda napr. pre kanalizáciu • ľudský potenciál je dobrý – veľa kvalifikovaných mladých ľudí v cestovnom ruchu • v obci je vodcovský potenciál, sú ľudia, čo vedia druhých zorganizovať • funkčné dobrovoľnícke organizácie (Jednota dôchodcov, Únia žien, Dobrovoľný požiarny zbor, Červený kríž, TJ, urbár) • znalosti a vedomosti o zveri (pán Jančovič, poľovníci z obce) • zvernica (spoločenstvo Hubert) • chodníky v Jánskej doline – potenciál pre sprevádzanie, zber lesných plodov • fabriky (Esox, Liptov Food) – pracovná príležitosť • zlepšuje sa stav životného prostredia (menej smetí), vybudovala sa kanalizácia • do rodín chodí veľa hostí (rodina, priatelia) • turisti filmujú domy, chalúpky, kvety • história • podmienky na vytvorenie MŠ • spoločná propagácia a aktivity obcí Horného Liptova prostredníctvom MAS Horný Liptov • zachovávanie ľudových zvykov a tradícií • v blízkosti obce nie sú prítomné žiadne veľké	• venčenie psov na hrádzi • priestor bývalého stanového tábora bude zastavaný • hrádza je majetkom Povodia Váhu – nemusí súhlasiť s jej využitím pre cestovný ruch • chýba doprava do Liptovského Hrádku • proces tvorby dopravných harmonogramov je ťažko ovplyvniteľný (málo času na vyjadrenie sa) • chýba plynofikácia • chýba stredisko poskytujúce služby a obchod • diaľničný most • infraštruktúra (zlé cesty, chýbajúce chodníky) • topiaci sa sneh na cestách sa neodstraňuje, potom namŕza a devastuje cestu • autá znečisťujú domy a ploty pri ceste – znechutí to tých, čo sa starajú o okolie svojho domu • nedostatok financií • nízky záujem občanov o veci verejné • slabá komunikácia medzi ľuďmi • vizuálny dojem z obce nie je harmonický (ploty, domy, záhrady) • riečka Štiavnica ako bohatý biotop nemá manažmentové pravidlá • obec nemá multišportové ihrisko • ťažká orientácia v obci • chýba materská škola • existencia čiernych skládok • hluk z diaľnice • nevyhovujúci stav niektorých budov vo vlastníctve obce, potreba ich rekonštrukcie • neobývané rodinné domy • obec starne

zdroje znečisťovania životného prostredia • podmienky pre rozvoj IBV • dobrá spolupráca obce so školou, cirkevným zborom, spoločenskými organizáciami, podnikateľmi • kniha Dejiny obce Uhorská Ves, vydávanie spravodaja obce, internetová stránka obce, • kronika, pamätná kniha • finančná podpora mladých rodín (1 rok dieťaťa) • sponzoring obecných podujatí podnikateľmi • kultúrny dom	
Príležitosti	**Ohrozenia**
• dobrá poloha • dobré dopravné spojenie • priemyselný park • blízkosť stredísk cestovného ruchu a okresného mesta • majetkovoprávne vysporiadané pozemky pre IBV, zvýšenie počtu obyvateľov, omladenie obce, vyššie príjmy do rozpočtu • využívanie mimorozpočtových finančných zdrojov – fondy EÚ, dotácie zo ŠR, nadačné fondy, sponzorstvá • spolupráca s partnerskou obcou v ČR v oblasti kultúry a športu	• nevysporiadané vlastnícke vzťahy • riadenie a príprava eurofondov • nárast administratívy, papierovania, meniaca sa legislatíva • celkový nedostatok finančných prostriedkov na investičné akcie • rast nezamestnanosti, nízka využiteľnosť pracovnej sily vo firmách na území obce, zhoršujúca sa sociálna situácia • nepriaznivý demografický vývoj • nemotivujúce podnikateľské prostredie – sťažené podmienky pre začiatok vlastného podnikania, absencia systémových nástrojov podpory zo strany štátu • vplyv nežiaducich javov na deti a mládež – vandalizmus, kriminalita, drogy • pasívne trávenie voľného času detí, mládeže i dospelých

4.5.18 Uhorská Ves

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj IBV a bytových domov** **Dobudovať technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Uhorskej Vsi v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Malá obec si musí postaviť priority podľa svojich možností, preto v najbližšom období neplánuje výstavbu domu smútku, obradnú sieň a podobne. V rámci rozšírenia IBV sa predpokladá nárast počtu obyvateľov, takže súčasný stav poskytovaných služieb bude nevyhovujúci (malý obchod, chýbajúca cukráreň a reštaurácia).*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Obec má dobrú polohu na križovatke ciest, takže je záujem investorov aj zo zahraničia vybudovať tu nové služby.* *Finančné zdravie obce je dobré a spolupráca s podnikateľskými subjektmi tiež.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Nová IBV (2017) 1.2 Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry *(chodníkov, komunikácií, parkovacích plôch a cyklotrás)* • Rekonštrukcia a výstavba chodníkov, spojiť L. Ján a Uhorskú Ves (2017, 100.000€) • Rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií + odkanalizovanie dažďovej vody (priebežne, 300.000€) • Cyklotrasa na hrádzi Váhu (2022, 65.000€) • Most do Podturne *1.3* *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Rekonštrukcia KD + budovy patriace obci (2016, 250.000€) • Rekonštrukcia plochy pred obecným úradom+trhové miesto (2018, 50.000€) • Multifunkčné ihrisko (2017, 35.000€) • Bezpečnosť, inštalácia kamier (2016, 8.000€) • Označenie domov a ulíc 2016, 2.000€) • Dom smútku (2022, 50.000€) • Opatrovateľská služba *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Zlepšiť podmienky požiarnej ochrany (sociálne zázemie, technické vybavenie)	• *súkromný sektor (Liptov Food, Esoplast, Hageos)* • *obec*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*800.000 €*

4.5.18 Uhorská Ves

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy (na úrovni aktivít)	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a DHZ	• m/m2 • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.18 Uhorská Ves

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Uhorskej Vsi v oblasti práce a podnikania	*Firmy na území obce nemôžu využiť miestnych ľudí ako svojich zamestnancov pre nízku kvalifikáciu, preto je potrebné zlepšiť pripravenosť obyvateľov obce pre miestny pracovný trh.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*V obci vládne dobrá spolupracujúca atmosféra medzi samosprávou a podnikateľskými subjektmi. Regionálne pôsobenie MAS Horný Liptov umožňuje spájať niektoré potrebné aktivity s ostatnými obcami regiónu a tým efektívne podporiť zvyšovanie kvalifikácie pre miestne pracovné príležitosti. Poradenstvo pre malých farmárov pri využívaní zdrojov určených pre rozvoj vidieka na pôde kancelárie MAS.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.3	**Investor/partner**
2.1 *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Stredisko obchodu a služieb (2017) • Reštauračné zariadenie (2020) • Škvarkovňa – rozšírenie o nové podnikateľské aktivity *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Prírodný amfiteáter (2020, 10.000€) *Podpora neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy* • Systematická príprava obyvateľov obce (štúdium mladých, rekvalifikácie starších) smerom k využitiu miestnych pracovných príležitostí *Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve* • Systematická podpora malých farmárov a vlastníkov pôdy pre lepšie využitie potenciálu smerom k finančnej udržateľnosti *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obce* • Prameň Uhorčianka ako priestor na propagáciu obce a komunikáciu s návštevníkmi	• *Súkromný sektor* • *Obec* • *Liptov Food* • *Úrad práce* • *Školskí poradcovia pre voľbu zamestnania* • *MAS Horný Liptov*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*x tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy (na úrovni aktivít)	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet účastníkov neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít v obci	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka • účastník • akcia	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Uhorskej Vsi v oblasti občianskej spoločnosti	*V obci je množstvo spoločenských organizácií, ktoré potrebujú priestory pre stretávanie a svoju činnosť. Nové trendy v bývaní smerujú k väčšiemu uzatváraniu sa ľudí do svojich domovov, za vysoké ploty, čo prináša nedorozumenia a konflikty (pracovný ruch v obci, venčenie psov, potreba oddychu po pracovnom vypätí).*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Silná komunita šikovných mladých ľudí, ktorí majú za sebou úspešnú implementáciu malých komunitných projektov (detské ihrisko).*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	***Investor/partner***
3.1 *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Organizovať kultúrno-spoločenské a športové podujatia (priebežne, 25.000€) *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Podpora miestnych spolkov: hasiči, šport, JDS, SČK, Únia žien, divadlo (priebežne, 35.000€) 3.2 Podpora rozvoja tradícií • Pamätná izba (2019, 5.000€) *3.3* *Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce* • Cezhraničná spolupráca (2017, 3.000€) *3.4* *Rozvíjanie svojpomoci a dobrovoľníctva* • Spolupráca s tretím sektorom (priebežne)	• *Obec/vytvorené partnerstvá*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*190 tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***

Výstupy (na úrovni aktivít)	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií/zrekonštruovanie pamätných izieb a miestnych múzeí • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie nových partnerstiev nadregionálnej úrovne • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet vydaných monografií/zrekonštruovaných pamätných izieb/miestnych múzeí	• organizácia • podujatie • pamätná izba	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Uhorskej Vsi v oblasti životného prostredia	*Zmeniť nevhodnú skladbu drevín v intraviláne obce na ovocné a nízkokmenné.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Práca s ľuďmi, komunikácia, predchádzanie konfliktom. Inštitucionálna podpora v rámci MAS Horný Liptov.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	***Investor/partner***
4.1 *Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov* • Osveta (spravodaj, letáky) - triedenie odpadov, separovaný zber (priebežne, 500€) *4.3* *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Energetická štúdia zateplenia domov *Starostlivosť o vodné toky* • Revitalizácia biotopu Štiavnice (prerezávka, odstránenie naplavenín) *Starostlivosť o zeleň v intraviláne obce* • Revitalizácia zelene v obci *Zlepšovanie kvality životného prostredia v obci* • Protihluková stena (2016)	• *obec* • *Povodie Váhu* • *Lesy SR Liptovský Hrádok* • *Národná diaľničná spoločnosť*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*x tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy (na úrovni aktivít)	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na zlepšenie životného prostredia v obci	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové opatrenia • Počet zrealizovaných projektov zameraných na zlepšenie kvality životného prostredia	• kompo stér • projekt	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.19 Vavrišovo

Minulosť a súčasnosť Vavrišova

Obec Vavrišovo leží vo východnej časti Liptovskej kotliny v údolí rieky Belá. Je východiskovou obcou do Vysokých Tatier. Panoramatickým pohľadom z obce vidieť pohoria Nízkych, Západných a Vysokých Tatier. Lokalita Hájik a Sihoť sú vyhľadávanou hubárskou oblasťou. Splavovanie divokej rieky Belá je európskou atrakciou.

Vavrišovo sa spomína už v roku 1286 ako majetok Mikuláša, syna Serefelovho. Meno dostalo podľa Serefelovho otca Vavrinca. Pamätným sa stalo Vavrišovo v kurucko-labanskom stavovskom povstaní, ktoré bolo v rokoch 1703 – 1711, keď sa v auguste 1709 na jeho území odohrala jedna z najkurióznejších bitiek tohto povstania. Ostali vypálené dediny, a to najmä Vavrišovo a Pribylina. V roku tristého výročia bitky usporiadali vavrišovskí nadšenci rekonštrukciu bitky a odhalili jej pamätník. O rok neskôr bolo verejnosti sprístupnené *Múzeum Bitky pri Vavrišove* s vyhliadkovou vežou.

Najstarším dokumentom obce je *Urbár* osady Vavrišovo, písaný poriadok medzi zemepánmi a poddanými v švabachu. Ďalším dokumentom je kniha zápisníc, ktorú začali písať obyvatelia obce od roku 1785.

V obci je neorománsky evanjelický kostol z roku 1884. V roku 1882 vznikol vo Vavrišove prvý samostatný baptistický cirkevný zbor na území dnešnej Slovenskej republiky. Budova modlitebne bola postavená v roku 1890. V lete 2005 sa vo Vavrišove konala *Konferencia baptistických zborov Československého zjednotenia.* Bolo to v čase Rakúsko-Uhorska, kedy sa o spoločnom štáte Čechov a Slovákov ani len neuvažovalo. V tom čase mal Vavrišovský zbor už 112 členov.

Vavrišovskí murári patrili k známym hornoliptovským majstrom, ktorí stavali nielen Budapešť, ale aj remeselne nádherne vypracované domy v obci. Vzácnym a ojedinelým je komplex pôvodných hospodárskych budov vystavaný z protipožiarnych dôvodov mimo obytnej zóny obce.

Obyvatelia Vavrišova sú hrdí na svojich rodákov národohospodára a ekonóma Ing. Petra Zaťku, spisovateľa a zakladateľa spolku Tranoscius Jána Alexandra Fábryho, profesora a teológa Jána Jamnického, teológa Jána Grešu, staviteľov Paštrnákovcov, kňaza a básnika Emila Janotku, maliara a pedagóga Jána Sochora.

Okrem tradičných spoločenských organizácií (Jednota dôchodcov, Dobrovoľný hasičský zbor, Slovenský červený kríž, Telovýchovná jednota Liptov) pôsobia v obci združenia Hornoliptovský kurucký regiment, Poľovné združenie Belá a Tanečný klub Jessy. Ďalšími dôležitými inštitúciami sú Urbársky spolok Vavrišovo, materská škola, obecná knižnica. V obci je predajňa potravín, futbalové a tenisové ihrisko, športhotel, kemp, automotoklub, prírodné kúpalisko, Krčma u žandára, masérske služby, záhradníctvo, stolárstvo, kovovýroba.

Pravidelnými podujatiami sú výstup na Baranec, športový deň detí, stretnutie zo staršími a jubilantmi, športové turnaje, rekonštrukcia Bitky pri Vavrišove, osadenie a rozsvietenie vianočného stromčeka.

Parkovisko pri pamätníku v centre obce sa podarilo vďaka sponzorom a dobrovoľníkom premeniť na oázu pokoja a oddychu realizovaním projektu *Zelené srdce historickej bitky v obci Vavrišovo* v rámci programu Zelené obce 2011. Vavrišovo tak má jedinečné námestie, ktoré spojilo históriu, zeleň a budúce cyklotrasy do jedného celku.

Do budúcnosti vedenie obce plánuje rekonštruovať kultúrny dom, podporiť individuálnu bytovú výstavbu s príslušnou infraštruktúrou, vybudovať detské ihrisko.

Vavrišovo v roku 2022

Obec Vavrišovo je nielen vhodným miestom na kvalitné bývanie svojich občanov so všetkými základnými službami, ale aj strediskom cestovného ruchu so zameraním na vidiecky turizmus, turistiku a agroturistiku. Darí sa malým a stredným podnikateľom, ktorí s využitím miestnych zdrojov a kapacít poskytujú kvalitné a vyhľadávané služby obyvateľom obce i širšiemu regiónu.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,**

- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Vavrišovo

Pracovná skupina v obci Vavrišovo pracovala v zložení:

- Ľubica Chlebová, starostka,
- Ing. Michal Schleger,
- Ing. Eva Trnková,
- Mgr. Dušan Janotka.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 9. 12. 2015 (Uznesenie č. 161/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce v dňoch 26. 11. 2015 – 10. 12. 2015.

4.5.19 Vavrišovo

SWOT analýza Vavrišova

Silné stránky	Slabé stránky
Prírodný potenciál a ľudské zdroje - prírodné a klimatické podmienky - poloha medzi Nízkymi a Vysokými Tatrami - ubytovacie zariadenia a zariadenia poskytujúce služby - dobrá spolupráca s jestvujúcimi podnikateľmi - dobrá komunikácia a spolupráca so záujmovými združeniami občanov - záujem strednej generácie zostať v obci bývať - členstvo obce v mikroregióne Belá, v Združení miest a obcí Liptova, v Miestnej akčnej skupine Horný Liptov - ľudský potenciál so skúsenosťami v poľnohospodárstve – potenciál na agroturistiku	**Prírodný potenciál a ľudské zdroje** - nedostatok pracovných príležitostí v regióne - nedostatočná vzdelanostná (v tom jazyková) úroveň obyvateľov - nedostatok podnikateľských subjektov na území obce - nedostatočné využívanie prírodného potenciálu - nepriaznivá demografická štruktúra obyvateľstva - absentuje aktívny prístup ľudí k združovaniu sa - absentujúce informačné systémy
Technická infraštruktúra a doprava - aktualizovaná územnoplánovacia dokumentácia - stanovené lokality na rozvoj podnikateľských aktivít - existujúci systém cestnej dopravy - priame napojenie na diaľnicu D1 (Ivachnová – Mengusovce) - dostatočné zásobovanie obyvateľov pitnou vodou prostredníctvom vodárenskej sústavy - dostatočné zabezpečenie zásobovania obyvateľov plynom - vybudovaná kanalizačná sieť a ČOV - pomerne dobre rozvinutá elektrická sieť - pokrytie územia obce signálom všetkých mobilných operátorov - vôľa samosprávy riešiť problémy v obci - riešenie bytovej otázky výstavbou RD a nájomnými bytmi	**Technická infraštruktúra a doprava** - nevyhovujúci technický stav miestnych komunikácií - nedostatočne vybudovaná infraštruktúra pre šport a oddych - nedostatok chodníkov v obci - zlý technický stav vzdušného elektrického vedenia - chýbajúca infraštruktúra pre plánovanú novú výstavbu - verejná infraštruktúra vyžadujúca náklady na údržbu a opravy - nedostatočná ponuka poskytovaných služieb na území obce - nedostatočný signál u niektorých operátorov mobilnej siete (Orange)
Vzdelávanie a kultúra, sociálna oblasť - fungujúca materská škola - existujúca opatrovateľská služba - aktívna činnosť OZ Hornoliptovský kurucký regiment a Múzea Bitky pri Vavrišove - fungujúca obecná knižnica	**Vzdelávanie a kultúra, sociálna oblasť** - dochádzanie za základnými zdravotníckymi službami do Liptovského Hrádku - chýba denný stacionár - nevyhovujúci technický stav budovy kultúrneho domu - nedostatočná miera informovanosti a prezentácie - dochádzanie žiakov ZŠ mimo bydliska

4.5.19 Vavrišovo

Životné prostredie a cestovný ruch - dostatočné zdroje kvalitných podzemných vôd - zavedený separovaný zber odpadov - nie sú prítomné žiadne väčšie zdroje znečisťovania životného prostredia - možnosť kúpania v neďalekom Lipt. Jáne - blízkosť Múzea liptovskej dediny v Pribyline - prírodný potenciál pre rozvoj cestovného ruchu - dobrá geografická poloha pre rozvoj cestovného ruchu - existencia chráneného vtáčieho územia - vhodné trasy pre budovanie náučných chodníkov - zriadenie unikasy v predajni COOP Jednota - vykurovanie domácnosti plynom	**Životné prostredie a cestovný ruch** - nízky podiel využívania obnoviteľných zdrojov energie - nárast množstva produkovaného komunálneho odpadu - nízky podiel využívaného komunálneho odpadu - neexistujúci harmonogram splavovania vodnej cesty a jej zlý stav - slabé skúsenosti obyvateľov s podnikaním v cestovnom ruchu a turistike - nedostupnosť bankových služieb na území obce
Príležitosti	**Ohrozenia**
Prírodný potenciál a ľudské zdroje - využiť zvýšený záujem turistov o lokalitu - využiť prírodné podmienky - štátna podpora rozvoja bývania a rastu populácie - pozitívne legislatívne zmeny - možnosť využiť prostriedky EÚ a štátnych dotácií - využiť záujem mladých ľudí o veci verejné - spolupráca obcí v rámci regiónu, ale aj v prihraničných oblastiach	**Prírodný potenciál a ľudské zdroje** - využívanie rieky Belej na turizmus spôsobom zaťažujúcim životné prostredie - negatívne demografické trendy (vyľudňovanie obce a odchod obyvateľov za prácou mimo regiónu) - negatívne dôsledky globalizácie a klimatické zmeny - nedostatočná podpora podnikateľov zo strany štátu, veľká odvodová zaťaženosť
Technická infraštruktúra a doprava - liberalizácia finančného trhu v oblasti poskytovania pôžičiek - získavanie zdrojov z EÚ a od donorov - existencia plánovacích strategických dokumentov - vytváranie podmienok pre príchod investorov - tvorba nových pracovných príležitostí - dosiahnutie úspor energie a zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie - dobudovanie siete občianskej vybavenosti - výstavba nových bytov - riešenie bytovej otázky - záujem zo strany podnikateľov na rozšírenie spektra poskytovaných služieb v obci	**Technická infraštruktúra a doprava** - neusporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom určeným na podnikateľské aktivity - zánik nerentabilných služieb poskytovaných drobnými podnikateľmi - zvyšujúce sa náklady na údržbu a opravy verejnej infraštruktúry

4.5.19 Vavrišovo

Vzdelávanie a kultúra, sociálna oblasť - podmienky pre zvýšenie kvality verejnej správy zo strany štátu - rozvoj činností neziskových organizácií - záujem o rekonštrukciu, modernizáciu a budovanie nových kultúrnych a športových zariadení - finančné zdroje na podporu zvyšovania dostupnosti sociálnych a zdravotných služieb	**Vzdelávanie a kultúra, sociálna oblasť** - nedostatočné podmienky pre obnovu chátrajúcich existujúcich zariadení pre kultúru a šport - riziko znižovania kvality života obmedzenou dostupnosťou sociálnych a zdravotných služieb
Životné prostredie a cestovný ruch - zvýšenie úrovne separovaného zberu a zhodnocovanie odpadov - vytváranie a udržiavanie ekologickej stability územia - dobudovanie infraštruktúry cestovného ruchu, rozšírenie a skvalitnenie služieb - rozvoj informačných služieb cestovného ruchu TIK - zvýšená podpora TUR zo strany štátu a EÚ - podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie	**Životné prostredie a cestovný ruch** - zhoršenie kvality ovzdušia - zhoršenie kvality povrchových tokov - zníženie ekologickej stability územia

4.5.19 Vavrišovo

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Vavrišova v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Vysporiadať pozemky a vlastníctvo MŠ (Ev. a. v. cirkev, BJB,SPF, súkromný vlastníci), zabezpečiť dodatok k ÚPD a štúdiu pre usmernený rozvoj IBV, zmodernizovať výbavu a priestory pre činnosť DHZ, zaviesť kamerový systém, vyriešiť kapacitu MŠ*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Inžinierske siete k novej IBV sú čiastočne zrealizované, finančné zdravie obce je v dobrej kondícii*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • podpora výstavby IBV vo vybraných lokalitách (majetkoprávne usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom vo vybraných lokalitách, spracovanie územno-technickej dokumentácie) • vybudovanie nových miestnych komunikácií pre plánovanú zástavbu • rozšírenie všetkých inžinierskych sietí pre novú IBV • vypracovanie štúdie rozvoja IBV • rekonštrukcia hotela Vavrišan na Polyfunkčný BD (23 bytov, 2015) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • rekonštrukcia existujúcich miestnych komunikácií a chodníkov • budovanie a rekonštrukcia kanalizácie a rozvodných sietí • rekonštrukcia existujúcej kanalizácie a ČOV • rekonštrukcia rozhlasu a verejného osvetlenia • kamerový systém (2015, 16.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • rekonštrukcia hasičskej zbrojnice • vybavenie DHZ zásahovým vozidlom *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • rekonštrukcia kultúrneho domu a prístavba vlastnej MŠ (2016) • dom smútku – výstavba chodníka a parkoviska, zriadenie rozptylovej lúky • rekonštrukcia budovy obecného úradu – riešenie podkrovia • múzeum Bitky pri Vavrišove – vybudovanie sociálnych zariadení, parkoviska a miesta pre stánkový predaj • rekonštrukcia centrálnej zóny obce	• *obec* • *DHZ* • *Cirkev* • *SPF*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*16 tis. eur*

4.5.19 Vavrišovo

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.19 Vavrišovo

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Vavrišova v oblasti práce a podnikania	*Vytvoriť podmienky pre zamestnanie obyvateľov Vavrišova v mieste bydliska.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá spolupráca s investormi, mnohí majú už zakúpené pozemky na plánované zámery.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • podpora existujúcich drobných prevádzok (2015-2020) • podpora vzniku nových remeselných prevádzok (2015-2020) • podpora využívania miestnych surovinových zdrojov (2015-2020) *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu (2015-2020) • rozšírenie a skvalitnenie doplnkových služieb v CR (rafting – Belá) (2015-2020) • podporovať informačné služby cestovného ruchu (2015-2020) • vytvorenie siete cyklotrás (v súlade s projektom ŽSK) napojením sa na Podtatranskú cyklomagistrálu (vytýčenie nových trás, úprava vlastníckych vzťahov k pozemkom, projektová a technická príprava zámeru, vybudovanie nových cyklotrás, zabezpečenie jednotného značenia cyklotrás a informačný systém) (2015-2020) • rozvoj kempingu Vavrišovo *Podpora nových podnikateľských aktivít* • vytvorenie podmienok pre rozvoj podnikateľských aktivít (2015-2020) • rozšírenie siete obchodov a ponuky služieb (2015-2020) • podpora vzniku nových služieb v obci podľa potrieb občanov a záujmu podnikateľov (2015-2020) • výstavba nových obchodných priestorov podľa ÚPN-O (2015-2020) • v rámci technickej infraštruktúry pripraviť vhodnú lokalitu pre väčší investičný zámer (stanovenie vhodného územia, projektová a technická príprava vhodnej lokality, získanie strategického investora pre využitie lokality) (2015-2020) • Motorest • Agrofarma • Pivovar a pekáreň *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obce* • propagácia obce ako územia atraktívneho pre vstup rozhodujúceho investora (2015-2020) • vybudovať náučný chodník s využitím prírodných daností okolia obce (vytýčenie chodníka, vyriešenie majetkoprávnych vzťahov k pozemkom, realizácia výstavby náučného chodníka, zabezpečenie značenia náučného chodníka s infotabuľami) (2015-2020)	• *obec* • *súkromný sektor* • *Urbársky spolok, PS Vavrišovo* • *Agria L. Ondrej a. s.,* • *COOP Jednota* • *Silveex, záhradníctvo* • *Krivoš Matúš* • *LUDOSS,s.r.o.* • *QBS s.r.o.* • *Združenie technických a športových činností regiónov SR, ZO Automotoklub Vavrišovo*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*x tis. eur*

4.5.19 Vavrišovo

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu tradičného hospodárenia a remesiel • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít	• obecný podnik • pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • subjekt • dielňa • stolička/lôžko • aktivita • účastník	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.19 Vavrišovo

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Vavrišova v oblasti občianskej spoločnosti	*Organizovanie podujatí spájajúcich generácie, odovzdávanie organizačných schopností mladším, prezentácia jednotlivých združení pôsobiacich v obci. Podchytenie aktívnych mladých ľudí pri jednotlivých aktivitách, podpora nových impulzov smerujúcich k rozvoju medziľudských vzťahov*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Vytvorenie vhodných podmienok pre jednotlivé aktivity, dobrá spolupráca všetkých organizácií a združení pôsobiacich v obci, vzájomná komunikácia a podpora.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Web obce, facebook • Monografia obce k 730. výročiu (2016, 2.000€) • Publikácia k 95. výročiu TJ (2016, 800€) • Publikácia k 95. výročiu DHZ (2016, 800€) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • podporovať jedinečné kultúrno-spoločenské aktivity a tradičné podujatia propagujúce obec ako cieľ turistiky *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Vybavenie DHZ uniformami (2016, 2.400€) *3.2* *Podpora rozvoja tradícií* • Bitka pri Vavrišove – zachovanie tradície (každoročne, 5.000€) • Čo o mne vieš ? – súťažné večery organizované formou kvízov, zamerané na históriu a súčasnosť obce (každoročne, 300€) • Veľkonočný stolnotenisový turnaj – pre všetky vekové kategórie (každoročne, 200,00€) • Stavanie mája – udržanie tradície (každoročne, 180€) • Juniáles – (každoročne 500€) • Futbalový turnaj O pohár starostu obce – roky 2017,2019,2021, 500€ • Posedenie Jednoty dôchodcov – pri príležitostiach Dňa matiek, Dňa otcov, október - úcta k starším, zimné posedenia zamerané na poéziu, prózu, hudbu • Uvítanie detí do života - zachovanie tradície s odovzdaním pamätného listu obce, zápisom do pamätnej knihy (podľa potreby, 10,00€/ dieťa) • Návšteva jubilujúcich spoluobčanov – 80,85,90,95 ročných s odovzdaním pamätného listu obce, zápisom do pamätnej knihy (podľa potreby 20€/osoba) *3.3* *Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce* • podpora spolupráce s Poľskom, Českou republikou a Maďarskom pri rozvoji cestovného ruchu	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *DHZ* • *OZ Hornoliptovský kurucký regiment* • *TJ Liptov Vavrišovo* • *ZO Slovenského červeného kríža* • *Organizácia Jednoty dôchodcov* • *Poľovné združenie Belá* • *Tanečný klub Jessy Vavrišovo* • *ZTaŠČR SR, Automotoklub Vavrišovo* • *Krčma u Žandára* • *Podnikateľské subjekty*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*22 tis. eur*

4.5.19 Vavrišovo

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie nových partnerstiev nadregionálnej úrovne • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít • Počet podujatí s partnerskými organizáciami	• organizácia • podujatie • aktivita • monografia	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.19 Vavrišovo

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Vavrišova v oblasti životného prostredia	*Vytvoriť lepšie podmienky pre likvidáciu separovaných odpadov z domácností. Likvidácia čiernych skládok. Úprava brehov potoka.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Osveta týkajúca sa separácie a likvidácie odpadov,*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
• Brigády pri čistení priestorov obecného cintorína • Brigády pri likvidácii čiernych skládok • Spolupráca s ÚPSVaR – aktivačné práce na ochranu životného prostredia • Vykášanie zanedbaných priestorov pri komunikácii III. triedy –vstup do obce z Liptovského Hrádku a Pribyliny • Vykášanie zanedbaných priestorov pri poľných cestách v katastri obce • Viesť občanov k budovaniu domácich kompostovísk • Brigáda pri úprave brehov potoka	• *Obec* • *Urbár Vavrišovo* • *Obyvatelia obce*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*x tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zlepšenie životného prostredia	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet zlikvidovaných čiernych skládok • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Počet zrealizovaných projektov zameraných na zlepšenie kvality životného prostredia	• projekt • kompos tovisko • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.20 Važec

Minulosť a súčasnosť Važca

Obec bola osídlená od dávnoveku, čoho dôkazom sú nálezy z doby kamennej, ale najmä bronzový nôž z obdobia halštatskej kultúry. Po roku 960 tu bola misijná stanica z Nitrianska. V miestnych pustovniach pôsobili pustovníci. Roku 1280 sa už Važec spomína ako obec. Pomenovanie dostal od rieky Váh. V roku 1893 vyrástol na mieste dreveného kostola murovaný evanjelický kostol. V roku 1925 vymaľoval jeho interiér akademický maliar Ján Hála. Maľby sú stále pekné a zachovalé. Katolícky kostol je kultúrnou pamiatkou. Bol pôvodne postavený ako gotický koncom 13. storočia, zasvätený sv. Antonovi pustovníkovi.

Tragický deň pre obec bol 17. júl 1931, kedy celá dedina ľahla popolom. Mnoho rodín sa po ňom odsťahovalo na Dolnú zem a do Ameriky za prácou. Ihneď po ohni si Važťania postavili novú cirkevnú meštiansku školu i verejný vodovod.

Za necelých 6 hodín zostalo bez strechy nad hlavou okolo 2000 ľudí, zhorelo 461 domov, fara, pošta, úrady, hospodárske budovy, poľnohospodárske náradie a remeselné nástroje, bohatstvo krojov. Zahynuli dve deti. Zhoreli ošípané, mačky, psy, v bezpečí boli len kravy a ovce na pastve. Uchránených zostalo len niečo vyše 40 domov, humná na južnej strane, evanjelický a katolícky kostol a cintorín. Na pamiatku onoho dňa roku 1931, každoročne 17. júla na poludnie, zaznejú zvony. V tento deň stále niektorí občania, najmä staršia generácia žien, chodia v smútočnom (Važecké noviny, marec 2011).

Vo vojnových rokoch sa celá obec zapojila do odboja. Podporovala partizánske oddiely, najmä oddiel Vysoké Tatry, ktorý pôsobil vo Važeckej chate pri Troch studničkách. Obec Važec bola známa aj ako železničiarska obec.

Važec je jednou z najrázovitejších obcí Horného Liptova so zachovanými krojmi a ľudovou kultúrou. Výnimočným zážitkom je počuť osemhlasný spev miestnych žien pri práci v lese alebo na lúkach. Súčasťou tradičnej važeckej svadby, ktorú ľudia dodnes pamätajú, bol sprievod po obci s vozom naloženým výbavou nevesty. Ženy chodia do kostola v krojoch. Folklórnu skupinu Važec založil Ján Ilavský-Podkrivánsky, prvýkrát vystúpila v Bratislave v roku 1920. Od roku 1958 ju vedie Michal Kapasný, bývalý člen súboru Lúčnica. So súborom spolupracoval a važecké piesne dokumentoval aj Karol Plicka. Dnes má važecká skupina 30 členov vo veku od 13 do 70 rokov. Z tradičných podujatí treba spomenúť chorovod Omilienci, Vítanie jari vo Važci a otváranie studničiek, stavanie májov, sprievod regrútov.

Zaujímavosťou je prameň War Waser, ktorý nikdy nezamŕza a Važecká jaskyňa. Objavil ju a neskôr prevádzkoval František Havránek, maliar a speleológ. Známou osobnosťou, ktorá pôsobila vo Važci je maliar Ján Hála, ktorý zdokumentoval nádheru važeckých krojov, obec samotnú a spôsob života ľudí v nej. Dokladom jeho tvorby je Galéria Jána Hálu s pôvodne zariadenou drevenicou. Obyvatelia Važca sú hrdí aj na básnika a rímsko-katolíckeho kňaza Janka Silana, ktorý tu pôsobil ako farár a správca fary do svojej smrti v roku 1984.

V rodinnom dome Jána Kováča č. 399 je súkromné múzeum poľnohospodárskeho náradia a ľudových tradícií Kaštiel. Prvé Obecné literárno - historické múzeum na Slovensku zrealizovali v roku 1994 Margita Hybenová a Ján Hlavienka. Jednou z novodobých pamiatok je Nemecký vojenský cintorín.

Vo Važci je základná škola, škôlka, pošta, zdravotné stredisko, lekáreň, kaderníctvo, sedem predajní potravín a zmrzlinový stánok, novinový stánok, darčeková predajňa, stolárska výroba. Obec má vybudovaný lyžiarsky vlek a bežecké trate a vytvára podmienky pre rozvoj turistiky a cykloturistiky.

Zo spolkov je aktívny Červený kríž, Jednota dôchodcov, Dobrovoľný hasičský zbor, Zväz protifašistických bojovníkov, Matica slovenská, Poľovné združenie Kriváň, Urbár, pozemkové spoločenstvo Važec a Poľnohospodárske družstvo Važec. Diecézne centrum voľného času vzniklo v roku 2004 prestavbou bývalej katolíckej školy. Medzi každoročné športové podujatia patria Zimné a Letné športové hry, Lesný beh Birutovou dolinkou, Okresná hasičská liga, Vianočný nohejbalový a basketbalový turnaj, Zimný turnaj v halovom futbale. Vedenie obce vidí budúcnosť v rozvoji cestovného ruchu a využití prírodných a kultúrnych daností.

V roku 2015 obec zorganizovala prieskum dotazníkový verejnej mienky na vzorke 150 obyvateľov. Prioritné potreby opýtaných vyjadruje nasledovná tabuľka:

Čistota verejných priestranstiev **114**	Káblová televízia a internet 41	Posilňovňa 26
Smerové tabule **84**	Cyklistické trasy 38	Nedostatok kultúrnych podujatí 26
Starostlivosť o seniorov **82**	Rozšírenie lyžiarskeho areálu a vytvorenie bežeckých tratí 36	Turistické trasy 23
Dobudovanie ciest **74**	Verejné osvetlenie 34	Nedostatok športových podujatí 17
Dobudovanie chodníkov 66	Nedostatok stavebných pozemkov 26	Rekonštrukcia mostov 14
Protipovodňové opatrenia 61	Parkovisko pri jaskyni 26	

Važec v roku 2022

Spolu to dokážeme... Splnením naplánovaných, aj keď náročných úloh a stanovených priorít v ekonomickej, sociálnej a kultúrnej oblasti, zabezpečíme spokojnosť všetkých spoločenských vrstiev obyvateľstva, ktorým dosiahnutá plnohodnotná kvalita života umožní využiť svoje vedomosti, schopnosti a zručnosti v prospech ďalšieho napredovania našej obce. V súvislosti s rozvojom cestovného ruchu využijeme na prezentáciu prírodné bohatstvo a krásu podtatranského kraja, a tiež hrdosť Važťanov na kultúrne tradície a zvyklosti svojich predkov.

Važec budúcnosti je obec

- *s nízkou mierou nezamestnanosti,*
- *so vzdelanou a flexibilnou pracovnou silou s rovnými možnosťami,*
- *s vyhovujúcou technickou infraštruktúrou a bezproblémovou dostupnosť,*
- *s efektívnymi sociálnymi a zdravotníckymi službami, primeranými pre občana a návštevníka,*
- *s dostatkom bytových jednotiek a uspokojujúcim kultúrnym a voľnočasovým vyžitím,*
- *s dostatočným počtom pracovných miest, kvalifikovaných pracovníkov a spokojných živnostníkov,*
- *s rozvinutými službami pre turistov a návštevníkov,*
- *so zachovaným kultúrno-historickým a duchovným dedičstvom.*

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Važec

- Ing. Milan Lištiak, starosta obce,
- Mgr. Agáta Ilavská, ZŠ a MŠ,
- Ján Profant, Rada starších,
- Ján Jurčo, geodet,
- Ing. Zdenko Profant, podnikateľský sektor,
- Ing. Martina Brezinová, SZČO,
- Mgr. Stanislava Rysulová, obecný úrad,
- Peter Jacko, SZČO.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 17. 12. 2015 (Uznesenie č. 167/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce v dňoch 23. 11. 2015 – 6. 12. 2015.

4.5.20 Važec

SWOT analýza Važca

Silné stránky	Slabé stránky
Ľudia a ich záujmové združenia • Pracovitosť a remeselná schopnosť občanov • Dostatok zručných ľudí • Dostatok ľudí ochotných podieľať sa na dianí obce • Čiastočná flexibilita pracovnej sily • Ľudský potenciál so skúsenosťami v poľnohospodárstve - predpokladmi na agroturistiku • Sformovaný mikroregión (Združenie miest a obcí Liptova a ZMOS, MAS Horný Liptov) ▪ Možnosti dovzdelávania a rekvalifikácií • Implementácia projektov EŠF • Športovo založení obyvatelia s organizačnými skúsenosťami • Motivujúce umelecké osobnosti historické aj súčasné • Záujem strednej generácie zostať v obci bývať • V obci aktívne pracujúce folklórne súbory, združenia a organizácie riešiace nedostatky obce • Fungujúce motivačné opatrenia štátu voči osobám v hmotnej núdzi	**Ľudia a ich záujmové združenia** • Nedostatok pracovných miest v regióne • Nedostatočná vzdelanostná úroveň obyvateľov • Nedostatočne rozvinutá komunitná práca • Málo živnostníkov, prevažne zameraní len na stavebné práce • Nedostatok vzdelaných ľudí v oblasti služieb a ovládajúcich cudzie jazyky • Nedostatočné využívanie potenciálu pre rozvoj služieb v oblasti cestovného ruchu • Absentujúce informačné systémy • Odliv kvalifikovanej pracovnej sily do zahraničia, do väčších miest za prácou a bývaním • Slabá motivácia ohrozených skupín k ďalšiemu vzdelávaniu a získavaniu zručností • Slabá motivácia malých a stredných podnikateľov vytvárať nové pracovné miesta • Slabé podnikateľské prostredie • Málo podnetné rodinné prostredie • Nedostatok lídrov medzi mladými • Starí ľudia upnutí na históriu • Málo voľnočasových aktivít pre mladých
Príležitosti	**Ohrozenia**
Ľudia a ich záujmové združenia • Pozitívne legislatívne zmeny • Využívanie prostriedkov EU • Prístup k verejným informáciám – verejnému informačnému systému • Vznikanie nových efektívnych a flexibilných vzdelávacích, informačných, sociálnych, poradenských a motivačných aktivít a organizácií • Aktivovanie mladých vo veciach verejných	**Ľudia a ich záujmové združenia** • Negatívne demografické trendy • Negatívne dôsledky globalizácie • Odchod mladých a vzdelaných ľudí z obce • Zhoršovanie zdravotného stavu marginalizovaných – okrajových skupín občanov

4.5.20 Važec

Silné stránky	Slabé stránky
Technická infraštruktúra a doprava • Prevažne vybudovaná technická infraštruktúra obce vrátanie kanalizácie a čističky odpadových vôd • Vyhovujúca cestná sieť E-18 • Blízkosť diaľnice D-1spolu so zjazdom • Dostatočná železničná sieť – dostupnosť železničnej infraštruktúry • Vysoký stupeň plynofikácie obce 90% • Verejný vodovod vybudovaný na 100% • Vlastný zdroj pitnej vody • Dostatočná elektrická sieť v súčasnosti • Dobrý potenciál pre využívanie alternatívnych zdrojov energie - množstvo drevnej hmoty, pretekajúca rieka Váh (biomasy, malé vodné elektrárne) • Voľné kapacity bývania na vidieku • Plochy pre individuálnu bytovú výstavbu • Kvalitné pokrytie telekomunikačnými sieťami • Existujúce letisko v Poprade • Dobrý stav životného prostredia, čisté ovzdušie • Existujúci systém separovaného zberu odpadov • Schválený územný plán	**Technická infraštruktúra a doprava** • Riešenie skládky odpadov je neprístupné z hľadiska ŽP • Nízka kvalita / štandard bývania u sociálne slabých • Devastácia životného prostredia nelegálnymi skládkami • Nevyhovujúca verejná doprava (nízka frekvencia spojov, najmä počas víkendov) • Nedostatok chodníkov v obci • Nedostatok bezbariérových bytov a prístupov pre ZŤP • Znečisťovanie vodných zdrojov odpadom
Príležitosti	**Ohrozenia**
Technická infraštruktúra a doprava • Liberalizácia finančného trhu v oblasti poskytovania pôžičiek • Vytváranie partnerstiev na lokálnej úrovni • Získavanie zdrojov z EŠF • Existencia koncepcie rozvoja bývania pre sociálne slabších, vrátane definovania sociálneho bývania • Existencia plánovacích strategických dokumentov • Dostatočné finančné zdroje na spoluúčasť v projektoch	**Technická infraštruktúra a doprava** • Nedostatočné obecné finančné zdroje • Vlastníci voľných budov prevažne súkromné osoby, prípadne viacerí vlastníci objektu

4.5.20 Važec

Silné stránky	Slabé stránky
Sociálna oblasť a zdravotníctvo • Základné zdravotnícke služby v obci (stomatológ, pediater, všeobecný lekár) • Rovnocenný prístup k povinnostiam základného vzdelania • Existujúca sieť škôl (ZŠ, MŠ) • Existujúca sieť cirkevných/náboženských dobrovoľníckych centier	**Sociálna oblasť a zdravotníctvo** • Neexistujúca opatrovateľská služba • Nevyhovujúca orientácia zdravotníckeho strediska • Dochádzanie za špeciálnymi zdravotníckymi službami do mesta • Chýbajúce komunitné centrum • Neexistujúce informačné prepojenie v oblasti sociálnych služieb • Nedostatok partnerstiev v oblasti verejných a sociálnych služieb • Nedostatočná sociálna a zdravotnícka osveta • Chýbajúci počet podnikateľských subjektov podporujúcich sociálne aktivity
Príležitosti	**Ohrozenia**
Sociálna oblasť a zdravotníctvo • Nové služby pre dôchodcov • Výstavba nového zdravotného strediska • Vybudovanie komunitného centra • Efektívne využívanie skúseností lokálnych a regionálnych odborníkov • Inovatívne formy sociálnych a zdravotníckych služieb • Rekonštrukcia starej Materskej školy	**Sociálna oblasť a zdravotníctvo** • Negatívne demografické trendy • Zhoršovanie zdravotného stavu obyvateľstva • Nárast závislostí a sociálno-patologických javov

Silné stránky	Slabé stránky
Občianska infraštruktúra • evanjelický kostol s farnosťou • katolícky kostol s farnosťou • katolícke diecézne stredisko voľného času • základná škola s klubmi voľného času • materská škola • futbalové ihrisko, multifunkčné ihrisko • pošta • knižnica • lekáreň • obecné nájomné byty • dom smútku	**Občianska infraštruktúra** • žiadne obecné ubytovacie kapacity • zastaraný kultúrny dom • nedostatok pozemkov na IBV • zastaraná káblová televízia

4.5.20 Važec

Príležitosti	Ohrozenia
Občianska infraštruktúra • rekonštrukcia kultúrneho domu • poskytnutie voľnočasových aktivít pre dospelých a mládež • vybudovanie kultúrneho stánku • odkúpenie pozemkov pre IBV • vybudovanie dvoch bytových jednotiek v podkroví obecnej budovy Konzumu • realizácia novej KTV s internetom • vybudovanie ihriska so syntetickou ľadovou plochou	**Občianska infraštruktúra** • nedostatok finančných prostriedkov (nemožnosť čerpať EŠF) • neochota občanov odpredať pozemky

Silné stránky	Slabé stránky
Hospodárska činnosť • Dobrá poloha obce - hlavný ťah - blízkosť diaľnice • Voľných objekt na podnikanie v cestovnom ruchu – Penzión Violet • Remeselne zruční pracovníci • Poľnohospodárske družstvo • Salaš • SENIOR CITY – mestečko pre dôchodcov – začiatok realizácie projektu	**Hospodárska činnosť** • nedostatok kvalifikovaných pracovníkov • slabé pracovné príležitosti • vyššia miera nezamestnanosti • podiel sezónnej práce • chýbajúce bankomaty
Príležitosti	**Ohrozenia**
Hospodárska činnosť • je možné využiť spoluprácu v mikroregióne • Možnosť odkúpenia Penziónu Violet a podnikať v cestovnom ruchu	**Hospodárska činnosť** • odchod kvalifikovaných pracovníkov • odchod mladých ľudí • nedostatočná výmena informácií • nedostatok finančných prostriedkov pre výstavbu SENIOR CITY

4.5.20 Važec

Silné stránky	Slabé stránky
Životné prostredie a cestovný ruch • Obec leží na území TANAPu a NAPANTu - území vhodnom na turistiku • Možnosť kúpania v neďalekom Poprade (AquaCity) a Liptovskom Mikuláši (Tatralandia) • Fungujúce Múzeum poľnohospodárskeho náradia a ľudových tradícií • Fungujúci folklórny súbor dospelých a detí • Kultúrno-historická pamiatka – Dom Jána Hálu • Budova rímsko-katolíckeho kostola • Budova evanjelického kostola • Silný potenciál tvorcov a nositeľov tradičnej kultúry, ľudových a pôvodných poľnohospodárskych tradícií • Vzácne prírodné dedičstvo Važecká jaskyňa • Funkčné regionálne a nadregionálne kultúrne podujatia - Východná • Rastúci záujem o kultúrne aktivity • Existujúca duchovná osveta • Prírodný potenciál pre rozvoj cestovného ruchu • Dobrá geografická poloha pre rozvoj cestovného ruchu • Čisté ovzdušie • Zaujímavá história obce	**Životné prostredie a cestovný ruch** • Slabé skúsenosti obyvateľov s podnikaním v cestovnom ruchu a turistike, pretrvávajúci slabý záujem o túto oblasť podnikania • Nie je zastúpenie bankového sektora, žiadna pobočka, terminál • Zastaraný súkromný lyžiarsky vlek • Žiadne informačné, orientačné a propagačné tabule v obci a na príjazdoch k obci • Zastaraná káblová televízia • Neudržiavané staré neobývané domy • Nedostatok stánkov so suvenírmi • Nedostatok kultúrnych stánkov v obci • Málo profesionálov – odborníkov v oblasti cestovného ruchu • Neexistujúce podujatia pre prezentáciu ľudových remesiel • Slabé prepojenie kultúrnych podujatí vyššej úrovne v obci s blízkym okolím • Obec zaradená do katalógu rómskych obcí • Nedostatočne rýchle napredovanie rozvoja obce v porovnaní s okolitými obcami • Poľné cesty nie sú využívané pre rozvoj obce • Devastácia životného prostredia nelegálnymi skládkami • Veľká vzdialenosť do väčších miest
Príležitosti	**Ohrozenia**
Životné prostredie a cestovný ruch • Získavanie skúseností od odborníkov domácich a zahraničných • Čerpanie fondov a grantov EU a štátnych dotácií • Know how zo zahraničia v oblasti cestovného ruchu a vzdelávania v ňom • Tvorba nových nadregionálnych partnerstiev • Možnosti tvorby vlastných prezentov, pamiatkových darčekov, typických obci • Motivácia občanov a mládeže k ochrane pamiatok v obci • Možnosť odkúpenia Penizónu Violet a podnikať v cestovnom ruchu	**Životné prostredie a cestovný ruch** • Domy vhodné na ubytovanie a poskytovanie služieb vo vlastníctve súkromných osôb • Etnické napätia a konflikty • Prirodzené deštruktívne pôsobenie času na kultúrne pamiatky • Neriadené voľnočasové aktivity rómskych detí • Hroziaca neschopnosť spolupráce na spoločnej stratégii rozvoja v oblasti cestovného ruchu • Neochota spolupráce medzi podnikateľskými subjektmi • Možný vandalizmus

4.5.20 Važec

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Važca v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Roky nebolo investované do obecného majetku, stav nehnuteľností je schátraný. V poslednom období sú ľudia viac apatickí, ubúda aktivity.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Viera ľudí v schopnosť dosiahnuť lepšiu kvalitu života, Chcú vybudovať z Važca európsku dedinu podobnú tým, ktoré vidíme vo vyspelých európskych krajinách (Nemecko, Francúzsko, Rakúsko). Poslanci aj pracovníci úradu majú dobré predpoklady pre dosiahnutie zmeny. Obyvatelia Važca sú známi pracovitosťou a schopnosťou dosiahnuť vytýčené ciele. Obec má spracované strategické plánovacie dokumenty.*

Aktivity opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • IBV3 – lokalita „Za ulicou“ (2022, 300.000€) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Smerové tabule, dopravné značky (2015, 22.000€) • Rekonštrukcia mostov (2018, 50.000€) • Doasfaltovanie komunikácií (2015-2016, 100.000€) • Dobudovanie chodníkov (2017-2020, 80.000€) • Pozemná komunikácia s inžinierskymi sieťami – lokalita Pastierske (2016-2017, 300.000€) • Parkovisko pri jaskyni (2021, 100.000€) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Verejné osvetlenie – rekonštrukcia a modernizácia (2015, 580.000€) • Dobudovanie kanalizačnej, vodovodnej a plynovej siete (2016-2022, 150.000€) 1.3 *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Káblová televízia a internet (2016 – 2017, 50.000€) • Rekonštrukcia požiarnej techniky (2015 - 2016, 30.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Rekonštrukcia objektu bývalej Materskej školy (2016 – 2022, 400.000€) • Rekonštrukcia ZŠ a MŠ – 2. časť s telocvičňou (2016, 400.000€) • Zriadenie elokovaného pracoviska základnej umeleckej školy (ZUŠ) • Zdravotné stredisko (150.000€) • Rekonštrukcia starej požiarnej zbrojnice – denný stacionár (2018, 50.000€) • Rekonštrukcia obecného úradu so zasadacou sieňou (2016 2018, 200.000€) • Rekonštrukcia Miestneho kultúrneho strediska (2016-2018, 100.000€) • Hokejové ihrisko (2015, 2016, 10.000€) • Areál futbalového ihriska – rekonštrukcia a kultúrny stánok (2018-2020, 100.000€) • Úprava ulice Širokej – outdoor aktivity (2016-2017, 20.000€) • Rekonštrukcia námestia (2017, 30.000€) • Obecný cintorín – výstavba chodníkov a rekonštrukcia oplotenia (2016 – 2017, 60.000€) • Dom smútku – stavebné úpravy (2016, 30.000€) • Posilňovňa (2016, 15.000€)	• *Obec/partneri* • *Súkromní investori* • *Liptovská vodárenská spoločnosť, a.s.* • *ŠK Kriváň Važec* • *Základná umelecká škola*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	**3.327 tis eur**

4.5.20 Važec

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.20 Važec

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Važca v oblasti práce a podnikania	*Vo Važci zaostáva podnikanie z hľadiska rozmanitosti ponuky aj početnosti. Obec sa málo prezentuje. Ekonomicky a vzdelanostne slabá skupina nezamestnaných Rómov v osade. Silnou potrebou je zvýšiť počet kvalifikovaných pracovníkov.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Záujem súkromného sektora podnikať vo Važci v oblasti sociálnych služieb. Silní rómski podnikatelia. Asi 50 Rómov pracuje na verejnoprospešných prácach, čím sa udržiava čistota a poriadok v obci. Sociálne slabá skupina Rómov žijúcich v osade potrebuje podporu v oblasti vzdelávania (naučiť „loviť rybu"). Pracovitosť a remeselná schopnosť ľudí je silnou stránkou. Stredná generácia má záujem zostať v obci. Voľný objekt na podnikanie – Penzión Violet.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Cyklistické trasy prepájajúce Važec so Štrbou, napojenie na cyklomagistrálu (2022, 30.000€) • Informačné centrum (2015, 10.000€) • Turistické trasy (2019, 10.000€) • Bežecké lyžovanie – trate (2015-2016, 5.000€) • Vyhliadková veža (2020, 20.000€) • Požičovňa elektrobicyklov (2016,10.000€) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Senior City – mestečko pre dôchodcov (2015-2017, 1.400.000€) • Domov pre týrané ženy (2016-2020, 300.000€) • Hypoterapia (2019 – 2022, 300.000€) • Kultúrny stánok s polyfunkčným objektom (2016-2020, 400.000€) • Vybudovanie ubytovacích kapacít (2018, 80.000€) *Podpora neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy* • Zvýšenie zamestnateľnosti sociálne slabých vylúčených skupín organizovaním vzdelávacích podujatí *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí* • Marketing obce (2016, 3.000€)	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *súkromný investor* • *podmienené súhlasom obyvateľov* • *súkromný investor* • *Občianske združenie Jekh Drom s podporou Babtistic Cooperative Fellowship* • *Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny LM*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*2.568 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

4.5.20 Važec

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • remeselná dielňa	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.20 Važec

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Važca v oblasti občianskej spoločnosti	*V obci sa pripravuje viacero sociálne orientovaných investičných zámerov, ktoré nemusia nájsť podporu medzi obyvateľmi (napríklad Domov pre týrané ženy). Keďže ide aj o tvorbu pracovných príležitostí, samospráva tieto zámery podporuje.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Predchádzanie konfliktom prostredníctvom včasnej informovanosti a organizovaním diskusie k zámerom v oblasti sociálnych služieb. Spolupráca so Žilinským samosprávnym krajom, Liptovským múzeom, Správou slovenských jaskýň a súkromným Poľnohospodárskym múzeom pri propagácii obce. Podpora misijných aktivít KC Samuel z vonkajších zdrojov.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Deň detí, deň matiek, medzinárodný deň žien, vianočný večierok, obecné hry, letné a zimné hry, vianočné trhy, vítanie jari, deň úcty k starším, posedenie pri jedličke, výstavy a rôzne kultúrne a športové podujatia organizované pri významných udalostiach a sviatkoch, *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Organizovanie verejných diskusných stretnutí k zámerom investorov v oblasti sociálnych služieb • Výročné správy obce *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obcí* • Rekonštrukcia priestorov pre klub dôchodcov (2017 - 2019 50.000€) • Podpora miestnych organizácií a občianskych združení • Propagácia kultúrnych a prírodných hodnôt obce	• *obec* • *Žilinský samosprávny kraj* • *Súkromné múzeum* • *Správa slovenských jaskýň* • *Občianske združenia, miestne organizácie, kluby, spolky pôsobiace v obci*
3.4 *Menšiny, rovnosť príležitostí, tolerancia voči inakosti* • Organizovanie misijných aktivít pre rodiny v sociálnej a hmotnej núdzi a pre rómske rodiny v osade Dolinka (2016-2020) • Projekt Cesta k poznaniu (2018, 10.000€)	• *Občianske združenie Jekh Drom s podporou Babtistic Cooperative Fellowship* • *Ministerstvo vnútra SR*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*60 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

4.5.20 Važec

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet zorganizovaných diskusných a osvetových podujatí • Počet komunitných centier • Počet rómskych občianskych hliadok, zdravotných asistentov a školských rómskych asistentov	• organizácia • podujatie • expozícia	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.20 Važec

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Važca v oblasti životného prostredia	*Narušená kontinuita vo vlastníctve pôdy, veľkí investori rozhodujú o jej využití, miestni ľudia to nemajú v rukách. Neporiadok na lúkach, v lesoch, vodných tokoch. Životné prostredie je devastované nelegálnymi skládkami. V okolí železnice vznikajú letné požiare nedodržiavaním protipožiarnych opatrení železničnou spoločnosťou.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Obec sa plánuje ujať spravovania potokov, čo jej umožňuje zákon. Dobrovoľný hasičský zbor je hodnotený ako jeden z najlepších - včasnosť a nástup na zásah (zaradený do kategórie B, povolávaný profesionálnym zborom na zásahy).*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1. *Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov* *Likvidácia čiernych skládok* • Zabraňovanie vzniku nelegálnych skládok a ich likvidácia • Zriadenie zberného dvora *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Protipovodňové opatrenia (2015-2018, 1.000.000€) *4.3* *Starostlivosť o vodné toky* • Prevzatie správy časti potokov pod obec *Starostlivosť o zeleň v intravilánoch obcí* *Zlepšovanie kvality životného prostredia v obciach* • Čistota verejných priestranstiev • Výsadba zelene	• *Obec* • *Povodie Váhu* • *Súkromní investori*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna intervencia	*1.200 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zlepšenie životného prostredia v obci	• tis. eur	• obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet zlikvidovaných čiernych skládok • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe obce	• projekt • funkčný systém separovania • skládka • aktivita • %	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.21 Veterná Poruba

Minulosť a súčasnosť Veternej Poruby

Obec Veterná Poruba leží v strednej časti Liptovskej kotliny na chrbte vrchu Štefanka v nadmorskej výške 820 metrov, čím patrí k vyššie položeným podtatranským obciam. Obec leží severovýchodne vo vzdialenosti 9 kilometrov od okresného mesta Liptovský Mikuláš. Na sever od obce sa dvíhajú končiare Západných Tatier.

Názov obce sa v priebehu stáročí menil. V najstarších záznamoch sa spomína ako Poruba (1353) a Poruba Zenthystfan (1353). Úradný názov obce v maďarskom jazyku bol Szelés Poruba. V roku 1773 sa spomína ako Weterna Poruba. Erb obce tvorí pri ôsmich zlatých klasoch stojaci poľný hájnik, ktorý drží v pravej ruke bič zlatej farby a opiera sa o zlatú palicu.

Väčšina obyvateľstva sa v minulosti živila poľnohospodárstvom, aj keď poveternostné podmienky v tejto oblasti Liptova nie sú príliš priaznivé. V roku 1858 sa v blízkosti Veternej Poruby začalo ťažiť zlato. Pre malý výťažok bola ťažba zastavená. Z remeselníkov boli v obci začiatkom 20. storočia dvaja kováči, jeden stolár, jeden obchodník so zmiešaným tovarom, jeden krajčír, dvaja obuvníci a dvaja murárski majstri. Obyvatelia obce sa ešte v prvej polovici 20. storočia živili tkaním ľanového plátna. Vyrábal sa tu aj bačovský riad a plietli sa koše z nelúpaného vŕbového prútia.

Počet obyvateľov v minulosti vo Veternej Porube často kolísal, čo spôsobili najmä nepriaznivé životné podmienky. Okrem poddaných tu žili aj dve rodiny zemanov. Podľa dostupných prameňov je už v roku 1330 možné hovoriť o vyvinutom celku administratívne spojených dedín Veterná Poruba a Svätý Štefan. Kostol vo Svätom Štefane bol postavený už v roku 1068 pre obce Svätý Štefan, Pribylina, Veterná Poruba, Brestovina (dnes Liptovský Ondrej) a Smrečany. Z pôvodného svätoštefanského kostola sa dodnes zachovala len drevená soška archanjela, opatrovaná v evanjelickej modlitebni vo Veternej Porube.

Pre Veternú Porubu je charakteristické to, že richtár vo svojej funkcii zotrvával dlhšie v porovnaní s okolitými obcami. Málokto bol schopný takýto úrad zastávať, lebo v obci bola až do druhej polovice 19. storočia skoro stopercentná negramotnosť.

Prvá škola pre deti poddaných v blízkosti Veternej Poruby bola zriadená koncom 17. storočia v Smrečanoch. Deti z Veternej Poruby navštevovali aj rímsko-katolícku školu v Liptovskom Ondreji. Evanjelická ľudová škola vznikla pravdepodobne až niekedy v rokoch 1849 - 1850. Medzi najstaršie záznamy o živelnej pohrome v blízkosti Veternej Poruby patrí záznam o veľkom ľadovci a mraze, ktorý v auguste 1716 zničil celú dozrievajúcu úrodu na poliach, poškodil obydlia vo Svätom Štefane a v okolí hrozil hladomor. V roku 1761 sa nad okolím Veternej Poruby prehnala veľmi silná búrka, pri ktorej prudký dážď znovu zničil celú úrodu a obyvateľstvo sa ocitlo na pokraji biedy a zúfalstva. V auguste 1955 v severnom okraji chotára Veternej Poruby vyčíňala víchrica a ľadovec, ktorý zničil takmer polovicu úrody.

Vďaka tomu, že Veterná Poruba je postavená na vyvýšenine, za celé známe obdobie svojej existencie jej obyvatelia nepoznali povodeň. V júni 1958 dlho a intenzívne pršalo. Voda podmývala zem a táto potom dlho spôsobovala na mnohých miestach zosuvy, no voda sa priamo do obce nedostala, tak ako to bolo v prípade blízkeho Okoličného, odkiaľ boli ľudia evakuovaní.

V lete v roku 1850 vypukol nevídaný požiar, 45 rodinných domov a k nim prislúchajúcich hospodárskych budov bolo zničených. Pri tomto požiari zhorela aj drevená zvonica, ktorej ozdobou boli zvony zo zničeného kostola vo Svätom Štefane. Vo Veternej Porube bol vždy nedostatok kvalitnej pitnej vody, a tak sa každoročne, hlavne na jar, množil výskyt brušného týfusu, ktorý si niekoľkokrát vyžiadal aj obete na životoch. V roku 1918 v obci zúrila epidémia španielskej chrípky, na následky ktorej zomrelo 13 ľudí. Poloha Veternej Poruby z hľadiska zásobovania pitnou vodou bola veľmi nevýhodná. Obyvatelia svoje domácnosti zásobovali iba vodou zo studní, ktorých bolo v obci 41, z toho 5 verejných (zachovala sa verejná studňa – čičiereň). Dlho očakávaná stavba vodovodu sa zrealizovala až v roku 1963.

Jedna z posledných kalamít, ktorá postihla Veternú Porubu, bola snehová víchrica v januári 1976, ktorá bola odrezala obec od vonkajšieho sveta na tri dni.

Za najstaršiu existujúcu stavbu vo Veternej Porube možno považovať zvonicu, ktorá bola postavená v roku 1853 po veľkom požiari.

V roku 1918 bol založený v Smrečanoch vzdelávací spolok Zora pre obce Smrečany, Žiar, Veterná Poruba a Jalovec. Pod záštitou spolku boli poriadané prednášky, divadlá, premietané krátke filmy a

rôzne iné podujatia. Úlohou spolku bolo pozdvihnúť vzdelanostnú úroveň členov v slovenskom pravopise, literatúre a histórii. Prvé ochotnícke divadelné predstavenie sa vo Veternej Porube hralo na fašiangy v roku 1918. V roku 1925 bola vo Veternej Porube zriadená obecná knižnica a zvolená štvorčlenná knižničná rada, ktorá sa starala o funkčnosť knižnice. V apríli 1925 vznikol v obci Dobrovoľný hasičský zbor. Hasiči sa zúčastňovali na kultúrnom živote v obci tým, že aj oni usporiadali niekoľko divadelných predstavení.
Hlavne vo vojnových rokoch bola organizátorkou kultúrneho života v obci Slovenská evanjelická jednota a Zväz evanjelickej mládeže, ktorý niekoľkokrát usporiadal divadelné predstavenia.
Veterná Poruba má spracovanú monografiu o obci.
V súčasnosti sú veľmi aktívni hasiči (v obci funguje až 5 družstiev), telovýchovná jednota (futbalový, stolnotenisový oddiel), materská škola, knižnica, zbor pre občianske záležitosti a Divadlo mladých. Služby zabezpečuje obchod Jednoty a ubytovanie na súkromí. Samospráva rozvíja služby pre rodinu, prispieva na autobusové spoje, podporuje činnosť materskej školy, v ktorej môžu využiť možnosť stravovania aj seniori. O komunitnú prácu má záujem niekoľko jednotlivcov (pracujú s deťmi v oblasti environmentálnej výchovy, skrášľujú okolie škôlky). Ľudia v obci si vedia pomôcť navzájom. Spoločenský život zahŕňa akcie ako Deň rodiny, divadelné predstavenia na Veľkú noc a Vianoce, stolnotenisový turnaj, trikrát ročne akcie pre dôchodcov, okrskové súťaže hasičov. Je tu veľa remeselníkov, ktorí sa ale slabo prezentujú. Hlavní zamestnávatelia v obci sú PD Smrečany a Coop Jednota, pribúdajú SHR (PD Smrečany sprístupňuje pôdu aj pre súkromne hospodáriacich roľníkov).
Veterná Poruba má platný územný plán. Kataster je veľmi malý, neponúka veľa možností na rozvoj. V obci je veľa nevysporiadaných pozemkov, akútny je nedostatok finančných prostriedkov. Na kanalizáciu, ČOV, rekonštrukciu rozhlasu aj VO je spracovaná projektová dokumentácia. Budova škôlky je cirkevná, obec je chce odkúpiť. Na vybudovanie inžinierskych sietí je potrebné stavebné povolenie.
Je pripravený veľký projekt Oáza pokoja – spoločný zámer slovenskej a poľskej lekárskej komory na rozlohe 42ha (školiaco-rehabilitačné zariadenie pre lekárov, reštaurácia Koliba, dom pre seniorov a 25 rekreačných chalúp pre lekárov, 200 - 300 ubytovaní). Zámer má podporu Žilinského samosprávneho kraja. Pripravuje sa tiež nový stavebný obvod pre 25 rodinných domov. Projekty zateplenia budov predkladá obec na Envirofond. Vetrolamy pri ceste sú nefunkčné, obec chytá nepríjemné západné vetry. Nie je tu žiadny vodný tok, len pramienok Brôdok, a ten v lete vysychá. Zo Smrečian po zelených trasách prichádza veľa cyklistov, problém je so skútrami a štvorkolkami, ktoré prechádzajú obcou.

Veterná Poruba v roku 2022

Veterná Poruba je čistou a upravenou obcou, kde sa obyvatelia i návštevníci cítia príjemne. Obyvatelia sú spokojní a hrdí na svoju obec, aktívne pomáhajú pri jej rozvoji. Žijú bohatým spoločenským, športovým a kultúrnym životom, uznávajú tradičné hodnoty a majú dostatok pracovných príležitostí.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Strategickým cieľom Veternej Poruby je dosiahnuť do roku 2022 spokojnosť občanov s rozvojom obce, s možnosťami bývania a ponúkanými službami.
Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti a strategický cieľ

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Veterná Poruba

- Radovan Kuchárik, poslanec,
- Marta Rakytová, MŠ,
- Petronela Jančušková, obecná knižnica

- Elena Križianová, divadlo,
- Zuzana Laceková, kronikárka
- Róbert Droppa, TJ, poslanec,
- Vladimír Mlynarčík, OZ Hasiči.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 25. 11. 2015 (Uznesenie č. 76/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na webovej stránke obce v dňoch 18. 11. 2015 – 4. 12. 2015.

4.5.21 Veterná Poruba

SWOT analýza Veternej Poruby

Silné stránky	Slabé stránky
• Geografická poloha so štvrtou najkrajšou vyhliadkou na Slovensku • Komplexne zrekonštruovaný vodovod • Pripravený nový stavebný obvod • Projektovo pripravená kanalizácia a ČOV • Aktívne pracujúce záujmové združenia (hasiči, TJ a stolný tenis), bohatý spoločenský a kultúrny život • Bohatá divadelná tradícia, aktívne pracujúca miestna ľudová knižnica a ZPOZ • Komplexne zrekonštruovaný kultúrny dom využívaný na kultúrnu aj športovú činnosť • Aktívne fungujúca materská škola so svojimi mimoškolskými akciami • Veľmi dobrá spolupráca obce s MŠ, hasičmi, TJ, s podnikateľmi v obci – KOMO, s. r. o, Drogéria – Dušan Lizúch • Ochota dobrovoľníkov pomáhať pri rozvoji obce, pri brigádach • Spolupráca so susednými obcami v kultúre a športe	• Obec nemá dostatok vlastných pozemkov a budov pre investície a rozvoj, vynakladá financie na ich vykupovanie • Nedostatok finančných prostriedkov na všetky rozvojové plány obce • Nie je v obci vybudovaná kanalizácia • Pasivita niektorých občanov, hlavne zo strednej a mladšej generácie a ich neochota zapájať sa do akcií a prichádzať s dobrými nápadmi – nekonštruktívna kritika • Priestory materskej školy sú v prenajatej cirkevnej budove, školská záhrada sa nachádza na cirkevnom pozemku • Nevysporiadané pozemky pod športovým areálom • Slabá spolupráca s Pozemkovým spoločenstvom • Málo poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu • Málo podnikateľov - zamestnávateľov
Príležitosti	**Ohrozenia**
• Rozvojový a investičný zámer Slovenskej lekárskej komory – Oáza pokoja • Geografický potenciál • Nová výstavba – noví občania • Väčšia spolupráca s Pozemkovým spoločenstvom, s PD so sídlom v Smrečanoch • Väčšia spolupráca v mikroregióne – pri rozvoji obce a rozširovaní služieb • Možnosti nového programového obdobia EÚ, nové výzvy a dotačné programy • Ponuka možností MAS pre obec, podnikateľov a záujmové združenia	• Nedostatok finančných prostriedkov • Neúspešné žiadosti o dotácie • Politická klíma • Nezrealizované zámery investorov v obci

4.5.21 Veterná Poruba

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Veternej Poruby v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Vysporiadať pozemky a získať zdroje na zámery. Kúpiť budovu MŠ od cirkvi. Dohodnúť sa so Slovenským pozemkovým fondom, ktorý má veľa pozemkov v správe. Obecný kataster je malý, neponúka veľa možností na rozvoj.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Obec má platný územný plán. Komunikácia s SPF a cirkvou v prospech vysporiadania vlastníckych vzťahov.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Inžinierske siete v novom stavebnom obvode – 25 stavebných pozemkov (2015-2016, 500.000€) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Dopravné značenie v obci (2015-2016, 1.000€) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Odkanalizovanie obce a vybudovanie ČOV (2016-2018, 1.200.000€) • Rekonštrukcia miestneho rozhlasu a verejného osvetlenia (2016-2017, 70.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Rekonštrukcia hasičskej zbrojnice (2015, 8.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Rekonštrukcia neobývaného domu vo vlastníctve obce na klubové priestory, služby, izbu tradícií (2015-2017, 150.000€) • Revitalizácia cintorína, rozšírenie zelene – oplotenie a ozelenenie (2017, 14.000€) • Výkup pozemkov pod verejné plochy (2017, 20.000€) • Revitalizácia futbalového ihriska, zeleň, lavičky, tribúna, geometrický plán (2016-2018, 30.000€) • Revitalizácia detského ihriska v školskom dvore a pod školskou záhradou – urobiť jeden celok, multifunkčné využitie, priestor na relax pre celé rodiny (2016, 33.000€) • Vysporiadanie vlastníctva, modernizácia materskej školy, rozšírenie kapacity, rekonštrukcia fasády a strechy (2017-2020, 160.000€) • Rekonštrukcia fasády a strechy obecného úradu (2017, 60.000€) *Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti* • Rozvíjanie služieb pre rodinu obcou, doplácanie SAD na autobusové spoje, dotovanie činnosti knižnice, materskej školy, stravovanie dôchodcov v MŠ	• *Obec* • *Cirkev* • *Slovenský pozemkový fond* • *SAD*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*2.246 tis. eur*

4.5.21 Veterná Poruba

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• m/m2 • projekt	• obec/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.21 Veterná Poruba

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Veternej Poruby v oblasti práce a podnikania	*Zamestnanie v mieste bydliska, rozvoj SHR, chýbajúce doplnkové služby, rušenie nočného pokoja návštevníkmi pohostinstva, oklieštený kataster obce (navrátenie katastra Sv. Štefana). Chýbajú parkovacie plochy pre služby. V obci je jediný privát, 3 SHR. Rušenie snežnými skútrami a krosmi, potreba ich usmernenia mimo obce.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Komasácia. PD Smrečany púšťa pôdu drobným roľníkom (nedarí sa s tradičnými plodinami).* *Developer Oázy pokoja má pozemky vo vlastníctve, projekt je zahrnutý do ÚPD obce, má podporu ŽSK.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Informačná tabuľa pre turistov, vyhliadková veža, atrakcie • Zimné bežecké trate, cyklotrasy („zadné“ cesty) • Parkovacie plochy pred zariadeniami • Rozvoj doplnkových služieb (kaderníctvo), poskytnutie priestorov • Oáza pokoja – projekt Slovenskej a Poľskej lekárskej komory (42ha už vo vlastníctve developera): Školiaco-rehabilitačné centrum, 200-300 ubytovacia kapacita, Dom seniorov, Koliba, reštaurácia (2015-2016, 30 mil. eur)	• *Obec* • *PD Smrečany, Žiar* • *Coop Jednota* • *Lekári a. s.* • *Slovenská lekárska komora* • *Poľská lekárska komora*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*30.000 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.21 Veterná Poruba

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Veternej Poruby v oblasti občianskej spoločnosti	*Viac možností využívania voľného času na šport, chýba klubový priestor*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Ľudia si navzájom pomáhajú, sú šikovní, zruční, veľa si vedia urobiť sami a svojpomocne. Drevenička vo vlastníctve obce po rekonštrukcii bude slúžiť ako klubový priestor a izba tradícií. V obci je mimoriadne aktívny hasičský zbor, má až 5 družstiev. Viacerí dobrovoľníci sa zapájajú do komunitnej práce, pracujú s deťmi, skrášľujú okolie MŠ.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Obecný spravodaj (2xrok, 600€/rok) • Monografia obce (2022, 3.000€) • Publikácia k storočnici divadla (2018, 1.000€) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Každoročne sa v obci usporadúva: Deň rodiny, dve divadelné predstavenia, stolnotenisový turnaj, tri akcie pre dôchodcov, okrsková hasičská súťaž (ročne na fungovanie KD, klubov a organizovanie akcií 10.000€)	• *Ochotnícke divadlo* • *Hasiči* • *Telovýchovná jednota* • *Jednota dôchodcov*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*19 tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít v regióne • Počet vydaných monografií	• organizácia • podujatie • monografia	obec	0

Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.21 Veterná Poruba

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Veternej Poruby v oblasti životného prostredia	*Západné vetry sužujú obec, ktorá je na kopci, s vetrolamami nie sú dobré skúsenosti (prepadávanie snehu cez vetrolam, potreba frézovania cesty).* *V obci je jedna čierna skládka, ktorú treba čo najskôr zlikvidovať (Brôdok).* *Zosúvajúce svahy sa tam legálne spevňujú stavebným odpadom.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Obec vyriešila kompostovanie zakúpením 60 kompostérov, sú v každej rodine. Obecný kompost rieši v spolupráci s PD Smrečany (na hnojiská). Triedenie odpadu je zabezpečené cez kontajnery na zbernom mieste. O zeleň (cintorín, ihrisko, škôlka) sa stará v spolupráci s urbárom. V obci je len jeden pramienok Brôdok, ktorý je v hlbokej jame, je odkanalizovaný a priebežne zasýpaný stavebným materiálom.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Oplotenie zberného miesta na triedený odpad a dokúpenie kontajnerov (2015-2016, 10.000€, ročný prenájom cirkvi 200€) • Riadený vývoz odpadu (5.500€ ročne) *Likvidácia čiernych skládok* • Vyriešenie čiernej skládky na Brôdku (2015, 5.000€) *Osveta a vzdelávanie* • Celoročný envirokrúžok v materskej škole • Osveta ostatných občanov cez Obecný spravodaj	• *PD Smrečany* • *Urbár* • *cirkev*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	***22 tisíc eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk	• projekt • funkčný systém separovania • aktivita	• obec	0

4.5.21 Veterná Poruba

Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.22 Východná

Minulosť a súčasnosť Východnej

Najväčšia obec v okrese rozlohou aj počtom obyvateľov. Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1269. V obci žije 2.300 obyvateľov a rozloha katastra je 19.350ha. K materskej obci patria časti Železničná stanica, Svarín, Čierny Váh a Tri studničky.

Katastrálne územie sa delí na severnú a južnú časť. V severnej časti siaha až na vrchol Kriváňa. Hranice jej južnej časti sa rozprestierajú na západe od Čiernej doliny cez Sokoly do osady Svarín, ďalej prebieha k Malému a Veľkému Boku. V južnej časti lemujú zadnú Hoľu, Oravcovú, Kolesárovú, Priehybu a Veľkú Vápenicu. Na východnej časti pokračuje cez Pánsku Hoľu, osadu Čierny Váh a končí nad železničnou stanicou vo Východnej. Celý kataster oplýva mnohorakými prírodnými scenériami, ale tiež vzácnymi historickými, kultúrnymi a technickými objektmi.

V obci sa nachádza najvyššie položená a najväčšia prečerpávacia vodná elektráreň na Slovensku Čierny Váh.

Východná je známa tradičným celoslovenským medzinárodným folklórnym festivalom, ktorý sa v obci koná pravidelne prvý júlový víkend v majestátnom prírodnom amfiteátri.

Kapacita amfiteátra je 8.000 miest a v priebehu roka sa tu uskutočňuje niekoľko kultúrno-spoločenských a športových podujatí. Takto obec navštívi ročne v priemere 30.000 ľudí.

V priebehu roka si tu môžu záujemcovia prezrieť stálu expozíciu drevených plastík, ktoré každoročne pribúdajú od rezbárov z celého Slovenska.

Pohľad z 28 metrov vysokej vyhliadkovej veže „Májka“ stojí za to. V obci je miestne múzeum Východnianska izba a 150 ubytovacích miest v rekreačných zariadeniach alebo v súkromí.

Centrum obce tvorí miestny parčík, hlavné budovy správy obce a religiózna architektúra. Evanjelický kostol je z roku 1927, autorom je známy architekt Milan Michal Harminc. Využil prvky romantizmu, moderny, lomené okná, ihlanovú vežu. Vyriešil presvetlenie budovy prírodným svetlom bez potreby umelo svietiť. Oltár zdobí maľba ukrižovaného Ježiša od Karola Prunyiho. Gotický rímskokatolícky kostol Sv. Štefana pochádza z. 15. storočia.

Pamätník obetiam prvej a druhej svetovej vojny sa nachádza v parčíku oproti obecnému úradu v blízkosti evanjelického domu a evanjelického kostola.

V obci sídli niekoľko významných podnikateľských subjektov, medzi ktoré patrí Pozemkové spoločenstvo Bývalých urbarialistov obce Východná, Poľnohospodárske družstvo Východná, Verejnoprospešné služby obce Východná.

Obec vydáva svoje noviny, ktoré doručuje do každej domácnosti a má zriadený televízny káblový rozvod.

V športovej oblasti pôsobí Telovýchovná jednota Východná, ktorá rozvíja svoje aktivity v oblasti futbalu, stolného tenisu, motokrosu, bežeckého lyžovania a v zimnom období zabezpečuje kvalitné bežecké dráhy. V obci je vybudovaný lyžiarsky vlek.

Obyvatelia Východnej sú hrdí na slávnych predkov a dejateľov: prvá slovenská profesionálna herečka Zlata Hajdúková, Anička z filmového spracovania Jánošíka stvárneného Paľom Bielikom. Michal Tillner – akademický maliar - pochádzal zo starého habánskeho rodu, v rokoch 1910 - 37 prešiel zväčša pešo veľkú časť Európy, dostal sa až do Strednej Ázie a do severnej Afriky. Venoval sa hlavne krajine. Z Východnej pochádza národovec Samo Bohdan Hroboň, historik Peter Ratkoš, spracovateľ raných dejín Slovenska, básnik Ján Brezina, folklórista a herec Jozef Majerčík, maliar a sochár Ján Šípka. Evanjelický farár Michal Lučanský sa zaslúžil o výstavbu súčasného evanjelického kostola, ev. a. v. farár Pavel Tomko bol aj básnik a publicista, rímsko-katolícky farár Ján Kováč, básnik a prekladateľ.

Obec má bohatú spolkovú činnosť, o ktorú sa starajú: Folklórna skupina Kriváň, Poľovnícke združenia Grúň a Kamenistá, Jednota dôchodcov, Matica slovenská, Dobrovoľný hasičský zbor.

V obci sa nachádzajú aj výchovno-vzdelávacie inštitúcie základná škola a materská škola. Zrekonštruované dopravné ihrisko v areáli materskej školy je dejiskom projektu *Tisíc krokov bez nehody*. Základná škola rozvíja aj športové aktivity v miestnej telocvični a na športoviskách v areáli ZŠ, kde sú tenisové, hokejové a multifunkčné ihriská.

Obec Východná rozvíja svoje partnerstvá aj v zahraničí, a to v Taliansku s mestom MONTE MIGNAIO a v Rumunsku s mestom NADLAK.

4.5.22 Východná

V rámci každoročného organizovania kultúrnych a športových podujatí sa v roku 2015 uskutočnil 61. ročník Folklórneho festivalu Východná, 27. ročník cestného behu *Podtatranská pätnástka, 7. ročník celoslovenských ovčiarskych slávností „Ovenálie“*.
Východná svoj rozvoj stavia na pilieroch ekonomika, bývanie, práca. Je tu vzdelaná strojársko-technická pracovná sila. V budúcnosti je potrebné podporovať malých gazdov. Urbár ponúka sezónne práce pre miestnych občanov, ale aj cezpoľných. Miestne družstvo zamestnáva množstvo zahraničných pracovníkov, má približne 45 zamestnancov.

Východná v roku 2022

Východná je obec, v ktorej bývajú mladí ľudia, rozvíja sa tu poľnohospodárstvo, priemyselná zóna s malou výrobnou firmou, ktorá zamestnáva 30 ľudí. Pekné prírodné prostredie a dobré služby lákajú čoraz viac turistov.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,**
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Východná

- Ing. Juraj Blaško, starosta obce,
- Peter Pelach, PD Východná,
- Juraj Halahija, PSBU Východná.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 15. 12. 2015 (Uznesenie č. 29/12/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na úradnej tabuli a webovej stránke obce v dňoch 7. 12. 2015 – 19. 12. 2015.

4.5.22 Východná

SWOT analýza Východnej

Silné stránky	Slabé stránky
• veľký potenciál tradičného ľudového umenia a jeho prezentácie • najvýznamnejší folklórny festival na Slovensku, nový moderný amfiteáter • tradičná historická zástavba • životné prostredie bez významných negatívnych vplyvov vhodné pre rozvoj bývania a rekreačných aktivít, čistota ovzdušia • prírodné krajinno-estetické danosti sídla • ekologické danosti katastrálneho územia • dostupnosť k strediskám cestovného ruchu vo Vysokých a Nízkych Tatrách, k mestám L. Mikuláš, Poprad • príslušnosť do územia Euroregiónu Tatry • plynofikácia obce dokončená v podstatnej miere • potenciál rozvoja bývania, rekreácie, športu, turistiky, agroturistiky • blízkosť diaľničného prepojenia • zavedený systém separácie odpadov	• okrajová poloha na okraji rozvojovej osi prvého stupňa • nízky počet existujúcich podnikateľských subjektov a zamestnávateľov • izolovanosť viacerých osád na území obce • vyššia miera nezamestnanosti a menší záujem nezamestnaných o skutočné riešenie vlastných problémov • drsné klimatické podmienky • nízky podiel ornej pôdy a nízka intenzita poľnohospodárskej výroby • chýbajúca kanalizačná sieť • obmedzené možnosti financovania aktivít z vlastných zdrojov obce • neprispôsobivé rómske komunity v obci • malý záujem o účasť v činnosti občianskych združení • konformita a tradicionalita myslenia populácie ovplyvnená aj historickým povedomím a vzdelanostnou úrovňou • geografická uzavretosť časti populácie • nízka úroveň informatizácie • prejavy nedostatočného lokálpatriotizmu • negativistický prístup k zmenám a ich lídrom
Príležitosti	**Ohrozenia**
• využitie externých finančných zdrojov	• možné ďalšie zvýšenie nezamestnanosti v obci ako zo širších dôvodov, tak aj pre problémy miestnych zamestnávateľov

4.5.22 Východná

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Východnej v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Zastaviť demografický pokles (udržať nad 2000 obyvateľov), zachovať školu v obci, vytvoriť príjemné podmienky pre život, pekné a príťažlivé prostredie (revitalizácia centra, obnova historických budov), využiť existujúce budovy v centre na bývanie, pritiahnuť mladých ľudí.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrý a spolupracujúci poslanecký zbor ochotný zapájať sa do zveľaďovania obce, personálne dobre vybavený úrad, pracovníci s potrebnými organizačnými zručnosťami, dobrá finančná kondícia obce, existencia obecného podniku verejnoprospešných služieb so širokou škálou služieb poskytovaných občanom.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Príprava infraštruktúry a inžinierskych sietí pre IBV (2015-2018, 300.000€) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia cesty III/2342 na železničnú stanicu (4km, 2015-2018, 400.000€) • Cesta na Svarín-Čierny Váh (5km, 2019-2022) • Parkovacie plochy pri amfiteátri, stravovacie centrum • Obnova a budovanie nových chodníkov *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Obnova a dobudovanie verejného osvetlenia (2018, 330.000€) • Obnova a doplnenie kamerového systému (2015-2018, 50.000€) • Vybavenie DHZ potrebnou technikou a rekonštrukcia požiarnej zbrojnice (2016-2018, 100.000€) • Káblová televízia, satelit, internet *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Vybudovanie ľadovej plochy v areáli ZŠ (2015-2018, 85.000€) • Vybudovanie športovo - relaxačného centra v obci (2022, 300.000€) • Vybudovanie futbalového ihriska v areáli ZŠ (2018-2022, 250.000€) • Revitalizácia centra obce a obnova historických budov v obci – aj na bývanie (2015-2022, 700.000€) • Prestavba budov vo vlastníctve obce na kultúrno-komunikačné centrum (2019-2022, 300.000€) *Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti* • Vybudovanie infraštruktúry pre seniorov, DSS, denný stacionár (2018-2022, 400.000€) • Poskytovanie služieb občanom obecným podnikom VPS: pílenie dreva, kosenie, poľnohospodárske činnosti (priebežne) • Opatrovateľská služba, rozvoz stravy starším občanom (cirkev)	• *Obec* • *Žilinský samosprávny kraj* • *Cirkev* • *SWAN* • *T-com*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*3.215 tis.eur*

4.5.22 Východná

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.22 Východná

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Východnej v oblasti práce a podnikania	*Vytvoriť podmienky pre zamestnanosť ľudí v obci (aby neodchádzali za prácou), pracovné príležitosti pre občanov s nízkou vzdelanostnou úrovňou a dlhodobo nezamestnaných. Viac využiť tradíciu FF pre rozvoj pracovných príležitostí a marketing obce (organizácia podujatia vyžaduje množstvo príprav a energie). Prelomiť bariéry v rozvoji živnostenského podnikania a zlepšiť podnikateľského ducha v obci. Vytvoriť podmienky pre vzdelávanie a získavanie potrebných pracovných zručností na zvýšenie zamestnanosti.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Východná ako známa značka spájaná s folklórnym festivalom medzinárodného významu, jediný festival národného charakeru podporovaný štátom, ľudia ho považujú za sviatok, dedičstvo, vážia si ho. Existencia podniku verejnoprospešných služieb, ktorý pomáha drobným roľníkom poskytovaním techniky a službami. Živá poľnohospodárska tradícia vedie obyvateľov k spolupráci a vzájomnej pomoci.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • Organizovanie predajných trhov (vianočné trhy) - rezbári, ženy zaoberajúce sa výrobou krojov, vyšívaním, háčkovaním, kníhviazačstvom, výrobou kobercov, a i. Podpora kurzov pre výrobcov so živnosťou (1.000€/rok) *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach* • Sprístupnenie rekreačných lokalít vybudovaním mosta ponad Biely Váh (2018-2022, 600.000€, 1800€/m^2 mosta) • Sprístupnenie a vybudovanie infraštruktúry pre cestovný ruch - prečerpávacia elektráreň Čierny Váh, parkovisko, reštaurácia • Dobudovanie infraštruktúry pri amfiteátri - stravovacie centrum • Obnova/zrekonštruovanie drevenic vo vlastníctve obce a ich využitie pre rozvoj cestovného ruchu. • Podpora rekonštrukcií drevenic vo vlastníctve občanov – grantová schéma na zachovanie architektonického dedičstva (5.000€/rok) • Zriadenie hospodárskeho dvora s ukážkami pôvodného pracovného náradia (2018-2022, 15.000€) • Obnova starých studní a vyznačenie ich umiestnenia s pôvodným miestnym názvom - Krajanka, Muránka, Farská, Krupova (2016-2018, 10.000€) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Príprava infraštruktúry a inžinierskych sietí pre priemyselný park zameraný na ľahký priemysel, 1-2 výrobné haly, zamestnanie nízkovzdelaných skupín (dopravné napojenie, komunikácie, inžinierske siete (2018-2022, 400.000€) *Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve* • Oprava komunikácií slúžiacich na poľnohospodársku výrobu (2018, 500.000€) • Podpora rozvoja malovýroby, poľnohospodárstva, vybudovanie bitúnka, pekárne, podpora predaja z dvora aj poľovníckych produktov • Sprístupnenie lokality Zámčisko a mlyn – chaty, malá vodná elektráreň • Cesta na Svarín a Čierny Váh • Obnova rybníkov pri železničnej stanici – Stredisko genofondu rýb ŠL Tanap *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obce* • Vydávanie malých propagačných predmetov – pohľadnice, odznaky, magnetky, kľúčenky (1.000€/rok) *Budovanie informačno-náučných turistických trás* • Historický/náučný chodník obcou s informačnými tabuľami (2015-2016, 15.000€)	• *Dobrá Východná* • *ENEL* • *Komunitná nadácia Liptov* • *PD Východná* • *PZ Grúň* • *PZ Kamenistá* • *ŠL Tanap* • *PD Východná*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna intervencia	*1.089 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • subjekt • dielňa • stolička/lôžko • aktivita	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Východnej v oblasti občianskej spoločnosti	*Zvýšiť záujem ľudí o veci verejné, kompenzovať tlak informatizácie kvalitným spoločenským životom a aktivitami spolkov, zlepšiť životné podmienky sociálne slabých skupín obyvateľov a začleniť ich do spoločnosti.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Rozvíjanie kultúry spolupráce a tolerantného spolunažívania.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach* • Obecný spravodaj (6.000€/ročne) • Opätovné zavedenie vysielania obecnej televízie – okrem poskytovania informácií zo života obce bude ponúkať aj informácie o obchodoch, autobusoch, ordinačných hodinách lekárov, apod. (6.000€/ročne) • Spracovanie novej knihy o obci k 750. výročiu prvej písomnej zmienky o obci (2018, 10.000€) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Podpora pri organizovaní tradičných podujatí: FFV, Ovenálie, Podtatranská 15, SNP, futbalové turnaje, stolnotenisové turnaje, motokros, bežecké lyžovanie, koncerty, kurzy tanca (50.000€/ročne) • Oživenie amfiteátra pre celoročné využívanie *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obci* • Pomoc pri obnovení činnosti DHZ v oblasti práce s deťmi a mládežou a ďalších organizácií (30.000€/ročne) *3.4* *Rozvíjanie svojpomoci a dobrovoľníctva* • Zapojenie zahraničných študentov prostredníctvom programu ERASMUS do skrášľovania amfiteátra (500€/ročne) *Menšiny, rovnosť príležitostí, tolerancia voči inakosti* • Vybudovanie a prevádzkovanie komunitného centra na prácu so znevýhodnenými občanmi (2015-2018, 200.000€) • Podpora rozvoja kultúry Rómov	• *Dobrá Východná* • *Cykloparobok* • *FS Kriváň (1913)* • *SZPB* • *Matica slovenská* • *Zväz drobnochovateľov* • *SHR, maloroľníci* • *DHZ* • *cirkevné spevokoly* • *Jednota dôchodcov* • *TJ (futbal, beh, motokros, stolný tenis)*
Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*864 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich	tis. eur	obec	0

	aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií/zrekonštruovanie pamätných izieb a miestnych múzeí • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu rozvoja dobrovoľníctva a solidarity			
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít • Počet vydaných monografií/zrekonštruovaných pamätných izieb/miestnych múzeí • Počet komunitných centier • Počet rómskych občianskych hliadok, zdravotných asistentov a školských rómskych asistentov	• organizácia • podujatie • aktivita • monografia • komunitné centrum	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.22 Východná

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Východnej v oblasti životného prostredia	*Zvýšenie účinnosti separácie TKO, prevencia pred povodňami a požiarmi. Zlepšiť starostlivosť o vodné toky, lúky a pasienky.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Zníženie objemu a ceny vyvážaného odpadu. Spolupráca s PD pri zlepšovaní kvality životného prostredia. Získanie externých finančných zdrojov.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Likvidácia zeleného odpadu v mieste vzniku, kompostéry pre domácnosti, obecné kompostovisko a drvička (2016-2018, 100.000€) • Dobudovanie zberného dvora (2015-2017, 15.000€) • Lisovanie zeleného odpadu na brikety, hala, technológia (600.000€) *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Vybudovanie protipožiarnej nádrže pri amfiteátri (2016-2022) • Posilnenie vodozádržnej funkcie Bodrogu (2015-2017, 220.000€) *Protipožiarne opatrenia* • Vybudovanie protipožiarnych prístupových lesných ciest *4.3* *Starostlivosť o vodné toky* • Úprava toku Východnianky a jej čistenie • Tiesňava Hybice *Zlepšovanie kvality životného prostredia v obciach* • Revitalizácia kravína a odstránenie obťažovania obyvateľov zápachom • Starostlivosť o lúky a pasienky	• *DHZ* • *Slovenský vodohospodársky podnik* • *Povodie Váhu* • *Urbár Východná* • *PD Východná* • *Urbár Hybe* • *Obec Hybe*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*935 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o krajinu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zlepšenie životného	• tis. eur	• obec	0

	prostredia			
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet zlikvidovaných čiernych skládok • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o krajinu • Počet zrealizovaných projektov zameraných na zlepšenie kvality životného prostredia	• projekt • komposto-visko • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.23 Vyšná Boca

Minulosť a súčasnosť Vyšnej Boce

Malá, pôvodne banícka obec (950 m) na konci Bocianskej doliny pod Čertovicou a Rovnou hoľou. Leží v ochrannom pásme Národného parku Nízke Tatry a je výborným východiskom na túry do Ďumbierskych a Kráľovohorských Tatier. Oblasť začali osídľovať baníci v polovici 16. storočia. Na veľkom zvone vo veži kostola vo Vyšnej Boci je vyznačený rok 1584 ako rok uliatia zvona. Dolovalo sa tu zlato, antimón a železo. Stopy po ťažbe železa nájdeme aj v nadmorskej výške takmer 2000 m. Pod Bocianskym sedlom je viditeľná cesta, po ktorej sa zvážala táto surovina. Banícku minulosť pripomína reťazová zástavba v údolí s veľkými baníckymi domami s pavlačami, ktoré sa dnes menia sa rekreačné chaty. Expozícia baníckeho a dobytkárskeho domu je zameraná na priblíženie baníckej minulosti a života ľudí. Zaujímavosťou je lúčne hospodárenie, ktoré si obec každoročne pripomína akciou Viazanie bockého batoha. Zachovalo sa pôvodné nárečie, pomenovania domov a chotárske názvy, ale aj stravovanie a chov oviec.

Na Boci boli remeslá ako: tesár, kolár, debnár, stolár, mlynár, mäsiar, obuvník, krčmár a iné. Ženy sa venovali tiež tkaniu. Pred vojnou tu pôsobil majster tkáč Bedřich Fišer, ktorý pochádzal z českého pohraničia. Ženy si v štátnej tkáčovni zarobili, aj sa všeličomu priučili. Tkalo sa plátno, súkno a koberce. Súkno sa plstilo v stupách, ktoré boli pri mlyne. Biele súkno bolo určené pre pastierov, čierne zasa pre mešťanov z Hýb a pre ľudí z Boce. Biele súkno čiernym zatkávané bolo určené na kapce pre všedný deň. V bocianskom chotári nikdy neboli veľké role, preto poľnohospodárstvo nemalo taký rozmer ako v susedných obciach. Na živobytie si ľudia zarábali v baniach, spracovaním dreva a pastierstvom. V čase, keď muži pracovali (často chodili i na týždňovky), ženy zastali aj svoju aj mužskú robotu. Chodili na zelinu, kosili, kopali, hrabali seno. Ženy sa silou a rozumom vyrovnávali mužom, čo sa prejavilo v hrdosti, sebestačnosti i pri výchove detí. Napriek ťažkému a zložitému životu boli bohabojní, vedeli sa tešiť z maličkostí, vážiť si jeden druhého a pomáhať si v práci a nešťastí. O čo mali menej hmotných statkov, o to boli bohatší duchom.

Obyvatelia sú prevažne evanjelického vierovyznania. V obci je klasicistický kostol z roku 1785 postavený ako tolerančný na mieste staršieho chrámu. Významnými osobnosťami Vyšnej Boce sú kňaz, jazykovedec, pedagóg a spisovateľ Pavol Doležal, kňaz a národný buditeľ Ján Lajčiak, Ján Dubíny, Július Filo, Ján Buoc, Prof. Branislav Lichardus, Prof. Ján Botík.

Vyšná Boca je oázou pokoja a ticha s vynikajúcimi možnosťami rekreačnej, vysokohorskej turistiky a cykloturistiky. V zime sú tu možnosti zjazdového aj bežeckého lyžovania. Zážitok zo zimných športov garantuje umelé zasnežovanie s osvetlením a možnosťou večerného lyžovania v lyžiarskych strediskách Bačova roveň a Čertovica. Obec pravidelne poriada Európsky pohár v zjazdovom lyžovaní, finále seniorského lyžiarskeho pohára na Čertovici, akademické preteky FIS. Spolupracuje s Liptovským múzeom pri organizovaní kultúrnych podujatí.

V obci sa nachádza minerálny prameň Kyselka, vytekajúci z banskej štôlne, s vynikajúcou železitou minerálnou vodou kyslastej chuti.

Obec je členom združenia Miestna akčná skupina Horný Liptov s cieľom systematicky spolupracovať na rozvoji regiónu Horný Liptov.

Vedenie obce sa v súčasnosti sústreďuje na obnovu majetku a rozvoj služieb pre občanov aj návštevníkov. Spomeňme aspoň rekonštrukciu budovy obecného úradu, výstavbu kanalizácie a vodovodu a komplexné riešenie týchto sietí, schválenie územného plánu, úpravu miestnych cintorínov a pomníka padlých, vyriešenie rozvoja lyžiarskych stredísk, úpravu minerálneho prameňa a jeho okolia a mnohé ďalšie. Za všetko hovorí fakt, že účtovná hodnota majetku obce vzrástla v posledných rokoch o viac ako milión eur.

V rokoch 2000 - 2014 v území pôsobilo Občianske združenie Ramža, ktoré zrealizovalo viacero projektov komunitného charakteru ako aj aktivít zameraných na oživenie remesiel. Združovalo obce a podnikateľov obcí v povodí Bocianky a Váhu, ako aj horehronskú obec Bacúch. Názov združenia pochádza z poľany na rozhraní medzi Horehroním a Liptovom, kde bol v minulosti zimný salaš oviec, teraz je tam turistická útulňa.

Vyšná Boca v roku 2022

Obec Vyšná Boca vyvážene zabezpečuje podmienky pre harmonický život všetkých kategórií svojich obyvateľov. Je významným strediskom cestovného ruchu. V ostatných 7 rokoch sa v obci výrazne

zvýšila kapacita ubytovacích a stravovacích služieb. Okrem aktívneho trávenia voľného času v zimnom období majú návštevníci možnosť využiť množstvo atraktivít cestovného ruchu aj v letnom období. V obci boli vybudované športové ihriská aj zóny oddychu. Vyšná Boca ohľaduplne využíva a zveľaďuje svoje prírodné bohatstvo a kultúrno-historické hodnoty v prospech ekonomického rozvoja. Účinne využíva priaznivé podmienky pre rozvoj výrobných aj nevýrobných odvetví, pre ktoré má najväčší potenciál – cestovný ruch, lesníctvo a drevovýroba. Spolu s ostatnými obcami regiónu sa úspešne prezentuje na národných aj zahraničných veľtrhoch cestovného ruchu. V obci je vybudovaná funkčná kanalizačná sieť, zrekonštruovaná vodovodná sieť a zmodernizovaná elektrická rozvodná sieť.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- **vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí**,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť pracovných príležitostí.

Členovia pracovnej skupiny Vyšná Boca

- Ľubica Trégerová, starostka.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 12. 12. 2015 (Uznesenie č. 62/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na úradnej tabuli obce v dňoch 20. 11. 2015 – 11. 12. 2015.

4.5.23 Vyšná Boca

SWOT analýza Vyšnej Boce

Silné stránky	Slabé stránky
• prebudované hospodárske budovy na rekreačné objekty • manažment obce je otvorený rozvojovým zmenám a potrebe vytvárania dobrých vzťahov s podnikateľmi • vhodné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu (prírodné podmienky, vleky, blízkosť strediska Čertovica, Bačova roveň) • bohaté kultúrne dedičstvo, banícka história • bohaté zdroje historických daností územia obce, výhodná poloha pre rozvoj cestovného ruchu	• nízky štandard ponúkaných služieb v CR (ubytovacie, stravovacie) • ľudia odchádzajú z obce bývať do miest • nedostatočná infraštruktúra • slabý lokálpatriotizmus domácich • nízky pocit príslušnosti k územiu • potreba posilniť a rozvíjať dobré medziľudské vzťahy • obec nemá centrum • chýbajú parkovacie plochy • nedoriešené vlastnícke vzťahy • problematická autobusová doprava v území • obec nemá verejnú oddychovú zónu • nevyhovujúci stav verejného osvetlenia v rekreačných častiach územia obce - extravilán • absencia splaškovej kanalizačnej siete v rekreačných častiach územia obce, • rozšírenie vodovodnej siete v rekreačných častiach územia obce • rozšírenie rozhlasovej siete v rekreačných častiach obce • nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry • absencia cyklotrás a náučných chodníkov vo väčšine komunikácií vo vlastníctve obce • slabá propagácia tradičných remesiel v obci
Príležitosti	**Ohrozenia**
• rozvoj nadregionálnej a cezhraničnej spolupráce so zameraním na zachovanie histórie obce, kultúrnych tradícií a kultúrneho dedičstva, rozvoj služieb a CR • získanie dostupných externých zdrojov na zabezpečenie potrieb obce	• nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj a realizáciu investičných projektov • nedostatočná spolupráca samospráv a podnikateľských subjektov v oblasti CR • medziľudské vzťahy, chýbajúca úcta a zodpovednosť voči hodnotám a možnostiam územia obce

4.5.23 Vyšná Boca

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Vyšnej Boce v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Je potrebné nájsť cestu na zvýšenie štandardu služieb v CR obnovou bytového fondu, posilniť trvalé bývanie a vybavenosť, pritiahnuť ľudí do obce, vybudovať infraštruktúru, vytvoriť čisté prostredie, oživiť tradície, posilniť vzťah k územiu, lokálpatriotizmus. Chýba centrum obce, parkovisko: jeho zveľadeniu bránia vlastnícke vzťahy. Potrebou je tiež posilnenie autobusovej dopravy v území.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*V 70. rokoch 20. storočia boli mnohé hospodárske budovy prebudované na rekreačné objekty. Dnes ich dediči zveľaďujú a vracajú sa. Spoluprácou s podnikateľmi a vytváraním dobrých vzťahov sa dá veľa vecí vyriešiť. Zástupcovia obce si veria, že postupnými krokmi je možné systematicky napredovať.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.2 *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Rekonštrukcia miestnych komunikácií v celej obci (2016-2022, 600.000€) • Výstavba jednostranných chodníkov pozdĺž miestnych komunikáciách a štátnej cesty II/72 (v blízkosti autobusových zastávok) • Rekonštrukcia mostov a lávok (2015-2020, 10.000€ v roku 2016) • Rekonštrukcia zastávok SAD (3x) v obci (2015-2016, 5.000€) • Výstavba parkovísk pre dom kultúry, obecný úrad, požiarnu zbrojnicu a cintorín (2016-2020, 10.000€)	• *Obec/Bacúch, Čertovica* • *SAD* • *LVS* • *ECAV*
Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí • Rekonštrukcia a rozšírenie verejného osvetlenia (2017-2020) • Rozšírenie a rekonštrukcia elektrických rozvodov VN, výmena trafostaníc (2016) • Výstavba bezdrôtového rozhlasu (2017-2020, vo väzbe na prekládku rozvodov VN • Rozšírenie kanalizačnej a vodovodnej siete v k. u. obce (2017-2022, 900.000€) • Vybudovanie odvádzania dažďových vôd z miestnych komunikácií (2015-2022, 70.000€) • Výstavba vodojemov pre obecný vodovod (záchyt prameňa Starobocianska) 2017 • Obnova, rekonštrukcia a údržba minerálneho prameňa v obci vo väzbe na projekt obnovy štôlne 2017	• *Stredoslovenská energetika a.s.*
1.3 *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Oprava požiarnej zbrojnice a výstavba obecnej garáže (2016-2022, 100.000€) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Rekonštrukcia národnej kultúrnej pamiatky (2016-2022, 250.000€) • Rekonštrukcia a prestavba bytových priestorov v budove obecného úradu (2016-2022, 300.000€) • Údržba obecných cintorínov (2017) • Úprava verejných plôch v obci, rekonštrukcia námestia obce a výstavba nového centra obce (oddychovo-relaxačné), nové oddychové zóny vo väzbe na ihrisko (2017)	• *Evanjelický kostol v obci* • *ECAV*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*2.245 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.23 Vyšná Boca

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Vyšnej Boce v oblasti práce a podnikania	*Obci chýba vybudovaná centrálna a oddychová zóna a športovo-rekreačné centrum, potrebné je zvýšiť štandard stravovacích a ubytovacích služieb. Netreba budovať nové obchodné stredisko služieb, ale skvalitniť existujúce kapacity.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá komunikácia a spolupráca s podnikateľskými subjektmi a susednými obcami, nastolenie pocitu súdržnosti a spolupatričnosti medzi miestnymi ľuďmi, obcou a chatármi.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Podpora tradičného hospodárenia a remesiel* • Budovanie remeselníckych dvorov (šmykňa) *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach* • Budovanie miestnych turistických cyklotrás prepájajúcich obce mikroregiónu a historické a prírodné atraktivity (2015-2022, 2.000€/rok) • Zabezpečenie plynulej a dostatočnej autobusovej dopravy medzi obcami doliny (K. Lehota - Čertovica) *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Rekonštrukcia chaty Poľnonákupu pod Čertovicou s vybudovaním športovo-rekreačného strediska • Vytváranie spolupracujúceho prostredia medzi obcou a podnikateľmi, sprístupnenie archívov a informácií o histórii, pomoc v inžinierskej činnosti, systematická komunikácia smerom k zvyšovaniu štandardu služieb • Podpora budovania nových a modernizácia existujúcich zariadení cestovného ruchu a zariadení využiteľných na agroturistiku • Podpora vytvárania nových atraktivít v obci (napr. doprava saňami na Čertovicu) *Podpora neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy* • Rekonštrukcia priestorov pre knižnicu a zriadenie počítačovej miestnosti s verejným prístupom na internet, poskytovanie služieb informačného centra (2015+, 5.000€) • Podpora vzdelávacích aktivít zameraných na zvyšovanie zručností a vedomostí pri práci s internetom a motivácia k používaniu internetu a elektronických služieb *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obce* • Uzavrieť s podnikateľmi dohody o poskytovaní služieb v agroturistike a cestovnom ruchu a o propagovaní ich služieb obcami v nadväznosti na služby IC • Spracovať komplexný informačný bulletin o historickom vývoji a tradíciách obce pre školy aj subjekty cestovného ruchu *Budovanie informačno-náučných turistických trás* • Chodník k minerálnemu prameňu s informačnými tabuľami z histórie obce (2016-2020, 20.000€) • Vybudovanie turistických a náučných trás pre žiakov, študentov, rodiny s deťmi, priemerných aj náročných klientov s využitím kultúrno-historického, folklórneho aj prírodného bohatstva • Výstavba náučných chodníkov a inštalácia informačných tabúľ	• *obec/podnikatelia* • *obec/občania* • *obce Bocianskej doliny*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*39 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu tradičného hospodárenia a remesiel • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových remeselných dielní a hospodárskych dvorov • Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • remeselná dielňa	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.23 Vyšná Boca

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Vyšnej Boce v oblasti občianskej spoločnosti	*Organizáciou podujatí ako Dni obce, pripomenutím výročí a tradícií posilniť pocit príslušnosti k územiu a zlepšiť medziľudské vzťahy.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Permanentná komunikácia s obyvateľmi a návštevníkmi, zlepšovanie služieb, podpora spolkovej činnosti a organizovaniu spoločenských akcií, vytváranie možností na trávenie voľného času v prírode.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Podpora organizácie športových podujatí regionálneho významu • Dni obce • Výročné sviatky *3.2* *Regionálna výchova a vzdelávanie* • Zriadenie stálych expozícií z pôvodného štýlu života obyvateľov regiónu • Rozšírenie expozície múzea	• *Obec* • *N. Boca, Malužiná, Kráľova Lehota* • *Športové kluby mimo obce* • *Banícke múzeum/Národopisné múzeum L. Hrádok* • *Hornonitrianske bane a.s.* • *OZ Salvator*
Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*x tisíc eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií/zrekonštruovanie pamätných izieb a miestnych múzeí	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet vydaných monografií/zrekonštruovaných pamätných izieb/miestnych múzeí	• organizácia • podujatie • expozícia	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.23 Vyšná Boca

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Vyšnej Boce v oblasti životného prostredia	*Regulácia potoka, protizáplavové opatrenia, údržba krajiny po ťažbe*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Sústavná osveta a spolupráca s obyvateľmi, návštevníkmi, podnikateľskými subjektmi.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Separácia komunálneho odpadu v obci a mobilné zbery textílii, kovového odpadu, viacvrstvových obalov nebezpečných odpadov (priebežne, 10.000€) • Výstavba kompostoviska a zberného dvora pre separovaný zber (kompostovanie riešené priebežne decentralizovane: kompostéry do rodinných domov a chát, veľkoobjemové kontajnery na parkovisku) *Likvidácia čiernych skládok* • Prevencia vzniku čiernych skládok v obci a okolí (kamerový systém) *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Výstavba a údržba protizáplavových opatrení (odrážky mimo zastavaného územia vybudované svojpomocne) • Obnoviť prirodzené vodozádržné funkcie tokov a inundačných území (obnoviť staré korytá) • Výstavba protipožiarnych zariadení – malá vodná nádrž vo väzbe na záchyt prameňa Starobocianska, technické zariadenia *4.3* *Starostlivosť o vodné toky* • Údržba a čistenie korýt miestnych tokov	• *Obec/občania* • *Povodie Váhu* • *Lesy SR* • *Urbárny spolok*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*x tisíc eur*

4.5.23 Vyšná Boca

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4				
Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protipožiarne opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o vodné toky	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky	• projekt • funkčný systém separovania • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.24 Závažný Poruba

Minulosť a súčasnosť Závažnej Poruby

Obec leží v Nízkych Tatrách pod kopcom Poludnica, ktorý je symbolom mikroregiónu a cieľom novoročných vychádzok liptovských esperantistov. Závažná Poruba sa spája s menom slovenského básnika Milana Rúfusa. Občania si svojho rodáka pripomínajú na stretnutiach jeho veršami: Štebot v rodnom hniezde, Óda na radosť. V Dome Milana Rúfusa je zriadené literárne múzeum. Základná škola nesie jeho meno od roku 2010. Vzťah k deťom v tejto obci najlepšie vyjadrujú slová, ktorými sa prihovárajú učiteľky materskej školy k ich rodičom na obecnej webovej stránke: **nesľubujeme, že z vašich detí budú veľkí vedátori. Ale snažíme sa, aby u nás boli šťastné, veselé a spokojné. O to sa snažil aj Matej Staroň, ktorý vo veku osemdesiat rokov vybudoval nad obcou Areál telesného pohybu.** Jeho súčasťou je detské ihrisko a v zime klzisko. Areál je v prevádzke po celý rok.

Duch obce zameraný na kultúru, duchovný život, šport, udržiavanie tradícií a spolupráce významnou mierou povzbudzujú *Porubské noviny.* V celoslovenskej súťaži miestnych novín v roku 2008 získali čestné uznanie, v roku 2011 bronzovú medailu.

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1377. Obyvateľstvo sa v minulosti zaoberalo roľníctvom, tesárstvom a murárskym remeslom, čo je vyjadrené aj v symboloch obce. Dnes sa venuje poskytovaniu služieb v oblasti cestovného ruchu: ubytovanie v penziónoch, turistika, lyžovanie. Rozvoj športu umožňuje telocvičňa, univerzálne ihrisko, tenisový kurt a tréningové plochy, ktoré sú prístupné širokej verejnosti aj návštevníkom obce. Nad dedinou je vybudované lyžiarske stredisko Opalisko s bežeckými a zjazdovými traťami. K dispozícii sú vleky a sedačková lanovka. Služby dopĺňa požičovňa a servis lyžiarskej výstroje, snowboardov, horských bicyklov a iného športového materiálu. Chata Horskej služby sa nachádza priamo v areáli. Horská záchranná služba zabezpečuje bezpečnosť hostí v letnom i zimnom období. Možnosti ubytovania, stravovania a rehabilitácie ponúkajú hotely v lyžiarskom stredisku ako aj penzióny a priváty v obci.

Obec je vyhľadávaným miestom pre zimnú aj letnú rekreáciu a športovanie - okrem zjazdového lyžovania v modernom Ski centre Opalisko je to aj bežecké lyžovanie na upravených bežeckých tratiach. V katastrálnom území obce sú vyznačené desiatky kilometrov cyklotrás s rôznou obtiažnosťou. Verejnosti prístupné je aj multifunkčné ihrisko a športový areál Mateja Staroňa. Miestni športovci sú angažovaní v športovom klube vo futbalovom, stolno-tenisovom, gymnastickom, volejbalovom a turistickom oddiele. V obci je poľovný revír Poludnica.

Kultúrny dom si občania svojpomocne postavili v roku 1935. Je pôsobiskom ochotníckych divadelných tradícií, folklórnej ľudovej kultúry, miestnych kultúrnych spolkov a organizácií, sídlom pošty, obecnej knižnice a kina. Je tu obecný úrad a obradná sieň. Informačné centrum prezentuje históriu, kultúrne dedičstvo a pôvodné remeslá Závažnej Poruby. V jeho priestoroch možno vidieť expozíciu murárstva, spracovania kože, tkania kobercov a pečenia liptovských koláčikov.

Evanjelický kostol z roku 1933 je postavený podľa projektu domáceho staviteľa Michala Kováča. Občania ho svojpomocne postavili za šesť mesiacov. Rímsko-katolícka kaplnka sv. Lukáša patrí k najstarším stavbám v obci. Postavená bola v roku 1837.

Základná škola Milana Rúfusa (bývalá Evanjelická ľudová škola) má klasicistickú fasádu a vežu zvonice vysokú 42 metrov.

Pomník padlým počas svetových vojen bol odhalený v roku 1949, sú na ňom verše Milana Rúfusa a biblický text. Pomník trom zastreleným občanom Závažnej Poruby sa nachádza na návrší Polčenô južne od obce. Je z prírodného kameňa.

Významnými rodákmi sú pedagóg, vedec a bývalý minister školstva Ladislav Kováč, minister stavebníctva Ján Broska, maliari Kuľhavý, Ševčík, Vongrej a fujarista Ivan Broska.

Domov sociálnych služieb a zariadenie pre seniorov zriadila obec v roku 2011. Poskytuje pomoc starším spoluobčanom Závažnej Poruby a mikroregiónu, ktorí sú odkázaní na pravidelnú starostlivosť.

V obci pôsobí Jednota dôchodcov, Zbor pre občianske záležitosti, Rodičovské združenie pri ZŠ, Cirkevný zbor ECAV a Katolícky cirkevný zbor, Dobrovoľný hasičský zbor a Združenie majiteľov lesov pozemkového spoločenstva Závažná Poruba, Pozemkové spoločenstvo Luhy, Poľovnícke združenie Poludnica a Poľnohospodárske družstvo. O udržiavanie zvykoslovia sa stará folklórna skupina *Poludnica*. Športový klub Závažná Poruba bol založený v roku 1931. Obľúbenými športmi súčasnosti sú okrem lyžovania (Lyžiarsky klub Opalisko) a futbalu aj gymnastika a volejbal. Lesný

beh **Memoriál Štefana Kubovčíka má motto** *Bež ako vládzeš, choď ako môžeš*. V roku 2002 vydal obecný úrad publikáciu Petra Víteka **História obce Závažná Poruba.**
Najvýznamnejšie pravidelné obecné sú podujatia Deň folklóru, Deň obce, Turnaj o pohár starostu obce, Majáles, Večery v poézii Milana Rúfusa. Občania sa aktívne zapájajú do spoločenského diania, komentujú verejné oznamy najmä prostredníctvo webovej stránky. Obohacujúca je spolupráca s Gminou Nowy Targ, s ktorú s obcou spájajú dvaja významní básnici – Tišner a Rúfus a kultúrno spoločenská spolupráca s moravskou obcou Bohuslavice.
K základnej vybavenosti obce patrí obchod s potravinami, pošta, pohostinstvo, ale aj sobášna sieň, dom smútku a cintorín. Potrebné je zriadenie informačného centra.
Obec zamestnáva na trvalý pracovný pomer 62 osôb. V Závažnej Porube pôsobí 194 podnikateľov, sú tu tri hotely (Bohunice, Tatrín, Zivka). V priemyselnej zóne pracuje tisíc ľudí.
Obec má spracovanú ÚPD, v roku 2016 ju plánuje aktualizovať (nový stavebný obvod pre mladých, kanalizácia na Opalisko). Projekt prekládky železnice ráta so stanicou v Závažnej Porube, popri železnici pôjde obslužná cesta z Demänovej do Liptovského Jána.

Závažná Poruba v roku 2022

Závažná Poruba je modernou obcou so zachovanou dobovou architektúrou a bohatou ponukou nových služieb, ktoré poskytujú domáci podnikatelia. Sú tu vytvorené dobré podmienky na bývanie pre mladých, rozvíja sa školstvo. Obec naplno využíva potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. Dlhodobou prioritou je kultúrny, spoločenský, športový a ekumenický život občanov.
Prekládka železničnej trate s novou železničnou zastávkou výrazne ovplyvnila dostupnosť obce. Nové námestie sa stalo obľúbeným miestom stretávania sa obyvateľov a príjemného trávenia času návštevníkov Závažnej Poruby.

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti
- sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- **kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,**
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť občianskej spoločnosti.

Členovia pracovnej skupiny Závažná Poruba

- Ing. Pavel Beťko, starosta,
- PhDr. Dušan Migaľa, zástupca starostu,
- Vladimír Mlynček, poslanec,
- Ján Kamien, predseda urbáru (ZMLPS) Závažná Poruba,
- Anna Mikulášová, obecný úrad,
- Mgr. Ľudmila Kráľová, ekonómka obce.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 23. 11. 2015 (Uznesenie č. 39/2015) a zverejnený na pripomienkovanie webovej stránke obce v dňoch 1. 12. 2015 – 16. 12. 2015.

4.5.24 Závažná Poruba

SWOT analýza Závažnej Poruby

Silné stránky	Slabé stránky
• Pekné prírodné prostredie, existencia prírodných atraktivít • Výhodná poloha obce - blízkosť mestských aglomerácií, významných stredísk CR, priemyselnej oblasti • Dobré možnosti na turistiku - zimnú aj letnú • Vybudovaná základná infraštruktúra (cesty, chodníky, kanál 100%, vodovod) • Dobré dopravné spojenie - blízkosť diaľnice D1 • Existencia veľkých aj malých priemyselných a podnikateľských subjektov (IKEA, CRAEMER, RAMIRA, ALFORM), priemyselný park • Obecné nehnuteľnosti, ktoré sú prenajímané - príjem obce • Existencia podnikateľských a rekreačných objektov • Penzióny, obchody, 3 hotely, DSS • Aktívna cezhraničná spolupráca (Poľsko) • Fungujúce športové kluby • Bohatý kultúrny a spoločenský život na vysokej úrovni • Dobrá propagácia (web, noviny) • Obec je súčasťou LEADER územia MAS Horný Liptov • Aktívny Mikroregión pod Poludnicou	• Nevyužitý prírodný potenciál pre aktivity CR • Nedostatok finančných zdrojov na investičné projekty • Nedoriešené vlastnícke vzťahy pre väčšie investičné zámery • Chýbajúce priame prepojenie na diaľnicu D1 • Staré kotolne na pevné palivo • Ranné dopravné zápchy do L. Mikuláša
Príležitosti	**Ohrozenia**
. • Aktívna cezhraničná spolupráca s partnerskými regiónmi najmä v PL a ČR • Maximálne využitie externých finančných zdrojov	• Obmedzenia spôsobené legislatívou v oblasti ochrany prírody • Znemožnenie realizácie projektov v nadväznosti na neusporiadané vlastnícke vzťahy • Nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj a realizáciu investičných projektov • Nedostatočná spolupráca samospráv a podnikateľských subjektov v oblasti CR • Chýbajúci spoločný marketing územia a obce

4.5.24 Závažná Poruba

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Závažnej Poruby v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*ÚPD z roku 1995, treba aktualizovať. Na väčšie projekty sa obec bez dotácie nezaobíde. Treba posilniť personálne projektový manažment. Zariadenia obce sú na súkromných pozemkoch, potreba vysporiadať. Riešiť dopravné zápchy do LM*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Finančná kondícia obce je dobrá, zlepšuje sa. Existencia Pozemkového spoločenstva.*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	**Investor/partner**
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Aktualizácia ÚPD doplnkom (2016) • Pripraviť nový stavebný obvod pre IBV. Vytvoriť podmienky pre výstavbu nájomných bytov *(Potoček, Váračské)* • Inžinierske siete (400.000€) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Oprava mostov na miestnych komunikáciách (2015-2018, 180.000€) • Rekonštrukcia železničnej trate + obslužná komunikácia popri železnici, spojenie Demänovskej doliny a Liptovského Jána (2019-2020) • Vybudovanie kruhového objazdu na Podbrezinách *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Rekonštrukcia verejného osvetlenia a miestnych komunikácií (2015, 100.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Rekonštrukcia požiarnej zbrojnice, obnova strojového parku *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Doriešiť vlastnícke vzťahy športových a verejných priestranstiev (2015-2020, 5.000€/ročne) • Rekonštrukcia kultúrneho domu, projektová dokumentácia a realizácia (2016-2018, 700.000€) • Rozšírenie kapacity materskej školy, modernizácia objektu (2016-2018, 250.000€) • Investičné akcie zamerané na rozvoj a skrášľovanie obce, revitalizácia centra obce a námestie (2016-2020) • Rekonštrukcia sociálnych a obslužných zariadení telocvične a vybudovanie regeneračnej linky *Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti* • Prevádzka DSS a ZpS (20.000€/rok, 13 ľudí)	• *Obec* • *PS Luhy* • *ŽSR* • *NDS*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*1.805 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***

Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• m/m2 • projekt	• obec/partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.24 Závažná Poruba

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Z. Poruby v oblasti práce a podnikania	*Chýbajúce objekty na prenájom a ubytovanie.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Dobrá práca s propagáciou obce a informovaním verejnosti na web obce, denná aktualizácia.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	**Investor/partner**
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Rozvoj športového areálu a lyžiarskeho strediska Opalisko, vybudovanie kanalizácie a doriešenie vodovodu (2015) • Vybudovanie zasnežovania s osvetlením na jestvujúcich bežeckých tratiach v dĺžke 5km • Vybudovanie lesných trás *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Rozšírenie priemyselnej zóny Luhy (2016-2022), 100-150 pracovných miest • Rozvoj agroturistiky, vybudovanie salaša *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí* • Zlepšiť marketing obce v oblasti CR (IC pri OcÚ, informačný systém, web)	• *Súkromní investori* • *PS Luhy* • *PD Liptovský Mikuláš* • *ŠL SR, Urbár*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*
Indikatívna finančná intervencia	*x tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Kapacita nových reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít v regióne	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • stoličky/lôžka • aktivita	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0

4.5.24 Závažná Poruba

Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.24 Závažná Poruba

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Z. Poruby v oblasti občianskej spoločnosti	*Pritiahnuť mladých ľudí do aktivít obce (dnes sa zapájajú zväčša seniori 60+ rokov)*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Občania sa aktívne zapájajú do spoločenského diania, komentujú verejné oznamy najmä prostredníctvom webovej stránky.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	**Investor/partner**
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obci* • Porubské noviny, web (3.500€/rok) *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Memoriál Štefana Kubovčíka (lesný beh), Veľká cena Opaliska (lyžiarsky slalom), súťaž v gymnastických disciplínach (pódiové skladby) GYMTYM, Deň folklóru, Deň obce, Turnaj o pohár starostu, Majáles, Večery poézie Milana Rúfusa *Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce* • Podporovať Športový a Lyžiarsky klub • Pozornosť venovať spoločenským organizáciám: ECAV, Jednota dôchodcov, DHZ a mladej generácii • Podporovať: Folklórnu skupinu, Dom Milana Rúfusa, Obecnú knižnicu, ZPOZ (celoslovenská prehliadka v Trnave) 3.3 Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce • Spolupráca s Gminou Nowy Targ - pripomienka osobností Tišner/Rúfus (50.000€/rok)	• *obec* • *Gmina Nowy Targ* • *OZ Pod Poludnicou* • *Športový klub, Lyžiarsky klub Opalisko,* • *Dom Milana Rúfusa, FS Poludnica, Rodičovské združenie pri ZŠ,* • *Poľovnícke združenie Poludnica,* • *Cirkevný zbor ECAV,* • *Katolícky cirkevný zbor,* • *Poľnohospodárske družstvo,* • *Urbár, OZ Luhy*
Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	*380 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami	tis. eur	obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet informačných aktivít v regióne • Počet podujatí s partnerskými organizáciami	• organizácia • podujatie	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.24 Závažná Poruba

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Závažnej Poruby v oblasti životného prostredia	*Zlepšenie údržby tokov a melioračných kanálov pod dedinou – Nižný koniec, Pištovské a potok Brodok sú zanesené. Traktor pre zberný dvor a na zimnú údržbu je starý.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Separácia odpadu v obci je účinná (iba 8% nevyseparovaného odpadu). Vybudovanie salaša a rozvoj agroturistiky prinesú zlepšenie údržby krajiny (lúky, pasienky)*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	**Investor/partner**
4.1 *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Dobudovanie kontajnerovísk a skládky zeleného odpadu: zberný dvor a mechanizmy (2016) *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Vybudovanie požiarnej nádrže pod Opaliskom • Čistenie melioračných kanálov a potoka Brodok *4.3* *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Modernizácia kotolní na pevné palivo, rekonštrukcia vykurovacieho systému DSS (2016-2018) • Zateplenie MŠ a obecného úradu (2016) *Starostlivosť o zeleň v intravilánoch obcí* • Revitalizácia zelene v obci a na cintoríne (2016-2018) *Údržba krajiny* • Vykášanie, pasenie (salaš), pestovanie tradičných plodín	• *obec* • *obec v spolupráci s urbárom a PD*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	*x tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o krajinu	• tis. eur	• obec	0

Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet nových kompostérov/kompostovísk • Počet obcí s funkčným systémom separovania odpadu a kompostovísk • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o krajinu	• projekt • funkčný systém separovania • aktivita	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.25 Žiar

Minulosť a súčasnosť Žiaru

Obec Žiar vznikla na klčoviskách chotáru koncom 13. a začiatkom 14. storočia. Prvá doložená zmienka pochádza z roku 1349. V 15. a 16. storočí bol Žiar administratívne spojený so Smrečanmi. Obec sa osamostatnila až okolo roku 1760. Podľa všeobecnej mienky tunajších občanov vznik obce Žiar sa datuje od zničenia niekdajších obcí Svätý Duch a Svätý Štefan, ktoré sa rozprestierali v 17. a 18. storočí v časti dnešného chotára obce Žiar.

V starých dobách vraj ľudia spaľovali zomrelých na mieste dnešnej obce Žiar. Ohne svietili - žiarili, preto toto miesto nazvané bolo ľuďmi Žiare.

Dávni obyvatelia Žiaru sa zaoberali výlučne chovom oviec, poľnohospodárstvom a od 18. storočia sa spomína i tradičné pálenie dreveného uhlia - uhliarstvo. Objavujú sa i zmienky o ťažbe zlata a striebra. Tradičným zamestnaním miestneho obyvateľstva na prelome 19. a 20. storočia bol chov oviec, poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo. Po druhej svetovej vojne k poľnohospodárskej výrobe pribudli možnosti zamestnania v priemyselných podnikoch a firmách v Liptovskom Mikuláši, Liptovskom Hrádku a Ružomberku.

K tradičným ľudovým zamestnaniam Žiarčanov patrila tzv. lapačka vlkov. Obyvatelia Žiaru tak chránili svoju dedinu ako aj ostatné susediace obce, pričom boli známi ojedinelou technikou - lapaním vlkov do špeciálnych sietí. Z tejto činnosti, a to už od druhej polovice 16. storočia, plynuli do obecnej pokladnice nemalé finančné prostriedky, ktoré použili nielen na opravu sietí a vyplácanie honcov, ale práve z týchto peňazí si obec mohla postaviť murovanú zvonicu a neskôr zakúpiť tri zvony. Okrem toho každoročne po skončení zimy usporadúvali „vlčiarsku zábavu", na ktorej sa pilo „vlčnô". Žiaranov nazývajú preto „vlčiari".

Počet obyvateľov sa stáročiami menil. V roku 1715 obec mala 11 daňovníkov, v súčasnosti má obec 183 domov a 426 obyvateľov s trvalým pobytom. V obci vždy žilo viac evanjelických rodín. Zastúpenie má však i vierovyznanie rímskokatolícke, ojedinele i občania bez vyznania.

V dávnejšej minulosti obyvatelia Žiaru nosili tradičný ľudový odev, ktorý si - vrátane väčšiny materiálov - zhotovovali sami (ľanové, konopné plátno, koža, kožušiny, vlna, súkno). Z mužských odevných súčastí treba spomenúť typické liptovské košele s vyšívaným stojatým golierom, ženský odev sa prispôsoboval mestským materiálom. V 19. storočí žiarske ženy paličkovali čipky, ktoré boli súčasťou výzdoby ich odevu. V 20. storočí sa zachovalo len tkanie plátna a handričkových kobercov.

Z folklóru za zmienku stoja tradičné ľudové tance: cindruška, do kolesa, do kruhu, do skoku, japáončardáš, kvákanec, mazulka, slovenská beseda, strašiak, šatkovec, valaské odzemky, zajačí, žabací, židovský, medveďu, vykrúcanie mladej, pri parte a iné.

Spolková činnosť v obci Žiar je neodmysliteľne spojená s rovnakými aktivitami v blízkych Smrečanoch. Spolok striezlivosti vznikol 1. mája 1845. Hlavnými aktivistami a propagátormi užitočnej myšlienky podnecovania obyvateľstva Smrečian a Žiaru k striedmosti boli farári M. M. Hodža a jeho brat Ondrej. Po roku 1863 sa pre Smrečany a Žiar datuje Dobrovoľný hasičský spolok, no v roku 1888 si Žiarania už vytvorili vlastný hasičský zbor. Jeho pokračovateľom je Dobrovoľný hasičský zbor. Do Gazdovského a úverového spolku sa združili obyvatelia Smrečian, Žiaru, Trsteného a Jalovca. Viac ako sto členov pomáhalo roľníckej pospolitosti v boji proti drahote a najmä proti rozmáhajúcemu sa úžerníctvu. V roku 1910 v Žiari vznikol čitateľský spolok. Mal veľký význam pre potrebu šírenia vzdelanosti a kultúrnosti, či všeobecného rozhľadu vtedajšieho obyvateľstva. Stal sa základom pre budúcu dedinskú knižnicu s 80 knihami, darom Československej jednoty. V čase vzniku prvej ČSR pracoval pod názvom Vzdelávací spolok. Keď v roku 1920 zanikol, nahradila ho novovzniknutá Roľnícka beseda, ktorá mala na začiatku svojej činnosti 64 členov. V 20. rokoch vznikol aj Abstinentský spolok, ktorý si kládol za cieľ brániť rozmáhajúcemu sa alkoholizmu. Zanikol v roku 1934.

V minulosti žiarske deti navštevovali školu v Smrečanoch. Tu sa učili čítať, písať i počítať, iných predmetov okrem náboženstva nebolo. Dokladovaný je rok 1777, kedy do ľudovej školy v Smrečanoch chodilo dvadsať detí zo Žiaru. Materiálna starostlivosť o učiteľa bola záležitosťou obcí Smrečany a Žiar. Myšlienku postaviť a zriadiť školu v Žiari začal presadzovať evanjelický farár v Smrečanoch Pavol Čobrda. Výstavba žiarskej jednotriedky začala v roku 1908. Škola bola zrušená v roku 1975.

4.5.25 Žiar

Žiarska dolina patrí k najvyhľadávanejším dolinám južnej strany Západných Tatier. Celá oblasť je súčasťou Tatranského národného parku. V lete je obec vhodným východiskom na podnikanie vysokohorských túr a pešiu turistiku v oblasti Žiarskej, Veľkej a Bobroveckej doliny, na vrcholy Roháčov, Baníkova a Baranca. V zime ponúka skialpinistické túry, možnosť bežeckého a zjazdového lyžovania v blízkom lyžiarskom stredisku Žiar-Dolinky. Salaš Žiar ponúka nielen široký sortiment liptovských špecialít, predaj syrov a syrových výrobkov, ale aj možnosť ubytovania, aktívneho odpočinku a športového vyžitia. V ústí Žiarskej doliny je viacero rekreačných zariadení (Třinec, Kožiar, Spojár). V zime sú bežecké trate udržiavané od Spojára až po sídlisko Podbreziny v Liptovskom Mikuláši.
Žiarska dolina je strediskom vyhľadávaných turistických a cyklistických chodníkov s možnosťou návštevy Žiarskej chaty. Dobudovanie asfaltovej cesty do Žiarskej doliny v rokoch 1966 - 1974 znamenalo i zvýšenú návštevnosť Žiarskej doliny. Najväčší nárast turistov, lyžiarov a skialpinistov bol v rokoch 1997 - 1999. V Západných Tatrách je 184 km značkovaných turistických chodníkov. Z toho priamo v Žiarskej doline 43 km. O bezpečnosť návštevníkov na nich sa starajú členovia Horskej služby. Členskú základňu Horskej služby v Západných Tatrách - juh tvorí 47 dobrovoľných členov, 3 pracovníci z povolania, 6 čakateľov, 9 seniorov a 2 čestní členovia. Vzhľadom na rastúci počet obetí horských nešťastí v priebehu posledných dvoch desaťročí na južnej strane Západných Tatier pristúpili pracovníci Horskej služby na myšlienku vytvoriť pietne miesto pod Krásnym v Žiarskej doline. Na založenie Symbolického cintorína bola vyhlásená peňažná zbierka. Projekt pietneho miesta vypracoval Ing. architekt Milan Marenčák, zrealizovali ho dobrovoľní členovia Horskej služby pod vedením náčelníka oblasti Jána Dzurošku. Drevo na konštrukciu zvonice s krížom darovalo Poľnohospodárske Družstvo Smrečany a Pozemkové spoločenstvo vlastníkov lesa a obce Pribylina. Nový liatinový zvon bol zakúpený z prostriedkov Nadácie Symbolického cintorína. Slávnostné otvorenie pietneho miesta spojené s vysvätením kríža sa konalo 19. októbra 1995, vysvätenie zvonu o rok neskoršie. Vedľa žulového balvana s mottom „Mŕtvym na pamiatku, živým na výstrahu“ je upevnený zoznam všetkých doteraz známych obetí Západných Tatier (79 v apríli 2015).
V obci aktívne pôsobia Dobrovoľní hasiči, Ochotnícke divadlo, Hudobná skupina Buk, Červený kríž, Skialpinistický klub, TJ Družba Smrečany – Žiar. Pravidelne sa organizujú Fašiangy, MDD, Mikuláš, Kladenie vencov, Deň úcty k starším, Karneval, Uvítanie detí do života, Deň matiek a otcov.
Po prvej svetovej vojne mládež vracajúca sa z robôt v Pešti a Viedni priniesla do dediny novú hru – futbal. Ako loptu používali mechúr z ošípaných, neskôr kopali do lopty handrovej a nakoniec sa objavili i prvé kožené lopty. V predvojnových rokoch 1936 - 1938 bola založená telocvičná jednota Sokola, až v roku 1960 vznikla spoločná telovýchovná jednota Družba Smrečany – Žiar. Futbalový klub pôsobí pod jej krídlami podnes (družstvá žiakov, dorastu, dospelých a bývalých hráčov „Old Boys“). Rok 2004 bol pre klub najúspešnejší v jeho histórii. Družstvám žiakov, dorastu aj dospelým sa podarilo súčasne postúpiť do najvyšších okresných súťaží. Žiarska chata patrí TJ a jej prevádzkou financujú oddiely.
Skialpinistický klub má 28 členov – pretekárov, ktorí sa zúčastňujú hlavne pretekov na medzinárodnej úrovni a pretekov na úrovni celoslovenskej.
Od roku 2011 obec kvartálne vydáva Žiarske noviny. Medzi priority obce patrí zámer vybudovať námestie pred obecným úradom s autobusovou zastávkou a čakárňou a rekonštrukcia kultúrneho domu a budovy školy. Budova zvonice, v ktorej sú tri zvony a budova škôlky a školy, patrí ECEAV. Stará sa o ňu združenie Zvonica.
V obci je Pozemkové spoločenstvo Žiar, poľovnícke združenie Baníkov, PD Smrečany tu má prevádzku. Školy z Okoličného a z Podbrezín chodia zbierať odpadky a obec im prispieva finančne. Dobrá spolupráca je s TJ a urbárom. V obci sú hrdí na spoluprácu s občanmi, starosta si cení ich seriózny prístup.
Firma EKO DP Invest, s. r. o. má v pláne vybudovať 16 jamkové golfové ihrisko a ubytovanie pre 300 ľudí. V obci sídli firma Filip – kuchynské štúdio.

Žiar v roku 2022

Obec je čistejšia, žije tu viac ľudí. Fungujúce gazdovstvá navštevujú turisti. Deti športujú v novej telocvični. Dobrovoľní hasiči trénujú v obci na námestí, v srdci obce. Za humnom je postavené ihrisko.

4.5.25 Žiar

Stratégia pre dosiahnutie vízie obce

Občania obce a jej predstavitelia sú pripravení naplniť víziu budúcnosti

- **sústavnou prácou samosprávy na zlepšovaní kvality života obyvateľov mesta v oblasti služieb a infraštruktúry,**
- vytváraním podmienok pre vznik a udržanie pracovných príležitostí,
- kladením dôrazu na aktívnu občiansku spoločnosť a spoluprácu,
- ako aj šetrným využívaním prírodných zdrojov a aktívnou ochranou hodnôt územia.

Za prioritu je považovaná oblasť služieb a infraštruktúry.

Členovia pracovnej skupiny Žiar

- Peter Moravčík, starosta obce,
- Tomáš Dzuroška,
- Alena Jánošíková.

Návrh SPRO bol prerokovaný v obecnom zastupiteľstve 24. 11. 2015 (Uznesenie č. 49/9/2015) a zverejnený na pripomienkovanie na úradnej tabuli obce v dňoch 25. 11. 2015 – 10. 12. 2015.

4.5.25 Žiar

Silné a slabé stránky Žiaru

Silné stránky	Slabé stránky
• existencia dobrovoľného hasičského zboru • fungujúce Združenie Žiarska dolina • fungujúce TJ Družba Smrečany - Žiar • spolupráca TJ a obce • v združeniach je previazanosť, mladí preberajú štafetu • aktívne ochotnícke divadlo • Jednota dôchodcov sa stará o zeleň v obci • pracovitosť a remeselná zručnosť občanov • dostatok ľudí ochotných podieľať sa na dianí obce • športovo založení obyvatelia s organizačnými skúsenosťami • poľnohospodárske družstvo, salaš • schválený územný plán • silný potenciál tvorcov a nositeľov tradičnej kultúry, ľudových a pôvodných poľnohospodárskych tradícií • prírodný potenciál a dobrá geografická poloha pre rozvoj cestovného ruchu • zaujímavá história obce • občania sa aktívne zapájajú do spoločenského diania, najmä cez poslancov, web a individuálne hodnotiace schôdze • strava seniorom je zabezpečená rozvozom obedov poľnohospodárskym družstvom • družobné mestá sú Boršice u Blatnice, CZ a Bzince pod Javorinou s nimi spolupracujú DHZ	• chýbajúce centrum obce • nevysporiadané majetkové vzťahy • v areáli Spojára je chátrajúci amfiteáter

4.5.25 Žiar

Špecifický cieľ 1	**Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obci**
Opatrenie 1.1 **Opatrenie 1.2** **Opatrenie 1.3**	**Podporiť rozvoj bývania** **Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru v obci** **Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť**
Kľúčové potreby Žiaru v oblasti základnej vybavenosti a služieb	*Doriešiť nevyjednané majetkovo-právne vzťahy s ECAV, ktoré brzdia rozvoj centra obce*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Sociálne služby v obci fungujú na základe dohody s partnermi (PD Smrečany, charita)*

Aktivity pre opatrenia 1.1 – 1.3	***Investor/partner***
1.1 *Príprava územia pre IBV a výstavbu BD* • Dodatok k ÚP č. 2, 50-60 RD • Infraštruktúra k novému stavebnému obvodu (2015-2016, 250.000€) *1.2* *Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry* • Oprava miestnych komunikácií a chodníkov, vyasfaltovanie bočných ciest (2019-2020) • Rekonštrukcia a výstavba autobusových zastávok v jednotnom štýle • Príjazdová cesta na cintorín, parkovisko, prístrešok na kontajnery • Námestie: malý park so stromkami a kvetmi, asfaltová plocha, lavičky, autobusové zastávky, čakárne, informačná mapa obce, odpadkové koše (2015-2018) *Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí* • Dobudovanie kanalizácie v obci (2016-2018, 350.000€) *1.3* *Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ* • Obnova vozového parku DHZ – požiarne auto IVEKO (2015) • Rekonštrukcia obecného rozhlasu (2015, 2.500€) • Rekonštrukcia a dobudovanie osvetlenia (2016-2018) • Kamerový systém v novom stavebnom obvode (2018-2022, 100.000€) • Požiarna zbrojnica (2015) *Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti* • Výmena okien na kultúrnom dome (2015-2016, 13.000€) • Ošetriť nevyriešené majetkovo-právne vzťahy medzi ECAV a obcou k MŠ a zvonici • Sociálne služby v obci – rozvoz stravy seniorom, opatrovateľská služba • Modernizácia obecnej knižnice (2016, 3.000€) • Úprava starého cintorína – živý plot, parková úprava, lavičky (2016-2020, 10.000€) • Prekrytie kontajnerov pri funkčnom cintoríne, oplotenie • Multifunkčné ihrisko za obecným humnom s asfaltovou plochou, aj na korčuľovanie • Detské ihrisko	• *Obec* • *Súkromní investori* • *Občania* • *ECAV Smrečany* • *EKO DP Invest* • *PD Smrečany* • *Združenie Zvonica* • *Charita* • *SAD*

Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje obce, dotácia na základe Uznesenia Vlády SR, európske fondy, štátny rozpočet*
Indikatívna finančná intervencia	*729 tis. eur*

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 1

Úroveň ukazovateľa	***Ukazovateľ***	***Merná jednotka***	***Zdroj overenia***	***Počiatočné hodnoty***

Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prípravu nových stavebných obvodov (lokalít) • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na výstavbu a rekonštrukciu dopravnej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie a rekonštrukciu vodovodu, kanalizácie a rozvodných sieti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na sociálnu a občiansku vybavenosť/ sociálnu a zdravotnú starostlivosť • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na projekty IKT a vybavenie DHZ	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet nových pripravených stavebných lokalít na bývanie • Celková dĺžka/plocha novovybudovanej a zrekonštruovanej motorovej dopravnej infraštruktúry • Celková dĺžka novovybudovanej a zrekonštruovanej nemotorovej dopravnej infraštruktúry (chodníky a cyklodopravné trasy) • Celková dĺžka novovybudovaného a zrekonštruovaného vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí/počet zrekonštruovaných zariadení • Počet zrealizovaných projektov sociálnej a občianskej vybavenosti/ sociálnej a zdravotnej starostlivosti • Počet zrealizovaných projektov IKT a vybavenia DHZ	• lokalita • m/m2 • lokalita • projekt	• obec • partneri	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

Špecifický cieľ 2	**Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie**
Opatrenie 2.1 **Opatrenie 2.2**	**Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obci** **Posilniť marketing obce a regiónu**
Kľúčové potreby Žiaru v oblasti práce a podnikania	*Zmodernizovať športové zariadenia a rozšíriť podnikateľské príležitosti adekvátne prírodnému a ľudskému potenciálu v území.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Pokračujúca dobrá spolupráca medzi obcou a podnikateľským sektorom ako aj susednými obcami a mestom L. Mikuláš. Členstvo v MAS Horný Liptov a využitie príležitostí v podobe štátnych a európskych fondov.*

Aktivity pre opatrenia 2.1 – 2.2	***Investor/partner***
2.1 *Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obci* • Oprava cesty na Žiarsku chatu • Výstavba lyžiarne a sauny na Žiarskej chate • Vybudovanie cyklochodníka a zimnej bežeckej stopy popri ceste na Žiarsku chatu, značenie, informačné tabule, zimná údržba – zakúpenie snežného skútra pre bežeckú stopu • Zriadenie požičovne bicyklov • Telocvičňa v exteriéri – posilňovanie vlastnou váhou (2015-2016, 6.000€) • Oprava cesty/asfaltový povrch do Ski centra Žiar-Dolinky a rekonštrukcia odstavnej plochy pri Ski centre • Modernizácia turniketov-skipasového systému v Ski centre • Modernizácia zasnežovacieho systému a vlekov, zvýšenie prepravnej kapacity Ski centra • Vybudovanie a vybavenie lyžiarskej škôlky v Ski centre, snežný približovací pás • Vybavenie Skiservisu • Vybudovanie garáže pre ratrak, zakúpenie nového ratraku • Rekonštrukcia vlekárskej chatky, pokladne a ubytovacej časti pre pracovníkov Ski centra • Výstavba vyhliadkovej veže na koncovej stanici vleku v Ski centre • Dokončenie športového areálu, ubytovňa, športová hala • Výstavba telocvične so sociálnym zariadením pri novom futbalovom ihrisku v obci Smrečany *Podpora nových podnikateľských aktivít* • Vybudovanie golfového ihriska v ústí Žiarskej doliny, hotel/300 lôžok, 24 chatiek, privedenie inžinierskych sietí • Rozšírenie prevádzky stolárskej dielne *Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve* • Oprava lesovne: pracovisko pre zamestnancov urbáru, kancelárie, garáž, ubytovanie (2017) • Nová stajňa pre 200ks hovädzieho dobytka (2016, 2 mil. eur) *2.2* *Podpora prezentačných a propagačných aktivít obce* • Propagačné materiály o Žiarskej doline a Ski centre Žiar-Dolinky • Modernizácia webstránky TJ Družba Smrečany-Žiar • Informačné tabule, pútače o Žiarskej doline a Ski centre Žiar-Dolinky *Budovanie informačno-náučných turistických trás* • Budovanie a obnova náučných a turistických chodníkov, cyklochodníkov, odpočívadiel, mostíkov, turistického značenia, mapových panelov, informačných tabúľ, odpadkových košov: ústie Žiarskej doliny – Žiarska chata (2015-2022) • Informačné tabule v obci (história, fotodokumentácia) • Náučný chodník Žiarska dolina	• *TJ Družba Smrečany-Žiar* • *Obec/Komisia cestovného ruchu* • *EKO DP Invest* • *ubytovatelia* • *Súkromný sektor* • *Urbár PS Žiar* • *Sponzori (Nadácia SPP)* • *SHR* • *PD Smrečany* • *Stolárska dielňa Filip* • *MAS Horný Liptov*
Predpokladané finančné zdroje	*vlastné zdroje investorov a obce, európske fondy*

Indikatívna finančná intervencia	2.006 tis. eur

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 2

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu nových podnikateľských aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve • Celková výška verejných výdavkov na projekty vytvárajúce pracovné miesta • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na prezentáciu a propagáciu podnikateľských a samosprávnych aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie a udržanie informačno-náučných trás	• tis. eur	• konečný prijímateľ • obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet novovytvorených pracovných miest • Posilnenie ekonomickej stability podnikov • Počet nových podnikov a prevádzok • Počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a lesníctve • Počet nových/zrekonštruovaných zariadení CR a cyklistických trás • Kapacita reštauračných a ubytovacích zariadení • Počet prezentačných a propagačných podnikateľských a obecných aktivít	• pracovné miesto • tis. eur • prevádzka • subjekt	• konečný prijímateľ • obec • živnostenský úrad • databázy operačných programov • Register s. r. o.	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

Špecifický cieľ 3	**Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti**
Opatrenie 3.1 **Opatrenie 3.2** **Opatrenie 3.3** **Opatrenie 3.4**	**Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obci a podporovať aktivity pre využitie voľného času** **Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región** **Podporiť spoluprácu na všetkých úrovniach v obci aj mimo nej** **Zlepšiť medziľudské vzťahy**
Kľúčové potreby Žiaru v oblasti občianskej spoločnosti	*Vytiahnuť ľudí od televízorov a počítačov, vytvoriť spoločensky priaznivú atmosféru, otvoriť verejné priestranstvá pre ľudí, aby sa stretávali, neuzatvárali do rodín, aby bolo v obci živo, námestie – srdce obce, komunikačný priestor plný ľudí. Deti na ihriskách, v zime korčuľovanie, športovo zanietení obyvatelia, hasičské súťaže.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*Spolupráca a vzájomná všestranná pomoc medzi občanmi, odovzdávanie štafety starších mladým, dobrá práca spolkov, vzájomná previazanosť a energia. Aktívni poslanci obecného zastupiteľstva. Občania sa zapájajú do spoločenského diania najmä cez poslancov, web a individuálne hodnotiace schôdze. Dobre zdokumentovaná história obce, archívne materiály, fotografie, systematické vedenie kroniky. Ochotnícke divadlo má až 14 predstavení ročne.*

Aktivity pre opatrenia 3.1 – 3.4	***Investor/partner***
3.1 *Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach* • Obecné noviny (1.000€/rok) • Web obce, výveska *Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí* • Memoriál Vlada Kováča (hasiči) • Pietna spomienka na symbolickom cintoríne • Divadelné predstavenia • Zábavy pri Spojári, záhradkárska zábava • Podpora poriadania lyžiarskych pretekov – Slovenský pohár Masters a Pohár Liptova • Mikrobus na dopravu športovcov na podujatia (preteky, tréningy) • Športové náčinie pre tréningovú činnosť lyžiarov, futbalistov, stolný tenis • Kosačka na údržbu futbalového ihriska a športových plôch *3.2* *Podpora rozvoja tradícií* • Tematické podujatia a tvorivé dielne v knižnici - novovybudovaná polyfunkčná budova v centre (2019-2022) *Regionálna výchova a vzdelávanie* • Publikácia o obci Žiar • Pamätná izba • 650. výročie založenia obce *3.3* *Vytváranie podmienok pre rozvoj regionálnej a nadregionálnej spolupráce* • Spolupráca so susediacimi obcami pri organizovaní podujatí a riešení spoločných problémov (Smrečany, Veterná Poruba, Okoličné, Konská) • Spolupráca s partnerskými mestami a zahraničnými klubmi (HS, turisti, kultúrne zoskupenia)	• *Obec/vytvorené partnerstvá* • *TJ Družba Smrečany-Žiar (lyžiarsky, futbalový, skialpinistický, turistický a stolnotenisový oddiel)* • *Združenie Žiarska dolina* • *DHZ* • *OOCR Liptov* • *Ochotnícke divadlo* • *Hudobná skupina BUK* • *Partnerské mestá Bzince pod Javorinou a Boršice u Blatnice* • *PZ Baníkov* • *Klub českých turistov* • *Horská služba: slovenská aj poľská* • *OZ Baranec* • *OZ Zvonica* • *Jednota dôchodcov* • *Červený kríž*

Predpokladané finančné zdroje	*obec, európske fondy, Komunitná nadácia Liptov, sponzori*
Indikatívna finančná intervencia	***7 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 3

4.5.25 Žiar

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu informovanosti • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí v obci • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu spoločenských organizácií a ich aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vydanie monografií/zrekonštruovanie pamätných izieb a miestnych múzeí • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na podporu podujatí zameraných na uchovanie a rozvoj tradícií • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na vytvorenie nových partnerstiev nadregionálnej úrovne • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie podujatí s partnerskými organizáciami	tis. eur	obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet podporených spoločenských organizácií • Počet kultúrnych, športových a spoločenských podujatí • Počet zorganizovaných diskusných a osvetových podujatí • Počet podujatí zameraných na uchovanie a rozvoj tradícií • Počet podujatí organizovaných miestnymi knižnicami • Počet podujatí s partnerskými organizáciami	• organizácia • podujatie • expozícia • publikácia	obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

4.5.25 Žiar

Špecifický cieľ 4	**Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov**
Opatrenie 4.1 **Opatrenie 4.2** **Opatrenie 4.3**	**Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok** **Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí** **Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby**
Kľúčové potreby Žiaru v oblasti životného prostredia	*Zvýšenie účinnosti separácie TKO, prevencia pred povodňami a požiarmi. Zlepšiť energetickú bilanciu obecných a cirkevných budov. Je potrebná dohoda s cirkvou pre ďalšie využívanie budov v centre obce.*
Predpoklady pre úspešnú implementáciu opatrení	*DHZ robí pravidelné preventívne prehliadky v rodinných domoch a zariadeniach CR.*

Aktivity pre opatrenia 4.1 – 4.3	***Investor/partner***
4.1 *Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov* • Zvýšenie účinnosti separácie odpadu osvetou cez obecné noviny, letáky, verejné hovory (20-30%/2015) *Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk* • Zber nebezpečného odpadu cez partnerskú firmu z Námestova *Likvidácia čiernych skládok* • Priebežná likvidácia čiernych skládok, zlepšenie komunikácie s environmentálnymi organizáciami *4.2* *Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží* • Regulácia tokov Smrečianka a Vrbička • Čistenie odvodňovacích kanálov *Protipožiarne opatrenia* • Zlepšenie prevencie požiarov pri pálení haluziny v lesoch *4.3* *Zníženie energetickej náročnosti budov* • Energetická úspora viacúčelového súboru budov v centre obce (škola, DSS, denný stacionár), výmena krovu, okien, zateplenie, výmena vykurovacích technológií, rekonštrukcia zvonice na modlitebňu (2016-2022, 800.000€) *Starostlivosť o vodné toky* • Čistenie tokov Smrečianka a Vrbička *Zlepšovanie kvality životného prostredia v obciach* • Koše na exkrementy pre psíčkarov *Starostlivosť o zeleň v intravilánoch obcí* • Výsadba prírodného oplotenia funkčného cintorína • Parkové úpravy starého cintorína, staroslivosť o alej • Starostlivosť o zeleň v obci *Výchova k udržateľnému využívaniu miestnych zdrojov a starostlivosti o krajinu* • Čistenie turistických chodníkov od odpadkov (v rámci brannej výchovy)	• *Obec* • *Chaty Baranec, Plesnivec* • *VPS Liptovský Mikuláš* • *OZ Vlk L. Mikuláš* • *Povodie Váhu* • *Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny* • *DHZ* • *Hasičský záchranný zbor LM* • *Turistický oddiel TJ* • *ZŠ Okoličné* • *Jednota dôchodcov* • *ECAV Smrečany*

Predpokladané finančné zdroje	*štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje, rozpočet obce*
Indikatívna finančná intervencia	***800 tis. eur***

Monitoring a hodnotenie špecifického cieľa 4

4.5.25 Žiar

Úroveň ukazovateľa	*Ukazovateľ*	*Merná jednotka*	*Zdroj overenia*	*Počiatočné hodnoty*
Výstupy *(na úrovni aktivít)*	• Celková výška verejných výdavkov vynaložených na organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie systému separovania odpadov a likvidáciu čiernych skládok • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protizáplavové opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na protipožiarne opatrenia • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zníženie energetickej náročnosti budov • Celková výška verejných výdavkov vynaložená na starostlivosť o vodné toky • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na budovanie zelenej infraštruktúry • Celková výška verejných výdavkov vynaložených na zlepšenie životného prostredia v obci	• tis. eur	• obec	0
Výsledky *(na úrovni špecifického cieľa)*	• Počet osvetových a vzdelávacích aktivít zameraných na separáciu odpadu a prevenciu pred tvorbou čiernych skládok • Počet nových kompostérov/kompostovísk v regióne • Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o krajinu • Počet zrealizovaných projektov zameraných na zlepšenie kvality životného prostredia • Počet zlikvidovaných čiernych skládok • Počet zrealizovaných projektov zameraných na protizáplavové a protipožiarne opatrenia • Počet aktivít zameraných na starostlivosť o vodné toky • Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe obce	• projekt • skládka • aktivita • %	• obec	0
Dopady *(na úrovni strategického cieľa)*	Spokojnosť obyvateľov regiónu s kvalitou života	• %	• vlastné zisťovanie • expertné skupiny obcí	• prieskum 2016 • expertíza 2016

5. Realizačná časť

5.1 Organizačné a komunikačné aspekty

Realizáciu SPRO po organizačnej stránke zabezpečuje na základe poverenia mesta a obcí Horného Liptova Miestna akčná skupina Horný Liptov, ktorá má na to vytvorené potrebné administratívne a personálne zázemie. Všetky dotknuté obce sú členmi MAS Horný Liptov, ktorá sa ako občianske združenie riadi Stanovami MAS Horný Liptov, organizačným poriadkom a ďalšími vnútornými dokumentmi. Má zvolené výkonné (rada, predseda, manažérka) a kontrolné orgány (revízna komisia). Najvyšším orgánom je členská schôdza. Všetci sa riadia schváleným plánom práce a rozpočtom. Komunikácia je zabezpečená prostredníctvom kancelárie MAS mailami, telefonicky, webovou stránkou, pravidelnými alebo ad hoc stretnutiami orgánov, komisií, pracovných skupín, ale aj neformálnymi akciami komunitného charakteru. Zo všetkých pracovných stretnutí sú vyhotovované záznamy, ktoré majú členovia k dispozícii v neverejnej časti web stránky. Každoročná výročná správa obsahuje vyhodnotenie činnosti a potrebné finančné a organizačné informácie. Je k dispozícii vo verejnej časti web stránky MAS Horný Liptov.

Za realizáciu programu rozvoja jednotlivých obcí sú zodpovedné príslušné obce v súlade s naplánovanými a schválenými aktivitami, ktoré sú uvedené vo formulároch opatrení špecifických cieľov pre obce (kapitola 4.5). Spoločné aktivity sú na regionálnej úrovni koordinované MAS Horný Liptov, ale aj ďalšími organizáciami pôsobiacimi na regionálnej úrovni (napríklad Komunitná nadácia Liptov). Tieto aktivity sú obsiahnuté vo formulároch opatrení špecifických cieľov pre Horný Liptov (kapitola 4.4). Plnenie SPRO je pre každý rok vyhodnocované centrálne kanceláriou MAS podľa údajov poskytnutých obcami. Následne budú údaje spracované do hodnotiacich formulárov podľa požiadaviek Žilinského samosprávneho kraja a zaslané Úradu ŽSK v termíne do 31. mája príslušného roka, ktorý nasleduje po hodnotenom období.

Informovanie o plnení programu rozvoja na úrovni obcí zabezpečujú príslušné obce obvyklými komunikačnými prostriedkami (obecné tabule, weby, rozhlas, tlačené periodiká, informačné listy do každej domácnosti, verejné hovory a podobne). Dôležitú komunikačnú úlohu zohrávajú aj poslanci a komisie miestnych zastupiteľstiev, ako aj pracovné skupiny pre SPRO, ktoré sú zriadené na úrovni jednotlivých obcí a majú svoje zastúpenie v regionálnej, tzv. veľkej pracovnej skupine. Každé hodnotenie SPRO môže priniesť aj zmeny v naplánovaných aktivitách. Pracovné skupiny pripravia návrhy potrebných zmien, ktoré budú prerokované obecnými zastupiteľstvami a až potom zapracované do SPR obcí pre príslušnú obec.

5.2 Systém monitorovania a hodnotenia

Monitorovanie je systematický zber údajov počas celého obdobia plnenia SPRO v súlade so zvoleným súborom monitorovacích ukazovateľov stanovených pre jednotlivé ciele a opatrenia SPRO. Zber údajov sa uskutočňuje v stanovených časových horizontoch podľa charakteru ukazovateľa (výstupy sledujeme v krátkodobom horizonte jedného roka, výsledky v strednodobom horizonte 3 rokov, dopady v dlhodobom horizonte 7. rokov), a to na miestnej aj regionálnej úrovni. Súbor monitorovacích ukazovateľov je pre celé územie rovnaký, jednotlivé obce však sledujú plnenie len tých ukazovateľov, ktoré sú pre ich aktivity relevantné. Ide predovšetkým o ukazovatele výstupu (na úrovni aktivít) a výsledku (na úrovni špecifických cieľov). Ukazovatele dopadu (na úrovni strategického cieľa) sú pre všetky obce rovnaké. Sleduje ich kancelária MAS v spolupráci s pracovnými skupinami a obcami.

Zvolené monitorovacie ukazovatele plnenia programu rozvoja sú uvedené v každom formulári špecifických cieľov obcí aj v regionálnej časti SPRO.

Vzájomné prepojenie regiónu a jeho obcí spoločnou štruktúrou formulárov (programová časť dokumentu) umožňuje systémové monitorovanie a hodnotenie plnenia cieľov na regionálnej úrovni zberom, agregáciou a vyhodnocovaním údajov z jednotlivých obcí.

Zber údajov je časovo harmonizovaný podľa zaužívaných termínov vykazovania činností a financií v samosprávach ~~a~~ pre štátne inštitúcie (povinné správy organizácií, daňové termíny a podobne). Pre účel každoročného zberu údajov je vhodný termín 30. apríl príslušného roka, čo umožní predložiť súhrnnú správu o plnení SPR obcí Horného Liptova Úradu ŽSK v termíne do konca mája za účelom vyhodnotenia príspevku SPRO k napĺňaniu strategických cieľov vyšších programových dokumentov.

Hodnotenie súboru dát na regionálnej úrovni je úlohou MAS. Pre tento účel využíva kancelária MAS viaceré nástroje.
Databáza zámerov obsahuje názov zámeru, obdobie jeho realizácie, realizátora zámeru, plánovaný finančný objem (ukazovateľ výstupu), stav jeho plnenia za príslušný rok a dopad na rozpočet obce. Je triedená podľa štyroch špecifických cieľov, skupín aktivít (strom cieľov), podľa jednotlivých obcí a rokov plnenia. Z databázy zámerov sa generuje akčný plán na príslušné roky, ako aj finančný plán pre jednotlivé špecifické ciele. Databáza umožňuje jednoduchú aktualizáciu akčných plánov a finančného plánu, ako aj pružné hodnotenie plnenia ukazovateľov výstupov.
Monitorovacie hárky pre potreby zberu údajov SPRO (zostavuje MAS a zasiela obciam do konca sledovaného roka). Obec s podporou pracovnej skupiny sleduje okrem vlastných projektov aj počet podporených projektov v poľnohospodárstve , lesníctve ako aj počet podporených projektov v iných odvetviach realizovaných na území obce. Obec tiež zosumarizuje, čo sa v danom roku udialo v rámci špecifického cieľa 3 (Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti).
Metodické návštevy obcí za účasti pracovných skupín, na ktorých si zástupca MAS HL overí správne pochopenie postupu zberu údajov a prijme podnety pre prípadné korekcie zberu dát a hodnotenia plnenia SPRO HL.
Formulár ŽSK pre hodnotenie príspevku SPRO k napĺňaniu cieľov PHSR ŽSK za daný rok obsahuje názov špecifického cieľa a opatrenia SPRO, princíp výberu, názov projektu, rozpočet obce v príslušnom roku, výšku externých zdrojov a väzbu na ciele PHSR ŽSK. Technickým parametrom výberu projektov do tohto hodnotenia (princíp výberu) je splnenie aspoň jednej zo stanovených piatich podmienok:

1. **projekt predstavuje viac ako 10 % bežných výdavkov z rozpočtu obce** (oprava miestnych komunikácií, oprava, údržba a zhodnocovanie majetku),
2. **projekt predstavuje kapitálový výdavok obce financovaný z rozpočtu obce** (vybudovanie kanalizácie z interných zdrojov, zberného dvora z interných zdrojov, postavenie/rozšírenie alebo rekonštrukcia materskej školy z interných zdrojov, rekonštrukcia základnej školy z interných zdrojov),
3. **projekt predstavuje spracovaný ucelený strategický dokument** (projektová dokumentácia, štúdia, koncepcia, stratégia)**,**
4. **projekt je financovaný z externých zdrojov** (projekty financované z fondov EÚ, projekty cezhraničnej spolupráce, Envirofondu a podobne),
5. **projekt je financovaný zo súkromných zdrojov a slúži minimálne 10% obyvateľom obce** (vybudovanie športového areálu, vybudovanie nákupnej zóny, postavenie podnikateľskej zóny, zdravotného strediska a podobne).

Projekty, ktoré nespĺňajú žiaden z uvedených parametrov, sa neuvádzajú. Ak spĺňa projekt viacero parametrov výberu, vyberie sa najvýznamnejší.

Hodnotenie dopadov SPRO HL pracovnými skupinami (plnenie strategického cieľa zameraného na zvýšenie kvality života). Toto hodnotenie vykonáva MAS za účasti expertných pracovných skupín v obciach a vlastným reprezentatívnym prieskumom vo všetkých obciach regiónu podľa dotazníka zisťujúceho spokojnosť obyvateľov a návštevníkov regiónu so zlepšovaním životnej úrovne a kvality prostredia. Prieskum sa uskutoční dvakrát: počiatočné/východiskové zisťovanie stavu kvality života v roku 2016 a cieľové zisťovanie v závere realizácie programu.

5.3 Akčný plán

Realizačnú časť dokumentu predstavuje akčný plán. Projektové zámery sú rozpracované na obdobie dvoch rokov. Každý projekt je opatrený informáciami o rokoch plánovanej realizácie, výške potrebných finančných prostriedkov, investorovi a jeho prípadných projektových partneroch. V akčnom pláne sú zaradené aj aktivity, ktorých plnenie a realizáciu má na starosti iný subjekt ako samospráva. Napĺňanie akčného plánu bude vyhodnocované a aktualizované raz ročne koordinátorom SPRO za účasti obcí, partnerov a pracovných skupín. Priložený akčný plán je spracovaný na roky 2015 – 2016.

Špecifický cieľ 1: Zlepšiť základnú vybavenosť a služby v obciach

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.1 Podporiť rozvoj bývania	Príprava územia pre IBV a výstavbu BD a Výstavba BD	1	Podpora vytvárania 2 zón IBV,... (2015-2016, 4.000€)	Jakubovany	2015	obec	4 000,00
		2	Rozširovanie kanalizačnej siete...(2015-2016, 60-300m, 1.500€ a 45.000€)	Jakubovany	2015	obec	46 500,00
		3	IBV ulica Potok... (2015-2016, 70.000€)	Kráľova Lehota	2015	obec	70 000,00
		4	Aktualizácia UPD... (2015)	Liptovský Ján	2015	obec	
		5	Rozšírenie inžinierskych sietí... (Okružlina: 2015-2016, 400.000€)	Liptovský Ondrej	2015	obec	400 000,00
		6	Elektrifikácia IBV (2015)	Pribylina	2015	obec	
		7	Príprava inž. sietí pre IBV... (trafo a rozvody SSE 120.000€, T-com metalická časť 100.000€)	Smrečany	2015	obec, SSE, T-com	542 000,00
		8	Rekonštrukcia hotela Vavrišan na polyfunkčný BD (23 bytov, 2015)	Vavrišovo	2015	obec	
		9	Inžinierske siete v novom stavebnom obvode – 25 stavebných pozemkov (2015-2016, 500.000€)	Veterná Poruba	2015	obec	500 000,00
		10	Príprava infraštruktúry a inžinierskych sietí pre IBV (2015-2018, 300.000€)	Východná	2015	obec	300 000,00
		11	Infraštruktúra k novému stavebnému obvodu (2015-2016, 250.000€)	Žiar	2015	obec	250 000,00
		39	Dostavba bytového domu s komerčnými bytmi - VIPEX-R s.r.o. (2015)	Liptovský Hrádok	2015	obec	
1.2 Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru	Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry	45	Rekonštrukcia chodníkov v obci - vetva A (2015, 20.000€)	Beňadiková	2015	obec	20 000,00
		46	Rekonštrukcia zastávok (2015, 200€)	Hybe	2015	obec	200,00
		47	Rekonštrukcia ďalších ciest (2015-2016, 30 000€)	Hybe	2015	obec	30 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.2 Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru	Vystavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry	48	Rekonštrukcia mostov v obci (2015-2022, 100 000€)	Hybe	2015	obec	100 000,00
		49	Vybudovanie prístupových ciest ... (2015-2016, 30 000€)	Hybe	2015	obec	30 000,00
		50	Vypracovanie pasportizácie miestnych komunikácií (2015-2016, 2.000€)	Jakubovany	2015	obec	2 000,00
		51	Rekonštrukcia chodníkov a miestnych komunikácií... (2015-2018, 7 mil. eur)	Liptovský Hrádok	2015	obec	7 000 000,00
		52	Oprava Novej ulice, rekonštrukcia II. etapy v dĺžke 1100 m (2015, 220.000€)	Liptovský Ján	2015	obec	220 000,00
		53	Chodník pre chodcov I. – III. etapa (2015-2017, 307 tis.€). Z toho 67.000 € zrealizované v roku 2015	Smrečany	2015	obec	67 000,00
		54	Kamerový systém (2015, 16.000€)	Vavrišovo	2015	obec	16 000,00
		55	Smerové tabule, dopravné značky (2015, 22.000€)	Važec	2015	obec	22 000,00
		56	Doasfaltovanie komunikácií (2015-2016, 100.000€)	Važec	2015	obec	100 000,00
		57	Dopravné značenie v obci (2015-2016, 1.000€)	Veterná Poruba	2015	obec	1 000,00
		58	Rekonštrukcia cesty III/2342 na železničnú stanicu (4km, 2015-2018, 400.000€)	Východná	2015	obec	400 000,00
		59	Rekonštrukcia zastávok SAD (3x) v obci (2015-2016, 5.000€)	Vyšná Boca	2015	obec	5 000,00
		60	Oprava mostov na miestnych komunikáciách (2015-2018, 180.000€)	Závažná Poruba	2015	obec	180 000,00
		61	Námestie... informačná mapa obce, odpadkové koše (2015-2018)	Žiar	2015	obec	
	Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí	121	Rekonštrukcia vodovodnej siete (2015-2016, 24.000€)	Jakubovany	2015	obec	24 000,00
		122	Rekonštrukcia plynových potrubí (2015, 2/3obce)	Jakubovany	2015	obec	
		123	Rekonštrukcia, modernizácia a rozšírenie verejného osvetlenia (2015, 85.000€)	Jakubovany	2015	obec	85 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.2 Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru	Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí	124	Výstavba verejnej kanalizácie (2015-2022, 4km: 800.000€)	Konská	2015	obec	800 000,00
		125	Rekonštrukcia elektrických rozvodov OcÚ a KD (2015-2016, 10.000€)	Kráľova Lehota	2015	obec, LVS	10 000,00
		126	Dostavba splaškovej kanalizácie (2015-2016, 70.000€)	Kráľova Lehota	2015	obec, LVS	70 000,00
		127	Rozšírenie a modernizácia ČOV (2015, 81.000€, 2016, 150.000€)	Liptovská Kokava	2015	obec	81 000,00
		128	Rekonštrukcia havarijného stavu rozvodu plynu a plynových prípojok v obci (2015, 250.000€)	Liptovská Kokava	2015	obec	250 000,00
		129	Verejné osvetlenie – rekonštrukcia a modernizácia (2015, 580.000€)	Važec	2015	obec	580 000,00
		130	Rozšírenie a rekonštrukcia elektrických rozvodov VN, výmena trafostaníc (2016)	Vyšná Boca	2015	obec	
		131	Vybudovanie odvádzania dažďových vôd z miestnych komunikácií (2015-2022, 70.000€)	Vyšná Boca	2015	obec	70 000,00
		132	Rekonštrukcia verejného osvetlenia a miestnych komunikácií (2015, 100.000€)	Závažná Poruba	2015	obec	100 000,00
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ	167	Doplnenie vybavenia Hasičskej zbrojnice (2015-2018 v prenajatých priestoroch, 50.000€)	Beňadiková	2015	obec	50 000,00
		168	Prestavba požiarnej striekačky na športovú (2015, 5.000€)	Kráľova Lehota	2015	obec, DHZ	5 000,00
		169	Výmena zastaranej techniky OHZ a DHZ (2015, repasovaná Tatra)	Liptovská Kokava	2015	obec	
		170	Pripojenie školy na rýchlostný internet cez optický kábel (SOŠ lesnícka, 2015-2020, 6.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	6 000,00
		171	Vybavenie DHZ (2015, 10.000€)	Liptovský Ondrej	2015	obec	10 000,00
		172	Zavedenie kamerového systému v obci (2015, 15.000€)	Liptovský Peter	2015	obec	15 000,00
		173	Realizácia kamerového systému (2015, 30.000€)	Podtureň	2015	obec	30 000,00
		174	Vybavenie DHZ vozíkom s požiarnou výbavou (2015)	Smrečany	2015	obec	

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ	175	Rekonštrukcia požiarnej techniky (2015 - 2016, 30.000€)	Važec	2015	obec	30 000,00
		176	Rekonštrukcia hasičskej zbrojnice (2015, 8.000€)	Veterná Poruba	2015	obec	8 000,00
		177	Obnova a doplnenie kamerového systému (2015-2018, 50.000€)	Východná	2015	obec	50 000,00
		178	Obnova vozového parku DHZ – požiarne auto IVEKO (2015)	Žiar	2015	obec	
		179	Rekonštrukcia obecného rozhlasu (2015, 2.500€)	Žiar	2015	obec	2 500,00
		180	Požiarna zbrojnica (2015)	Žiar	2015	obec	
	Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti	212	Výmena strešnej krytiny a oprava krovu kultúrneho domu (október 2015,13.500€)	Beňadiková	2015	obec	13 500,00
		213	Oprava zavlhčenej vonkajšej fasády... (2015-2016, 6.500€)	Beňadiková	2015	obec	6 500,00
		214	Detské ihrisko (2015-2016, 2.000€)	Konská	2015	obec	2 000,00
		215	Zhotovenie elektrického kúrenia v evanjelickom kostole (2015, 7.650€)	Kráľova Lehota	2015	CZ ECAV Kráľova Lehota	7 650,00
		216	Rekonštrukcia krytiny na Dome smútku (2015, 11.000€)	Liptovská Kokava	2015	obec	11 000,00
		217	Rekonštrukcia obecného úradu (elektroinštalácia 2015, 4.300€)	Liptovská Kokava	2015	obec	4 300,00
		218	Modernizácia a rozšírenie kapacity MŠ na ulici Hradnej ... (2015-2022, 320.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	320 000,00
		219	Nákup dopravných prostriedkov pre prepravu študentov SOŠL (2015-2020, 279.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	279 000,00
		220	Modernizácia materiálno-technického zabezpečenia ... (2015-2020, 34.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	34 000,00
		221	Rekonštrukcia a modernizácia školského internátu SOŠL (2015-2020, 305.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	305 000,00
		222	Vybudovanie multifunkčného ihriska SOŠL (2015-2020, 60.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	60 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti	223	Rekonštrukcia obslužných komunikácií a spevnených povrchov v areáli SOLŠ (2015-2020, 50.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	50 000,00
		224	Rekonštrukcia a modernizácia školy SOŠL (2015-2020, 210.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	210 000,00
		225	Rekonštrukcia a zariadenie nových priestorov pre výučbu SOŠL (2015-2020, 57.500€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	57 500,00
		226	Rekonštrukcia budovy kultúrneho domu (2015, 680.000€)	Liptovský Ján	2015	obec	680 000,00
		227	Rekonštrukcia a modernizácia základnej školy a materskej školy (2015, 20.000€)	Liptovský Ján	2015	obec	20 000,00
		228	Kamerový systém (11 kamier 2015/15.000€, 20 kamier 2016-2017, 10.000€)	Liptovský Ján	2015	obec	15 000,00
		229	Modernizácia vybavenia pre skvalitnenie vyučovacieho procesu ...interaktívne tabule (2015-2017)	Liptovský Ján	2015	obec	
		230	Zmodernizovanie počítačovej učebne, vybudovanie fitnes centra a cvičnej kuchynky (2015, 10.000€)	Liptovský Ján	2015	obec	10 000,00
		231	Výstavba materskej školy (2015-2017, 300.000€)	Liptovský Ondrej	2015	obec	300 000,00
		232	Vybudovanie zdravotného strediska, materskej školy a telocvične (2015-2016, 500.000€)	Podtureň	2015	obec	500 000,00
		233	Športový areál Žiarska dolina a TJ Družba Smrečany-Žiar, ... (v rokoch 2010 – 2015, 200.000€)	Smrečany	2015	obec	200 000,00
		234	Zatrávnenie plochy pre futbal (2015, 50.000€)	Smrečany	2015	obec	50 000,00
		235	Hokejové ihrisko (2015, 2016, 10.000€)	Važec	2015	obec	10 000,00
		236	Rekonštrukcia neobývaného domu ... (2015-2017, 150.000€)	Veterná Poruba	2015	obec	150 000,00
		237	Vybudovanie ľadovej plochy v areáli ZŠ (2015-2018, 85.000€)	Východná	2015	obec	85 000,00
		238	Revitalizácia centra obce a obnova historických budov v obci – aj na bývanie (2015-2022, 700.000€)	Východná	2015	obec	700 000,00
		239	Rekonštrukcia národnej kultúrnej pamiatky (2016-2022, 250.000€)	Vyšná Boca	2015	obec	250 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.3 Zvýšiť bezpočnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Zabezpečenie sociálnej a zdraovtnej starostlivosti	240	Doriešiť vlastnícke vzťahy športových a verejných priestranstiev (2015-2020, 5.000€/ročne)	Závažná Poruba	2015	obec	5 000,00
		395	Podpora organizácií poskytujúcich zdravotnú a opatrovateľskú službu... (10.000€/rok)	Jakubovany	2015	obec	10 000,00
		396	Dom Caritas - Dom sv. Kláry.... (2015-2020, 600.000€) – Spišská katolícka charita	Liptovský Hrádok	2015	Spišská katolícka charita	600 000,00
		397	Zriadenie súkromných jaslí a detského centra (2015)	Liptovský Hrádok	2015	Súkromný podnikateľ	
		398	Bezplatné plavecké a lyžiarske výcviky prostredníctvom školy... (8.000€/rok)	Liptovský Ján	2015	obec	8 000,00
		399	Zabezpečovať komplexnú zdravotnú starostlivosť ... (2015-2018)	Pribylina	2015	obec	
		400	Prevádzka DSS a ZpS (20.000€/rok, 13 ľudí)	Závažná Poruba	2015	obec	20 000,00
1.1 Podporiť rozvoj bývania	Príprava územia pre IBV a výstavbu BD	12	Podpora zámerov budovania 2 bytových domov na pozemkoch vo vlastníctve obce (2016, 10.000€)	Jakubovany	2016	obec	10 000,00
		13	Geologický prieskum v lokalite Tále (2016, 3.000€)	Malužiná	2016	obec	3 000,00
		14	Individuálna bytová výstavba a hromadná bytová výstavba (2016-2020)	Podtureň	2016	obec	
		15	Realizácie inžinierskych sietí k novej IBV a HBV (2016-2020, 50.000€)	Podtureň	2016	obec	50 000,00
		16	Majetkové vysporiadanie 63 stavebných pozemkov pod IBV (2016)	Pribylina	2016	obec	
		17	Aktualizácia ÚPD doplnkom (2016)	Závažná Poruba	2016	obec	
	Výstavba BD	40	Podpora nájomného bývania ... (2016-2017, 6.000€)	Jakubovany	2016	obec	6 000,00
		41	Kúpa bytového domu na ulici Belanskej (2016-2017, 3,53 mil. eur)	Liptovský Hrádok	2016	obec	3 530 000,00
		42	Vybudovanie štartovacích bytov pre mladých... (2016-2020)	Liptovský Hrádok	2016	Súkromné tanečné konzervatórium	

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.2 Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru	Výstavba a rekonštrukcia dopravnej infraštruktúry	62	Investície na nákup komunálnej techniky ... (2016, 45.000€)	Malužiná	2016	obec	45 000,00
		63	Rekonštrukcia chodníkov v obci – vetva B (2016, 75.000€)	Beňadiková	2016	obec	75 000,00
		64	Rekonštrukcia a budovanie miestnych ciest, mostov (2016-2017, 220.000€)	Jakubovany	2016	obec	220 000,00
		65	Dobudovanie komunikácií so spevneným povrchom (2016, 300.000€)	Jamník	2016	obec	300 000,00
		66	Rekonštrukcia miestnej komunikácie (2016, 400m: 50.000€)	Konská	2016	obec	50 000,00
		67	Postavenie zastávky autobusu (2016, 2.000€)	Konská	2016	obec	2 000,00
		68	Rekonštrukcia MK Magdolina skala – cyklodopravná trasa do L. Hrádku (2016-2019, 95.000€)	Kráľova Lehota	2016	Komposesorát a urbariát Pozemkové spoločenstvo Kráľova Lehota, obec	95 000,00
		69	Oprava zostávajúcich miestnych komunikácií (2016, 30.000€)	Liptovská Kokava	2016	obec	30 000,00
		70	Pasportizácia dopravného značenia ... (2016-2022, 25.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	25 000,00
		71	Rekonštrukcia chodníka v Lipovej aleji (2016-2017, 25.000)	Liptovský Hrádok	2016	obec	25 000,00
		72	Rekonštrukcia celej Starej ulice - chodníky, cesty (2016-2018, 120.000€)	Liptovský Ján	2016	obec	120 000,00
		73	Výstavba a rekonštrukcia chodníkov L. Ondrej – Jakubovany (2016, 100.000€)	Liptovský Ondrej	2016	obec	100 000,00
		74	Rekonštrukcia chodníkov a výstavba nových chodníkov (2016-2020, 40.000€)	Podtureň	2016	obec	40 000,00
		75	Opraviť miestne komunikácie ... (2016-2020, 486 tis.€)	Smrečany	2016	obec	486 000,00
		76	Pozemná komunikácia s inžinierskymi sieťami – lokalita Pastierske (2016-2017, 300.000€)	Važec	2016	obec	300 000,00
		77	Rekonštrukcia miestnych komunikácií v celej obci (2016-2022, 600.000€)	Vyšná Boca	2016	obec	600 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.2 Dobudovať dopravnú a technickú infraštruktúru	Výstavba ...	78	Rekonštrukcia mostov a lávok (2015-2020, 10.000€ v roku 2016)	Vyšná Boca	2016	obec	10 000,00
		79	Výstavba parkovísk pre dom kultúry, obecný úrad, požiarnu zbrojnicu a cintorín (2016-2020, 10.000€)	Vyšná Boca	2016	obec	10 000,00
	Budovanie a rekonštrukcia vodovodu, kanalizácie a rozvodných sietí	133	Kanalizačná prípojka I. etapa (2016-2017, 24.800€)	Beňadiková	2016	obec	24 800,00
		134	Nové verejné osvetlenie s kamerovým systémom na minimalizáciu rizika vandalizmu (2016, 100.000€)	Beňadiková	2016	obec	100 000,00
		135	Dobudovať kanalizáciu (2016-2022, 2 632 155,47€)	Hybe	2016	obec	2 632 156,00
		136	Zabezpečenie kamerového systému (2016, 40.000€)	Jakubovany	2016	obec	40 000,00
		137	Rekonštrukcia čistiarne odpadových vôd (2016, 80.000€)	Jamník	2016	obec	80 000,00
		138	Rozšírenie a modernizácia ČOV (2015, 81.000€, 2016, 150.000€)	Liptovská Kokava	2016	obec	150 000,00
		139	Realizácia bezdrôtového rozhlasu (2016-2020, 50.000€)	Podtureň	2016	obec	50 000,00
		140	Dobudovanie kanalizačnej, vodovodnej a plynovej siete (2016-2022, 150.000€)	Važec	2016	obec	150 000,00
		141	Odkanalizovanie obce a vybudovanie ČOV (2016-2018, 1.200.000€)	Veterná Poruba	2016	obec	1 200 000,00
		142	Rekonštrukcia miestneho rozhlasu a verejného osvetlenia (2016-2017, 70.000€)	Veterná Poruba	2016	obec	70 000,00
		143	Dobudovanie kanalizácie v obci (2016-2018, 350.000€)	Žiar	2016	obec	350 000,00
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ	181	Realizácia optických sietí internetu (2016-2020)	Beňadiková	2016	obec	
		182	Podpora dobrovoľného hasičského zboru... (2016, technika, 3.000€)	Jakubovany	2016	obec	3 000,00
		183	Vybudovanie kamerového systému (2016, 20.000€)	Jamník	2016	obec	20 000,00
		184	Položenie optického kábla – zavedenie internetu (2016)	Konská	2016	obec	

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Budovanie IKT sietí, zlepšenie technického stavu a vybavenia DHZ	185	Rozšírenie existujúceho kamerového systému (2016, 10.000€)	Liptovská Kokava	2016	obec	10 000,00
		186	Dobudovať technickú infraštruktúru MsÚ Liptovský Hrádok ... (2016-2019, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	100 000,00
		187	Zabezpečenie objektov školy (SOŠ elektrotechnická) kamerovým systémom (2016-2019, 13.000€)	Liptovský Hrádok	2016	SOŠ elektrotechnická LH	13 000,00
		188	Rekonštrukcia a prestavba miestneho rozhlasu v obci (2016, 20.000€)	Liptovský Peter	2016	obec	20 000,00
		189	Napojenie knižnice na internet ... (2016, 10.000€)	Liptovský Peter	2016	obec	10 000,00
		190	Káblová televízia a internet (2016 – 2017, 50.000€)	Važec	2016	obec	50 000,00
		191	Vybavenie DHZ potrebnou technikou a rekonštrukcia požiarnej zbrojnice (2016-2018, 100.000€)	Východná	2016	obec	100 000,00
		192	Oprava požiarnej zbrojnice a výstavba obecnej garáže (2016-2022, 100.000€)	Vyšná Boca	2016	obec	100 000,00
		193	Rekonštrukcia a dobudovanie osvetlenia (2016-2018)	Žiar	2016	obec	
	Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti	241	Úprava nádvoria pri kultúrnom dome (2016, 19.000€)	Beňadiková	2016	obec	19 000,00
		242	Bezbariérový prístup a oprava schodiska ... (2016, 7.500€, svojpomocne)	Beňadiková	2016	obec	7 500,00
		243	Modernizácia obecnej knižnice (2016, 2000€)	Hybe	2016	obec	2 000,00
		244	Odkúpenie a následná rekonštrukcia cirkevnej časti... (2016+, 100 000€)	Hybe	2016	obec	100 000,00
		245	Rekonštrukcia kultúrneho domu (2016+,150 000€)	Hybe	2016	obec	150 000,00
		246	Rekonštrukcia kostola (2016-2022)	Hybe	2016	obec	
		247	Rekonštrukcia obecného úradu ... (2016, 40 000€)	Hybe	2016	obec	40 000,00
		248	Ostrovček zelene v Jerichu opatriť lavičkami (2016, 800€)	Hybe	2016	obec	800,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti	249	Oplotenie a postupná rekonštrukcia cintorína (2016-2020)	Hybe	2016	obec	
		250	Revitalizácia jestvujúceho objektu materskej školy (2016, 110.000€)	Jakubovany	2016	obec	110 000,00
		251	Dokončenie objektu domu sociálnych služieb vrátane vybavenia a bezbariérového prístupu (2016, 30.000€)	Jamník	2016	obec	30 000,00
		252	Rekonštrukcia Kultúrneho a Družstevného domu, v podkroví knižnica a archív, (2016, 180.000€)	Jamník	2016	obec	180 000,00
		253	Stavba altánku pri multifunkčnom ihrisku a úprava priestorov okolo ihriska (2016-2017, 3.000€)	Konská	2016	obec	3 000,00
		254	Vybudovanie verejného priestranstva, centra obce (2016-2018, svojpomocne)	Konská	2016	obec	
		255	Rekonštrukcia priestorov obecnej knižnice, ... (2016-2018, 20.000€)	Konská	2016	obec	20 000,00
		256	Vybudovanie detského ihriska v záhrade MŠ (2016-2017, 10.000€)	Kráľova Lehota	2016	obec, ŽSK, Detský domov	10 000,00
		257	Materská škola... nábytok, vnútorné zariadenie jedálne (2016-2020, 65.000€)	Kráľova Lehota	2016	obec, ŽSK, Detský domov	65 000,00
		258	Projekt rozšírenia kapacity materskej škôlky (2016, 7.000€)	Liptovská Kokava	2016	obec	7 000,00
		259	Rekonštrukcia kultúrneho domu (2016, 180.000€)	Liptovská Kokava	2016	obec	180 000,00
		260	Vybudovanie detského ihriska na Celinách (2016-2022, 20.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	20 000,00
		261	Vybudovanie multifunkčného ihriska v športovom areáli na Športovej ulici (2016-2017, 13. 000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	13 000,00
		262	Vybudovanie viacúčelovej športovej haly za Sokolovňou (2016 - 2022, 1,6 mil. eur))	Liptovský Hrádok	2016	obec	1 600 000,00
		263	Rekonštrukcia športovej haly na Športovej ulici (2016-2022, 2 mil. eur)	Liptovský Hrádok	2016	obec	2 000 000,00
		264	Modernizácia a rozšírenie kapacity MŠ J. D. Matejovie, ... (2016-2022, 370.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	370 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti	265	Modernizácia MŠ Dovalovo, ... (2016-2022, 280.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	280 000,00
		266	Skvalitnenie vyučovacieho procesu v ZŠ J. D. Matejovie ... (2016-2022, 100 000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	100 000,00
		267	Skvalitnenie vyučovacieho procesu v ZŠ na ulici Hradnej (2016-2022, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	100 000,00
		268	Revitalizácia a elektronizácia školskej knižnice pri ZŠ Hradná ... (2016-2022, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	100 000,00
		269	Rekonštrukcia kultúrneho domu v Dovalove (2016-2022, 1,4 mil. eur)	Liptovský Hrádok	2016	obec	1 400 000,00
		270	Cintoríny v LH a Dovalove ... (2016-2022, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	100 000,00
		271	Modernizácia a sfunkčnenie kina v KD LH (digitalizácia), ... (2016-2022, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	100 000,00
		272	Technické vybavenie multifunkčnej a spoločenskej sály v KD LH, ... (2016-2022, 50.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	50 000,00
		273	V kultúrnom dome v LH vytvoriť priestor pre voľnočasové aktivity ... (2016-2022, 30.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	30 000,00
		274	Finálna výstavba a úprava priestorov okolo kultúrneho domu v LH, ... (2016-2022, 300.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	300 000,00
		275	Obnova a výmena krytiny na streche rímskokatolíckeho kostola, ... (2016, 80 000€)	Liptovský Hrádok	2016	RKC LH	80 000,00
		276	Revitalizácia átria SOŠ elektrotechnickej (2016, 3.000€)	Liptovský Hrádok	2016	SOŠ elektrotechnická LH	3 000,00
		277	Rekonštrukcia chodníkov v exteriéri školy SOŠE (2016-2017, 10.000€)	Liptovský Hrádok	2016	SOŠ elektrotechnická LH	10 000,00
		278	Sfunkčnenie ihriska pred školským internátom SOŠE, ... (2016-2017, 2.000€)	Liptovský Hrádok	2016	SOŠ elektrotechnická LH	2 000,00
		279	Odborné učebne obrazovej a zvukovej techniky, ... (2016-2018, 10.000€)	Liptovský Hrádok	2016	SOŠ elektrotechnická LH	10 000,00
		280	Modernizácia stredných škôl (2016-2022)	Liptovský Hrádok	2016	VUC Žilina	
		281	Rekonštrukcia športového areálu Gymnázia (2016-2020, 150 000€)	Liptovský Hrádok	2016	Gymnázium LH	150 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti	282	Rekonštrukcia školskej kuchyne, vzduchotechniky Gymnázia (2016-2020, 25.000€)	Liptovský Hrádok	2016	Gymnázium LH	25 000,00
		283	Obstaranie nových varných kotlov a panvíc Gymnázia (2016-2020, 10.000€)	Liptovský Hrádok	2016	Gymnázium LH	10 000,00
		284	Výmena poškodených podláh v učebniach a kabinetoch Gymnázia (2016-2020, 25.000€)	Liptovský Hrádok	2016	Gymnázium LH	25 000,00
		285	Výmena krytiny na streche budovy Gymnázia nad telocvičňou, ... (2016-2017, 100.000€).	Liptovský Hrádok	2016	Gymnázium LH	100 000,00
		286	Kamerový systém (11 kamier 2015/15.000€, 20 kamier 2016-2017, 10.000€)	Liptovský Ján	2016	obec	10 000,00
		287	Výstavba oddychových zón, ... (2016-2020, 100.000€)	Podtureň	2016	obec	100 000,00
		288	Rekonštrukcia KD + budovy patriace obci (2016, 250.000€)	Uhorská Ves	2016	obec	250 000,00
		289	Bezpečnosť, inštalácia kamier (2016, 8.000€)	Uhorská Ves	2016	obec	8 000,00
		290	Označenie domov a ulíc 2016, 2.000€)	Uhorská Ves	2016	obec	2 000,00
		291	Rekonštrukcia kultúrneho domu a prístavba vlastnej MŠ (2016)	Vavrišovo	2016	obec	
		292	Rekonštrukcia objektu bývalej Materskej školy (2016 – 2022, 400.000€)	Važec	2016	obec	400 000,00
		293	Rekonštrukcia ZŠ a MŠ – 2. časť s telocvičňou (2016, 400.000€)	Važec	2016	obec	400 000,00
		294	Rekonštrukcia obecného úradu so zasadacou sieňou (2016 2018, 200.000€)	Važec	2016	obec	200 000,00
		295	Rekonštrukcia Miestneho kultúrneho strediska (2016-2018, 100.000€)	Važec	2016	obec	100 000,00
		296	Úprava ulice Širokej – outdoor aktivity (2016-2017, 20.000€)	Važec	2016	obec	20 000,00
		297	Obecný cintorín – výstavba chodníkov a rekonštrukcia oplotenia (2016 – 2017, 60.000€)	Važec	2016	obec	60 000,00
		298	Dom smútku – stavebné úpravy (2016, 30.000€)	Važec	2016	obec	30 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
1.3 Zvýšiť bezpečnosť a skvalitniť sociálnu a občiansku vybavenosť	Výstavba a modernizácia zariadení sociálnej a občianskej vybavenosti	299	Posilňovňa (2016, 15.000€)	Važec	2016	obec	15 000,00
		300	Revitalizácia futbalového ihriska, zeleň, lavičky, tribúna, geometrický plán (2016-2018, 30.000€)	Veterná Poruba	2016	obec	30 000,00
		301	Revitalizácia detského ihriska v školskom dvore a pod školskou záhradou, ... (2016, 33.000€)	Veterná Poruba	2016	obec	33 000,00
		302	Rekonštrukcia a prestavba bytových priestorov v budove obecného úradu (2016-2022, 300.000€)	Vyšná Boca	2016	obec	300 000,00
		303	Rekonštrukcia kultúrneho domu, projektová dokumentácia a realizácia (2016-2018, 700.000€)	Závažná Poruba	2016	obec	700 000,00
		304	Rozšírenie kapacity materskej školy, modernizácia objektu (2016-2018, 250.000€)	Závažná Poruba	2016	obec	250 000,00
		305	Investičné akcie zamerané na rozvoj a skrášľovanie obce, ... (2016-2020)	Závažná Poruba	2016	obec	
		306	Výmena okien na kultúrnom dome (2015-2016, 13.000€)	Žiar	2016	obec	13 000,00
		307	Modernizácia obecnej knižnice (2016, 3.000€)	Žiar	2016	obec	3 000,00
		308	Úprava starého cintorína – živý plot, parková úprava, lavičky (2016-2020, 10.000€)	Žiar	2016	obec	10 000,00
	Zabezpečenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti	401	Vypracovanie stratégie rozvoja materskej školy (2016, 1.000€)	Jakubovany	2016	obec	1 000,00
		402	Zariadenie pre poskytovanie zdravotnej starostlivosti ... (2016-2022)	Liptovský Hrádok	2016	obec	

Špecifický cieľ 2: Zvýšiť zamestnanosť a zlepšiť podmienky pre podnikanie

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
2.1 Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obciach	01.1	318	Podpora vzniku a pôsobenia podnikateľského združenia v obci... (2015-2016, 20.000€)	Jakubovany	2015	obec	20 000,00
	02.1	315	Vytvoriť spojenia medzi obcou a subjektmi cestovného ruchu ... (2016- 2018)	Pribylina	2016	obec	
	Podpora tradičného hospodárenia a remesiel	293	Podpora existujúcich drobných prevádzok (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		294	Podpora vzniku nových remeselných prevádzok (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		295	Podpora využívania miestnych surovinových zdrojov (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		297	Organizovanie predajných trhov (vianočné trhy)... (1.000€/rok)	Východná	2015	obec	1 000,00
		314	Budovanie remeselníckych dvorov (2015-2018)	Pribylina	2015	obec	
	Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach	5	Skalka – oprava chodníka, vyhliadková lavička (2015-2022, 15.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	15 000,00
		12	Podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		13	Rozšírenie a skvalitnenie doplnkových služieb v CR (rafting – Belá) (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		14	Podporovať informačné služby cestovného ruchu (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		15	Vytvorenie siete cyklotrás (v súlade s projektom ŽSK)... (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		25	Úprava areálu horárne Bystrá (2015-2017, 10.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	10 000,00
		26	Rekonštrukcia chatky Vachtarová (2015, 5.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	5 000,00
		27	Oprava horárne Svidovo – stará (2015, 5.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	5 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
2.1 Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obciach	Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach	28	Lavice cez Váh (2015-2016, 6.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	6 000,00
		29	Oprava cesty Vorátec Kundrátovo (2015, 200.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	200 000,00
		30	Oprava ciest Sihly a Rigol (2015-2020, 110.000€	Hybe	2015	UPS Hybe	110 000,00
		44	Rekreačné zázemie obce pri Rybníkoch ... (2015-2022, 350.000€)	Beňadiková	2015	Benedex Kisely, s.r.o., obec	350 000,00
		106	Prevádzkovať vybudované ihriská (2015, 2 nové pracovné miesta)	Liptovský Ján	2015	obec	
		109	Informačné centrum (2015, 10.000€)	Važec	2015	obec	10 000,00
		110	Bežecké lyžovanie – trate (2015-2016, 5.000€)	Važec	2015	obec	5 000,00
		117	Oáza pokoja – projekt Slovenskej a Poľskej lekárskej komory ... (2015-2016, 30 mil. eur)	Veterná Poruba	2015	Slovenská a Poľská lekárska komora	30 000 000,00
		118	Rozvoj športového areálu a lyžiarskeho strediska Opalisko, ... (2015)	Závažná Poruba	2015	obec	
		119	Telocvičňa v exteriéri – posilňovanie vlastnou váhou (2015-2016, 6.000€)	Žiar	2015	obec	6 000,00
		135	Budovanie miestnych turistických cyklotrás ... (2015-2022, 2.000€/rok)	Vyšná Boca	2015	obec	2 000,00
		141	Podpora rekonštrukcií dreveníc vo vlastníctve občanov ... (5.000€/rok)	Východná	2015	obec	5 000,00
		1	Projektová príprava a realizácia cyklistických trás (2016-2022, 13.000€/rok)	Jakubovany	2016	obec	13 000,00
		2	Výstavba ihriska pre ľadovú plochu – obecný park (2016, 5.000€)	Jakubovany	2016	obec	5 000,00
		6	Dotvoriť systém cyklotrás v LH – okruh po hrádzi Belej a Váhu (2016-2022, 40.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	40 000,00
		7	Znovuvybudovanie rozhľadne na Zapači, úprava chodníkov (2016-2022, 30.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	30 000,00
		8	Rekonštrukcia a dobudovanie prírodného amfiteátra za Skalkou ... (2016-2022, 600.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	600 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
2.1 Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obciach	Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach	9	Oddychové zákutia v meste ... (2016-2022, 45.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	45 000,00
		10	Rozvoj turizmu ... (2016-2022)	Liptovský Hrádok	2016	obec	
		11	Zvýšenie atraktivity mesta v oblasti kultúrneho turizmu (2016-2022)	Liptovský Hrádok	2016	obec	
		31	Udržiavanie bežeckých tratí ... (2016-2022)	Hybe	2016	obec	
		32	Revitalizácia studničiek ... (2016, 1000€)	Hybe	2016	obec	1 000,00
		33	Opravy prístupových ciest k ubytovacím objektom UPS ... (2016-2022, 45.000€)	Hybe	2016	UPS Hybe	45 000,00
		34	Rekonštrukcia “Koniarky” Bystrá (2016-2022, 100.000€)	Hybe	2016	UPS Hybe	100 000,00
		35	Vybudovanie infraštruktúry objektov UPS Hybe mimo obce Hybe ... (2016-2022, 100.000€)	Hybe	2016	UPS Hybe	100 000,00
		82	Doplnenie informačných a smerových tabuliek (2016, 3.000€)	Jamník	2016	obec	3 000,00
		83	Výstavba apartmánových domčekov (2016-2021)	Kráľova Lehota	*2016*	Lehotský comp. s.r.o., Larion	
		84	Výstavba vonkajšieho bazéna (2016-2021)	Kráľova Lehota	*2016*	Lehotský comp. s.r.o., Larion	
		85	Úprava okolia, nasadenie zelene, oplotenie objektu (2016-2021)	Kráľova Lehota	*2016*	Lehotský comp. s.r.o., Larion	
		86	Výstavba veľkého detského ihriska (2016-2021)	Kráľova Lehota	*2016*	Lehotský comp. s.r.o., Larion	
		87	Zväčšenie parkovacích plôch (2016-2021)	Kráľova Lehota	*2016*	Lehotský comp. s.r.o., Larion	
		88	Dobudovanie príslušenstva v blízkosti lyžiarskeho vleku ... (2016-2017, 70.000€)	Liptovská Kokava	2016	obec	70 000,00
		107	Vybudovať relaxačné kúpele so zameraním na prevenciu (2016-2020, 10 mil. eur)	Liptovský Ján	2016	obec	10 000 000,00
		108	Sprístupnenie objavených jaskýň (2016-2018)	Malužiná	2016	obec	

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
2.1 Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obciach	Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu v obciach	116	Požičovňa elektrobicyklov (2016,10.000€)	Važec	2016	obec	10 000,00
		142	Obnova starých studní ... (2016-2018, 10.000€)	Východná	2016	obec	10 000,00
	Podpora nových podnikateľských aktivít	176	Adaptácia priestorov nad farou ECAV pre účely materskej školy (2015-2019, 150.000€)	Liptovský Hrádok	2015	CZ ECAV LH	150 000,00
		184	Vytvorenie podmienok pre rozvoj podnikateľských aktivít (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		185	Rozšírenie siete obchodov a ponuky služieb (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		186	Podpora vzniku nových služieb v obci podľa potrieb občanov a záujmu podnikateľov (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		187	Výstavba nových obchodných priestorov podľa ÚPN-O (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		198	V rámci technickej infraštruktúry pripraviť vhodnú lokalitu pre väčší investičný zámer... (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		235	Projekt využitia geotermálneho vrtu (2015-2016, 600.000€)	Liptovská Kokava	2015	obec	600 000,00
		241	Výstavba reštauračných, ubytovacích a pohostinských zariadení (2015-2016, 250.000€)	Podtureň	2015	obec	250 000,00
		242	Senior City – mestečko pre dôchodcov (2015-2017, 1.400.000€)	Važec	2015	obec	1 400 000,00
		161	Ubytovanie v časti Háje (budovy, oplotenie, potenciál 2-3 prac. miest), (2016-2022, 220.000€)	Beňadiková	2016	obec	220 000,00
		162	Obora v časti Švihrová (2016-2022, 45.000€)	Beňadiková	2016	Benedex Kisely, s.r.o., obec	45 000,00
		163	Rozvoj hypoterapie (2016-2018, 30.000€)	Beňadiková	2016	Jazdecký klub Al Asil	30 000,00
		171	Identifikovať pracovné príležitosti pre nezamestnaných a Rómov, ... (2016-2022)	Kráľova Lehota	2016	obec	
		172	Budovanie rybníkov (2016-2019, 50.000€)	Kráľova Lehota	2016	Rybné hospodárstvo	50 000,00
		182	Rekonštrukcia bývalej robotníckej ubytovne na Kultúrno-vzdelávacie centrum (2016-2020, 2 mil. eur)	Liptovský Hrádok	2016	Súkromné tanečné konzervatórium	2 000 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
2.1 Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obciach	Podpora nových podnikateľských aktivít	183	Zriadenie pobočky MŠ v Podturni (2016, 4 pracovné miesta)	Liptovský Ján	2016	obec	
		236	Vybudovanie penziónu s wellnes a reštauráciou (50–60 stoličiek, 2016-2017)	Liptovská Porúbka	2016	obec	
		243	Domov pre týrané ženy (2016-2020, 300.000€)	Važec	2016	obec	300 000,00
		244	Kultúrny stánok s polyfunkčným objektom (2016-2020, 400.000€)	Važec	2016	obec	400 000,00
		245	Rozšírenie priemyselnej zóny Luhy (2016-2022), 100-150 pracovných miest	Závažná Poruba	2016	obec	
	Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve	247	Umelá obnova lesa – zalesňovanie, cca 400 ha (2015-2022, 600.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	600 000,00
		248	Iné pestovné činnosti - ochrana kultúr, oplotovanie, vyžínanie (2015-2022, 1.200.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	1 200 000,00
		249	Dobudovanie infraštruktúry HES Šmítkovo vrátane opráv oblúkovej haly (2015-2016, 10.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	10 000,00
		250	Opravy a rekonštrukcia poľovníckych zariadení ... (2015-2022, 50.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	50 000,00
		251	Opravy a rekonštrukcia budov UPS (2015-2022, 80.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	80 000,00
		252	Rozšírenie parkoviska pri Urbárskom dome (2015, 1.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	1 000,00
		253	Obnova softwérového vybavenia a výpočtovej techniky UPS Hybe (2015-2022, 80.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	80 000,00
		254	Plantáž vianočných stromkov (2015-2016, 10.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	10 000,00
		270	Komasácia (2015)	Liptovský Ondrej	2015	obec	
		255	Prekrytie potoka HES Šmítkovo (2016, 15.000€)	Hybe	2016	UPS Hybe	15 000,00
		256	Opravy a údržba lesných skladov (2016-2022, 10.000€)	Hybe	2016	UPS Hybe	10 000,00
		257	Opravy, údržby, budovanie nových snehových jám (2016-2022, 15.000€)	Hybe	2016	UPS Hybe	15 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
2.1 Vytvoriť podmienky pre zvýšenie zamestnanosti a rozvoj podnikania v obciach	Podpora podnikania v poľnohospodárstve a lesníctve	271	Vybudovanie ciest do polí a na farmy (2016-2017, 1 mil. eur)	Liptovský Ondrej	2016	obec	1 000 000,00
		281	Prestavba hygienicko-sanitárneho zázemia ... (2016, 100.000€)	Jamník	2016	obec	100 000,00
		283	Výstavba silážnej jamy (2016, 110.000€)	Liptovský Hrádok	2016	RD Dovalovo	110 000,00
		284	Oprava striech maštalí (2016, 12.000€)	Liptovský Hrádok	2016	RD Dovalovo	12 000,00
		292	Nová stajňa pre 200ks hovädzieho dobytka (2016, 2 mil. eur)	Žiar	2016	PD Smrečany	2 000 000,00
	Podpora neformnálneho vzdelávania a odbornej prípravy	148	Rekonštrukcia priestorov pre knižnicu ... (2015+, 5.000€)	Vyšná Boca	2015	obec	5 000,00
		151	Modernizácia školiaceho centra pre výcvik vodičov – študentov SOŠL (2015-2020, 55.530€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	55 530,00
		152	Nákup lesnej techniky pre potreby praktickej výučby ... (2015-2020, 310.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	310 000,00
		153	Prestavba budovy lesnej správy vo Svaríne na školskú včelnicu (2015-2020, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	100 000,00
		154	Rekonštrukcia historickej budovy ... (SOŠL, 2015-2020, 833.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	833 000,00
		155	Zriadenie záhradníckeho centra (2015-2020, 80.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	80 000,00
		156	Spustenie programov celoživotného vzdelávania v oblasti lesného hospodárstva (2015-2020, 40.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	40 000,00
		157	Realizácia školiacich a rekvalifikačných kurzov v oblasti práce s MP a krovinorezom (2015-2020)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	
		158	Zriadenie pracoviska pre poradenské a informačné aktivity v lesnom hospodárstve ... (2015-2020, 5.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	5 000,00
		159	Organizácia a podpora odbornej činnosti žiakov (2015-2020, 10.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	10 000,00
		160	Solárna fotovoltaická elektráreň ... (2015, 6.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ elektrotechnická LH	6 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
2.2 Posilniť marketing obcí a regiónu	Podpora prezentačných a propagačných aktivít obcí	337	Vydávanie malých propagačných predmetov – pohľadnice, odznaky, magnetky, kľúčenky (1.000€/rok)	Východná	2015	obec	1 000,00
		338	Podpora novej marketingovej komunikácie mesta, ... (2015-2022)	Liptovský Hrádok	2015	obec	
		339	Informačné a popularizačné podujatia (SOŠ lesnícka, 2015-2020, 10.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	10 000,00
		347	Propagácia obce ako územia atraktívneho pre vstup rozhodujúceho investora (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		348	Vybudovať náučný chodník s využitím prírodných daností okolia obce... (2015-2020)	Vavrišovo	2015	obec	
		351	Nainštalovať informačné tabule (2015, 40.000€)	Liptovský Ján	2015	obec	40 000,00
		352	Prevádzkovať Informačné centrum, udržať pozíciu obecného fotografa (20.000€/rok)	Liptovský Ján	2015	obec	20 000,00
		353	Podpora budovania informačných tabúľ v obci (1.000€/rok)	Pribylina	2015	obec	1 000,00
		354	Marketing obce (2016, 3.000€)	Važec	2016	obec	3 000,00
	Budovanie informačno-náučných turistických trás	330	Vybudovanie turistických a náučných trás pre žiakov,... (2015-2017, 270.000€)	Liptovská Kokava	2015	obec	270 000,00
		331	Tvorba edukačných trás a informačných materiálov ... (2015-2020, 50.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	50 000,00
		332	Bačova cesta (2015, 4.000€)	Pribylina	2015	obec	4 000,00
		333	Historický/náučný chodník obcou s informačnými tabuľami (2015-2016, 15.000€)	Východná	2015	obec	15 000,00
		335	Budovanie a obnova náučných a turistických chodníkov,... (2015-2022)	Žiar	2015	obec	
		329	Budovanie informačných tabúľ UPS Hybe (2016-2022, 17.000€)	Hybe	2016	UPS Hybe	17 000,00
		334	Chodník k minerálnemu prameňu s informačnými tabuľami z histórie obce (2016-2020, 20.000€)	Vyšná Boca	2016	obec	20 000,00

Špecifický cieľ 3: Podporiť rozvoj občianskej spoločnosti

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
3.1 Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obciach a podporovať aktivity pre využitie voľného času	Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach	1	Vydávanie informačného občasníka (priebežne, 600€/ročne)	Jakubovany	2015	obec	600,00
		3	Vydávanie obecných novín, web, letáky, rozhlas (2.000€/rok)	Králova Lehota	2015	obec	2 000,00
		4	Vydávanie Kokavských aktualít (priebežne, 3.000€/rok)	Liptovská Kokava	2015	obec	3 000,00
		6	Vydávanie Mesačníka mesta LH, ... (2015-2022, 130.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	130 000,00
		9	Vydávanie informačných a propagačných materiálov, ... (26.000/rok)	Liptovský Ján	2015	obec	26 000,00
		10	Vydávanie obecných novín (ročne 1.000€)	Liptovský Ondrej	2015	obec	1 000,00
		11	Vydávanie kalendára aktivít (ročne, 500€)	Liptovský Ondrej	2015	obec	500,00
		23	Infobulletin, web (2015-2018, 2.000€)	Pribylina	2015	obec	2 000,00
		24	Podpora využívania internetu v obci (2015-2018, 7.000€)	Pribylina	2015	obec	7 000,00
		34	Obecný spravodaj (2xrok, 600€/rok)	Veterná Poruba	2015	obec	600,00
		38	Obecný spravodaj (6.000€/ročne)	Východná	2015	obec	6 000,00
		39	Opätovné zavedenie vysielania obecnej televízie:.....(6.000€/ročne)	Východná	2015	obec	6 000,00
		42	Obecné noviny (1.000€/rok)	Žiar	2015	obec	1 000,00
		40	Porubské noviny, web (3.500€/rok)	Závažná Poruba	2015	obec	3 500,00
		7	Nákup kvalitnej zvukotechniky ... (2016-2022, 150.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	150 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
3.1 Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obciach a podporovať aktivity pre využitie voľného času	Zvyšovanie informovanosti o živote v obciach	29	Monografia obce k 730. výročiu (2016, 2.000€)	Vavrišovo	2016	obec	2 000,00
		30	Publikácia k 95. výročiu TJ (2016, 800€)	Vavrišovo	2016	obec	800,00
		31	Publikácia k 95. výročiu DHZ (2016, 800€)	Vavrišovo	2016	obec	800,00
	Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí	45	750. výročie udelenia mestských práv (2015)	Hybe	2015	obec	
		49	Vypracovanie stratégie rozvoja športu v obci (2015)	Jakubovany	2015	obec	
		50	Podpora organizovania podujatí ... (priebežne, 3.000€/rok-kultúra, 3.000€/rok-šport)	Jakubovany	2015	obec	6 000,00
		51	Podpora zdravotníckej osvety a zdravého životného štýlu ... (100€/ročne)	Jakubovany	2015	obec	100,00
		52	Zlepšenie spolupráce medzi vzdelávacími a kultúrnymi inštitúciami ... (2015-2016, 6.000€)	Jakubovany	2015	obec	6 000,00
		53	Podpora aktivít ďalšieho vzdelávania ... (2015-2016, obec poskytne len pozemky pre trasy)	Jakubovany	2015	obec	
		54	Zlepšenie podmienok na preventívnu výchovu... (100€ ročne)	Jakubovany	2015	obec	100,00
		55	Propagácia športu v predškolských a školských zariadeniach, médiách (100€ ročne)	Jakubovany	2015	obec	100,00
		58	Realizácia spoločných podujatí a aktivít v oblasti športu.....(priebežne, 10.000€/rok)	Jamník	2015	obec	10 000,00
		59	Deň matiek, Stavanie májov, Jánske vatry,.....(každoročne, 1.500€/rok)	Konská	2015	obec	1 500,00
		65	Podpora voľnočasových aktivít pre mládež a mládežnícke projekty (2015-2022, 8x5.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	5 000,00
		66	Podpora stretnutí a voľnočasových aktivít pre dospelých (2015-2022, 8x3.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	3 000,00
		67	Kultúrne a spoločenské podujatia pre verejnosť (2015-2022, 8x4.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	4 000,00
		68	Aktivity prebiehajúce v cirkevnom zbore (2015-2022, 8x7.000€)	Liptovský Hrádok	2015	CZ ECAV LH	7 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
3.1 Zlepšiť kvalitu spoločenského života v obciach a podporovať aktivity pre využitie voľného času	Podpora organizovania kultúrnych, športových a iných podujatí	69	Worship festival (2015-2022, 8x1.000€)	Liptovský Hrádok	2015	CZ ECAV LH	1 000,00
		70	Exittour (2015-2020, 2x 8.000€)	Liptovský Hrádok	2015	CZ ECAV LH	8 000,00
		71	Detský tábor (2015-2022, 8x1.500€)	Liptovský Hrádok	2015	CZ ECAV LH	1 500,00
		72	Organizácia celoslovenských a regionálnych aktivít ... (2015-2020, 10.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SoŠ lesnícka LH	10 000,00
		73	Organizácia kultúrno-spoločenských a športových podujatí ... (2015-2022, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	100 000,00
		74	Organizácia ostatnej voľnočasovej aktivity žiakov SOŠ lesníckej (2015-2020, 10.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SoŠ lesnícka LH	10 000,00
		90	Deň úcty k starším,...(2.000€/ročne)	Pribylina	2015	obec	2 000,00
		91	80. výročie otvorenia KD (2015)	Smrečany	2015	obec	
		101	Deň rodiny,.....(ročne na fungovanie KD, klubov a organizovanie akcií 10.000€)	Veterná Poruba	2015	obec	10 000,00
		102	Podpora pri organizovaní tradičných podujatí.....(50.000€/ročne)	Východná	2015	obec	50 000,00
		81	Podpora práce s mládežou, zveľaďovanie knižnice (priebežne, 30.000€ ročne)	Liptovský Ondrej	2015	obec	30 000,00
		98	Organizovať kultúrno-spoločenské a športové podujatia (priebežne, 25.000€)	Uhorská Ves	2015	obec	25 000,00
		44	Obnova činnosti Červeného kríža v obci (2016)	Beňadiková	2016	obec	
	Podpora fungovania spoločenských organizácií na úrovni obce	119	Obnova činnosti DHZ (2015)	Beňadiková	2015	obec	
		126	Finančný príspevok na činnosť športových a spoločenských organizácií (15.000€/rok)	Liptovská Kokava	2015	obec	15 000,00
		127	Podpora útulku pre nájdené zvieratá (pozemok 2.700 m2 za 1 €/rok, dotácia 200€/rok)	Liptovský Hrádok	2015	obec	200,00
		128	Podpora ART Štúdia (1.000 €/rok, zdarma priestory a energie v KD)	Liptovský Hrádok	2015	obec	1 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
3.1 Zlepšiť kvalitu ...	Podpora fungovania	133	Priebežná podpora (1000€/rok)	Smrečany	2015	obec	1 000,00
		140	Pomoc pri obnovení činnosti DHZ ... (30.000€/ročne)	Východná	2015	obec	30 000,00
		136	Vybavenie DHZ uniformami (2016, 2.400€)	Vavrišovo	2016	obec	2 400,00
3.2 Zlepšiť znalosť územia a posilniť pocit hrdosti na obec/región	Podpora rozvoja tradícií	153	Bitka pri Vavrišove – zachovanie tradície (každoročne, 5.000€)	Vavrišovo	2015	obec	5 000,00
		154	Čo o mne vieš? – súťažné večery organizované formou kvízov ... (každoročne, 300€)	Vavrišovo	2015	obec	300,00
		155	Veľkonočný stolnotenisový turnaj – pre všetky vekové kategórie (každoročne, 200,00€)	Vavrišovo	2015	obec	200,00
		156	Stavanie mája – udržanie tradície (každoročne, 180€)	Vavrišovo	2015	obec	180,00
		157	Juniáles – (každoročne 500€)	Vavrišovo	2015	obec	500,00
	Regionálna výchova a vzdelávanie	163	Osadenie pamätníka padlých občanov Jamníka v 1. a 2. svetovej vojne (2015, 5.000€)	Jamník	2015	obec	5 000,00
		165	Podpora poznania, ... monografia (2015 – 2016)	Jamník	2015	obec	
		169	Vybudovať Elektrotechnické múzeum (2015, 5.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SoŠ elektrotechnická LH	5 000,00
		170	Umelecké tvorivé dielne zamerané na budovanie Girsíkovho parku (2015-2022, 6.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	6 000,00
		172	Obnova historických artefaktov...(2015-2022, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	100 000,00
		174	Pochôdzky hrádockými dejinami – cyklus prednášok (2015 – Národný trust, n. o.)	Liptovský Hrádok	2015	Národný trust	
		175	Publikačná a propagačná činnosť.....(2015-2022, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	100 000,00
		160	Vydanie monografie o Hybiach (2016, 3.000€)	Hybe	2016	obec	3 000,00
		161	Vydanie knihy Dejiny a súčasnosť UPS Hybe a DVD štyri ročné obdobia (2016-2017, 11.500€)	Hybe	2016	UPS Hybe	11 500,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
3.2 Zlepšiť znalosť ...	Regionálna výchova a vzdelávanie	164	Osadenie pamätnej tabule významným osobnostiam obce (2016, 5.000€)	Jamník	2016	obec	5 000,00
		166	Monografia obce – 2. vydanie (2016, 18.000€)	Králova Lehota	2016	obec	18 000,00
		168	Spracovanie publikácie o historickom vývoji a tradíciách obce pre školy a subjekty CR (2016, 1.700€)	Liptovská Kokava	2016	obec	1 700,00
		173	Putovanie históriou ... (2016-2022, 30.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	30 000,00
		180	Rekonštrukcia parku pred kultúrnym domom ... (2016, 30 000€)	Liptovský Peter	2016	obec	30 000,00
3.3 Podporiť spolupráca na všetkých úrovniach v území aj mimo neho		186	Podpora tvorby partnerstiev a vzájomnej spolupráce...	Jakubovany	2015	obec	200,00
		190	Medzinárodné výmeny študentov a učiteľov (2015-2020, 120.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	120 000,00
		197	Spolupráca s Gminou Nowy Targ - pripomienka osobností Tišner/Rúfus (50.000€/rok)	Závažná Poruba	2015	obec	50 000,00
		187	Partnerská spolupráca miest ... (2016-2022, 30.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	30 000,00
3.4 Zlepšiť medziľudské vzťahy		202	Zapojenie zahraničných študentov ... (500€/ročne)	Východná	2015	obec	500,00
		213	Vybudovanie a prevádzkovanie komunitného centra ... (2015-2018, 200.000€)	Východná	2015	obec	200 000,00
		211	Organizovanie misijných aktivít pre rodiny ... v osade Dolinka (2016-2020)	Važec	2016	obec	

Špecifický cieľ 4: Podporiť ochranu životného prostredia a udržateľné využívanie zdrojov

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
4.1 Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok	Osveta a vzdelávanie v oblasti tvorby a likvidácie odpadov	18	Zefektívnenie separácie odpadov...	Jamník	2015	obec	100,00
		67	Separácia odpadov v rodinách, osveta, informovanosť občanov (6.000€/rok)	Liptovský Ondrej	2015	obec	6 000,00
		143	Zvýšenie účinnosti separácie odpadu osvetou cez obecné noviny, letáky, verejné hovory (20-30%/2015)	Žiar	2015	obec	
		11	Informačné kampane na podporu separovania odpadov ... (2016-2017, 200€ ročne)	Jakubovany	2016	obec	200,00
		12	Osveta mladých, ...(2016- 2020, 100€ ročne)	Jakubovany	2016	obec	100,00
	Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk	87	Mobilné zbery textílií, kovového odpadu, viacvrstvových obalov, nebezpečného odpadu (2015-2018, x.000€)	Pribylina	2015	obec	
		114	Oplotenie zberného miesta na triedený odpad ... (2015-2016, 10.000€, ročný prenájom cirkvi 200€)	Veterná Poruba	2015	obec	10 200,00
		115	Riadený vývoz odpadu (5.500€ ročne)	Veterná Poruba	2015	obec	5 500,00
		120	Dobudovanie zberného dvora (2015-2017, 15.000€)	Východná	2015	obec	15 000,00
		1	Spracovanie biologického odpadu v kompostéroch (2016-2017)	Beňadiková	2016	obec	
		13	Rozširovanie..., systém kompostérov do každého domu a chaty, zber zelene z verejných plôch – 2016, 23.000€)	Jakubovany	2016	obec	23 000,00
		14	Vybudovanie "Integrovaného zberného dvora", ...(2016-2017, 20.000€)	Jakubovany	2016	obec	20 000,00
		20	Monitorovanie, asanovanie nelegálnych skládok odpadov ... (2016)	Jamník	2016	obec	
		31	Vytvorenie miestneho kompostovania (2016-2017, 5.000€)	Kráľova Lehota	2016	obec	5 000,00
		42	Podpora separovaného zberu TKO, ... (2016-2022, 800.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	800 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
4.1 Zvýšiť mieru zhodnocovania odpadov a likvidácie čiernych skládok	Budovanie systému separovania odpadu a spoločných kompostovísk	43	Oplotenie a monitorovanie skládky TKO... (2016-2022, 100.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	100 000,00
		76	Odpadové hospodárstvo – vybudovanie prístreškov pre kontajnery na TKO (2016)	Malužiná	2016	obec	
		119	Likvidácia zeleného odpadu.... (2016-2018, 100.000€)	Východná	2016	obec	100 000,00
		136	Dobudovanie kontajnerovísk a skládky zeleného odpadu: zberný dvor a mechanizmy (2016)	Závažná Poruba	2016	obec	
	Likvidácia čiernych skládok	116	Vyriešenie čiernej skládky na Brôdku (2015, 5.000€)	Veterná Poruba	2015	obec	5 000,00
4.2 Znížiť riziko negatívnych dôsledkov prírodných katastrof a katastrofických udalostí	Posilnenie vodozádržnej funkcie tokov, výstavba protizáplavových zariadení a protipožiarnych nádrží	110	Protipovodňové opatrenia (2015-2018, 1.000.000€)	Važec	2015	obec	1 000 000,00
		2	Sledovanie dopadu protipovodňových opatrení v Liptovskom Ondreji na Beňadikovú (2016-2017)	Beňadiková	2016	obec	
		5	Protipovodňové opatrenia.....(2016-2022, 300 000€)	Hybe	2016	obec	300 000,00
		7	Požiarna vyhliadková veža Hybe (2016-2017, 40.000€)	Hybe	2016	obec	40 000,00
		15	Aktualizácia, skvalitňovanie protipovodňových opatrení (priebežne, 4.000€/rok)	Jakubovany	2015	obec	4 000,00
		36	Monitoring veľkých vôd (2016, 50.000€)	Liptovská Kokava	2016	obec	50 000,00
		62	Regulácia Štiavnice (2016-2020, 1,5 mil. eur)	Liptovský Ján	2016	obec	1 500 000,00
		68	Protipovodňové opatrenia na sútoku 3 miestnych potokov (2015, 1,8 mil. eur)	Liptovský Ondrej	2015	obec	1 800 000,00
		84	Rekonštrukcia lesnej cesty Koštovica a vybudovanie protipožiarnej nádrže (2016)	Podtureň	2016	obec	
		122	Vybudovanie protipožiarnej nádrže pri amfiteátri (2016-2022)	Východná	2016	obec	
		123	Posilnenie vodozádržnej funkcie Bodrogu (2015-2017, 220.000€)	Východná	2015	obec	220 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
4.3 Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby	Zníženie energetickej náročnosti budov	47	Obnova budovy kultúrneho domu...(2015-2022, 700.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	700 000,00
		49	Znižovanie energetickej náročnosti budov... (2015, 400.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	400 000,00
		50	Zateplenie a výmena okien na budove telocvične SOŠ lesníckej (2015-2020, 145.000€)	Liptovský Hrádok	2015	obec	145 000,00
		70	Zateplenie obecných budov a zmena vykurovacích médií... (2015-2020, 300.000€)	Liptovský Ondrej	2015	obec	300 000,00
		16	Zateplenie MŠ a obecného úradu ... (2016-2017, 40.000€/ročne)	Jakubovany	2016	obec	40 000,00
		32	Zníženie energetickej náročnosti KD a OcÚ,... (2016-2019, 180.000€)	Kráľova Lehota	2016	obec	180 000,00
		38	Rekonštrukcia obecného úradu (výmena okien a zateplenie 2016, 180.000€)	Liptovská Kokava	2016	obec	180 000,00
		51	Zvyšovanie energetickej efektívnosti budovy... (2016-2020)	Liptovský Hrádok	2016	obec	
		64	Modernizácia vykurovacieho systému ZŠ a MŠ (2016-2018, 200.000€)	Liptovský Ján	2016	obec	200 000,00
		86	Fasáda a zateplenie budovy obecného úradu (2016-2020, 50.000€)	Podtureň	2016	obec	50 000,00
		139	Modernizácia kotolní na pevné palivo, rekonštrukcia vykurovacieho systému DSS (2016-2018)	Závažná Poruba	2016	obec	
		140	Zateplenie MŠ a obecného úradu (2016)	Závažná Poruba	2016	obec	
		149	Energetická úspora viacúčelového súboru budov v centre obce... (2016-2022, 800.000€)	Žiar	2016	obec	800 000,00
	Starostlivosť o vodné toky	90	Doplniť a udržiavať brehové porasty vodných tokov (2015-2018, 62.000€)	Pribylina	2015	obec	62 000,00
		9	Vyčistenie a starostlivosť o potok Hybica (2016, 500€)	Hybe	2016	obec	500,00
	Vypracovanie a implementácia stratégií ...	8	Solárne panely – Úložisko, Vachtárová, Hlboký Jarok, Zadná, Bystrá, Jasenovisko (2015-2022, 15.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	15 000,00
		54	Zvýšenie hospodárnosti pri zásobovaní teplom... (2016-2022, 2 mil. eur)	Liptovský Hrádok	2016	obec	2 000 000,00

Číslo opatrenia	Typ aktivity	Číslo zámeru	Pomenovanie zámeru	Miesto realizácie zámeru	Začiatok realizácie	Zodpovedný za realizáciu	Ukazovateľ výstupu
4.3 Zavedenie postupov pre zvýšenie ochrany krajiny a krajinotvorby	Výchova k udržateľnému využívaniu miestnych zdrojov a starostlivosti o krajinu	10	Vyčistenie a rekultivácia pašienok – biele plochy (2015-2020, 30.000€)	Hybe	2015	UPS Hybe	30 000,00
		55	Model inteligentného domu (2015-2018, 3.000€)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ elektrotechnická LH	3 000,00
	Starostlivosť o zeleň v intravilánoch obcí	23	Vybudovanie a rekonštrukcia plôch verejnej zelene,... (2015 – 2016)	Jamník	2015	obec	
		61	Rekonštrukcia Arboréta v Liptovskom Hrádku (2015-2020, 150.000)	Liptovský Hrádok	2015	SOŠ lesnícka LH	150 000,00
		56	Obnova mestského mobiliáru – lavičky, koše, kvetníky, popolníky, prístrešky, zastávky (2016-2022, 30.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	30 000,00
		58	Zelené projekty – permanentná rekonštrukcia verejnej zelene (2016-2022, 16.000€)	Liptovský Hrádok	2016	obec	16 000,00
		17	Podporovanie výsadby pôvodných drevín ...(1.500€/rok)	Jakubovany	2015	obec	1 500,00
		141	Revitalizácia zelene v obci a na cintoríne (2016-2018)	Závažná Poruba	2016	obec	
	Zlepšovanie kvality životného prostredia v obciach	75	Projekt ochrany ovzdušia v Liptovskom Petre (2015, 22.000€)	Liptovský Peter	2015	obec	22 000,00
		100	Protihluková stena (2016)	Uhorská Ves	2016	obec	
		91	Zabezpečiť zníženie produkovaných emisií hlavným zdrojom znečistenia - domácnosťami (2015-2018)	Pribylina	2015	obec	

6. Finančná časť

6.1 Indikatívny finančný plán

(v tis. EUR)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Spolu
ŠC 1	17 555,65	22 285,26	6 006,40	2 558,00	554,00	378,00	203,00	828,00	**50 368,31**
ŠC 2	37 036,53	17 462,00	14 605,00	10 366,00	4 953,00	88,00	43,00	73,00	**84 626,53**
ŠC 3	1 061,08	588,93	364,23	366,73	299,73	294,73	294,73	297,73	**3 567,89**
ŠC 4	4 894,30	6 451,90	2 275,80	17,10	517,10	2 217,10	17,10	17,10	**16 407,50**
Spolu (€)	**60 547,56**	**46 788,09**	**23 251,43**	**13 307,83**	**6 323,83**	**2 977,83**	**557,83**	**1 215,83**	**154 970,23**

ŠC - špecifický cieľ

6.2 Prehľad potenciálnych zdrojov

Strategický dokument obsahuje aj návrhy na mnohé inovatívne projekty, ktoré neboli doposiaľ v samosprávach a ich rozpočtoch obvyklé. Na ich realizáciu je potrebné získať vo veľkej miere aj vonkajšie zdroje. Indikatívna tabuľka uvádza prehľad finančných zdrojov z Európskych fondov na financovanie regionálych a obecných zámerov a projektov podľa jednotlivých operačných programov a opatrení SPRO.

Indikatívna tabuľka financovania SPRO Horný Liptov 2015 - 2022 z EŠIF

		ŠC 1			ŠC 2		ŠC 3				ŠC 4		
		1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	4.3
Program rozvoja vidieka SR 2014-2022													
PRV SR	1.1 Podpora na akcie odborného vzdelávania a získavania zručností												
PRV SR	2.1 Podpora na pomoc pri využívaní poradenských služieb												
PRV SR	2.3 Podpora na odbornú prípravu podradcov												
PRV SR	4.1 Podpora investícií do poľnohospodárskych podnikov												
PRV SR	4.2 Podpora pre investície na spraacovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov												
PRV SR	4.3 Investície týkajúce sa infraštruktúry a prístupu k lesnej pôde												
PRV SR	5.1 Podpora na ivestície do preventívnych opatrení zameraných na zníženie následkov pravdepodobných prírodných katastrof, nepriaznivých poveternostncý udalostí a katastrofických udalostí												
PRV SR	6.1 Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov												
PRV SR	6.3 Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov												
PRV SR	6.4 Podpora na ivestície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností												
PRV SR	7.2 Podpora na ivestície do vytvárania, zlepšovania alebo rozšírovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií doenergie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie												

PRV SR	7.3.Podpora na širokopásmovú infraštruktúru vrátane jej budovania, zlepľovania a rozširovania, pasívnu širokopásmovú infraštruktúru a poskytovanie širokopásmového pírstupu a elektronickej verejnej správy												
PRV SR	7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry												
PRV SR	7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie												
PRV SR	8.3 Podpora na prevenciu škôd v lesoch spôsobených lesnými požiarmi a prírodnými katastrofami a katastrofickými udalosťami												
PRV SR	8.4 Podpora na obnovu lesov poškodených lesnými požiarmi a prírodnými katastrofami a katastrofickými udalosťami												
PRV SR	8.5 Podpora investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov												
PRV SR	16. Spolupráca												
PRV SR	19. Podpora na miestny rozvoj v rámci inicatívy LEADER												
Integrovaný regionálny operačný program													
IROP	Prioritná os č. 1 Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch												
IROP	Špecifický cieľ 1.2.2 Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb.												
IROP	Prioritná os č. 2: Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám												
IROP	Špecifický cieľ 2.1.1 Podporiť prechod poskytovania sociálnych sluţieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj sluţieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni												
IROP	Špecifický cieľ 2.1.2 Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti												
IROP	Špecifický cieľ 2.2.1 Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl												
IROP	Špecifický cieľ 2.2.2 Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl												

IROP	Špecifický cieľ 2.2.3 Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní												
IROP	Prioritná os č. 3: Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch												
IROP	Špecifický cieľ 3.1 Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talent a netechnologických inovácií.												
IROP	Prioritná os 4 Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie												
IROP	Špecifický cieľ 4.2.1 Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie												
IROP	Špecifický cieľ 4.3.1 Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku.												
IROP	Prioritná os č. 5: Miestny rozvoj vedený komunitou												
IROP	Špecifický cieľ 5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií												
IROP	Špecifický cieľ 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach												
OP Kvalita životného prostredia													
OP KŽP	PRIORITNÁ OS 1: UDRŽATEĽNÉ VYUŽÍVANIE PRÍRODNÝCH ZDROJOV PROSTREDNÍCTVOM ROZVOJA ENVIRONMENTÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY												
OP KŽP	ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.1.1: Zvýšenie miery zhodnocovania odpadov so zameraním na ich prípravu na opätovné použitie a recykláciu a podpora predchádzania vzniku odpadov												
OP KŽP	ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.2.1: Zlepšenie odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO v zmysle záväzkov SR voči EÚ												

OP KŽP	ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.2.2: Zvýšenie spoľahlivosti úpravy vody odoberanej z veľkokapacitných zdrojov povrchových vôd v záujme zvýšenia bezpečnosti dodávky pitnej vody verejnými vodovodmi												
OP KŽP	ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.2.3: Vytvorenie východísk pre stanovenie opatrení smerujúcich k dosiahnutiu dobrého stavu podzemných a povrchových vôd												
OP KŽP	ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.3.1: Zlepšenie stavu ochrany druhov a biotopov a posilnenie biodiverzity, najmä rámci sústavy Natura 2000												
OP KŽP	ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.4.1: Zníženie znečisťovania ovzdušia a zlepšenie jeho kvality												
OP KŽP	PRIORITNÁ OS 2: ADAPTÁCIA NA NEPRIAZNIVÉ DÔSLEDKY ZMENY KLÍMY SO ZAMERANÍM NA OCHRANU PRED POVODŇAMI												
OP KŽP	ŠPECIFICKÝ CIEĽ 2.1.1: Zníženie rizika povodní a negatívnych dôsledkov zmeny klímy												
OP KŽP	PRIORITNÁ OS 3: PODPORA RIADENIA RIZÍK, RIADENIA MIMORIADNYCH UDALOSTÍ A ODOLNOSTI PROTI MIMORIADNYM UDALOSTIAM OVPLYVNENÝM ZMENOU KLÍMY												
OP KŽP	ŠPECIFICKÝ CIEĽ 3.1.3: Zvýšenie efektívnosti manažmentu mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy												
OP KŽP	PRIORITNÁ OS 4: ENERGETICKY EFEKTÍVNE NÍZKOUHLÍKOVÉ HOSPODÁRSTVO VO VŠETKÝCH SEKTOROCH												
OP KŽP	ŠPECIFICKÝ CIEĽ 4.3.1: Zníženie spotreby energie pri prevádzke verejných budov												
OP Ľudské zdroje													
OP ĽZ	PRIORITNÁ OS 1: Vzdelávanie												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 1.2.1 Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy reflektujúc potreby trhu práce												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 1.4.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehlbovanie a zvyšovanie kvalifikácie												

OP ĽZ	PRIORITNÁ OS 2: Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 2.1.1 Zavedením záruky pre mladých nezamestnaných ľudí (UoZ), ktorí patria k NEET, zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých ľudí na trhu práce												
OP ĽZ	PRIORITNÁ OS 3: Zamestnanosť												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 3.1.1 Zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a znížiť nezamestnanosť s osobitným dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnuté osoby												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 3.1.2 Zlepšiť prístup na trh práce uplatnením účinných nástrojov na podporu zamestnanosti, vrátane podpory mobility pre získanie zamestnania, samostatnej zárobkovej činnosti a aktivít vo vidieckych oblastiach												
OP ĽZ	PRIORITNÁ OS 4: Sociálne začlenenie												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 4.1.1Zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb v spoločnosti, vrátane na trhu práce												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 4.1.2 Prevencia a eliminácia všetkých foriem diskriminácie												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 4.2.1 Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť												
OP ĽZ	PRIORITNÁ OS 5: Integrácia marginalizovaných rómskych komunít												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 5.1.1 Zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov marginalizovaných komunít, predovšetkým Rómov, na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie												
OP ĽZ	PRIORITNÁ OS 6: Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 6.1.1 Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 6.1.2 Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve												
OP ĽZ	Špecifický cieľ 6.1.3 Zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre												
Operačný program Integrovaná infraštruktúra													
OP II	Prioritná os 6 Cestná infraštruktúra (mimo ten-t core)												

OP II	Špecifický cieľ 6.2 Zlepšenie dostupnosti cestnej infraštruktúry TEN-T a regionálnej mobility prostredníctvom výstavby a modernizácie ciest I. triedy												
OP II	Prioritná os 7 Informačná spoločnosť												
OP II	Špecifický cieľ 7.1 Zvýšenie pokrytia širokopásmovým internetom/NGN												
OP II	Špecifický cieľ 7.3 a 7.4 Zvýšenie kvality, štandardu a dostupnosti eGovernment služieb pre podnikateľov												
OP II	Špcifický cieľ 7.7 Umožnenie modernizácie a racionalizácie verejnej správy IKT prostriedkami												
Operačný program Výskum a inovácie													
OP VaI	Prioritná os 1: Podpora výskumu, vývoja a inovácií												
OP VaI	Prioritná os 3: Posilnenie konkurencieschopnosti a rastu MSP												
	Operačný program Efektívna verejná správa												
OP EVS	Prioritná os 1 Posilňovanie inštitucionálnych kapacít a efektívnosti verejnej správy												
OP EVS	Prioritná os 2 Posilňovanie efektívnosti orgánov verejnej správy pri implementácii politík												

7. Vplyvy na životné prostredie a posúdenie v procese SEA

Okresný úrad životného prostredia v Liptovskom Mikuláši, Odbor starostlivosti o životné prostredie, úsek štátnej správy ochrany prírody a krajiny a posudzovania vplyvov na životné prostredie, pod číslom OU-LM-OSZP-2016/1739-027-VIT zo dňa 21. 3. 2016 vydal rozhodnutie, že Spoločný program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí Horného Liptova do roku 2022 sa nebude posudzovať podľa § 7 ods. 5 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

Pripomienky dotknutých orgánov uvedené v rozhodnutí, a to najmä pripomienky Štátnej ochrany prírody SR, Správy NAPANT a TANAP, Ministerstva životného prostredia SR, odboru štátnej geologickej správy, je potrebné akceptovať najmä pri projektovej príprave konkrétnych investičných zámerov, alebo pri spracovaní územnoplánovacej dokumentácie, prípadne ich zmien a doplnkov.

8. Záver

Dokument bol spracovaný Miestnou akčnou skupinou Horný Liptov v období 2014 - 2016. Spracovateľský tím tvorili: Marcela Herichová, Ing. Martina Hrušková, Mgr. Vlasta Körnerová, Ing. Ingrid Pavlíková, Ing. Ján Pavlík, PhD., RNDr. Michaela Schlegerová.

9. Prílohy dokumentu

9.1 Prehľad sprístupnenia dokumentu verejnosti a procesu pripomienkovania (tabuľka)

9.2 Stanovisko Okresného úradu životného prostredia k posudzovaniu SEA

9.3 Uznesenia obecných zastupiteľstiev o schválení dokumentu

Prehľad sprístupnenia dokumentu verejnosti a procesu pripomienkovania

Obec/Mesto	Číslo uznesenia	Dátum prijatia uznesenia	Zverejnenie dokumentu		Miesto zverejnenia	Pripomienky
			od	do		
Beňadiková	43/2015	13.11.2015	2.11.2015	18.1.2016	webova stránka obce, úradná tabuľa	zmena sumy kamerovného systému z 25 na 100 tisíc EUR-zapracovaná
Hybe	40	10.12.2015	18.11.2015	18.1.2016	webova stránka obce, úradná tabuľa	bez pripomienok
Jakubovany	69/11/2015	30.11.2015	12.11.2015	30.11.2015	na webovej stránke obce (od 19.11.2015), na obecnej úradnej tabuli v papierovej forme (od 12.11.2015)	bez pripomienok
Jamník	10/6/2015	14.12.2015	26.11.2015	14.12.2015	úradná tabuľa	bez pripomienok
Konská	61/2015	16.11.2015	16.11.2015	30.11.2015	úradná tabuľa, webova stránka obce	bez pripomienok
Kráľova Lehota	55/2015	9.12.2015	27.11.2015	2.12.2015	úradná tabuľa, webova stránka obce, miestny rozhlas	bez pripomienok
Liptovská Kokava	8/2015	14.12.2015	od 11/ 2015	18.1.2016	webova stránka obce	bez pripomienok
Liptovský Ondrej	11/2015	27.11.2015	2.11.2015	15.12.2015	úradná tabuľa	
Liptovská Peter	53	16.11.2015	9.11.2015	6.12.2015	úradná tabuľa, webova stránka obce	doplniť zámer p. Róberta Kováča-akceptované
Liptovská Porúbka	142/2015	10.12.2015			úradná tabuľa, webova stránka obce	bez pripomienok
Liptovský Hrádok	47/2015	29.10.2015	25.11.2015	11.12.2015	webova stránka obce	bez pripomienok
Liptovský Ján	102/13/2015	14.12.2015	23.11.2015	14.12.2015	webova stránka obce Liptovský Ján www.liptovskyjan.sk v časti úradná tabuľa	bez pripomienok
Malužiná	8/2016	7.2.2016				bez pripomienok
Nižná Boca	72/2015	10.12.2015		25.12.2015	webova stránka obce	bez pripomienok
Podtureň	108/11/2015	16.12.2015	7.12.2015	20.1.2016	úradná tabuľa, webova stránka obce	bez pripomienok
Pribylina	82/2015	11.12.2015	23.11.2015	9.12.2015	webova stránka obce	zmeny v rokoch začiatku realizácie zámerov – akceptované

Smrečany	39/2015	10.12.2015	27.11.2015	18.12.2015	zverejnené na www.smrecany.sk a na úradnej tabuli	bez pripomienok
Uhorská Ves	75/2015	16.11.2015	21.11.2015	13.12.2015	webova stránka obce	doplnenie SWOT analýzy- akceptované
Vavrišovo	161/2015	9.12.2015	26.11.2015	10.12.2015	webova stránka obce	doplnenie analytickej časti – akceptované
Važec	167/2015	17.12.2015	23.11.2015	6.12.2015	webova stránka obce	do ŠC 4 doplniť zámer zberný dvor -akceptované
Veterná Poruba	76/2015	25.11.2015	18.11.2015	4.12.2015	webova stránka obce	bez pripomienok
Východná	29/12/2015	15.12.2015	7.12.2015	19.12.2015	úradná tabuľa, webova stránka obce	bez pripomienok
Vyšná Boca	62/2015	12.12.2015	20.11.2015	11.12.2015	úradná tabuľa	bez pripomienok
Závažná Poruba	39/2015	23.11.2015	1.12.2015	16.12.2015	webova stránka obce	úpravy textu o obci – akceptované
Žiar	49/9/2015	24.11.2015	25.11.2015	10.12.2015	úradná tabuľa	bez pripomienok